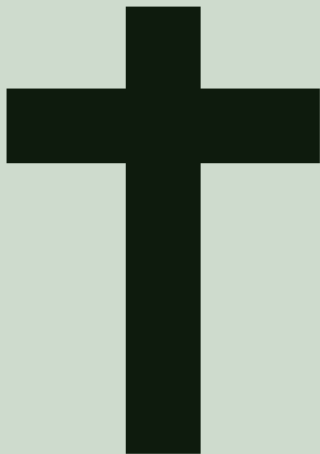

SINŊGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT	1
MATAIO	2
MAREKO	34
LUKA	54
YOHANE	87
APOSOLO	112
ROMA	143
1 KORINTI	159
2 KORINTI	175
GALATA	185
EPESO	191
PILIPi	196
KOLOSAl	200
1 TESALONIKE	204
2 TESALONIKE	207
1 TIMOTEO	209
2 TIMOTEO	214
TITO	217
PILEMON	219
HEBIRAIO	220
YAKOBO	232
1 PETERO	236
2 PETERO	241
1 YOHANE	244
2 YOHANE	248
3 YOHANE	249
YUDA	250
DEN TIKŅĀ	252
Read the New Testament	268

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Singi Âlip Ekap

The New Testament in the Komba
language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible
Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons

Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narepela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Singi Âlip Ekap

A kutziñâ sot kamân kutziñâ[tab]Kot pânkânok[tab]Ilumjanğât tenğâ

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulengoip.

*Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutzinâ.
(Lu 3:23-38)*

¹ A dançonjâ dançonjâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgåren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Jakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutnjâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoronj muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgåren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasonj muyageip. Nasongâren gâbâ Salomonj âsageip. ⁵ Salomongâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamjâ kutnjâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamjâ kutnjâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgåren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgåren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgåren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegåren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegåren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matanj muyageip. Matanjgåren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Jakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apnjâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutnjâ Kristo sâmen. Kutnjâ zorat topnjâ itâ. Zâk bâlijnag gâbâ mâkingânbap.

¹⁷ Âsaâsagiñ zo itâ âsagiwe. Abaramgåren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tenjgâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tenjgâziñâ kiin

kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

*Yesu muyageip, zorat den sinji.
(Lu 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topnjâ itâ. Mamnjâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumnjâ Maria sot pâlâtâñ oi kâmbonjâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâmbonjâ oi ko Yosepenjâ nângip. Oi zorat topnjâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târâraknjâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ diñâ a ambân mâteziñan sa ajun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâm nângâm ânde Kembangât sumbem a nâinjâ umanân muyagem itâ sâm dukuip, “Yosepe, Dawidigât kiunñâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumnjâ zâk sot pâlâtâñ oipkât kâmbonjâ op katep mimbam. ²¹ Nanñâ mimbam. Mei ko zâkkât kutnjâ Yesu sâban. Zâkñâ a ambân gakârâpnâ bâlijnagât tâgân gâbâ olanziñgâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinjâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonñâ oip,

²³ “Nângâne. Ambân sigan nâinjâ kâmbonjâ op nanñâ mimbam. Zâkkât kutnjâ Imanue sâbi (Niinj denân ko Anutunñâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umanân gâbâ zaatnjâ sumbem anjâ den dukuip, zo lum Maria diim mirâñan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiandiñ, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyagei Yosepenjâ kutnjâ Yesu sâip.

2

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiñ takâtakâñan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamnjâ sâm mâsikâzingâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zengât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânñinan gâbâ sângelakñâ ekñâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe. ⁴ Herodeñâ den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumim den zorat galem a sot a sâtnjâ minduzingâm itâ sâm mâsikâzingip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsân?” ⁵ Mâsikâziñji itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâinjâ itâ sâm kulengoip,

⁶ “O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zengât kamân giginjâ

bunâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakarâpnâ kembu otzingâbap.’”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodejâ nângânângâ a diizingâm ziinjik âim mulunâk mâsikâzingip. Sângelak muyageip, zorat narâknâ mâsikâzingi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, “Zen âimjâ kârum katep muyagemjâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutânâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sângelak hânziñan gâbâ igâwe, zorâñ kândom otzingâm âimjâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñeip, zorat narâknâ sâtâre patâ urâwe. ¹⁰ Oi zen sângelak zo ekñâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamjâ Maria zikit umzik topñan gei mâpâsiwe. Mâpâsemjâ irâziñan gâbâ kut nâi nâi âlipñâ mem pindâwe. Kât âlipñâ goide sot too wârânjâ âlip, sângânjâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembunâ umânân kwâkâzingi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziñan âiwe.

Kembunâ Yesu katep tilâugip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziñan âine ko Kembugât sumbem a nâinjâ Yosepe umânân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamjâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumjâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepenâ zaatjâ katep sot mamjâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâinjâ zorat Kembugât sâtâkât itâ sâip, zo bon oip, “Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbanjâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzângoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziñ zagât, zo zângom nanjgâwe. Nângânângâ a zen sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nanjgâwe. ¹⁷ Oi Propete Yesaijanâ mârurñan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziñ zen murarâpziñangât umbâlâ op âigirâp op zem tatne hiriñsâbigât sâm osiziñge. Wangât, murarâpziñ buj op nanje, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembugât sumbem a nâinjâ Yosepe Aigita hânân umânân itâ sâm dukuip, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamjâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepenâ katep sot mamjâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemjâ Yosepenâ den nâi itâ nângip, “Akela zâk ibânjâ Herode, zâkkât gebâkñan Yudaia hângât

a kutâ op ândiap.” Den zo nângâm zo ândibam kenjât oip. Oi umânân den nângâmjâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutjâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zengât den itâ ziap, zo bon oip,

“Zâk Nasarete kamânân gokñâ sâbi.”

3

Yohanejâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohanejâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamñâ Yudaia zengât mirâ âtânjan, a mân ândiândiñan, zoren âi ândim den singi itâ sâm dâzângom ândeip, ² “Anutu um topñan ândinatkât narâk mâte uap, zorat zen umziñ melânnek.” ³ Yohanejâ Propete Yesaijanâ mârurñan den itâ sâm kulemguip, zo bon oip,

“Mirâ kamân âtânjan a nâinjâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kâram kubiknek. Oi kâram kwârakune kelâlunâ oik.’”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipñâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotjandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatñan inzut nâi lap ândeip. Nalemjâ ko kumbon sot bâñsat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimjâ bâliñâziñâ sapsune Yodañ toin sanjonziñgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a donbeñjâ too sanjonam gane ziñgitñâ itâ mâsikâzingip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliñâziñangât hâunjâ mâte otzingâbâmap, zo nâinjâ dâzângoi bâliñâziñ birâbi? ⁸ Zen umziñ melânjâ orot mâmeziñâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziñan itâ mân nângâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpñoot mân otningâbap.’ Nâ dâzângua nângânek. Anutuñâ sâbâ sâm sâi kât zirânjâ Abaramgât kiurâpñâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nângânek. Nak nâi bonjâ âlipñâ mân upap, zo ko mariñandâ kâram kârâp oi simbap. Nânga zo mârur nak topñan pâi ziap. ¹¹ Zen umziñâ melânne toin sanjonziñgâman. Ka nâi bet gam taap, zâk imbanjâ patâ zemñangap. Nâ yatâ zorâñ irânjâ sikumjâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâknâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziñgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriñoot gamjâ nalem gwapgwappñâ gâbârem mindubap. Nalem bonjâ mirânjan pâmbap. Ka gwapgwappñâ, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohanejâ Yesu too sanjonñangip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodañ toin âimjâ Yohaneñâ too saŋgonŋaŋgâbapkat dukui. ¹⁴ Dukui ko Yohaneñâ nâŋgi mân dâp oi itâ dukui, “Wangât nâgâren ga sat? Gânjâ nâ saŋgonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesuñâ den itâ mâburem dukui, “Nâŋgâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtjâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneñâ diñâ lum saŋgonŋaŋgip. ¹⁶ Too saŋgonŋaŋgi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronsâi Anutugât Kaapumjâ nii kembâ yatâ opjâ gem gam kwâkŋan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den nâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipjâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekjâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋjâ Yesu mâsikip.
(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumjâ Yesu okŋaŋgi mirâ kamân âtaŋan arip. Sataŋjâ mâsikâŋaŋgâbapkat okŋaŋgi arip. ² Oi zoren Yesu zâk nâtik sot sirâm 40 umjân nâlem buj ândeip. ³ Oi sarâ marijandâ zâkkâren gamjâ itâ sâm dukui, “Gâ Anutugât nanjâ ândiat oi ko sânanâdâ kât zirâŋ nalem oi ne.” ⁴ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Añâ nalemak nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nâŋgâm ândim kwâtâtinat.’”

⁵ Yatâ sâi Sataŋjâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip. ⁶ Pamjâ itâ dukui, “Gâ Anutugât nanjâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem nâi itâ ziap, zo nâŋgâ, ‘Zâkñâ sumbem arâp zengât bitziŋan gâbanop. Ziñâ bitziŋandâ mingim geine kâtjâ mân gobap.’”

⁷ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâip, “Oi den kulem nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiñ mân okŋaŋgâban.’”

⁸ Sâi Sataŋjâ bak kârep patâ nâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutjâ sot sikum kut nâi nâi âkŋâlênoot, zo tirâpkoip. ⁹ Tirâpkoim itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topŋan gei pindiŋsâm mâpâseninandâ hân sot kut nâi nâi, zi aksik gâ gibat.” ¹⁰ Sâi Yesuñâ den mâburem itâ dukui, “Sataj, gâ birânim âi. Den kulem nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okŋaŋgâban.’”

¹¹ Yatâ sâi Sataŋjâ birâŋaŋgâm ari sumbem a zen gam on galem okŋaŋgâwe.

Yesuñâ Galilaia hânân âi nep tuugip.
(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

¹² Yohane tâk namin panetâ Yesuñâ zorat siŋgi, zo nâŋgâm Galilaia hânân arip. ¹³ Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kape-naum kamân âi ândeip. Kamân zo saru

sâtŋan Sebuloŋ sot Naptali, zengât hânân tâip. ¹⁴ Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den nâi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵ “Sebuloŋ sot Naptali hân saru sâtŋan Yodañ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenŋan, zoren hân nâin gokjâ zen ândime. ¹⁶ A zo nâtatigân ândiwe, zen kârâp âsakñâ patâ ikse. Mumaŋaŋgât siŋgi op nâtatigân ândiwe, zen âsakñâ muyageziŋap.”

¹⁷ Narâk zoren Yesuñâ topkwapjâ siŋgi âlip dâzâŋgom a itâ dâzâŋgom ândeip, “Anutugât um topŋan ândinatkat narâkñâ mâte uapkat umziŋ melâŋnek.”

¹⁸ Oi sirâm nâin Yesuñâ Galilaia saru sâtŋan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Nâi Simon, kutjâ nâi Petero. Nâi ko munjâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet inŋangât nep tuum ândiwe. ¹⁹ Yesuñâ zikitjâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet inŋangât nep tuum ândibabot, zo yatik a zengâren nep tuum ândibabot.” ²⁰ Sâi zorenâk irâzikñâ birâm molim âiwe.

²¹ Oi Yesuñâ mâik nâi âimjâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munjâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatjâ. Zet ibâzikjoot wangâyân tap irâziŋjâ kubik tarâwe. ²² Yesuñâ dâzâkoï zorenâk wangâ sot ibâzikjâ birâŋaŋgâm molim âiwe.

²³ Yesuñâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândeip. ²⁴ Yatâ op ândeï siŋjiñâ Siria hânân laj kârâm ari nâŋgâm a ambân sisi mâsek sot wâkeziŋoot sot kin bitziŋâ mumujâ zâkkâren diizingâm gane kubikziŋgâm nanjip. ²⁵ Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodañ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patâjâ mindumjâ molliwe.

5

Yesuñâ bâkŋan den siŋgi âlip dâzâŋgoip.
(Lu 6:20-26)

¹ Yesuñâ a ambân kâmut patâ ziŋgitjâ bâkŋan zâi tâi arâpñâ zen um topŋan âiwe. ² Âinetâ siŋgi âlip itâ sâm dâzâŋgoip, ³ “A nâmbutjâ umziŋaŋgât nâŋgâne giŋij opmap, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zo ziñâ sumbemân Anutu um topŋan ândibi. ⁴ A nâmbutjâ isem umbâlâ op ândime, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen zo umâlep kwatziŋgâbap. ⁵ A nâmbutjâ zâizâiñ mân op ândime, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. A zo ziñâ hân patâ zi galem upi. ⁶ A nâmbutjâ ândiândi târârakkât otziŋgi ândime, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen gâtâm bonjâ muyagibi. ⁷ A

nâmbutjâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nânnga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutuņâ zo yatik otziņgâbap. ⁸ A nâmbutjâ umziņ salek ândime, zengât nânnga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi. ⁹ A nâmbutjâ lumbeņangât nep tuum ândime, zengât nânnga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutugât murarâņjâ sâbi. ¹⁰ A nâmbutjâ târâkziņangât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nânnga sâtâreņoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topņan ândibi. ¹¹ A nâmbutjâ nâgât opņâ a ziņâ den bâliņ top topņâ dâzângom zângom molimoli otziņgâme, zengât nânnga sâtâreņoot uap. ¹² Zen sumbemân sângân patâ mimbî, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumņan yatik zângom moliziņgâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsakņâ yatâ utnat.

(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siigât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ. Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân ziņâ lâņbi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsakņâ op ândibi. Kamân ñâi bak kârep ñâin tâi wan mo wanņâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumņâ âmaņân mân kwârakume. Buņâ. Zo tâtatņan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziņgâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsakņâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziņâ ikne âlip oi sumbem Ibâziņâ sâm âlip kwâkņangâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip, nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut ñâi ñâi muyagem nanņgâbap. Nâ perâkņak dâzângobâ. Mosegât gurumin den murukņâ ñâi mân buņ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buņ upabot. ¹⁹ Oi a ñâi, zâk gurumin den murukņâ ñâi mân lumņâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombenjan a giņi op ândibap. Oi ñâiņâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziņ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nângânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a zen ândiândiziņ âlip mân ândim walâziņgâm sumbemgât siņgi mân upi.”

Gurumin den, zorat topņâ sâip.
(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziņ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Ñâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nâņâ itâ

dâzângobâ. Ñâi zâk bukuņâ um kuk nângâņangâbap, zâk den nepņangât siņgi upap. Ñâi zâk bukuņâ den bâliņâ dukubap, zo ko a sâtņâ zengât minduminduyân pambi. Ñâi zâk bukuņâ den kârok bâliņâ dukubap, zo ko sim kârâpkât siņgi upap. ²³ Zorat ko gâ kut ñâi ñâi Kembugât siņgi pâmbam itâ nângâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikņan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nângâm kut ñâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumņâ âburem kut ñâi zo Kembugât siņgi pâmban.

²⁵ Gâ a ñâi sot kâsâp op dinzikiņâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nângâm kâwali a gâkârâpņâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkņak dâgobâ. Gâ zoren tapņâ yen mân giġban. Kâsaganġât tosa mâkâm nangâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziņâ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyangâbabot.’ ²⁸ Ka nâņâ ko itâ dâzângobâ. A ñâiņâ ambân ñâi ek âkņâleņangâbap, zo ko zâk zik ambin zo umņandâ birâņangâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat siņgâ ñâiņâ bâliņan gâbanbâ sâi sum lâmuņ birâban. Hâlâlû ândim simân geibatkât laņ siņgâ toren sum lâmuņban. ³⁰ Bikâ bongenņâ bâliņan gâbanbâ sâi kârâm mânângât pâmban. Sâk hâlâlû ândim sim kârâpkât siņgi opatkât laņ bikâ kârâm mânângât pâmban.

³¹ Den sângiņâ itâ ziap, ‘Ñâi zâk ambinņâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nâņâ ko itâ dâzânguan. A ñâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a ñâi sot ândeip oi ko tosa zo apņangât mân upap. Oi ñâi zâk ambân birâbirân zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânge. Sâkurâpziņâ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâtenjan den ñâi sarâ mân sâban. Kembu mâtenjan den ñâi sâmņâ lunandâ bonņâ upap.’ ³⁴ Nanâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâtenjan den sâsâņâ, zo itâgât birâm nangâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombâņņâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsâņâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân. ³⁶ Oi kâukziņan kwap sâsâņ, zo birâbi. Zen kâukziņ sâmotņâ kâu ñâi dukune sumun upap? Mo sumun ñâi dukune kâu upap? Yatâ buņâ. ³⁷ Zorat dinziņâ bonņan sâne bonņâ upap. Buņâ sâne buņâ upap. Den târokwap sâme, zo Satangâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.
(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den n̄ai it̄a s̄as̄ān̄ā, zo n̄ānge, ‘N̄aiñā siñgā sum l̄amun̄ji ḡāngoot siñgā sum l̄amun̄ban. N̄aiñā s̄ātkā kw̄āki ḡāngoot s̄ātñā h̄āun̄jā kom kw̄ākāban.’ ³⁹ N̄āñā ko it̄a d̄āz̄ānguan. Z̄āngon̄ā s̄āne s̄ākziñā m̄ān an̄gān̄ k̄ārābi. Ḡāt ko a n̄aiñā p̄ālomḡā toren koi toren n̄ai pind̄āna kumbap. ⁴⁰ Oi n̄aiñā ḡā sot k̄āsa op h̄āmbāḡā kw̄ākñan mei um̄ñan yatik pind̄āban. ⁴¹ Oi a n̄aiñā ḡā ir̄āñā mem p̄ānk̄ānoḡān̄ āi p̄āmbanḡāt s̄āi ḡāñā t̄ārokwap k̄āreb̄ān̄ āi pam ḡāban. ⁴² Oi a n̄aiñā kut n̄ai n̄ai nibanḡāt s̄āi pind̄āban. Oi yen mem āndim gibat s̄āi n̄ānḡānjāḡāban.”

K̄āsārāpziñ buku otziñḡābi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den n̄ai it̄a s̄as̄ān̄ā, zo n̄ānḡāme, ‘Ḡā bukuḡā buku okñānḡāban, ka k̄āsaḡā k̄āsa miñānḡāban.’ ⁴⁴ Ka n̄āñā ko it̄a d̄āz̄āngobā. K̄āsārāpziñ buku otziñḡābi. Oi a z̄āngom molizinḡāme, zēnḡāt op nin̄āu s̄ābi. ⁴⁵ Zen zo yatā op āndim sumbem Ib̄āziñānḡāt nan b̄ārārāp bonñā op āndibi. Z̄ākñā yatik s̄āi maan̄andā a orot m̄āmeziñ b̄āliñā sot ālipñā aksik āsageziñḡāmap. Oi yatik s̄āi mapñā a orot m̄āmeziñ b̄āliñā sot ālipñā aksik ziñḡāmap. ⁴⁶ Zen buku otziñḡāme, zorik buku otziñḡābi, zo ko Anutuñā s̄ānḡāññā wan ziñḡābap? B̄ālij m̄āme a, zen yatā op āndime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerāpziñā zorik m̄ānganz̄iñḡābi, zorat s̄ānḡāññā wan ziñḡābap? Um k̄ātik a, zen yatā upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walām sumbem Ib̄āziñandā t̄ārārak āndimāp, zo yatik op āndibi.”

6

Nin̄āu s̄ānam s̄āk m̄āmeyān m̄ān s̄ābi.

¹ “Zen siñgi ālip lumñā kut n̄ai n̄ai ālipñā upme, zo ziñgitne ālip upapkāt a m̄āteyān m̄ān mem āndibi. A m̄āteyān yatā op āndine Anutuñā s̄ānḡāññā m̄ān ziñḡābap. ² Zorat ḡā a ālip otziñḡām a n̄āmbutñandā gek n̄ānḡābigāt l̄āmun m̄ān waatpan. A sarāñā, zen m̄āpāmāpāse namin sot kamān sombemān a ziñā s̄ām ālip kwatz̄iñḡābigāt yatā upme. Nā perākñak d̄āz̄āngobā. Zen s̄ānḡāziñā m̄ārum mine ākip. ³ Bukuḡā n̄ai kut n̄ai pind̄ābam tik pind̄ām bukuḡā n̄ai m̄ān dukuban. ⁴ Yatā upan, zo ko orot m̄āmeḡā tik zimbap. Yatā otna Ib̄āgandā kut n̄ai n̄ai tik ek n̄ānḡāmñā h̄āun̄jā s̄ānḡāññā gibap.”

Nin̄āugāt den.

(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen nin̄āu s̄ānam a sarāñā, zen yatā m̄ān upi. Zen m̄āpāmāpāse namin sot a minduminduyān nin̄āu s̄ānam b̄ābālāñ upme, zo ko an̄jā ziñgitpigāt yatā upme. Nā perākñak d̄āz̄āngobā. Yatā ziñgitne ko zorāñak s̄ānḡāziñā opmap. ⁶ Ḡā ko nin̄āu

s̄ābā s̄ām mirāgan z̄āi h̄āngi doongumñā Ib̄āgā tik āndimāp, z̄ākkāren nin̄āu s̄āban. Oi Ib̄āgā tigāk kut n̄ai n̄ai ek n̄ānḡāmapñā bonñā muyagem gibap.

⁷ Oi zen nin̄āu l̄āuyāk m̄ān s̄ābi. Nin̄āu s̄āmñā t̄ārokwap m̄ān s̄ām āine k̄ārep patā upap. Um k̄ātik a, zen nin̄āu yatā s̄āme. A zo ziñā den don̄bep s̄ām arindā n̄ānḡāniñḡābap s̄āme. ⁸ Ḡāt ko zen a zo zen yatā m̄ān upi. Zen nin̄āu m̄ān s̄āne Ib̄āziñā z̄āk kut n̄ai n̄ai um n̄ānḡān̄ānḡāziñan ziap, zo kek ek n̄ānḡāmap. ⁹ Oi zen it̄a s̄ām nin̄āu s̄ābi,

‘Ib̄āniñā sumbemān taat, ḡāgāt kutkā h̄āl̄ālu zimbap. ¹⁰ Ḡā gamñā um d̄āp h̄ān d̄āp kembu otziñḡāban. Sumbemān ḡāgāren s̄āt lulu ziap, zo yatik h̄ān̄ān̄ neñgāren zimbapkat otziñḡāp. ¹¹ Ḡā sirām ziren nalem d̄āpniñan niñḡāban. ¹² Nen a zēnḡāt tosa biren zo yatik tosan̄iñā birāban. ¹³ Top m̄āsimāsikāyan m̄ān n̄āmbanban. B̄āliñā mariñānḡāt bikñan ḡābā m̄ākāniñḡāban.’

¹⁴ Zen a zēnḡāt tosa birānetā Anutuñā yatik tosan̄iñ birābap. ¹⁵ Ka zen a zēnḡāt tosa mem āndinetā Anutuñā zēnḡāt tosa yatik mem āndibap.”

Nalem birām kendon āndiāndigāt den.

¹⁶ “Zen nalem birām kendon āndim si s̄ānḡāziñ kuk sen sen m̄ān upi. A sarāñā, zen yatā upme. A n̄āmbutñā, zen nalem birām kendon āndiāndiziñā ziñgitpigāt yatā upme. Nā perākñak d̄āz̄āngobā. Zen zorat s̄ānḡāññā m̄ārum mine ākap. ¹⁷ Ḡāñā ko nalem birām k̄āukā kendām si s̄ānḡāngā too san̄gonñā āndiban. ¹⁸ Yatā otna a ziñā nalem birām āndiāndigāt m̄ān ek n̄ānḡābi. Sumbem Ib̄āgā tik āndimāp, zāk zikñik n̄ānḡābap. Oi zāk tik āndim kut n̄ai n̄ai ek n̄ānḡāmapñā s̄ānḡāññā gibap.”

Sikumgāt ākñāle m̄ān utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ “Zen h̄āngāt sikum kut n̄ai n̄ai don̄bep m̄ān mindubi. H̄āngāt kut n̄ai n̄ai kabātñā nin̄iñā sot al̄āal̄āgiñ sot an̄jā k̄āmbu mime, zorat n̄ānḡānetā m̄ān z̄āibap. ²⁰ Zen sumbemān kut n̄ai n̄ai mindum āndibi. Sumbemgāt kut n̄ai n̄ai, zo kabātñā m̄ān nin̄iñā sot m̄ān al̄āal̄āgiñ sot an̄jā k̄āmbu m̄ān orotñā, zorat n̄ānḡāne z̄āibap. ²¹ Kut n̄ai n̄ai ziñjā zemabān, zoren yatik umziñ pane zemap. ²² Siñgā so s̄ākkānḡāt āsakñā. Siñgā ālip t̄āi s̄ākkā āsakñā ek āndiban. ²³ Ka siñgā b̄ālij oi ko s̄ākkā n̄ātātik upap. Zorat sa n̄ānḡānek. Umgangāt āsakñā n̄ātātiksābap, zo ko opoñ n̄ātātik patā muyagei kwakmak op āndiban.

²⁴ A k̄ānokñā a kutā zagāt, zekāt kore ālip m̄ān upap. Zākñā n̄ai buku okñānḡām n̄āigāt ākon upap. Oi zāk n̄ai sot p̄ālātāñ op

njâi kândâtkubap. Zen yatik Anutugât nep sot kât sikum âknâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziņgâm mem ândibi?”

Sâkkât kut njâi njâi, zorat mân nâņgâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ “Zorat torenņâ njâi zi dâzâņgua nâņgânek. Zen ândiândiziņangât nâņgâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkziņangât nâņgâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut njâi njâi zorat mân nâņgâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziņandâ bonņâ mo nalemnâ bonņâ? Sâkziņandâ bonņâ mo sâk pâkeņâ bonņâ? ²⁶ Zen nii ziņgitetek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalemn mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziņandâ nalemn muyagem ziņgâmap. Oi dap dap? Zen nii zengât ombeziņan? Buņâ. ²⁷ Oi zen nâņgânâņgâziņ kâtikņâ ziap oi ko sânetâ sâkziņ kâtigei narâkņâ pâņkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotņâ mân ziabân wangât sâk pâkegât doņbep nâņgâme? Zen pâliņpâliņ neule hibukņan zemap, zorat topņâ nâņgâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat sa nâņgânek. A kuta Salomo mârurņan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemņangip. Ka Salomo zâk sâkņâ neulenootņâ neule âlipņâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâloņâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutunâ sâi neule âlipņâ zo muyagemap. Oi zen dap nâņge? Anutunâ sâk pâke âlip mân muyagem ziņgâbap? Zen nâņgâm pâlâtâņziņ lotņâ. ³¹ Zorat zen nâņgâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’ ³² Um kâtik a, zen um nâņgânâņgâziņ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziņandâ wan wangât kwakse, zo nâņgâm nâņgâmap. ³³ Zen sumbem Ibâziņangât um topņan ândiândiņ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiņ, um nâņgânâņgâziņ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut njâi njâi ziņgâbap. ³⁴ Zen mukangât nâņgâ kwâkâ mân upi. Nâņgâ kwâkâ zo mukangât sinġi. Sirâm njâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat sinġi upap.”

7

Den hâuņâ mân sâm siņan giban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuņâ den mân sâm siņziņan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziņan giban. ² Zen a hâuņâ den sâm kwâkâziņgâbi, zorat dâp yatigâk Anutunâ zen sâm kwâkâziņgâbap. Zen a kut njâi njâi otziņgâbi, zorat dâp yatik Anutunâ mâburem ziņgâbap. ³ Gâ wangât buku-gangât siņan gwapgwap zo ekņâ gikâ

siņan nak sâmbaņâ zo mân ek nâņgat? ⁴ Nak sâmbaņâ gikâ siņan ze dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nâņgâna siņan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a gâ. Kândom gikâ siņan nak sâmbaņâ zo mem pamņâ gwapgwap buku-gangât siņan ze mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutņâ Anutu kândâtkume, zen sinġi âlipkât kut njâi njâi âlipņâ, zo mân ziņgâban. Zen wâu bâu yatâ opņâ kut njâi njâi âlipņâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut njâi zo mimbî.

(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut njâi zo mimbî. Kârum ândim bonņâ muyagibi. Hâņgiyân kom ândine mirâ mârîandâ mem pâmbap. ⁸ Njâi zâk ninâu sâm ândim kut njâi memap. Njâi zâk kârumpoņâ bonņâ muyagemap. Njâi zâk mâtâbân kom ândei mârîandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ njâiņâ nanņâ nalemgât sâi kâsaġet pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ njâiņâ nanņâ iņangât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buņâ. Zen a bâliņandâ murarâpziņâ kut njâi njâi âlipņâ yatâ otziņgâme. Oi Ibâziņ sumbemân walâwalâņandâ kut njâi njâi âlipņâ ziņgâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut njâi njâi âlipņâ walâm ziņgâbap.

¹² Zen a ziņâ kut njâi njâi otziņgâbigât otziņgâmap, zorat dâp otziņgâbi. Zorâņâ Moseġat gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlâtâņan sumbemân bag-ibi. Tâmbetagoagonangât hâņgi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpņâ zo njilip patâ. Zoren a ambân doņbepņâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamangât mâtâp, zo pâlâtâņ. Zoren a ambân bituktâņâ âime.”

Propete sarâņâ, zengât den.

(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ “Propete sarâņâ, zen holi tobatziņâ râma yatâ ka umziņâ wâu kâtikņâ kâwaliziņoot. Zo nâņgâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmeziņangât sen kwapņâ topziņâ nâņgâbi. ¹⁶ Bolep sâņgerân bonņâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonņâ oi nime? ¹⁷ Zo buņâ. Nak âlipņan bonņâ âlipņâ âsagemap, ka nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipņan bonņâ bâliņâ mân muyagemap. Nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak njâi zâk bonņâ âlipņâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmeziņ ekņâ topziņ nâņgâbi.

²¹ Kembuniņâ, Kembuniņâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutņandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den

lume, zen ziinjik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a donjep patânâ zîñ itâ sârn dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sârn a ambân sinji âlip dâzângowen. Gâgât kutkâ sârn wâke molizîngâwen. Gâgât kutkâ sârn nep patâ tuuwn.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sârn dâzângobat, ‘Nâ zengât kutzîñ mân nânjan. Bâlij mâne a, zen birânim âinek.’”

Nângânângâ a sot a kwakmak.
(Lu 6:47-49)

²⁴ “A nâinjâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânângânoot upap. Zâk a nâinjâ bâknan mirânâ kâtiknâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirânâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lârn kârep esâm tandâ pâi girî sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a nâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak nâinjâ mirânâ too sâtjan tuugip. ²⁷ Mirânâ tuugi tâi map patâ too uurupnoot takâm koi giligâlaksâm nanjip.”

²⁸ Yesunâ den zo sârn nanji a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbanjâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembangât gurumin den zorat galem a, zen walâzingâm sap.” Yesu zâk imbanjânootnâ den sinji âlip dâzângoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesunâ sâk bâlâ a nâi kubiknanjip.
(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Yesunâ bâknan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a nâi, sâk bâlâ a, zorân um topnan âim gei pindînsâm itâ sârn dukuiip, “Kembu, gâ imbanjâ ziap, zorat kubiknibâ sârn âlip kubikniban.” ³ Yatâ sâi Yesunâ biknanâ weemjâ sâip, “Nângâgîgangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk useñjâ sogei sâknâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ oknanjâm sâip, “Gâ zirat sinji a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosenâ den sâip, zo lum nii mo zuu nâi Kembangât sinji sârn pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nânjagibât yatâ otnan.”

Yesunâ kore a nâi kubiknanjip.
(Lu 7:1-10)

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a nâinjâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât oknanji kinj bik bâlij oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesunâ itâ sârn dukuiip, “Nâ gam kubiknanjâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anjâ den itâ mâburem dukuiip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapnâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi

Yesunâ den zo nângi imbanjâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzângom sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Isirae a zengâren nângâm pâlatânzîñ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzângobâ. Hân toren toren gâbâ a donjep mindum Anutugât um topnan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. ¹² Oi Isirae a nâmbutnâ mârurn sumbemgât sinji sârn zîngâzîngânâ, zen ko âknan nâitâtigân âimjâ umbâlâ opnâ isem ândibi.” ¹³ Yesunâ yatâ sârnjâ kâwali a patâ itâ sârn dukuiip, “Gâ âi. Nângâm pâlatânjagât bonnâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutnâ mâsekziñoot kubikziñip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesunâ Peterogât mirin zâim Petero sibunnâ mâsek kârâpnoot op zeî egip. ¹⁵ Eknâ biknan weegi mâseknanjâ buj oip. Oi ambân zo zaatnâ nalem om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ nâitiksâisâi a ambân wâkeziñoot donjep diizîngâm gawe. Diizîngâm gane Yesunâ den sârn wâkeziñ molizîngip. Oi a ambân sisi mâsekziñoot zo kubikziñip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ den itâ kulemgoip, zo bonnâ oip, “Zâk lotnâinjâ betnijan mem mâsekniñ âkoip.”

Yesu molinatkât den.
(Lu 9:57-60)

¹⁸ A ambân donjepnâ Yesugâren gam haamgum kine Yesunâ zîngitnâ arâpnâ saru nâmbutken âibigât dâzângoip. ¹⁹ Âinan utne Kembangât gurumin den zorat galem a nâinjâ Yesugâren gam itâ sârn dukuiip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ²⁰ Sâi ko Yesunâ itâ mâburem dukuiip, “Wâu ulin, zen denzijan ândime. Nii zuu, zen hângootziñan ândime. A bonnâ, nâ ko isen korem zo bujâ ândiman.” ²¹ Yesugât arâpnâ, zengâren gâbâ nâinjâ itâ sârn dukuiip, “Kembu, nângânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesunâ itâ sârn dukuiip, “Gâ birâm molinina mumunâ zînjak hanagonek.”

Pibânâ Yesu sâtnâ lugip.
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

²³ Yatâ sârn wangyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruyân wangâ umnan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpnâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betnijan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sârn dâzângoip, “Nângâm pâlatânziñ lotnâ, zen wangât umziñ kenjât uap?” Yatâ sârn oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hirînsâm ziwet. ²⁷ Arâpnâ zen zo eknâ imbanjâziñ buj oi itâ sâwe, “Sâi pibâ

sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtnâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesunâ a zagât wâkeziknâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkeziknoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumunâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kengât op gootziknjan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kamban sâim itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanjâ, wan otninjâbam nenjâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ ninjâgam gaat?” ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke zinâ Yesu itâ dukuwe, “Molininjâbâ sâim sângonnângona bâu umziñan geinâ.” ³² Sâne ko itâ sâim dâzângoip, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umziknjan gâbâ gam bâu umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâknjan gâbâ tembatñan konkonj geim dengânân gei mom nanjâwe.

³³ Oi bâu galem a, zinâ kamânân zâim bâu zengât sinji sot a zagât zekât den sinji, zo dâzângom nanjâwe. ³⁴ Den sinji zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekñâ Yesunâ birâzingâm âibâpkât dukuwe.

9

Yesunâ a nâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wangyân zâim zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kinj bik mumunâ nâi helân aam pam mem gawe. Oi Yesunâ nângâm pâlatânziñangât topñâ ekñâ a zo itâ sâim dukuip, “Nannâ, mân kengât ot. Tosagâ mârûm biran.” ³ Yatâ sâi Kembugât gurumin dengât galem a nâmbutñâ, zen den zo nângâm umziñan itâ nângâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nângâne Yesunâ umziñan ekñâ itâ sâim dâzângoip, “Wangât umziñan nângânângâ bâlinjâ nângânige? ⁵ Zen dap nânge? Nep ikâ zorân bâbâlân? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonjâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkat imbanjâ zemnigap. Zorat topñâ ikpigât yatâ sâim dukuan.” Yatâ sâimjâ a kinj bik bâlinj itâ sâim dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamângan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo zaatñâ kamânjan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekñâ kâwalizij buñ oi Anutunâ imbanjâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâim âlip kwâknjanjâwe.

Yesu zâk bâlinj mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât miminj a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât miminj

namânan ta neknjâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlatân op molini.” Yatâ sâim dâtnogi zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânan nalem nimbâpkât diim zaria kât miminj a sot bâlinj mâme a donjêp gamñâ Yesu sot arâpñâ nen sot nalem ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutñâ, zen ningitñâ Yesugât arâpñâ mâsikâningâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât miminj a sot bâlinj mâme a, zen sot tap nalem niap?” ¹² Sâne Yesunâ den zo nângâmñâ dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep mân tuumap. Mâsekziñoot, zengârenâk nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutugât den ziap, zorat topñâ nângâbi. Den zo itâ,

‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât ot-nimap.’

A ziñangât nen âlipñâ sâime, nâ zengât buñâ. Nâ bâlinj mâme a diizijga nâgâren gabigât sâim gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpñâ, zen Yesugâren gam itâ sâim mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalem mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ sâne Yesunâ itâ sâim dâzângoip, “A kutâ, zâk a ambân gâkârâpñoot ândei dabân umbâlâ op nalem birâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziñan mine, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sângijnan, zo hâmbâ unakñâ mân pam gârimen. Hâmbâ unakñandâ sângijnâ diigi olonjâpkât yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen wainj too unakñâ hâkop sângijnan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wainj too unakñandâ hâkop sângijnâ kunziri hâkop sot wainj ârândân buñ upabot. Wainj too unakñandâ hâkop unakñan gune giari âlip opmabot.”

Yesunâ Yairo bâratñâ mumunjan gâbâ mângeip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesunâ yatâ sâim dâzângom kiri mâpâmâpâse namâ galem a nâi gam um topñan pindiñsâm dukuip, “Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâknjan weenandâ âlip op zaatpâp.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân nâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorân kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip.

²¹ Ambân zo umñandâ itâ nângip, “Hâmbânjik weemñâ âlipnâ upat.” ²² Yesunâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân kengât ot. Nângâm pâlatânj kwatnigat,

zorat op âlip uat." Yesunâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimnâ galem agât mirin zâimnâ girâp kwamit nângip. A ambân donbep patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesunâ nângâm itâ sâk dâzângoip, "Zen zaat geim nanngânek. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap." Yatâ sâk dâzângoip girârhanngâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nanngâne kâmbârânâ zeibân âim biknan gâsui mumunan gâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den sinji hân zoren denân denân âragum nanngâwe.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkenoot kubikzingip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimnâ den kâtik sâk den sâwet, "Gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlin oik." ²⁸ Oi âimnâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, "Sinziknâ kubikpatkât imbanâ zemnigap, zo nângabot?" Oi zet sâwet, "Onj, Kambu, net nângâgiget." ²⁹ Yatâ sâitâ sinziknan weemnâ sâip, "Nângâm pâlâtânziknanngât bonnâ muyagezikik." ³⁰ Sâi zorenâk sinziknâ ânângârip. Oi Yesunâ mân sâbabotkât den kâtiknâ itâ sâk dâzâkoip, "Zet zirat sinji a ambân mân dâzângobobot." ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâmânâ âim lan dâzângom nanngitâ sinji zo hân dâp lan kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a nâi wâkenoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkenâ oknanji kopa oip. ³³ Yesunâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanâ oi sâwe, "Isirae nengâren mârûm kut nâi itâ zo mân âsagei igâwen." ³⁴ Parisaio a zinâ ko Yesugât itâ sâwe, "Wâke zengât patâzingandâ imbanâ pindâm mam oknanji wâke molizîngâm." "

Nep a kâruzîngâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ onnâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nanngip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kambu um topnan ândiândinngât den dâzângom a ambân sisi mâsekziñoot kubikzingâm ândeip. ³⁶ Yesunâ a ambân kâmut patâ zo zingitnâ umnâ nângip. Zâknâ zingiri râma galem anâ bunâ yatâ gulipmalip ândine zingirip. ³⁷ Oi zorat arâpnâ den sumbunâ nâi itâ sâk dâtnângoip, "Kâlamân bonnâ donbep ziap, ka nep a ko bituktâ." ³⁸ Zorat nep mariñâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sângonzângoip nebân bagim kâlamân bonnâ mem ândibi."

10

Yesu arâpnâ kutzinâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesunâ arâpnâ kiin zagât nângonsâi gâindâ wâke molizîngânatkât sot sisi

mâsek kubikzingânatkât imbanâ ninngip. ² Aposolo kiin zagât, nenngât kutninâ itâ. Kândom Simonj kutnâ nâi Petero, munnâ Andrea, Zebedaioigât nanzatnâ Yakobo sot munnâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimin a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiogât nanngâ sot Tadaio. ⁴ Simonj Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzingoi gâsuwe.

Yesunâ arâpnâ nep dinj sâk zingip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesunâ arâp kiin zagât, nen sângonnângom sâip, "Zen hân nâin mân âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulipmalip ândiândin, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim sinji âlip itâ sâk dâzângom ândibi, 'Anutugât um topnan ândinatkât narâk mâte uap.' ⁸ Sisi mâsek kubikzingâbi. Mumunâ mângizîngâbi. Sâk bâlâ kubikzingâne âlip upi. Wâkeziñoot molizîngâbi. Oi Anutunâ kut nâi nâi sângân bunj zingip, yatigâk zengoot a otzîngâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi. ¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke bunj, sot tân mân mem âibi. Bet bâsanâk âibi. Nep a zen nalem mot sângân bunâ zingâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topzinâ sâk mâsikâzingâbi. A nâigât ek nângâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziñan zâim itâ sâk dâzângobi. 'Um lumbenâ zengâren zimnap.' ¹³ Oi mirâ mariñandâ ândei dâp oi dinzinâ zâkkâren bonnâ upap. Ka mirâ mariñandâ ândei mân dâp oi lumbenâ dinzinngât bonnâ âburem ziinjan gâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nâin birâzingâm dinzinngât âkonziñgi kinziñan gwapgwap lanne gei birâzingâm âibi. ¹⁵ Nâ perâknak dâzângobâ. Den kubikkubik narâknan Anutunâ Sodomo sot Gomora kamân mâirâp, zen hâunâ mem gei kwap otzîngâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâunâ mem zâi kwap otzîngâbap."

Kâmbarnagât den.

¹⁶ "Nângânek. Râma wâu hulin zengât os-erân mân sângonzângoizângoip, zo nângâ ko zen sângonzânguan. Zorat zen a sarâ bunâ, nângânângâziñoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a zinj tâmbetzângobegât gasâziñ kârâm ândibi. A zen den sâsân namin diizîngâm âibi. Mâpâmâpâse namâziñan zâmbamnâ lapitzîngâbi. ¹⁸ Oi zorigâk bunâ. Zen nâgât a ândie, zorat onnâ a kutâ zengâren diizîngâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziñan kinngâ a kutâ sot hân nâin goknâ nâgât topnâ sapsûm zingâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren zâmbane den dap sâk sâk mân

nāngām kwākā upi. Narāk zoren den sâbi, zo Kaapumjâ zingâbap. ²⁰ Yatâ otziņgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziņangât Kaapum umziņan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narāk zoren âtânâ nâiņâ munjâ sâi kumbi. Oi ibâ nâiņâ sâi nanjâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otziņgâm sâne zāngobi. ²² Kutsiņiņangât op a donjbeņjâ zengât um kâlak nāngâziņgâbi. Oi nâi zâk den siņgi âlip mem kâtigem kinbap, zâk narāk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân nâiņ ândinetâ zāngom moliziņanetâ kâmân nâiņ âibi. Nâ perâkņak dâzāngobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonjâ nâ takâbat.”

Yesu okņangâwe, zo yatik otiņgâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin kateņjâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore anjâ a patâņjâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin kateņjâ patâņangât holi zorik mei dâp upap. Kore âņâ patâņangât holi zorik mei dâp upap. Bâliņ mâme a, zij nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâliņ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otziņgâbi. ²⁶ Zorat sa nāngânek. A zo zengât op mân kengât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemņjâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwârakukuj, zo zemņjâ mân zimbap. Zo aksik mâbâlakņem nanjâbi. ²⁷ Nâ nâtiġân den tik dâzāngoman, zo a kâmut zengât mâteziņan sapsubi. Den halop dâzāngowan, zo sombemân kin dâzāngobi. ²⁸ Sâkziņik zāngobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi. Nâiġât kengât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândâņ sim kârâbân gâbanbapkât imbaņjâ zemņangap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâle, zâk sângâņņâ patâ buņjâ. Kât kuriņjâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziņandâ mân nâņgi ko dap op sâmbâlâle nâi gei kumbap? ³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziņ sâmotjâ zorat tengâņjâ nāngâm nanjâmap. Zorat zen kengâtziņ buņjâ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buņjâ. Zen a. Anutu zâk zengât umņjâ patâ kinmap.”

Anjâ siņgi âlipkât hâunjâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan sâm âlip kwatniwap, zâk yatigâk nâņjâ sumbem Ibânanġât mâteņan sâm âlip kwâkņangâbat. ³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan kwâimbâniġi zâk nâņjâ yatigâk sumbem Ibânanġât mâteņan kwâimbâņangâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkât geip.’ Nâ lumbenâ buņjâ, kâmbam âbâņgubapkât gewan. Nâ kâsâpziņgobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ³⁵ Zorat

nannjâ sot ibâņjâ, zet kâsâpagobabot. Bâratņjâ sot mamjâ, zet kâsâpagobabot. Iranjâ sot sibunjâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A nâi zâkkât kiņ topņan gâbâ kâsa okņangâbi. ³⁷ Oi nâi zâk umņjâ ibâ mamzik zet sot pâlatât op nâ sot bituk pâlatât upap, zâk zo nâgât siņgi mân op ândibap. Nâi zâk umņjâ murarâp zen sot pâlatât op nâ sot bituk pâlatât upap, zâk yatik nâgât siņgi mân ândibap. ³⁸ Oi nâi zâk zikjâ poru nakņjâ mân lum nâgât mâtâp lâņbap, zâk zo yatik nâgât siņgi mân upap. ³⁹ Nâi zâk ândiândiņ angân kâri gulipkuņangâbat. Oi nâi zâk nâgât opņjâ hânân ândiândiņ birâm ândiândiņ âlipņjâ muyagibap.”

Yesugât opņjâ buku otziņgâbi.

(Mk 9:41)

⁴⁰ “A nâiņâ zen galem otziņgâbap, zâk zo yatik kore otnibapņjâ sângonnogip yatik okņangâbap. ⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem okņangâbap, zâk Propetegât dâp yatik sângân mimbap. Nâi zâk a târârakņjâ galem okņangâbap, zâk a târârakņangât dâp sângân mimbap. ⁴² Nâ perâkņak dâzāngobâ. Nâiņâ a giġiņjâ zengâren gâbâ nâgât siņgi ândiap, zo too pateņ aam pindâbap, zo ko sângâņņâ buņjâ mân zimbap.”

11

Yohane arâņjâ zen Yesugâren âiwe.

(Yh 7:18-35)

¹ Yesuņjâ arâņjâ kiin zagât den dâtnāngom nanjâm kamân nâiņ siņgi âlip dâzāngobam ariap.

² Yohane tâk namin tap Kristonjâ nep tuugip, zorat siņgi nāngâm arâp den mâsikâbigât sângonzârņgoi Yesugâren âiwe.

³ Yesugâren âimņjâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumņan Propete a, zinjâ a nâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo nâiġât mambât ândinat?”

⁴ Sâne Yesuņjâ itâ sâm dâzāņgoip, “Zen âburem âimņjâ kut nâi nâi ek nâņge, zorat siņgi Yohane dukubi. ⁵ Sen nâtiâtikņjâ sinziņ ânâņġâsap. Kinziņ bâliņjâ mâtâp lâņ âim ge. Sâk bâlâ a sâkziņ âlip uap. Kindapziņ bâpsâsâņ, zo den nâņge. Mumuņandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den siņgi âlip nâņge. ⁶ Nâi zâk nâgât nâņgi mân âkon upap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuņjâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topņjâ itâ sâm dâzāņgoip, “Zen mirâ kamân âtânan, a mân ândiândiņan wan iknam âiwe? Gerâ nâi pibâņjâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a nâi hâmbâ neuleņoot iknam âiwe? Zen nâņge. A hâmbâziņ neuleņoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete nâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzāņġua nāngânek. Zen a igâwe, zo

Propete nâmbutnâ zengât dâp bujâ. Zâk tobat nâi. Nâmbutnâ zo walâzingap. ¹⁰ A zorat den kulem nâi itâ ziap, 'Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap.

Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.'

¹¹ Nâ perâknjak dâzângobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutnâ zengâren gâbâ nâinjâ Yohane mân wâlâp. Ka a giginâ nâinjâ Anutu um topnjan ândibapnâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too sanjon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân donbep, zen sumbemgât sinji upigât kâtigiwe. Oi a kâwalizinqootnâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânjan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umzinâ gâsui nângânâ sâm, nângânek. Elia gâbâpkât sâwe, zorat bonnâ Yohane gâip. ¹⁵ Nâi zâk kindapnjoottjâ den zi nângâbap.

¹⁶ A kâmut zi, waniņ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep zinjâ ek birâ, nângâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziņ itâ sâm dâzângome, ¹⁷ 'Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?' ¹⁸ Yohane zâk nepnâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei eknâ sâwe, 'Zâk wâkenoot ândiap.' ¹⁹ A bonnâ nâņ gamnâ nalem sot too nia neknâ itâ sâme, 'Iknek. A zi kât mimin a sot bâliņ mâme a, zengât buku. Waiņ sot nalem nem mân birâmap.' Ka sa nângânek. Anutugât nângânângâ bon asâgem topnâ mem kâkjan kwâpmap."

Yesuņâ Galilaia a zengât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesuņâ kamân nâmbutken nep tuugi eknâ umzinâ mân melâņawegât den topkwap sâm topziņ itâ sâm muyageip, ²¹ "Yei, Koraziņ mârâp, Yei, Besaida mârâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidon kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem umbâlâ opnâ umziņ melâņbe. ²² Zorat dâzângua nângânek. Tiro Sidon kamân mârâp, zen den kubikkubik narâkņan hâuņâ diim gei otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi pam otziņgâbap. ²³ Kapenaum mârâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Bujâ. Zen sim kârâbân kâbakzeziņgâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buj op narâk ziren tok tâpâp. ²⁴ Zorat dâzângua nângânek. Den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mârâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap."

Yesuņâ Ibâņâ sâm bâbâlan kwâkņangip.
(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesuņâ Kembangâren den itâ sâip, "Ibâ, hân sot sumbem mariņâ, gâ âlip opmat. A ziņnâ nângânângâziņgât nângâne zâizâiņ opmap, zo djiņgâ tik kwatziņgâmat. Ka a umziņan giginâ upme, zen ko djiņgâ sâm muyageziņgâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibâpkât nângâna âlip oip." ²⁷ Ninâu yatâ sâmjâ arâpnâ nen itâ sâm dâtnangoip, "Ibânâ, zâk kut nâi nâi nâgât sinji sâm bitnan pam nanjip. Umnan den sot nângânângâ ziap, zo mân nâņge. Ibânâ zâk zikņik nângap. Oi Ibânangât umņan den sot nângânângâ ziap, zo mân nâņge. Nâ ninik nângan. Oi nâņâ a nâmbutnâ Ibânangât topnâ sâm muyageziņga âlip nângâm kwâkâbi."

Yesuņâ diiningâbap.

²⁸ "Kut nâi nâi yâmbâtnâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nângâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziņga um sâkziņâ sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep ârândâņ tuum ândinat. Oi um dâpziņandâ lumbeņâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuun, zo bâbâlan. Nâgât nep, zo bâbâlan."

12

Yuda zengât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Narâk zoren Yesuņâ kândom otniņgi kendonân kâlâmân obândiwen. Âimnâ arâp nen tepniņgât opnâ sejon keet namuņ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziņ zo eknâ Yesu dukum sâwe, "Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo kendonân mân orotnâ." ³ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, "Dawidi sot arâpnâ, zen tepkât opnâ urâwe, zo sâlâpkum nângâme mo bujâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsâņâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpnâ niwe. Zo mân orotnâ. Namâ galem ziņjik nimbigât sâsâņ. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nângâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosanâ mân opmap. ⁶ Zen Kembangât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâņâ ko dâzângua nângânek. Nâ mâteziņan kinzan, nâ walâwalâņ. Namâ zo giginâ. ⁷ Anutugât den kulem nâi itâ ziap, 'Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziņgâbigât otnigap.'

Zen den zirat topnâ nângâm sâi a toszaiņ bujâ den lan nâi mân dâzângobe. ⁸ A bonnâ, nâ kendongât mariņâ op ândian."

Yesunã kendonân a ñai kubigip.

(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatã sãmñã zobã ãim mápãmápãse namin zarip. ¹⁰ Zoren a ñai tâip. Zãk bikñã humutñjik. Oi a ziñã Yesu mãsikãm sãwe, “A kendonân kubikziñgãziñgãñ, zo orotñã mo mân orot?” ¹¹ Sãne Yesunã lâuziñan mem itã sãm mãsikãziñgip, “Zengãren gãbã a ñaiñã rãmanã kãnok lâmãn giari ko kendongãt op birãbap? Yatã mân upap. ¹² Rãma zãk yenñã. A zen ko bonñã, zorat kendonân ãlip orotñã.” ¹³ Yatã sãmñã a zo itã sãm dukuiip, “Bikã tãñtãñ pa.” Sãi bikñã tãñtãñ pãi ãlip op toren yatã oip. ¹⁴ Yatã oi Parisaio a, zen zo ekñã ãimñã zãk dap yatã kunat sãm den ãraguwe.

Yesugãt den sãsãñ, zo bonñã oip.

¹⁵ Yesunã den zo nãngãm kamãn zo birãm ñain arip. A donjep patãñã molinetã kubikziñgãm nanñip. ¹⁶ Zen zãkkãt topñã zo a ambãn mân dãzãngogibãt den sãm kãtigiip. ¹⁷ Yatã oi Propete Yesaiañã mãrumñan Anutugãt den kulengoip, zo bonñã oip. Den zo itã,

¹⁸ “Zen nannã iknek. Nã zãk gãsum sãlãpkuan. Zãk nannã ãlipñã. Zãkkãt umnã kinmap. Nã Kaapumnã pinda beknan mei hãn toren toren a zengãren den kubikkubikñã sãm hanpãmbap. ¹⁹ Zãk den sãrek mân sãbap. Kamãn sombemãn mân kwamitagoi nãngãbi. ²⁰ Gerã ãbãbãngum, zo mân kãrãm mãnãngãt pãmbap. Oi kãrãp tirãp mân biri bãpsãbap. Yatã op nep tuum ãndim den tãrãrak sãm kubikmubik oi tãrãrak op kãtigem zimbap. ²¹ Yatã oi a ambãn hãn toren toren, zen zãkkãt kutsiñgiñan tãrokwapip.”

Yesunã wãke ñai moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nãrãk zoren wãkenã a ñai okñanñi kopa op siñ bãpsãsãñ op ãnde Yesugãren diim ãiwe. ãine Yesunã a zo kubigi siñã ãnãngãri ekñã den sãip. ²³ A ambãn kãmút kirãwe, zen zo ekñã imbanãziñ buñ oi itã sãwe, “Dawidigãt kiun gãbãpkãt sãsãñã, zo zi mot ñai.” ²⁴ Sãne Parisaio a, ziñã den zo nãngãm itã sãwe, “Zo sarã. Wãke zengãt a kutã kutñã Bezebulu, zãkñã mam okñanñi wãke moliziñgãm.”

²⁵ Zen yatã sãne Yesunã umziñan ekñã itã dãzãngom sãip, “Hãn ñãigãt a, zen kãsa utnetã hãnziñ zo kwamen zimbap. Oi kamãn ñãigãt a mo mirã ñãigãt a, zen kãsa utne mirã kamãziñ buñ upap. ²⁶ Satãñ sot arãpñã, zen kãsa utnetã nepziñã dap yatã kãtigem zimbap? ²⁷ Zen nãgãt itã sãme, ‘Bezebuluñã mam okñanñi wãke moliziñgãm.’ Oi zengãt narãpziñã ñaiñã mam otziñgi wãke moliziñgãme?

Sarãziñanñãt topñã zo narãpziñandã muyagibi. ²⁸ Nã ko Anutugãt Kaapumnã mam otnigi wãke moliziñgãm. Anutugãt um topñan ãndiãndigãt narãkñã mãte otziñgi mân nãnge.

²⁹ A ñai, zãk mirãnan kãwali op tãi dap yatã a ñaiñã zãm sikum beknãn mimbap? Yatã buñã. Kãwali a zo komñã kiñ bik saam pamñã sikumñã ãlip beknãn mimbap.” (Yesunã den zo Satãngãt op sãip.)

³⁰ Yatã sãmñã itã sãip. “Ñai zãk buku mân otnibapñã, zãk kãsa otnibap. Ñai zãk nepnã mân galem upapñã, kãdanñbap.

³¹ Zorat dãzãngua nãngãnek. Bãliñã top top sot den sumunñã top top, zorat tosa birãbirãñ ziap. Ka ñai zãk Tirik Kaapum sãm bãliñ kwãpãp, zãkkãt tosa birãbirãñ mân ziap. ³² Ñai zãk a bonñã nã sãm bãliñ kwatnibap, zãkkãt tosa ãlip gulipkubãp. Ka ñai zãk Tirik Kaapum sãm bãliñ kwãpãp, zo ko tosanã hãnãn sot Sumbemãn mân gulipkubãp.

³³ Zen nak ñãigãt ãlipñã sãm bonñanñãt yatik ãlipñã sãbi. Mo nak ñãigãt bãliñã sãm bonñanñãt yatigãk bãliñã sãbi. Nak zo bonñandã nak topñã sãm muyagemap.

³⁴ Zen mulumgãt kiurãp. Bãliñandã wan den ãlipñã sãbi. Umziñan kut ñai ñai zemap, zo yatik lâuziñan kopgãmãp. ³⁵ A tãrãrakñandã umñan gãbã den ãlipñã kopgãmãp. A ñai nãngãnãngã bãliñã, zãkkãt umñan gãbã den bãliñã kopgãmãp. ³⁶ Nã dãzãngua nãngãnek, Den kubikkubik narãkñan den sarã top top, zorat hãunã Anutunã ziñgãbap. ³⁷ Den sãmat, zorãñ topkã sãm muyagei gãsu gobap. Mo den sãmat, zorãñ topkã muyagei birãgibap.”

Yesu kulem top topkãt dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatã sãm dãzãngoi Kembugãt gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nãmbutñã, zen itã mãburem dukuwe, “Patã, top lâkulãku kulem ñai tuuna ãsagei iknã.”

³⁹ Sãnetã itã sãm dãzãngoip, “A kãmút zi sot mãmeziñã bãliñã sot Kembugãt den birãbirãñ. A yatã zorãñ top lâkulãku kulemgãt sãme. Zen kulem ñai mãrãtñã buñã. Propete Yonagãren muyageip, zo yatã muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zãk sirãm karãmbut saru zuu patãgãt umñan gei zeip. Zo yatigãk a bonñã, nã sirãm karãmbut hãn umñan zimat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narãkñan Niniwe kamãn mãirãp, zen gam a kãmút zi zengãt topziñ sãne hãunã yãmbãtñã patã mimbã. Wangãt, Niniwe kamãn mãirãp, zen Yonanã den girem dãzãngoi nãngãm umziñã melãñãwe, zorat. Na sa nãngãnek. Nã zi kinzan, nã Yona wãlan. ⁴² Oi ambãn kutã hãn torengeñ gãbã Salomogãren gãip, zãk yatik den kubikkubik narãkñan kãmút zi zengãt

tosazinj sapsubap. Wangât, ambân zorânâ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nângânângâ bonjâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?”

Wâke, zâk gebâkjan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkejâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândinjan âi ândim tâtat mâmenjâ kârubap. ⁴⁴ Kârumjâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmjâ âburem âi ikpap. Egi marijâ bunâ, sanjon kubikkubikjâ. ⁴⁵ Yatâ ekjâ âim wâke bukurâpnâ nâmburân zagât, zikjâ dâp bunâ, bâlij kâtikjâ, zo sai ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârum bâlijâ ândeipjâ bet bâlij op kwâtâtibap. Bâlij mâme a kâmut zi, zengâren yatik muyagibap.”

Yesugât mam murâpnâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâmjâ dâzângom kiri kândâtziñjan Yesugât mam murâpnâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a njâinj Yesu itâ sâmjâ dukuip, “Nângâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtziñjan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesujâ itâ sâmjâ dukuip, “Mam murâpnâ wanij zinjâ?” ⁴⁹ Yatâ sâmjâ arâp kirâwe, zengâren bikjâ pamjâ itâ sâmjâ dâzângoip, “Zinjgitnek. Mamnâ murâpnâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânângât sâtnjâ nângâm lume, zen ko nâgât mamârnâpnâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandinjâ den.

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesujâ mirin gâbâ gem saru sâtnjan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zinjgit wangâ njân zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân donjep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâmjâ dâzângoip. Njâi ko itâ sâip, “Nângânek. A njâinj keet maandinjâ nebân arip. ⁴ Âi maandinjâ keet nâmbutjâ mâtâbân gei ze nî zinjâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutjâ hân sinjtnjan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkjanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânjâ kârep mân giari maanjâ egi hâlâlânsâm moip. ⁷ Keetjâ nâmbutjâ hibuk osetjan gei zeip. Gei zemjâ kâmjâ taki hibukjâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutjâ ko hân âlipjan gei mem bonjâ donjep âsageip. Topjâ njâigât keetjâ 1 handeret. Topjâ njâigât keetjâ 60. Topjâ njâigât 30. Bonzinjâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat njâi zâk kindapnootjâ den zi nângâbap.”

Yesujâ den sumbuñângât sâmjâ dâzângoip.

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâmjâ dâzângoip arâpnâ nen um topjan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzângomat?” ¹¹ Sâindâ zâkjâ itâ dâtnângoip, “Anutu um topjan bagibaginâ, zorat den sumbuñâ ziiñâ nângâm kwâtâtibigât sâsâj. A nâmbutjâ, zen bunâ. ¹² Njâi zâk den nângânângâ, zo mem ândei Anutujâ târokwap pindâbap. Oi nângânângâ patâ upap. Ka njâi zâk den nângânângâ pindip, zo mân mem ândei beknjan mimbam. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutjâ, zen sinzinjâ ekjâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñjandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzângoman. ¹⁴ Oi mârumjan Propete Yesaianjâ kânjan den sâip, den zo bonjâ uap. Den zo itâ,

‘Kindapziñjandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umziñjandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinzinjandâ igikjâ, zo ikpi. Ka zorat topjâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñjâ bâpsâsâj. Sinzinjandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñjandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umzinjâ mân melâjne ko nâ dap yatâ kubikzingâbat?’

¹⁶ Zen ko sinzinjâ âlip ikme. Kindapziñjâ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zengât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mârumjan Propete sot a târârakjâ donjep, zen kut njâi njâi zen ek nângâme, zo ek nângânâm osimjâ mân ek nângâwe.”

Keet maamaandinj, zorat topjâ sâmjâ dâzângoip.

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Oi zi keet maamaandinj den, zorat topjâ dâzângua nângânek. ¹⁹ Keetjâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutjâ ândime. Zen sinji âlip nângâne umzjan mân giari bâlijâ marijandâ gamjâ zo beknjan memap. ²⁰ Keetjâ hân sinjtnjan gei zeip, zorat dâp a nâmbutjandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umzjan ko ândânjâ mân gâsuipkât narâk pânkânok mem ândine sâknâm mo zângom tâk namîn pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetjâ hibuk kwâkjan gei zeip, a nâmbutjâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmjâ sâkkât kut njâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umzjan bon mân âsagei bonjâ buj op gukupitjâ upap. ²³ Keetjâ hân âlipjân gei zeip, zo a nâmbutjâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlip nângâm umzjan gei mem ândime. Oi njâigâren bonjâ 1 handeret, njâigâren 60, njâigâren 30. Bonjâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ñâiñâ nepñan âi keet maandenjip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetjâ maandinjâ ari a uman zine narâk zoren kâsañâ gam hibuk keetjâ maandinjâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârandân takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo ekjâ nep mariñâ dukum sâwe, ‘Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipñâ maandenjin. Oi Hibuk zo waniñ gâbâ tâkap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa ñâiñâ maandenji âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum panâ?’ ²⁹ Sâne itâ dâzângoip, ‘Buñâ. Zen hibuk sâmbum kâmjâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonñâ mimiñ narâk oi nep a itâ sâm dâzângobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum burañ saam kârâbân umbi. Bet ko bonñâ âlipñâ mine mirânan zâibap.” ’”

Wakum sot sii dangât, zekât den.
(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetjâ yatâ. A ñâiñâ keetjâ zo nepñan pâip. ³² Keetjâ zo mâiktârâ. Keetjâ nâmbutjâ zengât ombezijon. Zo kâmjâ takâm zâim walâziñgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranjan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamñâ yatâ. Ambân ñâiñâ naleman sii dangât zâtki giari nalem aksik naam op nanjip.”

Nebân hibuk takip, zorat topñâ.

³⁴ Yesuñâ den dâzângoip, zo sumbuñjik dâzângoip. Den muyap mân sâm muyagem dâzângoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a ñâiñâ den sâip, zo bonñâ oip. Den zo itâ, “Lâunan den sumbuñâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyagibat.”

³⁶ Yesuñâ a ambân zâmbari âine mirin zarip. Zâi tâi arâpnâ nen zâimñâ dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuñâ zorat topñâ sâna nangânâ.”

³⁷ Dukoindâ itâ sâm dâtnângoip, “A keet âlipñâ pâip, zo a bonñâ ñâñâ pârâwan.

³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipñâ, zo sumbemgât sinji a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâliñâ mariñâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetjâ maandinjip, zâk Satañ. Bon mimiñ narâkñâ, zo hâuñâ mimiñ narâkñâ. Nep tuutuuj a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuñâ mimiñ narâkñan âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonñâ, nâñâ kâwali arâpnâ sângonzânguo a ambân zengâren gâbâ bâliñ mâme a ambân sot gurumin den kukujâ a ambân, zo gâbâzeziñgâm kârâp tâmbânan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi.

⁴³ A târârak zen ko Ibâziñgângât um topñan âsakjoot maa yatâ âsagem ândibi. Ñâi zâk kindapñootjâ den zi nângâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinji âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa ñâi hibukñan tik zei a ñâi zoren âi muyageip. Muyagemñâ umâlep patâ nangâm kwârakum âi kut ñâi ñâi tâkñanjip, zo pam kât mem nangâm hân zo kwâlîp.”

Kunegât den sumbuñâ.

⁴⁵ “Sumbemgât sinji âlip mâtâp, zo itâ. A ñâi kunegât kârûm ândeip. ⁴⁶ Kârûm ândim kune ñâi tipñan kurum, zo muyageip. Muyagemñâ kut ñâi ñâi gâkñâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuñâ.

⁴⁷ “Sumbemgât sinji âlip, zorat mâtâp, zo iñangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topñâ topñâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbume âkñan zarip. Oi iñan niniñâ, zo wangâyân parâwe. Mân niniñâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziñâ a hânñâ hânñâ kâsâpziñgomñâ bâliñ mâme a minziñgâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmjâ mâsikâniñjip, “Zen zo aksik nangâm nanje mo buñâ?” Sâi niñâ sâwen, “Nen nangâm nanjen.” ⁵² Sâindâ dâtnângoip, “Zen dinnâ nangâm kwâtâtemjâ sinji âlipjagât mâtâp nangâm kwâkâbi. Zen mirâgât mariñâ yatâ opñâ kabânan gâbâ kut ñâi ñâi âlip sângiñâ sot unakñâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.
(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuñâ top topñâ zo sâm nangâm mirâ kamân zo birâm arip.

⁵⁴ Âi kamânjan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip sâm dâzângoip a zen nangâm imbanâziñ buj oi sâwe, “Zâk nangânangâ zot imbanâ zo waniñ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topñâ nanggen. Zâk mirâ tuutuuj a nanñâ. Mamñâ Maria. Murâpnâ kutziñâ Yakobo, Yose, Simoñ sot Yuda. ⁵⁶ Garâpnâ nen sot ârandân ândien. Zâk kut ñâi ñâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nangâm kwakñâ zâkkât nangâne geip. Oi Yesuñâ sâm dâzângoip, “Propete a ñâi zâk kutsiñgâ hân torenjen laj kârâm ari kamârâpnâ sot torerâpnâ, zen zâkkât nangâne gei birânanjame.” ⁵⁸ A zen unziñ angân kârâwegât Yesuñâ kamân zoren kulem top top donjep mân tuugip.

14

Herodejâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Narâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât sinji nângip. ² Sinji zo nângâmjâ a sâtjâ gakârâpnjâ itâ sâam dâzângoip, “Nâ itâ nângan. Yohane too sanjonziŋgip, zâk mumunjan gâbâ zaat kâwaliŋoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumjan Herode zâk munjâ Pilipogât ambân beknjan meip, kutjâ Herodia. Ambân zâkkât opnjâ sâi Yohane kinj bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohanenâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotnjâ.” ⁵ Oi Herodejâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân zinjâ Yohanegât nângâne Propete op ândeip, zorat kenjgât op birip. ⁶ Oi Herode âsaasagin narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratnjâ, zâk Herode sot a sâtjâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âkjalêm itâ sâam dukuip, ⁷ “Nâ den zi sâam kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamjandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât gânduj kom mânângâtjâ kâukjâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nângâm pârâkpâip. Nângi mân dâp oip. Ka zâk a sâtjâ zengât mâteziŋjan sâam kâtigeip, zorat op zo bon upakât nep a sanjonzârŋgoi Yohane tâk namin tâi gândujâ kârâm mânângât kâukjâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratnjâ pindâwe. Ambân zo memjâ mamjâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpnjâ zen gamjâ kâambarjâ mem hangumjâ âi Yesu den sinji dukuwe.

Yesujâ a 5 tausen nalem ziŋgip.

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesujâ den sinji zo nângâm wanjâyan zâim hân a mân ândiândiŋjan, zoren ândibam arip. Ari a ambân donbep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen sinjinâ nângâm saru sâtjan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesujâ wanjâyan gâbâ gemjâ a ambân kâmut zo ziŋgitnjâ umjâ nângâmjâ a ambân sisi mâsekziŋoot, zo kubikziŋgip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpnjâ niŋâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândiŋjan ândeindâ mirâ njâtiksbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesujâ itâ sâam dâtnângoip, “Wangât âibigât se? Ziŋâ nalem ziŋgânek.” ¹⁷ Yatâ sâam dâtnângoip sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutjâ bujâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesujâ itâ sâam dâtnângoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâmjâ a dâzârŋgoi hibuk luatjâ tap âiwe. Yesujâ nalem bâtnâmbut sot

saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmjâ namuj arâpnjâ niŋgi niŋâ kâsâpkum a ziŋgâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputnjâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo tenjâziŋâ 5 tausen yatâ. Ambâ murârâpziŋâ mân sâlâpziŋgowen.

Yesu saru kwâkjan lâj lâj arip.

(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opnjâ Yesujâ arâpnjâ sâi wanjâyan zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk ziknjik ninâu sâbam bâknjan zarip. Yatâ op ândei njâtiksbâi zâk ziknjik zoren ândeip. ²⁴ Wanjâyan âim saru tânâmjan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wanjâ mem kâbakŋei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hanjâsâgât Yesujâ saru kwâkjan lâj lâj ga muyageniŋip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp niŋâ ekjâ kenjâtniŋâ op wâke gaap sâam den kâtik kambânâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâam dâtnângoip, “Umziŋ diim geik. Zi ninak gaan. Mân kengât utnek.” ²⁸ Sâi Peteronjâ sâtjan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwaknjik lâj gâbâ.” ²⁹ Sâi Yesujâ sâip, “Ga.” Sâi Peteronjâ wanjâyan gâbâ geim saru kwâkjan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronjâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kengât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesujâ gâsum sâip, “Gâ wangât nângâm pâlâtângâ lotjâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sâam gâsui wanjâ kâligen koggâitâ pibâ hiriŋsâip. ³³ Oi a wanjâyan tarâwen, nen Yesu um topjan âi pindiŋsâm sâwen, “Gâ perâknjak Anutugât nanjâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimjâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu ekjâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziŋoot di-iziŋgâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nângâna hâmbâgâ murukjan gâsum mâsekziŋ buj upap.” Yatâ urâwe, zorânjâ sâkziŋâ âlip op nangip.

15

Kut nâi nâi ninjandâ a um mân sumunkomap.

(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniŋ zengât den kom bitzinâ mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatâ sâam mâsikâne Yesujâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziŋjâ sâkurâpziŋangât den lum Anutugât den kume?” ⁴ Anutugât den itâ ziap, “Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi nâi zâk ibâ mam den bâlinâ dâzâkobap, zâk mân ândibap.

Zâk kune mumbap.’⁵ Zen ko itâ sâme, ‘Njâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut nji zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.” Zâk zo yatâ opnjâ on galem mân otzikâbap.’⁶ Zen yatâ opnjâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziņagât den zorik lum ândime.⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianjâ Anutugât den itâ sâm kulengoip,⁸ ‘A kâmut zi lâuziņandik mîpâsenime. Umziņandâ ko birânime.’⁹ Oi den bonņagât hâuņjâ a ziiņ den sâm kwâkâyanğame. Zen lâuziņandik mîpâsenime. Nâ zorat nânğa yen opmap.’”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâm dâzângom a ambân sâi gane itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângua nânğâm kwâtâtinek.”¹¹ Kut nji nji nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziņan gâbâ kopgâmap, zorâņjâ sumunkomap.”

¹² Yatâ sâi arâpņjâ niņjâ zâkkâren âim mîsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nânğâm bâliņ kwatgige, zo nânğat?”¹³ Sâindâ sâip, “Nebân kut nji zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nanğâbap.”¹⁴ Zen yen birâziņgânek. Parisaio zen sinziņ jâtâtikņjâ. Zengât mâtâp kândom a sen bâpsâsâņ zagât diiangâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâņ lâmân geibabot.”

¹⁵ Sâi Peteroņjâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuņjâ dâzânguat, zorat topņjâ sâna nânğânâ.”¹⁶ Sâi Yesuņjâ dâtnânğoi, “Zen tok um nânğânânğâziņ mân pâronjsâi ândie, mo dap?”¹⁷ Topņjâ itâ mân nânğe? Anjâ kut nji nji nine tep kâamboziņan giari mem kubigi mâtâpņan geimap.”¹⁸ Ka umziņan gâbâ den bâliņ top top lâuziņan takâmap, zorâņjâ ko umziņ sumunkomap.”¹⁹ A umân gâbâ kut nji nji kop gâmap, zo itâ. Nânğânânğâ bâliņjâ, âkņjâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâņ sot den sumunņjâ.²⁰ Kut nji nji yatâ, zorâņ sumunkomap. Oi bet mân sanjon kut nji nji nine, zorâņjâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân njiņjâ Yesu konsâm mîpâseip

(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoņ kamân zagât, zo zengâren arip.²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokņjâ ambân nji gam Yesu konsâm sâip, “Kembu gâ Dawidigât kiunņjâ, nâgât umgâ bâliņ oik. Bâratnâ, zâk wâkeņjâ mâte pirik okņanğâmap.”²³ Yatâ sâi Yesuņjâ nânğâm den hâuņjâ mân dukuip. Yatâ oi arâpņjâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniņan den sâm gaap.”²⁴ Sâindâ dâtnânğoi, “Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sângonnogi

gem gâwan.”²⁵ Sâi ambân zorâņ um topņan âi simiņjâ liim pindiņsâm sâip, “Kembu, gâ lanj betnan me.”²⁶ Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip, “Katep zengât nalemem betziņan mem wâu ziņgâziņgâņ, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem gâwan.”²⁷ Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziņandâ nalemem tatne gwapgwap gei wau zen lanj nime.”²⁸ Yatâ sâi Yesuņjâ dukum sâip, “O ambân nânğâm pâlâtânğâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratņjâ âlip oip.

Yesuņjâ a donjep kubikziņgip.

(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtņan âim bâkņjâ njiņ zâi tâip.³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziņjâ gigiņjâ, sinziņ bâpsâsâņ, kin bitziņ bâliņjâ, kopa sot sisi mâsekziņoot diizigiņgâm Yesugât um topņan zâmbane kubikziņgip.³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziņjâ sâwe. Kin bitziņ bâliņ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziņ gigiņandâ âlip urâwe. Sinziņ bâpsâsâņandâ sinziņ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziņjâ zo eknjâ nânğâne imbaņjâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut nenğât Anutu mîpâsinâ.”

Yesuņjâ a 4 tausen nalemem gumuziņgip.

(Mk 8:1-10)

³² Yesuņjâ arâpņjâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânğoi, “Nâ a zengât umnâ nânğan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalemem buņjâ sângonzângoiindâ âi mâtâbân tâmbetagogebât umnâ girem uap.”³³ Sâi arâpņjâ niņ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiņan ândim nalemem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziņgindâ nine dâp upap?”³⁴ Yatâ sâindâ Yesuņjâ mîsikâniņgâm sâip, “Zengâren nalemem dabutâ ziap?” Sâi niņjâ sâwen, “Nalemem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.”³⁵ Oi Yesuņjâ nânğâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe.³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalemem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuņ arâp niņgi kâsâpkum a ambân ziņgâwen.³⁷ Nen ziņgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputņjâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip.³⁸ Nalemem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziņ mân sâlâpziņgâwen.³⁹ Yesuņjâ a ambân zâmbari âine zikņjâ wanğâyân zâim Magadaņ hânân âi takip.

16

Yesuņjâ kulem nji tuubapkât sâne kwâkâziņgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem nâi âsagei iknâ.” ² Sâne dâzângom sâip, “Mirâ nâtiksâbâ sâi sumbem kuriŋkoi sâme, ‘Muka maa upap.’” ³ Mo haŋsâi sasa mem doongubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatnâ eknâ nângâm. Ka nâgât topnâ ko mân nângâm kwâtâtîme. ⁴ A ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zen kulem tobat nâi iknat sâme. Zen kulem nâi unoknâ buŋâ. Yonaŋâ Niniwe a umziŋ melâŋbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nâŋâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzângoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpnâ nen nalemgât nelâmnângoi Yesu sot saru nâmbutenk arindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnângoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziŋan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnângoi nen kwaknâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zei birâm gen, zorat dâtnânguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapŋan giari nângâm itâ sâm dâtnângoip, “O nângâm pâlâtânziŋ lotnâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârûm nelânzângoi mân nânge? Nâ nalem bâtnâmbut zorâŋâ a 5 tausen ziŋga nem âkon utne buputnâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorâŋ a 4 tausen ziŋga nem âkon utne buputnâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzânguan. Zo wangât mân nângâm kwâtâtîme? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemziŋan mân pam nimbi.” ¹² Arâpnâ nen den yatâ nângâm kwâtâtîm sâwen, “Zâk sii dangât pam nininângât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziŋangât op sap.”

Peteroŋâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Pilipoŋâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnângom sâip, “A ambân, zen a bonŋâ nâgât nâi sâme?” ¹⁴ Sâi niŋâ dukum sâwen, “Nâmbutnândâ Yohane too sanŋon nep tuugip sâme. Nâmbutnândâ Elia sâme. Nâmbutnândâ Yeremia mo Propete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoinâ mâsikâniŋip, “Ka ziŋnâ ko nâgât nâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâniŋi Simon Peteroŋâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiŋ mariŋangât nanŋâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Simon, Yonagât nanŋâ, gâgât nângâ sâtâreŋoot uap. Nângânângâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nângâ. Gâgât kutkâ Petero (niŋ

denân ko Kât). Oi nâŋâ kât zorat kwâkŋan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanâŋandâ mân walâziŋgâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkonŋâ gibat. Oi hânân saasaanâ nep tuuna sumbemân bonŋoot upap. Oi hânân olaŋolanŋâ nep tuuna sumbemân bonŋoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmŋâ arâpnâ den kâtiknâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzângobi.”

Yesu momŋâ zaatpap, zorat den kânŋan sâm muyagem ziŋgip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesuŋâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niŋgip. Oi Yesuŋâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziŋâ kut nâi nâi sumunŋâ okŋangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diŋâ dâtnângom nanŋip. ²² Dâtnângoi Petero zikŋik diim âimŋâ kwâkâŋangâm sâip, “Kembu, Anutuŋâ galem otgigi kut nâi yatâ zo mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Satan, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doongubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buŋâ. Zo a den.”

Yesu molimoliŋangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesuŋâ târokwapŋâ arâp itâ sâm dâtnângoip, “Zen nâ moliniŋâ sâm um sâkziŋangât den birâm poru nakziŋ lum nâgât mâtâp, zo lâŋbi. ²⁵ Zen ândiândiziŋ angân kârane zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândiziŋ birâne muyageziŋgâbap. ²⁶ Zen hângât kut nâi nâi, zorik mem ândine ândiândiziŋâ buŋ oi wan âlipŋâ muyageziŋgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap ziŋgâbap? ²⁷ Nângânek. A bonŋâ, nâ Ibânangât neule âsakŋoot âsagem sumbem arâpnâ diiziŋgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziŋangât dâp hâuŋâ ziŋgâbat. ²⁸ Nâ perâkŋak dâzângobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutnândâ mân munetâ a bonŋâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuŋâ holi tobat nâi oip.

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburan kânok ândim Petero sot Yakobo sot munŋâ Yohane, zen ziŋŋik diiziŋgi bâkŋan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziŋan kinŋâ tobat nâi oip. Oi si sâŋgânŋâ maa yatâ âsageip. Hâmbânâ kâukom âsaknâ yatâ âsagem nanŋip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteroŋâ Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, mat nâi ziren

ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.”

⁵ Yatâ sâm kiri sasanâ âsakjoot gem kwâtepzângoip. Oi sasa kâligen gâbâ den nâi itâ gâip, “Zi nannâ âlippnâ. Umnandâ gâsumap. Zen dinâ nângâm biranbi.”

⁶ Oi arâpnâ zen den zo nângâm sângânziñ hânân gei tutukum kenjgât op sânam sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesunâ zengâren âim weezingâm sâip, “Zen zaatnâ kenjgât buñ ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziñ lum za ikne Yesu ziknjik kiri igâwe.

⁹ Oi bâknjan gâbâ gem tap Yesunâ den itâ sâm dâzângoip, “Kut nâi sen mârât ikse, zorat den singi a ambân mân dâzângom ândine a bonnâ nâ mumunjan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzângoip arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kâdom oknjangâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâm mâsikâne itâ sâm dâzângoip, “Elia zâk kâdom gam kut nâi nâi kubikpapkât sâwe, zo bonnâ. ¹² Oi zorat dâzângua nângânek. Elia zâk mârûm gam ândei mân ek nângâm kut nâi lañ oknjangâwe. Oi a bonnâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.” ¹³ Yatâ sâi arâpnâ ziñ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpnâ a nâi kubiknam osiwe.
(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâknjan gâbâ gem gam a kâmut zengâren ganetâ a nâi Yesugâren gam pindiñsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannangât umgâ bâliñ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zengâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesunâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nângâm pâlatânziñ buñ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbân ândim âkom diizingâmâmbat?” Yatâ sâmnâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesunâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnângoip, “Nângâm pâlatânziñ lolotnâ, zorat yatâ ue. Nâ perâknjak dâzângua nângânek. Nângâm pâlatânj bonnâ, mâiktârâ nâi, mundo keetnâ yatâ zemziñgi baknâ ândiren zi dukunetâ âbângum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wanñ buñ, nalem birâm ninâu sot ândimnâ âlip molizingâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzângoip.
(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâm dâtnângoip, “A bonnâ, nâ a bitziñan zâibat. ²³ Zaria none momnâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpnâ nen den zo nângindâ maknâ oip.

Peteronâ injan lâunjan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziñ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziñandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buñ?” ²⁵ Sâne Peteronâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmnâ mirin zâim den mân dukui Yesu ziknjak mâsikâm sâip, “Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen wanñ zengâren kât mime? Narâpziñ zengâren mo a nâmbutnâ zengâren?” ²⁶ Mâsiki a nâmbutnâ zengâren mime sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziñ, zen yen ândibi. Niñâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien. ²⁷ Oi niñangât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânanâd giari saru zuu kâdom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunja kwâsatnâ kât nâi muyagiban. Zo niiknâ singi kom zingâban.”

18

Katep zengât holi yatâ ândibi.
(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Narâk zoren arâpnâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo nâiñ patâ op ândibap?” ² Yatâ sâindâ Yesunâ katep mâik nâi sâi gâi osetniñan pam itâ sâm dâtnângoip, ³ “Nâ perâknjak dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zengât holi yatâ ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. ⁴ Nâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap. ⁵ Oi nâi zâk nâgât op katep zi itâ galem oknjangâbap, zâk nâ kore otrîbap.”

Bâliñangât den.
(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ “Nâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârûmjan kât patâ nâi gândunjan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlañ opap. ⁷ Yei, bâliñangât nep tuutuun, zo yâmbâtnâ. Bâliñangât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a nâi bâliñangât nep tuubap, Yei, Anutunâ dap dap oknjangâbap?”

⁸ Zorat bikandâ mo kingandâ bâliñ upâ sâi mânângât pâmban. Ândiandi kâtikñan zâibâ sâm zâibam kwaknâ birâm ândiban. Kingâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikñan geibatkat yatâ upan. ⁹ Mo siñgandâ bâliñ nâi ek nângâbâ sâi ketârâpkum pâmban. Ândiandi kâtikñan âiban, zorat op singâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlû ândim kârâbân geibatkat yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zengât den.
(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziñ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne giginâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângânek. Sumbemân katep zengât galem a ândie.

Zen sumbem Ibânangât mâtenjan ândime.
¹¹ A bonjâ, nâ a ambân tâmbetagoagonjan gâbâ kubikziŋgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nâŋge? A nâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zengât osetziŋjan gâbâ kânok buj oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamjâ kânok barin buj upap, zo âi kârûm muyagibap? ¹³ Nâ perâkjak dâzâŋgobâ. Zâk âi kârûmjâ muyagemjâ 99 zengât bujâ, buj upap, zorat op umâlep patâ nâŋgâbap. ¹⁴ Zo yatâ zengâren gâbâ katep nâi tâmbetagoi sumbem Ibâziŋandâ nâŋgi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâuŋât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâiŋjâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkŋjâ diŋgâ nâŋgi âlip oi buku upabot. ¹⁶ Ka diŋgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziŋ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorâŋjâ dinziŋjâ zo biri Kembugât a kâmut zengât bitziŋjan pane dinziŋjâ kwâki nâŋgâŋgâne a um kâtik mo orot mâme bâliŋjâ yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâkjak dâzâŋgobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonjâ upap. Mo zen hânân olanolaj nep tuune sumbemân yatik bonjâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzâŋgua nâŋgânek. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziŋ umziŋ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziŋandâ muyagem ziŋgâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziŋjan tâpat.”

Kore a bâliŋangât den.

(Lu 17:4)

²¹ Yesuŋjâ den yatâ sâi Peteroŋjâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâiŋjâ bâliŋjâ otnigi tosaŋjâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuŋjâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ bujâ, ⁷⁰ oi birâbangât san. Oi yatigâk bujâ, walâm donjeb patâ oi birâban.

²³ Zorat siŋgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâiŋjâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpŋjâ tosaŋjâ namuŋ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buj oi a kutâ zâk a zo zikŋjâ sot ambin murarâpŋjâ sot kut nâi nâi a ziŋ sâŋgân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutâŋjâ yatâ sâi kore anjâ um topŋjan gei itâ sâm dukuiŋ, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutâŋjâ umjâ nâŋgâm tosaŋjâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukunâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduŋjan gâsum kârâpŋoot sâip, ‘Tosa zo kek melân ni.’ ²⁹ Oi a zo bukunangât

um topŋjan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi diŋjâ mân nâŋgâm itâ sâm bukunâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nanjâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpŋjâ, zen zo ekjâ umziŋjâ bâliŋjâ oi âi a kutâziŋjâ siŋgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâkŋjâ nâŋgâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuiŋ, ‘Kore a bâliŋjâ kâtik kâtikŋjâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nâŋgâm tosaŋjâ biran. Oi nâŋjâ tosaŋjâ biran, zo yatik bukugangât tosaŋjâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmŋjâ kuk op kâwali a bitziŋjan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanjâ birâne gibat.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlanjâ a bukuziŋjâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtŋjâ otziŋgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nanjâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodanjâ too nâmbutken arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziŋgip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinjâ wan mo wangât op biri dâp upap?” ⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo bujâ? Zâkŋjâ mârûmjan a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmŋjâ itâ sâip, ‘Zorat ko a nâiŋjâ ibâ mam birâzikâm ambinjâŋgâren pâlatâŋjâ oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât bujâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nâŋgânek. Anutuŋjâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzâŋgoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A nâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesuŋjâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Mose zâk um kâtikziŋangât op yatâ sâip. Mârûm topkwâkkwatjan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzâŋgua nâŋgânek. A nâi, zâk ambân birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka mârûm ambânŋjâ a nâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpŋjâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topziŋjâ yatâ oi anjâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesuŋjâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Den zi a aksik zengât bujâ. Zorat imbanjâ zemziŋgap, zen mem umziŋjan gibi. ¹² A nâmbutjâ, zen mam kâmbô kâligen gâbâ ambân bujâ ândibigât gukupitŋik âsagiwe. A nâmbutjâ, zen anjâ katep mân mimbigât otziŋgâwe. Oi a nâmbutjâ, zen siŋgi âlip nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk

zorot imbanâ zemñangap oi den zi nângâm umñan gibap.”

Yesuñâ bikñandâ katep kâukziñan pâip.
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diiziñgâm âim Yesuñâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbapkat dukuwe. Oi arâpñâ nen kenjgât minziñgâwen. ¹⁴ Yatâ oindâ Yesuñâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbengât siñgi sâsâr.” Yatâ sâmñâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hàn zo birâm ñâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

¹⁶ Oi a ñâiñâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipñâ tumñâ ândiândi kâtikñangât siñgi upat?” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotñangât mâsikâniñgât? Âlipñâ mariñâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikñangât siñgi upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban.” ¹⁸ Sâi a zorâñâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukugangât sarân sâsâr mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otmâp, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.” ²⁰ Sâi a sigan zorâñâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi ñâi dap dap târokwap upat?” ²¹ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buñ upap sâm kut ñâi ñâi tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ zingâban. Zingâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâliñ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorot op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâtnangoi, “Nâ perâkñak dâzangobâ. A sikum patâñootñâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorarâk dâzangobâ. Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpñan bagibagin, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patâñâ sumbem kamânân bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalâñâ.” ²⁵ Arâpñâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâñ dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁶ Sâindâ Yesuñâ ningitñâ sâip, “Anâ kut ñâi ñâi utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut ñâi ñâi birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâm dâtnangoi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Nângat. Nen kut ñâi ñâiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorot hâuñâ wan muyageniñgâbop?” ²⁸ Yatâ sâm mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzangobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkñan a bonñâ,

nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâm kwâkâbi. ²⁹ Oi ñâi zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donjep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kândom, zengâren gâbâ donjepñâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donjepñâ kândom upi.”

20

Waiñ nep tuutuñ a, zengât den siñgi.

¹ “Sumbengât mâtâp, zorot siñgi, zo waiñ nep mariñâ ñâiñâ nep a gâsuzingâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hanñâ nep mariñâ zâk nep a muyageziñgâbat sâm arip. ² Oi a nâmbutñâ gâsuzingâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzangoi âiwe. ³ Mirâsiñ takâm tânâmñan zari dum âi a nâmbutñâ kamân sombemân muyageziñgip. ⁴ Zingitñâ itâ sâm dâzangoi, ‘Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.’ Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâkñan opñâ, mirâ torengeñ oi âim dum gâsuzingip. ⁶ Oi ñâtikñâsâi dum âim a nâmbutñâ muyageziñgâm itâ sâm mâsikâziñgip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ ñâtikñâsâbam uap?’ ⁷ Mâsikâziñgi zen itâ sâwe, ‘Nen nep ñâi mân sâm niñge.’ Sâne dâzangom sângonzangom sâip, ‘Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.’

⁸ Nep mariñandâ yatâ oi ñâtikñâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diiziñgâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nangâban.’ ⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nangip. ¹⁰ Zinggi kândom gawe, zo ekñâ sângân mem zâi pam niñgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memñâ nep mariñâ den bâliñ dukum kuk okñangâwe. ¹² Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nângâm kirindâ ñâtikñap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niñgât?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ ñâi itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân mem bâliñ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut ñâi ñâi, zorâñ yatâ upâ sâm âlip upat. Nâ âlip uan, zorot umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betñâ kândom upi. A kândomñâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorot den dâzangoi.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesuñâ Yerusalem kamânân zâibam arâpñâ kiin zagât diiniñgi niñjik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâm dâtnangoi, ¹⁸ “Zen

den nângânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonjâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zengât bitziñan zariandâ mumbatkat sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziñan nâbane ziñâ nom sinnan gemjâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.
(Mk 10:35-45)

²⁰ Narâk zoren Zebedαιο ambinjandâ nanzatjâ diizikâm Yesugât um topjân âi simin liim pindiñsâm dukuip. ²¹ Oi Yesunâ mäsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorânâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikjâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.” ²² Sâi Yesunâ itâ sâim dukuip, “Zen den topjâ mân nângâm itâ se. Nâ too kâlâkñâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi zikjâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.” ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlâkñâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatjâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâim zinjip, a zorânâ tâtat zoren tapi.” ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nângâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesunâ sâi gâindâ itâ sâim dâtnângoip, “Hân a kutâ, zen kembu otziñgâm kore aziñ gâsuziñgâme. Oi a zâizâin, zen a gigij walâziñgâm a kutâ upme. Zo nângâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a nâinjâ a kutâ upâ sâim a gigijñâ yatâ op ândibap. ²⁷ Nâi zâk a sâtnjâ upâ sâim kore otziñgâm ândibap. ²⁸ A bonjâ, nâ zo yatik ziñâ kore otnibigât bunjâ. Ninak a donjebep zengât kore opñâ suupziñ mimbatkât gewan.”

Yesu zâk a zagât sinzikjâ kubikzikip.
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yesu sot arâpñâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donjebepñâ moliniñgâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinzikjâ bâpsâsâñ mâtâbân tapñâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtikjâ den sâim sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlij oik.” ³¹ Den donjebep sâitâ a ziñâ kwerâzikjâ sâwe. Hirinñsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlij oik.” ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mäsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?” ³³ Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinnikjâ mânângâtña iktâ.” ³⁴ Sâitâ Yesunâ umñâ nângâmñâ sinzikjan weegi zet sinzikjâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk donji kwâkñan tap Yerusalem kamânân zariip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakñâ

topjân tâip, zoren takâmñâ Yesunâ arâpñâ nengâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimñâ donji mamñâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitjâ olañ diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ nâinjâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuninjângâren nep nâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen bunjâ. Propete nâinjâ den sâip, zo bonjâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sion mâirâp dâzângonek, ‘Iknek. A kutâziñâ gigijñâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâkñan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkñan tâi gabot.’”

⁶⁻⁷ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet.

Âimñâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniñ kwâkñan pâindâ Yesunâ zâi tâip.

⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donjebepñâ hâmbâziñ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutjandâ gâlângât sot lâkom ilumñâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkñanñâm itâ sâim pam diim âiwe,

“Oe, Dawidigât kiunnâ gam niñgap. Kembangât sâtkât gaatkât sâim âlip kwatginâ. Oe, sumbem mâriñjâ.”

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñâ umziñâ zari sâwe, “A zi nâinjâ gâi ue?” ¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorân itâ sâim dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia gokñâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesunâ tirik namin zari kut nâi nâi angâgwanjâ op ziwe, zo molizingi âiwe. A nâmbutjâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe. Kât tâtatjâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakñem dâzângom sâip, ¹³ “Kembangât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsâñ sot kinziñ bâlijñâ, zen zâkkâren âine kubikziñgip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katap zen tirik namin zâi den kâtikjâ sâim sâwe, “Oe, Dawidigât kiunnâ, gâ gam niñgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâlij kwâkñanñâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâim te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembangât ekabân den nâi ziap, zo salâpkume mo bunjâ? Den zo itâ,

‘Katap sot namân gokñâ, zengât um mem bâbâlâñ kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’”

¹⁷ Yatâ dâzângom birâzingâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nêtiksâi zeip.

Yesunâ wakum nak dukui moip.
(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hanjârâk Yesunâ kamân patin puriksâm tepnangât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak nâi eknjâ topnjân âi keetnjâ kârui buj oi ilumnjik kiri egip. Eknjâ nak itâ sâam dukui, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumnjâ mom hâlâlânsâm kirip. ²⁰ Oi arâpnjâ nen zo eknjâ imbanjâni buj oi sâlâpniyan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opnjâ kek hâlâlânsap?”

²¹ Yatâ sâindâ Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Zen um zagât mân opnjâ nângâm pâlâtânzinqâ bonnjâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik bujâ. Zen baknjâ ândi dukubi, ‘Baknjâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinzinqâ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtânzinqâ bonnjoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyagezingâbap.”

Yesu sot a kâuknjâ mâsikâyanjâgawe.
(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesunâ âimnjâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtjnâ, zen zâkkâren gam itâ sâam mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâinjâ dâgogi opmat?” ²⁴ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâzingâ dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâam mâsikâzingi zen zinjik den dap sâân sâam um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât dinjâ mân luwe?’” ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sâanam a zengât kengât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâam Yesu itâ sâam dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatnjâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanjâ nâi itâ sâam dukui, ‘Nannâ, gâ irak âi wajî nep tuuban.’” ²⁹ Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâamnjâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanjâ nâi yatik dukum sângonguip. Sâi, nâinjâ âi tuubap, yatâ sâamnjâ bet umnjâ nângâm laj âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâamnjâ Yesunâ mâsikâzingip, “Zen sânek. Nâi katepnjâ ibânangât den lugip?” Sâi zinjâ dukum

sâwe, “Den bet dukui, zorânâ.” Yatâ sâne Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Kât miminj a sot laj mâme ambân, zen Anutugât um topnjân bagine zen ko kândâtnjâ upi. ³² Yohane takâmnjâ târârak ândiandigât mâtâp tirâpzângoi zen birânjangâne bâlij mâme a sot laj mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen zingitnjâ umzinqâ mân âbureip.”

Wajî nep galem a bâlijâ, zengât den.
(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuunâ nâi sa nângânek. A kutâ nâinjâ hân nâim wajî nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumnjâ tâk keetnjâ mândâlîbapkat âman patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nângâm galem a bitzinqan pam hân nâim âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonnjâ miminj narâk oi kore arâpnjâ bonnjâ nâmbutnjâ mimbigât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a zinjâ a zo gâsuzingâm nâi kom kâbakjiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtnjâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep marijandâ nângâm a donjep sângonzângoi âine yatik otzingâwe. ³⁷ Oi bet ziknjâ nanjâ, zo itâ sâam sângongoip, ‘Nannâ ari eknjâ hurat kwâknjâgâbi.’” ³⁸ Oi galem a, zen nanjâ zo eknjâ itâ sâam âraguwe, ‘Zâknjâ gâtâm nep zi marijâ upap, zorat nen komnjâ nep zi mârinqâ oindâ nenngât upap.’” ³⁹ Yatâ sâamnjâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep marijandâ gamnjâ galem a dap otzingâbap.” ⁴¹ Yesunâ yatâ sâi a zinjâ itâ dukuwe, “Kut nâi nâi sumunnâ oknjâgâwegât zâkoot yatik otzingâbap. Oi nepnan galem a âlipnjâ zâambari zen narâk dâp nalem bonnjâ pindâm ândibi.” ⁴² Yatâ sâne Yesunâ itâ târokwap dâzângoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?”

‘Mirâ tuutuunj a, zen kunkun nâi eknjâ âkon op birâwe. Kembunj kunkun zo mem namin kwânângi kinzap. Kembunj sâi yatâ âsageip. Ninjâ egingdâ mârâtnjâ nâi upap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nângânek. Anutu um topnjân ândiandinqâ, zo zen betzinqan mem a kâmut unaknjâ zinjâbap. Oi zinjâ bonnjâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorânj kom sâknjâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânj a nâi kwâknjan kumbap, zo ko kom kwândâlîbap.’”)

⁴⁵ Den sumbuunâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nenngât op sap.” ⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâam nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kengât op birâwe.

22

A hâmbânjâ bujâ, zâkkât sinji.

(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñjâ ñâi târokwap itâ sâip, ² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ ñâinjâ sii naleme oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nannjâ ambân pindâbam sii naleme mei gâip. ³ Yatâ opnjâ kore arâpnjâ sângonzângoi zen zop kânñan sâsânjâ, zo diizinjânam âiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzângom sâip, ‘Zen âimnjâ a zop sâsânjâ, zo dâzângonek, “Zen nângâne. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii naleme mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut ñâi ñâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’”

⁵ A zen âim yatâ dâzângone den zo nângâne yennâ oi a ñâi zâk neppan arip. Ñâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutjandâ ko kore a kâsa otzinjâm zângone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânjâ nângi bâlei kuk yâmbâtnjâ op kâwali a gakânjâ sâi âimnjâ a zângomñâ kamânziñâ kârâp uen seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzângoip, ‘Sii naleme zo mârum kubiksen. Oi a zengât zop sâsânj, zo âkonzinjâ bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukñan âim a muyageziñgâm zen aksik diizinjâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpnjâ zen mâtâp kâukñan âi tap a âlipnjâ sot a bâlijâ, zo aksik diizinjâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânjâ zinjipam zâimnjâ a ñâi kendongât hâmbâ âlipnjâ mân pam tâi egip. ¹² Eknjâ itâ sâm dukuip, ‘Arâ, gâ dap op hâmbâ buj ga taat?’ Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutânjâ arâpnjâ dâzângom sâip, Zen kin biknjâ saam âkñan ñâtâtigân kâbakjine giarik. Zoren gemnjâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembujâ a ambân zop dâzângomap, zo doñbe. Ka mem sâlâpzângomap, zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topnjâ mâsikâwe.

(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesuñâ yatâ sâm dâzângoi Parisaio a, zen dennjâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opnjâ arâpziñâ sot Herodegât a nâmbutnjâ sângonzângone zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Den sarâ mân sâm, den bonñik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâinj gigin pisuk târârak dâtnângomat. A patâ mân walâziñgâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâgindâ dâtnângo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotnjâ mo mân orotnjâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñgât topnjâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sarâ a zen. Zen wangât dennjâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât ñâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuñâ mâsikâziñgâm sâip, “Zo ñâigât holi tobat sot kutnjâ ziap?” ²¹ Sâi

ziñâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm dâzângoi zen nângâne imbanjâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.

(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momnjâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemgoip, ‘A ñâinjâ ambân mem kiun buj ândim moi munñandâ malâ zo mimbap. Oi âtâñangât sinji katep muyagibap.’” ²⁵ Oi nenğâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ kunñâ ambân memñjâ kiun buj buj ândim moi munñandâ malâ zorik meip. Yatâ opnjâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom nangâwe. ²⁷ Bet ambân malâziñjâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo ñâigât upap?”

²⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbanjâ kârum den sâm gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâkñan a ambân, zen mân miangâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatñangât sâme, zorat dâzângobâ. Anutuñjâ den itâ sâm dâzângoip, zo zen sâlâpkum nângâme mo buñjâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Nâ zorât sa nângâne. Zâk mom buj urâwe, zengât Anutu bujâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buj urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesuñâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sinji âlip sâip, zorat nângâne imbanjâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugât dennjâ Sadukaio a walâziñgip, zo Parisaio a zen nângâmñâ mindue. ³⁵ Zengâren gâbâ bukuzinjâ ñâi Kembugât gurumin den nângânangâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmñâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorâñ kâukñâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ um dâpkâ sot nângânangâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugât pindâna zimbap.’” ³⁸ Gurumin den zorâñ patâ uap. ³⁹ Oi torenñâ ñâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikângât otgimip, zo yatik a toren zengât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zengât den topnjâ uabot.”

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuñâ itâ sârn mâsikâziñgip, ⁴² “Zen Kristogât dap dap nângâmê? Zâk nâigât kiun?” Sâi ziñâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunñâ.”

⁴³ Sâne Yesuñâ itâ sârn dâzânngoip, “Dap op Kaapumñâ Dawidi nângânângâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sârn dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduzinga kinjanngât kombân upi.”

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorân dap op kiunñâ up?”

⁴⁶ Yata sârn mâsikâziñgi den hâuñâ sârn kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânem kenngât op birâwe.

23

*Den sinji âlip lum sâk mâme mân upi.
(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)*

¹ Narâk zoren Yesuñâ arâpnâ sot a nâmbutñâ itâ sârn dâtnânngoip. ² “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkñan tapme. ³ Zorat den dâzânngome, zo lum ândibi. Ka zengât ândiândiziñan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut nâi nâi yâmbâtñâ, zo saam a ambân kwâkziñan pam ziñâ bet bâsarñ ândime. ⁵ Kut nâi nâi upme, zo anâ ziñgit nângâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ek-abân kulemgum mâteziñan sot bâranziñan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziñan neule top topñâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sârn âlip kwâtniñgâbigât ândime. Oi kutniñâ patâ nângonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zengât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ, zâk kânok. Zen patâ buñâ. Zen aksik ombeñan. ⁹ Oi hânân zi a nâigât Ibâniñâ mân sâbi. Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a nâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zengâren gâbâ a nâi patâ upapñâ, zâk a nâmbutñâ zengât kore op ândibap. ¹² Nâi zâk zikñangât nângi zari diim gibap. Ka nâi zâk zikñangât nângi gibap, zo diim zâibap.”

Yesuñâ Parisaio a girem den sârn dâzânngoip.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp lañ doonngume. Ziñâ mân zâim zâk ziñâ baginâ sâne kenngât minziñgâme.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zengâren ninâu kârep sârn mirâ motziñâ lañ mime. Zorat Anutuñâ hâuñâ yâmbâtñâ otziñgâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zengât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorân zengâren târokwap ândim simgât sinji upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtnâ sinziñ bâpsâsân. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sârn kâtigime, zo tabânâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sârn kâtigime, zorân kâtigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziñ bâpsâsân sot nângânângâziñ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulenâ, zo yatik tirigâk upap. Zorat ko ikâ zorânâ bonñâ upap? Namâ mo neulenâ? ¹⁸ Oi nâi itâ sâme, ‘Kembugât sinji nalem pâpanñâ, zoren kwap den sârn kâtigime, zo tabânâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sârn kâtigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziñ nâttâtik, zen. Nalem pâpanñâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkñan pame, zo tirik upap. Zorat ikâ zorânâ bonñâ upap? Nalem pâpanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat nâi zâk nalem pâpanñan mândâm sârn kâtigei nalem pâpanñâ sot kut nâi nâi kwâkñan taap, zo ârândârñ dâbâk upap. ²¹ Oi nâi zâk tirik namin kwap sârn kâtigei namâ zikñâ sot umñan ândiap, zet ârândârñ dâbâk upap. ²² Nâi zâk sumbemân kwap sârn kâtigei Anutugât tâtatñâ sot tâtat zorat mariñoot dâbâk upap.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen dangât sot kângan sot zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sârn pame. Oi zorat toren bonñâ, gurumin den luluj sot a buku otziñgâziñgân sot nângâm pâlatârñ sot târârak ândiândiñ, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtnâ sinziñâ nâttâtik sâsânâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut nâi nâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâknjîk too sanjon kubik tuume. Oi umñan ko kâmbu sot sâkziñangât âkñâlê bâliñâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ nâttâtik. Hâkop umñan bâliñâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâknjan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a muñâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñâ zo kwâkñan kâsâget pane neulenfoot zemap. Umñan ko a sinjî sot guk manngulen ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukuñâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târaraknâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, 'Sâkurâpnîñ ândime, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.' ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulungât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângâne. Nâ ninak zengâren Propete sot nângânângâ a sot Kembangat gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzângua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam zingâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâpâmâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nâin nâin âine moliziñgâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târarak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zengâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwaî târokwaî kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik namîn komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziinñâ hâuñâ mimbi."

Yesuñâ Yerusalem zengât umñâ nângip.
(Lu 13:34-35)

³⁷ "O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sângonzângua zengâren âine kâtnâ zângome mume. Kurukñâ gwamarâpnâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomap, zo yatik nâñâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângâne. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâm nikpi, 'Kembangat sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñanğânâ.'"

24

Yesu takâbapkat den sâip.
(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

¹ Yesu zâk tirik namîn gâbâ gem arî arîpnâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutu-ujâ ek nângâbapkat dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnângoip, "Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzângobâ. Kâsaziñ gam kândañne giligâlaksâm buñ op nanğâbap."

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arîpnâ niinik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, "Sat, zo wan narâkñan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkat narâkñâ oi wan wesâk nâi âsagibap?"

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnângoip, "Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm

ândibi. ⁵ A donjbepnâ gam itâ sabi, 'Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkat sâsân, zo nâ.' Yatâ sâimñâ a ambân donjbe patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâmñâ mân kenğât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkat sâsân. Oi yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nângâm ândibi."

Kâsa otziñgâbi, zorat den.

⁹ "Narâk zoren sâknam kwatziñgâm zângone mumbi. Zen nagât opñâ hânñâ hânñâ a, zen um kâlak otziñgâbi. ¹⁰ Kut nâi nâi yatâ zo âsagei a donjbepnâ siñgi âlip birâm kâsa orangâbi. ¹¹ Oi propete a sarâñâ asâgemñâ a donjbe um gulip kwatziñgâbi. ¹² Gurumin den kukunâ, zorâñ lañ kâri a donjbepnâ buku orotñâ, zo birâbi. ¹³ Nâi zâk den siñgi âlip mem kâtigem ândei narâkñâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topñan ândiândigât siñgi âlip, zorâñ lañ kârâm hânñâ hânñâ âim a topziñâ sâm muyagei hângât narâkñâ âkâbap."

Kut nâi sumunñâ muyagibap.
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ "Gâtâm tâmbet tâmbet kâukñâ tirik nâmin kwânângâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Zo yatâ âsagibapkat Propete Danieñâ mârûm kânñan sâm kulemgui. ¹⁶ Zo yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ Nâi zâk mirâ sombemân ândibapñâ sikumñâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a nâi nebân tâpâpñâ âburem hâmbânñâ mimbapkat kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembangâren ninâu sâne nângi âiâziñâ, zo map narâkñan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziñgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembuñâ sâknam narâkñâ zo mân mânângâri sâi a aksik buñ upe. Kâmut gakârâpnângât opñâ Kembuñâ narâk zo mânângâtpap."

Propete a sarâñâ muyagibi.

²³ "A ziñâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nângâbi. ²⁴ A sarâñâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâñâ, zen âsagem kut nâi nâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziñgâbi. Oi Anutuñâ gâsum sâlâpziñgoip, zo um gulip kwatziñgânâm osibi. ²⁵ Nâ kânñan dâzânguan, zorat ko muyageziñgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikñan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren

mo zoren âsagiap sâne mân nângâbi.
²⁷ Hânpânjâ âsagem hân toren torenjan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonjâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokjâ nâi ze zoren nii kej, zinjâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâknâ âki mirâsinj sumunkoi kâin âsakjâ buj upap. Oi sângelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuñjâ sumbem mängei olayangâm imbanjâ bujâ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonjâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânjâ hânjâ umbâlâ op isem zine a bonjâ, nâ sumbem ununum kwâkjan kâwali mem âsakjânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sângonzângua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduzingâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâgap nak ziap, zorat topjâ nângâbi. Iinjâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut nâi nâi zo âsagei itâ nângâbi. ‘Zâk mâte otninjâgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁴ Nâ perâkjak dâzângobâ. A kâmut zi mân mune kut nâi nâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buj upabot. Ka nâgât den ko mân buj upap.

³⁶ Kut nâi nâi muyagibap, zorat sirâm narâknâ a nâinjâ mân nângap. Sumbem a, zen mân nânge. Oi nanjâ, nâ mân nângan. Ibânâ, zâk zikjik nângap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi urâwe, zo yatik a bonjâ, nâgât takâtakâj narâknan yatik upi. ³⁸ Uurupjâ mân gâi sii nalem nem ândiwe. A ambân anjâgwanjâ op miangâwe. Gulip op ândine Noanjâ wanjâyan zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupjâ gwâkâzingip. A bonjâ, nâgât takâtakâj narâknan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalem sobem tâitâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴² Kembuzinjâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nângegât umziñandâ galem oranjâm ândibi. ⁴³ Zen topjâ itâ nângânek. Kamân nâigât a, zen kâsa nâtik zoren takâbi, narâk yatâ nângâm um wâgân ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁴ Oi a bonjâ nâgât narâknâ mân nângâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmjâ zorat den sumbuñjâ nâi itâ sâmjâ dâtnângoip,

⁴⁵ “A patâ nâinjâ kore a gakârâpnâ zengât galem a nâi pam itâ sâmjâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otzingâm ândim narâknan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.’ A zo ândiândinjâ dap yatâ ândei galem a nângânângânjoot sot sât luluñjoot sâsâñjâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patâñjâ nep dij sâmjâ pindip, zo dânjâk lum ândei patâñjâ gâbabân galem

a yatâ zorat nângi âlip upap. ⁴⁷ A kutâñjâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapât sâbap. ⁴⁸ Ka a nâinjâ galem a bâljin ândim umñandâ itâ nângâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimjâ kek mân gâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem nâi nâi otzingâm too tewarân âi laj ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutâñjâ gâbap, zorat narâknâ mân nângâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmjâ tâknâ imbanjâ lapitjâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakjâ toonjâgât kârûwe.

¹ “Sijgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkuw sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziñ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nângânângâziñ buj. Bâtnâmbut, zen nângânângâziñjoot. ³ Ambân nângânângâziñ buj, zen kârâp sijitjik mem âiwe. ⁴ Ambân nângânângâziñjoot, zen kârâp sot âsakjâñgât toonjâ ârândân mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmjâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ ⁷ Oi ambân sigan, zen nângâm zaat âsakjâziñ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nângânângâziñ buj, zen nângânângâziñjoot itâ sâmjâ dâzângowe, ‘Nen kârâpninjâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niñgânek.’ ⁹ Sânetâ ambân nângânângâziñjoot, zen itâ sâmjâ dâzângowe, ‘Bujâ. Zengât dâp bujâ. Nen dâpninjan mem gen. Zen âi anjâgwanjâ namîn kwâlânek.’ ¹⁰ Oi zen âsakjâñgât too kwâlânâm âinetâ a kutâ gam ambân nângânângâziñjoot, zorik diiñziñgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimjâ hângi doonjum sii nalem nem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nângânângâziñ buj, zen gamjâ den sâmjâ sâwe, ‘Patâniñjâ, mâtâp mem pa.’ ¹² Sâne dâzângoip, ‘Nâ perâkjak dâzângobâ. Nâ zengât topziñ mân nângâman.’” Den sumbuñjâ zo sâmjâ itâ sâmjâ dâzângoip. ¹³ “Zen narâk mân nângegât umziñ galem oranjâm ândibi.”

A kât ekap zingip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

¹⁴ “A kutâ nâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ nâinjâ kamân kârebân âibamjâ kore anjâ minduzingâm kâtnjâ galem upigât kâsâpkum zingip. ¹⁵ A nâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbanjâ zem zingip, zorat dâp zingip. Kât zingâmjâ kamân kârebân âi ândei. ¹⁶ Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorân nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. ¹⁷ Oi bukuñjâ ekap zagât meip,

zâknâ yatik oi târokwap zagât âsageip. ¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umñan esâm kwârakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziñâ narâk kêrep ândim puriksâm gâip. Puriksâmñâ kore a kât zinjip, zorat op minduzinjip. ²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâknâ nepñâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumñâ sâip, ‘Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’ ²¹ Sâi patâñandâ itâ sâmb dukui, ‘Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Kut ñai yennangât galem âlip oingât nânâ kut ñai bonñangât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.’

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepñâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’ ²³ Sâi patâñandâ itâ sâmb dukui, ‘Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Gâ kut ñai yennangât galem âlip oingât nânâ kut ñai bonñangât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.’

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamñâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nângâman. Gâ a bâliñâ. Gâ nep mân kêrâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutñâ zengât kâlamân nalem nibigât sâmat. ²⁵ Nâ zorat kenğatnangât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’

²⁶ Yatâ sâi patâñâ den itâ sâmb dukui, ‘Gâ kore a bâliñâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nângâmat. Nâ nep mân kêrâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalem meman. ²⁷ Nâgât yatâ nângâm kâtnâ angâgwanğâ zengâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam. ²⁸ Zorat zen kât ekap beknjan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek. ²⁹ Ñai zâk kut ñai pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenangâbap. Ka ñai zâk kut ñai pindâpindân, zo mân mem ândei beknjan mei yen ândibap. ³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum nğâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.’”

Yesuñâ gâtâm kâsâpnângobap.

³¹ “Gâtâm a bonñâ, nâ sumbem âsakñanoot sot sumbem a zengât oserân gamñâ tâtatnâ âlipñâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânñâ hânñâ, zo minduzinğa nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniñ kâsâpzângomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma noniñ kâsâpzângom râma bongen zâmbam noniñ yanğâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâmb dâzângobat, ‘Zen lbânandâ mâsop minzinjip. Zen gam

Kembugât um topñan bagim ândibi. Zo mârumñan hân muyageibân gâbâ zengât sinji sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnanğât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târârak ziñâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalemgât otgigi nalem ñai giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ ñai giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâmb dâzângobat, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a giginâ ñai galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâmb a yanğâgen, zo itâ sâmb dâzângobat, ‘Sâit miangâwe, zen kêrâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satân sot sumbem arâpnâ zengât sinji oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnanğât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânğa too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kêruandâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.’ ⁴⁴ Yatâ sâmb dâzângua ko yanğâgen zinj itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalem too buñâ sot hâmbâ mirâ kamân buñâ ândina gek mân nângânangâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekñâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ perâkñak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginâ ñai ek mân galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶ Oi a yanğâgen zen âi sâknam tâmbânğâ nângâm ândibi. A ambân târârakñâ, zen ko ândiandi kâtikñan bagim ândibi.”

26

Yesuñâ mumbapkât sinji dâzângoip.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâmb nangâm arâpnâ itâ sâmb dâtnângoip, ² “Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonñâ, nâ kâsa zengât bitziñan zaria poru nagân none mumbat.” Yesuñâ den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtrñâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâmb kâtâr urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laj âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân ñaiñâ Yesu too wârân âlip mem sanğonñangip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip.
⁷ Nalem nem tâi ambân nâinâ too wârân âlip belonjoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânjoot zo kâuknjan lokei giari sanjorip.
⁸ Yatâ oi arâpnâ nen ekjâ sâwen, “Too sângân zâizâin zi wangât tâmbetkuap? ⁹Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ zingip sâi ko dâp opap.”

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesunâ nângâmjâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen wangât ambân den okjange? Zâknâ otnigi âlip uap. ¹¹A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹²Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanjori âlip uap. ¹³Nâ perâknjak dâzângobâ. Kembangât den singi âlip zi hânjâ hânjâ sâm âim ambân zirânjâ uap, zorat singi ârandân sâne lanj kârâbap.”

Yudanâ Yesu tirâpzângobapkât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nenjâren gâbâ a nâi kutjâ Yuda, Karioto kamânân gokjâ, zâknâ tirik namâ galem a patâ, zengjâren arip. ¹⁵ Âimjâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tirâpzângobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâzingi zinjâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudanâ zo memjâ Yesu tirâpzângoip gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpnjoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpnâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârân mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?”
¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimjâ a nâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniñâ gâgât sap, ‘Narâknâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.’ ” ¹⁹ Oi arâpnâ nen Yesunâ den sâip, zo lumjâ Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ nâtikisâi Yesu sot arâpnâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimjâ Pasowa nalem niwen. ²¹ Nem tapnâ Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Zengjâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpzângoip gâsânobi.” ²² Yatâ sâi arâpnâ nen umniñ bâlâi nâigoot ziknjik ziknjik mâsikâyangâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?”
²³ Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârandân niet, zâknâ yatâ otnibap. ²⁴A bonjâ, nâ Kembangât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonjâ, nâ tirâpzângoip gâsunibi, yei, zâk hâuñjâ yâmbâtnâ mimbap. A zo mam kâmbonjâ kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlaj opap.” ²⁵ Yatâ sâi Yudanâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesunâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sâm namun arâp itâ sâm ningip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” ²⁷ Yatâ sâmjâ wainj hâkop mem sâiwap sâmjâ itâ sâm ningip, “Zen aksik ninek. ²⁸Zi târotârôninjângât gilâmnâ. Zo a ambân donjep patâ, zengât tosazin buñ upapkât hânân gibap. ²⁹Oi dâzângua nângânek. Wainj too itârân nia âkap. Oi dum zagâtjan mân nemjâ Ibânangât um topjan zâim zen sot ârandân wainj mârâtnâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembangât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âimjâ Oliwa bâknjan zâiwen. ³¹ Mâtâbân âimjâ Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâtik ziren a zinj gâsuninetâ zen nângâm pâlâtânzjin lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembangât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sinj sururun op âim nanjâbi.’

³² Nâ sa nângânek. Nâ mumunjan gâbâ zatnâ Gâlilâia âi kândom otzingâbat.” ³³ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutjâ, zinj birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buñ kâtikjâ.” ³⁴ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâknjak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukjâ diñ sâbap.” ³⁵ Yatâ sâi Peteronjâ itâ sâip, “Gâ gomjâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnâ nâmbutjâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimjâ nak kalâm nâi kutjâ Gezemanê, zoren takâm Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³⁷ Yatâ sâmjâ Petero sot Zebedaiogât nanzatnâ diizingi âiwe. Âimjâ Yesunâ umjâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumunâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁹ Yatâ sâmjâ mâik nâi âim si sângân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sâmjâ puriksâm arâp karâmbut zingiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp buñ?” ⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umjâ bâbâlaj opmap. Sâknâ ko yâmbâremap.”

⁴² Dum âimjâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lanj gâgât den, zo kâtigibap.” ⁴³ Yatâ ninâu sâmjâ âburem arâp karâmbut, zen sinzinjâ uman oi zinetâ ga muyagezingip. ⁴⁴ Zâmbanjâ âi ninâu sâi

sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.

⁴⁵ Ninâu sâm nanğâm arâp zengâren puriksâm itâ sâm dâzânğoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonğâ, nâ bâliij mâme a zengât bitziñan zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknêk. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otniñğap.”

Kâsa ziñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nenğâren gâbâ a nğai, kutñâ Yuda, zâknâ a kâmut kândom otziñgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziñâ sângonzânğone kâmbam sot sâu patâziñâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudañâ den kânñan itâ sâm dâzânğoip, “Nâ lum mânğansa zi sâm gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mânğarip. ⁵⁰ Yatâ oi Yesuñâ den nğai itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanğanan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nenğâren gâbâ nğaiñâ sâuñâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a nğai kindapñâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirâñan hanguna giarik. Nğai zâk sâuñâ zânğoi hâuñâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nânğat? Nâ Ibânanğâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem ot-nine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâmñâ a kâmut gâsuman gawe, zo itâ sâm mâsikâziñgi, “Nâgât dap nânge? Zen nâgât nânğâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nânğâne. Nâ sirâmnâ sirâmnâ tirik namin zen Kembugât den sinji dâzânğoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpñâ, nen aksik Yesu birânanğâm sinjsururuñ âiwen.

Yesu a sâtnanğât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet moliziñğâm arip, âi takâmnâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñâ kore a zengât oserân itâ nânğâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nânğabat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâkñanâk sâm kunatkât den sâm kâruwe. ⁶⁰ Oi a donğep den sarâ donğep sâm bonğâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet.

⁶¹ Zet gamñâ itâ sâwet, “A zirânğâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ galem a patâ den sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.’”

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñâ Yesu itâ sâm mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁶³ Sâi Yesuñâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâknâ itâ sâm dukuip, “Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâtenan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanñâ mo a nğai?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi nğai dâzânğua nânğâne. Gâtâm a bonğâ, nâ imbanñâ mariñâ, zâkkât âsanñâ bongen tap sumbem unumunum kwâknan gem ga niği.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nânği bâliij oi hâmbânğâ mem molon arâpñâ itâ sâm dâzânğoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nânğâm dap dap nânge?” Mâsikâziñgi ziñâ itâ sâwe, “Zâk mumunanjât sinji uap.”

⁶⁷ Yatâ sâmñâ tâpziñandâ Yesu si sângânñan tâpkumñâ bitziñandâ kom kâbakñiwe. Oi a nâmbutñandâ bitziñ tipñandâ pâlomñan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutñâ nğai?”

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân nğaiñâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilâia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroñâ a tarâwe, zengât mâteziñan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nânğâm kwaksan.” ⁷¹ Yatâ sâmñâ geibâ sâi kore ambân nğaiñâ ekreñ a itâ sâm dâzânğoip, “A zi Yesu Nasarete gokñâ, zâk sot ândimap.” ⁷² Yatâ sâi Peteroñâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâm mâik nğai kinñâ a ziñâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâknak zengât kâmurân gokñâ. Nen diñğâ holiñâ nânge.” ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâtenan sâm kâtigem den lañ sâm itâ sâm dâzânğoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuñâ den mârum sâip, zo Peteroñâ nânğip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukñâ diñ sâbap.” Den zo nânğâm umbâlâ op âkñan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen mindum Yesu koindâ mum-bapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikñâ

saamnâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo eknâ wangât yatâ uan sâm umnâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ mûburem zinjip. ⁴ Oi itâ sâm dâzângoi, “Nâ lanj opnjâ a târâraknâ zi bitziņan paan.” Yatâ sâi zinjâ sâwe, “Wangât nenggâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miangip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memnjâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pândâ mân âp upap.”

⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân nâi kwâlâwe. Hân zo âmaj tuutuunj agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân nâin gâbâ ga ândiândin, zo mune zoren hanzângobigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutnjâ nâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânņan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,

“Isirae a zen a sângânņangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânņangât kât ekap 30, zorâņ âmaj tuutuunj agât hân, zo sângân miwe. Kembunjâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâteņan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkangât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunjâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zinjâ den sâkņanâk sâm kine den hâuņjâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatonjâ dukum sâip, “Gâgât den doņbep sânetâ wangât den hâuņjâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesunjâ den hâuņjâ nâi mân dukui a kutânjâ nângi imbânjâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zenggâren gâbâ nâi olaņ zinjâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâlinjâ nâi tâk namin zeip, kutnjâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumņjâ kinetâ Pilatonjâ mâsikâziņgâm sâip, “Nâi olaņbatkât nâņge? Baraba mo Yesu kutnjâ nâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtnjâ, zen Yesugât um kâlak nângânņangâm zâkkâren parâwe, zorat nânggâmņjâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinņandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâuatpan. Nâ itârâņ umanân nânggâm zâkkât op sâknam doņbep nâņgan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen a umziņan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olaņnjâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorâņ dum mâsikâziņgâm sâip, “Nâi mo nâi olaņbatkât se?” Sâi zinjâ sâwe, “Baraba.” ²² Sânetâ itâ sâm mâsikâziņgip, “Yesu, kutnjâ nâi Kristo sâme, zâk dap okņangâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik

sâwe, “Zâk poru nagân moik.” ²³ Sâne a kutânjâ dum mâsikâm sâip, “Wan tosgât?” Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatonjâ sâi den mânâk nângâm den doņbep sâne sâi too pindânetâ mâteziņan biknjâ too sanņonņjâ sâip, “A târârak zirat tosa nâgâren zimzap, zo zengât sinji uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniņ nenggâren zimzap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânjâ Baraba olaņ zinjip. Yesu ko sâi inzut kuupņoot, zorâņ lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziņan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.

(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a zinjâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumņjâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuringjâ giņanggâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmam goņkom kâukņan pane giarip. Oi bikņan tân nâi pindâne biknjâ bongen mem kirip. Yatâ opnjâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziņjâ tâpkum tân beknjan mem kâukņan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmņjâ kâwali a zengât hâmbâ, zo mâkâm ziknjâ hâmbâ du giņanggâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a nâi muyagiwe, kutnjâ Simon, Kirene kamânân gokņjâ. Zâk okņanggâne Yesugât poru nak beknjan mem lugi âiwe. ³³ Âimņjâ hân nâi kutnjâ Goligata (niin denân ko kâuk sinjit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmņjâ wainjâ too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem eknjâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânņangât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opnjâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukņjâ kwâkņan poru nagân topnjâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, nâi toren, nâi toren kwânângâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm siņan gem den top topnjâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, gâ tirik namâ kândan sirâm karâmbut tuum naņgâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nannjâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnjâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutnjâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomap. Zikņangât ko kwaksap. Zâk Isirae a nenjât a kutâ ândiap oi ko

poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât diñâ nângânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nannâ sâmb, nângâm pâlâtânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutunâ zâkkât nângap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesunâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ oknangâne mirâ bâkñan zoren nâtâtik muyagem ze mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesunâ den kâtikñâ den sâmb sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niñ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniqat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutñâ zinjâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâinjâ nângâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlakñoot sum kapinjam pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutñâ itâ sâmb dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâkñak ga mâkâbap mo buñâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtikñâ den sâi Kaapumñâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sângum patâ, zo uren gâbâ oloñ gei kwâkip. Oi wâriñ mei kât âbângum nanjip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronsâi Kembangât singi a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutñandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kâdom op zaari zen kwagân gâbâ zaatñâ kamân kâukñan zo âim a donjep muyageziñgâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpnâ kirâwe, zen wâriñ sot kut nâi nâi zo ekñâ imbanjâzin buñ oi sâwe, “Perâkñak a zirâñ Anutugât nannâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân donjep kârebân kin kut nâi nâi zo ek donjâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore oknangâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân gokñâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikñâ. Oi ambân nâi Zebedαιο nanzatñâ, zekât mamzikñâ. Zen ârandân tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksaîsâi Arimataia kâmânân gokñâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutñâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamñâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânâ zorat dukum sâi Pilatogâ kâwali a sâmb dâzângoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâmbârânâ zo memñâ sângum kâu ujakñandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpnâ zik singi nâi tuugip, zoren pamñâ kât patâ nâi kâbakñei âi mâtâp doonjoi arip. ⁶¹ Oi kwak nanjâmñan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk, zo âki ko hanjâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimñâ sâwe, “Patâniñâ, nen den nâi nângen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momñâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpnâ zinjâ âi

kâmbârânâ mem âimñâ mumuñan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sângonzângona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârûm den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkñan zari lâmbatpapakât girem op dângoen.” ⁶⁵ Sâne Pilatogâ itâ sâmb dâzângoip, “Kâwali a zingnan. Diizingâm kwagân âim ziñak dap mo dap nânge, zo yatâ doongune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimñâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe.” ⁶⁶ (-)

28

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki hanjâsâgât Maria, Madala kamânân gokñâ sot Maria bukunâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriñ patâ mei Kembangât sumbem a nâinjâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakñei ari kât kwâkñan tâip. ³ Tobatñâ âsakñoot hânpan yatâ. Hâmbânâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekñâ sânamziñ sâmbui kengât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ anâ itâ dâzâkom sâip, “Zet kengât mân oit. Nâ nângan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârûm sâmb dâzângoip, zo yatâ op mumuñan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpnâ dâzângobabot, ‘Yesu zâk mumuñan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kâdom otziñgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kengât sot sâtâre op arâp den singi dâzângoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesunâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâmb dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topñan âi pindiñsâm mâpâsem kinjan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesunâ itâ sâmb dâzâkoip, “Zen mân kengât oit. Zet âi arâpnâ dâzângoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zen âim kamân patin takâmñâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat singi dâzângowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum kâwali a zen kât donjep zingâwe. ¹³ Zingâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen nâtigân uman zeindâ arâpnâ zinj gam kâmbârânâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutânâ nângâbapakât kengât mân upi. Âlip niñâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâmb dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zengâren zeipñak tok ziap.

Yesunâ bâkñan arâpnâ muyageziñgâm nep diñ sâmb zingip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ nâin Yesunâ den kânñan dâtnângoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindiñsâm mâpâsiwen.

Nâmbutɲandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesuɲâ gootniɲan gam itâ sâm dâtnângoip, “Anutuɲâ imbaɲâ top top aksik sumbe-mgât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânɲâ hânɲâ, a kâmutɲâ kâmutɲâ, zengâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanɲâ, nâ sot Tirik Kaapum, nengât korân târokwap too sanɲon zingâbi. ²⁰ Den dâzangom ândiwan, zo aksik lubigât dâzangom ândibi. Oi ɲâi dâzangua nângânek. Nâ sirâmɲâ sirâmɲâ, âsâbâɲ zen sot ândia hângât narâkɲâ âkâbap.”
Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Marekonâ kulempuip

Yohanegât den sinji.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nanjâ, zâkkât den sinji âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânginjâ Propete Yesaianjâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulempuip,

“Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduj oik.’”

⁴ Den zorat bonjâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziñâ melâjne too sanjonziñga Anutuñâ tosaizij birâbap.”

⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyangâm zâkkâren âiwe. Zen bâlinâziñâ sapsune Yohanenâ Yodan toin sanjonziñgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotjandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bârsot, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliñâ nâi yatâ zemjângap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonjâ sanjonziñgâbap.”

Yohanenâ Yesu too sanjori ari Sataññâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesunâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodan toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yohanenâ Yodan toin sanjonziñgâip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronjsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opñâ Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranmap. Oi gekñâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu okñangi barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Sataññâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesunâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a zinjâ on galemñâ okñangâwe.

Yesunâ nep topkwap arâpñâ gâsuziñgip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den sinji âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topñan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziñâ melâj Anutugât den sinji âlipnâ zirar nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesunâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simon sot munñâ zikirip. Zet inangât nep tuum ândiwe. Zikiri inangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesunâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet inangât nep tuum ândiâbot, yatigâk a zengâren tuum ândiâbot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesunâ mâik nâi âim ko Zebedaiio nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wangâyân tapñâ injan mâme irâzikñâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesunâ zâkonsâi nângâm ibâzikñâ sot nep a wangâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinji âlipnâ sâm dâzângoi. ²² Den dâzângoi Yesugât nângâne imbanjâ oip. Yesu zâk sinji âlip den dâzângoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a zinj sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzângoip.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeñoot nâi tâip. ²⁴ Zâknâ den yu kambânâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokñâ, gâ dap otningâbam gaat? Gâ tâmbetnângobam gaat? Gâgât topkâ nângen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesunâ den yatâ mân sâbapkat dukum sâip, “Gâ hiriñsâm ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo okñangi kâkâksâm ze wâke zo yu kambân sâm ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo eknâ imbanjâziñ buñ oi âragwârâgu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topñâ nâi. Den unâkñâ sap. ²⁸ Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzângoi sâtnjâ lume.” Yatâ sâm sinjiñâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nângâwe.

Yesunâ use mâsek kubikziñgip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemñâ Simon sot Andrea, zekât mirin zâiwe. ³⁰ Simon sibunñâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâknâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om zinjâ niwe.

³² Nâtiksisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekziñoot a ambân gâbâreziñgâm Yesugâren gawe. ³³ A ambân aksik mirâ sângânjan ga mindum tarâwe.

³⁴ Yesuñâ a ambân donjêp mâsek top top kubikziŋgip. Oi wâkeziŋoot wâke zo moliziŋgi âiwe. Wâke zen Yesugât topñâ nângâwe. Oi zo sâm muyagibegât dâzâŋgoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ ñâtigân Yesuñâ zaatñâ zâmbam hân ñâi a mân ândiândiŋan ba arip. ³⁶ Âim ko ninâu sâm ândeip. Haŋsâi Simoŋ sot bukurâpñâ, zen Yesu kârum âim muyagemñâ sâwe, ³⁷ “A ambân zen aksik kârugiŋe.” Sânetâ Yesuñâ itâ sâip, “Kamân ginŋan ginŋan âinâ. ³⁸ Zoren den sinji âlipñâ dâzâŋgobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem gâwan.” ³⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziŋan zâim sinji âlip den dâzâŋgomñâ wâkeziŋoot moliziŋgâm ândeip.

Yesuñâ sâk bâlâ ñâi kubikŋaŋgip.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a ñâi Yesugâren âimñâ um topŋan simin liim pindiŋsâm sâip, “Gâ imbanâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nângâm ko sâkŋan gâsum sâip, ⁴¹ “Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ sogei âlip oip. ⁴²⁻⁴³ Oi Yesuñâ zorat sinji zo a ambân torenñâ mân dâzâŋgobapkât sâm kâtigem sâŋgongoi. ⁴⁴ Itâ dukuip, “Gâ nângâ. Zorat den sinji a ambân laŋ mân dâzâŋgoban. Mârum ñâi Mosenâ den ñâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu ñâi mem ko Anutugât sinji sâm a sâtñâ zo pindânan. Usegâ soŋiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.” ⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzâŋgoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nângâm nângâm tarâwe, zenjak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuñâ a ñâi kiŋ bik mumuñâ kubikŋaŋgip.

(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik ñâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. ² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sâŋgânŋan mindumñâ mirâ mâtâpñâ dooŋguwe. ³ Yesu zâk mirin den dâzâŋgom tâi a kimembut bukuziŋâ ñâi kin bik mumuñâ, zo lum gawe. ⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patâñâ mirâ mâtâp dooŋgune ko lum mirâ kwâkŋan zâim ogep kwâsat temŋoorâk pane Yesugât kiŋ topŋan geip. ⁵ Pane gei zeï ko Yesuñâ

nângâm pâlâtâŋziŋgât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukuip “Nannâ, tosağâ biran.” ⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nângâwe, ⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiŋ okŋaŋgap. Anutu, zâk kânokñâ tosaninñâ birâmap.” Yatâ nângâm tatnetâ Yesuñâ umziŋan nângâm itâ sâm dâzâŋgoip, ⁸⁻⁹ “Zen umziŋan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorâñâ bâbâlan? Tosa birâbirâŋ mo sâk kubikkubik?” ¹⁰ Yatâ sâmñâ Yesuñâ itâ sâip, “A bonñâ nâ hânân ândim a ambân zengât tosaŋ birâbatkât imbanâ zemniŋap, zorat topñâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzâŋgomñâ puriksâm a kiŋ bik mumuñâ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamânŋan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatñâ mâteziŋanâk isenñâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñâ kâwoliziŋâ buŋ oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârâŋ âsagei ikxen, zi sen pup ikxen.”

Yesuñâ bâliŋ mâme a zen sot buku oip.

(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtŋan giariŋ. Zoren a ambân mindum ganetâ den sinji âlip sâm dâzâŋgoip. ¹⁴ Dâzâŋgom âim ko Alipaioğât nanñâ Lewi egi kât mimiñâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtâŋ op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatñâ beknjan sâip. Lewiñâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñâ kât mâme a sot bâliŋ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donjêpñâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtâŋ kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñ a sot bâliŋ mâme a osetziŋan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâm mâsikâziŋgâwe, “Wangât patâziŋâ zâk bâliŋ mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziŋâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziŋoot zengârenâk tuume. A ziŋaŋgât nen âlipñâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâliŋ mâme a diiziŋga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiŋaŋgât Yesu mâsikâwe.

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpñâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutñâ ziñâ Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwe, “Yohanegât arâpñâ sot Parisaio zengât arâpziŋâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemñik ândie?” ¹⁹ Yatâ sâm mâsikâne Yesuñâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A

kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi. ²⁰ Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

²¹ Nen hambâ sâñginâ oloñoloñan zo uñakñâ mân pam gârimen. Wangât, uñakñandâ sâñginâ zo diigi oloñi mâtâp patâ opap sâmjâ mân upmen. ²² Wâiñ too kâtik uñakñâ hâkop sâñginan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wainj too kâtikñâ zorâñ hâkop kuziri hâkop sot wainj ârândâñ buñ upabot. Wainj uñakñandâ hâkop uñakñan giari dâpñâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpñâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpñâ zen segoñ burotñâ namuñ niwe. ²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziñgitnan. Zen kendonân mân orotñâ ue.”

²⁵⁻²⁶ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpñâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nângâme mo buñâ? Abita tirik namâ galem a ândei, narâk zoren Dawidiñâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât singi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpñâ ziñgi niwe. Zen mân orotñâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziñjik nalem zo nimbigât sâsâñ.”

²⁷ Yatâ sâmjâ itâ dâzângoip, “Kendon zo agât op âsageip. ²⁸ Ka anjâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonjâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariñâ ândian.”

3

Yesuñâ kendonân a nâi kubikñanjip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ A nâi bikñâ humutñik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. ² A nâmbutñâ ek tatnetâ kubikñanjip ko denân pânâp tarâwe. ³ Yesuñâ a bikñâ humutñik zo itâ dukui, ⁴ “Gâ zaatñâ a ambân mâteziñan ga kin.” Sâi zari Yesuñâ a ambân itâ mâsikâziñip, “Mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorâñ âlip tuutuun? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzângoizângoñ?” ⁵⁻⁶ Yatâ sâi zen den hâuñâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziñgitñâ um kâtikziñanjâ op umñâ bâleip. A zo itâ dukui, “Bikâ tâñtân pa.” Sâi a bikñâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekñâ Parisaio a, zen âimñâ Herode arâpñâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutñâ kâmutñâ Yesugâren gam nangâwe.

⁷⁻⁸ Yesu sot arâpñâ saru sâtñan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem

kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziñâ Yesugât den singi nângâmñâ ga Yesugâren minduwe. ⁹ Yesuñâ ziñgitñâ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, ¹⁰ “Wangâ nâi ga gootniñan tâik.” A kâmut zorâñ lâñ kwândâlenibegât sâm wangâgât sâip. A donjep kubikziñgâmâip, zorat op a mâsekiñootñâ gootñan âinam agom kâbakñejangâwe. ¹¹ Ka a wâkeziñoot zorâñ ko hânân gei pindiñsâm zem kambâñ sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanñâ op ândiat.” ¹² Yatâ sânetâ Yesuñâ zikñâ topñâ zo a ambân lâñ mân dâzângobigât sâm kâtigeip.

Yesuñâ a kiin zagât gâsuziñgip.

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakñâ nâin zâim a umñandâ nângâm sâlâpziñgop, zo zângonsâi zâkkâren gawe. ¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzângoip, “Zen âimñâ a ambân den singi âlipñâ dâzângobi.” ¹⁵ Yatâ sâm ko wâke molibigât imbanjâ ziñgip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zengât kutziñâ itâ, Simon, Yesuñâ kutñâ nâi Petero sâm pindip. ¹⁷ Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane, zekât kutzikñâ Boanegesî sâip (niñ denân ko, dinzikñâ kundunduj yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanñâ Yakobo sot Tadaio sot a nâi Simon Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokñâ. ¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpziñgoi kâsa zinj gâsuwe.

Yesugât nângâne kwakmak oip.

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpñâ mirin zâimñâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpñâ zinj itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutñandâ Yesugât umñâ gulip uap sâwe.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñâ Bezebulujâ umñan gei kin, zorâñ imbanjâ pindi wâke moliziñgâmap.” ²³ Sânetâ Yesuñâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâm dâzângoip, ²⁴ “Satañ zâk âlip zikñok moliangâbab mo? Hân nâigât a zen ziñjak agom kâsâpagone hânziñâ kwamen zim-bap. ²⁵ A nâi sot warâpñâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Sataññâ arâpñâ zângom moliziñgi sâi ko zâkkât nep kamânñâ zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesuñâ yatâ sâmjâ Satañgât den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, “Mirâ mariñâ, zâk kâwali op mirin tâi nâiñâ zâim sikum kut nâi nâi lâñ mimbap? Zo mân orot. A zorâñâ kâwali a zo kom kin bik saam pam ko sikumñâ âlip beknjan mimbap.”

28-30 Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umñan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâmb dâzângoip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Den bâlij top top zorat tosa birâbirârj, zo ziap. Ka a nâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâknjngâm den bâlijnâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirârjâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñâ murâpnâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

31 Den yatâ dâzângom tâi Yesugât mamñâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zariip. Oi Yesunâ a ambân osetzianj tâi dukuwe, 32 “Mangâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.” 33 Sâne a ambân tarâwe, zo zingitnâ itâ sâmb dâzângoip, “Nâgât mamñâ sot murâpnâ, zo waniñ zinjâ? 34 Nâgât mamñâ mun garâpnâ zi te. 35 Anutugât sâtnâ nângâm lume, zen nâgât mamñâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandinjgât dâzângoip.
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

1 Yesunâ saru sâtnjan geim den sinji âlipnâ dum dâzângoip. A ambân donjeb patâ mindune birâm wangâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. 2 Yesu ziknâ wangâ kwâknjan tapnâ den sinji âlipnâ sâmb dâzângoip. 3 Den sumbuñâ top top dâzângoip. Nâi itâ sâmb dâzângoip, “Nâ sa nângânek. 4 A nâi keet maandinjbam nebân arip. Âi maandeni ko keetnâ nâmbutnâ mâtâbân gei zeip. 5 Zei nûi zinjâ ga nem nangâwe. Keet nâmbutnâ ko hân sinjtnjan gei zeip. Kât kwâknjan zeipkât kek takip. 6 Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâknjan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. 7 Keet nâmbutnâ hibuk osetnjan gei zeip. Oi kâmnâ taki hibuknâ kwârakuipkât bonñâ buj oip. 8 Keetnâ nâmbutnâ ko hân kelâknjoorân gei zeip bonñâ takâmñâ bonñâ imbanâ oip. Topnâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonzinjâ yatâ âsagiwe.” 9 Den yatâ sâmnâ itâ sâip, “A nâi kindapnootnâ ko den zi nângâbap.”

Den sumbuñik dâzângomâip, zorat den.
(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

10 A ambân donjeb patâ âim nangâne a nâmbutnâ sot Yesu arâpnâ zen ziiñik tapnâ den sumbuñjngât topnâ mâsikâwe. 11 Mâsikâne sâip, “Anutugât um topnjan bagibaginjngât den sumbuñâ, zo zen nângâm kwâkâbigât sâsârj. Ka a nâmbutnâ ko topnâ mân nângâbigât den sumbuñâ dâzângoman. A sânginjâ Yesaianâ den nâi itâ sâmb kulemguiip, 12 ‘Umzinj mân âburei ko tosazinj zemzinjgâbapkât zen sinjzianâ

igiknâ ko ikpi, ka mân nângâm kwâkâbi. Kindapzianâdâ nângâbi, ka mân nângâm kwâtâtibi.’

13 Zen ko den sumbuñâ san, zorat topnâ mân nânge? Den sumbuñâ nâmbutnâ sa dap dap yatâ nângâm kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topnâ itâ. 14 Keetnâ maandeniip, zo ko den sinji âlipnâ yatâ. 15-16 Keetnâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutnâ yatâ ândime. Zen den sinji nângâne Satajnâ ga betzianj mem âimap. 17 Keetnâ hân sinjtnjan gei zeip, zo ko a nâmbutnâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipnâ nângâm âknjâlem ândime ko umzianj mân gâsui ko narâknâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremnâ kektâ birâbi. 18 Keetnâ nâmbutnâ hibuk osetnjan gei zeip, zo ko a nâmbutnâ yatâ ândim den âlipnâ nângâm sâknjzianjngât kenjgât donjeb op ândime. 19 Hângât sikum zorat âknjâle sot bâlijnâ top top, zo umzianj geim sinji âlipnâ zo koi bonñâ buj opmap. 20 Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknjan ge zeip, zorat dâp a nâmbutnâ zen den âlipnâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutnandâ 30, nâmbutnandâ 60, nâmbutnandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

Âsakñan ândiândigât den.
(Lu 8:16-18)

21 Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatnâ gobetjan mân pame. Buñâ. Tâtatnjan panetâ tapnâ ko âsakñâ âsagibap. 22 Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemñâ tik mân zimbap. Zo âsagem kagibap. 23 A nâi, zâk kindapnootnâ den zi nângâbap.

24 Zen den nânge, zo nângâm kwâtâtibi. A nâi, zâk den nângâm kwâtâitei Anutunâ nângânângâ âlipnâ târokwap pindâbap. 25 A nâi nângânângângoot, zo Anutunâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nângâm kwâtâitei ko Anutunâ birâm beknjan mim-bap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuñâ.

26 Yesunâ den nâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. 27 A nâinjâ nebân keet maandeniip. A zo nâtik hilâm ândim zari keet zo kâmnâ takâm zâimap. 28 A zo topnâ mân ek nângi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmnâ takâm zâimap. 29 Zâim ilum opnâ bonñâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

30 Yesunâ den nâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? 31 Anutugât sinji

âlipkât mâtâp, zo nak keetnjâ yatâ. Keet zo wakum keetnjâ yatâ. Keet zo nak nâmbutnjâ ombenjan. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm naknjâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nii ga pam sândukjan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuñâ top top sâm, den âlipnjâ sâm dâzângoip. ³⁴ Nângânângâziñanjâgât dâp dâzângoip. Oi sâm muyagem mân dâzângoip. A ambân âim nanjâne ko Yesu sot arâpnâ ziinjik tap sâm muyagem dâzângoip.

Pibâñâ Yesugât den lugip.
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk nâtiksâisâi Yesuñâ wangâyân tap ko arâpnâ itâ sâm dâzângoip, ³⁶ “Saru torengan âinâ.” Yatâ sâi zorânjak wangâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wangâ nâmbutnjâ zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbângum wangâ kâligen giarip. ³⁸ Wangâ kâlingen gei piksâbam oi Yesu ziknjâ wangâ murukjan koremnâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpnâ zen mângim dukum sâwe, “Kembuniñâ, nen saruyân geinamen. Gâ nenjât mân nângâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm mângine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriñsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hiriñsâm ziwet. Oi arâpnâ itâ mâsikâzingip, “Zen wangât kengât ue? Zen dap yatâ mân nângâm pâlâtân kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen kengât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen diñjâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkeñâ bâu umziñan geiwe.
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wangâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâkjan zâine ko a nâi wâkeñoot, zâk mumuñâ zengât kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpnjan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzêku op ândei ko a ziñ gâsum tâk kâtikjandâ kin biknjâ saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. ⁴ Anjâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanjâ mem ândeip. Njâtik sot hilâm dâp a zengât kwagân sot mirâ kamân âtânjan zânzêku op ândeip. ⁵ Den sâm kambânj sot kât memnjâ ziknjâ agoyangâmâip. ⁶ A zorânjâ Yesu kârebân gâi eknjâ sârârâk kârâm ga pindiñsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesuñâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umñan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkeñoot, zâk den itâ sâm kambânj, “Yesu Anutu patâgât nannâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâteñan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesuñâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniñ kâmut.

Nen ko donjebepñâ ândien.” ¹⁰ Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliningâna hân nâin âinat.”

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâñan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesuñâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesuñâ nângâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanjâwe. Bâu bituk buñâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo eknjâ sârârâk kârâm âimnjâ mâtâbân a ambân dâzângom âiwe. Ziinj kamânziñan âim den siñgi zo yatik dâzângowe. A ambân ziñ siñgi zo nângâmñâ iknam âim minduwe. ¹⁵ Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeñoot ândeipñâ Yesu kin topñan petnjâ lapnjâ nângânângâñoot op a lumbenjâ op tâip. Yatâ tâi eknjâ ko a gawe, zo ziñjâ kengâtziñanjâgât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nângâweñâ ko agât den siñgi sot bâu zengât siñgi dâzângowe. ¹⁷ Den zo nângâmñâ ko Yesuñâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

¹⁸ Yesuñâ wangâyân zâibam oi a wâkeñoot ândeipñâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesuñâ kwâkânangâm itâ sâip, “Gâ âburem kamânjan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembuñâ âlipñan kwatgigap, zorat siñgi torerâpkâ dâzângoban.” ²⁰ Sâi a zo âim Yesuñâ kubikñanji, zorat siñgi kamân bâzaqât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoip nângâm imbanjâziñ buj oip.

Yesuñâ ambân katep nâi mumuñan gâbâ mânggeip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesuñâ wangâyân zâimnjâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân eknjâ ga minduwe. ²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a nâi, kutnjâ Yairo, zâkñâ gam Yesugât kin topñan geim pindiñsâm itâ sâm kâtigeip, ²³ “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikñan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donjebep, ziñjâ mem oset kwâkânangâm âiwe. ²⁵ Ambân nâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimnjâ mân kubigâwe. Kubikñangânâ sâne zorânjak patâ oip. Sângânñâ kwâlâzingâm gâi kât sot sikum motnjâ buj op nanjip. ²⁷ Ambân zorânjâ Yesugât den siñgi nângâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip. ²⁸ Hâmbânjâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorânjak gilâm kârâksâi sâknjâ âlip oi nângip. ³⁰ Oi

Yesu zâk imbânâ nâi gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâzingâm sâip, ³¹ “Nâinâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpnâ zen dukuwe, ³² “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kâruip. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umnjâ sâtângui sânam sâmbui Yesugât kinj topñan gei pindijsâmñâ topñâ sâmbui muyageip. ³⁴ Sâmbui muyagei Yesuñâ itâ sâmbui dukuip, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuñâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nângâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukuip, ³⁷ “Mân kenngât ot. Gâ nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmbui a ambân kâmut zo mân gabigât sâmbui zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munjâ Yohane, zenngâk sâi ârandân âiwe. ³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âgirâp patâ op tatne zingirip. ³⁹ Zingit ko mirin zâimñâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” ⁴⁰ Sâi nângâm girângângâwe. Oi sâi geim nanngâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpnâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesuñâ ambân zo bikñan gâsumñâ ziin denân sâip, “Talita kumi (niin denân ko, Ambân dâgoga zaat).” ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonñâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekñâ imbanâziin buñ oi sâlâpziin zim kirâwe. ⁴³ Yesuñâ sinji zorat a ambân lañ mân dâzângobi sâmbui kâtigeip. Oi ambân zo nalemb pindâne nimbapkat sâmbui dâzângoip.

6

Nasarete kamân gokñâ, zinj Yesu birângângâwe.

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânñan ari arâpnâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zenngât kendon narâknâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinji âlipñâ sâmbui dâzângoi a donbep zinj den sinji âlipñâ nângâm imbanâziin buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipñâ zi nâinâ kwâkâm pindap? Nâinâ nângânângâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topñâ dap yatâ?” ³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nanñâ. Zâkkât murâpnâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zenngât âtâziinâ zo. Ka garâpnâ osetniñan ândie.” Yatâ sâmbui zâkkât nângâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesuñâ itâ sâmbui dâzângoip, “Propete nâi zâk kutsinjâ kamân dâp lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpnâ, ziin ko nângâne yennâ opmap.” ⁵ Yatâ ândiwegât

Yesuñâ zenngâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekinjoot kânok kânok weezinjâ âlip urâwe. ⁶ A ambân donbep patâ umziñandâ angân kârâwegât nângi yâmbât oip. Oi kamân torenñâ ginjen, zenngâren âi den sinji âlipñâ dâzângoip.

Arâpnâ kamân dâp den sinji âlipñâ sâmbui dâzângoip.

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesuñâ sâi arâpnâ gane ko zagât zagât âi den sinji âlipñâ sâmbui dâzângoip. Wâke molizingâbigât imbanâ zingâm itâ sâmbui dâzângoip, ⁸ “Zen tânzinjik mem âibi. Zen mâtâpkât nalemb sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umñan sâknan buñâ, kânogâk mem âibi.” ¹⁰ Yatâ sâmbui dâzângoip, “Kamân nâi âimñâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opñâ gem kamân nâin âibi. ¹¹ Kamân nâi takâne a ambân zinjâ mân buku otzângâmñâ dinziñâ birâne kândâtzângom ko kinziñan gwappgwapp lañ gâbârine gei topziñâ nângâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi.” ¹² Yatâ sâi zen âimñâ a ambân umziñ melânbigât den sâmbui dâzângowe. ¹³ Wâke donbep molizingâwe. A mâsekinjoot donbep kelâk sanngonziñgâm kubikziñgâwe.

Herodeñâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den sinji lañ kârâm a kutâ Herodegâren ari nângip. A nâmbutñâ zinjâ Yesugât itâ sâwe, “Yohaneñâ too sanngonziñgip, zâknâ mumunjan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.” ¹⁵ A nâmbutñandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutñandâ itâ sâwe, “Zâk Propete nâi, Propete sânginjâ yatâ.” ¹⁶ Herodeñâ den zo nângâm sâip, “Buñâ. Yohane sa gânduj kârâm mânângârâwe, zâknâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârumban kâwali a sanngonziñgâ Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârumban Herodeñâ munjâ Pilipo zâkkât ambinñâ Herodia beknan meip. Ambân zâkkât opñâ Yohaneñâ Herode itâ dukuip. ¹⁸ “Gâ mungangât ambân mein, zo mân dap uap.” ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodegât ambinñâ Herodia, zâk Yohaneñâ um kâlâk nângâm ândieip. Yohane kumbat sâmbui mâtâp kârâm ândieip. ²⁰ Herodeñâ ko Yohane a târârak sot âlipñâ sâmbui hurat kwâknângâm galem ândieip. Herodeñâ Yohaneñâ den nângâm um zagât oip. Oi lañ diñâ zo nângâm âknâleip.

²¹ Oi Herodianâ Yohane kumbat sâmbui matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagin narâknâ mâte oi sii nalemb om a sâtnâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinâ minduzingâm nalemb zingip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratñâ, zâk

mâteziñan zâi kep ândeip. Kep ânde Herode sot arâpnjâ zinj eknjâ âknjâliwe. Herodeñjâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.”

²³ Yatâ sâm a patâ mâteziñan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânnañgât sâna âlipnjâ mânâñgât toren gibat.”

²⁴ Ambân zo âknjan âi mamnjâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamñandâ dukuip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândujâ mânâñgât kâuknjâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândujâ mânâñgât kâuknjâ hâkop patin pam ni.” ²⁶ Herodeñjâ den zo nângâm pârâkpan umnjâ bâleip. Zâk a sâtnjâ zengât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diñjâ nângip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a njâi Yohanegât kâuknjâ mem gâbâpkât sâñgonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gândujâ mânâñgât kâuknjâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâñjâ memnjâ mamñangâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpnandâ sinji zo nângâm âi kâambarñjâ mem hanguwe.

Yesu arâpnjâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut njâi urâwe, zorat den sinji dukum nângâwe. Den sinji âlipnjâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donjâbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesujâ arâpnjâ itâ sâm dâzâñgoip, “Zen ganetâ a mân ândiândiñan âi ândeindâ sâkniñ sânduksâik.” ³² Oi zen ziiñjik wangâyân zâim a mân ândiândiñan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut zingitnetâ âine kamânñjâ kamânñjâ mindum sârârâk kârâm âim zinjon âim takâwe.

Yesujâ a 5 tausen yatâ nalem zingip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesujâ wangâyân gâbâ gem gamñjâ a ambân kâmut patâ zingiri râma galem a buñjâ, yatâ ândiwe. Yesujâ zo yatâ zingitnjâ umnjâ nângip. Yatâ zingitnjâ zorâñjak den sinji âlipnjâ donjâbep dâzâñgoip. ³⁵⁻³⁶ Mirâsinj geibâ sâi arâpnjâ zinjâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiñan ândeindâ njâtikspâkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sângân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzâñgoip, “Wangât âbigât se? Zinjâ nalem njâi zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâñjâ nalem kwâlâm ga zingânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi eknjâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuujâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesujâ sâi a zen hibuk kwâknjan kâmutnjâ kâmutnjâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tenjâ

njâi 1 handeret, tenjâ njâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesujâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem sinjâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam zingip. Nalem zo mamuj arâp zingji zinjâ kâsâpkum a zingâwe. Saru zuujâ kâsâpkum zingji yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputnjâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesujâ saru kwâknjan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesujâ sâi arâpnjâ wangâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesujâ kândâtziñ keliknjâ ninâu sâbam bâknjan zarip. ⁴⁷ Njâtiksaî wangâ saru tânâmñan âim tâi Yesu zikjik saru sâtnjan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sângânziñan gâbâ gâi âinam osim birañâwe. Oi Yesujâ zingitnjâ hanjsâsâgât njâtiknjâ saru kwâknjan lân lân zengâren âim walâzingâbam oip. ⁴⁹ Yesujâ saru kwâknjan ari ek wâke gaop sâm kengât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik eknjâ kengât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzâñgoip, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kengât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâm wangâyân zari pibâ hiriñsâip. Hiriñsaî a zen imbanziñ buñ oip. ⁵² Nalem zingip, zorat topnjâ mân nângâwe. Nângânâñgâziñ mân pâroñsâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wangâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wangâyân gâbâ gine zorâñjak a ambân zinjâ Yesu eknjâ kamân dâp âimnjâ a mâsekziñoot helâñ aam minzingâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesujâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nângip. Dukune nâñji hâmbânjan gâsum âlipziñ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.

(Mt 15:1-9)

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpnjâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanjon nalem nine zingirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanjon nalem namarâwe. Sâkurâpziñ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sângonñjâ nalem namarâwe. Oi zorik buñâ. Âmaj sot hâkop sanjonsanjon sot kut njâi njâi nâmbutñangât sâkurâpziñangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñ mân sanjon nalem

nime?"⁶ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, "Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulengoip,

'A kâmut zi lâuzinândik mâpâsenime. Umzinândâ ko birânime.⁷ Oi den bonjonngât hâuñâ a ziiñ den sâm kwâkâm anggâme. Zen lâuzinândik mâpâsenime, nâ zorat nânnga yen opmap.'

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime.⁹ Zen zinjâ nânngânngâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime.¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzângoip, 'Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamñâ sâm bâliñan kwatzikâbap, zo kune mumbap.'¹¹ Zen ko itâ sâme, 'A nâi zâk ibâ mamñâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.'¹² Yatâ dâzâkoi zen diñâ mem kâtikñan pam mam ibâñ kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkñanggâme.¹³ Yatâ op Anutugât den komñâ sâkurâpziñanggât den lum game. Oi zorik bunñâ kut nâi nâi nâmbutñâ yatik upme."

Kut nâi nâi niniñandâ a um mân sumunkomap.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesuñâ yatâ sâm a ambân dum minduziñgâm itâ sâm dâzângoip, "Nâ den dâzângua zen aksik nânngâm kwâkânek.¹⁵ Kut nâi nâi nine tep kâmbozinñan geimap, zorâñ mân sumunkomap. Ka umzinñan gâbâ kopgâmap, zorâñ ko sumonkomap.¹⁶ A kindapñoot zorâñ den zi nânngâbap."

¹⁷ Yatâ sâmñâ birâziñgâm mirin zari arâpñâ zinjâ den sumbuñâ topñanggât mâsikâwe.¹⁸ Mâsikânetâ sâip, "Zen yatik um nânngânngâziñâ bunñ ândime? Topñâ itâ mân nânngâme? Kut nâi nâi tep kâmbozinñan geimap, zorâñ dabân sumunkomap?¹⁹ Zorâñ umzinñan mân âimap. Zo yen tep kâmbozinñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap." Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip.²⁰ Oi den nâi itâ sâip, "Umzinñan gâbâ kopgâmap, zorâñ ko sumunkomap."²¹ A umân gâbâ den itâ kopgâmap. Nânngânngâ bâliñâ, âkñale nep, kâmbu.²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirâñ, sarâ, zâizâiñâ, um kâtik, den bâliñâ sot bâliñâ top topñâ.²³ Bâliñâ sâlâpkuan, zorâñ a umzinñan gâbâ kopgâi sumunkomap."

Grik ambân nâi Yesugâren gâip.

(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidonñ kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nânngâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap?²⁵ Taki zorenâk ambân nâi zâk sinji nânngip. Zâkkât

bâratñâ wâkenâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip.²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokñâ. Zâk bâratñanggât umñan wâke zo molibapkât dukuiip.

²⁷ Dukui Yesuñâ itâ sâip, "Katep zengât nalem wâu zinjindâ mân dâp upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputñâ zo mem wâu zinjânat."

²⁸ Sâi ambânñâ den itâ mâburem pindip, "Kembu, zo nânngan. Ka katep zinjâ nalem nine gwapgwapñâ gei wâu zen lanjâ nime."

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâm dukuiip, "Den zo yatâ sat, zorat op ko nânngâgigan. Âi eknan. Wâkenâ bâratkâ birânanggâp."³⁰ Sâi ambân zo âimñâ mirâñan zâim egip. Wâkenâ bâratñâ pam ari nânngam tâip.

A diñ bunñ kubikñangip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânñan gâbâ puriksâm Sidonñ kamân walâmñâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip.³² A nâmbutñâ, zinjâ a nâi kopa, kindap bâpsâsâñ diim gam Yesuñâ weebapkât dukuwe.³³ Dukune nânngâm a zo diimñâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamiñan weegip.³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ zinj denân sâip, "Epata (niññ denân ko, pâronñâ)."³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pâronñâi nâmbâlam âburei den âlip sâip.³⁶ Oi Yesu zâk den sinji zo mân sapsubigât dâzângoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanñ kârâm arip.³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, "Kut nâi nâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpâsâñ kubikziñgâmap. A dinziñ bunñ den muyagem zinjgâmap."

8

Yesuñâ a ambân 4 tausen nalem zinjip.
(Mt 15:32-39)

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem bunñ ândine Yesuñâ arâpñâ minduziñgâm dâzângoip,² "A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimñâ tepziñanggât mue, zorat umnâ nânngan."³ Zen nalem bunñ sângonzângoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetage. Nâmbutñâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat."⁴ Yatâ sâi arâpñâ zinj itâ sâm dukuwe, "A mân ândiñdiniñan ândiengât dap yatâ nalem muyagem zinjânat?"⁵ Sâne itâ mâsikâzingip, "Zengâren nalem dabutâ ziap?"⁶ Sâi zinjâ sâwe, "Nâmburân zagât ziap."⁶ Dukune sâi a ambân mindumñâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesuñâ nalem nâmburân zagât zo memñâ sâiwap sâm sonpam namuñ zinjip. Arâpñâ zinjgi mem kâsâpkum a ambân zinjgâwe.⁷ Oi Yesu

arâpnâ zen saru zuunâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâam a ambân zingâbigât arâpnâ dâzângomjâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpnâ zen nalem buputnjâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesujâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

Yesujâ Parisaio a girem dâzângoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹⁰ Yesujâ a ambân sângonzângoi âine sâp kânok ziknjâ sot arâpnâ wangâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Zinjâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanjâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona iknâ” Zo mâsikâm topnjâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesujâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkjak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.” ¹³ Yatâ sâmnâ birâzingâm arâpnâ diizingi wangâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnâ zen nalemgât nelâmzângoi âiwe. Nalem kânogâk wangâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesujâ arâpnâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât siî dangâtjâ nalemziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesujâ yatâ sâam dâzângoi ko kwakjâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnângoi birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâam tatne Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâam dâzângoip, “Nalemgât nelâmzângoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topnjâ mân nânge? Umziñâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nângame? Kut zo orâwan, zo mârûm nelâmzângoi mân nânge? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputnjâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâzingi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputnjâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâzingi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A siñâ bâpsâsâñ mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpnâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtatik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesujâ a siñ bâpsâsâñ zo bikñan gâsumjâ kamân ginñan âim siñan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukui, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo buñ?” ²⁴ Yatâ mâsiki ekñâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum zagâtjâ Yesujâ siñan weegi a zo siñâ ânângâri kârebân sot pâñkânogân, zo

ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesujâ sângongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronâ Yesugât topnjâ sâam kâkñan kwâip.

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponjâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren âiwe. Mâtâbân âim Yesujâ arâpnâ mâsikâzingâm sâip, “A zen nâgât nâi sâame?” ²⁸ Mâsikâzingi itâ sâam dukuwe, “Yohane too zangonzingip sâame. Nâmbutñandâ ko Elia sâame. Nâmbutnjâ zen Propete nâi sâame. Gâgât yatâ sâame.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâzingip, “Ka ziñjâ ko nâgât nâi sâame?” Sâi Peteronâ itâ dukui, “Bâliñan gâbâ makâningâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutnjâ lañ mân dâzângobigât sâam kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât siñgi den dâzângoip.

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapnjâ den itâ sâam muyagezingip, “A bonnjâ, nâ gâtâm sâknam nângâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, zinjâ gâsânom none momnjâ sirâm karâmbut tapnjâ zaatpat.” ³² Den zo sâam kâkñan pam dâzângoip. Dâzângoi ko Peteronâ diim kwâkâñangâm dukui. ³³ Dukui Yesujâ puriksâm arâp zingitnjâ Petero kwâkâñangâm sâip, “Satañ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buñjâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiñangât den.

³⁴ Yesujâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpnâ gane itâ sâam dâzângoip, “Zen nâ molinîâ sâam um sâkziñangât den birâm poru nakziñ lumnjâ nâgât mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândizij angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Zen nâgât opnjâ sot den siñgi âlipkât op ândiândizij birâbi, zo ko ândiândi bonnjâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kiñ kiñ mem ândiândizij buñ oi wan wan âlipnjâ zemzingâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândizij suup mei târokwap zingâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ nâi zâk a ambân ândi mâmanziñ bâliñâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinangât nângi anunjoot upap, zâkkât a bonnjâ, nâñjâ lbânangât sumbem âsakñâ sot kâwali a zen sot gamnjâ a zo yatik kwâimbânangâbat.”

9

Yesujâ holi tobat âlipñâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesujâ itâ sâam dâzângoip, “Nâ perâkjak dâzângobâ. A kinze zi, nâmbutnjâ zen mân mune Anutu um topñan ândiândiñangât narâk oi zorâñ imbanjâñoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziinjik zoren tatne Yesugât holi tobatnâ nâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânâ zo kâu timan timan. Anâ mân tutuunâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâmb dukuip, “Patâninjâ, mat nâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” ⁶ Yesu arâpnâ zen kenjât op sânmâziñ sâmbui Peteronâ laj sâip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa nâi gei kwâtepzânjgoip. Sasa kâligen gâbâ den nâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Ziñâ diñâ nângâm biranjbi.” ⁸ Arâpnâ zen den yatâ nângâm zorânjâk ek kârune buñ oi Yesu ziknjik kiri igâwe.

⁹ Bâkñan gâbâ gem gam tatne Yesunâ arâpnâ itâ sâmb dâzânjgoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzânjgone a bonnjâ, nâi mumunjan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâmb dâzânjgoi arâpnâ zen den zo nângâm kwakñâ itâ âraguwe, “Mumunjan gâbâ zaatpat sa, zorat top dap yatâ?” Oi kut nâi igawe, zorat singi a ambân mân dâzânjgowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâme? Elianâ Kristo kândom okñanjâm takâbap.” ¹² Yatâ sâmb mâsikâne sâip, “Elia perâkñak kândom gam kut nâi nâi ek kubikpapkât sâsânâ. Oi bet ko a bonnjâ nâ sâknam patâ nim kâbakñenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe?” ¹³ Eliagât itâ dâzânjgobâ. Elia mârur ga ândei kut nâi nâi zo laj okñanjâgawe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik okñanjâgawe.”

*Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)*

¹⁴ Yesu sot arâpnâ karâmbut bâkñan gâbâ gem arâpnâ nâmbutnâ zengâren gam igâwe. A ambân donjeb patâ haamzânjom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekñâ parâkpam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre okñanjâgawe. ¹⁶ Yesunâ mâsikâziñgip, “Zen wan den sâmb ârague?” ¹⁷ Sâi a zengât oserân gâbâ a nâinjâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopanjâ nannanjât umñan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkñanjâm mem kâbakwâbakje okñanjâ lepauñâ gei sâtnâ zim kâtiñsâi kin bikñâ kâtiñgem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziñâ molibigât sa ko molinâ sâmb kwakñâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesunâ arâp dâzânjgoip, “Zen nângâm pâlâtânziñ buñâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katep

zâkkâren diim gane wâkenâ Yesu ekñâ katep mem nâi nâi okñanjâ hânân gei kom purik op ze lepauñâ gem zeip.

²¹ Yesunâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepnjan gâbâ muyageip. ²² Wâkenâ katep tâmbetkubat sâmb kârâp sot tooyân mem kâbakñei geimap. Gâ imbanjâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâlinj oi betnikñan me.” ²³ Yatâ sâmb mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, “Imbanjânjât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtânj kwatnim ândibapñâ kut nâi nâi sâi âlip âsagenanjâgâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâmb dukuip zorânjâk katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtânj kwatgigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânjâ lotñâ, zo mem kâtiñjan pa.” ²⁵ Oi a ambân donjeb mindum ga kine Yesunâ ziñjitnâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesunâ yatâ sâi wâkenjâ den kâtiñ sâmb katep laj kâbakñem arî katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekñâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesunâ katep bikñan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzânjgoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunâ ko âlipnâ molimolinjâ. Ka kut zo nâmbutñandâ ko buñâ.”

*Yesu mumbapkât singi den dâzânjgoip.
(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)*

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, ziñâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimñâ Yesunâ arâpnâ itâ sâmb dâzânjom ândei, “A bonnjâ, nâ a bitziñan zaria gâsunim none momñâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâmb dâzânjgoi den zo nângâm topñanjât mâsikânam kwakñâ birâwe.

*A sâtnâ ândiândinjânjât den.
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)*

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ nâin zâim Yesunâ arâpnâ mâsikâziñgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâmb ârague?” ³⁴ Mâsikâziñji zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniñan gâbâ nâinjâ a sâtnâ upap sâmb âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk gei tapñâ arâp kiin zagât minduzingâm itâ dâzânjom sâip, “Osetziñan gâbâ a nâi a sâtnâ upat sâmb zengât ombezijnan ândim kore otziñjâgâbap.” ³⁶ Yatâ sâmnâ katep mâik nâi diim osetziñan pam itâ sâmb dâzânjgoip, ³⁷ “Nâi zâk nâgât nângâm katep mâik itâ zo galem okñanjâgâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buñâ, sângonnogip, zâk kore ârandânj okñanjâgâbap.”

*Simgât den dâzânjgoip.
(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)*

³⁸ Yohanenâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a nâi zâk gâgât kutkâ sâam wâke molei ikxen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânjanjen.”
³⁹ Sâi Yesunâ itâ sâam dâzânjoip, “Mân kwâkânjanjâbi. Nâi zâk nâgât korân nep nâi imbanânjoot tuubap, zâknâ dap yatâ sâam bâlijan kwatnibap?”
⁴⁰ Nepniñ mân kârâm kândanbapnâ buku op betniñan mimbab.
⁴¹ Nâ perâknak dâzânjobâ. Nâi zâk zen nâgât sinji op ândie, zorat too aam zinjgâbap, zo ko sângân buñ mân upap. Biken mimbab.

⁴² Nâi zâk katep mâik nâi nâ nângâm pâlâtân kwatnimap, zo dukui bâliñ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtnâ mimbab. A yatâ zo zâk mârûm kât sumun patâ gândunân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap.
⁴³ Bikandâ mâtâp bâliñan digim âibâ sâi bikâ mânângât pâmban. Gâ bikâ hâlâlû ândim sim kârâbân geibatkat lanj bikâ kârâm mânângât ândim ândiândi kâtikñan âiban.
⁴⁴ Sim kârâbân nane zinjâ sunumziñ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap.
⁴⁵ Kingandâ mâtâp bâliñan digim âibâ sâi kârâm mânângât birâban. Gâ kingâ hâlâlû ândim simân geibatkat lanj kingâ kârâm mânângât pâmban.
⁴⁶ Simân nane zinj mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap.
⁴⁷ Singandâ mâtâp bâliñan digim âibâ sâi sum lâmunban. Gâ sinjâ âlip ândimnâ simân geibatkat lanj sen bap ândim Anutu um topñan bagiban.
⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buñ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâknjan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp sanjonziñgâbap.
⁵⁰ Sii zâk naamñâ. Ka sii naamñâ buñ oi dap utne dum naamñoot upap. Zen sii yatâ naamziñoot ândibi. Zen um lumenjâ op ândibi.”

10

*Ambân mem birâbirângât den.
 (Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodanj too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patânâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den sinji âlip sâam dâzânjoip.

² Oi Parisaio a nâmbutnâ, zen Yesu denñâ saanat sâam gam mâsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirân, zo âlip orot mo mân orot?”
³ Mâsikâm sâne hâunâ itâ mâburem dâzânjoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsum zinjip?”
⁴ Yatâ sâi zinjâ sâwe, “A nâi ambân birâbâ sâam ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.”
⁵ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziñangât opñâ gurumin den zo sâam kulemguip.”
⁶ Ka topkwapnâ Anutunâ a ambân muyagezikâmñâ itâ sâip,
⁷⁻⁸ “Zorat ko a nâinâ ibâ mam birâzikâm ambinjoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.” Den yatâ ziapkât zet

zagât buñâ. Kânok op ândiabot.
⁹ Zorat sa nângânek. Anutunâ mâpotzikip, zo anjâ mân kâsâpzakobi.”

¹⁰ Yesunâ yatâ sâi ko zâk sot arâpnâ, zen mirin zâine ko arâpnâ zen zorârâk dum mâsikâwe.
¹¹ Mâsikâne itâ dâzânjoip, “A nâinâ ambinñâ birâmñâ nâi mimbab, zâk târotârozikñâ mânângât tosâ patâ mimbab.
¹² Ambân nâinâ apñâ birâm a nâi mimbab, zâk yatik târotârozikñâ mânângât tosâ patâ mimbab.”

*Yesunâ katep mâsop minziñjip.
 (Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

¹³ A ambân, zen katep gakâziñâ Yesugâren minziñgâm gam Yesu bikñandâ kâukziñan gâsubapkât sâne Yesu arâpnâ, zinj kenjât minziñgâwe.
¹⁴ Yatâ utnetâ Yesunâ zingitnâ umñâ bâliñ oi arâpnâ itâ sâam dâzânjoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doongunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topñangât sinji sâsânâ.
¹⁵ Nâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kinj topñan mân bagibap.”
¹⁶ Yatâ sâamñâ minduzingijane bikñandâ kâukziñan pam Anutunâ galem otziñgâbapkât sâip.

A sikumñoot nâinâ Yesu sot ândibam okñanjip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a nâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topñan gei pindiñsâm sâip, “Patâ âlipnâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikñangât sinji upat?”
¹⁸ Sâi Yesunâ itâ sâam dukui, “Gâ wangât nâgât âlipnâ sat? Âlip mariñâ Anutu kânok.”
¹⁹ Gurumin den zo nângâmat. Zo itâ, “Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyngâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukugangât sârân sâsânj mân sâban. Oi a ambân zenjât kut nâi nâi, zorat sarâ sâam mân mimban. Ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.”

²⁰ Sâi a zorânâ itâ dukui, “Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum gâwan. Nâi mân bira ziap.”
²¹ Sâi Yesunâ ekñâ umñâ zâkkâren tâi itâ dukui, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a zinjgâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ zinjgâban. Kât zo zinjgâmñâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opñâ sumbêmân sikumgoot upan.”
²² Yesunâ yatâ sâam dukui a zo umñâ bâliñ oi nângi yâmbârei arip. Zâk sikumñâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesunâ puriksâm arâpnâ zingitnâ itâ sâam dâzânjoip, “A sikumziñ patâ, zen Anutugât um topñan baginam kwakpi.”
²⁴ Yesunâ yatâ sâi arâpnâ zen pârâkpan imbanziñ buñ oi dum dâzânjoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtnâ.
²⁵ Bâu patâ kameleñâ kuup mâtâpnjan bagibap, zo yâmbâtnâ. Ka a sikum patânâ Anutugât

um topñan bagibagin, zo yâmbâtnâ walâwalân.”²⁶ Yatâ sâi ko arâp zinjâ imbanâziñ buñ oi sâwe, “Zo yatâ zorân dap yatâ Anutugât um topñan baginat?”²⁷ Sâne Yesunâ zingitnâ sâip, Anâ kut nêi nêi utnam kwakme, zo Anutunâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opnâ kut nêi nêi birâm, zorat hâuñâ minat.

²⁸ Peteronâ den zo nângâm Yesu itâ sâim dukuip, “Nângat. Nen kut nêi nêiniñâ kândâtkom gâ moligiwen.”²⁹⁻³⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nêi zâk nâgât opnâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânñâ birâbap, zâk kut nêi nêi donjep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkñan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbânâ mem ândibap.” Yesunâ zo sâmjâ mâtakâm sâip,³¹ “Ka kâdom a zengâren gâbâ donjep zinjâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ donjepnâ kâdom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den sinji dâzângoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesunâ kâdom ari arâpnâ imbanâziñ buñ oi âine a nâmbutnâ molizinjâwenñâ kenggât urâwe. Oi Yesunâ arâpnâ kiin zagât zo minduzinjâ tatne kut nêi nêi âsagibap, zorat den sâim muyagezinjâm itâ sâim dâzângoip,³³ “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonñâ nâ mumbatkât sâim Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi.”³⁴ A kutâ arâpziñâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaioğât nanzatnâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimñâ sâwet, “Net kut nêi nêigât sâitâ zo âlip nângânikâban?”³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?”³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nângâna imbanâgângât âsaknâ muyagei âsangâ toren tâtât.”³⁸ Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Zet topñangât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlâkñâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?”³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too sanjonibi, zo yatik sanjonzikâbi.”⁴⁰ Ka âsannan tâtatnâ, zorat den sâsân, zo nâgâren mân ziat. Zorat sinji kwatziñgâziñgânâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutnâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe.⁴² Oi Yesunâ minduzinjâgmñâ itâ sâim

dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâin op kore a gâsâzângom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziñgâme.”⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nêi a sâtnâ upâ sâim bukurâp zenggât kore a op ândibap.⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nêi a kutâ upat sâim bukurâp zenggât kore mâman ândibap.⁴⁵ Yatigâk a bonñâ, nâ zinjâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zenggât kore opnâ a donjep zenggât suupziñ memñâ ândiândinâ buñ upapkât gewan.”

Yesunâ Yeriko kamânân a nêi sinjâ bâpsâsânj kubikñangip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpnâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginñan âine a sinj bâpsâsânj nêi mâtâp ginñan tâip, kutnâ Batimaio, Timaiogât nanñâ. A ambân, zen Yesu Nasarete goknâ, zâk gam ariap sâwe.⁴⁷ Sâne nângâm den sâim sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâleik.”⁴⁸ Den yatâ sâim tâi a nâmbutñandâ hiriñsâm tat sâim dukuwe. Dukune dinziñâ birâm kambânñâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâleik.”⁴⁹ Yatâ sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinñâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen nêtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlân oi zaat ga. Patânâ goonsap.”⁵⁰ Oi sen nêtâtikñâ den zo nângâm hâmbânñâ birâm pam oksâm zaatnâ ba Yesugâren arip.⁵¹ Âi taki Yesunâ itâ sâim mâsikip, “Dap otgibatkât sat?” Sâi a sen nêtâtikñâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”⁵² Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nângâm pâlâtârj kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk sinjâ ekñâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donji bâu kwâkñan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpnâ, zen âimñâ Yerusalem kamân mâte opnâ Oliwa bâkñan takâwe. Bakñâ topñan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesunâ a zagât sângonzâkom sâip,² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmñâ donji sigan nêi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâkñan mân tâtatnâ, zo irakñâ. Zo muyagem olanj diim gâit.”³ Olanjâ a nêiñâ wangât olanjsabot sâim mâsikâzikî itâ sâbabot, “Kembuniñangâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.”⁴ Yatâ sâim dâzâkoip a zagât zet âim mirâ nêi sângânñan donji sigan nêi saane kiri olanjâwet.⁵ Olanjâ a nâmbutñandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olanjsabot?”⁶ Sâne Yesunâ den sâip, zo dâzângoitâ

nāngāne ākip. ⁷ Donji zo Yesugāren diim ar-itā arāpnā zinjā hāmbāziņā donji kwākņan pane Yesuņā kwākņan zāi tap arip. ⁸ A donjbep patā zinjā hāmbā motziņ mātābān lāngat āiwe. Oi nāmbutņandā gālangāt sot lākom ilumņā mānāngātņā mātābān pam āiwe. ⁹ A ambān kāmūt patā, zinjā Yesu mem oset kwākņangāwe. Zinjā itā sām pam diiwe, “Oe, Kembugāt sātāt gam niņgap, zāk sām ālipņan kwākņangānā. ¹⁰ Sākuniņā Dawidiņā kembu otziņgām galem otziņgip, zo yatā otņiņgābap. Zorat sātāre utnā. Oe, Anutu u sumbemān.” ¹¹ Yatā op āine Yesuņā Yerusalem kamān takām Anutugāt tirik namin zarip. Zāimņā kut nāi nāi ek nanji mirāsiņ geibam oi gem arāpnā diiziņgi Betania kamānān āiwe.

Wakum nakņā nāi Yesugāt sātāt hālālsāip.

(Mt 21:18-19)

¹² Haņsāi Betania kamānān gābā gemņā Yesu tepņangāt oip. ¹³ Oi kārēbān siņandā egi wakum nak nāi kiri egip. Eknā bonņā kinzap sām āi kārui. Bonņā orot narāk buņā, zorat ilumņik kirip. ¹⁴ Yatā eknā nak zo itā dukui, “Gāgāren gābā bonņā niniņā zo a nāiņā mānāk nimbap.” Den yatā sāi arāpnā nāngāwe.

Yesuņā tirik namā hālālu sāip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamānān zāiwe. Oi Yesuņā tirik namin zāim a kut nāi nāi āngāgwanğā op kine moliziņgip. A nāmbutņā, zen Roma zengāt kāt sot Yuda zengāt kāt, zo hāukwap āngāgwanğā op kirāwe. Kāt pāpanņā zo kom giligālak mem kembā āngāgwanğā urāwe, zengāt tātātņā zo kom kābakņei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nāi nāi mām mem āim gabigāt sāip. ¹⁷ Itā sām dāzāngoi, “Anutugāt den kulem nāi itā ziap,

‘Namānā zi a eluņ zengāt nināu namā upap.’

Zinjā ko utne kāmū a zengāt kāt ki yatā uap.”

¹⁸ A ambān zen Yesugāt diņā nāngāne imbaņā oip, zorat Parisaio sot Kembugāt gurumin den sāsā a kāndātziņgowe. Yatā utne a sātņā zinjā Yesu dap op koindā moik sām kimuņā miwe. ¹⁹ Nātiksāi Yesu sot arāpnā, zen kamān patā zo birām ba āiwe.

Kembu nāngām pālātāņ kwap nināu sānat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirā haņsāi wakum nak kiribān āi igāwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteroņā eknā Yesu den sāip, zo nāngām itā dukui, “Patā, eknān. Wakum nak den dukui, zo mom kinzap.” Sāi Yesuņā itā dāzāngoi, ²² “Nā perākņak dāzāngobā. Zen Anutu

nāngām pālātāņ kwākņangām āndibi. Zen um zagāt mām opņā nāngām pālātāņiņ bonņā op āndibi. Zen yatā op āndim bakņā āndi dukubi, ²³ ‘Bakņā, gā ābāngum saruin gei.’ Yatā sāne dinziņā lubap. ²⁴ Zorat ko itā sa nāngānek. Zen wan mo wangāt nāngām nināu sām, zo mārūm mien sām nāngāne ālip muyageziņgābap.

²⁵ Zen nināu sānā sām a zengāt tosa mem āndie oi ko birābi. Yatā utne ko Ibāziņā sumbemān āndiap, zākņā yatik tosaziņā birābap. ²⁶ Zen a zengāt tosaziņā mām birāne ko sumbem Ibāziņangoot zengāt tosāziņā mām birbap.”

Yesu sot a sātņā āragwāragu urāwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arāpnā, zen dum Yerusalem kamānān gawe. Puriksām gamņā Yesuņā tirik namā umņan āim gam kiri ko a sātņā sot Kembugāt gurumin den zorat galem a sot patārāpziņā, zen Yesugāren gam māsikām itā sāwe, ²⁸ “Gā ziren kut nāi nāi opmat, zo nāigāt sātāt opmat?” ²⁹ Sānetā itā māburem dāzāngoi, “Nā den kānok māsikāziņga dātnone ko nāngoot nāigāt sātāt opman, zo dāzāngobat. ³⁰ Yohane too saņgon nep tuugip, zo nāigāt sātāt nep tuugip. Anutugāt sātāt mo agāt sātāt? Zen sāne nāngābā. ³¹ Māsikāziņgi zen dap sānā sām kwakņā ziinik itā sām āraguwe, “Nen Anutugāt sātāt sāindā sābap, ‘Wangāt diņā mām luuwe.’” ³² Agāt sātāt nep tuugip, yatā sāindā sāi ko a zinjā nāngobe.” Wangāt, zen a ambān zengāt keņgāt urāwe, zorat. A ambān zen aksik Yohanegāt nāngāne Propete oip. ³³ Zorat ko zinjā Yesu itā sām dukuwe, “Nen mām nāngen.” Sāne Yesuņā itā dāzāngoi, “Den zo dātnone sāi ko nāngoot nāigāt sātāt opman, zo dāzāngobat. Ka zen mām se, zorat nā mām dāzāngobat.”

12

Nep galem a bāliņā.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesuņā topkwappā den sumbuņā nāi itā sām dāzāngoi, “A nāiņā waiņ tāk nep kārām kāmīrip. Kārām kāmīt dāmān pāt tuugip. Tuumņā tāk keetņā mādālībapāt āmaņ patā tuum galem a zengāt mirā tuumņā nep zo bitziņan pam hān nāin arip. ² Āi āndei bonņā orotņā narāk oi kore a nāi sāngongi bonņā nāmbutņā mim-bapkat arip. ³ A zo āi taki galem a zinjā gāsum kom moline bet bāsaj āburem arip. ⁴ Ari ko kalam mariņā zāk kore a nāi sāngongi ari galem a zinjā kākņā kunzit mem nāi nāi okņangāwe. ⁵ Kalam mariņā dum kore a nāi sāngongi ari kuwe. Kunetā mariņandā yatigāk a donjbep sāngonzāngoi āinetā galem a zinjā kāmām

mamuj zângowe. Oi nâmbutnjâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutnjâ ko sâsejgât zângowe.⁶ Zângonetâ nannjâ kânok ândeip, zo ziknjâ nannjâ. Umnjâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângongui, 'Galem a zinj hurat kwâkjangâm mân kumbi.'⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nannjâ eknjâ âragum sâwe, 'A zirânjâ gâtâm kâlam marijnâ upap, zorat koindâ kâlam zi niinjâ upap.'⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâmbârânjâ kâlam âkjan pane zeip.

⁹ Oi kâlam marijnâ zâk dap upap? Zâk gamnjâ galem a zângom tâmbet otzjngâm kâlamân galem a unjâkjâ zâmbanbap.¹⁰ Kembugât ekabân den njâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâm?

'Mirâ tuutuuj a, zen kunkun njâi ek âkon op birâwe. Kembujâ kunkun zorânjâ mem namin kwânângip.¹¹ Kembujâ sâi yatâ âsageip. Nijnâ egindâ mârâtjâ njâi uap.'

¹² Yesujâ den yatâ sâm dâzângoi ko patâzinjâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmjâ a ambân zengjât kengjât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengjât sap sâwe. Oi gâsumam kwaknjâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Yuda a sâtnjâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutnjâ Yesugât dijâ saabigât sângonzângowe.¹⁴ Sângonzângone

Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, "Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonnjigâk sâmat. Gâ den njâi mân sâna gângonemap. Gâ a zâizâinj giginj aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den njâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotnjâ mo mân orotnjâ?"¹⁵ Kât pindâpindânj mo mân pindâpindânj, zorat dâtnângo." Yatâ sâne Yesujâ sarâzinjngât topnjâ ek nângâm dâzângoi, "Zen wangât dennj saanige? Kât njâi mem nine ikpâ."¹⁶ Sâi ko kât njâi mem pindânêtâ mâsikâzingâm sâip, "Holi tobat zo njâigât?" Sâi zinjâ sâwe, "A kutâ Sisagât."¹⁷ Sâne itâ sâm dâzângoi, "Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi." Yatâ sâm dâzângoi zen dijâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatjngât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutnjâ Yesugâren gawe. A zo zinjâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Zinjâ gam sâwe.¹⁹ "Patâ, Mosenjâ itâ sâm kulemgui, "A njâi, zâk ambân memnjâ katep mân muyagem moi ko munjandâ malânjâ mem âtânjngât sinji katep mimbap."²⁰ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzinjâ kunjâ ambân memnjâ murarânjâ

buuj ândim moip.²¹ Moi ko munjandâ malânjâ zo mem yatigâk murarâ buuj ândim moip.²² Moi munjâ njâinjâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâzinj buuj mom nanjâwe. Oi bet malâzinjâ zo moip.²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk njâigât upap?"

²⁴ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoi, "Zen den nângâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanjâ mân nângâm.²⁵ Gâtâm mumujân gâbâ zaatjâ a ambân dum mân miangâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momnjâ zaatzaatjngât sâme, zorat dâzângobâ. Mosegât ekabân den sinji zi sâlâpkume mo buujâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam eknjâ ari Anutujâ den itâ sâm dukuip, 'Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengjât Anutu.'²⁷ Zorat sa nângânek Anutu zâk a buuj urâwe, zengjât Anutu buujâ. Gwâlâ ândie, zengjât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buuj urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nângâm gulipkume."

Gurumin dengât Yesu masakâwe.

(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a njâinjâ Yesugât den zo nângi âlip oi itâ sâm mâsikip, "Kembugât gurumin den ikâ zorânjâ ko kâuknjâ uap?"²⁹ Yatâ sâm mâsiki Yesujâ sâip, "Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, 'Isirae a ambân, zen nângânek. Anutu Kembunijnâ kumbu kânok.³⁰ Zorat um dâpkâ sot nângânângâgât sot imbanjâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zim-bap.'³¹ Den zorat torennjâ itâ ziap, 'Gâ gikangjât otgimap, yatigâk a torennjâ zengjât otgibap.' Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den njâi mân ziap."

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anjâ den zorik mâburem Yesu dukuip, "Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kumbu kânok. Oi njâi mân taap.³³ Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanjâ hâlâluyâk pindânat. Oi gikangjât otgimap, yatik a toren zengjât otgibap. Den zagât zirânjâ kut zo zorânj Kembu pindâpindânj zo wâlâp."

³⁴ A zo yatâ sâi Yesujâ nângi âlip oi itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât um topjan gaat." Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nângâne yâmbârei kengjât op birâwe.

Yesu zikjak Kristogât mâsikâzingip.

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinji âlip dâzângom itâ sâm mâsikâzingip, "Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, 'Kristo, zâk Dawidigât kiunnjâ.'

³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumñâ Dawidi nângânângâ pindi itâ sâip, 'Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuiip, "Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kinŋangât kombân upi."'

³⁷ Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâipñâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunnâ uap?" Yesu zâk den yatâ sâm dâzângoï a kâmut patâ zen nângâm âknjale urâwe.

Yesuñâ Kembugât gurumin galem a zengât girem dâzângoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesuñâ den yatâ sâmnâ den nâi itâ târokwap dâzângom sâip, "Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziŋgâne sâm âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtñâ tâtarân tâtnat sâm nângâme. ⁴⁰ A yatâ zorân ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi laŋ betziŋ mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziŋ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziŋangât hauñâ yâmbâtñâ mimbi."

Malâ nâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembugât singi kât pane giarip. Oi ko sikum a donbep zen ga kât imbanâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâiñâ gam kât kuriñâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekñâ arâpnâ minduziŋgâm itâ sâm dâzângoip, "Nâ perâknjak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirânâ a torenñâ walâziŋgap. ⁴⁴ A nâmbutñâ zen kât patâ tâi torenñik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemñangip, zo aksik paap. Yenâk ândiap."

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâiñâ itâ dukuiip, "Patâ, ekan. Namâ tuutuunâ zo kât neulenâ âlipñâ hikpârâknjootñâ tuuwe." ² Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuiip, "Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziŋ gam kom kândayne giligâlaksâm nanngâbap."

³ Bet Yesu sot arâpnâ, zen Oliwa bâknjan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapñâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ "Dâtnânngo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?"

⁵ Yesuñâ itâ topkwap dâzângoip, "Um gulip kwâtziŋgâbegât galem orangâm

ândibi. ⁶ A donbep muyagem gam sâbi, 'Nâ Kristo. A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsân, zo nâ.' Yatâ sâm a donbep mem um gulip kwatziŋgâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâm umziŋ mân kenngât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsânâ. Yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânñâ hânñâ a kâmutñâ kamutñâ, zen kâsa opñâ agom âibi. Oi hân nâin nâin wâriŋ mimbap. Oi pu patâ âsageziŋgâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatñâ. ⁹ Ka zen ko galem orangâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziŋgâbi. Oi zorik bunâ a patâ sot a kutâ zengâren diiziŋgâm âine mâteziŋan kinñâ nâgât topnâ sapsum ziŋgâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den singi âlip hân dâp a zengâren âibapkât sâsânâ. Bet ko hângât narâknâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diiziŋgâm âine den dap sânet sâm mân nanngâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumñâ umziŋan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opñâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapungât den upap. ¹² Oi a ziŋ itâ zo upi. Âtânâ nâiñâ sâi munñâ gâsum kumbi. Ibâ nâiñâ sâi nanñâ gâsum kumbi. Murarâpziŋ zen ibâ mam kâsa minziŋgâm sâne zângobi. ¹³ Zen nâgât kut singinangât op a ambân ziŋâ um kâlak nângâziŋgâbi. Ka nâi zâk singi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukñâ mân kinbap sâsânan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapñâ sikum mimbam mirâ umñan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukñan ândibapñâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembugâren ninâu sâne nângi âiâiziŋâ zo map narâknjan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuñâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kembu zâk narâk zo mân mânângâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kembunâ a ambârâpnâ zengât op ko narâk mem pânkânok pâmbap.

²¹ A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nângâbi. ²² Narâk zoren a sarânâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarânâ âsagem kulem sen mârât muyagetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Anutuñâ gâsum sâlâpâzngoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi. ²³ Kut nâi nâi zo mân âsagei kânñan dâzânguangât umziŋ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâknâ zo âki mirâsiŋ

sumunkumbap. Oi kâin âsoknâ buŋ upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutunâ sumbem mângei olayangâm imbanjâ buŋ upap. ²⁶ Oi a bonnâ, nâ âsoknâ imbanjânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzângua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginjâ toren toren gâbâreziŋgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nângâbi. Zâk iinnâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânguan, kut nâi nâi zo muyagem nanŋi itâ nângâbi, 'A bonnâ mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁰ Nâ perâkŋak dâzângobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buŋ upapot. Nâgât den ko mân buŋ upap.

³² A bonnâ nâ gâbat, zorat narâkŋâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninanŋoot mân nânŋan. Ibânâ Anutu, Zâk zikŋjik nânŋap.

³³ Zen narâk mân nânŋegât galem orangâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâinjâ mirâ sot nepnâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakânâ nep sâm mânângât ziŋgâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzângobap. Kore a nâinjâ mirâ mâtâbân tapnâ mirâ mariŋâ gâbapkat galem ek tâpapakat dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem orangâm ândibi. Mirâ mariŋâ, zâk nâtiksaî mo nâtik tânâmŋan mo hanŋsâsâgât, mo hanŋgât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziŋgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânguan. Um wâgânâk ândibi."

14

Yesu kunam sâm kâtâŋ urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om nininjâ narâkŋâ sirâm zagât ombenjan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziŋâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe. ² Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam lanŋ muyagebapkat kegâk gâsunat."

Ambân nâinjâ Yesu too hitomŋoot sanŋorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutnâ Simon. Oi Yesunâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân nâinjâ too hitomŋoot âlipnâ, zo sângânâ patâ belonŋoot mem zâim karâpnâ kunzit Yesu kâukŋan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutnâ tarâwe, ziŋâ itâ nângâm um kâlak nângâwe, "Wangât tâmbetkuap?" ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomŋoot zorânâ sângân mem a kanpitâ ziŋgi dâp opap." Yatâ sâmjâ ambân zo den kârâpnoot okŋangâwe. ⁶ Sâne Yesunâ nângâm itâ sâm dâzângoiŋ, "Zen

ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siŋan giname? Ambân zorânâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziŋgânâ sâm âlip otziŋgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotnâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanŋonsap. ⁹ Nâ perâkŋak dâzângobâ. Den siŋgi âlip hânŋâ hânŋâ sâne lanŋ kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanŋonigap, zorat den siŋgi sâne lanŋ kârâm âibap."

Yuda, zâk Yesu tirâpziŋgobapkat dâzângoiŋ.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân goknâ zâknâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsun ziŋgip. ¹¹ Yatâ sâi nângâm umziŋâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nângâm Yesu tigâk tirâpziŋgobapkat ek molim ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zengât kendon patâ narâkŋâ oi râma gwamnjâ kom om sii nalem om nemarkâwe. Zorat narâk oi arâpnâ ziŋ Yesu mâsikâm sâwe, "Sii nalem zo mirâ ikâ unat?" ¹³ Yatâ sânetâ Yesunâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, "Zet kamânân âim a nâi too âmaŋ lum âim tâi ekjâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariŋ itâ dukuit, 'Patâ zâk gâgât itâ sap, 'Nâ sot arâpnâ mirâ umnjâ ikâ zoren sii nalem ninat?' ' ¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ nâi kian tâtatnâ kubikkubiknâ tirâpziŋgobâ zoren sii nalem umbabot." ¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesunâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

¹⁷ Nâtiksaî Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi nalem nem tatne Yesunâ itâ sâm dâzângoiŋ, "Nâ perâkŋak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâinjâ kâsa dâzângoiŋ ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap." ¹⁹ Sâi arâp ziŋ umziŋâ bâliŋ oi zikŋjik zikŋjik mâsikâm sâwe, "Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?" ²⁰ Yatâ sâne dâzângoiŋ, "A zengâren gâbâ nâinjâ nâ sot nalem ârândâŋ niet, zâkkât san. ²¹ A bonnâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâinjâ sâi a bonnâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuŋa ko tosa yâmbâtŋâ mimbap. A zo mam kâmbonjan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlanŋ opap."

Yesunâ nalem sot too ziŋgip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Nalem nem tatne Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuj arâpnâ itâ sâm

zingip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.” ²³ Yatâ sâam wainj hákop mem sâiwap sâam zingip aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâam dâzângoip, “Gilâmnâ zi a donjêp zengât opnjâ hânân gibap. Zorat ko târotârônij op kâtigibap. ²⁵ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ wainj too itârânj nia âkap. Oi dum zagâtjanj mân nemnjâ lbânangât um topnan zâim wainj too mârâtnj njai nibat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

²⁶ Mâpâmâpâse kepñj njai mem ko Oliwa bâknan zâiwe. ²⁷ Zâine Yesujâ itâ sâam dâzângoip, “Itârânj zen aksik nângâm pâlatânziny lorei birâni. Kembugât ekabân den kulem njai itâ ziap, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sibinjâbanj op âibi.’

²⁸ Oi sa nângânek. Nâ mumunjan gâbâ zaatnj ko Galilâia hânân âi kâdom otzîngâbat.” ²⁹ Yatâ sâi Peteronj itâ dukuip, “Zen aksik patâ nângâm pâlatânziny lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.” ³⁰ Sâi ko Yesujâ itâ sâam dukuip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Itârânj nângâm kuruk anj sâp zagât mân diñsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniaban.” ³¹ Yatâ sâi Peteronj kâuk birânjangâm sâip, “Gâ gomnjâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnj nâmbutjandâ den yatik sâwe.

³² Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesujâ arâpnj itâ sâam dâzângoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³³ Yatâ sâmjâ Petero, Yohane sot Yakobo diizîngi âine Yesu umnjâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁴ Yatâ okñanj dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumunja otngap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁵ Yatâ sâam torengan âim si sângânj hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkat ninâu sâip. ³⁶ Oi itâ sâip, “O lbânâ, gâ kut njai njai tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buj upap. Oi nâgât den bujâ, gâgât den kâtigibap.”

³⁷ Ninâu sâam âburem âi uman zine zingit Petero itâ sâam dukuip, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ njai wâgân mân ândiban?” ³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umnâ bâbâlanj. Sâkñj ko yâmbâriap.”

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârûm ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâam âburem umanâk zine ga zingirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatnj dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâam âburei sâp kârâmbut oi dâzângoip, “Zen umanâk zem te? Mârûm narâk mâte uap. A bonnjâ, nâ bâlij mâme a zengât bitzînanj âibâman. ⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otningap.”

Kâsazinjâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesujâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñj, zâkñj kâsa diizîngi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtnj sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot patârâpzinj, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâu patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudanj kânjan itâ sâam dâzângoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâam lum mângarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpnj zengâren gâbâ nâinj sâunj sâmbum a sâtnjanj kore a njai kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesujâ itâ sâam mâsikâzingip, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâu kâmbamziñoot ga gâsânoge?” ⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmjâ sirâmjâ tirik namin a den sîngi âlipnj dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lanj otine Kembugât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpnj zen aksik birânjangâm sînsururunj âiwe.

⁵¹ A sîgan njai sângum kâu lapnj Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâzînjangât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, zinj Yesu gâsum diim patâzînjangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtzînanj bet molizîngâm âim a patâzînjangât poñ kâligen bageip. Bagimnjâ galem a osetzînanj tap kârâp nângâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ a patâzînj aksik mindum Yesugât den sâkñjanâk sâam, kâmbamân pânam den sâam kârûm tarâwe. Oi bonnjâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjêpnj Yesugât den sarâ njai njai sâam âiwe. ⁵⁷ Sânetâ a nâmbutnj zinjâ den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nângâwen, ‘Na tirik namâ zi kâdanj bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umjan âsagibap.’” ⁵⁹ Ka dinzînjâ zo kânok bujâ. Den njai njai sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patânâ zaat kinjâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuñj sâban mo mân sâban? A zi zinjâ gâgât den se, zo nângâna dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesujâ lâunjan mân mem diñ buj kirip. Oi du a patânâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâam âlip kwâkñangâmen, zâkkât nanjâ mo njai?”

⁶² Sâi ko Yesujâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi njai sa nângânek. Gâtâm a bonnjâ, nâ imbânj marinjâ zâkkât âsanjâ bongen

tapnâ sumbemgât unumunom kwâkñan ga nikpi.”⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâziñâ, zâk diñâ nângi kâlak oi hâmbânâ mem moolon arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Den dum mân sânat.”⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Ziñâ dap sâbi?” Yatâ mâsikâziñgi zen aksik sâwe, “Mumunangât sinji uap.”

⁶⁵ Yatâ sâmnâ a nâmbutnâ Yesu sinjan tâpuke. Oi nâmbutnandâ si sângânñâ kwâtepkum bitziñandâ kom sâwe, “Nâinâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâm muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitziñandâ si sângânñan kuwe.

Peteronâ Yesu kwâimbânangip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân nâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nângâm tâi ekñâ dukuiip, “Gâ Nasarete goknâ Yesu sot ândimat.”⁶⁸ Sâi ko Peteronâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâmnâ âkñan ari kurukñâ diñsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, “A zi zâk zengât kâmurân goknâ.”⁷⁰ Sâi Peteronâ kwâimbâm biranjip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, ziñâ dukum sâwe, “Perâkñak gâ zengât kâmurân goknâ. Gâ Galilaia goknâ.”⁷¹ Sâne Peteronâ kwâimbâm Anutu mâteñan sâm kâtigem sâip, “A kutnâ se, zo nâ mânâk ekman.”⁷² Sâi zorenâk kuruk diñsâi sâp zagât oip. Oi Yesunâ mârûm den itâ dukuiip, “Kurukñâ sâp zagât mân diñsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap.” Peteronâ den zo nângâm umñâ bâlei isem bâliñ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziñâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutnâ, zen mindumñâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutnâ zen Yesu gâsum bikñan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkangât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?” Mâsiki Yesunâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ ziñâ Yesu den donjep sâm sinjan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Nângat? Zen gâgât den yâmbâtñâ sânetâ gâ den hâuñâ sâban mo mân sâban?”⁵ Sâi Yesunâ den hâuñâ mân sâm den nâñ kiri Pilatonâ nângâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namîn tatne zengâren gâbâ kânok olanji arip. ⁷ A nâmbutnâ zen Roma a kutâgât âkonziñgi kâmbam kom a

nâmbutnâ zângone tâk namîn zâmbarâwe. Oi osetziñan a nâi kutnâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatonâ mâsikâziñgâm sâip, “Yuda zengât a kutâ olanja ari nângâne dâp upap?”¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nângânangâm zâkkâren parâwe, zo nângâm mâsikâziñgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzângowe, “Zen sâne Baraba olanjapap.” Yatâ sâne dinziñâ luwe. ¹² Oi Pilatonâ dum mâsikâziñgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâwe, zo dap okñangâbatkât se?”¹³ Mâsikâziñgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”¹⁴ Sâne Pilatonâ sâip, “Wan tosagât?” Sâi zen aksik patâ lâuziñ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”¹⁵ Yatâ sâne Pilatonâ umziñâ âkâbapkât Baraba olanji zingip. Ka Yesu ko sâi inzutnâ lapitnâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziñan pâip.

Yesu kom mem nâi nâi okñangâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sângânñan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriñ nâi giñangâne giarip. Oi tâk sâtmam gonkom Yesu kâukñan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opñâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.”¹⁹ Den yatâ dukum kâukñan kom zâkkâren tâpuke. Siminziñ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe. ²⁰ Yatâ kom sinjan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikñâ hâmbâ giñangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a nâi muyagiwe, kutnâ Simon, Kirene goknâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkñâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziñ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân nâi kutnâ Goligata (niin denân ko, kâuk sinjit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm wainj too kâtik sot um gulip too mâpot pindân sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nangâwe.

²⁵ Mirâ hañsâi mirâsinj dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukñan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zengât a kutâ.”²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonñâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliñ mâme a oserân pamñâ sâwe, ‘A zi zen bâliñ mâme a.’”)

29-30 A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namâj kândañ sirâm karâmburâk tuum nangâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.” 31 Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâim, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomâip. Ziknangât ko kwaksap. 32 Zâk Kristo, Isirae a nenngât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi eknâ diñâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâim bâliñ kwâknangâwet.

33 Mirâ bâknan oi nâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip. 34 Mirâ oi Yesunâ den sâim kambâr sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niij denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniqat)?” 35 Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutnâ zinjâ nângâm sâwe, “Zi nângânek. Elia konsap.” 36 Yatâ sâim a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapinikum ga winigâ too kâlakpoot Yesu lâunjan pamnâ bukurâp itâ sâim dâzângoip, “Nen tap iknâ. Eliañâ perâknjak ga mâkâbap mo buñâ?” 37 Oi Yesu zâk donjep kambân moip.

38 Moi ko tirik namin sângum patâ kinmâip, zo oloj gei kwâkip. 39 Oi kâwali a zengât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâknjak Anutugât nanñâ ândeip.” 40 Ambân nâmbutnâ kârebân kin ek nângâwe. Zengât oserân Maria Madala kamân goknâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât marmziknâ sot ambân nâi, kutnâ Salome. Zen ârândân kirâwe. 41 Ambân zen mârûm Yesu Galilala hânân molim kore oknangâm ândiwe. Oi zenâk buñâ. Ambân nâmbut ârândân Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yu 19:38-42)

42 Mirâsinj geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. 43 Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân goknâ, zâk gâip. Zâk a sâtñâ zengât kâmurân ândeiññâ Anutugât um topñan ândiândigât umñâ patâ kirip. Zâknâ kengât buñ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânangât ninan sâim dukuiip. 44 Dukui ko Pilatogân mârûm muap mo taap sâmnâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârûm muap mo taap?” 45 Oi kâwali a galem zâknâ sâip, “Mârûm muap.” Yatâ sâi Pilato zo nângâm Yosepenâ mem hangubapkât sâip 46 Sâi Yosepenâ sângum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâmbârânâ poru nagân gâbâ kwâkâm sângumñâ kâpeiip. Kâpim mem âim kât mâtâpnâ unakñan pâip. Kât mâtâp zo a nâinjâ kârâm kubigip.

Pamnâ kât patâ nâi mem kâbakñei âi kwârakuip. 47 Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yosegât mamñâ, zet ârândân egitâ hanguiip.

16

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

1 Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yakobogât mamñâ sot Salome, zen Yesugât kâmbârân sanjonam too sot kelâk wârân âlipñâ, zo sângân miwe. 2 Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanjsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatñâ Yesugât kwagân âine mirâsinj takip. 3 Oi zen itâ âraguwe, “Nâinjâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpnjan baginat?” 4 Yatâ sâmnâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbakñine zeip. 5 Kât mâtâp zo pârônjsâm kiri eknâ bagimñâ bongen a nâi hâmbânâ kâu tâi eknâ pârâkpm imbanâziñ buñ oip.

6 Oi a zorân itâ sâim dâzângoip, “Mân kengât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâknjik zi iknek. 7 Zen âimñâ Petero sot arâpnâ nâmbutnâ itâ sâim dâzângonek. ‘Zâk Galilala hânân âi kâdom otzîngâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

8 Sâi ambân zen sânamziñ sâmbui kengât opñâ kwagân gâbâ gamñâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziñ kengât oi sinji zo a mân dâzângowe.

Yesunâ arâpnâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

9 Yuda zengât kendon âki hanjsâsâgât Yesu zâk zaatñâ Maria Madala kamânân goknâ muyageñangip. Mârûmñan wâke nâmburân zagât ambân zorat umñan gei ândine Yesunâ molizîngip. 10 Yesunâ âsageñangi arâpnâ zinj isem umbâlâ op zine ambân zo âi sinji dâzângoip. 11 Arâpnâ zen Yesu zaatñâ ambân muyageñangip, den zo nângâmñâ nângâne bon buñ oip.

12 Oi azatñâ kamân nâim âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat nâi oi igâwet. 13 Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutnâ dâzângoitâ nângâne bon buñ oip.

14 Zorân bet arâp kiin kânok zen mindumñâ nalemm nem tatne muyageziñgip. Muyageziñgâmñâ itâ sâim dâzângoip, “Zaarârân, zorat den sinji dâzângowe zen wangât umziñ kâtik oi den zo nângâne bon buñ oip?” 15 Yatâ sâmnâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen sinji âlipñâ dâzângobi. 16 A nâinjâ nângâm pâlâtân kwatnigi too sanjonñangâne zâk sumbengât sinji upap. Ka nângâm pâlâtân mân upap, zo ko sim kârâpkât sinji upap. 17 Nângâm pâlâtân kwatnim ândibi, zo

imbanjâ zingâ nâgât kutnâ sâmbep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându wjaknjâ njâi sâbi. ¹⁸ Zen mulum kâtik bitziñandâ gâsuziñgâne mân tâmbetzângobi. Oi zen too njâi a ku, zo nine mân tâmbetzângobap. Sisi mâsek zengât kâukziñan bitziñandâ gâsune âlip upi.”

Yesujâ sumbemân zariip

(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kambu Yesu zâk den yatâ sâmbep dâzângoi ko Anutuñjâ mem sumbemân zariip. Zoren Anutuñjâ âsanñjâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpñjâ zen ko âimñjâ kamân dâp sîngi âlipñjâ sâmbep âiwe. A ambân zen sîngi âlip den nângâne bon upapkât Kambuñjâ mam otziñgâm imbanjâ zîngi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikñan pâip.

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnjâ Lukanjâ kulemgui.

*Lukanjâ Yesugât den sinji kulemgum
Teopilo pindip.*

¹ A donjep, zen kut nâi nâi bonnjâ osetnjan âsageip, zorat den sinji kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnjâ kut nâi nâi zo ek nangâmjâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nângoot yatik topnan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sâm pitinjum nângâm nangâm, Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nângâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo bonnjâ.

*Anutugât sumbem a nâinjâ Sakariagâren
âsageip.*

⁵ Herodenjâ Yuda hânâ a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnjâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknjâ. Ambinnjâ Elisabete zâk Aaronjât kiurâpnjâ zengâren goknjâ. ⁶ Zet Anutu mâtenjan târârak ândiwet. Anutugât gurumîn den aksik lum târârakjâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buj ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin bagimjâ nalem wârânjoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnjâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknjâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donjep zen âkjan tap Kembugâren ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembugât sumbem a nâinjâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem kâbak uunjâ kândâtjan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria eknjâ parâkpan kenjât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zoranjâ itâ sâm dukuip, "Sakaria, gâ mân kenjât ot. Kembunâ ninâugâ nângipkât ambingâ Elisabete kâmonjâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnjâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtâre upan. Âsagei a ambân donjepnjâ umâlep nângâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâtenjan patâ opnjâ ândibap. Oi zâk mamnanjât kâmo kâligen zeî Tirik Kaapunnjâ topkwap umnan piksâbap. Zâk wain sot too kâtiknjâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknjâ den dâzângoi Isirae a donjep zen umzinj melânj Kembugât a upi. ¹⁷ Zâknjâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanjâjoot op Kambu kore oknjângâbap. A patâ zengât umzinj melânj katêp zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umzinj melânj târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo

yatik Kembugât sinji a ambân kubikzingi ândibi."

¹⁸ Sumbem anjâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukuip, "Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nânga bonnjâ upap?"

¹⁹ Sâi sumbem anjâ itâ sâm dukuip, "Nângâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâtenjan kinman. Zâknjâ sângonnogi gem ga sinji den âlipnjâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nângâ. Dinnâ nângâna mân bon upakât zorat hâunjâ kopa op dingâ buj op ândina den dâgogan, zo bonnjâ muyagibap." ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkjan mambât tapnjâ nângâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemnjâ den dâzângobam kwagip. Kwagi eknjâ itâ nângâwe, "Zâk tirik namin sen marât eksap." Yatâ nângâne Sakarianjâ bikjandik dâp otzingip. Oi dinjâ buj op ândeip. ²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuuj narâknjâ âki kamânân puriksâm arip.

²⁴ Oi bet ambinjâ kâmonjâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip. ²⁵ Oi itâ sâip, "Kembu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziñjan anunnâ buj upap."

Sumbem a nâinjâ Maria muyagenjâgip.

²⁶ Kâin bâtnâmbut âki Kembunjâ sumbem a Gabirie sângongoi Galilaia hânân, Nasarete kamânân arip. ²⁷ Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutnjâ Maria. Maria zâkkât a sinji zo Dawidigât kiunnjâ Yosepe. Zâkkât sinji sâne ândeip. ²⁸ Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukuip, "Kembunjâ umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembunjâ gâ sot ândiap."

²⁹ Sumbem anjâ yatâ sâm dukui nângi kwakmak oip. Umnan itâ nângip, "Den zo topnjâ dapkât sap?"

³⁰ Yatâ nângi sumbem anjâ itâ sâm dukuip, "Maria, gâ mân kenjât ot. Anutuñjâ gegi âlip uat. ³¹ Nângâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutnjâ Yesu sâban. ³² Zâknjâ patâ oi sumbem mariñanjât nanjâ sâbi. Kambu Anutuñjâ sâkunjâ Dawidi, zâkkât gebâkjan pâmbap. ³³ Oi Isir-aegât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk bujâ ândim zâibap."

³⁴ Sâi Marianjâ itâ sâm dukuip, "Nâ a bujâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?"

³⁵ Yatâ sâi sumbem anjâ den itâ mâburem pindip, "Tirik Kaapunnjâ gâ sot gei tâpâp. Oi sumbem mariñanjât imbanjândâ mamnjâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanjâ sâbi.

³⁶ Oi nâi dâgoga nângâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombânjâ nanjâ mimbap. Elisabetenjâ kâmonjâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambânjâ yatâ uap. ³⁷ Anutu zâk kut nâi nâi tuubam mân kwakmap."

³⁸ Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ Kembangât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem anjâ birânjanġâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

³⁹ Maria zâk mâik nġâi ândim zaatnġâ Yuda zengġât barin kamân nġâi tâip, zoren arip. ⁴⁰ Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâm sâtâre okġanġip. ⁴¹ Yatâ mângari nânġi umnġan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumnġâ Elisabete umnġan piksâi den kâtiknġâ sâm itâ sâip, ⁴² “Bukunâ, Anutunġâ mäsop mingġibap. Ambân nâmbut zengġât mäsop yatâ buġâ. Walâm mingġibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mäsop miġanġabap. ⁴³ Oponġ, Gâ kembunangġât mamġandâ nâgâren gaat. ⁴⁴ Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim ġâi nânġan. ⁴⁵ Gâ Kembangât den nânġâna bon oip, zorat ġâgġât nânġa sâtârenġoot uap.”

Marianâ mîpâmîpâse den sâip.

⁴⁶ Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâm âlip kwâkġanġan. ⁴⁷ Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâm sâtâre okġanġan. ⁴⁸ Nâ zâkkât kore ambân ġiġinġâ ua ko nâ mem zâi kwatnġigap. Zorat a ambân zen sâm bâbâlân kwatnġibi. ⁴⁹ Kembu zâk kâwalġinġootnġâ nâgâren kulem mârâtġoot kuap. Kutsġinġinġâ hâlâluyâk ziap. ⁵⁰ Hurat kwâkġanġame, zen um lumbeġanġât opnġâ kisânġoit, sâkurâpnġinġ zengâren ġâbâ on galem otzġinġâm ġâip. ⁵¹ Imbanġanġât opnġâ a umzġinġât zâizâinġâ op ândime, zo zânġom kâbakġei siġsurururġ âime. ⁵² A kutâ zen ko kâbakġezġinġi ġinetâ a ġiġinġâ minzġinġâm zâi zâmbanmap. ⁵³ A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatzġinġâmop. Oi sikumzġinġi patâ, a zo kâbakġezġinġi bet bâsanġ âime. ⁵⁴ Oi Isirae kore a ambân ġakânġâ um lumbeġanġât op tânzânġoip. ⁵⁵ Sâkunġinġâ Abaram sot kiurâpnġâ ândibi, zen um lumbeġanġât den dâzânġoip. Zorat yatâ otnġinġip.” ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânġan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimġinġ narâk oi nanġâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpnġâ sot torerâpnġâ, zen Kembu umâlepġanġât bonġâ zâkkâren muyageipkât umâlip nânġâwe.

⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapnġâ karâmbunġan a ambân zen mindumġnġâ katep kwabâ kwâkġanġâwe. Oi ibânġâ Sakariagât kutnġâ pindânâm sâwe. ⁶⁰ Sâne mamġandâ kwâkâzġinġâm sâip, “Buġâ. Kutnġâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zengâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâm kwâkâyanġâm Sakaria zâk nanġanġât kutnġâ sâbapkât

betnġâ dâp okġanġâwe. ⁶³ Okġanġâne ekap nibġigât bikġandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemġui, “Kutnġâ Yohane.” Yatâ kulemġui zen ekġnġâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorârġak nâmbâlarnġâ puriksâi den sâm Anutu mîpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nânġâne imbanġâ oip. Oi Yuda zengġât barin ândiwe, zo zen siġi âragum nanġâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nânġâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatnġâ dap upap?” Sâne Kembunġâ katep zo galem oi ândeip.

Sakarianâ den sâm Kembu mîpâseip.

⁶⁷ Ibânġâ Sakaria zâkkât umnġan Tirik Kaapum piksâi mîpâmîpâse den itâ sâip, ⁶⁸ “Isirae a ambân nen Kembunġinġâ Anutu mîpâsinâ. Zâknġâ arâpnġâ nen niġitnġâ tâbanġinġ miap. ⁶⁹ Oi kore anġâ Dawidi, zâkkât kiurâpnġâ nenġâren ġâbâ a nġâi bâlġinġan ġâbâ mâkânġinġabapkât sâi âsagiap. A zo zaat betnġinġan mîmbap. ⁷⁰ Mârurnġan sâi Propete ġakârâp den kânġan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâknġâ kâsa otnġinġame, zengġât bitzġinġan ġâbâ betnġinġan mîmbap. Um kâlak otnġinġame, zengġât bitzġinġan ġâbâ ġâbârenġinġabap. ⁷² Sâkurâpnġinġâ zen sot um lumbeġât târotâro oip, zo nânġamġik otnġinġabapkât sâip. ⁷³ Kâsarâpnġinġâ zengâren ġâbâ mâkânġinġabapkât sâkunġinġâ Abaram sâm kâtigeġanġip. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yatâ otnġinġi sâknġinġ sânduksâi um hâlâlû, um salek ândim ninâu sâm ândim munat.

⁷⁶ Oi katep, ġâ sumbem mariġanġât Propete a op ândiban. Oi Kembu kândom okġanġâm mîtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembangât a ambân kâmut kubikkubik den dâzânġona nânġâm unzġinġ melânġne Kembu zâk toszġinġ gulġpkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umġnġâ patâ nenġâren ziapkât sâi nġâtâġinġan ġâbâ hanġâsap. ⁷⁹ Mârurnġân nġâtâġinġan ândim munam urâwen. Irak ko âsâknġâ niġġabap. Âsâknġâ âsagei lumbeġanġât mîtâp ekġnġâ lârnâ.”

⁸⁰ Oi katep zâk um sâknġâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âtânġan ândei nep narâk mâte oi Isirae a ambân zengâren âsageip.

2

*Yesu katep âsageip.
(Mt 1:18-25)*

¹ Narâk zoren Roma zengġât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân hân dâp kutzġinġ kulemġum sâlâpkubi.” Nep zo mârurnġan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutzġinġâ kulmegunam utne kamân topzġinġan âiwe. ⁴ Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zarip. ⁵ Oi ambân siġinġâ Maria, zâk zot kutzġinġâ

kulemgubâ sâi kâmbonjoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep miminj narâknâ oip. ⁷ Narâk oi kândom nanjâ memnjâ sângumnjâ kâpimnjâ bâu patâ makaugât wangâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kian kârumnjâ makaugât wangâyân pâitâ gei zeip,

⁸ Oi nâtik zoren kamân nangâmnan a nâmbutnjâ râma galem tarâwe. ⁹ Galem tatenâ Kembugât sumbem a nâinjâ zengâren âsagei Kembugât âsajandâ âsagezingi kengât donjep urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorânj itâ sâm dâzângoip, “Zen mân kengât utnek. Nângânek. Nâ zengât den singi âlip mem gaan. A ambân zen zo nângâmnjâ sâtâre upi. ¹¹ Itârânj sirâm ziren kubikkubik marijâ, Kembu Kristo, Dawidigât kamânân âsagezingap. ¹² Oi sâm mânângât zingâ nângânek. Zen katep mâik nâi sângumnjâ kâpimnjâ makau zengât nalemin nininj wangâyân ziap, zo âi ikpi.” ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuzingâren gemnjâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe, ¹⁴ “Anutu u sumbemân sâm âlip kwâknjângânâ. Zâknâ hânân a buku otzingap, zengâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâm âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembujâ den sap, zorat bonnjâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâm kek zâimnjâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau wangâyân zeigâwe. ¹⁷ Oi âimnjâ a ambân sumbem anjâ den sâip, zo dâzângowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den nângâwe, zo nângâne imbânjâ oip. ¹⁹ Marianjâ ko den zo nângâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsiwe.

Simeon sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeisirâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutnjâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân kâmbonj oi ko kot zo sumbem a nâinjâ sapsun dukui. ²² Mosegât den zeip, zo luwe. Marianjâ kendon ândimnjâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân zâim mamnjâ sot nanjâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmban uwet. ²³ Zorat Kembugât ekabân gurumin den nâi itâ ziap,

²⁴ “Kândom narâpzinjâ âsagei Kembugât singi sâbi. Sâmjâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembugât singi sâm kom umbi.”

Oi zet Kembugât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a nâi ândeip, kutnjâ Simeon. Zâk a târârak ândim Isirae a zengâren lumbenjâ muyagibapkât mambât

ândeip. Oi Tirik Kaapumnjâ umnan gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.”

²⁷ Oi Tirik Kaapumnjâ oknangji tirik namin zari. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonjâ katep zo lumnjâ Anutu itâ sâm mâpâseip, ²⁹ “O Kembu, den sâin, zorat bonnjâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anjâ ambânjâ zinjâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknâ kwakmak a ambân kamân nâin nâin ândie, den âsâknâ zingâbap. Isirae a nengât kutsinginijâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamnjâ ziknjâ nângitâ imbanj oip. ³⁴ Oi Simeonjâ Anutu âlip otzingâbapkât sâm Maria itâ sâm dukui, “Katep zirânâ Isirae a nâmbutnjâ zâmbari gine nâmbutnjâ ko lum zaatzingâbap. Yatâ oi a nâmbutnjandâ sâm bâlij kwâknjângâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donjep nângânângâzingângât topnjâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlâknâ nângâban.” Simeonjâ Maria den yatâ zo sâm dukui.

³⁶ Oi ambân nâi ândeip, kutnjâ Hana, Panuegât bâratnjâ. Aseregât kiurâp zengâren goknjâ. Katepnan gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonjâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânjâ ândimnjâ nalemin birâm Anutugâren ninâu nep tum ândimâip. ³⁸ Ambân zorânjâ narâk zoren tirik namin zâim katep eknjâ Anutu sâm âlip kwâknjângip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât singi dâzângoip.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsânjâ, zo op nangâm Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutujâ katep galem oknangji lâmbatnjâ kâtigem nângânângânjâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zari.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet.

⁴² Oi Yesu katep kendonjâ kiin zagât oi kendongât zâizâinjâ narâk mâte oi diigitâ ârândânjâ zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nângâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei ziknjâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârûm ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârum ândeitâ nâtikâsâip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemnjâ âburem Yerusalem kamânân kârum âiwet. Kârum ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbujan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin

den zorat galem a, zengât oserân tap dinziñ nângâm topñangât mâsikâzingip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nângânângârñangât sot diñangât nângâmñâ imbanjâziñ buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamñâ zet ekñâ pârâk parâbot. Oi mamñandâ itâ sâmb dukui, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârugim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesunâ itâ sâmb dâzâkoip, “Zet wangât kârunim ândiabot? Nâ Ibânangât nebân ândibatkat sâmb nigip. Zet zo dap yatâ mân nângâbot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nângâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamñoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâtzik lum kore oztikâm ândeip. Mamñâ mârumb zâkkât diñâ nângip, zorat nângâmñik ândeip. ⁵² Yesu zâk nângânangâ sot sâknâ ârandân lâmbat ândeip Anutu sot a, zen ek nângâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

¹ Tiberia Sisa zâk kendonñâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândeip Yohaneñâ nepñâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilotonâ Yuda hânân a kutâ ândeip. Herodeñâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munñâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zengât patâziñâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtñâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanñâ Yohane mirâ kamân âtânjan ândeip Anutuñâ nep diñ sâmb pindip. ³ Nep diñâ sâmb pindi Yodañ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziñ melânje too sanjonziñgi tosaziñâ buñ upapkât dâzângom ândeip. ⁴ Propete Yesainâ mârumb ekabân den nâi itâ sâmb kulemgu ziap, zorat bonñâ muyageip. Den zo itâ,

“Mirâ kamân âtânjan a nâiñâ âsagem den patâ itâ sâmb muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sîn dâwe, zo kârâm kwârakune gânduñ oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâlun oik. Mâtâp gângonâ, zo târârak op nanñâbab. Bakñâ sinñâ kâpunñâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikku-bikñâ, zo ikpi.’”

Yohaneñâ a den girem dâzângoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohaneñâren âi too sanjonziñgâbâpkât sâne dâzângom sâip, “Mullumgât kiurâp zen. Bâlinjâziñangât hâuñâ takâziñgâbam uap, zo nâiñâ dâzângoi bâlinjâziñâ birâbi?” ⁸ Zen umziñ melânj orot mâme âlipñâ utnek. Oi umziñan itâ mân nângâbi, “Nen Abaramgât

kiurâp, zorat kârâpñoot mân otningâbab.” Nâ dâzângua nângâne. Anutu zâk sâbâ sâmb sâi kât zirân âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nângâne Nak nâi bonñâ âlipñâ mân upap, zo ko mariñandâ kârâm kârâbân umbamap. Nânga zo mârumb nak topñan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâmb dâzângoi a ziñ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, ¹¹ “A nâi hâmbâ zâgât mem ândim a nâi hâmbâ buñ ândeip nâi pindâbab. A nâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiñâ a, zen yatik gamñâ too sanjonziñgâbâpkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzângoip, “A kutânâ sâip, yatik mimbî. Walâmñâ mân mimbî.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, “Zen a laj mân zângom sâkziñanâk sâmb kut nâi nâiziñâ mân mimbî. Patâziñandâ kâtziñâ ziñgâbab, zorik nângâne âkâbab.”

Yohaneñâ Yesugât topñâ sâmb muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohaneñâ um zagât opñâ umziñan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nâi.” ¹⁶ Sâne Yohaneñâ itâ sâmb dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka kândâtñan nâi gam taap. Zâk kâwali nâi zemñangap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorânj irâ sikumñâ lanñanga mân dap upap. Zâknâ gamñâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziñgâbab. ¹⁷ Zâk sômbem gâbâgâbâriñoot gamñâ nalemb gwagwawpñâ gâbârem mindubap. Oi nalemb bonñâ kubikñâ mirâ umñan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi sim-bap. Oi kârâp zo mân bâpsâbab.”

¹⁸ Yohaneñâ girem den zo sot den nâmbutñâ dâzângom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzângom ândimñâ a kutâ Herode kwâkñangâm dukui. Wangât, zâk munñangât ambân Herodia beknan meip sot bâlinjâ nâmbutñâ oip, zorat op ko yatâ dukui. ²⁰ Zorat kwâkñan Herodeñâ bâlinjâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohaneñâ Yesu too sanjorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donjeb patâ Yohaneñâren gane too sanjonziñgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanjonñangip. Sanjori kin ninâu sâmb tâi sômbem pâronñâ Tirik Kaapumñâ tobatñâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkñan pâip. ²² Oi sômbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranñap. Gekñâ umñâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpñâ.

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepñâ topkwâip. Oi a ziñâ zâkkât nângâne Yosepegât nanñâ oip. ²⁴ Yesugât âserñâ Eli, zâk

Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatigât kiun. Zâk Nericât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosugât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yoringât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakingât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanagât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasongât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren goknâ.

4

Satanâ Yesu mâsikip.

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Tirik Kaapumjâ Yesu umñan piksâm okñangji Yodañ too birâm barin mirâ kamân âtânjan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândei Satanjâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buñ ândimñâ tepñangât oip. ³ Tepñangât oi Satanjâ itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât nanñâ ândiat oi ko kât zirârjâ sâna nalem oi ne." ⁴ Yatâ sâi ko Yesuñjâ itâ sâm dukuip, "Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, 'Anjâ nalemâk nem mân ândinat.'" ⁵ Sâi ko Satanjâ bak kârep nâin diim zâim hân dâp a kâmutjâ sot sikum kut nâi nâi âknâleñoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuip, "Imbanjâ sot kutsinjizij patâ zemziñgâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topñan ga pindiñsâna gâgât op nanğâbap."

⁸ Sâi Yesuñjâ itâ sâm dukuip, "Den kulem nâi itâ ziap, 'Gâ Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okñanggâban.'" ⁹ Sâi Satanjâ Yerusalem kamânân tirik namñ pum kwâknjan pâi kiri itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât nanñâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo nanğâ, 'Anutu zâknjâ sumbem arâp zengât bitzñan gâbanbap. ¹¹ Zinjâ bitzñandâ mingim geine kâtnjâ mân gobap.'" ¹² Sâi Yesuñjâ itâ sâm dukuip, "Den nâi itâ ziap, 'Kembu Anutugâ zâizâinj mân okñanggâban.'" ¹³ Satanjâ den top topñâ sâm mâsikamñâ birâm narâk nâigât mambât ândeip.

Yesuñjâ Nasarete kamânân den dâzânggoip.

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Tirik Kaapumjâ Yesu mam okñangji Galilaia hânân âbureip. Âburei den sinjñjâ kamân dâp nanğâm nanğâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namîn zâimñâ sinji âlip dâzânggomâip. Dâzânggoi a ambân zinjâ sâm bâbâlanj kwâknjanğâwe.

¹⁶ Ândim âimñâ kamânñâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâpâmâpâse namîn zarip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum zinjâbap zaarip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakñem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ "Kembugât Kaapumjâ nâgâren ga tap nep itâ sâm nigip, 'A giginjâ sinji âlip dâzânggoban. Tâk namîn zâambarâwe, zo olañzinjgâban. Sinzñjâ bâpsâsânj sinzñjâ mem kubikzinjgâban. A kâbakjezinjgâwe, zo luzinjgâban. ¹⁹ Kembu betññan mimbapkât narâknjâ mâte uap, zorat dâzânggoban."

²⁰ Den yatâ sâlâpkumñâ Yesuñjâ ekap namuñ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namîn tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzânggoip, "Kembugât den sâlâpkua nânge, zo itârârjâ bonñâ âsagiap." ²² Sâi zen diñjâ nânğâne kelâknjoot oi imbanjâzñj buñ oip. Oi ko itâ sâwe, "A zi Yosepegât nanñâ, zo ka."

²³ Sâne itâ sâip, "Zen nâgât den sumbuñjâ kom itâ sâbi, 'Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikzinjgâna sinjigâ nânğâwen. Zo yatik kamângan tuuna iknâ.'" ²⁴ Yatâ sâmñjâ sâip, "Nâ perâknjak dâzânggobâ. Propete nâi zik kamânñan nep tuugi nânğâne yenñjâ opmap. ²⁵ Oi perâknjak dâzânggobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk

zoren Isirae hânân ambân malâ donjeb ândiwe. ²⁶ Ka Anutuñâ Elia sânjongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ nîai ândeip, zâkkâren arip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a donjeb ândiwe. Oi zengâren gâbâ nîainjâ mân âlip oi Naemanj, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸⁻²⁹ Yatâ sâm dâzângoip a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opnjâ Yesu gâsum diim kamân kândâtñan âim bakñjâ sim nîai kiribân pânâam urâwe. ³⁰ Pânâam utnetâ zâknjâ puriksâm osetziñan gâbâ arip.

Yesuñâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)

³¹ Galilaia hânân kamân nîai tâip, kutñjâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sâm dâzângoip. ³² Den dâzângoip a ambân zen diñjâ nângâmñjâ itâ nângâwe, “Zâk sinji âlip mariñjâ yatâ den imbanjângoot sâm dâtnânguap.” Yatâ nângâm imbanjâziñ buñ oip. ³³ Oi mâpâmâpâse namin a wâkeñoot nîai tâip. Wâkeñjâ Yesu ekñjâ den yu kambânj sâm sâip, ³⁴ “Yei, Yesu Nasarete gokñjâ, wan otñingâbam gaat? Gâ tâmbetnângobam gaat? Nâ topkâ nângan. Gâ Anutugât tirik a.”

³⁵ Yatâ sâi Yesuñâ den okñjângâm sâip, “Gâ hirisâmñjâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâkeñjâ a lañ kâbakñjei a ambân mâteziñan gei ze arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

³⁶ Oi a zen ekñjâ imbanjâziñ buñ oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanjâ patânjâ wâke den dâzângoip takâm âime.” ³⁷ Oi sinjiñjâ kamân dap lañ kârâm arip.

Yesuñâ Simonj sibunnjâ sot a nâmbutñjâ kubikziñgip.

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemñjâ Simonjgât mirin zarip. Zoren Simonj sibunnjâ mâsek okñjângi sâknjâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opnjâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesuñâ gootñan âi kinñjâ mâsek den dukui birânjângip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om ziñgâziñgâ oip.

⁴⁰ Mirâsinj giari a ambân ziñjâ bukurâpziñ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane bikñjâ kâukziñan pam mâsek mem sândukñan kwatziñgip. ⁴¹ Oi a ambân donjeb wâkeziñjâ molizingip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambânjâ sâm itâ sâwe, “Gâ Anutugât nannjâ.” Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzângoip. Zen topñjâ nângâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ hañsâi mirin gâbâ gemñjâ a mân ândiândiñan, zoren arip. Oi a ambân zen kârûm âim muyagem zen

sot ândibapkat angân kârâne itâ sâm dâzângoip, ⁴³ “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topñan ândiândigât den sinji âlipñjâ dâzângobat. Nâ nep zo tuubatkat sanjongnogi gewan.” ⁴⁴ Yatâ sâm Yuda zengât mâpâmâpâse namâ tap arip dap den sinji âlip dâzângom ândeip.

5

Yesugât sâtñjâ lum sarugât zuu donjeb miwe.

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk nîain Yesu Genesarete saru sâtñan âi kiri a ambân Anutugât den nângânâam ga mindunjangâwe. ² Mindunjangâne kiri wangâ zagât saru sâtñan tâitâ egip. Wangâ mâirâp, zen wangâyân gâbâ gem irâ too sanjon kirâwe. ³ Yesuñâ wangâ zo egip. Nîai Simonjgât sinji, zorân zaim dukui wangâ zo mâik nîai aline ari zoren kin sinji âlip sâm dâzângoip. Oi a ambân zen sagân tapñjâ nângâwe.

⁴ Dâzângomñjâ Simonj itâ sâm dukui, “Saruân âimñjâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simonj itâ sâm dukui, “Patâ, nen nîatik nep tuum ândim zuu nîai mân mien. Lañ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.” ⁶ Oi irâ pane giari zuu donjeb piksâne sâmbum osine irâ ânângâtñam oip. ⁷ Sâmbum osimñjâ bukurâpziñ wangâ nîain tarâwe, zengât kwâbâlap tuune gam betziñan miwe. Zo sândune wangâ zagât piksâm saruân geibam oip. ⁸ Simonj Peto, zâk zo ekñjâ kengât op Yesugât um topñan âi pindiñsâm sâip, “Kembu, nâ bâliñ mâme a, zorat gâ birânim âi.” ⁹ Zuu imbanjâ zo ekñjâ imbanjâñjâ buñ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukuzatñjâ Zebedaiogât nanzatñjâ Yakobo sot Yohane sot a nambutñjâ, zen yatik imbanjâziñ buñ oip. Oi Yesuñâ Simonj itâ sâm dukui, “Gâ mân kengât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.” ¹¹ Yatâ sâi zengât wangâ sagân sâmbune zari kut nîai nîai zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuñâ sâk bâlâ a nîai kubigip.

(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân nîain âi ândei sâk bâlâ a nîainj ekñjâ ga kinj topñan pindiñsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbanjâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ¹³ Sâi Yesuñâ bikñjandâ sâknan weemñjâ sâip, “Nâ nângâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâknjâ âlip op usenjâ sogeip. ¹⁴ Oi Yesuñâ den itâ sâm dukui, “Gâ âlip uat, zorat den sinji a ambân mân dâzângom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nîi mo zuu nîai mem ko Kembangât sinji sâm tirik namâ galem a pindânan. Usegâ sogiap, zo a

ambân ek nângâbigât yatâ otnan.”¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den sinji kamân dâp ari a zen nângâm Yesugât dinjâ nângâbigât sot kubikzingâbapkât zâkkâren mindum gawe.¹⁶ Ka Yesu ko barâ katiknjâ mirâ kamân âtânan âim ninâu sâm ândimâip.

Yesujâ a kij bik mumujâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm nâin Yesujâ a den sinji âlip dâzângom tâi Galilâia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziyan tarâwe. Tatne Kembugât imbanjandâ Yesu mam oknjângi a kubikzingip.¹⁸ A nâmbutjandâ a kij bik mumujâ helâj aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a donjeb mindum tatne kwagâwe.¹⁹ Yatâ opnjâ mirâ kwâkjan zâim ogep kwâsat pane a zo helâjoot pane Yesugât sângânjan geip.²⁰ Yatâ utnetâ Yesujâ nângâm pâlâtânziyanjângât topnjâ eknjâ a zo itâ sâm dukuip, “Arâ tosagâ biran.”

²¹ Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nângâm itâ nângâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirân, zo Anutu zik kânok.”²² Yatâ nângâne Yesujâ umziyan den zo nângâm itâ sâm dâzângoip, “Umziyan wangât den yatâ zo nânge?²³ Zen dap nânge? Nep ikâ zorânjâ bâbâlân? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik?”²⁴ A bonnjâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbanjâ zemnigap, zorat topnjâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmjâ a kij bik mumujâ itâ sâm dukuip, “Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamangan âi.”²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziyan zaatjâ isennjâ mem âim Anutu mâpâseip.²⁶ Oi a zen zo eknjâ nângâne imbanjâ oi Anutu mâpâsem kenjât op sâwe, “Itârân sen pup muyagei ikxen.”

Yesujâ Mataio gâsuip.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemnjâ arip. Âimnjâ kât miminj a nâi, kutnjâ Lewi, kât pâpan mirânjan tâi eknjâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.”²⁸ Sâi Lewi zâk zaatjâ kut nâi nâinjâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewinjâ mirânjan Yesugât sii nalem om kât miminj a donjeb sot a nâmbutjâ sâi ârândân ga niwe.³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamnjâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpnjâ itâ sâm mâsikâziygâwe, “Zen wangât kât miminj a sot bâlij mâme a, zen sot nalem nie?”³¹ Sâne Yesujâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zengâren nep mân tuume. A mâsekziyoot zengâren âimnjâ nep tuume.³² A ziyanjât sâme, ‘Nen âlipnjâ.’ Nâ zengât

buñâ. Bâlij mâme a diizijga umziñâ melânbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiyanjângât den.

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesujâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpnjâ, zen nalem birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zengoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalem too laj nime.”³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A kutânjâ arâpjoot ândei zen nalem mân birâm ândibi.”³⁵ Ândimjâ a kutâ betziyan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmjâ den sumbuñâ torennjâ itâ sâm dâzângoip, “Nâinjâ hâmbâ ujakjan gâbâ mânângât hâmbâ sângijnan gâribap? Nâi zo yatâ op sâi hâmbâ ujaknjâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakjandâ sângijnan ari tobat nâi opap.”³⁷ Oi waij too ujaknjâ hâkop sângijnan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waij too ujaknjâ zorânjâ hâkop sângijnâ kunziri waij sot hâkop ârândân buj upabot.³⁸ Zorat waij too ujaknjâ hâkop ujakjan giari dâp upap.³⁹ Oi nâi zâk waij sângijnâ nemnjâ umnjâ oip, zâk ujaknjâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, “Sângijnâ nia naam uap.”

6

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon nâin Yesu sot arâpnjâ, zen kâlamân obândiwe. Âimnjâ arâp zen segoj bonnjâ kânok kânok kwâkam niwe.² Yatâ utne Parisaio a zinjâ zingitnjâ sâwe, “Zen wangât kendonan mân orotnjâ ue?”³ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpnjâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buñâ?”⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimnjâ Anutugât nalem hâlâlu sâsân, zo mem nemnjâ arâp zingij niwe. Zo mân orotnjâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziinjik nimbigât sâsân. A nâmbutjâ mân nimbigât sâsân. Dawidi sot arâpnjâ zen nalem zo laj niwe.”⁵ Yatâ sâmjâ sâip, “A bonnjâ nâ kendongât marinjâ ândian.”

Yesujâ kendonân a nâi kubikjanjip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon nâin Yesujâ mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip dâzângoip. Oi zoren a nâi tâip, zâk biknjâ bongen humutjik.⁷ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a nâi kubigi eknjâ denân pânat sâm ek tarâwe.⁸ Oi Yesujâ nângânjângâziyan ek a bik humutjik itâ sâm dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip.⁹ Oi Yesujâ a itâ sâm dâzângoip, “Nâ

māsikāzinga sānek. Kendonān nep ikā zorān ālip tuutuon? A kubikzingāzingān mo a tāmbezāngozāngon?”¹⁰ Yatā sām purikgurik op kin zingitnā a zo itā sām dukuiop, “Bikā tārārak pa.” Sāi a zo yatā oi biknā ālip oip.¹¹ Oi zen zo ek nāngām kuk oppnā dap mo dap oknāngānā sām āraguwe.

Yesunā a kiin zagāt gāsuzingip.
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Narāk zoren Yesu nināu sābam bāknjan zarip. Nātik Anutu nināu dukum tāi hañsāip.¹³ Hañsāi arāp minduzingām zengāt oserān gābā a kiin zagāt gāsūm sālāpzingoip. Oi kutzinā Aposolo sāip.¹⁴ Kutzinā itā, Simon, kutnā nāi Petero pindip. Zāk sot munjā Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio.¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaogāt nanjā sot Simonj Zelote.¹⁶ Oi Yuda Yakobogāt nanjā sot Yuda Karioto kamānān gok. Yuda zāk āndim Yesu tirāpzingoi gāsūwe.

¹⁷ Yesunā a zo diizingām gem hān gāndujan ga kin Yesugāt a ambārāpnā donjep sot Yuda hānān gābā sot Yerusalem kamānān gābā sot Tiro Sidonj saru sātjan zengāren gābā a ambān donjep, zen takām dijnā nāngābigāt sot māsekziņ kubikzingābāpkāt zākkāren minduwe.¹⁸ Oi wākeziņoot zo kubikzingip.¹⁹ Yesugāt imbanjānandā zengāren ari kubikzingip, zorat a ambān aksik sāknjan gāsūnam urāwe.

Hāunā minatkāt den.
(Mt 5:1-12)

²⁰ Yesunā arāpnā zingit itā sāip, “Kanpitā āndime, zengāt nānga sātāreņoot uap. Zen Anutugāt kinj topnjan āndibigāt siņgi ue.²¹ Narāk itārānj tepkāt op āndime, zengāt nānga sātāreņoot uap. Zo zen gātām nalem nen ākon upi. Narāk ziren isem weņ āndime, zengāt nānga sātāreņoot uap. Zen gātām sātāre op girān āndibi.²² A zinjā zen a bonnjā nāgāt op um kālāk otzingām kābakzeziņgām sām bālijan kwatzingābi, zorat zengāt nānga sātāreņoot uap.²³ Yatā otzingāne narāk zoren umālep op sātāreyān kep kumbi. Wangāt, gātām sūmbemān sāngān patā mimbi, zorat. A mārūmjan āndiwe, zen yatik Propete sām bāliņ kwatzingāwe.

²⁴ Ka narāk ziren sikumziņ patā āndime, yei, zen wanjā mem sāndukjan kwatzingābap?²⁵ Narāk itārān sii nalem gom sambe āndime, yei, zen gātām tepkāt op āndibi. Narāk ziren umālibān girān āndime, yei, zen gātām āgirāp muyagem āndibi.²⁶ A ambān zen aksik sām ālipjan kwatzingāme, yei, zen dap upi? A mārūm āndiwe, zen propete sarānā yatik sām ālip kwatzingām āndiwe.”

Zen kāsarāpziņ buku otzingābi.
(Mt 5:38-48)

²⁷ “Dinnā nāngām te, zen dāzāngobā. Zen kāsarāpziņ buku otzingābi. Um kālāk otzingāme, zo zinjā ālip otzingābi.²⁸ Sām bālijan kwatzingāme, zo zinjā sām ālipjan kwatzingābi. Bāliņ otgime, zengāt op nināu sāban.²⁹ A nāi pālomgā kunziri toren pindāban. Nāinjā hāmbāgā kwāknjan mei kāligen mān angān kārāban.³⁰ Oi a nāinjā wan mo wangāt sāi pindāban. Nāinjā kut nāi zo bekan mei māburem nibangāt mān sāban.³¹ A torenjā zinj ālip otgibigāt nāngāmat, yatigāk gāngoot a torenjā otzingāban.

³² Zen a toren umziņā gāsāzāngone zengoot umziņā gāsuzingāmap. Zen yatā upi, zo ko Anutuņā sāngānā mān zingābap. Bāliņ māme a, zinj yatā upme, zo ka.³³ Zen buku otzingāme, zoric otzingābi, zo ko Anutuņā sāngānā mān zingābap. Bāliņ māme a zen yatā upme, zo ka.³⁴ Kut nāi nāi a zingām zorat hāunā sāne zingābi, zorat Anutuņā hāunā mān zingābap. Bāliņ māme a zen bukurāpziņ itā sām otzingāme. ‘Gātām gāngoot hāunā māburem niban.’³⁵ Zen ko walām itā upi. Zen kāsarāpziņ umziņandā gāsāzāngom buku otzingābi. Kut nāi nāi zingām zorat hāunā mān mimbi. Yatā utnetā Anutuņā sāngānā patā zingābap. Zingī ko zen Kembugāt nan bārat op āndibi. Kembuņā a gulipnā sot bāliņ māme a, zo ālip otzingāmap.³⁶ Sūmbem Ibāziņandā um lāklāk āndiap, yatigāk zengoot hānān um lāklāk āndibi.

³⁷ A torenjā zengāt top likuliku mān utne Anutugoot zengāt topziņā mān likubap. Gā a torenjā mem ge kwākwat mān otzingāna ko Anutugoot gā mem ge kwākwat mān otgibap. Zen a zengāt tosa birānetā Anutuņā zengāt tosa yatik birābap.³⁸ Zen a kut nāi nāi zingāne Anutuņā yatigāk kut nāi nāi donjep patā zingābap. Oi zorat dāp bujā, walām zingābap. Zen a otzingāne Anutuņā zo yatik zen otzingābap.”

Den sūmbuņā dāzāngoi.
(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sūmbuņā nāi itā tārōkwap dāzāngoi, “A sen nātātik nāinjā a bukuņā sen nātātik mātāp tirāpkubap? Bujā. Zet mātābān āim ārāndān simān geibabot.⁴⁰ Ekap nāin katep nāinjā kwākmā pindāmap, zo mān walābap. Ka katep zāk nāngām nāngām āndim kwākmā pindām āndibap, zākkāt holi yatā upap.

⁴¹ Gā wangāt bukugāngāt siņjan gwappgwap zo ek gikā siņjan nak sāmānā mān ek nāngat?⁴² Nak sāmānā siņjan zei dabāngan bukugā itā dukuna dāp upap, ‘Buku, nāngāna siņjan gwappgwap ziap, zo

mem pambâ.' Gâ sarâ a. Gikâ siŋnan nak sâmbanâ ziap, zo mem pam ko bukugangât siŋnan gwagwap mem pâna dâp upap."

Nakkât topnâ.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ "Nak âlipnjan bonnâ bâlinâ mân muyagemap. Nak bâlinjan bonnâ âlipnâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonnandâ sapsuŋmap. Sângerân boleŋ bonnâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonnâ muyagei mimbî mo? ⁴⁵ A âlipnandâ umnjan gâbâ den âlipnâ sâmap. A bâlinandâ umnjan gâbâ den bâlinâ sâmap. A umnjan kut nâi nâi ziap, zo yatik lâunjan gâbâ kopgâmap."

Mirâ tuutuugât den.

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ "Zen wangât lâuzijandik Kembuniñâ, Kembuniñâ sâmnâ den dâzângoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nângâm lume, zen mirâ tuutuuj a nâi, zâkkâren dâpkwap sa nângânek. ⁴⁸ A zorân mirâ tuubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânângâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nanŋi kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtiknâ tuuŋipkât kom oseï kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nângâm birâme, zen a nâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâknâ oi pibâ patâ gamnâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip."

7

Yesuñâ kore a nâi mâsekñoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzângomñâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziñâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluj oknangip. ³ Zorat Yesugât den siñŋi nângâm Yuda a patâ ziñâ Yesu diine ga mâsek a kubiknangâbapât sâmnâ dâzângoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamnâ itâ sâmnâ dukuwe, "Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diñâ nângâban. ⁵ Zâk umnâ Yuda nenngâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniñâ muyagibapât zâknak kâtigem kât pâi muyageip."

⁶ Yatâ sâne Yesuñâ zen sot arip. Âimnâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpnâ sângonzânŋoi Yesugâren gam itâ sâmnâ dukuwe, "Kâwali anâ itâ sap, 'Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânân mân gâban. ⁷ Ninanngât nânnga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âi sa âibap. Nâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.'"

⁹ Yesuñâ den zo nânŋi imbanâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sâmnâ dâzângoip, "Nâ dâzângua nângânek. Isirae a zengâren nângâm pâlatân itâ nâi mân muyageman." ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpnâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknetâ kore a zo âlip oip.

Yesuñâ katep nâi mumuñan gâbâ mângeip.

¹¹ Mâik nâi ândim Yesuñâ kamân nâi kutnâ Nain, zoren ari arâpnâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumuñâ nâi lum gawe. Ambân malâ nâigât nanŋi kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donbep gem gawe. ¹³ Oi Kembuñâ ambân malâ zo eknâ umnâ nângâmñâ sâip, "Mân ise." ¹⁴ Yatâ sâmnâ âi omboñan gâsui mem kine itâ sâip, "Katep, dâgoga zaat." ¹⁵ Yatâ dukui mumuñandâ zaatnâ den den oip. Oi Yesuñâ mamnâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, ziñâ zo eknâ kengât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, "Propete patâ osetniñan âsagem ândiap." Oi nâmbutnandâ itâ sâwe, "Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniñ opmap." ¹⁷ Oi zorat den siñŋiñâ Yuda hanân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuñâ Yohanegât den sâip.

(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesugât den siñŋi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nângâm azatnâ zagât Kembu itâ sâmnâ mâsikâbobotkât sângonzâkoip, "Mârumnjan Propete a ziñâ a nâi gâbapât sâwe, zo gâ mo nâi gâbapât ek ândinat?" ²⁰ Sângonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, "Yohane to sângonzingip, zâk itâ sâmnâ sângonnâkuap, 'A gâbapât sâsânâ, gâ mo nâigât mambât ândinat?'"

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziñoot sot sinziñ bâpsâsân a donbep kubikziñŋip. A wâkeziñoot zo wâke molizingip. ²² Oi Yohanegât azatnâ itâ sâmnâ dâzâkoip, "Zet âimnâ kut nâi nâi ek nângabot, zorat den siñŋi Yohane dukuit. Sinziñ bâpsâsân, zen ikme. Kinziñ bâlinâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziñ upme. Kindapziñ bâpsâsân, zen den nângâme. Mumuñâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, ziñâ den siñŋi âlipnâ nângâme. ²³ Nâi zâk nâgât nânŋi mân âkon opmap, zâkkât nânŋa sâtârenoot upap."

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatnâ zet aritâ Yesuñâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topnâ itâ sâmnâ dazangoi, "Zen barâ kâtiknâ mirâ kamân âtanjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânâ kom kâbakñei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânâ neulenoot iknam âiwe? Nânge. A hâmbâ neulenoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ

dâzângua nângânek. A igâwe, zo Propete nâmbutnâ zen yatâ buñâ. Zâk Propete a nâmbutnâ walâzingap. ²⁷Zâkkât den kulem nâi itâ ziap,

‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

²⁸ Nâ perâknak dâzângua nângânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâinâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kiñ topñan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, zinjâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiñ a, zen ârândâñ Yohanegât den nângâmñâ Anutugât den nângâne bon oi Yohaneñâ too sanjonziñgip. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buñ oip.

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³²Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombemân tapñâ bukurâpziñâ itâ sâm dâzângome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep men iseindâ wangât mân isie?’ ³³Yohane too sanjonziñgip, zâk waiñ sot nalem mân nem ândei ekñâ sâwe, ‘Zâk wâkeñoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonñâ, nânñâ gamñâ nalem sot waiñ nem ândia nekñâ sâme, ‘Zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a zengât buku. Nalem sot waiñ nem mân birâmop.’ ³⁵ Ka sa nângânek. Anutugât nângânângâ ko a ambârâpñâ zinjâ topñâ nângâm lum zaatne bonñâ âsagamap.”

Ambân nâinâ Yesu kinâ sanjorip.

³⁶ Parisaio a nâinâ Yesu diim mirâñan zari nalem nininâ tâtârân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân laj mâman ambân nâi, zâk Yesu Parisaio gât mirin zari sinjinâ nângâmñâ too hitom âlip nâi belonjoot mem zari. ³⁸ Oi Yesugât kândâtnan kin isei sinjâ toonjandâ Yesugât kinan giari kâuk sâmotnjandâ sanjori âron oip. Kinan mânganñâ too wârânñâ âlip, zo sanjonñanñgip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâknâ ekñâ umjandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliñâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topñâ ek nângâbap.”

⁴⁰ Yatâ nângi ko Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Simon, den nâi dâgoga nângâ.” Dukai sâip, “Patâ, sâna nângâbâ.” ⁴¹ Oi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Sikum a nâi a zagât kât tosa zikip. A nâi kât 5 handeret pindip. A nâi ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâuñâ pindârat sâm kâtzikñâ buñâ, zorat ko tosazik birip. Oi zekâren gâbâ nâinâ sikum patâ a zorat umjandâ gâsum biranbap? Gâ nâigât sat?”

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, “Kât donjeb pindip zâkkât san.” Sâi Yesuñâ itâ sâip,

“Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâm ambângâren puriksâm Simon itâ sâm dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki sanjon too nâi mân gum paat. Ambân zâknâ ko kinnâ sinj toonjandâ giari sanjonnim kâuk sâmotnjandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâknâ ko kinnan narâk kârep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonniñgât. Ka ambân zorânâ ko kinnan too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umñâ gâsunim yatâ otnigap kât topñâ itâ nângâ. Zâk tosanâ patâ ândieip, zo biran. Nâi zâk tosanâ mâik nâi birâbirânâ, zâk âknâlem mâik nâi tâkñan gâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâmñâ ambân itâ sâm dukuip, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalem ârândâñ nem tarâwe, zinj umziñandâ itâ nângawe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânangât sap?” ⁵⁰ Oi Yesuñâ ambân zo itâ sâm dukuip, “Nângâm pâlâtâñ kwatniñgât, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutnâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâknan Yesuñâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topñan ândiândigât den sinji âlipñâ dâzângom ândieip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutnâ mârûm wâkeziñjoot sot mâsekziñjoot zo kubikziñgip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nâi kutñâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziñgip. ³ Oi ambân nâi kutñâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinnâ. Zet sot nâi kutñâ Susana sot ambân nâmbutnâ donjeb, zen kât sikumziñâ zemziñgip, zo zâk sot arâpñâ zinjâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.

(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

⁴ Kamân kamânñâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, ⁵ “A nâi keet pâmbam nebân arip. Âimñâ keet maandeni nâmbutnâ mâtâbân gei ze a zinj lâñ kunzirâwe. Oi nii zinj ga nem nângawe. ⁶ Keet nâmbutnâ hân sinjitan gei zeip. Oi hân toonjâ buñan gât kâmnâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutnâ hibuk osetjan gei zeip. Oi kâmnâ takâm kopgâi hibunâ takâm langi moip. ⁸ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknan gei kâmnâ takâm zâim bonñâ imbanâ âsageip. Topñâ nâigât keetnâ 1 handeret. Topñâ nâigât keetnâ 1 handeret. Bonziñâ yatâ muyageip.” Den zo sâm kwâkâm den kâtikñâ sâip, “Nâi zâk kindapñootnâ den zi nângâbap.”

⁹ Arâpñâ den sumbuñâ zorat topñâ mâsikâne itâ sâm dâzângoip, ¹⁰ “Anutu um topñan bagibaginâ, zorat den sumbuñâ zo

ziñâ nângâm kwâtâtibigât sâsâr. Ka a nâmbutñâ zen topñâ mân nângâbigât den sumbuñâ dâzângoman. Zorat ko, 'Senñâ igikñâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapziñandâ den nangâm mân nângâm kwâtâtibi.'

¹¹ Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. Anu-tugât dennâ keet yatâ uap. ¹² Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Den sinji âlip, zo nângâne Sa-tarñâ ga nângâm pâlâtâr kwâkñangâm sumbengât sinji upegât betziñan memap. ¹³ Keetñâ hân sinjñan gei zeip, a nâmbutñâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlip nângâm âkñâlem ândibi. Oi ko umziñan ândânâ mân gâsuapkat narâk pañkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetñâ nâmbutñâ hibukñan gei zeip, a nâmbutñâ zo yatik ândime. Den sinji âlipñâ, zo nângâbi. Oi sâkkât kut ñâi ñâi zorat nângâne zâizâiñâ oi kât sot sikungât sambe muyageziñi den sinji âlipñâ, zo bonñâ mân opmap. ¹⁵ Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlipñâ nângâm umziñ kubik mem ândim kâtigem bonñâ muyagime."

Kârâp âsakñangât den.
(Mk 4:21-25)

¹⁶ "Zen kârâp sâumñâ âmañ umñan pam kwâarakume mo tâtatñâ gobetñan pâmê? Zo buñâ. Âsakñâ zo kian tâtatñâ kwâkñan pane mirâ umñan âsakñâ âsagei a kopga mirâ umñan âlip ikpi. ¹⁷ Kut ñâi ñâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem nañgâbap. Kut ñâi ñâi kwâarakwâarakuñ ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakñibap. Zo mâbâlakñem kagibap.

¹⁸ A ñâi, zâk den nângâm kwâtâtibap, Anutuñâ zâk nângânangâ âlip târokwap pindâbap. Ka a ñâi mân nângâm kwâtâtei beknan mem nañgâbap. Zorat den sinji zi kindap kwap nângâm biranbi."

Yesugât mamñâ murâpñâ.
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Narâk ñâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamñâ sot murâpñâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zengâren kwakñâ âkñan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a ñâiñâ ziñitñâ Yesu itâ sâk dukuip, "Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze." ²¹ Sâi Yesuñâ a ambân itâ sâk dâzângoip, "Mamnâ murâpnâ, zorat sa nângânek. Anutuñâ den nângâm lume, zen nâgât mamñâ murâpnâ."

Yesuñâ sâi pibâ sot saru hiriñsawet.
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hîlâm ñâin Yesu sot arâpñâ wañgâyân zâiwe. Yesuñâ wañgâyân zâim itâ sâk dâzângoip, "Nen saru nâmbutken âinâ." Sâi

nângâne âiwe. ²³ Âimñâ Yesu umangât okñangi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâliñ op toonñâ wañgâ kâligen giari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mângim itâ sâk dukuwe, "Patâ, nen saruyân geinamen." Sânetâ zaatñâ saru sot pibâ den dâzâkoi hiriñsâm ziwet. ²⁵ Oi kenggât op imbanâziñ buñ oi sâwe, "Opon, pibâ sot saru sot kut ñâi ñâi den dâzângoip diñâ lume. Zâk a dap yatâ?"

Yesuñâ wâke moliziñgi bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilâia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zengâren takâwe. ²⁷ Zoren âimñâ kârâkñan zari a ñâi zâkkâren gâip. A zorat umñan wâke donjep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zengât kwak kât kiyan zânzeku op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekñâ den kâtik sâk hânân gei Yesu kin topñan zem den itâ sâip, "Yesu, Anutu sumbem mariñangât nanñâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkat sâknam patâ mân niban." ²⁹ Yesuñâ wâke itâ sâk dukuip, "Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi." Zorat op ko sâip. Wâkeñâ narâk dâp a zo mem âbobibi kwâkñangi a ziñ gâsum tâk kâtikñâ kin bikñâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeñâ okñangi tâk tiriktâruk mem barâ kâtikñan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, "Gâ kutkâ ñâi?" Mâsiki sâip, "Nâgât kutnâ kâmut patâ." Wangât, wâke donjep zen a umñan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkñan gendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziñgi simân geibegât wâke zen bâu umziñan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nângâziñgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru dengânân gei mom nañgâwe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekñâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den sinji dâzângowe. ³⁵ Dâzângone a ambân zen a wâkeñoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkeñoot ândeipñâ hâmbâñoot sot nângânangâñoot Yesu kin topñan tâip. Oi ekñâ kenggât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nângâweñâ a wâkeñoot ândeipñâ âlip oip, zorat den sinji dâzângowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen kenggât op Yesu zâk kamânziñâ zo birâm âibapkat dukune wañgâyân âburem zariip. ³⁸ A wâkeñoot ândeip, zâkñâ Yesu sot âibapkat sâi Yesuñâ itâ sâk kwâkñangip, ³⁹ "Gâ kamângan âimñâ torerâpkâ Anutuñâ kubikgigap, zorat sinji dâzângom ândiban." Sâi a zo puriksâm Yesuñâ kubikñangip,

zorat sinji kamânñan a ambân dâzângom nangjip.

Ambân katep ñai moi Yesuñâ mängeip.
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi ekñâ sâtäre urâwe. ⁴¹ Oi mápâmâpâse namâ galem a ñai kutñâ Yairo, zâk gamñâ Yesugât kiñ topñan ge tap itâ sâmu dukuip, “Gâ mirânan gâban.” ⁴² Zâkkât bâratñâ kânok, kendonñâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesuñâ nangâm ari a ambân donjep mem oset kwâkñangâne âiwe. ⁴³ Osetziñan âmbân ñai ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziñâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorâñâ Yesu kândâtñan âim hâmbâ murukñan weegip. Weegi zorâñak gilâmñâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesuñâ mâsikâziñgâm sâip, “Ñainñâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteronñâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziñâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesuñâ itâ sâip, “Ñainñâ weenigi imbanñâ ari nangñan.” ⁴⁷ Ambân zorâñâ topñâ muyageip sâmu ken bet sânsân opñâ Yesugât kiñ topñan gei pindiñsâm tap mâsekñangât den sot hâmbâ murukñan gâsum âlip oip, zorat den sinji sâmu muyagei nanggawe. ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmu dukuip, “Bâratñâ, nangâm pâlâtâñ kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei ai.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâmu kiri mápâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a ñai ga itâ sâip, “Bâratkâ muap, gât ko sâna patâñâ mân gâbap.” ⁵⁰ Yesuñâ den zo nangâm galem a itâ sâmu dukuip, “Mân kenğât ot. Nangâm pâlâtâñ kwâtnina bâratkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâmu mirin takâmñâ nâmbutñâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamñâ, zenak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âigirâp patâ donjep isem zem tatne itâ sâmu dâzângoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nangâm kâtigem girâñangawe. ⁵⁴ Oi Yesuñâ ambân katep zo bikñan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.” ⁵⁵ Sâi zorâñak dâpñâ puriksâi zaarip. Zaari nalemu pindâne nimbapât den dâzângoip. ⁵⁶ Ibâ mamñâ, zikñâ ek nangâm imbanñâzikñâ buj oip. Yesuñâ zorat sinji a ambân mân dâzângogibât dâzângoip.

9

Yesuñâ arâpñâ nep diñ sâmu zingjip.
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane wâke molizingâbigât sot mâsek kubikzingâbigât imbanñâ zingjip. ² Oi a ambân Anutugât um topñangât den dâzângom mâsekziñoot kubikzingâbigât sângonzângoip. ³ Den itâ sâmu sângonzângoip, “Zen mâtâpkât tân sot

irâ, nalemu, kât mân mem âibi. Hâmbâ umñan sâkñan buñâ. Kânogâk mem âibi.

⁴ Kamân ñain âimñâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân ñain âine zingit mân nangâne kinziñan gwappwap lân gâbârine gei topziñâ ek nanggâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi.” ⁶ Yatâ sâmu dâzângoip zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den sinji âlip dâzângom a ambân sisi mâsekziñoot kubikzingâm ândiwe.

Herodenâ Yesugât sinji nangjip.
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesuñâ kut ñai ñai oip, zorat den sinji nangâm kwagip. Wangât, a nâmbutñandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuñan gâbâ zaatñâ ândim kut ñai ñai zo uap.” ⁸ Nâmbutñandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutñandâ sâwe, “Zâk Propete sângiñâ ñainñâ zaatñâ ândiap.” ⁹ Sânetâ Herodenâ itâ sâip, “Nânñâ sandâ Yohane gânduñâ mânangârâwe, zo ko zi ñainñâ oi sinjiñâ nanggaman?” Yatâ sâmu Yesu ikpatkât nangâm ândeip.

Yesuñâ a 5 tausen nalemu zingjip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburemu gam nep tuuwe, zorat Yesu dukumu nanggawe. Den sinji zo dukunetâ Yesuñâ diizingâm Besaida zengât hânân ziinjik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen sinji nangâm molizingâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziñgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topñangât den dâzângom a sisi mâsekziñoot zo kubikziñgi. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsin geibâ sâi arâpñâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâmu dukuwe, “Ziren mân ândiândiñan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalemu muyaginek.” ¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâmu dâzângoip, “Wangât âibigât se? Ziinjik nalemu zinggarek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalemu bâtnâmbut sot saru zuuñâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimñâ a kâmut zi zengât nalemu sângân minat?” ¹⁴ A donjep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzângone tengâ ñai 50, tengâ ñai 50, yatâ ge tatnek.” ¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalemu bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memñâ sumbemân ekñâ sâiwap sâmu sonpam namuñâ arâp zingjip zingjip kâsâpkum a zinggawe. ¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputñâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteronñâ Yesugât topñâ sâmu muyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Narâk ñain Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpñâ zâkkâren âiwe. Oi Yesuñâ mâsikâziñgi, “A ambân ziñâ nâgât ñai sâme?” ¹⁹ Mâsikâziñgi itâ sâmu dukuwe, “Nâmbutñâ ziñâ Yohane too sângonzingjip

sâme. Nâmbutnjâ zinjâ Elia sâme. Oi nâmbutnjâ zinjâ Propete sânginjâ nji zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.”²⁰ Sâne mâsikâzingâm sâip, “Ka zen ko nâgât nji sâme?” Sâi Peteronjâ sâip, “Gâ Anutugâren goknjâ. Bâlijan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.”²¹ Yatâ sâi a ambân ziknjâ topnjâ mân dâzângogigât sâm kâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzângoip, “A bonnjâ, nâ sâknam patâ nângâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtnjâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen kâbakjenine Roma a kutâgâren aria none momnjâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

Yesu molim ândiândinjâgât den.

(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkzingâgât den kândâtkum sirâmnjâ sirâmnjâ poru nakzinjâ lum nâgât mâtâp lânji. ²⁴ Zen ândiândizij anjân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândizij birâbi, zo ko muyagezingâbap. ²⁵ Zen hângât kut nji nji aksik mem ândine ândiândizij ko moi wan wan bonnjâ zemzingâbap? ²⁶ Zengâren gâbâ nji zâk kwâimbânibap mo dinnangât nângi anjunoot upap, zo ko a bonnjâ, nânjâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsaknjâ sot a bonnjâ nâgât âsaknoot gamnjâ a yatâ zo kwâimbâzingâbat. ²⁷ Nâ perâknjak sa nângânek. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutnjâ mân mune Anutu um topnjâ ândiândinjâgât narâk mâte oi ikpi.”

Yesunjâ sumbengât holi tobatnjâ meip.

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Yesu den zo sâm nangi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diizingi bâknjan zâiwe. ²⁹ Zâi ninâu sâm tâi holi tobatnjâ nji âsageip. Oi hâmbânjâ kâukom kwâtâteip. ³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutziknjâ Mose sot Elia. ³¹ Zet sumbem âsakziknjoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe. ³² Oi Petero sot bukuzatnjâ zen umangât otzinjâ zemnjâ zaat igâwe. Yesu âsaknjâoot sot a zagât zâk sot kiritâ zinjâigâwe. ³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronjâ Yesu itâ sâm dukuip, “Patâ, mat nji ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nji, Mosegât nji, Eliagât nji.” Zo mân nângâm lanj yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa nji ge kwâtepzângoip. Kwâtepzângoi arâp zen kenjât op kirâwe. ³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen dijâ nângâm kwâtâtibi.” ³⁶ Den zo nângâm njâ iknetâ Yesu zikjik kiri igâwe. Oi arâpnjâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzângom ziinjik nângâm ândiwe.

Arapnjâ zinjâ wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Harjsâi bâknjan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândiangâwe. ³⁸ Zengâren gâbâ a njiinjâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ dinnâ nângâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok. ³⁹ Nângâ. Wâke njiinjâ oknjâni den kambân sâmap. Oi diim mem nji nji oknjâni lepâunjâ gemap. Oi wâke zorânjâ mân birânjângâm kom mem nji nji oknjângâmap. ⁴⁰ Oi arâpkâ molibigât dâzângua zen molinâ sâm kwaknjâ bire.”

⁴¹ Sâi Yesunjâ itâ sâm dâzângoip, “O, a kâmut nângâm pâlâtânzij buj, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?” ⁴² Sâmjâ a zo itâ sâm dukuip, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkenjâ oknjâni hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesunjâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânjâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanjâ zo eknjâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsum zingip.

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a zinjâ Yesu kut nji oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziinjik tap itâ sâm dâzângoip, ⁴⁴ “Den zi dâzângua nângânek. A bonnjâ nâ a zengât bitzijan zâibat.” ⁴⁵ Yatâ sâm dâzângoi arâp zen den zo nângâm topnjâ mân nângâwe. Den zorat topnjâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nângâm kwaknjâ birâwe.

A sâtnjâ ândiândigât den.

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpnjâ zengât osetzijan a njiinjâ a sâtnjâ ândibap, zorat sâm âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesunjâ nângânângâzinjâ ek nângâm katep mâik nji diim ga gootjan pâi tâi itâ sâm dâzângoip, ⁴⁸ “Nâinjâ katep mâik itâ zo galem oknjângâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânjâ sângonnogip, zo yatik kore oknjângâbap. Oi zengâren gâbâ a nji giginja op ândibap, zo ko Anutunjâ zâkkât a patâ sâbap.”

⁴⁹ Sâi Yohanejâ itâ dukuip, “Patâ, nen a njiinjâ gâgât kot sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânjângen.” ⁵⁰ Sâi Yesunjâ sâip, “Mân kwâkânjângâbi. Nepzinjâ mân kâdanjâbnjâ ko buku op betzijan mimbap.”

Samaria a zinjâ Yesu mirâ angân kârânjângâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibamnjâ arâpnjâ nâmbutnjâ sângonzângoi kândom âiwe. Kândom âimnjâ Samaria a zengât kamân njiin takâm njâ Yesugât mirâ njiin muyagibigât dâzângowe. ⁵³ Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ angân kârâwe. ⁵⁴ Mirâ

anjân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zîngesibap.”⁵⁵ Yâta sâitâ Yesuñâ puriksâm kwâkâzikip.⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nâin âiwe.

*Yesu molim ândiândiñgât den.
(Mt 8:19-22)*

⁵⁷ Oi âine a nâinñâ muyagezîngâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.”⁵⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen deñzînan ândime. Nii zuu, zen hângotzînan zime. Ka a bonñâ, nâ ko isen korem zo buñ ândiman.”⁵⁹ Oi Yesuñâ a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorâñ itâ sâm dukuip, “Kembu, nângâna âi ibânâ hangum gâbat.”⁶⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Birânanâ mumuñandâ ziiñak hanagonek. Gâ ko âimñâ Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den sâna lañ kârâbap.”

⁶¹ A nâinñâ ko Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, nâ moligibatkat otnigap. Gâ nângâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziñ kelikñâ gâbat.”⁶² Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “A nâi kamân nâi âibamñâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtñan ikpap, a yatâ zorâñ Anutu um topñan bagibagiñ, zorat dâp buñâ.”

10

Arâp donjep sinji âlip dâzângobigât sângonzângoip.

¹ Narâk zorat kwâkñan Yesuñâ arâp 70 gâsum sâlâpzângom nep diñ sâm zîngip. Oi zikñâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzângoip.² Oi itâ sâm dâzângoip, “Kâlamân kut nâi nâi bonñâ donjep, ka nep tuutuun a bituk. Zorat zen nep mariñangât sâne nep a muyageziñ nepñan âibi. Nebân âim bonñâ kwâkâm mîmbi.³ Zen âim itâ nângâbi. Râma gwamñâ zen wâu ulin zeñgât oserân mân sângonzângua âibe. Yata zo lañ zen sângonzânguan.⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageziñgâm zen sot kin den mân upi.⁵ Mirâ nâin zâinam mâirâp itâ sâm dâzângobi, “Mirâ umuñan lumbeñâ zim-bap.”⁶ Sânetâ mirâ zoren a nâi lum-beñangât sinji ândei lumbeñâ dinziñangât bonñâ zâkkâren muyagem zim-bap. Buñ oi ko lumbeñâ dinziñâ, zorat bonñâ ziiñan âburibap.⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem zîngâne nîmbi. Nep a zen nep sângânñâ minetâ dâp upap. Mirâ lañ mân zâibi.

⁸ Kamân nâin âinetâ buku otziñgâm nalem zîngâne nîmbi.⁹ Zoren a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñgâm kamân mâirâp itâ sâm dâzângobi, ‘Anutu um topñan

ândiândiñ mâte otziñgâp.’¹⁰ Ka kamân nâin takâne zîngit mân nângânângâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzângobi.¹¹ ‘Kinniñan zeñgât gwapgwap taap, zo lâñ gâbareindâ zemziñgâbap. Zorat topñâ itâ nângânek. Anutu um topñan tâtatñâ mâte otziñgi bire.’¹² Zorat sa nângânek. Gâtâm den kubikkubik narâkñan Sodom kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap.

¹³ Yei, Koraziñ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nângâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zeñgâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidoñ zeñgâren muyagei sâi ko mârum âigirâp patâ op umziñ melânbe.¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Tiro Sidoñ a ambân, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka Koraziñ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap.¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buñâ. Zen semân geibi.”

¹⁶ Yâtâ sâmñâ Yesuñâ arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Nâi zâk zeñgât den nângâbapñâ nâgât den nângâbap. Ka nâi zâk birâziñgâbapñâ yatik birâni-bap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birâni-bapñâ sângonnogipñâ yatik kândât-kom birâñangâbap.”

Arâpnâ puriksâne Yesuñâ Ibânâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den sinji okñangâwe. Itâ sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, ziñâ dinniñâ lume.”¹⁸ Yâtâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Sa-tañ zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan.¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yangi sot Satangât kut nâi nâi gakârâpnâ, zo lâñne mân tâmbetzângobapkat imbanâ zîngâwan.²⁰ Oi wâkenâ sâtziñ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziñâ sumbemân kulemgui ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumñâ Yesu okñangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân mariñâ, mâpâsegigan. Gâ a nângânângâziñangât nângâne patâ opmap, a yatâ zo ko dingâ mem tik kwatziñgâmat. Ka a umziñangât nângânânetâ katep opmap, zo ko dingâ sap-sum zîngâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.”²² Yâtâ sâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nannâ topnâ mân nângâm kwâtâttime. Ibânâ, zâk zikñik nek topnâ nângâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topñâ mân nângâm kwâtâttime. Nannâ ninak nângâm

kwâtâtiman. Oi nannâ nânâ a nâmbutnjâ Ibanâ tirâpžângua âlip nângâbi.”

²³ Yatâ sâmnjâ Yesujâ arâpnjâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nângâbi. ²⁴ Nâ dâzângua nângânek. Propete a sânginjâ sot a kutâ donjeb, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nângânam osiwe. Den sinji âlip zo nângânam urâwe. Oi mân nângawe.”

*A nâinjâ kâsanjâ buku okjângip.
(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)*

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a nâinjâ Yesu itâ mäsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânjângât sinji upat?” ²⁶ Sâi Yesujâ den hâuñâ itâ mäsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zeî sâlâpkum nângâmat?” ²⁷ Mäsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbanjâgâ sot nângânângâgâ, zo Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikanjâgât otgimap, yatigâk a torenjâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.” ²⁸ Sâi Yesujâ dukuiip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânjângât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâinj upam opnjâ Yesu itâ mäsikip, “Oi nâigât yatâ buku okjângâbat?” ³⁰ Sâi Yesujâ den sinji nâi itâ okjângip, “A nâinjâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komnjâ hâmbânjâ sot kut nâi nâi gakânjâ beknjan mem birânjângâne mâtâbân numbam op zeip. ³¹ Zeî tirik namâ galem a nâinjâ mâtâbân âi ekñjâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokñjâ, zâknjâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokñjâ, a nâi mâtâbân âi ekñjâ umñjâ nângip. ³⁴ Oi ekñjâ zâkkâren âim useñjâ kelâk sângon, waiñjâ too sanjon kâpeip. Oi donji kwâknjan pamñjâ diim âi lomba namin pamñjâ galem oip. ³⁵ Hanjsâi âibamñjâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem okjângâban. Kât gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.’”

³⁶ Yesujâ den sinji yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nângâna a kuwe, zo buku okjângip?” ³⁷ Mäsiki sâip, “Galem okjângip, a zorân.” Sâi Yesujâ itâ dukuiip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpnjâ, zen âim kamn nâin takâne ambân nâi kutnjâ Mata, zâknjâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatnjâ nâi ândeip, kutnjâ Maria. Zâknjâ Kembugât kinj topñan ge tâi den sinji âlip sâi nângip. ⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinnjâ itâ nângip, “Nep patâ zeî gatnâ mân betnan miap.” Yatâ nângâm Yesugâren âimñjâ sâip, “Kembu, gatnandâ birâniñi ninak kore uan.

Gâ dukuna ga betnan meik.” ⁴¹ Sâi Yesujâ itâ dukuiip, “Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nângâm kwâkâm kinzat. Nângâ. Kut nâi nâi bâbâlanjâ upan, zorânjâ dâpñan. Maria zâk den sinji âlip nângâm taap. Zâk mân sa birâbap.” ⁴² (-)

11

Ninâugât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpnjâ zengâren gâbâ a nâinjâ itâ sâip, “Kembu, Yohaneñjâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm ninjâ.” ² Sâi Yesujâ itâ sâm dâzângoip, “Zen ninau sânam itâ sâbi,

‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. Gâ gamñjâ hân dâp um dap kembu otñingâm ândimâmban. ³ Sirâm dâp nalem dâpñinjan ninjâban. ⁴ Tosaniñ birâban. Neñgoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mäsîmäsîkâyân mân nâmbanban.’”

⁵ Yatâ sâmnjâ itâ târokwap dâzângom sâip, “Zengâren gâbâ nâinjâ nâtik tânâmñan a bukuñjâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni. ⁶ Bukunâ nâinjâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’ ⁷ Yatâ sâi mirâ mariñjâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtnigat? Mirâ mâtâp doongudoongun sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’” ⁸ Yesu zâk yatâ sâmnjâ sâip, “Nâ sa nângânek. Mirâ mariñjâ, zâk bukuñjâ sâi mân nângâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatñjâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nâñjâ torenjâ nâi dâzângua nângânek. Zen Kembugâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kârum ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariñjâ mirâ mâtâp mem pâmbap. ¹⁰ Nâi zâk ninâu sâi ma ko bonñjâ pindâbap. Nâi zâk kârum manâ manâ ko bonñjâ muyagibap. Nâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko mariñjâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâinjâ nannâ saru zuugât sâi mulum pindâbap? ¹² Mo kuru-ruk keetñangât sâi yangi pindâbap? Zo bunjâ. Zen a ambân bâlinâziñoot yatâ zorân murarâpziñ kut nâi nâi âlipñjâ zingâm. ¹³ Ibâziñjâ sumbemân walâwalâñandâ zen Tirik Kaapungât sânetâ walâm zingâbap.”

A ziñjâ wâke molimoliñjângât Yesu mäsîkâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A nâi wâkenjâ okjângi kopa oip. Oi Yesujâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân ziñ ekñjâ nângâne imbanjâ oip. ¹⁵ Ka a nâmbutnjâ, zen zâkkât itâ sâwe,

“Wâke zengât a kutâ Bezebulu, zâknâ imbanjâ pindi wâke molizingâmap.”¹⁶ Sâne nâmbutnjâ zinjâ Yesu top likuliku kulem nâi tuubapkât nângâwe.¹⁷ Oi zâknâ umziyan eknjâ dâzângoip, “Hân nâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ nâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziñ kwamen zimbap.¹⁸ Satan sot arâpnjâ agonetâ nepziñ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunjâ mam oknjangi wâke molizingâmap.’ Zorat san.¹⁹ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunjâ mam oknjangi wâke molizingâmap.’ Zorat mâsikâzinga sânek. Narâpziñâ zen ko nâinjâ imbanjâ zinjâ wâke molizingâme? Narâpziñâ zen sarâziñangât topnjâ sâam muyagime.²⁰ Nânâ ko Anutugât imbanjâ wâke molizingâman. Zorat ko Anutugât um topnjân ândiândigât narâk, zo mâte otziñgi mân nânge.

²¹ A kâwaliñootnjâ timbâ kâmbamnjâ mem mirâ kamânjâ galem op ândie hâlâluyâk zimbap.²² Oi a kâwaliñâ patânjâ gamnjâ zâknjak kâtigem kom sikum kut nâi nâi beknjan memnjâ kâsâpkubap.

²³ Nâi zâk nâ buku mân otnibapnjâ kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ on galem mân upapnjâ kândañbap.

²⁴ Wâkenjâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândinjan âim tâtatnjâ kârubap. Kârum mân muyagemnjâ sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.’²⁵ Yatâ sâam âburem âi ikpap. A umnjâ sanjon kubikkubiknjâ zimbap.²⁶ Zo zei eknjâ a bukurâpnjâ nâmburan zagât, ziknjâ dâp yâtâ buñâ, bâliñ kâtiknjâ, zo diiziñgi ga a umjanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârûm bâliñâ ândeipnjâ bet bâliñ op kwâtâtibap.”

²⁷ Den yatâ sâam kiri a oserân gâbâ ambân nâinjâ den kâtiknjâ den sâam sâip, “Ambân nâi mingimnjâ nam gigip, zâkkât nânge sâtâreñoot uap.”²⁸ Sâi Yesujâ nângâm itâ sâip, “Ee. Ka nânâ sa nângânek. A ambân Anutugât den nângâm lume, zengât nânge sâtâreñoot uap.”

*Kulemgât kâuk birâñangâne dâzângoip.
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)*

²⁹ A ambân doñbep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâam dâzângoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo nângânângâziñ bâliñâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem nâi buñâ. Propete Yona, zâk Niniwe zengâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi.³⁰ Mârûmjan Yona zâk Niniwe a zen bâliñâziñ kândâtkom Anutu mâte oknjangâbigât girem den dâzângoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzângoman. Nâ zengât kulem nâi op ândian.³¹ Hân torenge mârûmjan ambân

kutâ nâi ândeip. Den kubikkubik narâknjan ambân kutâ zorâñ zaatnjâ a kâmut narâk ziren ândie, zengât bâliñâziñ sapsugi hâuñâ mimbî. Zo yen buñâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nângânângâ âlipnjâ mimbât sâam hân torenge gâbâ gâip. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Ziñ wangât op nâgât den birâme.³² Niniwe kamân mâirâpnjâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâknjan zen zaatnjâ a kâmut zi zengât bâliñâziñ sapsune hâuñâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nângâm umziñ melânâwe, zorat. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian, zirâñ Yona wâlan.

³³ Zen kârâp sâam mân tik pame. Âmanj kâligen mân pam kwârakume. Zo buñâ. Âsaknjâ zo tâtatnjâ kwâknjan pane mirâ umjan âsaknjâ âsagei a zen zâim ikpi.³⁴ Singâ zo sâkkanjâgât âsaknjâ. Singâ âlipnjâ tâi ko sâkkâ zâk âsaknjan tâpap. Ka singâ nâtâtik kâri ko sâkkâ nâtâtik muyagibap.³⁵ Zorat ko zen galem orangâm ândibi. Umziñan nâtâtik muyagebapkât yatâ op ândibi.³⁶ Zen um sâk nâtâtik buñâ. Âsaknjik op nanjâbabân hâlâluyâk âsagem nanjâbap. Kârâp âsaknjandâ âsagemap yatâ.”

Singi âlip sâknik mân lubi.

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Den zo sâam nangâm ândie Parisaio a nâinjâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem niniñan tâip.³⁸ Yesu zâk biknjâ mân sanjon zâi tâipkât Parisaio a zâk nângi mân dâp oip.³⁹ Oi zorat Kembuñâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâknik sanjonme. Umziñan ko on kâmbu sot bâliñâ piksâm ziap.⁴⁰ Zen a nângânângâziñ buj. Dap nânge? Anutu zâk kut nâi nâi zorat sâknjâ muyageipnjâ umnjâ mân muyageip?⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ zei kut nâi nâi âlipnjâ, zo mem zingâm umziñâ salekubap.

⁴² Yeï, Parisaio, zen danjât sot kânjan, zomop, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât singi sâam pame. Zorat torenjâ den târâraknjâ sot Anutugât umziñ patâ nângânângâ, zo birâme. Nâi lumnjâ nâi lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yeï, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtnjâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombemân sâam âlip kwatningâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yeï, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op zei a zen mân ek kwâknjan âim game. Zen zo yatâ. Umziñan bâliñâ kâroknjâ ziap. Oi a ambân zinjâ sâkziñâ ikne âlip opmap.”

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nâinâ sâtņan mem itâ sâip, "Patâ, gâ den yatâ sânanâ Kembugât gurumin a neņgât den sâm bâliņ kwatningat uap."

⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuņâ hâuņâ itâ mâburem dukuip, "Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nâi nâi yâmbâtnâ a kwâkziņan pam ziņ bet bāsaj ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziņ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziņ zengât nângâne âlip oi ziņâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nângânângâyân den nâi itâ muyageip, 'Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutņâ zângom molizingâm a nâmbutņâ zângone mumbi.' ⁵⁰ Oi zorat mârumņan a muyamuyagiņ narâkņan topkwap Propete zângone gilâmziņ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârumņan Abegâren gâbâ târokoï gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât siņgi nalem uuņâ zo naņgâmņan kuwe. Nâ perâkņak sa nângâne. Kâmbam zorat tosa a kâmat zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nângânângâ âlipkât mâtâp dooņguwe. Mâtâp dooņgumņâ naņgo mem pâpan mem âiwe. Ziņjak naņgoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe."

⁵³ Den yatâ sâm ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândie ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâuņan gâbâ den nâi nângâne bâliņâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yesuņâ Parisaio a sarâziņangât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân doņbep patâ Yesugâren mindum pâlatâr kin kiyan lâņ lâņ urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâm dâzângoip, "Zen Parisaio zengât arik bâliņ zengâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziņangât op san. ² Kut nâi nâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo nâran mâbâlakņibap. Oi kut nâi nâi tik pâpanņâ, zo nâran kagibap. ³ Nâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umņan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabâņan sâm muyagibi."

Yesuņâ keņgât den dâzângoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ "Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkziņik zângobi, zengât mân keņgât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât keņgât upi, zorat dâzângua nângâne. Zâk gomņâ kâbakņei simân

geibangât imbanâ zemņangap, Anutu, zâkkât keņgât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâle, zo sângân patâ buņâ. Kât kuriņâ mâiktârâ zagât pam bânâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ ziņgit naņgâmap. ⁷ Zâkņâ a zengât kâukziņ sâmotņâ aksik tengâziņ ek nângâm naņgâmap, zorat keņgât buņ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buņâ. Zen a. Anutu zâk umņandâ gâsuziņgâmap.

⁸ Oi nâi dâzângua nângâne. Nâi zâk a ambân mâteziņan sâm âlip kwatnimap, zo ko a bonņâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpnâ zengât mâteziņan sâm âlip kwâkņangâbat. ⁹ Oi nâi zâk a ambân mâteziņan kwâimbânibap, zo ko a bonņâ, nângoot yatigâk sumbem a mâteziņan kwâimbâņangâbat."

Kaapumgât den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ "Nâi zâk a bonņâ nâ sâm bâliņ kwatnibap, zakkât bâliņâ zo âlip birâbirâņâ. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliņ kwâkņangâbat, zâkkât tosa zo Anutuņâ mân birâbap.

¹¹ Gâtâm mâpâmâpâse namâziņan mo a kutâ zengâren diiziņgâm âine den toren dap sânat sâm nângâ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumņâ sapsum ziņgâbat."

Kât sikumgât âkņale mân upi.

¹³ A osetziņan gâbâ a nâiņâ Yesu itâ sâm dukuip, "Patâ, âtânâ zâk ibânangât bet boi zikņik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenņâ nâ nibap." ¹⁴ Sâi Yesuņâ itâ dukuip, "Nâiņâ nâ a sâtņâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?" ¹⁵ Yatâ sâm den itâ târokwaip, "A nâmbutņâ kut nâi nâi patâ zemziņgop, zo ko ândiândi bonņâ mân ziņgâbat. Yatâ opnâ umziņ galem op ândibi. Zen kât sikumgât âkņale mân op ândibi."

¹⁶ Yatâ sâmņâ den sumbuņâ nâi itâ dâzângoip, "Sikum a nâigât kâlamņan gom sambe patâ zemņangip. ¹⁷ Oi umņandâ itâ nângip, 'Nâ dap upat? Kut nâi nâi doņbep patâ zemņigap, zorat mirâņâ mân kinzap.' ¹⁸ Yatâ nângâm sâip, 'Itâ upat. Nâ nalem silep kâdanâj nliip patâ tuumņâ zoren âi pa tâpâp. ¹⁹ Gomsambe zemņigapkât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtâre kwâkņan ândibat.' ²⁰ Yata sâi Anutuņâ itâ sâm dukuip, 'O, a nângânângâgâ buņâ, nâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut nâi nâi minduin, zo nâigât upap?' ²¹ Zorat sa nângâne. Nâi zâk yatik Anutugât mân nângânângâ op zikņâ siņgi sikum kut nâi nâi mindui tâkņangâbat, zo ko Anutuņâ zo yatik okņangâbat. Anutuņâ a yatâ zo egi kanpitâ upap."

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nângâm kwâkâm ândibi.

(Mt 6:25-34)

²² Yesunâ arâpnâ itâ dâzângom sâip, "Zorat op dâzângobâ. Itâ mân sâbi, 'Nen wan wan nem ândinat?' Mo sâkziñgât itâ mân sâbi, 'Nen wan wan mem ândinat?'" ²³ Nalemnâ bon buñâ. Ândiândiñâ bonñâ. Sâk pâkerñâ bonñâ buñâ. Sâkziñandâ bonñâ. ²⁴ Zen nii ziñgit nângâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi lañ Anutuñâ nalem muyagem ziñgâmap. Zen ko nii yatâ buñâ. Zen a. Anutu, zâk umñandâ gâsuziñgâmap. ²⁵ Zen ândiândiziñgât nângâm kwâkâm ko âlip ândine âi topñan subap? ²⁶ Zen kut nâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorânâ wângât kut nâi nâi torenñangât nângâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâliñpâliñgât neulenâ âsagemap, zo ek nângânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nângânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñangip. Ka zâk hâmbâ neuleñoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukñan itârân muyagei muka sâmbum pane kârâbân sim-bap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ muyagemap. Oi zengât sâk pâke mot mân muyagem ziñgâbap sâme? Nângâm pâliâtânziñ buñâ, zen. Kembunâ ko âlip galem otziñgâbap. ²⁹ Oi zen itâ mân nângâbi, 'Nen wan wan nem ândinat?' Nalemgât nângâ kwâkâ mân op ândibi. ³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nângânângâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo ek nângâm. ³¹ Anutu um topñan ândibi, zorat umziñ pane zim-bap. Yatâ utneta sâkkât kut nâi nâi aksik ziñgâbap.

³² Râma gakanâ, zen kenñât mân op ândibi. Ibâziñâ zâk um topñangât siñgi kwaziñgip. ³³ Zen kut nâi nâi zemziñgip, zo a ambân kanpitâ ziñgâbi. Yatâ opñâ sumbêmân sikum bonñâ, zinzinñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsân ziñ mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut nâi nâiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap."

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ "Zen petziñ lapñâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hângiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpnâ um gwâlâ ândine muyageziñgâm zengât nângi sâtâreñoot upap. Nâ perâknâk dâzângobâ. Zâk nepkât pet lapñâ nalem tap niniñan zâmbari nalem nimbigât kore otziñgâbap. ³⁸ A kutâ, zâk nâtik tânâmñan mo hañsâsâgât purikâsm

gâi um wâgân ândine muyageziñgâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nângânek. Kamân nâigât a zen kâsa nâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nângâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonñâ nâ puriksâbatkât narâknâ mân nângâm ândie. Narâknâ mân nângâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi."

Kore a bâliñangât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronâ itâ sâm mäsikip, "Kembu, gâ den alotñâ zi niñjik mo ârândân niñangât sat?" ⁴² Mäsiki Kembunâ den sumbunâ nâi itâ sâip, "A kutâ nâi zâk kore a gâkârâpnâ zengât galem a nâi pam itâ dukubap, 'Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâknan nalem dâpziñanâk ziñgâm ândiban.' Oi zâk dap ândeip galem a nângânângâñoot sot sât luluñoot sâsânâ?" ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dângâk galem oi patâñandâ gâbap, galem a yatâ zorat nângi âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonñâ sa nângânek. A kutâ zâknâ galem a zo patâ pam kut nâi nâi galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi galem anâ umñan itâ nângâbap, 'Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.' Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem nâi nâi otziñgâbap. Otziñgâmñâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânâ gâbapkât mân nângâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme osetziñan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a nâi zâk patâñangât den nângâm diñâ kwâkâbap, patânâ zâk tâknâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi nâi zâk patâñangât den mân nângâm den kwâkâbap, zo zâk tâknâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbap. A nâi zâk kut nâi nâi yâmbâtñâ pindâpindân, zo bonñâ yâmbâtñâ muyagei dâp upap. Oi nâi zâk nep patâ sâm pindipñâ nep patâ zo tuugi dâp upap."

Yesunâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ "Nâ hânân kârâp ua sem kut nâi nâi bâliñâ sem pitiñkubapkât gem gâwan. ⁵⁰ Too sanñon niibi, zorat nângâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk lumben muyagibapkât geip,' Yatâ buñâ. Nâ kâmbam âbângubapkât gewan. Nâ kâsâpângobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârân topkwap itâ muyagibap. Mirâ nâigât a ambân bâtnâmbut, zen âbângum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanñâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot."

Kembugât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmnâ a ambân aksik itâ sârn dâzânngoip, "Mirâ sumunkoi zen itâ sârne, 'Map gâbamap.' Sâne map gâmap." ⁵⁵ Mirâ pitâyanngâm zeî eknjâ sârne, 'Maa upâmap.' Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbemgât tobatnjâ eknjâ nânggârne. Ka zen nâgât topnâ mân nânggâm kwâtâtime.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gânngoijâ, zo mân kâsâpkum ek nânggârne? ⁵⁸ Gâ buku nâi sot kâsâp op dinziknjâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diingâ top likuliku agâren sâi zâknâ nânggâm kâwali arâpnâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâknjak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban."

13

Umniñ mân melânjindâ Anutu kâbakjeningâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutnjâ zinjâ Yesu den sinji itâ dukuwe, "Galilaia a nâmbutnjâ, zen Anutugât sinji sârn makau kom unam untnetâ Pilatonjâ sâi kâwali arâpnâ zinjâ zângom nângârne. Zângone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândâj mâpotne giarip." ² Den sinji yatâ dukune itâ mäsikâzingip, "Zen dap nânge? Zengât tosanjâ Galilaia a nâmbutnjâ zengât tosa walip, zorat tosağât op tâmbetzânngoip? ³ Yatâ bunjâ. A nâmbutnjâ zen toszinjoorâk ândie. Zen umziñ mân melânjibiyân yatigâk tâmbetagogi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patânjâ kwâratzânngoip. A kiin nâmburân karâmbut zo toszinjandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutnjâ walâzingip? ⁵ Yatâ bunjâ. Nâmbutnjâ zengât tosa ziap. Dâzânggua nânggânek. Zen umziñ mân melânjibiyân yatigâk tâmbetagog kwâkâbi."

⁶ Den zo sârn nângâm Yesunâ den sum-bunjâ itâ sâip, "A nâinjâ nepnan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi mariñjâ zâk bonnanğât âi kârumâip. ⁷ Yatâ opnjâ nep galem a itâ dukum sâip, 'Nângâ. Nâ nak zirat bonnjâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonnjâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâknâ yen mimbap?' ⁸ Yatâ sâi ko galem anâ itâ dukuip, 'Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânjâ topnan hân kârâm pa pambâ. ⁹ Yatâ ua narâk nâin bonnjâ âsagibap mo bunjâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.'" "

Yesunâ kendonân ambân nâi kubigip.

¹⁰ Narâk nâin Yesunâ mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip dâzânngoip. ¹¹ Oi mâpâmâpâse namin zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut

umnan wâkenjâ oknanji ândeip. Wâkenjâ oknanji kândâtñâ pindiñsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? ¹² Yesunâ ambân zo eknjâ itâ dukuip, "Ambân gâ winziksânangât san." ¹³ Yatâ sâmnâ bikjandâ kâuknan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip. ¹⁴ Yesunâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem anâ nângi bâlei kuk op sâip, "Nep mârne hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikzingâbap." ¹⁵ Yatâ sâi Yesunâ itâ mâburem dukuip, "Sarâ a zen. Kendonân donji sot makâu gâkârâpziñ too nimbigât diizingâm âime. ¹⁶ Ambân zi Abaramğât kiun. Satanñâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nânjâ kendonân kubiksân, zo nânggârne mân dâp uap?" ¹⁷ Yatâ sâi ko kâsa oknanğawenjâ anun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetnjâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

¹⁸ Yesu zâk den itâ târokwap dâzânngoip, "Antugât sinji âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? ¹⁹ Zo wakum keetnjâ yatâ. A nâinjâ nepnan âi kendi kâmnâ takâm nak oip. Oi nii zinjâ gamñâ bâranjan pam tapme." ²⁰ Oi itâ târokwap sâip, "Sinji âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? ²¹ Zâk sii dangât yatâ. Ambân nâinjâ sii dangât nalemân pam oi sei nalem naam donjep op nanngip."

Sumbemân bagibaginğât den.

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân sinji âlip dâzângom arip. ²³ Ari a nâinjâ mäsikâm sâip, "Kembu, a bituktâ zinjâ sumbemân zâibi, mo dap?" ²⁴ Oi Yesunâ den nâi itâ dâzânngoip, "Mâtâp gâbâknan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzânggua nânggânek. A ambân donjep patâ, zinjâ mâtâp gâbâknan baginam osibi. ²⁵ Mirâ mariñjâ, nâ zaat hângi doongua hângiyân kom itâ sâbi, 'Kembu, mâtâp mem pânân.' Sâne itâ dâzânğobat, 'Nâ zen mân nânggâzingan. Zen waniñ gok?' ²⁶ Mäsikâzinga zen hâunâ itâ sârn dâtnobi, 'Nen gâ sot ândim too nalem niwen. Oi kamâniñğât sombemân den sinji âlip sâna nânggâwen.' ²⁷ Yatâ sâne itâ dâzânğobat, 'Dâzânguan zo, zen waniñ gok? Nâ mân nânggâzingan. Bâliñ mârne a, zen birâninek.' ²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbunğân Anutugât um topnan ândinetâ zingitpi. Ka zen ko âknan ândimñâ umbâlâ op isem ândibi. ²⁹ Oi hân mirâsiñ takâtakânan sot geigeiñan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topnan bagimñâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi. ³⁰ Nânggânek. A bet, zengâren

gâbâ nâmbutņandâ kândom upi. A kândom, zengâren gâbâ nâmbutņandâ bet upi.”

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutņâ ziņ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Herodenâ gobat sapkât hân zi birâm âi.” ³² Sânetâ dâzâņgoip, “Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, ‘Nâņgâ. Nâ irâk sot muka wâke molizingâbat sot mâsek kubikziņgâbat. Haņsâi mârâ nep tuuga âkâbap.’” ³³ Itârâņ, muka sot mârâ mâtâp âibatkat sâsâņâ. Yerusalem kamânânâk Propete zâņgome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamâņgât den girem dâzâņgoip.

(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâm sâip, “O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zâņgome. Anutunâ kore a sâņgonzâņgoi zengâren gâne kâtņâ mem zâņgome. Kurukņâ gwamârâp gâbâreziņgâm abâtņandâ lâmbamzâņgomap, yatigâk nâņâ a ambân kâmut kinnâ topņan gâbâreziņgâbâ sa birânime. ³⁵ Nâņgânek. Mirâ kamânziņâ nâņâ birâbat. Nâ sa nâņgânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkat gaap, zâk sâm âlip kwâkņangâ.”

14

Kendonân Yesuņâ mâsek a nâi kubikņangip.

¹ Yuda zengât kendon nâin Parisaio a zengât a sâtņâ nâiņâ Yesu nalemgât diigi mirâņan zarip. Oi a nâmbutņâ zen zâk sot nalem ninam diņangât dap sâbap sâm ek tarâwe. ² Oi a nâi kiņ bik lâmbat lâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuņâ ekņâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziņgâm sâip. “Zen sânek. Kendonân a kubikkubikņâ, zo orotņâ mo mân orotņâ?” ⁴ Yatâ sâi hiriņsâm kine Yesuņâ a zo bikņandâ gâsum kubikņangâm sâņgongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzâņgoip, “Zengâren gâbâ a nâigât nanņâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?” ⁶ Yatâ dâzâņgoi den torenņâ dukunam kwakņâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalem ninam diiziņgi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuņâ ziņgitiņâ itâ dâzâņgoip, ⁸ “Gâ a nâiņâ sii nalem om sâi gamņâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ nâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalem mariņâ itâ dâgobap. ‘Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.’ Dâgogi a yenņâ zengât kian kândâtņan âi tap aņun upan. ¹⁰ Nâiņâ sâi gamņâ a gigiņâ zengât kianņan tâpan. Tâtna sii nalem mariņandâ gekņâ itâ dâgobap, ‘Buku, gâ

zâi kian mâteyâk tâtnan.’ Yatâ dâgogi a mâteziņan umâlep patâ nâņgâban. ¹¹ Nâi zâk umņâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatņâ. Ka nâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatņâ.”

¹² Yatâ sâmņâ a diigip, zo itâ târokwap dukuip, “Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamarâpkâ mân diiziņgâban. Wangât, zengoot yatik narâk nâin diigim hâuņâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalem ona sei a gigiņâ sot kiņ bitziņ bâliņ sot sen nâtâtik, a ambân yatâ zo diiziņgâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauņâ mân mâkâne tosâziņâ yen ze i a târârakņâ zaatpi, narâk zoren Anutunâ hauņâ gipap.”

Sii nalem patâgât den sumbuņâ.

(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândâņ nem tarâwe, zengâren gâbâ a nâiņâ itâ sâip, “Nâi zâk Anutugât um topņan nalem nimbap, zâkkât nâņga sâtâreņpoot uap.” ¹⁶ Sâi Yesuņâ den siņgi nâi itâ dukuip, “A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uupâ narâk mâte oi kore a nâi sâņgongoi âi a zen zop kânņan sâsâņâ, zo itâ dâzâņgoip, ‘Nalem mârur om kâtâņ tuugen. Ganek.’” ¹⁸ Sâm dâzâņgoi zen kut nâi nâiyan tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nâņgi mân bâliņ upap.’ ¹⁹ Nâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sâņgân mewan, zo âi ziņgipâman. Zorat patâgâ dukuna nâņgi mân bâliņ upap.’ ²⁰ Nâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patâņâ dukui nâņgâm kuk op itâ dukum sâņgongui, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diiziņgâna ganek.’ ²² Sâi kore a zâk yatâ opņâ patâņâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lukan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patâņâ itâ dukuip, ²³ ‘Gâ dum âi kamân âkņan mâtâbân hibukņan âi gâsum diiziņgâna ga mirânan piksâbi. ²⁴ Nâ itâ dâzâņgua nâņgânek. A kândom zop dâzâņgowan, zen mânâk nimbi.’”

Yesu molimoliņangât den.

(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzâņgoip, ²⁶ “Nâi zâk nâgâren ga ândibâ sâmb îbâ mamņâ sot ambîn murarâņâ sot âtâ munņâ ponâņâ sot ândiândiņâ, zen mân birâziņgâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap. ²⁷ Nâi zâk zikņâ poru nakņâ mân lum nâgât mâtâp lâņbap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamņâ sâņgâņņâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topņâ ek nâņgâbap. ²⁹ Oi yatâ mân opņâ kegâk mirâņâ tandâ pâi giari

kâtñâ kârum birâbap. Biri ko a ambân zinjâ ekñâ girânñangâbi. ³⁰ Zen itâ sâbi, 'A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânângâm biri kinzap.'

³¹ A kutâ nâinjâ a kutâ nâi kumbamñâ kegñâ mân âibap. Zâk itâ nângâm kwâkâbap, 'Nen a bituk ândiennâ ândi a donjep ândie. Zen âlip zângonat mo buñâ?'

³² Zinjâgât nângi gigin oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutñâ sângonzânjo zen âi lumbeñangât den sâne lumbeñ op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nâinjâ kut nâi nâinjâ zo mân birâmñâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.'

³⁴ Yatâ sâmjâ den sumbuñâ nâi itâ sâip, 'Sii zo naamñâ. Ka siigât naamñâ buñ oi ko dap oindâ naamñâ dum upap? Zo buñâ.

³⁵ Sii bâlijñâ zo yatâ mo yatâ orotñâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapootñâ den zi nângâbap.'

15

*Râma galem agât den sinji.
(Mt 18:12-14)*

¹ Kât miminjâ a sot bâlijñâ mâme a, zen Yesugâren den sinji âlip nângânam mindumarâwe. ² Oi Parisaio a sot Kembagât guru-min den zorat galem a, zen zorat nângâne bâlijñâ oi Yesugât itâ sâwe, 'A zâk bâlijñâ mâme a zen sot tap nalemanemap. Man orotñâ zo opmap.'

³ Yatâ sâne Yesujâ den sumbuñâ nâi itâ sâmjâ dâzânjoip, ⁴ 'Zengâren gâbâ a nâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buñ oi birâbap? Zo yatâ buñâ. Kâmut patâ 99 zo birâzingâm buñ upap, zo kârubap. ⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap. ⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzânjom sâbap, 'Sâtâre utnâ. Râmanâ buñ oip, zo muyagian.' ⁷ Nâ dâzânjo nângâne. Zo yatigâk a 99 zen târârakñâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâlijñâ mâme a kânokñâ umñâ melânji zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtñjik muyagibap.'

⁸ Yatâ sâmjâ den nâi itâ târokwap sâip, 'Dap nânge? Ambân nâinjâ kât bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buñ oi birâbap? Buñâ. Zâk kârâp sâumñâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemñâ ambân bukurâpñâ, kamârâpñâ zângonsâi gane itâ dâzânjoibap, 'Kâtnâ buñ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.' ¹⁰ Zorat sa nângâne. Zo yatik bâlijñâ mâme a mo ambân kânok umñâ melânji Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.'

A katep nâi tâmbetagogam oip.

¹¹ Yesujâ den sinji nâi itâ sâmjâ dâzânjoip, 'A nâi nanzatñâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwakñandâ ibânâ itâ dukui, 'Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât sinji sâin, zo mem ni.'

Yatâ sâi kât sot sikum kâsapkumñâ munñâ pindâm âtânangât sinji pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi larñ ândim bâlijñâ top top opñâ kât sot sikum zo zoren zingâm nanjoip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buñ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâmjâ kwagip. ¹⁵ Hân mariñâ nâi zâkkâren ari sâi hibukñan âi bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen naleman angân kârânangâne yen tap tepñangât opñâ bâu zengât nalemanimbam oip.

¹⁷ Yatâ opñâ nângânangânâ pâronsâi itâ nângip, 'Ibânangât nep a kâmut, zen nalemanem âkon op ândine nanñâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânân âim ibânangâren takâm itâ sâmjâ dukubat, Ibânâ nâ bâlijñâ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.'

²⁰ Yatâ sâmjâ ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ ekñâ umñâ nângâm sârârâk kârâm âi lum mangarip. ²¹ Mangari itâ dukui, 'Ibânâ nâ bâlijñâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.'

²² Yatâ sâi ibânandâ kore a itâ dâzânjom sângonzânjoip, 'Kek âi hâmbâ âlipñâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamñâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buñ oibân gâbâ muyagem gaap.' Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunñâ zâk nebân ândiepnâ puriksâmjâ kamân nangâmñan ga kin kep kwamit nângip. ²⁶ Zâknâ sâi kore a nâi gâi mâsikâmjâ sâip, 'Kep zo top dapkât?' ²⁷ Oi zâknâ sâip, 'Mungâ gaap. Gaapkât ibânandâ sâi makau gwam patâ kom uen.' ²⁸ Yatâ dukui nan kunñâ zâk kuk opñâ kamânân man bageip. Ibânandâ nângâm kamân ginñan geim um lumbeñ den dukui. ²⁹ Yatâ dukui mân nângânangâ op kin itâ dukui, 'Nângat. Nâ kendon patâ donjep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ nonij gwamñâ mân nina nâ sot bukurâpñâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk larñ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkom gulipkum nanjoip. Zâk yatâ zorâñ âburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.'

³¹ Sâi ibânandâ itâ dukui, 'Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatñâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât sinji op nanjoip. ³² Ka mungâ ko moipñâ zaatsap. Oi zâk buñ oipñâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.'

16

Kât galem a bâlijñangât den.

¹ Yesunâ arâpnâ den sinji nâi itâ sâmb dâzângoip, “Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nânjip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’

² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nânjan. Gâ yatâ zorânâ dum zagâtjâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topnjâ ikpâ.’

³ Sâi galem a zo umnjan itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ bunjâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibat kât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletziŋgamarâwe, zorat op sâip.)

⁴ Irabot nânjan. Patânâ molinigi a patânangât sikum tosa miwe, zengâren âi buku ua sâne zengât mirin ândibat.’

⁵ Yatâ sâmb patânangât tosa miwe, kânok kânok zângonsâi gawe. Oi zâknâ a nâi mâsikâm sâip, ‘Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?’

⁶ Mâsiki zâknâ sâip, ‘Kelâk âmanjân pâpanjâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâmb dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulemgu.’

⁷ A yatâ sâmjâ a nâi mâsiki, ‘Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetjâ 1 handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi mem 80 kulemgu.’

⁸ Yatâ oi patânâ nânngâmjâ galem a bâlinjâ zorat nânngânangâ, zo nânngi imbanâ oi sâmb âlip kwâknjanjip.”

Yesunâ yatâ sâmjâ târokwap itâ sâmb dâzângoip, “Um kâtik a, zen kut nâi nâi utnam nânngânangâziŋ patâ zei upme. Sumbemgât sinji a, zen yatâ zo mân zemziŋgop.

⁹ Zorat dâzângua nânngânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâlinjâ zi a zen ziŋgâne buku otziŋgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buj oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsânâ. Oi sumbem kamânân ândiândinj âlip ândibi.”

Kut nâi nâi bonjâ sot yennâ, zorat den.

¹⁰ A nâi zâk kut nâi nâi yennâ dânbân galem upap, zâknâ kut nâi nâi bonjâ patâ zo âlip galem upap. Nâi zâk kut nâi nâi yennâ mem gulipkubap. Zâknâ yatik bonjâ mem gulipkubap.

¹¹ Zen hângât kât sikum dânbân galem upi, zo ko dap yatâ kut nâi nâi bonjâ ziŋgâbap? ¹² A zengât kut nâi nâi giwe, zo dânbân galem otna gikâ sinji zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a nâinjâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk nâigât umnjâ kiri nâi eknâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesunâ Parisaio a girem dâzângoip.

¹⁴ Yesunâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âknâle zeipkât dinjâ kândâtkom girânjâwe. ¹⁵ Utne itâ dâzângoip, “Zen a zengât mâteziŋjan nen a târârâknâ sâme. Ka Anutuŋâ ko umziŋangât topnjâ eknâp.

A ziŋâ kut nâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuŋâ egi bâlinj opmap.

¹⁶ Kembugât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâknjan Anutu um topnjân ândiândinj, zorat den sinji âlip, zo âsagem laj kârâm ariap. A ambân den sinji zo nânngâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buj utâ sâmb buj upabot. Ka Kembugât gurumin den zo mân buj upap.

¹⁸ A nâi, zâk ambin birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. A nâi, zâk ambân birâbirân zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

¹⁹ “Sikum a patâ nâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâin zo mem ândeip. Oi sirâmjâ sirâmjâ sii nalemb âlipnjâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ nâi ândeip, kutjâ Lasaro. Zâkkât sâknâ zo useyâk. Zâknâ patâgât mirâ mâtâp bagibagiŋjan zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalemb buputjâ gâi nimbap kât nânngâm ândeip. Sâknam nânngâm zem tâi wâu ziŋâ gam usejâ nâmbâlapkumarâwe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimjâ moip. Oi Anutugât sumbem a, ziŋâ ge diim zâi Abaramgât um topnjân pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei sâknam patâ nânngâm ândim sinjâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topnjân tâi egip. ²⁴ Eknâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, neknjâ umgâ bâlinj oi Lasaro sângonguna sâlâpnanâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nânngâm ândian.’

²⁵ Sâi Abaramjâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nânngâ. Gâ hânân âknâle kwâknjan ândein, zo mârumb âkip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârumb âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâknjan ândiat. ²⁶ Osetniŋjan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibî? Oi zengâren gâbâ zi dap op koptgâbi?’

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, nâi dâgoga nânngâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtrnâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzângobap.’

²⁹ Sâi Abaramjâ sâip, ‘Bunjâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nânngâbi.’ ³⁰ Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ bunjâ. Zengât den nânngâm umziŋ mân melânbi. Ka a nâinjâ mumunjan gâbâ zaat sâi ko umziŋ melânbe.’

³¹ Sâi itâ sâmb dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumunjan gâbâ nâinjâ zaat ai dâzângoip yatik birâbi.’”

17

Bâlijanġât nep mân tuubi.

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Yesuġa arâpġa den itâ sâm dâzânġoip, “Bâlijanġât nep tuutuun, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a nġai zâk bâlijanġât nepġa tuubap, yei, zâk dap upap? ² Nġai zâk a giġiġa nġai okġanġi bâliġa upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârumġan kât sumun yâmbât patâ gânduġan saamġa saruyâm giari sâi ko zo bâbalaġ opap. Zen galem oranġâm ândibi.

³ Bukuġa nġai bâliġa oi kubikġanġâban. Otna umġa melâni tosanġa birâban. ⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâliġ uap,’ Zâk yatâ sâi tosanġa birâban.”

Nânġâm pâlâtânġât den.

⁵ Aposolo zen Kembu itâ sâm dukuwe, “Gâ nânġâm pâlâtânġiġâ târokwap niġġâban.” ⁶ Sâne Kembuġa itâ dâzânġoip, “Nânġâm pâlâtânġiġi bonġa mâiktârâ, mundo keetġa yatâ, zemziġi wakum nak ândi, zo sâmbuyânġâm saruyân gei kinbapġât dukune sâtziġ lubap.”

Anġa Kembuġât nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmnġa itâ sâip, “Zenġâren gâbâ a nġai, zâkkât kore anġa nep tuum ândim mo râma galem ândim nġatiksâisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’ ⁸ Yatâ bunġa. Itâ dukubap, ‘Gâ sâġġum kâu lapġa nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.’ ⁹ Nep a zo nep sâm pindip, zo tuugi nânġi âkip. Dabân sâm âlip kwâkġanġâbap? ¹⁰ Zenġât topziġ yatâ ziap. Zen Anutuġa nep sâm ziġiġ, zo op nânġâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâm niġġip, zorigâk tuumen.’”

Yesuġa a kubikziġi ai mân nânġâwe.

¹¹ Yesuġa Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetziġan arip. ¹² Kamân nġain zari sâk bâlâ a bâzagât ziġa ekġa âkġanâk kin den sâm itâ sâwe, ¹³ “O patâ Yesu, nenġât umġa bâliġ oik.” ¹⁴ Sâne ziġitiġa itâ dâzânġoip, “Zen âim sâkziġa tirik namâ galem a tirâpziġgone ikpi.” Sâi zen âim tatne useziġi soġei sâkziġi âlip oip. ¹⁵ Oi zenġâren gâbâ a kânokġa useġa soġei ekġa puriksâm gâip. Puriksâm den kâtik sâm Anutu mâpâseip. ¹⁶ Zâkġa Yesu kinj topġan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokġa. ¹⁷ Yesuġa itâ sâip, “A bâzagât kubikziġan. Nâmbutġa a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ? ¹⁸ Zenġâren gâbâ a nġai âburem gam Anutuġâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nġain gokġandâ gikik gaat?” ¹⁹ Yatâ sâm Samaria a zo itâ dukuip, “Gâ nânġâm pâlâtânġanġât âlip uat, gât ko zaat âi.”

Yesu takâbapġât den.

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Anutu um topġan tâtatġa, narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne itâ sâm dâzânġoip, “Anutuġât um topġan tâtatġa, zo senġa mân igikġa, gât ko itâ mân sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nânġânek. Anutu um topġan tâtatġa, zo osetziġan âsagem ziap.” ²² Yesuġa arâpġa itâ dâzânġoip, “Gâtâm narâk nġain, zoren a bonġa âsagibapġât narâkġa iknam upi. Zo mân ikpi. ²³ Narâk zoren a nâmbutġandâ sâbi, ‘O, ziren nenġâren âsagiap. Hân ândiren zenġâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nânġâne mân bon upap. ²⁴ Hânpan zâk hân muruk toren toren âsagem nânġâmap, zo yatik a bonġa nâġât narâknan âsagei a aksik nikpi. ²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonġa nâ kândâtnone sâknam patâ nânġâbat.

²⁶ Noa ândeiġ, narâk zoren kut nġai nġai urâwe, zo yatik a bonġa nâġât narâk zo mâte oi yatâ upi. ²⁷ Noa ândeiġ, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroġ kwap ândiwe. Ambân anġâgwanġa urâwe. Yatâ op mân nânġâm ândine Noa sot narâpġa zen wanġâyân zâine too uurup takâm gwâkâziġiġip. ²⁸ Loti ândeiġ, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seroġ kwap ândiwe. Kut nġai nġai anġâgwanġa urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe. ²⁹ Yatâ op ândine Lotiġa Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpġa sot sumbem tipġa gem gâi kamân zoren a ambân buġ op nânġâwe. ³⁰ A bonġa nânġa âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nġai sombemân tâpapġa sikum mimbapġât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapġa zâk kamânân mân âburibap. ³² Zen Loti âmbinġanġât den siġi nânġâbi. ³³ Nâi zâk ândiândiġa anġân kâri gulipagobap. Nâi zâk ândiândiġa biri muyagenġanġâbap.

³⁴ Nâ dâzânġua nânġânek. Nġatik zoren a zagât, zet mirâ nġain uman zeitâ nġai mem, nġai birâbat. ³⁵ Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ nġai gâsum, nġai birâbat. ³⁶ (A zagât nebân kiritâ nġai mem, nġai birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâm nanġi arâpġa ziġa mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzânġoip, “Bâu mo zuu kârokġa nġai zei zoren nûi keġ ziġa ninam mindume.”

18

Top likuliku aġât den siġi.

¹ Yesuġât a, zen umziġ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesuġa den siġi itâ sâm dâzânġoip, ² “Kamân nġain top likuliku a nġai ândeiġ. Zâk Anutu sot a

mân hurat kwâtzingip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtjanganâren âim itâ dukumâip, 'Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.' ⁴ A sâtjâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimjâ umjandâ itâ sâip, 'Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtzingâman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâp sâp gâmapkât beknjan mimbâ. Beknjan mân mia sâi ko âsâbân nâgâren gâi sâknâ âkon opap.' ⁶ Kambu zâk den zo sâp nangâm sâip, "A sâtjâ bâlijandâ den sâip, zo nangâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpnâ, zen njâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâzingâbap. ⁸ Zâk mân ândei kârep oi kegâk betzjan mimbap. A bonjâ nânâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nangâm pâlatânzjijoot muyagezingâbat mo bujâ? Zorat umzin galem op ândibi."

Parisaio a sot kât miminjâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutjâ, zen ândiandizingâgât nangâne fârârak oi a toren zengât nangâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zengât den sumbjâ nâi itâ sâip, ¹⁰ "A zagât, zet Anutu mâpâsirâm tirik namin zâiwet. Nâi zâk Parisaio, nâi ko kât miminjâ a nâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikjanganât nangi zari ninâu itâ sâip, 'O Anutu, a nâmbutjâ zen kâmbam kume. Kambu upme. Bâlijâ top top upme. Nâ zen yatâ bujâ. Kât miminjâ a ândiren zi itâ bujâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umjan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nâi nâi memjâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât singi sâp pâmân.' Yatâ sâp ninâu sâip. ¹³ Kât miminjâ anjâ ko tutukujan kin anjan op pindjâsâm kin itâ sâp ninâu sâip, 'O Anutu, nâ bâlijâ mâme a. Nâ a bâlijâ zorat gâ mân birâniban.' Zâk yatâ sâp ninâu sâip."

¹⁴ Yesujâ yatâ sâmnjâ itâ sâip, "Nângânek. Kât miminjâ a zâk Anutujâ tosanjâ biri mirânan arip. Ka Parisaio zâk tosanjâ zemjanjip. Nâi zâk zikjanganât njângi zari Anutujâ kâbakjenganjâbap. Nâi zâk zikjanganât njângi gijinjâ oi Anutujâ mem zaatjanjâbap."

Yesujâ katep mâsop minzjijip.
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân zinj murarâpnjâ diizingâm Yesugâren âim biknjâ gâsuzingâbapkât sâne arâpnandâ zinjgijâ kengât minzjigâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesujâ arâpnjâ zângonsâi gane itâ dâzângoip, "Zen birâne katep mâik zen nâgâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topjanjâ singi kwatzingâzingâjâ. ¹⁷ A ambân zinj umzin diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topjan ândiandigât singi upi. Ka nâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap."

Sikum a njâinjâ Yesugâren gâip.

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Oi sikum a njâinjâ Yesu mâsikâm sâip, "Patâ âlipnjâ, nâ dap op ândiandi tâmbânjângât singi upat?" ¹⁹ Sâi Yesujâ sâip, "Nâgât âlipnjâ wangât nonsat? Âlip marijâ Anutu kânok. ²⁰ Oi gâ Kembangât gurumin den nangâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birâyanjâbâbat. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ bukugangât sârân sâsâjâ mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatzikâm sâtzik luban." ²¹ Sâi sikum a zâk itâ sâip, "Zo katepan gâbik topkwap op gâwan. Njâi mân bira ziap." ²² Sâi Yesujâ den zo nangâm itâ sâp dukuip, "Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut nâi nâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ zingâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlatânjâ op moliniban." ²³ Yatâ dukui a zo sikum patâ zemjanjipkât umjâ bâlijâ oip.

²⁴ Yatâ oi Yesujâ ekjâ itâ sâip, "A kât sikum patânjâ Anutu um topjan bâginam kwakpi. ²⁵ Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpnjan bagibap, zo yâmbâtjâ. Ka a sikumjootjâ Anutugât um topjan bagibagin, zo yâmbâtjâ walâwalân." ²⁶ Sâi nangâm kirâwe, zen itâ sâp mâsikâwe, "Zo yatâ zorâjâ dap yatâ sumbemân baginat?" ²⁷ Sâne Yesujâ itâ sâp dâzângoip, "Anjâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutujâ mâtâpnjâ âlip muyagemap."

²⁸ Sâi Peteronjâ itâ dukuip, "Nen kut nâi njâinjâ aksik kândâtkom gâ moligiwen." ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesujâ itâ dâzângoip, "Nâ perâkjak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk Anutu um topjan ândiandizingâgât opnjâ kamânjâ mo ambâ murarâpnjâ mo âtâ murâpnjâ, mo ibâ mamzatjâ kândâtzanjâgobap, zo ko narâk ziren hâunjâ donjâp mimbap. Oi narâk patin ândiandi tâmbânjâ mimbap."

Yesu zâk mumbapkât singi dâzângoip.

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Yesu zâk arâpnjâ sâi gane itâ sâp dâzângoip, "Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonjâ nâgât den kulemguwe, zorat bonjâ âsagibap. ³² Nâ um kâtik a zengât bitzjan zaria den sâp sinnan gem sâp bâlijâ kwatnim sâknan tâpkubi. ³³ Oi inzutjâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapjâ mumunjan gâbâ zaatpat." ³⁴ Yesujâ yatâ sâp dâzângoip zen kwagâwe. Den zo topjâ mân nangâm, nangâne kwakmak oip.

Yesujâ Yeriko kamânân a sen njâtâtik njâi kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi mâtâp ginjan a sen njâtâtik nâi nalem sot kât, zorat oletzingâm tâip. ³⁶ A

kamut patâ zen mâtâp zoren âine kinziñ kwamit nângâm mâsikâziñgi sâwe, ³⁷ “Yesu, Nasarete goknâ gaap.” ³⁸ Sâne nângâmñâ den kâtiknâ sâp sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliñ oik.” ³⁹ Yatâ sâi a kâdom âiwe, ziñâ den hiriyâsâm tâpâpkât dukuwe. Oi zâknâ den zo nângâm tâtâlim den kâtiknâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinnâ, nâgât umgâ bâliñ oik.” ⁴⁰ Sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinñâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen nâtâtiknâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip, ⁴¹ “Nâ dap otgibatât sat?” Sâi sen nâtâtiknâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkat nângan.” ⁴² Sâi Yesunâ itâ dukuiip, “Singgâ mânângârik. Nângâm pâlâtâñ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” ⁴³ Sâi zorenâk sinâ egip. Oi Yesu molim âimñâ ekñâ Anutu mâpâsiwe. A ambân ziñâ zo ekñâ Anutu mâpâsiwe.

19

Sakaioğât den sinji.

¹ Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. ² Kamân zoren a nâi ândeip, kutñâ Sakaio. Zâk kât mimin a zengât a sâtñâ. Oi sikum mot donbep zemñangip. ³ A zorân Yesu ikpamñâ okñangip. Oi zâk a pânkânok, gât ko a ambân mindune osetziñan kin Yesu ikpam kwagip. ⁴ Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziñgâm Yesu ikpam wakum nak kwâkñan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. ⁵ Oi Yesu zâk nak zorat topñan âi sinâ pâi zari ekñâ itâ dukuiip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârân gâgât mirin ga tâpat.” ⁶ Sâi yatigâk gem gam umâlip opñâ Yesu diim mirânjan arip. ⁷ Oi a zen zo ekñâ nângâm bâliñ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliñ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotñâ uap.” ⁸ Oi Sakaioñâ kin Kembu itâ dukuiip, “Kembu nângâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenñâ a kanpitâ ziñgâbat. Oi a nâmbutñâ kât walâm betziñan mewan, zo yatik nânâ hâuñâ mem zâi pam walâm ziñgâbat.” ⁹ Sâi ko Yesunâ arâpñâ itâ sâp dâzângoip, “A zi Abaramgât kiunnâ. Zâk sot ambin murarânñâ, zen itârânj sumbengât sinji ue. ¹⁰ A bonñâ nâ a tâmbetagoagonjan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan. Kubikziñga sumbengât sinji upi.”

A kât ziñgâziñgânjagât den sumbuñâ. (Mt 25:14-30)

¹¹ Yesu sot arâpñâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, zinj itâ sâwe. “Anutu um topñan ândiândigât narâknâ mâte uap.” ¹² Sâne zorat Yesunâ den sumbuñâ itâ sâp dâzângoip, “A patâ nâinâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâp ba arip. ¹³ Âibam kore arâp bâzagât minduziñgâm kât ekap kânok kânok ziñgip.

Ziñgâm itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ lañ kâri gâbat.’ ¹⁴ Dâzângom ari kamân zorat mâirâpñâ, zen zâkkât âkonziñgipkât kore a sâpongune âimñâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otningâbapkat nângan.’ ¹⁵ A patâ zo ari ko a kutâ zâk lañ hân galem sâp pindi âbureip. Âburem gamñâ kore a kât ziñgip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâziñgip, ‘Kât ziñgâwan, zo mem nepñâ tune dabutâ âsagiap?’ ¹⁶ Sâi a nâinâ gamñâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorân târokwap bâzagât âsagiap.’ ¹⁷ Sâi patânâ itâ dukuiip, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipñâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.’ ¹⁸ Yatâ sâi kore a nâinâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepñâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’ ¹⁹ Sâi itâ dukuiip, ‘Âlipñâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.’ ²⁰ Sâi kore a nâinâ gamñâ sâip. ‘Kât ekap nigin, zo hâmbânâ kâpim pa ziap. ²¹ Nâ gâgât topkâ itâ nângan. Gâ a bâliñâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutñâ zinj tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutñandâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât kenğât op kâtkâ dâñâk pa taap.’ ²² Sâi patânâ itâ sâp dukuiip, ‘Kore a bâliñ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nângâmat. Nâ a bâliñâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitñâ nâmbutñandâ kârâm kâmitne bon oi nimbatkât sâman. ²³ Gâ topnâ yatâ nângâm kât giwan, zo kât a ziñgâna nepñâ tuune âburem ga târokwap membam.’ ²⁴ Sâmpñâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap pindâwan, zo beknjan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.’ ²⁵ Oi ziñâ sâwe, ‘Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.’ ²⁶ Sâne sâip, ‘Nâ dâzângua nângânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwâkñangâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo beknjan mia yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnângobap sâwe, zo minziñgâm gamñâ mâtenanâk zângom nângânek.’”

Yesu zâk donji kwâkñan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâp kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kâdom otziñgâm zarip. ²⁹ Âimñâ Oliwa bâkñan âim Betepage sot Betania kamân mâte otziñgip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sângonzâkom itâ sâip, ³⁰ “Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimñâ donji sigan tâgân saane kinzap, zo muyagibabot. Zo anâ kwâkñan mân tâtatñâ, zo ujakñâ. Oi zo olañ diim gâit. ³¹ Olanitâ a nâinâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, ‘Kembuniñangâren nep

muyagei zirat sap.’”³² Sâi azatnâ zet sâip dâp âi muyâgiwet.³³ Donji olañ kir-itâ mâirâpñandâ mâsikâzikâwe, “Wangât olañsâbot?”³⁴ Sâne ziknâ sâwet, “Kembunâ nep muyagei zirat sap.”³⁵ Yatâ sâi Yesugâren diim aritâ hambâziñ donji kwâkan pamnâ Yesu aline donji kwâkñan zâi tâip.³⁶ Zâim ari hambâziñ mâtâbân lãngat âiwe.³⁷ Oliwa bâkñan gâbâ gi-ari a ambân kãmut gakânâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâi âlip kwâkñanğâwe.³⁸ Oi itâ sâwe, “Oe, a kutâniñâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâi âlip kwâkñanğâm sâni. Oe, u sumbemân Anutu sâi âlip kwâkñanğânat. Sumbemân lumbenâ zimbap.”³⁹ Sâi âine Parisaio a nãmbutñandâ a osetziñ kin itâ dukuwe, “Patâ, arâpkâ sâna birânek.”⁴⁰ Sâne sâip, “Nâ dâzãnguwa nãngãnek. Zen hirisâne sâi ko kât zinj den sâi mãpãsenibe.”

Yesunâ Yerusalem kamãngât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimnâ Yerusalem kamân mãtëyâk ek kin umbâla op iseip.⁴² Isemnâ Yerusalem mãirâp zengât itâ sâip, “Lumbenâ ândim sâi ek nãngãbe? Sinziñ bãpsãsãñ, gât ko mân ek nãnge.⁴³ Gâtãn narâk nãin kãsaziñ gamnâ kamãnzij doongum ândine kwakpi.⁴⁴ Mirâ kamãnzij kom kindiñkãndanj tuum zinjâ sot murarãpziñâ zãngom mem nãi nãi otziñgãne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuzinjâ nã zengãren ga mân nek nãngãwe, zorat kut nãi nãi zo muyageziñgãbap.”

Yesunâ tirik namâ hãlãlu sãip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sãn nañgãm tirik namin zariñ. Zari kut nãi nãi angãgwanğã op kine itâ sãm moliziñgip,⁴⁶ “Namâ zirat Kembugât den kulem nãi ziap, ‘Namãnã zi ninau namã upap.’

Ka zen ko utnetã kãmbu a zengât kât ki yatã uap.”⁴⁷ Sirãmñâ sirãmñâ Yesunâ tirik namin zãim den sinji âlip dãzãngom ândeip. Oi tirik namã gãlem a sot pãtãrãpziñâ, zen kune buñ upapkãt den sãm kãtãñ urãwe.⁴⁸ Yatã sãne a ambân yenñâ, zen aksik Yesugât diñâ nãngãne imbanñâ opmãip, zorat patãrãpziñâ zengãren kwagãwe.

20

Yesu sot a sãtnã, zen den âraguwe.

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Narâk nãin Yesunâ tirik namin a den sinji âlip dãzãngom kiri tirik namã galem a patã sot Kembugât gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe,² “Gã dãtnãngo. Nãigãt sãtkãt kut nãi nãi zo opmat? Nãinñâ yatã upan sãm gigipkãt opmat?”³ Sâne Yesunâ

dãzãngoip, “Nãngoot den nãi mãsikãziñgã dãtnonek.⁴ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nãigãt sãtkãt tuugip? Anutugãt sãtkãt mo agãt sãtkãt?”⁵ Yatã sãi zen ziinjak itâ âraguwe, “Nen Anutugãt sãtkãt tuugip sãindã sãbap, ‘Zen wangãt diñâ mân luwe?’⁶ Mo agãt sãtkãt tuugip sãindã a zinjã kãtñâ nãngobi. Zen Yohanegãt nãngãne propete bonñâ opmãip, zorat.”⁷ Zorat opñâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegãt topñâ mân nãngen.”⁸ Sâne itâ dãzãngoip, “Zo sãne sãi ko nãngoot nãigãt sãtkãt opman, zo dãzãngobam. Ka zen mân se, zorat mân dãzãngobat.”

Waiñ nep galem a bãliñã.

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesunâ a ambân den sumbuñã nãi itâ sãm dãzãngoip, “A nãinñâ waiñ tãk nep kãrãm kãmiriñ. Kãmitiñã galem a zãmban hãn kãrebãn âi ândeip.¹⁰ Oi bonñã mimiñ narãkñã mãte oi kore a nãi bonñã nãmbut mimbapkãt sãngongui arip. Âi taki galem a zinjã kom molinetã bet bãsarj gãip.¹¹ Âburei mariñandã dum kore a nãi sãngongui arip. Sãngongui ari yatigãk kom moline bet bãsarj âbureip.¹² Oi mariñandã dum kore a nãi sãngongui arip. Ari yatigãk kom eksãne âbureip.¹³ Yatã utnetã waiñ kãlam mariñandã sãip, ‘Zi dap upat?’ Mariñanğãt nannã nãi ândeip, zo zikñâ nanñã kãnok. Oi umñã zãkkãren kinmãip. Mariñandã itâ sãip, ‘Nã itã upat. Nã nannã zi sãngongua ari ek âlip hurat kwãkñanğãbi.’¹⁴ Oi galem a zen nanñã ekñã âragwãragu op sãwe, ‘Zãkñã zi gãtãm kãlam mariñã upap, zorat ko koindã kãlam zi nenğãt sinji upap.’¹⁵ Yatã sãmñã mem kãbakñem âi kune moip. Yatã utne kãlam mariñã zãk dap yatã otziñgãbap?¹⁶ Nãnge. Zãkñã ga galem a zãngoip mune kãlamñan galem a urãkñã zãmbanbap.” Yesunâ yatã sãi a ambân zen nãngãm itã sãwe, “Oponj, zo nenğãren zo yatã mân âsagibap.”

¹⁷ Sâne Yesunâ zinjitiñã sãip, “Kembugãt ekabãn den kulem nãi itã ziap, zo topñã dapkãt?

‘Mirã tuutuun a, zen kunkun nãi ekñã âkon op birãwe. Kembunã kunkun zorãñã mem namin kwãnãngip.¹⁸ A nãi zãk kunkun zorãñ komñã sãkñã tãmbetkubap. Oi kunkun zorãñ a nãi kwãkñan kumbap, zo ko kom kwãndãlibap.’”

¹⁹ Yatã sãi Kembugãt gurumin den zorat galem a sot tirik namã galem a patã, zen sirãm zorenãk gãsunam urãwe. Oĩ a ambân zengãt kenğãt op birãwe. Zen itã nãngãwe, “Yesunã den sumbuñã sãip, zo nenğãt op sãip.”

²⁰ A patã, zen Yesu gãsun kumbigãt a sãngonzãngone tik ek molim ândiwe. A zo

ziñâ târârak holi yatâ ândim Yesu denñâ sâkñanâk sâm diim a kutâgâren âi pânam urâwe. ²¹ Den sâm mâsikâ okñanğâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nânğâmen. Gâ den târârak dâtnânğomat. Oi patâ walâzingâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonñanâk sâm kusikñan pâmat. ²² Zorat sâna nânğânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?” ²³ Sâne Yesuñâ sarâziñanğât topñâ nânğâm sâip, ²⁴ “Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.” ²⁵ Yatâ sâne dâzânğom sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” ²⁶ Yatâ sâi zen diñâ zo saanam a ambân mâteziñan kwagâwe. Zorat den hâuñâ mân sâm diñâ mâpâsiwe.

Mom zaatzañanğât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a nâmbutñâ zen Yesugâren gawe. A zo ziñâ momñâ za-atzaat, zo mân ziap sâmarâwe. ²⁸ A zo ziñ gam Yesu itâ sâm mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemguip, ‘A nâiñâ ambân memñâ katepñâ mân âsagei ândim moi munğandâ malâ zo mei âtananğât sinji katep muyagibap.’” ²⁹ Oi zorat sâindâ nânğâ. Âta mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ ambân mem kiun buñ ândim moip. ³⁰ Moi munğandâ malâ zo mem yatik kiun buñ ândim moip. ³¹ Moi munñâ nâiñâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âta mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziñ buñ mom nânğâwe. ³² Munetâ bet ambân malâziñ zo moip. ³³ Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo nâigât ambân upap?”

³⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânğoi, “Hanân zi a ambân miyanğame. ³⁵ Narâk patin ko Anutuñâ nânğâziñi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân miyanğabi. ³⁶ Zen mumuñan gâbâ zaatñâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumuñan gâbâ zaatpi, zo Mosenâ kârâp nak topñan âsagei egibân den zo sâm muyageip. Zâk Kembangât den itâ sâm kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zengât Anutu.’ Nâ zorat sa nânğâne. ³⁸ Anutu zâk mom buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Zâk wâgân ândie, zengât Anutu. Anutuñâ zengât nânği aksik patâ wâgân ândie.”

³⁹ Yesu zâk yatâ sâm dâzânğoi Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutñandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.” ⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam kenğât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesuñâ itâ sâm mâsikâziñgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât?” ⁴² Dawidi zikñak Psalm ekabân den nâi itâ sâm kulemguip, ‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâm dukuip. ⁴³ “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kinganğât kombân upi.”’ ⁴⁴ Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâip, zorâñ dap op kiunñâ uap?”

Kembangât gurumin a, zengât den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpñâ itâ sâm dâzânğoi, “Kembangât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hambâ kârep mem ândine a ziñ sombemân muyageziñgâm sâm âlip kwatziñgâbigât umziñ kinmap. Oi mâpâmâpâse namin sot nalem ninin namin a sâtrñâ tâtarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zorâñ ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi lañ mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kârep sâm tosaziñ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziñanğât hâuñâ yambâtñâ mimbi.”

21

Ambân malâ nâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesuñâ sinñâ pâi ari egi sikum a ziñâ Kembangât sinji kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ nâi, zorâñ gam kât kuniñâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesuñâ ekñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânğobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorâñâ walâziñgap. ⁴ Sikum a zen mamñâ âmbi ze ko nâmbutñik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtñâ pam nânğâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutñâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neulenğot âlipñâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâm kine Yesuñâ dâzânğoi. ⁶ “Narâk nâin kâsaziñâ gam namâ neulenğot zi kândañne giligâlâksâm buñ op nanğabap.”

⁷ Oi ziñâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. A donbeññâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Nâmbutñâ itâ sâbi, ‘Narâkñâ mârûm mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nânğâne bonñâ buñ upap. ⁹ Oi kâmbamgât den sinji nânğâm mân kenğât upi. Kut nâi nâi yatâ zo âsagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap.”

¹⁰Yatâ sâmb sâip, "Hânjâ hânjâ, kâmutnjâ kâmutnjâ, zen kâsa op zimbi. ¹¹Wârîj patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziŋgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânjâ muyagibap."

Den singi âlipkât kâmbam muyagibap.

¹²"Yatâ mân âsagei zen gâsuziŋgâm zângom moliziŋgâbi. Oi gâsâzângom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diiziŋgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziŋgâbi. ¹³Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsum ziŋgâbi. ¹⁴A zengât mâteziŋan kin den dap sânat sâmb mân nângâm kwâkâ upi. ¹⁵Ninak den nângânângâ âlipnjâ ziŋga kâsarâpziŋâ zen dinziŋâ nângâmjâ mân kumbi.

¹⁶Oi zorik bujâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziŋâ, ziŋâ sâne gâsuziŋgâm zângobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutnjâ mumbi. ¹⁷A donjep zen kutsiŋginanŋât opnjâ um kâlak otziŋgâbi. ¹⁸Yatâ otziŋgâne nânjâ galem otziŋga kâukziŋ sâmot nâi mân buj upap. ¹⁹Zen kâtigem âim ândiândiziŋ muyagibi."

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰Kâsarâpziŋ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, 'Kamâniŋ patâ kândaŋne kwamen zimbapkât narâkijâ mâte uap.'

²¹Oi Yudaia hânân ândibiŋjâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikjan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiŋjâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkjan ândibiŋjâ Yerusalem kamânân mân zâibi. ²²Narâk zoren tosaziŋjâ hâuŋjâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembugât den ekabân ziap, zo bonnjâ muyagibap.

²³Yei, ambân kâmborâ sot katep namân goknjâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâuŋjâ Kembujâ sâknam patâ ziŋgâbap. ²⁴Oi kâsa ziŋjâ a ambân nâmbutnjâ kâmbamjâ zângom nâmbutnjâ diiziŋgâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân nâin gâbâ um kâtik, ziŋ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziŋ âkâbap."

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵"Bet mirâsiŋ sot kâin sângelak sen pupnjâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutnjâ kâmutnjâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbâŋgum kwatmit patâ muyagei nângâne kwakmak oi kengât upi. ²⁶Oi Anutuŋjâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm imbanjâ buj upap. Oi a ambân, ziŋ kut nâi nâi muyagibap, zorat nângâm kwâkâmjâ kengât opnjâ munam op kinbi. ²⁷Oi a bonnjâ nâ unumunum kwâkjan imbanjâ âsakjânoot ga nikpi. ²⁸Kut nâi nâi zo âsagei

kâkjam eknjâ itâ sâbi, 'Gâsuniŋgâbapkât narâk mâte uap.'

²⁹Yesujâ yatâ sâmb den sumbujâ nâi itâ târokwap dâzâŋgoip, ³⁰"Zen dâgap nak eknjâ topnjâ itâ sâme, 'lum burutuksâi maa narâk upamap.' ³¹Yatik kut nâi nâi san, zo muyagei eknjâ sâbi, 'Anutu um topjan ândiândiŋ, zorat narâk mâte uap.'

³²Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut nâi nâi san, zo muyagibap. ³³Hân sot sumbem buj upabot. Nâgât den zo ko mân buj upap."

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

³⁴"Sii nalem nem kut nâi nâi yennanŋât nângâm ândine um nângânângâziŋ buj oi narâk patâgât mân nangâm ândine muyagei pârâkjam lâu taktak upegât gasâziŋ kârâm ândibi. ³⁵Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziŋ oi muyagibap. ³⁶Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâmb ândine Kembujâ imbânjâ ziŋgi kut nâi nâi âsagibapkât sâsânjâ, zo âsagei ândine a bonnjâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi." Yatâ sâmb dâzâŋgoip.

³⁷Yesu zâk sirâmân tirik namin den singi âlip dâzâŋgom ândeip. Oi mirâ nâtikksâi birâziŋgâm Oliwa bâkjan zâi zemâip. ³⁸Mirâ haŋsâi a ambân aksik zâkkât den nângânâm tirik namin zâiwe.

22

Yudanjâ Yesu tirâpziŋgobapkât sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹Yuda zengât kendon patâ kutnjâ Pasowa, narâkijâ mâte oip. ²Tirik nama galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât kengât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâmb mâtâp kâruwe.

³Yatâ op ândine Sataŋjâ Yesugât a nâi kutnjâ Yuda, Karioto kamânân goknjâ, zâkkât umjan giarip. ⁴Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpziŋgoi gâsubigât dâzâŋgoip. ⁵Oi zen nângâm umziŋ âlip oi sângânjâ kât pindâbigât sâwe. ⁶Sâne dinziŋjâ lum sâmb kâtigem Yesu tigâk tirâpziŋgobam ek kârûm ândeip.

Yesu sot arâpñâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷Kendonân nalem niniŋjâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamnjâ kom gam omarâwe. ⁸Oi Yesujâ Petero sot Yohane itâ sâmb sângonzâkoip, "Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtâŋ tuubabot." ⁹Sâi ziknjâ itâ sâmb mâsikâwet, "Mirâ ikâ zoren undat?" ¹⁰Sâitâ itâ sâmb dâzâkoip, "Nângit.

Zet kamânân zâim a nâi egitâ too âmaņoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariņâ itâ dukubabot, 'Patâņâ gâgât itâ sap, "Mirâ umņâ ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa naleme ninat?" ' ¹² Sâitâ zâknâ mirâ umņâ patâ nâi kianj tâtatņâ kubikkubikņâ, zo tirâpžakoi zoren naleme om kâtâņ tuubabot." ¹³ Zet âim Yesuņâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa naleme om kâtâņ tuuwet.

Pasowa naleme nem waiņ too ziņgi niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Naleme ninij narâknâ oi ko Yesu sot arâpnâ zen naleme ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesuņâ itâ sâip, "Sâknam narâk mâte oi naleme zi zen sot nimbatkât otnigap. ¹⁶ Nâ sa nâņgânek. Pasowa naleme dum mân nem ândia Anutu um topņan zorat bonņâ, zo âsagibap."

¹⁷ Yatâ sâmnâ waiņ hâkop mem sâiwap sâim itâ sâip, "Zi mem nem aņgânek. ¹⁸ Nâ dâzâņgobâ. Waiņ too dum mân nem ândia Anutu gât um topņan ândiandij, zo muyagibap." ¹⁹ Den yatâ sâmnâ naleme nâi memņâ sâiwap sâim mamuņ itâ sâim ziņgip, "Zi sunumnâ. Zo zengât siņgi san. Nâgât nâņgâm itâ nem ândibi." ²⁰ Naleme nine waiņ too hâkop mem ziņgâm sâip, "Hâkop ziren târotâronij irakņan gât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nâņgânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâknâ nâ sot tâtarân naleme ârandâj nem nem tet. ²² A bonņâ, nâ mâtâp sâim ninij, zorik âibat. Ka a nâi tirâpžâņgoi gâsunibi, yei, zâk hâuņâ yâmbâtņâ mîmbap." ²³ Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziņan gâbâ nâiņâ yatâ upap sâim mâsikâyaņgawe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpnâ, zen osetniņan gâbâ nâiņâ patâniņâ upap sâim den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuņâ itâ sâim dâzâņgoip, "Hân a kutâ, zen kore a gâsâzâņgome. A zâizâiņ, zen a yenņandâ sâim âlip kwatziņgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patâņâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtņandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorâņ zâizâiņâ? Naleme yen tap niniņâ, zorâņ zâizâiņ no naleme uuņâ, zorâņ zâizâiņ? Yen tap nimbap, zo zâizâiņâ nâņgâme. Nâņâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nâņgâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbanjâ nigî a ambân zengât patâziņ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtņâ op ândibigât sâim ziņgan. ³⁰ Zorat nâņâ sa zen nâ sot naleme nem sâtâre op a kembu tâtarân tap

Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâim kwâkâbi."

Yesuņâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesuņâ itâ sâip, "Simonj, Simonj, a zen kopi mândâlem kubikņâ sâknâ birâme, zo yatik gâ Satâņgât bikņan zâibangât sap. ³² Oi nâņâ ko nâņgâm pâlâtâņgâ loreme buņ opapkât ninâu san, gât ko âburemņâ bukurâpkâ tânzâņgoban."

³³ Sâi Peteroņâ itâ dukuip, "Kembu gâ tâk namim mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi." ³⁴ Oi Yesuņâ sâip, "Petero, nâ dâgoga nâņgâ. Kurukņâ diņ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâiban."

³⁵ Yatâ sâim sâip, "Nâņâ sâņgonzâņgua kât sot irâ, ki pâke buņ âim zorat kâruwe?" Oi ziņâ sâwe, "Yatâ buņâ." ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzâņgoip, "Narâk ziren ko a nâi zâk kât zemņâņgap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemņâņgap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbangât sâu patâ buņ oi hâmbâņâ kwâkâm ziņgi sâu nâi pindâne mem âibap. ³⁷ Nâ sa nâņgânek. Propete ziņ nâgât den kâņņan itâ kulemguwe, 'Zâk bâliņ mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, 'A zi, zen bâliņ mâme a.' Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsâņ, zo aksik patâ bon op narjâbapkat narâk mâte uap." ³⁸ Sâi arâpnâ ziņâ dukuwe, "Kembu eknan. Kâmbangât sâu patâ zagât mien." Sâne sâip, "Âlipņâ."

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk nâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâkņan zari arâpnâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesuņâ arâpnâ itâ dâzâņgoip, "Zen mâsimâsikâyan loribegât ninâu sânek." ⁴¹ Yatâ sâim kât lum pândâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâim ninâu sâip, ⁴² "Ibânâ, nâņgânim sâknam kâmut zi betnan mena buņ oik. Oi nâgât den buņâ, gâgât den, zo kâtigibap."

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a nâiņâ gem gam imbanjâ pindâm mem kâtikņan kwâkâņgip. ⁴⁴ Umņan sâknam donbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorâņ hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmnâ zaatņâ arâpnâ zengâren âim ziņgirip. Zen umbâlâņâ mem lotņan kwatziņgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesuņâ ziņgit sâip, "Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyan loribegât zaatņâ ninâu sânek."

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâim kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpnâ zengât bukuziņâ, kutņâ Yuda, zâknâ kândom otziņgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mâņganbapkat Yesugâren

gâip. ⁴⁸ Gâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonjâ nâ lum manganim sâna gâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a gakânâ, zen kut nâi nâi muyagibâ sâi eknjâ sâwe, “Kembu sâna nângâm nen zângonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmjâ zengâren gâbâ nâinjâ tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapnjâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo eknjâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapnjâ mem târokwaip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâuknjâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâzingip, “Zen nâgât dap nânge? Nâgât nângâne kâmban ku a oi lingip kâlâuzinjoot mem ga gâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmjâ sirâmjâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot nâjtâtik mariņanġât narâk uap.”

Peteronâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A zinj Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteronâ bet molizinjâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâliġen âim kârâp om nângâm tetero zâk bagim osetzijan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân nâinjâ ga eknjâ sâip, “A zi zâk sot ândimâp.” ⁵⁷ Sâi Peteronâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.” ⁵⁸ Yatâ sâm mâik nâi tâi a nâinjâ eknjâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân goknjâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ sat, zo nâ bujâ.”

⁵⁹ Mâik nâi tâi a nâinjâ ga eknjâ sâm kâtigem sâip, “Perâkņak, a zi zâk sot ândimâp. Zâk Galilaia goknjâ.” ⁶⁰ Sâi Peteronâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kuruknjâ diņ sâip. ⁶¹ Oi Kembujâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembujâ den mârûm sâip zo nângip, “Kuruk diņ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.” ⁶² Den zo nângâm umjâ bâliņ oi âkņan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut nâi nâi okņanġawe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm sinjan gem dukum kuwe. ⁶⁴ Si sângân kwâtepkum komjâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a nâinjâ gogap, zo kutnjâ sâna nângânâ.” ⁶⁵ Oi den bâliņâ nâmbutnjâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ haņsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ dukum sâwe, ⁶⁷ “Dâtnângo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsûm niņgâ.” Sâne itâ dâzângoip, “Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nângâbe. ⁶⁸ Nâ mâsikâzinga sâi ko den torenjâ mân dâtnobe. ⁶⁹ Lan sa nângânek. Narâk zi

a bonjâ nâ Anutu imbanâ mariņâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.” ⁷⁰ Sâi nângâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanjâ?” Sâne zâkņâ sâip, “Zo se, zo.” ⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Zikņâ lâujan gâbâ gâi nângen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe. ² Zâkkât mâteņan kin itâ sâm sinjan giwe, “A zirat topnjâ itâ ziap. Zâk a donġep um gulip kwatzingâmop. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzângoip. Oi zikņanġât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’”

³ Sâne Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkangât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.” ⁴ Sâi Pilatonâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzângom sâip, “Nâ a zirat tosanġâ kâruan.” ⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotņâ dâzângoip hânningâ dâp op lanġ kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Zo Galilaia goknjâ?” ⁷ Zâk zinj yatâ sâne Pilatonâ nângâm Yesu zâk Herodegât nebân goknjâ sâm sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknjâ umjâ âlip oip. Herode zâk Yesugât sinġi nângâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tuugi ikpatkât nângâm ândeip. ⁹ Oi zâkņâ Yesu den topnjâ topnjâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hâunġâ mân mâburem dukuip. ¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâm sinjan gem kirâwe. ¹¹ Herode sot kâwali arâpnâ, zen Yesu sinjan gem den gân okņanġawe. Oi Herodeņâ sâi Yesu a kembugât hâmbâ nâi giņanġâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe. ¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârûm ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknjâ sot a yenjâ sâi gawe. ¹⁴ Gane itâ sâm dâzângoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umzijan gemap.’ Oi nâņâ zengât mâteziņan topņanġât kârua buņ uap. ¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buņ oi sângongoi diim ge. Nânge. Tosanġandâ mumbapkât sinġi mân uap. ¹⁶ Zorat sa kâwali a zinjâ tâkņâ lapitne olanġbat.” ¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk

namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olaŋ zingâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut zinj den kâtik sâm sâwe, "Zâk buŋ oik. Baraba ko olaŋ ninŋâ." ¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutŋâ, zen a kutâgât âkonziŋgi kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutŋâ zângone mune tâk namin zâmbarâwe. ²⁰ Oi Pilatonâ Yesu olaŋbamŋâ dâzângoip. ²¹ Dâzângoip zen den yu kambâr sâm sâwe, "Poru nagân moik. Poru nagân moik." ²² Sâne Pilatonâ kwâkâziŋgi sâp karâmbut oi sâip. "Wan tosaŋât? Nânâ nânŋa tosaŋandâ mumbapkât sinŋi mân uapkât sandâ tâkŋak lapitŋâ birâne âibop." ²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, "Poru nagân moik." Sâm gulipmalip utne Pilatonâ dinziŋâ lugip. ²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonâ sâm kwâkip. ²⁵ Oi dinziŋâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olaŋ zingip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziŋan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-36; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a nâi muyagiwe, kutŋâ Simon, Kirene hânân gokŋâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumŋâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtŋan arip.

²⁷ A ambân donŋep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutŋâ, zen umbâlâ op isem weŋâ molim âiwe. ²⁸ Yatâ utne Yesuŋâ puriksâm itâ sâm dâzângoip, "Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziŋâ sot murarâpziŋâ, zengât isenek.

²⁹ Nângânek. Gâtâm, narâk nâin itâ sâbi, 'Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziŋ buŋ sot ambân sigan, zengât nângindâ âlip upap.' ³⁰ Narâk zoren bakŋâ zengât itâ sâbi, 'Zen âbângum ge kwâratnângonek.' Oi bakŋâ mâik zo yatik, 'Ge kwâratnângonek.' ³¹ Kut nâi itâ zo nak wâgân okŋaŋge. Nak aronŋâ, zo dap okŋaŋgâbi?"

³² Oi bâliŋ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe. ³³ Oi âimŋâ hân nâi kutŋâ kâuk sinjit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândân zâkawe. Yesu zâk tânâmpjan, bâliŋ mâme a zet toren toren kwânângâziŋgâwe. ³⁴ Utne Yesuŋâ ninâu itâ sâip, "Ibânâ, a zi ziŋâ kut nâi nâi ue, zi topŋâ mân nânggeŋât tosâziŋ birâ." Sâi kâwali a zen hâmbânŋagât opŋâ wenzu pâne âsageip dâp miwe. ³⁵ A donŋep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziŋâ ko mem ge kwâkwat den dukum sinjan gem kirâwe. Itâ sâwe, "A nâmbutŋâ tâmbetagonam utne tânzângoip. Zikŋaŋgât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuŋâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik." ³⁶ Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlâkŋâ pindâm sâwe, ³⁷ "Gâ Yuda

zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge." ³⁸ Yesugât poru nagân den nâi itâ kulempuwe, "Zi Yuda zengât a kutâ."

³⁹ Bâliŋ mâme a nâi poru nagân kin betziŋan mem Yesu dukum sâip, "Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâknikŋâ mâkâ." ⁴⁰ Yatâ sâi bâliŋ mâme a nebutŋandâ dukum sâip, "Net kâmbamgât sinŋi ârândân uenŋâ Anutugât kengât mân op sat? ⁴¹ Net tosanikŋaŋgât dâp otnike. Ka a zi ko bâliŋâ mân oip." ⁴² Yatâ sâmpŋâ Yesu dukuip, "Yesu, gâ kembu imbanâgoot ândim, gâ nâgât nângâban." ⁴³ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, "Nâ perâkŋak sa nânŋa. Itârânŋ gâ nâ sot sumbem kamân âlipŋan, Paradisi, zoren ândiban."

⁴⁴ Oi mirâ bâkŋan oi mirâ sumunkom ze nâtatik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip. ⁴⁵ Oi tirik namin sângum patâ nâi kirip, zo tânâmpjan olaŋ gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, "Ibânâ, bikan um dâpnâ paan." Yatâ sâm moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nângâm Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâm sâip, "A zi perâkŋak tosaŋâ buŋâ. Hâlâlû a."

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen ekŋâ umbâlâ opŋâ âiwe.

⁴⁹ Yesu zikŋâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âkŋan kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutŋâ Yosepe. Kamânŋâ Yudaia hânân tâip, kutŋâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtnâ zengât kâmurân gokŋâ. Oi a zo a târârakŋâ. ⁵¹ A sâtnâ zen Yesu kunam sâne nângi mân dâp oip. Zâkŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋ, zo âsagibapkât nângâm ândeip. ⁵² A zorân Pilatogâren âimŋâ Yesugât kâmbârâŋagât dukuip. ⁵³ Oi Pilatonâ nângâŋaŋgi Yesugât kâmbârânŋ mâkâmŋâ sângum kâunŋâ kâpimŋâ kât mâtâpŋan pâi zeip. Kât mâtâp zo anâ kendâm kubigâwe. Zo uŋakŋâ. Zoren mârûm a mân zâmbarâwe. ⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâkŋâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutŋâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbârânâ kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut nâi nâi zo ek nângâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipŋâ mem kubigâwe. Oi Yuda zengât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuŋan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ haŋsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakŋine mâtâp

pâronsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbârân kârum mân muyagiwe. ⁴ Kârumnâ imbanâziy buy oi kengât op kin a zagât, hâmbâziknâ âsâknâ tobat nâi yatâ, zet ambân âiwe, zengât umziy topnjan kirâwet. ⁵ Oi ambân zen kengâtziyngât op pindijsâm kine a zagât zorân itâ dâzângowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumunâ zengâren kârue?” ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilâia hânân ândim den itâ dâzângoip, zo nângânek, ⁷ ‘A bonnâ nâ bâlij mâme zengât bitziyan zaria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nângâwe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpnâ sot a ambân nâmbutnâ den sinji zo dâzângowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziyâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamnâ. Zen aksik Aposolo den sinji zo dâzângowe. ¹¹ Aposolo zen den so nângâne bon buy oi mân nângâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Petero zâk zaatnâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimnâ pindijsâm egip. Egî sângum kwamenâk zei egip. Oi kut nâi nâi âsageip, zorat nângâ kwâkâ opnâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.
(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zengâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buynâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut nâi nâi âsageip, zorat den sâim âiwet. ¹⁵ Sâim âim tâitâ Yesunâ âim muyageziki ârandân âiwe. ¹⁶ Zet sinzik mân ânângâripkât mân ek nângâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sângânziknâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a nâi kutnâ Keleopa, zâknâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den sinji nânge. Gâ kânoknâ kamân nâin gok, gât ko mân nângâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete goknâ, zâkkât sinji. Zâk Anutu mâtejan Propete patâ ândimnâ nep patâ tuum den imbanânoot dâtnângomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nângindâ imbanâ oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâim kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nângâm ândiwen. Zâknâ Isirae a bâlijan gâbâ olanngâbap. Sâim nângâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârân nenngâren gâbâ ambân nâmbutnâ den dâtnângone um kunjun uen. Zen hanngât kwagân âim kâmbârânâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageningâm Yesu zaatsap

sâm dâtnânguabot.’” ²⁴ Oi den zo nângâm nenngâren gâbâ a nâmbutnâ, zen ambân ziyn se, yatik âim muyageie. Oi ziknâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sâim dukuitâ Yesunâ dâzâkoip, “Propete zen den sâim kulemuwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nângâm kwâtâtiwe?” ²⁶ Propete zen Kristo sâknâm nângâm nâ sumbem âsâknâ bâgibapkât sâim kulemuwe. Anutunâ nângip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sâimnâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemuwe, zorat topnâ sâim muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo anngân kârânngâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum nâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nângâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapnâ nalem mem sâiwap sâim mamun zikip. ³¹ Yatâ oi sinziknâ ânângâri ek nângâwet. Ek nângitâ zobâ buy op arip. ³² Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom sinji âlipkât topnâ dâtnâkoi umnik âbânguap.”

³³ Yatâ sâimnâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimnâ arâpnâ sot bukurâpziyâ mindum tatne muyageziyngâwet. ³⁴ Muyageziyngât itâ sâim dâzâkowe, “Kembu zâk perâknok zaatnâ Simon muyageziyngâp.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembunâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den sinji dâzângowet.

Yesu zâk arâp muyageziyngip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yoh 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den sinji sâim tatne Yesu zâk osetziyan muyagem kin nâ itâ sâim dâzângoip, “Umziy diim gei ândinek.” ³⁷ Zen eknâ pârâkpan kengât op sâwe, “Wâkenâ muyagem gaap.” ³⁸ Sâne dâzângoip, “Zen wangât kengât op um zagât ue?” ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buynâ.” ⁴⁰ Den yatâ sâim gutnâ kin biknjan zo tirâpziyngâp. ⁴¹ Oi sâtâre op dijnâ mân nângâm pârâkpan tatne mâsikâzingâm sâip, “Nalem nâi zengâren taap?” ⁴² Sâi saru zuunâ nâi oot sisiinâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâteziyan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sâim dâzângoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzângom ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemuwe, zo bonnâ op nanngâbap.” ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsun ziyni nângâm umziy pâronsâip. ⁴⁶ Oi itâ sâim dâzângoip, “Kristo nâgât itâ kulemuwe. Nâ sâknâm nângâm momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsinjinâ a hân

dâp zengâren ari umziŋ melânje Kem-
bunĵâ tosaziŋ birâbap. Nep zo Yerusalem
kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut nĵâ
nĵâ âsageip, zorat siŋgi a ambân dâzânĝom
ândibi.

⁴⁹ Oi nânĝânek. Ibânandâ kut nĵâ zo
zengât siŋgi sâmbât kâtigeip, zo sânĝongua
gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm
mambât ândine ubâ imbanĵâ sânĝongua
zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum
gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân ĝâbâ diizingâm âi Betania
kamân gootĵan âim bikĵâ pam mâsop
minzingip. ⁵¹ Mâsop minzingâm zâmbam
sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre
op Yerusalem kamânân âburem âiwe.
⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim
Anutu mâpâsem sâmbât âlip kwâkĵanĝawe.
Zo yatik.

Yesugât sinji âlip Yohanenâ kulemgoip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatnâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutunâ sâi kut nâi nâi aksik muyageizingip. Kut nâi nâi, zo zâk bunâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariñâ ândeip. Ândiândi zorân a zengât âsaknâ op âsageizingip. ⁵ Nâtâtiknâ âsaknâ kwâarakubam osim gâip. ⁶ Anutunâ kore a nâi muyagei ândeip, kutnâ Yohane. ⁷ A zâknâ âsaknângât den sâm muyagei a aksik âsaknâ mariñâ nângâm pâlâtân kwâknanngâbigât Anutunâ sângongoip. ⁸ A zo, zâk âsaknâ mariñâ bunâ. Zâk yen âsaknâ mariñângât den sâm muyageizingâbam âsageip. ⁹ Âsaknândâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâknâ a kamân dap âsageizingâmap. Zâk âsaknâ bonñâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâknâk mârûm Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a zinjâ eknâ topnâ mân nângâwe. ¹¹ Ziknâ hânân gem gâi a ambân gakârâpnâ buku mân oknanngâwe. ¹² Ka nâmbutnândâ buku oknanngâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ zingip. Nâmbutnâ zen zâkkât kutnâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknanngâme, zen zo yatâ otzingâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutunâ sâi âsagime.

¹⁴ Sât zâk a opnâ âsagem osetninan ândeip. Âsagei nen neule âsaknâ igâwen. Âsaknâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanñâ kânok, zâkkât âsaknâ oip. Zâknâ tânzângozângonj sot den bonñâ, zo mem gem gâip.

¹⁵ Zâkkât topnâ Yohanenâ sâm muyagem itâ dâzângoip, “Nâ zâkkât itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.” ¹⁶ Zâknâ tânnângom âim ândimap. ¹⁷ Mosenâ girem den Anutugâren gâbâ mem ninjip. Yesu Kristo, zâk ko tânnângonângo sot den bonñâ mem ninjip. ¹⁸ A ninjâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanñâ zâk Anutuyâk op ândeiñnâ Ibânanngât âsan topnan tâpmapnâ den singinjâ mem ge sâm muyageninjip.

*Yohanenâ ziknâ topnâ sâm muyageizingip.
(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)*

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a zinjâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore

a nâmbutnâ sângonzângone Yohanegâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm sânetâ topnâ dâzângoip. ²⁰ Zâk topnâ mân kwâimbâm itâ sapsûm dâzângoip, “A bâlijan gâbâ mâkâzingâbapkat mârûm sâsân, nâ zâk bunâ. Nâ Kristo bunâ.”

²¹ Sâi zinjâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk bunâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkat sâwe, zo?” Sâne dâzângoip, “Bunâ.” ²² Oi zinjâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sângonnângone gen, zo zengâren âi dap sâm dâzângonat? Gikanngât dap sâmat?” ²³ Sâne dâzângom sâip, “Propete Yesaianâ mârûmjan den sâm kulemgoip, zo nâgâren bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan a nâinjâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.’”

²⁴ Sâi Parisaio a zinj sângonzângone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo bunâ, Elia bunâ, Propete zo bunâ oi wangât too sanjonzingâmat?” ²⁶ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonzingâman. Ka osetzinjan a nâi muyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali nâi zemnjângap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ gorem aria mân dap upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodan too nâmbutken muyageip. Zoren Yohanenâ too sanjonzingâm ândeip.

Yohanenâ Yesugât topnâ sâm muyagem dâzângoip.

²⁹ Hanjsâi Yesu gâi Yohanenâ eknâ a itâ sâm dâzângoip, “Iknek. Râma gwamñâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zengât toszinj zâkkât kwâknan zâibap.

³⁰ Zâkkât op itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârûm nâ zâkkât topnâ mân nângâwan. Isirae a den singinjâ dâzângua nângâbigât gamñâ too sanjonzingâm ândiwan. ³² Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ Kaapumñâ nii kembâ yatâ opnâ zâkkât kwâknan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârûm mân ek nânga sângonnogip, Anutu, zâknâ itâ sâm dâtnogip, ‘Kaapumñâ a kwâknan ge pâmbap, zâknâ Tirik Kaapum sanjonzingâbabap.’ ³⁴ Yatâ âsagei eknâ itâ dâzânguan. Zi Anutugât nanñâ.”

Yesunâ a nâmbutnâ gâsuzingip.

³⁵ Mirâ hanjsâi Yohane sot azatnâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesunâ zoren gâi Yohanenâ eknâ azatnâ itâ dâzâkom sâip, “Egit. Ândiren zi râma gwamñâ, Anutugâren gâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo nângâm Yesu kândâtnan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesunâ priksâm zikitnâ sâip,

“Zet wan kârum gabot?” Yatâ sâi ziknâ ziinj denân sâwet, “Raboni (niinj denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?”³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsinj geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtiksâip.⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet, zekâren gâbâ a nâi kutnâ Andrea, Simonj Peterogât munjâ. Zâknâ zorenâk âim âtânjâ muyagem itâ sâm dukuip, “Net a bâlijan gâbâ mâkâninjâbapkat mârûm sâsânj, Kristo, zâk muyagiet.”⁴² Yatâ sâmjâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesujâ eknjâ itâ sâip, “Gâ Simonj Yohanegât nanjâ. Kutkâ Kepa san (niinj denân ko, kât kâtiknjâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ hanjsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemnjâ itâ sâm dukuip, “Gâ târokwatnim molini.”⁴⁴ Pilipo zâk Besâida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo goknjik.⁴⁵ Piliponjâ Natanae muyagem itâ sâm dukuip, “A zirat Mosenjâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârûm Propete a zen yatik kulemguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanjâ, Nasarete kamânân goknjâ.”⁴⁶ Sâi Natanaenjâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?” Sâi Piliponjâ itâ sâm dukuip, “Ga eknan.”⁴⁷ Yatâ sâi Natanaenjâ Yesugâren ari eknjâ sâip, “A zi Isirae a bonnjâ. Umñan sarâ mân ziap.”⁴⁸ Yatâ sâi Natanaenjâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opnjâ topnâ nângat?” Sâi Yesujâ sâip, “Piliponjâ mân diigigi wakum nak topñan kina geksan.”⁴⁹ Sâi Natanaenjâ itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ perâknak Anutugât nanjâ. Gâ Isirae nenjât a kutâ patâ.”⁵⁰ Oi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ wakum nak topñan taat, nânjâ zo dâgoga nângâm ko nângâm pâlâtânj otnigat? Ek nângat, zo yennjâ. Kut nâi nâi patâ ek nângâm zâiban.”⁵¹ Yatâ sâmjâ sâip, “Nâ perâknak dâgobâ. Sumbem pâronsâi Anutugât sumbem a, zen a bonnjâ nâgâren zâim gine zinjgitpi.”

2

Yesujâ sâi toonjâ wajj oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikanam sii nalemin mine gâip.² Yesugât mamjâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpnjâ, nen zop sâsânjan âiwen.³ Zoren mindum nalemin sot wajj nem tâindâ wajj buj oip. Buj oi Yesu mamjandâ dukum sâip, “Wajjziñj buj uap.” Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip,⁴ “O ambân, gâñâ nâ mân dâtnoban. Ninak nângâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.”⁵ Yatâ sâi mamjandâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.”⁶ Oi mirâ zoren âmaj kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbân kin bitziñj too sanjonjâ nalemin

nemarâwe. Oi mirâ dâp âmaj yatâ kin ândeip.⁷ Oi Yesujâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Too aam ga âmajân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmaj nâmburân kânok zo too piksâm nangip.⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzângoip, “Itârân zen torenjâ aam nalemin galem agâren âinek.”⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonjâ wajj oi nalemin galem anjâ nemjâ wajj zo wanjâ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmajân aam lokine giarip, zenak wajjgât topnjâ nângâwe.) Nalemin galem anjâ a ambân meip, zo konsâi gâip.¹⁰ Gâ itâ sâm dukuip, “Kândom wajj naamjâ zinjgâne bet umziñj gulip upâ sâi wajj naam bujâ, zo zinjgâmen. Gâ ko purikgurik opnjâ wajj naamjâ kwarakuna zei bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapnjâ tuugip. Oi imbanjângât topnjâ, zo mem kâknjan pâip. Oi arâpnjâ nen zo eknjâ nângâm pâlâtânj kwâknjanjâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kape-naum kamânân ari mam murâpnjâ sot arâpnjâ molim âiwen. Sirâm nâmbutnjâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembangât tirik namin zariip.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesujâ Yerusalem kamânân zariip.¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a donjep zen râma, makau sot kembâ angâgwanjâ utne a nâmbutnjâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe.¹⁵ Yatâ utnetâ Yesujâ zinjgitnjâ tâknjâ mem a sot râma makau zângom molizinjâ âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatnjâ kom kâbaknei giarip.¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzângoip, “Zen Ibânanjâgât namin kut nâi lañ utne angâgwanjâ namâ uap. Kut nâi nâizijj mem âinek.”¹⁷ Yesujâ yatâ oi arâpnjâ nen Kembangât ekabân den kulemin ziap, zo nângâwen. Den zo itâ, “Gâgât namâgât opnjâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a zinjâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatnjâ top likuliku kulemin nâi tuuna iknâ.”¹⁹ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoip, “Zen tirik namâ zi kândañne nâñjâ sirâm karâmbut umñan tuum nangâbat.”²⁰ Yatâ sâm dâzângoip sâwe, “Patârâpnjâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâñjâ sirâm karâmbut umñan tuum nangâbat sâm sat?”²¹ Ka Yesu zâk sâknjanjâgât op namin dâpkwap sâip.²² Yesu ândim moi Anutujâ mânggei zari arâpnjâ nen den zo nângâwen. Oi namâgât sâip, zo sot Kembangât ekabân zâkkât den nâmbutnjâ ziap, zorat nângindâ bonnjâ oip.

Yesu zâk a nenngât topniņ ek nângâmâp.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutņâ tuugi a ambân pisuk, ziņâ ekņâ zâkkât nângâne bonņâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zengât topziņ ek nângâmâp, zorat op ko a zengâren mân arip. ²⁵ Zâkņâ a nâigât topņâ ek nângâbam a nâigâren mân mâsikâm nângip. Zâk zikņak umziņan ek nângâm nanņip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutņâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip. ² A zorâņ nâtiņân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nângan. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nângan. Anutuņâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.” ³ Sâi Yesuņâ mâburem dukuip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagiņ unakņâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topņan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemoņâ pārâkřam itâ sâm mâsikip, “A nâi mârum patâ opņâ dap op âsaâsagiņ unakņâ âsagibap? Zâk mam kâmborņan âburei dum zagâtņâ mimbapkât sat?”

⁵ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umņan mân âsagibapņâ Anutugât um topņan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiņ, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumņâ umņan muyamuyagiņ, zâk Kaapumgâren gokņâ. ⁷ Zen âsaâsage unakņâ âsagibigât sa nângâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk laņ komap. Oi kwamitņâ nângâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nângâme. Oi nâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât topņâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemoņâ mâburem itâ sâm dukuip, “Zo dap op yatâ orotņâ?”

¹⁰ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip. “Gâ Isirae a zengât a sâtņandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâkņak dâgobâ. Nen kut nâi ek nângâmen, zo dâzângomen. Oi zen ko din- niņâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutuņâ nep tu- umap, zorat topņâ dâzângua mân nângâme. Oi sumbemat nep tuumap, zorat topņâ dâzângua dap dabân nângâne âkâbap? ¹³ A zengâren gâbâ nâiņâ sumbemân mân zariņ. Ka a bonņâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârum mirâ kamân kâtikņan Mosenâ mulum đâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonņâ, nâ nagân nom kwânângânibigât sâsân. ¹⁵ Oi a zen nângâm pâlâtâņ kwatniņiņâ ândiândi kâtik muyagi- ibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umņâ donņep gâsui nanņâ kânok, nâ sângonnogi gâwan. Oi

zen nâ nângâm pâlâtâņ kwatniņiņâ mân tâmbetagogi. Zen nâ nângâm pâlâtâņ kwat- nim ândiândi kâtik muyagibigât sângonnogi gewan. ¹⁷ Nanņâ nâ a zengât tosaziņangât sâm kwâkâbatkât buņâ. A tânzângobatkât Anutuņâ sângonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nângâm pâlâtâņ kwatniņiņâ zâkkât tosagât hâuņâ mân mimbap. Ka nâi zâk nanņâ nâ mân nângâm pâlâtâņ kwat- niņiņâ tosa hâuņangât siņgi op zim- bap. Wangât, zâk Anutu nanņâ kânok, nâgât mân nângâm pâlâtâņ kwatniņiņâ, zorat. ¹⁹ Hâuņangât topņâ itâ ziap. Âsakņâ nâņâ hânân ga a ziņ nâtiņikkât nângâne bonņâ oi âsakņâ nâ kândâtnowe. Orot mâmeziņ bâliriņ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Nâi zâk bâliriņ opmapņâ âsakņâ kândâtkomap. Bâliriņandâ âsakņan muyagei ikpegât âsakņan mân gâmap. ²¹ Nâi zâk den bonņâ lubapņâ âsakņâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topņâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topņâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpņâ, nen Yerusalem kamân birâmņâ Yudaia hân torenņan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpņâ niņâ a ambân too saņgonziņgâm ândiwen. ²³ Yohane ko zâk hân nâi kutņâ Aenon, Salim kamân nanngâmņan zoren a too saņgonziņgâm ândeip. Zoren too donņep zeipkât a zen zoren mindum gane saņgonziņgiņ. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitziņ too saņgonsaņgon zorat topņâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi ziņâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodaņ too nâmbutken ândina a nâi muyagei topņâ dâtnângoin. Zâk narâk ziren ga a too saņgonziņgi a donņepņâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzângoiņ, “Anu- tuņâ a nâi kâwali mân pindi zikņak dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzângowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâliriņ gâbâ mâkâniņigâbapkât mârum sâsân, nâ zâk buņâ. Nâ Kristo buņâ. Nâ kândom okņangâm gaan. ²⁹ Ambân siņgi sâm pindâwe, zâkņâ ambân mariņ. Oi ambân mem âkņale patâ oi bukuņandâ nângâm bekņan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nângâbatkât narâkņâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâziâiņ. Nâgât ko diim giņap.”

³¹ Ubâ geipņâ walâniņgâmap. Hânân gokņandâ hângât siņgi uen. Nen hângât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipņâ walâniņgâm nanņap. ³² Kut nâi nâi ek nângip, zorat siņgi sâmap. Oi a zen zâkkât diņâ birâme. ³³ Ka a nâmbutņâ ziņ diņâ nângâme, zen itâ nângâbi, “Anutuņâ sâi kâtikâtiņiņâ ândiap, zâk diņâ zo tângumap.” ³⁴ Anutuņâ a saņgonguiņ, zâk Anutugât denâk sâmap. Oi

a yatâ zo ko Anutuñâ Kaapumñâ imbanjâ pindâmap. ³⁵ Anutu Ibânandâ nanngangât umñâ gâsui zâkkât bikñan kut ñai ñai zo aksik pam nanngip. ³⁶ Ñai zâk nanñâ nanggam pâlâtâr kwâkñangâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârur muyagiap. Oi ñai zâk nanñâ kândâtkom diñâ birâm ândibapñâ ândiândi kâtik mân muyagiap. Buñâ. Anutuñâ kuk okñangi tap zâibap.

4

Yesuñâ Samaria ambân ñai sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ nanggawe, “Zâkñâ a gâsâzangom too sanngonziñgap, zo Yohanegât kâmut walâziñge.” ² Den zo yen sâwe. Yesu zikñak a too mân sanngonziñgap. Zâk yen sâi arâpñâ niñâ too sanngonziñgawen. ³ Oi Kembuñâ den zo nanggam Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimñâ Samaria hânân kamân ñai kutñâ Sika, zoren takip. Kamân zoren nanngamñan hân ñai zeip. Mârurñan Yakobonjâ hân zo nanñâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm ñai zoren zeip, kutñâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimñâ loreip. Oi mirâ bâkñan oi zoren takâm lâm ginñan ge tap nangip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpñâ, nen nalem sângân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikñak tâi Samaria ambân ñainjâ too aabam gâip. Gâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Too ñai aam nina nimbâ.”

⁹ Dukuip ambân zorâñ sâip, “Gâ Yuda anjâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotñâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorâñ den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut ñai gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nangat. Nangâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakârñ gîbam.”

¹¹ Sâi ambân zorâñ itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kârep. Gâ too aarj âmañ buñgât too takâtakârñ ikâ gâbâ aaban? ¹² Sâkuniñâ Yakobonjâ too lâmniñâ zi esip. Oi zâk sot narâpñâ sot râma makau gâkârâpñâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakârñ muyagiabam sat?” ¹³ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumñâ nem zagât nem ândibi. ¹⁴ Nâgât too ko nemñâ umgâ sânduksâbap. Ñai zâk too zo nimbapñâ toogât mân nanggam ândibap. Nâñâ too zo a ñai pinda umñan too takâtakârñ muyagem zeî a zo ândiândiñ kâtikñâ ândibap.” ¹⁵ Sâi ambânñâ diñangât topñâ mân nanggam kwâkâmñâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nanggât. Oi ziren âsâbânj toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiñgâm gâit.” ¹⁷ Sâi ambânñâ sâip, “Nâ apnâ buñâ.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ apkâ buñâ, zo âlip

sat. ¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâziñgin. Oi irabot miat, zo apkâ buñâ. Zorat gâ den perâkñak sat.” ¹⁹ Sâi ambânñâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nangat? Nâ irabot zi nanggan. Gâ Propete a ñai ândiat. ²⁰ Zorat sâna nanggâbâ. Sâkurâpniñâ, zen bakñâ ziren Anutu mâpâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesuñâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nanggâ. Narâk ñai mâte upâmap. Narâk zoren bakñâ ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buñâ. Zoren mo zoren âlipñâ. ²² Samaria a, zen topñâ mân nanggam mâpâsime. Yuda a, nen ko topñâ nanggam mâpâsimen. Oi Anutuñâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nenggâren pâip.

²³ Narâk ñai mâte upap. Oi zi mârur mâte uap. Zoren kâmut gâkârâpñâ bonñâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ yatâ zo mâpâseñanggâbigât nanggâmap. ²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikñâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot opñâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmpâse bonñâ.” ²⁵ Sâi ambânñâ itâ sâm dukuip, “Nâ nanggan. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapktâ mârur sâsânj, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut ñai ñai zorat sâm muyagem niñgâbap.” ²⁶ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tâi arâpñâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nanggam imbanjâniñ buñ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nanggindâ yâmbârei birâwen. ²⁸ Oi ambân zâk too âmañ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzanggoip, ²⁹ “Zen gam a ñai zi iknek. Nâ kut ñai ñai orâwan, zo aksik sâm muyagem nanngap. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapktâ mârur sâsânj, zo zi motñai.” ³⁰ Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe. ³¹ Gam tatne Yesu arâpñâ niñ itâ sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.” ³² Sâindâ itâ sâm dâtnanggoip, “Nalem tobat ñai zemniñgap, zo mân nange.” ³³ Zo yatâ sâi arâpñâ niñ itâ âraguwen, “Nalem zo ñainjâ mem ga pindap?” ³⁴ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnanggoip, “Sanngonogip, zâkkât den lum nepñâ tuuman, zorâñ nalemnâ uap.

³⁵ Zen itâ nanggawe, ‘Kâin kimembut âki kâlâmân nalem bonñâ muyagiabap.’ Ka nâñâ dâzanggua nanggânek. Zen zaat kâlâm zi iknek. Bon muyamuyagiñ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zeñgât op sâip.) ³⁶ Ñai zâk nalem bonñâ mem mindubapñâ, zorat sângân mibap. Oi bonñâ zo ândiândi kâtikkât singi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zariip, zet ârândânj sâtare upabot. ³⁷ Oi den ñai

Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ,

‘Nâinjâ nep kârâm kâmitmap. Nâinjâ ko bonnjâ mei zâibap.’

³⁸ Nâinjâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonnjâ mimbigât sâmb zinjâgawân. Mârum a nâmbutnjâ nep zo tuum ândinetâ bonnjâ muyagei zen yen galem op bonnjâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâmb dâzângoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâmb muyagiap.” Den zorat a ambân donjbejnâ Yesu nângâm pâlâtânj kwâkjanjâgawe. ⁴⁰ Yesuñâ arâpnjâ nen den dâtnânggom tâi a ambân zinj kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesuñâ singi âlip dâzângoip donjbej patânjâ nângâmñâ, nângâm pâlâtânj kwâkjanjâgawe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ sâmb dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nângâm pâlâtânj kwâkjanjângan. Irak ko niinjâk dijnâ nângâm itâ nângâm kwâtâtien. Zâk perâknjak a hân dâp nengât kubikkubik a op ândiap.”

Yesuñâ katep nâi mâseknjoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimñâ Galilaila hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk ziknjâk itâ sâip, “Propete a nâigât kutsinjânjâ kamân toren toren lanj kârâm âimap. Kamârâpnjâ zinjâ ko zâkkât nângâne yennâ opmap.” ⁴⁵ Yesuñâ Galilaila hânân taki Galilaila a zinjâ buku okjanjâgawe. Zen mârûmjan Yerusalem kamânân âine kendon patin nejnâ tuugi igâwe, zorat yatâ okjanjâgawe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaila hânân mârûm sâi toonj wainj oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtnjâ nâi ândeip, zâkkât nannâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaila hânân gaap sâne a sâtnjâ zorânâ nângâm Kana kamânân âimñâ Yesu muyagem nannâ mumbam op zeip, zo kubikjanjâgâbapkât dukuip. ⁴⁸ Oi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnangât nângâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtnjâ zorânj itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nângi bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a zinj gam sâwe, “Nangâ mârûm âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâknjângât mâsikâzinjâ sâwe, “Muka mirâ bâknjan, zoren sâknjâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtnjâ zâk topnjâ itâ nângip, “Narâk zoren Yesuñâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi ziknjâ sot a ambân kâmut gakârâpnjâ, zen Yesu nângâm pâlâtânj kwâkjanjâgawe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaila hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtnjan a nâi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poñ kâtiknjâ kirip, zoren mâtâp nâi kirip, zorat kutnjâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nângâmjan too dengân nâi zeip, kutnjâ Betesida. Zorat sâtnjan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâseknjoot sot sen nâtatik sot kin bitzinj bâlinjâ sot sâkzinj gijnâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nâinjâ narâk nâin nâin gem ga toin geim golanjoip. Yatâ oi mâsek a nâi kândom toin giarip, zâk mâsek okjanjâp, zo buj oip.) Zorat zen too kwamit oi nângânat sâmb mambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nâi zeip. Zâk kinj biknjâ bâlinj oi zem tâi kendonñâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo eknjâ narâk kârep ziap sâmb mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nâinjâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanap? Oi ninak geibâ sa a nâinjâ walânim kek geimap.” ⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâknjâ âlip oi zaatnjâ isen koremnjâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesuñâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutnjâ zinj a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârânj kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotnjâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmb dâzângoip, “Kubiknigapnjâ itâ dâtnogap, “Gâ isen koremgâ mem âi.” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâmb dâgogap, zâk kutnjâ nâi?” ¹³ Sâne kubikjanjâp, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesuñâ a zo tirik namîn muyagem girem den itâ dukuip, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nâi nâi yâmbâtnjâ muyagegibapkât bâlinjâ dum zagâtñâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtnjâ itâ sâmb dâzângoip, “A kubiknigap, kutnjâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtnjâ, zinj kâsa miñjâgawe. ¹⁷ Yatâ utne Yesuñâ itâ sâmb dâzângoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtnjâ zinj nângâne bâlinj oi Anutu hutkum sap sâmb kunam sâmb kâtigiwe.

Yesu zâk hâujanjât den sâmb kwâkâbapkât imbanjâ zemñângap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâmb dâzângoip, “Nâ perâknjak dâzângua nângâne. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi eknjâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nânjâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umñâ

nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buñâ. Nep zâizâinjâ tirâpnogi zen ekñâ nângâne imbanjâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumunjâ mângizijngi zaat ândime. Nanñâ nanjâ yatik a mumunjâ nâi mângibâ sâ mângibat. ²² Ibâ zâk nanñâ nâ a zengât topziñ sâ kâkñan kwatziñgâbatkât nep zo sâ m nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkñangâme, zo yatik nanñâ nâ hurat kwatni bigât yatâ oip. Nâi zâk nanñâ nâ mân hurat kwatni bapñâ Ibânâ sângonnogip, zâk mân hurat kwâkñangâbap.

²⁴ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Nâi zâk dinnâ nângâbapñâ sângonnogip, zâk nângâm pâlâtâñ kwâkñangâbap. Oi a zo ândiândij kâtikñâ mem ândiap. Zâk mumunjâ kândâtkum ândiândij kâtikñâ muya-giap. Zâk tosanjângât hâuñâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziñ wâgân umziñ mumunjâ ândie, zen Anutu nanñâ ninâ den nângâm umziñ kubikanji ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nâi mâte upabân a mumunjâ zo, ziñâ Anutu nanñâ nâgât dinnâ nângâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariñâ ândiapkât nanñâ nâ ândiândi mariñâ op ândibat kât sâ m nigip. ²⁷ Oi nâ a bonñâ ândiangât a tosanziñ hâuñangât den sâ m kwâkâbatkât sâ m nigip. ²⁸ Zen den zo nângâne mân kwakmak upap. Narâk nâi mâte upap, narâk zoren a mumunjâ hanzângone zie, zen nânñâ nâgât den nângâmñâ gwâlâ op zaat nangâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiwenjâ dinnâ nângâm zaatñâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutñâ ândiândi bâliñ ândiwenjâ zaatñâ tosanziñangât hâuñâ mimbi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuñangât den sâ m kwâkâman. Zo yatâ op hâuñangât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buñâ, sângonnogip, zâkkât den.”

Anutuñâ nanñangât topñâ sâ m muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâ m muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nâiñâ sâ m muyagemap. Oi nâ nângan, topnâ sâ m muyagei bonñâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâ m mâsikâne nâgât den bonñâ sâ m muyageip. ³⁴ Oi anjâ topnâ sâ m muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nângâm ândiândigât mâtâp lârñbigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakñâ patâ op âsageziñgip. Zen zâkkât âsakñâ zo ek âkñâlem mâik nâi ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâ m muyagemap, zo Yohane yatâ buñâ. Zo tobat nâi. Nepnâ tuuman, zorâñ topnâ sâ m muyagemap. Ibânandâ nep sâ m nigip, zo tuumñâ

bonñâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sângonnogip, zâk zikñâ topnâ sâ m muyageip. Zen ko den lâuñan gâbâ gâi mân nângâwe. Zen holi tobatñâ mân igâwe. ³⁸ Zen nâgât den nângâm mân nângâm pâlâtâñ kwatni ge, zorat topñâ itâ. Zen sângonnogip, zâkkât diñâ umziñan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembugât ekabân itâ nângâm sâlâpkume, ‘Ândiândi kâtikât mâtâp zoren zei kârur muyaginâ.’ Oi zorâñ nâgât topnâ sâ m muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumñâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buñâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ anjâ sâ m âlip kwatni bigât mân sâman. ⁴² Zengât topziñ zitâ nângan. Umziñ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nâiñâ zikñâ umgât gâi zâk buku okñangâbi. ⁴⁴ Zen ziñjak sâ m âlip kwarangâm ândime. Kembunij kânok, zâkñâ sâ m âlip kwatziñgâbap kât mân nângâme. Oi dabân nângâm pâlâtâñ kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nengât sâ m bâlip kwâpap.’ Yatâ buñâ. Zen Mosegâren pâlâtâñ upme. Ka Mosenjâ zen sâ m bâliñ kwatziñgâbap. ⁴⁶ Wangât, Mosenjâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nângâm sâi nâgât den nângâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmñâ nâgât den dabân nângâbe?”

6

Yesuñâ a 5 tausen nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesuñâ den yatâ sâ m nangâmñâ Galilaia saru kutñâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari a ambân donjbeñjâ a sisi mâsek kubikziñgi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpñâ nen diiniñgi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donjbe patâ gane Yesuñâ ziñgitñâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sângân mem a ambân donjbe patâ ziñgindâ dâpziñ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâ m nângi ze yen mâsikip.

⁷ Oi Piliponjâ itâ sâ m dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorâñ kwâlâm ziñgindâ mân dâpziñ upap.” ⁸ Sâi arâpñâ nenngâren gâbâ a nâi kutñâ Andrea, Simon Peterogât munñâ, zâkñâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâkñâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâkñangap. Oi a ambân donjbe patâ zirâñâ ziñgindâ dâpziñâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesuñâ sâip, “A ambân dâzângone mindum ge tatek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâkñan a tengâziñ 5 tausen yatâ zorâñ ge tarâwe.

¹¹ Yesunâ nalem zo memnâ sâiwap sâam a tarâwe, zo kâsâpkum zingip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum zingip. ¹² Nalem nem âkon opnjâ Yesunâ arâpnâ itâ sâam dâtnânngoip, “Buputnjâ zen bâliŋ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputnjâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A ambân zen sen mârât mân igiknjâ, zo eknjâ sâwe, “Propete patâ a nenggâren âsagibapkât sâsân, zo perâkŋak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haamgumnjâ bitziŋandâ gâsum a kutâ kwânânŋanam utne zingit nânŋâm birâziŋgâm zikŋik barin zarip.

Yesunâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ nâtiksâisâi arâpnâ nen saru sâtŋan geiwen. ¹⁷ Geimnjâ Kapenaum kamânân âinom wangâyân zâiwen. Oi mirâ nâtiksâi ko ârindâ Yesu zâk zikŋik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikŋâ koi saru âbânŋoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmŋan ârindâ Yesu zâk saru kwâkŋan lâŋ lâŋ âim wangâ gootŋan gâi eknjâ parâkŋam keŋgât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesunâ nânŋonsâm sâip, “Ninak gaan. Mân keŋgât utnek.” ²¹ Yesu wangâyân kopgâbapkât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinom sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opnjâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine haŋsâip. Haŋsâi itâ sâwe, “Muka nâtiksâi wangâ kânok tâi ikxen. Zoren arâpnâ Yesu pam ziŋŋik arie.” ²³ Zo yatâ nânŋâm tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutnjâ Kembunâ nalem zingip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a ambân zen Yesu sot arâpnâ kâruziŋgâm wangâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruziŋgâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kâruruyemngâ itâ sâam dukuwe, “Patâ, gâ dâunŋan zi gâin?” ²⁶ Mâsikâne itâ sâam dâzânngoip, “Nâ perâkŋak sa nânŋânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat bunâ. Nalem zingâ nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemnjâ ândim mumbi, zorat umziŋ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziŋ pane zimbap. A bonnjâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo zingâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo zingâbat.” ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutunâ wan nep tuum ândinatkat nânŋâmap?” ²⁹ Sâne Yesunâ itâ sâam dâzânngoip, “A sângonnogip, nâ nânŋâm pâlâtân kwatnibi, zo Anutugât nep.” ³⁰ Sâi den itâ sâam dukuwe, “Gâ top likuliku kulem nâi tuuna eknjâ nânŋâm pâlâtân kwatginat. Wan nep nâi tuuban?” ³¹ Sâkurâpnij, zen Mose sot mirâ kamân

kâtikŋan ândim nalem kutnjâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem nâi itâ ziap, “Sumbemân gâbâ nalem zingâ nem ândiwe.”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesunâ itâ sâam dâzânngoip, “Perâkŋak sa nânŋânek. Sumbemân gâbâ nalem bonnjâ, zo Mosenâ gam pâlâtân muaygem zingip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonnjâ zingâmap. ³³ Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muaygem zingâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonnjâ uan.” ³⁴ Sâi itâ sâam dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo niŋgâmambân.” ³⁵ Sâne itâ sâam dâzânngoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren gam pâlâtân upap, zâk nalemgât mân mumbap. Oi nâi zâk nâ nânŋâm pâlâtân kwatnibap, zo ko toogât mân nânŋâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânnguan. Zen nâ neknâ mân nânŋâm pâlâtân kwatnime. ³⁷ Ka Ibânandâ nâgât singi sâip, a ambân zo zen ko nâgâren gam nanŋâbi. Oi a ambân ziz nâgâren gane mân moliziŋgâbat. ³⁸ Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât bunâ. Sângonnogip, zâkkât den lubatkât gewan. ³⁹ Ibânandâ a ambân nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetogobegât galemziŋ uandâ hânŋât narâk âkâbabân zoren hâlâluyâk mânŋiziŋga zaatpi. Sângonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap. ⁴⁰ Nanŋâ nâ neknâ nânŋâm pâlâtân kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den zo yatâ ziap. Oi nânŋâ narâk patin mânŋiziŋga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikkât nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonnjâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtŋnâ, zingâ nânŋâm bâliŋ kwâkŋangâwe. ⁴² Oi itâ sâwe, “A zi zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’ Topnjâ nânŋâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanŋâ.” ⁴³ Sâne Yesunâ itâ dâzânngom sâip, “Zen mân nânŋâne bâliŋ oik. ⁴⁴ A nâi zik umgât nâgâren gâgan, zo mân taap. Ibâ sângonnogipnjâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumujan gâbâ mânŋibat. ⁴⁵ Propete zengât ekabân den itâ ziap, ‘Anutu zikŋak a singi âlip dâzânŋoi nânŋâbi.’

Nâi zâk Ibânandâ singi âlip dukui nânŋâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan. ⁴⁷ Nâ perâkŋak dâzânngua nânŋânek. Nâi zâk nânŋâm pâlâtân kwatnimapnjâ ândiândi kâtik miap. ⁴⁸ Ândiândi kâtikkât nalem nâ. ⁴⁹ Sâkurâpziŋâ, zen mirâ kamân kâtikŋan nalem kutnjâ Mana, zo nem ândimnjâ mom nanŋâwe. ⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem

nemnjâ mân mumunja, zo ko nâgâren ziap.
 51 Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat nâi zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtiknangât sinji upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a zinjâ ândiândi muyagibigât zinjâbat.”

52 Yuda a sâtnjâ ziinjâk itâ âragumnjâ sâwe, “A zirânâ dap op sunumnjâ ninji ninatkât sap?” 53 Sâne Yesunâ itâ sâk dâzângoip, “Nâ perâknjak dâzânguan. Zen a bonnjâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziñan ândiândi mân muyagibap. 54 Njâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapnjâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumunjan gâbâ mâgia zaatpap. 55 Nâgât sunumnâ, zo nalem bonnjâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonnjâ. 56 Njâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapnjâ, zâk nâ sot pâlatân op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlatân op ândibat. 57 Ândiândi mariñâ, Anutu Ibâ, zâknjâ sângonnogi gewangât Ibânangât op ândiman. Oi njâi zâk nâ ninibapnjâ nâgât op ândiândin muyagem ândibap. Umñandâ nâ sot pâlatân upapnjâ sumbengât sinji upap. 58 Sumbemân gâbâ nalem, zorat topnjâ itâ ziap. Sâkurâpziñ Mana nalem niwe, zo yatâ buñâ. Zen nemnjâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.” 59 Yesu zâk Kape-naum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzângoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

60 Yesugât a ambârâpnjâ, nenjâren gâbâ donjbepnjâ den zo nângâm sâwe, “Den zi nângindâ yâmbâtñâ uap. Den zirat topnjâ dap yatâ nângânat?” 61 Oi sâk âkon utne Yesunâ umziñan ek nângâm itâ sâk dâzângoip, “Den zi nângâne bâlinj uap?” 62 A bonnjâ nâ âburem ândiwanân zaria nângâne dap upap? 63 Sâkkât sunum zorân ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapungât nep. Den dâzânguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. 64 Oi zengâren gâbâ a nâmbutñandâ mân nângâm pâlatân kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânñan nângip. Oi a Yesu tirâpžangoi gâsum kumbi, zo yatik kânñan nângip. Zorat den yatâ dâtnângoip.

65 Oi den njâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzânguan. Ibânandâ a njâi imbanjâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlatân upap? Yatâ zo mân taap.”

66 Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpnjâ, nenjâren gâbâ donjbepnjâ zâk sot ândiândinangât âkon op birânangâm âiwe.

Peteronâ Yesugât topnjâ sâk muyageip.

67 Yatâ utne Yesunâ arâp kiin zagât itâ sâk mâsikâningip. “Zen yatik nâbam ânam se?” 68 Sâi Simonj Peteronâ itâ sâk dukuip, “Kembu, nen gâ birâgim njâigâren âinat? Gâ kânoknjâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat. 69 Nen gâ nângâm pâlatân kwatginjâ itâ nângâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” 70 Yatâ sâi Yesunâ itâ sâk dâtnângoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpžangowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a njâin Satangât a uap?” 71 Zâk Yuda, Simonjgât nanjâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nângâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât nenjâk kâmurân goknjâ. Oi zâknjâ ândim Yesu tirâpžangoi kâsarâpnjâ zinj gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpnjâ, zen mân nângâm pâlatân kwâknangâwe.

1 Kwâknjan Yerusalem kamânân Yuda a sâtnjâ zinjâ Yesu kunam den sâne Yesunâ zorat sinji nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. 2 Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. 3 Yesu murâpnjâ, zinj itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimnjâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ zinj ikpi. 4 A njâi, zâk patâ upâ sâk nepnjâ tik mân tuumap. A mâteziñan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” 5 Murâpnjâ zen mân nângâm pâlatân kwâknangâm yatâ sâwe. 6 Sâne Yesunâ itâ sâk dâzângoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâk âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. 7 A zinjâ zen um kâlak mân nângâzinzjâbi. Nâ ko ândi mâmanziñ bâlinjâ, zo sapsuga um kâlak nângânige. 8 Zen ziinjik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” 9 Yatâ sâmnjâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

10 Yesu murâpnjâ, zen kâdom âinetâ bet zâk ziknjik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. 11 Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumnjâ mâsikângâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” 12 A yennandâ zâkkât den halop donjbe sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipnjâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Bunjâ. Zâk a um gulip kwatziñgâmap.” 13 Oi Yuda a sâtnjâ zengât kenjâk op Yesugât sinji den muyap mân sâwe.

Yesunâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

14 Kendon tînamñan Yesu zâk tirik namin zâimnjâ a Kembugât den sâk dâzângoip. 15 Den yatâ sâi Yuda a zen imbanjâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripñâ den topnjâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?” 16 Yatâ sânetâ Yesunâ itâ dâzângom

sâip, "Nâ den dâzângoman, zo ninan gâbâ bujâ. Sângonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtñâ lubapñâ den zirât topñâ nânggâbap. ¹⁸ Njâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâkñâ mem zâizâinj upap. Ka njâi zâk nep marijângât sâtâre muyagibapkat nep tuubap, zâkkât itâ nânggâbi, 'Zâk sarâ bujâ. Den bonñâ sâmap.' Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Mosenjâ gurmin den sâm muyagem zingip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtume. Yatâ opñâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se." ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, "A ikâ zorâj gobigât se? Gâgât itâ nângen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat." ²¹ Sâne Yesujâ dâzângom sâip. "Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpaum kwakmak ue. ²² Sa nânggânek. Mosenjâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâm zingip. (Oi zo Mosenjâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârûm njâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutu- unjâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buj opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kin bij mumuj sâkñâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige? ²⁴ Zen den sâknjik mân sânek. Nânggâm sâlâpkum ko bonñâ sâbi."

Yesugât op itâ sâwe, "Zâk Kristo mo a njâi?"

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, "A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâm kwâkâme. Zen topñâ nânggâne a bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârûm sâsân, zo mo dap? ²⁷ Bujâ motñâi. A zirât muyamuyagiñangât topñâ nângen. Ka njâi gâbâpkât sâsân, zo âsagei zâkkât topñâ mân nânggânat." ²⁸ Yatâ sâne Yesujâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzângoip, "Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonñâ marijâ, Anutu, zâkñâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nânggâme. ²⁹ Nâ ko zâkñâ sângonnogi zik um topñan gâbâ gewan, gât ko nâñâ zâkkât topñâ nânggâm kwâtâtian."

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânâp sâwe. Oi kukuñangât narâkñâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yennjâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesu nânggâm pâlâtâñ kwarâwe. Oi itâ sâwe, "A patâ gâbâpkât sâsân, zâk a zirâj kulem tuumap, zo walâm tuubap? Bujâ. A zi aksik tuum nanğâmop."

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nânggâmñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe. ³³ Yesujâ itâ

dâzângom sâip, "Nâ narâk pânkânok zen sot ândimñâ sângonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârûnim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?" ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, "A zirâj ikâ ari kârûnatkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik a zengâren âim den dâzângobam sap? ³⁶ 'Kârûnim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.' Den zo wangât sap?"

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkat sâip.

³⁷ Yuda zengât kendon sirâm boinjâ mindumindu patâ utne Yesujâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, "Njâi zâk toogât nânggâmñâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi njâi zâk nâ nânggâm pâlâtâñ kwatniubap, zâkkât umñan too sinñâ takâm zimbap. Kembangât ekabân den yatâ kulemgune ziap." ³⁹ Yesu nânggâm pâlâtâñ kwâkñangâwen, nen Kaapumgât singi kwatniñgâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumñâ mân niñgip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburem zârip, zorat mân niñgip.

A ambân zen Yesu topñangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutñâ zen den zo nânggâm Yesugât itâ sâwe, "Perâkñak, zâk Propete gâbâpkât mârûm sâsân." ⁴¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, "A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârûm sâsân, Kristo, zi zâk." Nâmbutñandâ ko kwâkâm sâwe, "A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap? ⁴² Kembangât ekabân den njâi itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap." ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutñandâ tâk namin pânâp sâm yâmbârem birâwe.

A sâtñâ zinj Yesu mân nânggâm pâlâtâñ kwâkñangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zengâren âburinetâ itâ sâwe, "Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?" ⁴⁶ Sâne kâwali a zinj sâwe, "Zâk den sâmap, zo yatâ a njâinj mân sâmap." ⁴⁷ Sâne Parisaio a zinj itâ sâm dâzângowe, "Zen a yennjâ yatik um gulip kwatziñgâp? ⁴⁸ A sâtñâ sot Parisaio a, nengâren gâbâ njâi zâk sot pâlâtâñ uap? ⁴⁹ Zo bujâ. A yennjâ, zen ko Kembangât gurumin den mân nânggâme, zen simgât singi."

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuzinjâ njâi kutñâ Nikodemo, mârûm Yesugâren arip, zâkñâ itâ sâm dâzângoip, ⁵¹ "A njâinjâ zikñâ topñâ mân sâi dap yatâ hâuñangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den njâi ziap."

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpniñandâ Nikodemo den kârâpnoot itâ sâm dukuwe, "Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokñâ? Kembangât

ekabân sâlâpkum itâ nângâban, ‘Galiläia hânân Propete nâi mân âsagibap.’”⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanggawe.

8

Lañ mâman ambân nâi Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesunâ Oliwa bâkñan zâi zeip. ² Mirâ hanjsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân donjbeñjâ zâkkâren minduwe. Yesunâ ge topñâ Kembangât den sâm dâzângoip. ³ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân nâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtñâ zânggone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum niñgip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nângat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nângâm denân pânam sâwe. Sâne Yesu zâk pindiñsâm bikñandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatñâ itâ sâm dâzângoip, “Zengâren gâbâ a nâi tosanjâ buñâ, zâkñâ kâtñâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiñsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nângâm patâziñâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanggawe. Ambân zâk zikñik Yesugât mâtenjan kiri Yesu zâk oksâm zaat mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Nâiñâ hâuñangât den sâm singan giap?” ¹¹ Sâi ambânñâ sâip, “Kembu, buñâ.” Sâi itâ sâm dukui, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm singan gian. Zorat gâ âi ândim bâliñâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp nenjât kârâp âsakhñâ op ândiap.

¹² Yesunâ a den dum dâzângoip. Itâ sâm dâzângoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakhñâ op ândian. Oi nâi zâk nâ molinibapñâ, zâk nâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakhñâ tâkñangi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a ziñâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nângindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesunâ sâip, “Ninak topñâ sapsuga bon buñ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topñâ nângâm den sâman. Zen ko zo mo zorat ârândânj kwakme. ¹⁵ Zen sâkñik ekñâ umujan bonñâ zo mân ikme. Oi zen lañ sâme. Nâñâ ko zengât topziñ mân sâman. ¹⁶ Oi zengât topziñ sâbat, zo ko bonñâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibhâ sângonnogip, zâkñâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den nâi itâ ziap, ‘A zagât, zikñâ a nâigât topñâ sâitâ nângâne bon upap.’”

¹⁸ Nâ ninâ topñâ sâm muyagia Ibhânâ sângonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap.”

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, “Ibhâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Zen nâgât topñâ mân nângame. Zen nâgât topñâ nângâm sâi ko Ibhânangât topñâ yatik nângabe.”

²⁰ Yesunâ den zo tirik namâ umñâ nâi kât pâpanñan, zoren kin den dâzângoip. Oi zâk mumbapkât narâkñâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Anjâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokñâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ zâmbam aria zen kârûnimñâ tosaziñoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?” ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziñâ sâwe, “Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikñâ agoyangâm mumbapkât sap?” ²³ Sânetâ Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Zen âmbiren gokñâ. Nâ ko uren gokñâ. Nâ hân ziren gokñâ. Nâ ko hân zi gokñâ buñâ. ²⁴ Nâ zorat opñâ dâzânguan, Zen tosaziñoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwanñâ ândim zâibat. Zen zo mân nângâm simbitkubi, zo ko tosaziñ zemziñgi mumbi.”

²⁵ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Bâi, gâ wan a nâi?” Sâne Yesunâ dâzângom sâip. “Topñâ dâzângom gâwan, zo bonñâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuñangât den donjbeñ mem ândian. Sângonnogipñâ den bonñâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nângâwan, zorigâk a ambân dâzângoman.”

²⁷ Den zo Ibhânangât op sâm dâzângoi zen mân nângâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmñâ Yesunâ târokwap itâ dâzângom sâip. “Zen a bonñâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topñâ nângâm biranjbi. Oi ninâ umgât kut nâi nâi mân opman. Ibhânandâ den sâm dâtnogip, zoric sâman, zo nângâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sângonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap.” ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a donjbeññâ nângamñâ, nângâm pâlatârj kwâkñanggawe.

Yesugât den mem ândim dumun buñ utnat.

³¹ Yesunâ Yuda a nângâm pâlatârj kwâkñanggawe, zen itâ sâm dâzângoip, “Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonñâ upi. ³² Opñâ nâgât den bonñâ, zo nângâne mâkâziñgi dumunziñ buñâ, hâlâluyâk ândibi.” ³³ Yesunâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zengât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? ‘Dumun buñ ândibi.’” ³⁴ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkñok dâzânguan. Nâi zâk bâliñ opmap, zâk bâliñangât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziñâ

patâziņangât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpņâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanņandâ olaņziņa, zen perâkņak dumuņ buņ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nânğan. Oi zen nâgât dennâ umziņan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânaņgâren kut ñâi ñâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziņangâren kut ñâi ñâi nâņgâwe, zo upme.” ³⁹ Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen sâkuniņ Abaram.” Sâne Yesuņâ dâzâņgoip, “Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonņâ nâņgâwan, zo dâzâņgoman. Oi ziņâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramņâ mân oip. Zen Abaramgât narâpņâ buņâ. Ibâziņâ, zâk ñâi. ⁴¹ Zen ibâziņangât orot mâme upme.” Yatâ sâi ziņâ sâwe, “Nen a laņân gâbâ mân âsağiwen. Ibâniņ Anutu kânok.” ⁴² Sâne Yesuņâ sâip, “Ibâziņ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâkņâ sâņgonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziņan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziņ angân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziņ Satan. Zâkkât den lubigât umziņ kinmap. Zâk mârur ñâi a tâmbetagoagon nep tuum ândim gaap. Zâk den bonņâ kândâtkoipkât umjan den bonņâ ñâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariņâ. Zorat zâkkât orot mâmeņâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziņan den bonņâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonņâ dâzâņgua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a ñâi nâgât tosa âlip sâbap? Buņâ. Nâ den bonņâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Ñâi zâk Anutugât siņgi upapņâ diņâ nâņgâbap. Zen Anutugât siņgi mân ândimeņâ diņâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtņâ, ziņ kuk op itâ sâm bâlîj kwâkņangâwe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ neņgât kâmurân gok buņa. Gâ Samaria a. Wâkeņâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ wâkeņâ mân otnimapi. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaņ kwâkņangâman. Zen ko nâ mem ge kwatniģe. ⁵⁰ Nâ kutsiņginangât opņâ mân dâzâņgowan. Kutsiņginangât den dâzâņgobap, zo ñâi ândiap. Zâkņâ nâgât kutsiņgi, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkņak dâzâņgua nâņgânek. Ñâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziņâ itâ sâwe, “Wâkeņâ otgimap, zo perâkņak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Ñâi zâk nâgât den mem ândibapņâ mân mumbap.’” ⁵³ Sâkuniņâ Abaram, zâk

patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buņ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniņ sâme, zâkņâ kutsiņginâ mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topņâ mân nâņģe. Nâņâ ko zâkkât topņâ nâņģam kwâtâtian. Nâ mân ek nânğan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nâņģânğan. Oi zâkkât diņâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkuniņâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorâņâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziņ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeiniņâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Nâ Abaram mân âsaģei ândiwanņâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtņâ mem kunâ sâne Yesuņâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen ñâtâtik, zâkkât den siņgi.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen ñâtâtik a ñâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsaģem sen ñâtâtik op ândim gâip. ² Yesuņâ a zo muyagei arâpņâ niņ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, ñâigât tosaģât yatâ muyageip? Zikņâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Yatâ buņâ. Zikņâ mo ibâ mam zekât tosaģât buņâ. Anutu imbanņangât topņâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsaģeip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ ñâtiksaî ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sâņgonnop, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkņan ñâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakņâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmņâ hânân tâpkum hân banjet mem golaņkum sen ñâtâtik zo siņan saņgorip. ⁷ Itâ sâm saņgorip, “Gâ Siloam too derņgânân âi too saņgonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niņ denân ko sâņgongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opņâ kamârâpņâ ziņâ a zo eknâ mâsikâyangâm sâwe, “Nalemgât oletniņgâmap, zi zâk mo ñâi?” ⁹ Sâne nâmbutņandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutņandâ sâwe, “Zâk buņâ. Zâkkât tobat yatâ a ñâi.” Yatâ sâne zikņak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op siņgâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzâņgoip, “A ñâi kutņâ Yesu, zâkņâ hânân tâpkum hân banjet mem golaņkum sinnan saņgonņâ itâ sâm dâtnoģip, ‘Gâ Siloam derņgânân âi too sâņgon.’ Oi nâ âi too saņgonsa sinnâ âlip oi eksan.” ¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâkņâ sâip, “Nâ mân ek nânğan.”

A siñâ âlip oip, zorat Parisaio zij den sâwe.

¹³ A sen nĵatĵatik op ândimñâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengĵären âiwe. ¹⁴ Oi Yesuñâ banĵet golanĵum siñâ sanĵorip, zo Yuda zengĵât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, zijñâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op siñgâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzânĵoip, “Zâk banĵet mem sinnan sanĵori nâ âi too sanĵonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengĵären gâbâ nâmbutñandâ itâ sâwe, “A zo Anutugĵären gokñâ buñâ. Zâk Kembugĵât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutñandâ sâwe, “Zâk bâliñ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, zijñ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a siñ bâpsâsĵin kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Siñgâ kubiksap, zorat gâ dap nânĵat?” Sâne zâkñâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nĵatĵatik ândimñâ âlip oip, zorat nânĵâne bonñâ mân oi sâne ibâ mamñâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanzikñâ sen nĵatĵatik muyageip, zi mo? Zâk dap op siñâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamñâ, zik itâ sâwet, “Zâk nannikñâ, zo nânĵet. Sen nĵatĵatik âsageip, zo nânĵet. ²¹ Ka dap opñâ siñâ âlip uap, zo mân nânĵet. Nâiñâ kubiksap, zo mân nânĵet. Zâk katĵep buñâ. Mârum lâmbarip, zorat zijñak mâsikâne topñâ dâzânĵoik.”

²² Ibâ mamñâ, zet Yuda a sâtnĵâ zengĵât kenĵât opñâ yatâ sâwet. Yuda a zengĵât a sâtnĵâ, zijñ den itâ sâm ândiwe, “Nâi zâk Yesugĵât itâ sâbap, ‘A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapĵât mârum sâsân, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapĵât pâke pânat. A yatâ zo kâbakñĵenĵindâ nenĵât kâmurân mân tâpap.” ²³ Zorat opñâ ibâ mamñâ zet kenĵât op itâ sâwet, “Zâk katĵep buñâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat zijñ mâsikâne topñâ sâik.”

²⁴ A sen nĵatĵatik op ândeiññâ âlip oip, zo dum diim gamñâ itâ dukuwe, “Anutu mâteñan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topñâ nânĵen. Zâk bâliñ mâme a.” ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorân itâ sâm dâzânĵoip, “A zo bâliñâ mo âlipñâ, zo mân nânĵan. Sen nĵatĵatik ândiwannâ sinnâ âlip uap, zo nânĵan.” ²⁶ Sâi dum mâsikâwe, “Dap otgiĵap? Dap op siñgâ mânânĵâtsap?”

²⁷ Sâne a zorân itâ sâm dâzânĵoip, “Nâ mârum dâzânĵuan. Zen wangĵât kisanĵâ dâzânĵobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?” ²⁸ Yatâ sâi zijñâ siñan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Moseĵât arâpñâ. ²⁹ Mose zâk Anutuñâ den dukuip, zo nânĵen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nânĵen.” ³⁰ Sâne a zorân den itâ mâburem dâzânĵoip, “A zi sinnâ mânânĵâtsap, zâkkât topñâ kârune

nânĵa imbanĵâ uap. ³¹ Nen itâ nânĵâmen, ‘Anutuñâ bâliñ mâme a mân betziñan memap. Nâi zâk hurat kwâkñanĵâm diñâ lugi bekñan mimbap.’ ³² Mârum hân âsageibân gâbâ a nĵâi zâk mam kâmbonĵan gâbâ sen nĵatĵatikñâ âsagem kubikkubikñâ mân âsagei nânĵâwen. ³³ Oi a zo Anutugĵären gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?” ³⁴ Sâi den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâliñ mâme sot lañ mâman a zengĵären gâbâ âsageinñâ dap yatâ nen den topñâ dâtnânĵuat?” Yatâ sâm kom kâbakñine ârip.

Yesu kândâtkom um nĵatĵatik ândiândiñ.

³⁵ A zo kâbakñine ari Yesuñâ nânĵip. Oi a zo muyagenĵanĵâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonñâ nânĵâm pâlâtân kwâkñanĵat mo?” ³⁶ Sâi a zorân sâip, “Patâ, sat, zo a nĵâi? Zo tirâpnona ekñâ nânĵâm pâlâtân kwâkñanĵabat.” ³⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.” ³⁸ Sâi a zorân sâip, “Kembu, nâ nânĵâm pâlâtân kwatgigan.” Yatâ sâmñâ um topñan pindiñsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesuñâ sâip, “Nâ topziñ sâm muyagibatĵât hânân gewan. Zorat a zijñanĵât nânĵâne giginĵâ oi sinniñ nĵatĵatik sâme, zen sinziñ ânânĵât âsakñan bâgim ândibigĵât gem gâwan. Oi a zijñanĵât nânĵâne zâizâiñ oi sinniñ âlipñik sâme, zen nĵatĵatigân bagim ândibigĵât gem gâwan.” ⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândân kirâwe, zen nânĵâmñâ sâwe, “Nen sen nĵatĵatik nânĵonsat?” ⁴¹ Sâne Yesuñâ sâip, “Zen sen nĵatĵatik ândim sâi tosaziñ buñ ândibe. Ka zijñak sâme, ‘Nen sinniñ âlipñâ.’ Zorat tosaziñ zemziñĵap.”

10

Râma zen mariziñanĵât den nânĵâme.

¹ Yesuñâ den sumbuñâ nĵâi itâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânĵua nânĵâneĵ. Nâi zâk râma zengĵât poñ durubit zo birâm nânĵan gâbâ lonĵiñ bagibap, zâk kâmbu a op kut nĵâi nĵâi lañ memap. ² Nâi zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zengĵât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a ekñâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma zijñâ diñâ tobat nânĵâbi. Oi râma galem a zo râma kutziñan zânĵonsâm poñan gâbâ diiziñĵâm âibap. ⁴ Râma gâkârâpñâ diiziñĵâm gei kândom ari molim âibi. Diñ tobatñâ nânĵâmĵegât molim âibi. ⁵ Ka a nĵâi gâi diñ tobatñâ mân nânĵâmñâ mân molibi. Buñâ. Zen kenĵât op birâm âibi.” ⁶ Yesuñâ den sumbuñâ yatâ sâi Yuda a zijñ den zorat topñâ mân nânĵâwe.

Yesu zâk galem a âlipñâ.

⁷ Yatâ utne Yesuñâ dum dâzânĵom sâip, “Perâkñak dâzânĵua nânĵâneĵ. Râma zengĵât zâizâiñanĵât mâtâp, zo nâ. ⁸ Nâ

mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut nâi nâi laj mime. Zen ganetâ râma zen zengât den mân nângâwe. ⁹ Mâtâp nâ. Nâi zâk nâgâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagogabap. Zâk bagimgagam nalem muyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zângom tâmbetzângogibât game. Nâ ko râma zinj ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan. ¹¹ Nâ râma galem a âlipnâ. Galem a zâk galem otzingâm ândim râma gakânâ tâmbetagogebât ândiândinâ birâbap. ¹² Râma galem a bâliñâ, mariñâ buñâ, kât nep tuutuunangât anâ dârj galemzinj mân opmapnâ wâu kâtiknâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtiknâ gamnâ râma zingâm molzingi sinsururuñ upi. ¹³ A zo râma galem a bâliñâ. Zâk râma zengât girem mân upap. A zo kât mimbapkât nep tuumap. ¹⁴ Nâ ko râma galem a âlipnâ ândiman. Ibâ sot nâ âñak nângâm ândimet. ¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âñak ândimen. Zorat na râma zengât opnâ ândiândinâ birâbat. ¹⁶ Oi râma kâmut nâin nâin ândie. Zen poñ zi goknâ buñâ. Oi ninak ârândân diizingâm ga dinnâ nângâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap. ¹⁷ Râma zengât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umunandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmñâ dum mimbat. ¹⁸ Ândiândinâ zo a zinj nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buñâ. Ninak nângâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbanâ zemnigap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nângâm den sâm kâsapagowe. ²⁰ Oi a donjbepnâ itâ sâwe, “Wâkenâ oknangî um gulip uap. Den sâi wangât nânge?” ²¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A wâkenootnâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke nâinñâ a sen nâtâtik zen âlip kubikzingâbap?”

Yuda a sâtñâ, zinj Yesu kâsa oknangâwe.

²² Yuda a zinj tirik namârj mârurum mâsop miwe, zorat kendon narâknâ mâte oip. ²³ Map paten narâknan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ nâi kutñâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a zinj ekñâ mindum haangum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârurum sâsân, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnângo.”

²⁵ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârurum sâm dâzângua mân nângâwe. Ibânangât sâtkât nep tuuman, zorân topnâ sâm muyagemap. ²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nângâwe.

²⁷ Râma gakânâ ândie, zen zingit holizinj nângâman. Oi zinj dinnâ nângâme. Dinnâ holiñâ nângâm mâtâbân molinime. ²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem zingâ mân tâmbetagog ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a nâinñâ mâkâmâkân, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nâgâren zâmbarip, zâk a sot kut nâi nâi aksik walâzingâm ândiap. Oi nâinñâ Ibânangât bikñan gâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikñâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a zinj kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nep âlipnâ top topnâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtñâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, zinj sâtñan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat buñâ. Gâ ayâk ândiatñâ Anutu hutkum gikanğât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den nâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nângâme mo buñâ? Den zo itâ, ‘Nânâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum nâi sâsân, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutuñâ gâsum sâlâpnom sângonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nannâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nângâne bon buñ oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât buñâ, nepnangât opnâ itâ nângâbi. Ibânandâ nâ sot tâmpap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topnâ nângâbi.”

³⁹ Yesunâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâam dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmñâ Yodañ too nâmbutken Yohaneñâ mârurumñan too sangonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândeip a donjbe patâ zinj Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nângap.” Oi zoren a ambân donjbepnâ Yesu nângâm pâlâtân kwâknangâwe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a nâi ândeip, kutñâ Lasaro. Zâk sot ponâzatñâ Maria sot Mata, zen kamân zo goknâ. ² Marianâ mârurum Kembu too wârânñâ âlipnâ zorân sanjon ko kâuk sâmotñandâ kinâ sângori âronñâ oip. Zâkkât munñâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatñâ zet Yesugâren den itâ sâm paitâ arip, “Kembu, gâ nângâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo paitâ ari Yesunâ nângâmñâ itâ sâip,

“Mâsek zorat bonnâ mumbapkât buñâ. Anutu sâm âlip kwâkñanğâbigât âsagiap. Anutu nanñâ nâgât imbanâ âsagei ekñâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatñâ sot Lasaro, zengât Yesuñâ umñâ tâip. ⁶ Oi mâsekât sinji nângâmñâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimñâ arapñâ itâ sâm dâtnânğoi, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arapñandâ itâ sâwen, “Patâ, mârûm Yuda a zinj kâtnj gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?” ⁹ Sâindâ Yesuñâ dâtnânğom sâip, “Mirâ hanşâm zeî kek mân nâtâtiksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâknâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut nâi nâi zim-bap, zorâñ mân kom subap. Zâk âsakñan kut nâi nâi ek nângâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâtigân mâtâbân âim âsakñâ kârûm âi kom subap.”

¹¹ Yatâ sâmjâ den itâ târokwap dâtnânğoi, “Bukuniñ Lasaro, zâk uman zîp. Nâ âi mângibat.” ¹² Yatâ sâi ko arapñâ niñ itâ sâwen, “Uman zemñâ âlip upap.” ¹³ Yesu zâk mumuñğat den sumbuñâ sâi nen umangât nângâwen. ¹⁴ Zorat Yesuñâ sâm kusikñan kwap dâtnânğoi, “Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umñâ âlip uap. Zen nângâm pâlâtâr kwatnîm kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.” ¹⁶ Sâi ko Yesugât arâp nengâren gâbâ a nâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâknâ bukurapñâ itâ sâm dâtnânğoi, “Nen zâk sot ârandân arindâ a sâtnjâ zinj nânğonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariñâ.

¹⁷ Lasaro moi kât mâtâpñan pane sirâm kimembut zeî Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nanğâmñan tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a donjep Mata Maria munzikñâ moip, zorat sângân ninam Betania kamânân âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nângâm ari Maria ko mân nângâm mirin tâi Matanjâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemñâ itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nângan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nângâgibap.” ²³ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Mungâ mumuñan gâbâ zaatpap.” ²⁴ Sâi Matanjâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nângan.”

²⁵ Sâi Yesuñâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi mariñâ, nâ. Zorat nâinjâ nângâm pâlâtâr kwatnibap, zâk momñâ zaat ândiândiñ kâtik ândim zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgân ândim nângâm pâlâtâr kwatnibap, zâk

mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nângâna bon uap?”

²⁷ Sâi Matanjâ sâip, “Zo nângan. Oi gâgât itâ nângan. A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsârñ, zo gâ. Anutugât nanñâ hânân gibapkât sâsârñ, zo gâ. Zorat umnandâ nângâm pâlâtâr kwatgigan.”

Yesu umñâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sâm birâm âi gatñâ Maria muyagem den halobân itâ sâm dukuip, “Patânikñâ gaap. Oi gâgât sap.” ²⁹ Sâi Mari-anjâ nângâmñâ kârâpñoorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianjâ kek zaatñâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâm molim âiwe.

³² Maria zâk âim Yesu ekñâ kiñ topñan ge pindişâm itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.”

³³ Yatâ sâm isei Yuda a ambân molim âiwe, zen bekñan mem iseve. Isene Yesuñâ zingitñâ umñâ bâliñ oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikâzingâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zinjâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a zinjâ ekñâ sâwe, “Iknek, zâknâ umnandâ gâsum biranmap.” ³⁷ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A sen nâtâtik sinjâ mânângâripñâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesuñâ umñâ bâliñ oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpñan pane zeî kât patâ mem mâtâpñan pam doonğuwe. ³⁹ Zorat Yesuñâ itâ sâip, “Kât mem kâbakñinek.” Sâi a mumuñâ zorat ponânjâ, Matanjâ itâ sâm dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârûm kârok uap.” ⁴⁰ Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Den dâgogan, zo mân nângat? Gâ nângâm pâlâtâr kwatninandâ Anutu imbanânğat topñâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kât mem kâbakñine ari Yesuñâ sinjâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nângat, zorat sâiwap san. ⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nângâmât, zo nângan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nângâbigât itâ san. Gâñâ sângonnona gewangât umziñandâ nângâm pâlâtâr kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmjâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” ⁴⁴ Sâi mumuñandâ zaat gâip. Oi mârûm kiñ bikñâ sângum kâpiwe. Si sângânñâ kâpiwe, zorat Yesuñâ dâzânğoi, “Sângum olan birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtâr urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donjepñâ Yesu kut nâi nâi oip, zo ekñâ nângâm pâlâtâr kwarâwe.

46 Nambutnjandâ ko Parisaio zengâren âim Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji sâm dâzângowe.

47 Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nângâm sâne a sâtnâ mindune itâ dâzângom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat?” 48 Nen ek mân nângânângâ utnat, zo ko a pisuk patâ zinj zâkkâren âimnâ nenngât a kutâ sâne Roma a zinj kuk opnâ gam nângone mom nanngindâ tirik namâ zi kândanbe.”

49 Yatâ sâne zengât buku nâi kutnjâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknâ itâ sâip, “Zen um nângânângâziy buy ândie. 50 Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nanngâbemgât nenngât hâuniñâ a kânoknâ moi âlip upap.”

51 Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umnjan zâk tirik namâ galem a patâ zengât patâziñâ ândeipkât Anutunâ sâi kânjan den zo sâip. (Yesu zâk perâknak Yuda a kâmut, zengât op mumbapkât sâm pindâpindâñ.) 52 Oi Yuda a zengârâk buñâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduzinjâ kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindâñ.)

53 A patâñâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtnâ zen Yesu kunam den sâm mâtâp kârum ândim gawe. 54 Zorat Yesu zâk muluknem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanngâmjan kamân nâi tâip, kutnjâ Epraim, zoren arâpnâ diiningi âi ândiwen.

55 Oi Yuda zengât kendon patâ kutnjâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a donjbeip patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziñ kubiknam zâiwe. 56-57 Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, zinj den itâ sâm dâzângowe, “Nâinâ Yesugât tâtat mâmenâ ek nângâmñâ ga dâtnânngoik. Dâtnânngoi gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumñâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo buñâ?”

12

*Mariañâ Yesu too wârân âlip sanjorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)*

1 Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok zeï Yesunâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumujan gâbâ mângei zaarip. 2 Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matanjâ tokim pâi Lasaro ârandânjâ tap niwe. 3 Tatnetâ Mariañâ kwâip belo nâi too wârânñâ âlipñâ, sângân zâizâin, zo mem Yesu kinjan sângonñâ kâuk sâmotnjandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipñâ gam zeip. 4 Oi arâpnâ nenngât buku nâi Yuda, Karioto kamânân

gok (Zâk narâk nâin Yesu tirâpziñgoi gâsum kuwe.), zâknâ itâ sâip, 5 “Too wârân âlip, zorânñâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ zingi dâp opap.” 6 Zâk a kanpitâ zengât mân nângâm sâip. Zâknâ mindum kât pâpananngât irâ, zo zâknâ galem om ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

7 Sâi Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanjori mua hanobi, zorat opnâ kânjan sanjonngap. Zâk âlip uap. 8 A kanpitâ, zen âsâbânjâ zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtnâ zinj Lasaro kumbigât sâm kâtân urâwe.

9 Yesu zâk Betania kamânân ândeï Yuda a donjbeip zâkkât sinji nângâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumujan gâbâ mângeip, zâk ârandânjâ iknam âiwe. 10-11 Yuda a donjbepnâ Lasarogât den sinji nângâmñâ Yesu nângâm pâlatân kwâknangâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, zinj Lasaro Yesu sot ârandânjâ zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

12 Mirâ hanjâi a donjbepnâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne sinji nângâwe. 13 Den yatâ nângâm sâtâre op gâmalem sot gâlânngât iinjâ namuj mem mâtâbân muyaginam âiwe. Ai muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam ningat. Nen sâm âlip kwatgigen. Gâ Isirae nenngât a kutâ.”

14 Yesu zâk donji sigan muyagem kwâknjan zâi tâi arip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

15 “Yerusalem kamân, Sionj mâirâp, zen mân kenngât utnek. Iknæk. A kutâ patâziñ gaap. Zâk donji sigan zorat kwâknjan gaap.”

16 Narâk zoren arâpnâ nen den zorat topnâ mân nângâwen. Yesu momñâ zaat sumbemân zarip, zoren itâ nângâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâknâ zo yatik oip.”

17 Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den sinji zo a nambutnjâ dâzângowe. 18 Oi sen mârât zorat sinji nângâwenjâ a donjbepnâ gâmalem sot gâlânngât iinjâ namuj mâtâbân ai muyagiwe. 19 Oi Parisaio a, zinjâ zinjgitñâ bukurâpziñ mindum târâwe itâ sâm dâzângowe, “Nângânek. Zen den nep tuune a donjbeip patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâknak walâningi kwaksen.”

Grik a nambutnjâ, zinj Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutnjâ ârândân ândim Anutu mâte oknjangâwe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân goknjâ, zâkkâren âi itâ sâmb dukuwe, "Patâniñâ, Nen Yesu iknatkât otniingap." ²² Sâne Piliponjâ nângâm Andrea dukui ârândân Yesugâren âi den zo sâmb dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, "A bonnjâ, nâ sumbem âsaknjânâ muyagibatkat narâk mâte uap. ²⁴ Perâkñak dâzângua nângânek. Segon keetnjâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momnjâ bonnjâ donjeb muyagibap. Ka keetnjâ hânân mân giari sâi bon buñ opap. Hânân giari bonnjâ donjeb muyagibap. ²⁵ Njâi zâk hânân ândiândinjâ buku oknjangi gulip oknjangâbap. Njâi zâk hânân ândiândinjâ kâsa oknjangâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Njâi zâk nâgât kore ândibâ sâmb nânjâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapnjâ nâgâren gam nâ sôt ândibap. Njâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap."

Yesu zâk mumbapkât den sâmb muyageziingip.

²⁷ "Itârân umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknâm âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknâm itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gô sâna kutsingangât kutkâ neule âsakñoot âsagibap." Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den njâi itâ geip, ²⁹ "Neule âsaknjâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap." Oi a kâmut patâ kirâwe, ziñâ itâ sâwe, "Zi sumbem kârap." Oi nâmbutnjânda itâ sâwe, "Sumbem a nâijnâ den dukuwet."

³⁰ Sâne Yesunâ itâ sâmb dâzângoip, "Den zo ninangât buñâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Sat-tan kâbakñinjij. Oi a ambân toszinjangât hâunjâ mimbigât sâmb kwâkâkwâkân.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a diizinga nâgâren gabi." ³³ Zo mumungât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuñâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, "Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâliñan gâbâ makânijngâbapkât sâsân, zâk âsagemnjâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gânjâ itâ sat, 'A bonnjâ nagân nom mem kwânângâni.' A bonnjâ, zâk dap yatâ?"

³⁵ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângoip, "Kârâp âsakñandâ narâk pânkânok os-etziñan âsageziingâm ândibap. Oi zen njâtâtiknjâ kâpizângobapkât kârâp âsaknjâ zemziñgi zâk mâte oknjangâm ândibi. A njâi njâtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpnjâ ikpap? ³⁶ Zorat âsaknjâ zemziñgi nângâm

pâlâtân kwâkñangâne kâmut gâkârâpnjâ upi." Yesu zâk den yatâ sâmnjâ tik âi ândeip.

Yuda a donjeb, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi eknjâ mân nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârurnjan den itâ sâmb kulemgoip, "Kembugât den siñgi sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanjâ, zo dap op zengâren muyagibap?"

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianjâ Kembugât den njâi itâ sâmb kulemguip,

⁴⁰ "Zâk otziñgi sinziñ njâtâtiksaî umziñ kâtigeip. Zo zen sinziñandâ ek nângâbegât. Oi umziñandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziñ melâjne kubikziñgâmbagât."

⁴¹ Yesaianjâ Yesugât sumbem âsaknjâ, zo eknjâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnjâ zengâren gâbâ donjebnjâ Yesugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziñ nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namîn zâine kâbakñeziñgâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziñâ sâmb âlip kwatziñgâbigât yatâ urâwe. Anutunjâ sâmb âlip kwatziñgâbap, zorat nângâne yenjâ oip.

Yesugât den zo topniñ sâmb muyagibap.

⁴⁴ Yesunâ den kâtiknjâ sâmb itâ sâip, "Njâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo nâyâk buñâ. Sângonnogip, zâk ârândân nângâm pâlâtân kwâkñangâbap. ⁴⁵ Oi njâi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsakñandâ hânân gewan, zorat njâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibapnjâ njâtâtigân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Njâi zâk dinnâ biri nânjâ hâunjangât mân sâbat. Nâ a zengât tosgât hâunjâ zingâbatkât buñâ. Nâ kubikziñgâm tânzângobatkât gewan. ⁴⁸ Njâi zâk kândâtnom dinnâ biri njâijnâ toszanjngât den sâmb kwâkâbap. Den sâman zo, zâknjâ narâk patin toszanjngât topnjâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sângonnogip, zâknjâ sapsunnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nângan. Ibânangât diñâ lum ândiândi kâtiknjâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman."

13

Yesunâ arâpnjâ kinziñ sanjgorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesunâ zikjangât itâ nângip, "Hân birâm Ibânangâren zâibatkat narâk mate uap." Yatâ nângâm hânân arâpnjâ umjandâ gâsuniñgâm ândeipnjâ yatâ otniñgâm ari ma ko narâknjâ âkip.

² Oi nhatiksaisai nalem ninam minduindá Satañña mårum Yuda, Simongåt nanña, Karioto kårnån gokñå, zåkkåt umñan den itå pårp, “Yesu a såtñå tiråpzånгона ekñå gåsubi.” ³ Yesu zåk itå nångip, “Ibånå, zåk kåwali åksik patå nigip. Oi nå Anu-tugårn gåbå gewan. Oi nå åburem Anu-tugårn zåibat.” ⁴ Yatå nångåm nalem nem taråwenån gåbå zaat hånbbå kwåkåm pam sånngum mem låip. ⁵ Oi too aam åmajån lokei giari topkwap kore a yatå op aråp kin-niñ sañgorip. Oi sånngumñå sañgori åronñå oip. ⁶ Yatå otningåm Simon Peterogårn ari itå sår dukuiip, “Kembunå, gå gikak kinnå sañgonbam uat?”

⁷ Sår Yesuñå itå sår dukuiip, “Nå uan zi topñå mån nångat. Gåtåm ko nångåban.” ⁸ Sår Peteronå itå sår dukuiip, “Kinnå månå sañgonban.” Sår Yesuñå itå sår dukuiip, “Nå mån sañgongiga gå dabån någåt siñgi a upan?” Yesuñå um sañgonsañgon, zorat op den zo sårp. ⁹ Peteronå den zorat topñå mån nångåm itå sår dukuiip, “Kinnigåk mån sañgonban. Sårnå aksik sañgonban.”

¹⁰ Sår Yesuñå itå sår dukuiip, “Nåi zåk too sañgonñå måtåbån obånðim ko kinjik sañgori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan gokñå nåi, zåk zengåt dån mån åndiap.” ¹¹ A såtñå zengårn åi tiråpzångoi gåsubi, zorat op nångåm itå sårp, “Osetziñan gokñå nåi zåk zengåt dån mån åndiap.”

Kinziñ sañgorip, zorat topñå sår muyageziñgip.

¹² Kinninå too sañgonñå hånbbå mem gwagori giari ge tap itå sår dånngånip, “Nå kinziñ sañgonsan, zorat topñå sa nångånek. ¹³ Zen någåt Patå sot Kembu sårme. Zo ålip sårme. Nå yatå åndian. ¹⁴ Nå Kembuziñ op åndim kinziñ sañgonsan. Ziinjak yatik kinziñ sañgonsañgon op kore oranjåm åndine ålipñå upap. ¹⁵ Tiråpzånguan, zo yatik op åndibi. ¹⁶ Nå peråknjak dånzånua nångånek. Kore anå patånå walåm åndiånin, zo mån taap. Yatigåk någåt kore anå, zåk nå mån walånibap. ¹⁷ Zen den zi nångåm yatingen åndine zengåt nånga såtårenjoot upap. ¹⁸ Nå zengåt pisuk patå mån san. A någåt ligaap zorarak san. Nå ikå zo gåsuum sålåpzångowan, zo nångan. Kembugåt ekabån den nåi ziap, zo bon upap. Den zi itå,

‘Nåi zåk nå sot nålem nimbap, zåknå tikootñandå nobap.’

¹⁹ Zo mån muyagei kånñan dånzånguan. Oi bet muyagei Kembunå kånðom dånngånip sår någåt topñå nångåm kwåtåtibi. ²⁰ Nå peråknjak dånzånua nångånek. Nå a nep sår pinda tuum

ånðei nåiñå a zo dån galem op åndibapñå zåk yatik kore otñibap. Kore otñibapñå sånngonnogip, Anutu, zåk yatik kore okñanjåbap.”

Yesuñå Yuda sår muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesuñå den yatå sårñå um bånin oi itå sår muyageip, “Nå peråknjak sa nångånek. Zengårn gåbå a nåiñå sår gåsånobi.” ²² Yesuñå den yatå sår aråpñå niñ nåigåt sap sår niñ senån senån ånjagåwen. ²³⁻²⁴ Oi nåñå Yesugåt um topñan tåråwan. Nå Yesuñå umñå gåsuniånip, någårn Simon Peteronå bikñandå dån op sårp, “Måsikåna dånogik. Nåigåt sap?” ²⁵ Peteronå yatå oi nåñå Yesu gootñan åimñå sårwan, “Kembu, gå nåigåt sat?” ²⁶ Sa Yesuñå sårp, “Nalem mem sirogån pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatå sårñå nalem memñå sirogån pam Yuda, Simon nanña, Karioto kårnån gok, zo pindi neip. ²⁷ Nei ko Satañña umñan giarip.

Oi Yesuñå Yuda itå sår dukuiip, “Kut nåi upam nångat, zo kek upan.” ²⁸ Den yatå dukui aråp nånbutñå, nen den zorat topñå mån nångindå åkip. ²⁹ Oi itå nångåwen, “Zåk kåt mindumindun galem åndiapkåt yatå sap. Zåk kendongåt nalem kwålåbapkåt sap mo a kanpitå kåt ziñgåbapkåt sap.” ³⁰ Oi Yudañå nalem zo nemñå zaat åknjan nåtåtigånak arip.

Yesuñå neule åsakñå åsagibapkåt sårp.

³¹ Yudañå ari Yesuñå aråpñå nånbutñå nen itå sår dånngånip, “A bonñå någåt neule åsakñå åsagiap. Oi någåt opñå Anu-tugåt neule åsakñå årånðån åsagiap. ³² A bonñå, nå Anutugåt neule åsakñå muyagiångåt Anutu zåk zikñak a bonñå någåt neule åsakñå muyagibap. Naråk mån kårep oi kek muyagibap. ³³ Katep gåkåråpnå, nå naråk pårkånok zen sot åndibat. Oi bet kårunibi. Oi Yuda a dånzångowan, yatik zen dånzångebå. Nå åibat, zoren ålip mån gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den unakñå dånzångebå. Ziinjak buku oranjåm åndibi. Nånå buku otziñgån gåwan, zo yatik oranjåm åndibi. ³⁵ Zen yatå op åndine a ziñå ziñgitñå itå nångåbi, ‘Zen buku oranjåm åndiegåt topziñå itå nången. Zen Yesugåt kåmut gåkåråpnå.’”

Yesuñå Petero um den dukuiip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zåk den yatå sår ko Peteronå måsikåm sårp, “Kembu, gå ikå åiban?” Sår Yesuñå sårp, “Nå åibarån, zo naråk ziren mån gåban. Gåtåm ko gåban.” ³⁷ Sår Peteronå itå sår dukuiip, “Nå wangåt itårån mån gåbat? Nå gågåt op åndiåninå bira bun upap.” Sår Yesuñå itå sår dukuiip. Gå någåt opñå åndiånidigå birånå bun upapkåt

sat, zorat nâ perâkñak dâgobâ. Gâ ñatik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruks anjâ diñsâbap.”³⁸ (-)

14

Yesujâ sumbemân mirâ kianñij kubik ândiap.

¹ Oi Yesujâ itâ sâmbâ dâtnânngoip, “Zen nângâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm, nâ yatik nângâm pâlâtân kwatnibi.”² Ibânangât kamânân mirâ donjep taap. Yatâ zo mân zeî sâi ko dâzângobam.”³ Nâ âim mirâ kianñij kubikñjâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi.”⁴ Âibatkat mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomanjâ itâ sâmbâ dukuiip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nângen. Zorat dap op mâtâp zo ek nângânat?”⁶ Sâi Yesujâ itâ sâmbâ dukuiip, “Ibâgâren âiainj mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiainj, zo mân taap. Den bonnjâ sot ândiandi marijâ, nâ.”⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñjâ topñjâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpnjâ nenngâren gokñjâ, a ñai kutñjâ Pilipo, zâkñjâ itâ sâmbâ dukuiip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnângona ekñjâ nângindâ âkabap.”⁹ Yatâ sâi ko Yesujâ itâ sâmbâ dukuiip, “Pilipo, nâ narâk kârep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmat? Ñai zâk nekmapñjâ Ibâ ekmap.”¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnângona iknâ.’ Ibâ sot net pâlâtân op kânok uet, zo nângat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diñjâ sâmap sot nepñjâ tuumap.”¹¹ Ibâ sot net pâlâtân op kânok. Den zo nângâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nângâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nângâm pâlâtân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² Nâ perâkñak sa nângâne. Ñai zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñjâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik bunjâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânangâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zengâren gem ga lâmbamzângobap, zorat.”¹³ Zen nâgât korân sâmbâ ninâu sâmbâ ândine nângâzingâbat. Zo yatâ ua ko nanñjâ nâgât opñjâ Ibâ sâmbâ âlip kwâkñangâbi.”¹⁴ Zen nâgât korân sâmbâ wan mo wangât ninâu sâne zingâbat.

¹⁵ Umziñandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi.”¹⁶ Oi nânâ Ibâgâren ninâu sa ñai sângongoi gem mam otziñgâbap. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapungât op san.”¹⁷ Kaapum, zâk den bonñangât marijâ. Den sinji âlipñjâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topñjâ mân nângâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziñan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zengâren âburem gâbat.”¹⁹ Narâk pânkânok ziap. Zo âki a sinji âlipñjâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiandi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiandi kâtik ândibi.”²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtân uet, zo nângâbi. Oi nâ zen sot pâlâtân uen. Nâgât yatâ nângâbi.”²¹ Ñai zâk umñandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umñandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okñangâbap.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok bunjâ, Yuda ñainjâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ nenngâren sapsun um kâtik a zengâren mân sapsunam sat?”²³ Sâi Yesujâ den itâ mâburem dukuiip, “A ñainjâ umñandâ gâsânobapñjâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umñandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat.”²⁴ Ñai zâk dinnâ mân lubap, zâk umñandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ bunjâ. Zo Ibâ sângonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmñjâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman.”²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamñjâ mam otziñgâm kut ñai ñai zorat topñjâ sapsunzingâm ândibap. Oi den nângâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sângongoi gem mam otziñgâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ zingân. Um kâtik a zengât lumbenâ, zo bunjâ. Ninâ zo zingân. Zorat nângâ kwâkâ sot kenngât, zo mân upi.”²⁸ Nâ itâ dâzângua nângâwe. Nâ âimñjâ du zengâren âburem gâbat. Zen umziñ nâgâren sângongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nângâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbanñandâ Ibâgât imbanjâ ombenjan, zorat.”²⁹ Oi zo mân âsagei kânjan dâzânguan, zorat kut ñai ñai zo âsagei ko nângâm pâlâtânziñ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kârep mân târokwap dâzângobat. Hângât a kutâ Satanj, zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbanjâ mân tâkñangap.”³¹ Nâ umñandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diñjâ sâmbâ nigip, zo wâratkum ândiandinâ birâbat. Nâ umñandâ Ibâ gâsuman, zo a zinjâ nângâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiñ nak, nen bâranñjâ.

¹ Nâ waiñ nak topñjâ âlipñjâ. Ibânandâ ko waiñ nep marijâ.”² Nâgâren gâbâ bâranñjâ ñai mân bon oi mânangât pâmbap. Bâranñjâ ñai bon oi kubikñangâm bonñjâ patâ upapkât galem upap.”³ Zen sinji âlipñjâ dâzângowan, zorânjâ kubikziñji salek

op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Waij bâranjandâ topjoot mân târoyagom ziknjigâk bonjâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opnjâ bonziñ mân upi.

⁵ Waij nak topnjâ nâ. Zen ko bâranjâ. Njâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonjâ donjep patâ upap. Ka zen birânim kut njâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâzingâbat. Oi waij bâranjâ mânângât pane moi mindumjâ kârâbân une semap, zo yatâ otziñgâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimjâ wan mo wangât sâne muyagem ziñgâbat. ⁸ Zen bonziñ patâ op nâgât arâp bonjâ op ândine a ziñ ziñgâne âlip oi Ibânâ sâm âlip kwâkjanjâgâbi. ⁹ Ibânandâ umjandâ gâsânomap, zo yatik umnandâ zen gâsuziñgap. Zen nâgât den, zo nângâm ândine umnandâ gâsuziñgâbi. ¹⁰ Nâ Ibânangât den luga umjandâ gâsanogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umnandâ gâsuziñgâbi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorâj zengâren donjep âsagem zimbapkât den zi dâzânguan. Zen sâtâre kwâkjan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzângoman. Nânjâ umnandâ gâsâzângomap, yatik ziñgak umziñandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ Njâi zâk bukurâpnjâ tâmbetagebâgât ândiândiñ biri buj upap, a zo bukurâpnjâ umjandâ gâsâzângom biranjâp. A nengât orot mâme, zorâj zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diñ sâm ziñgan, zo tuune ziñgitsa buku bonjâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapnjâ kore a mân sâm zângonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore anjâ patânjagât umjandâ den zemap, zo mân nângâmap. Nânjâ kut njâi njâi Ibânangâren nângâwan, zo pisuk patâ sapsam ziñgawangât zengât nânga bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziñâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nânjâ zen gâsum sâlâpzângowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonjâ muyagibigât sâm ziñgâwan. Oi ziñâ bonziñâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziñgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzângobâ. Umziñandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birânanjâgawe, yatik arâpnjâ birâniñgâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, “Um kâtik a ziñ kâsa otziñgânetâ ko itâ nângâbi, ‘Kembu yatik kâsa okjanjâgawe.’” ¹⁹ Zen hângât siñgi ândine sâi buku otziñgâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzângua kândâtzângowegât kâsa otziñgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzângowan, zo nângâbi, ‘Kore anjâ

patânjâ walâm ândiândiñ, zo mân taap.’ A ziñ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziñgâbi. Zen nâgât den nângâwe sâi yatik zengât den nângâbe. ²¹ Sângonnogip, Anutu, zâk mân ek nângâmegât nâgât op yatâ otziñgâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemjâ den dâzângowan sâi ko tosaziñ buj ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosaziñ zo dap yatâ sâm kwârakubi? ²³ Njâi zâk kâsa otnibapnjâ Ibânâ yatik kâsa okjanjâgâbap. ²⁴ Nâ osetziñan nep patâ tuuwan, a ziñ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziñ buj ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekjâ nâ sot Ibânâ laj kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.

‘Nâ bâliñjâ mân ua ko laj kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimnjâ, mam otziñgâbap, Kaapum, den bonjâ marinjâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâm muyageziñgâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin anjân kârâziñgâbi. Perâkñak, narâk njâi mâte upap, zoren a ziñ nen Anutugât nep tuunâ sâm zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nânggegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânjan dâzânguan, zorat bonjâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembunjâ mârûm dâtnângoip, zo muyagiap.’ Nâ mârûm zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Narâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârâj sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a njâinjâ mân mâsikâniñgâp, ‘Gâ ikâ âiban?’” ⁶ Âiban ua narâkñâ dâzânguan, zorat umziñ bâliñ uap.”

Kaapumjâ a topziñ sapsumap.

⁷ “Nâ perâkñak sa nângânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonjâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziñgâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliñâziñjâ sot târârak ândiândiñ sot hâuñjâ mimi, zorat sapsam ziñgâbap. ⁹ Tosaziñgât topnjâ itâ nângâbi. Zen nâ mân nângâm pâlâtân kwatnime. ¹⁰ Târârak orotjanjâgât itâ nângâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuñjâgât den sâsân, zorat itâ nângâbi. Hân zirat a kutâ Sataj, zâk tosanjâgât hâuñjâ mimbapkât mârûm sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diiniñgâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmjâ itâ sâm dâtnângoip, “Den donjep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nângâm nanjâbi?”

¹³ Kaapum, den bonnjâ marijâ, zâk gem gam den bonnjâ dâzângobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nângâbap, zo yatik sapsum zingâbap. Oi kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zo sapsum zingâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem zingâ kutsingînâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonnjâ ziap, zorat marijâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem zingâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ “Narâk pânkânok ziap, zo âki aria kârûnibi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpnâ nâmbutnâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den nâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’” ¹⁸ Yatâ sâmñâ sâwen, “Narâk pânkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesujâ ninjig umniñan ek nângâm itâ sâm dâtnângoip, “Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te?” ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, zinj none mua ko arâpnâ âgirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, zinj sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân nâi zâk katep mimbam sâknâm patâ nângâbap, zorâñ katep âsagei sâknâm buñ oi sâknâm gât nelâmkoï katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatikâñ narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumunñan gâbâ zaat zingitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumunñan gâbâ zaatsa zen kut nâi nâigât mân kwakñâ mâsikâni. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnângât op muyagem zingâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut nâi nâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem zingâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk nâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topnâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren ziñak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâzingâbap. Nâ wangât kut nâi zingâbap kât dukubat. Ibâ zâk ninâu zinjâ wâratkum âlip zingâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umziñâ gâsânompkât Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzângomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân

gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpnandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguat. ³⁰ Zorat itâ nângen. A zinjâ mân mâsikâgine gâ gikak kut nâi nâi zo nângâm nângâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesujâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk nâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsurururup op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimâp.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zim-bap kât yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknâm kwâkñan ândibi. Ka nâñâ tâmbetzângobegât imbanâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesujâ zikñangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmñâ sinjâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibat kât narâknâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsâknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsâknâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât marizij nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiandi kâtik muyagem zingâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiandi kâtik zorat topnâ itâ ziap. Gâ Anutu bonnjâ kânok sot sângonnogin, Yesu Kristo, net a zinjâ nikit net sot pâlâtâñ utne ândiandi kâtik muyagem zingârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsâkkâ muyagiap. ⁵ O Ibânâ, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsâknânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesujâ arâpnâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a donjep zengâren gâbâ nâgât sinji sâm gâsum sâlâp zângoin, zo sinji dengâ sapsum zingâwan. Zo gâgât sinji ândinetâ nâgât sinji sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut nâi nâi zemnigip, zo gâgâren gokñik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo zingâ nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sâm nigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât sinji ue. ¹⁰ A ambân nâgât sinjinâ gâgât sinji. Gâgât sinji zorâñ nâgât sinji. Oi umziñan nâgât âsâknâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiandinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kut-singigangât imbanandâ pâit saaziñgâna

hâlálu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsinjigangât imbanandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diŋ zo sâm nigip. Oi dâŋ galem otziŋga mân tâmbetagowe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât siŋgi, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkjan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo ziŋga mem ândine hângât siŋgi a, ziŋâ kâsa otziŋgâwe. Nâ hângât siŋgi mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât siŋgi mân ândimegât yatâ otziŋgâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diiziŋgâm zâibangât mân san. Bâliŋâ mariŋandâ tâmbetzângobapkât san. Gâŋâ galemziŋ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât siŋgi buŋâ. Zen yatigâk hângât siŋgi buŋâ. ¹⁷ Gâgât den bonŋâ umziŋan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denŋâ, den bonŋâ. ¹⁸ Gâŋâ sâŋgonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sâŋgonzângua zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziŋâ gâgâren pambigât zo yatik nâŋâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuŋâ kâmut gakârâpnâ nenŋât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den siŋgi âlip sâne nâŋâm pâlâtân kwatnibi, zengât sot ârândân ninâu sân. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâŋâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziŋâ nekâren umziŋâ kinmap. Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsâknâgâ nigin, zo ziŋgâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umgândâ gâsânona umziŋ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâŋâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm biranŋbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nâŋgâm biranŋbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsâknâ nâ ikpigât dâgogan. Neule âsâknâ zo umâlepkanŋât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariŋâ, um kâtik a zen topkâ mân nâŋgâwe. Nâ ko topkâ nâŋgâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâŋâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâme. ²⁶ Nâ gâgât den siŋgi sâm muyagem ziŋgâwan. Oi sâm muyagem ziŋgâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuziŋgi ândibat.”

18

Yesuŋâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Yesu zâk den zo sâm nangâm arâpnâ diiŋŋi Yerusalem kamânân gâbâ gemŋâ Kidoron too nirem hân nâi nak kâlam nâi zeip, zoren zâiwen. ² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yudanâ tirik namâ kâwali a sot a sâtŋâ nâmbutŋâ diiŋŋi gawe. Kembugât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, ziŋ sâŋgonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut nâi nâi okŋangâbi, zo nâŋgâm arâpnâ nâmbamŋâ âi mâsikâziŋgip, “Zen nâi kârûm ge?” ⁵ Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.” Sâne itâ sâm dâzângoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesuŋâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzângoi kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtŋâ mâsikâziŋgip, “Zen nâi kârûm ge?” Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.” ⁸ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârûm dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârûnim ge oi ko arâpnâ zi birâziŋgane âibi.” ⁹ Yatâ oi mârûm den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otziŋga mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simon Peteronâ sâu mem ândeip, zo inzuran gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutŋâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesuŋâ Petero itâ sâm dukuiŋ, “Sâugâ inzuran pâna giarik. Dapkât uat? Dap nâŋgat? Sâknam Ibânandâ nâgât siŋgi sâip, zo birâbat?” ¹² Oi kâwali a sâtŋâ sot Yuda zengât a sâtŋâ, zen Yesu gâsum bikŋâ saawe. ¹³ Saamŋâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutŋâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zengât patâziŋâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratŋâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârûm Yuda a sâtŋâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemgât a kânokŋâ nenŋât hâuniŋâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbâŋŋip.
(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simon Petero sot bukuŋâ nâi, zet bet moliziŋgâm âiwet. Oi bukuŋâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nâŋgâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândân dâmân kâligen baŋiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pait âkŋan mâtâbân kirip. Oi Bukuŋâ zâk tirik namâ galem a pâtâ ek nâŋgi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronâ pait umŋan baŋeip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorâŋ Petero ekŋâ itâ sâm dukuiŋ, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kâmurân gokŋâ, gâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ buŋâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen

paten op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetzinja kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâam mâsikâ oknjajip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânjâ Yesu dinâ sâip sot arâpnâ gâsuzingip, zorat sâam mâsikip. ²⁰ Mâsiki Yesunâ den itâ melân dukui, “Nâ den muyap sâaman. Tirik namîn sot mâpâmâpâse namîn Yuda a zinj mindune dâzângoman. Nâ tik mân sâaman. ²¹ Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzângua nângâme, zo mâsikâzingâna dinnâ zo dâgone nângâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomjon komnjâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesunâ itâ sâip, “Den gângonâ san oi ko zorat topnjâ sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât biknjâ saane kiri Hanasiñâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simon Petero, zâk kârâp nângâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpnâ zengâren goknjâ nâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ bunâ.”

²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteronâ kindapnjâ kârâm kwâkip, zâkkât torenjandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteronâ dum kwâimbi zorenâk kurukjâ diñsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnjâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknjâ. Hangât nâtiknjâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkzinj kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin goknjâ, zorat ko zâkkât namîn zâinat, zo ko Anutuñâ ningiri mân dâp upap.” Yatâ sâamnjâ a kutâgât namîn mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâzingip, “A zi wan tosağât diim ge?” ³⁰ Sâi zinjâ sâwe, “A zi bâlij mame mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatonâ itâ sâam dâzângoip, “Wangât nâgâren diim ge? Zinjâ gurumin den ziap. Zo wâratkum zinjâk sâam kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtnjâ, zinj itâ sâwe, “Nen mumujan zâmbanzâmbanjonğât mâtâp doonguwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nângen.” (A poru nagân zanjonzângon, zo Roma a zo zinjâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu ziknjâk poru nagân kune mumbâkât den mârûm sâip, zo kâtgeip.

³³ Pilatonâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâam mâsikip, “Gâ perâkjak Yuda a zengât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesunâ itâ sâam dukui, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutjandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatonâ itâ sâam dukui, “Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâam dukui, “Nâ a kutâ ândiandi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ zinj kâmbam mem galem otnine Yuda a zinj mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatonâ sâam mâsikip, “Gâ gikangât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonnjâ sâam muyagibatkat âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nângâm lubap, zo ko den bonnjâgât buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatonâ sâip, “Den bonnjâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbâkât sâam kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâamnjâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâam dâzângoip, “Nâ a zirât tosağâ kâruan. ³⁹ Zengât orot mame mâtâpnâ nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namîn ândine zengâren gâbâ nâi olañ zinjâman. Oi zi nângâne dâp oi Yuda a kutâzinjâ olañ zinjâ ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâam kambânâ sâwe, “Zâk bunâ. Baraba olañ niñgâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namîn pane ândeip.

19

¹ Pilatonâ Yesu diim namîn zâimnjâ sâi kâwali a zinjâ Yesu inzut kuupnjootnjâ lapirâwe. ² Zen lapitnjâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâamnjâ tâk sâtmam gorjkom kâuknjâ paner giarip. Oi hâmbâ kurinjâ, a kutâgât hâmbâ ginjâgâne giarip. ³ Yatâ opnjâ um topnjâ âi kin sinjan gem sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” Yatâ sâam bitzinjandâ si sângânjan kuwe.

⁴ Oi Pilatonâ Yuda a zengâren dum âi itâ sâam dâzângoip, “Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ zinjâk topnjâ nângânek. Nâ tosağâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâuknjâ kâpiwe sot hâmbâ kurinjâ, zo sot gem ga kiri Pilatonâ tirâpzângom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen eknjâ den kambân sâam sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ sâip, “Nâ tosağâ kârungât zinjâk mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi Yuda a zinj itâ sâwe, “Ziknjâgât nâ Anutugât nanjâ sâmap. Zâk Anutu hutkum sâmap. A yatâ zo mumbigât gurumin dinnijân ziapkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtnjâ, zinjâ Yesu zâk ziknjâgât nâ Anutugât nanjâ sâmap sânetâ Pilatonâ

zo nângâm kenjâtngât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mâsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuñâ den hâuñâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonjâ itâ sâim dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nâñâ sa ândiban. Nâñâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanjâ niwe, zo nângat?”

¹¹ Sâi Yesuñâ itâ sâim dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutuñâ ubâ imbanjâ gîgîpkât sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosazîñ gâgât zo walâwalân.” ¹² Sâi Pilatonjâ den zo nângâm Yesu olanjbat sâim mâtâp kâruip. Kârui Yuda a zîñ den sâim kambân sâwe, “Gâ a zo olanjâ a kutâ patâniñâ Româ kamânân ândiap, kutjâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikñangât nâ a kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okñangâmap, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonjâ den zo nângâm sâi Yesu diim gine den sâim kwâkâkwâkñjâ tâtatñan tâip. Oi tâtatñâ zorat Yuda a zîñjâ zîñ denân Gabata sâmarâwe. (Nîñ denân ko a patâ zengât kian kâtñâ tuutuun.) ¹⁴ Oi Yuda zengât kendon patâ kutjâ Pasowa, zo mâte oi kut ñâi ñâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkñan oi Pilatonjâ tapñâ Yuda a itâ sâim dâzângoip, “Iknek. Zi a kutâziñâ, zo ka.” ¹⁵ Sâi zen den sâim hoñsâwe, “Zâk buñ oik. Zâk buñ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ mâsikâm sâip, “A kutâziñâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ zîñâ den itâ dukuwe, “Nengât a kutâ ñâi buñâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonjâ nângâziñgâm Yesu poru nagân kumbigât zîñgip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugî hân ñâi kutjâ kâuk sinjît (Yuda zengât denân Goligata), zoren âiwe. ¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliñ mâme a zâgât, ñâi toren, ñâi toren poru nagân zâkom kwânângâzikâm Yesu osetzîkñan kwânângâwe.

¹⁹ Pilatonjâ sâi Yesugât kâuk kwâkñan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokñâ, Yuda zengât a kutâ.” ²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootñan zeipkât a ambân donjbeñjâ âim gam den zo sâlâpkuwe. ²¹ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ, zîñ Pilato itâ sâim dukuwe, “Yuda zengât a kutâ mân kulemgû. Itâ kulemgû. Zikñak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zengât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonjâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, zîñ Yesu poru nagân komñâ sâk pâke umjângât sâkñangât, zo mem kâsâpkum angâwe. ²⁴ Hâmbâ umjan zorat itâ sawe, “Zo

mânângârindâ bâliñ opap.” Yatâ sâim wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,

“Hâmbânâ kwâkñan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umjan ko zorat wenzu pam ikne muyageip miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topñan ambân kirâwe, zo kutzîñ itâ. Mamñâ sot mamjângât gatñâ. Maria, Kelopagât ambinnjâ sot Maria, Madala kamânân gokñâ. ²⁶ Yesu mamñâ sot anjâ nâ umñandâ gâsumnup, net nikiri kiritâ mamñâ itâ sâim dukuip, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sâimñâ nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamñâ diuga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuñâ nepnâ âkap nângâm Kembugât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop ñâi umñan winiga too kâlakñâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapînkum lâunjan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemñâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâimñâ kâuk pindîñsâi kaupumñâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nângâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât soozîñ sinjît kom namuñne mumbigât sot kâambarânziñâ mâkâm hanzângogigât Yuda a nângâziñgip. ³² Oi kâwali a zen bâliñ mâme a zagât zo soozik sinjît kom namuñâwe. ³³ Yatâ opñâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekñâ soonjâ sinjît mân kom namuñâwe. ³⁴ Kâwali a ñâiñâ Yesu parâmñan kâlâunjâ sum kwâpârânji gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkñak san. Nâ nângan, den zo bonjâ. Zorat zen nângâwe bon upap.

³⁶ Kembugât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ,

“Zen sinjîñâ mân kom namuñbi.”

³⁷ Oi Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Zen sum pâronj parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkñan Yosepe, Arimataia kamânân gokñâ, zâkñâ Pilatogâren âimñâ Yesugât kâambarânj mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonjâ nângâñangî âi kâambarânj mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip.

Ka zâk Yuda a sâtnâ zengât kengât op to muyap mân sâm ândeip.)³⁹ Oi a nâi mârûm nâtigân Yesugâren gâip, kutnjâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimin yâmbâtjâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe bekņan meip.⁴⁰ Bekņan mei Yesugât kâmbârâņ sanņonņâ sâņgum kâu sot kelâk hitom âlipņâ, zorâņ kâpiwet. Yuda a ziņ yatâ opmarâwe.⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginņan nak kâlam nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârâņgâne zeip. Zoren a nâi mârûm mân zâmbârâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâmbârâņ zo pânķanogân zo parâwet.⁴² (-)

20

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki haņgât nâtikņâ Maria, Madala kamânân gokņâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârûm dooņuwet, zo kâbakņine zeip. ² Yatâ ekņâ sârârâk kârâm âim Simon Petero sot Yohane, nâ Yesuņâ umņandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât kâmbârâņ, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nâņgen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukuņâ nâ, net mirin gâbâ gemņâ kwagân âiwet. ⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nâņâ Petero walâm kek âim kândon takâwan. ⁵ Âi takâm kât mâtâpņan mân bagim yen pindiņsâm eksa sâņgumâk ze egâwan. ⁶ Simon Petero, zâk bet gamņâ kât mâtâpņan bagim sâņgumâk ze egi. ⁷ Sâņgum nâi Yesugât kâukņâ kâpiwet, zo ze egi. Sâņgum zo sâņgum nâmbut zen sot mân zeip. Zikņik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ ze kândon kwagân âi takâwan, nâņâ bagimņâ yatik ek, zaatsap zo bonņâ sâm zo nâņgâwan.

⁹ Ombenâ ândiwenân Yesu mumuņan gâbâ zaatpakât Kembugât ekaban den ziap, zo mân nâņgâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ ekņâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtnan kin iseip. Isem tap ko pindiņsâmņâ kwagân egi. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârûm zeibân zo taitâ zikriřip. Nâi zâk kâukņâ zeibân, nâi kinâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikņâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkņâ sâip, “Kembunagât kâmbârâņ mem nâin âine kârûan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikņâ egi. Egi, zo Yesu holiņâ mân ek nâņgi.

¹⁵ Oi Yesuņâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Nâi kârûm taat?” Oi Mariaņâ a zo kâlam mariņandâ kinzap nâņgâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâmbârâņ mem nâin âi paat oi ko sâna nâņgâm âi mimbat,” ¹⁶ Sâi Yesuņâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niņ denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum angân kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzâņgo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’” ¹⁸ Maria, Madala kamânân gokņâ, zâk âburem kamânân âimņâ arâpņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmņâ Yesuņâ den sâip, zo arâpņâ dâtnâņgoip.

Arâpņâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren nâtiksâi arâpņâ nen Yuda a sâtnâ zengât kengât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp dooņgumņâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniņan âsagem kin itâ sâm dâtnâņgoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁰ Yatâ sâmņâ bikņâ toren toren sot parâmņâ, zo tirâpnâņgoip. Oi arâpņâ nen Kembu ekņâ umniņ âlip oip. ²¹ Yesuņâ dum zagâtņâ dâtnâņgoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sâņgonņogip, yatik nâņgoot zen sâņgonzâņguan.” ²² Yatâ sâmņâ waatniņgâm sâip, “Tirik Kaapum minek. ²³ Zen a zengât tosaziņ birânetâ buņ upap. Ka tosaziņ zimbapkât sâne zemziņgâbap.”

Tomagât den siņgi.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, nenĝâren gokņâ nâi kutņâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk nâin âi ândei Yesugât arâpņâ, nen minduindâ muyageniņip. ²⁵ Oi bet a bukurâpnâ nen siņgi zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ sâindâ Tomanâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Ninak sinnandâ ekņâ bikņan gutņâ sâlâpnandâ pamņâ parâmņan gâsum dinziņâ nâņga bon upap.”

²⁶ Yatâ sâi ko bet ândim nâņgâ kânok zoren Yesu arâpņâ, nen Toma sot ârândâņ mindum mirâ mâtâp dooņgumņâ tarâwen. Tâindâ Yesuņâ osetniņan muyagem kin itâ sâm dâtnâņgoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁷ Yatâ dâtnâņgomņâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmņan weenan. Oi gâ um zagât mân op nâņgâm pâlâtâņ kwatni.” ²⁸ Sâi Tomanâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹ Sâi Yesuņâ dukuip, “Gâ neksatkât nâņgâm pâlâtâņ kwatniĝat? A

zen mân neknâ nângâm pâlâtâr kwatnime, zengât nânga sâtârenoot uap.

Ekap zirat tophâ.

³⁰ Yesunâ arâpnâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenjâ zo ekap ziren mân kulemguwan. ³¹ Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum nângâm Yesu zâk a bâlinjan gâbâ mākâniņgâbapkat mârûm sâsârj, Anutugât nanjâ. Den zo nângâne bon upap. Oi zikjâ nângâm pâlâtâr kwâkņanğâm kutsinğinğat opnâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpnâ saruyân ândine zengâren âsageip.

¹ Ândim Yesunâ arâp nengâren dum muyageninğip. Tiberia saruyân itâ muyageninğip. ² Simonj Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân gokjâ, Zebedaiogât nanzatjâ Yakobo sot munjâ nâ sot arâpnâ nâmbutjâ zengâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen. ³ Ândeindâ Simonj Peteronj itâ sâm dâtnânğoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niņjâ sâwen. “Nen ârândâr.” Sâmjâ âi wangâyân zâim nâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeindâ mirâ hanşâbam oi Yesunâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatjâ mân ek nângâwen. ⁵ Oi Yesunâ mâsikâniņgâm sâip, “Katep, zen zuu nâi mie?” Sâi niņjâ sâwen, “Buņâ.” ⁶ Sâindâ itâ sâm dâtnânğoip, “Irà zo bongen pane giari saru zuu doņbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru zuu doņbep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umjandâ gâsunimâp, nâjâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutjâ nângâm nepkât sângumâk lap ândeipkât hâmbârjâ mem hurâgum saruyân pâtan arip. ⁸ Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootjan ândiwen. Arâpnâ nâmbutjâ, nen wangâyâk sâtņjan âinam zuu sot irâ, zo diiğindâ tai âiwen.

⁹ Sagân zâimjâ kut nâi nâi itâ muyagiwen. Kârâp sisinjan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesunâ itâ sâm dâtnânğoip, “Zuu mie, zo torenjâ mem ganek.” ¹¹ Sâi Simonj Petero, zâk wangâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ doņbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârânğip, zorat nângindâ metjâ oip.

¹² Yesunâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâpnâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ nâi.” Nen Kembu zo nângâwen. ¹³ Oi Yesunâ nengâren gamjâ nalem sot zuu kâsâpkum niņğip.

¹⁴ Zo Yesu mumunjan gâbâ zaatjâ muya-
geninği sâp karâmbut oip.

Yesunâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

¹⁵ Hangât nalem neindâ ko Yesunâ Simonj Petero itâ sâm mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, Bukurâpkâ zi, zen umzinğandâ gâsânome. Gâņâ walâzingâm umğandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimâp, zo nângat.” Sâi Yesunâ dukuip, “Gâ râma gwamjâ gâkârâpnâ galem otzingâban.”

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkņak umğandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimâp, zo nângat.” Sâi Yesunâ dukuip, “Râma gâkârâpnâ zengât galem otzingâm ândiban.”

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkņak nâgât otgimâp?” Yesunâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umjâ bâlai sâip, “Kembu, gâ kut nâi nâi zo nângâm nângâmât. Oi nâ gâgât otnimâp, zo nângat.” Sâi Yesunâ sâip, “Gâ râma gâkârâpnâ galem otzingâm ândiban. ¹⁸ Nâ perâkņak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opnâ bikâ pâna kâsarâpkâ zinj saagim gobi.” ¹⁹ (Yesunâ zo yatâ sâm Petero mumbapkat den dukuip. Mumbap, zoren a zinj ekjâ Anutu sâm âlip kwâkņanğâbigât nângâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umjandâ gâsunimâp, nâ kândâtņjan ga negip. Mârûm Yesu mân mom arâpnâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootjan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, nâinğ sâi gâsâgobi?” ²¹ Oi nâ bet ga Peteronj neknâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirân dap upap?” ²² Mâsiki Yesunâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.” ²³ Yatâ sâi ko arâpnâ sot bukurâpzinj Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâknâ itâ sâip, “Zâknâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpnâ den murukjâ kulemguwe.

²⁴ A zorâņ kut nâi nâi zo ek nângâm sâm muyagen ekap zi kulemgoip. Zâk kwembinj den kulemgoip. Oi nen zâkkât itâ nângâmen, “Diņjâ zo bonjâ.”

²⁵ Yesunâ kut nâi nâi doņbep oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nanğindâ sâi hân zi piksâi a zinj mân sâlâpkum nângâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den sinji Lukanâ kulengoip.

Yesuñâ Tirik Kaapum zingâbat sâm sumbemân zariip.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârum den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan. ² Zâknâ nepñâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumñâ oknangji Aposolo mârum gâsum sâlâpzingoipñâ nep diñ sâm zingip. Den zo dâzângom nanji Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den sinji mârum kulemguwan. ³ Zâk sâknam nângâm mom zem zaatñâ arâpñâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlâtan kwâkngangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiandiangât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapñâ den itâ sâm dâzângoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâm dâzângowan. ⁵ Yohane zâk too sanjonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpniñâ molizingâna Isirae niinjok dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâm dâzângoip, “Ibâ, zâk zinjâ narâknâ nângâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanjanganjât opñâ narâk zo pâip. Zinjâ zo mân nângâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sângongoi zengâren gem gam imbanjâ zingji zen nâgât den sinji sâsâj a upi. Yatâ opñâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kêrebân aksik, nâgât den sinji zengâren sâne laj kêrâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumñâ ga doongoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpñâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâm dâzângowet, “Galilaia gokñâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknjan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Bakñâ zo Yerusalem kamânân gootjan taap. ¹³ Kamânân âimñâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinjâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ. ¹⁴ A

zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamñâ Maria sot ambân nâmbutñâ sot Yesu murâpñâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknjan a nâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpñâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâm dâzângoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudanâ kâsa diizingji Yesu gâsuwe. Zorat mârumñan Tirik Kaapumñâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâm Kembugât ekabân kulengoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niinjan gokñâ. Nen sot nep ârândâj meip. ¹⁸ Oi a zorân kâmbamgât sângannjâ mem hân nâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbonj kuziri zem tip gem nanjip. ¹⁹ Den sinji zo Yerusalem a ambân zinj aksik nângâm hân zorat kutñâ Akedama sâwe (niin denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgume ziap, “Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.”

Zoren a nâi itâ ziap,

“Zo a nâinjâ gebâknjan kinbap.”

²¹ Oi a nâmbutñâ nen sot ândimñâ Kembu Yesuñâ nep tuugip, zo ek nanjâwe. ²² Oi Yohanennâ too sanjonnanji nepñâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zariip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betniñan mei Yesu mom zaariip, zorat den sinji sâindâ laj kêrâbap.”

²³ Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Njâi kutñâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutñâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutñâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kembu, a zengât umzinjâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudanâ Aposolo nepñâ kwâkâm mâtâp bâliñan arip, zorat nâinjâ zâkkât gebâknjan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmñâ wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziñgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon nâi kutñâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpñâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit nâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemñâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kêrâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziñan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumñâ umziñan gei piksâm imbanjâ zingji den gându nâi nâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a donjap patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen

dinziñâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinniñâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutñâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutñâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâñ ândimñâ dinniñâ dâp Anutu kut nâi nâi âlipñâ oip, zorat siñgi sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâmb imbanâziñ buñ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topñâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutñandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronâ zorat topñâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpnâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikñâ itâ sâmb dâzângoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutñâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, ‘Too kâtik nemñâ um gulip ue.’ Yatâ buñâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenâ den nji itâ sâmb kulemgoip. Den zo bonñâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutunâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik zingâbat. Zinga ko nan bârarâpziñâ zen Propete zinjâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, zinjâ kut nâi nâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, zinjâ uman bonñâ nângâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gâkânâ Kaapum zinga Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagiap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagiap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorâñ hân kwârakubap. ²⁰ Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kurinjkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipñâ âsakñoot muyagiap. ²¹ Oi narâk zoren nâi zâk Kambu konsâbap, zâk bâliñan gâbâ makâbap.” ’ ’ ”

Peteronâ Yesugât topñâ sâmb kâkñan kwâip.

²² Yatâ sâmb Peteronâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzângua nângânek. Anutunâ Yesu Nasarete kamânân gokñâ mam okñangi osetniñ ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâñâ topñâ sâmb muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutunâ zâkkât nâñgi zeipkât mâtâp zo sâmb pindip, zo yatik zen

kut nâi nâi okñangâm Kembugât gurumin den kukuñ a zingâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutunâ mumuñangât tâk olan diim sumbemân zariñ. Mumuñandâ dap yatâ angân kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kâkñan sâmb itâ kulemguip,

‘Nâ Kambu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbân bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâmb sâtâre okñangâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutunâ, Gâ mân birâniñan, zorat ko mumuñ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniñan, zorat ko momñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiândiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

²⁹ Peteronâ yatâ sâmb itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsum zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâmb kâtigeip.’ ³¹ Zo nângâm Kristo zaatzaatngangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñ zengâren ândibapkât Anutunâ mân birâbap. Momñâ sâkñâ mân alâgibat.’ ³² Oi Anutunâ Yesu mângei zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutunâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânâñgi tâi Tirik Kaapum siñgi kwatniñgip. Yesunâ zo mem niñgi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbemân mân zariñ op ko lan den itâ sâip, ‘Kembunâ nâgât kambu itâ sâmb dukuiñ, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduziñga kingangât kombân upi.” ’ ”

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutunâ Kambu sot a bâliñan gâbâ makâniñgâbapkât mârum sâsân, Kristo, kwânâñgi ândiap.”

A donjep umziñ melânne too sanjonziñgâwe.

³⁷ Peteronâ den yatâ sâmb dâzângoi nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâmb mâsikâziñgâwe, “Bukurâpniñ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteronâ itâ sâmb dâzângoip, “Umziñ melânne Yesu Kristogât korân too sanjonziñgindâ tosaziñ buñ upap. Yatâ utne Anutunâ Tirik Kaapum zingâbap. ³⁹ Ziñâ sot kiurâpziñâ sot kârebân ândie, Kambu Anutunâ diizingâbap dâp, Tirik Kaapum zengât siñgi sâsân, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâmb den târokwap den girem itâ sâmb dâzângoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutunâ gâsuzingâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, zinjâ Peterogât den nângâm

umziñâ gâsui too sanjonziñgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen singi âlip dâzângone nângâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kenjât op nanjgâwe. ⁴⁴ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñanggâwe, zen kut nâi nâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sângân mem a giginâ kâsâpkum ziñgamarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândân namarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân namarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkñanggâwe. Yatâ utne a ambân, zen ziñgit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteroñâ a nâi kubigip.

¹ Sirâm nâin mirâ oi, ninâu sâsâr narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a nâi mam kâmbonj kâligen gâbâ kinj bâliñ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpñâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteroñâ itâ sâm dukui, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteroñâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteroñâ itâ sâm dukui, “Kât sikum mân zemni-gap. Kut zi kânok zemni-gap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâm bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñk kinj bâliñ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândân tirik namin zâiwe.

A kinj bâliñ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkñangip ⁹ Anutu sâm âlip kwâkñangip a aksik zen ek nânggâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren tap oletziñgâmâp.” Oi a zo kubikñangip, zorat ekñâ imbanjâziñ buj oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatzik a aksik patâ tirik namâ umñâ nâi kutñâ Salomo, zoren zekâren mindumñâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteroñâ a singi âlip dâzângoip.

¹² Zen mindum kine Peteroñâ ziñgitñâ den itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opñâ nikit kinze? Zi nikñâ imbanjan mân kubikset. Zen dap nânge? Târâknikñangât Anutuñâ kubik-sap? ¹³ Yatâ bujâ. Abaram, Isaka, Yakobo

sot sâkurâpniñ, zengât Anutu, zâknâ kore anjâ Yesu sumbemân a kutâ kwânângi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtnjâ ziñgâne Pilatogâren diim âine olanjbat sâip. ¹⁴ Olanjbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a nâi olanjbakât sâwe. ¹⁵ Ândiândiñ mariñâ kuwe. Kune moi Anutuñâ mângei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kinj bâliñ a ikme zi Yesu kutñâ konsâitâ a zi kubikñangip sâknâ âlip oi ikse. Yesugâren nângâm pâlâtân oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nângan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topñâ mân nângâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nângâm moip, zorat Anutuñâ mârumpjan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuñâ sâi den kulemguwe, zorat bonñâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziñâ melân ândiândi sângiñâ kândâtkune tosaziñ birâbap. Oi Kembuñâ umziñ mem sândukñan kwatziñgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo ziñgâbap. Zâk zengât singi sâm gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâknâ sumbemân ândei kut nâi nâi âsagem nanjgâbap kât narâk mâte upap. Zorat Anutuñâ mârumpjan den Propete gakarâpñâ lâuziñan pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip, ‘Kembu Anutuñâ bukurâpziñ zengâren gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem den dâzângoi nângâbi. ²³ Oi nâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuñâ kom nanjgâbap. A zo Anutu a gakarâp zengât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutñâ ândim gawe, zen kut nâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñ zen sot Anutuñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñan ândie. Anutuñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, ‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziñgâbat. Mâsop zorân hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

²⁶ Anutuñâ kore anjâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliñâziñ birâbigât gem gâip. Zâknâ diiziñgi bâliñâziñ birânetâ mâsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzângom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtnjâ sot Sadukaio a, zen ârândân zekâren gawe. ² Zet a singi âlip dâzângowet. Yesu zâk mumunjan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtnjâ zen nângâne bâliñ oip. ³ A sâtnjâ zen gâsuzikâm mirâ mârump nâtikisâipkât tâk namin zâpane zeitâ hañsâip. ⁴ Oi Peteroñâ singi âlip sâi nânggâwe, zengâren gâbâ donjeb ziñâ zo nângâne bon oi Yesugât

kâmurân târokwatne a aksik tengâziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronjâ Yesugât kutnjâ sâmbuyageip.

⁵ Hañsâi a sâtñâ sot a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Nâiñâ imbanjâ ziki kulem zi tuugabot? Nâigât sâtktat uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñan piksâi itâ sâmbâdzângoip, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziñâ, nâ sa nângâne. ⁹ Net kiñ bâliñ a bekñan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâmbâ, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângâne. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokñâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanjângât opñâ a zi âlip op mâteziñan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun nâi yatâ uap. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuñ a zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembangât kunkun zorâñâ mem namin kwânâñgi kunkun patâ kâtkiñ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk zikñik kubikniñgâbap. A nâigât korân sâmbâ orotñâ, zo hânân mân ziap.”

Kembangât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân kengât op den sâmbâ kiritâ a ziñ zekât itâ nângâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nângâm imbanjâziñ buñ oip. Oi zet mârumbâ Yesu sot ândiwet, zo zikit nângâwe. ¹⁴ Oi kiñ bâliñ kubigâwet, zorâñ zet sot kiri ekñâ zorat den sâmbâ maburinom kwagâwe.

¹⁵ Den kârumbâ sâne âkñan gei kiritâ ziñak den itâ sâmbâ âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen singizik nânge. Zo mân sâmbâ kwârakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nângâbegât sâmbâ kengât otzikindâ a ambân den mân dâdzângobabot.” ¹⁸ Yatâ sâmbâ sâne zaritâ itâ sâmbâ dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâmbâ a ambân mân dâdzângobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melâñ dâdzângowet, “Ziñak nângâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nângi dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nângâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâmbâ kengât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângâm Anutu sâmbâ

âlip kwâkñanngâwegât a sâtñâ ziñ zengâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpszik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâdzângom nângâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâiziñoot muyageziñgin. ²⁵ Sâmbâ Tirik Kaapumñâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip,

‘Um kâtki zen wangât den sârek op kwamitague? A zen wangât den bon buñ se?’ ²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsân, Kristo, kâsa otzikânambâ ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmnjâ itâ sâwe, “Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânâñgin. Herode sot Pilato sot um kâtki a sot Isirae a sâtñâ, zen zâk kâsa okñanngânam minduwe. ²⁸ Mârumbâ gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâmbâ kengât dinziñâ ek nângâm kore arâpkâ imbanjâ niñgâna kengât buñ gâgât den sâmbâ ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâmbâ kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâmbâ tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumñâ umziñan piksâi kengât buñ, lâu bâbalañak a ambân Anutugât den dâdzângowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip.

³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanjâñoot dâdzângom ândiwe. Anutuñâ imbanjâ ziñgâm tânzângoip. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârûkârû mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ nâi Banaba sâwe (niñ denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ. ³⁷ A zorâñâ hânñâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât siñgi.

¹ A nêi ândeip, kutnjâ Anania. Zâkkât ambinnâ Sapira, zâk sot sâmbânngâm hânziknjâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Ananiajâ sângân mem torenjâ tik pam torenjigâk Aposolo zengâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronjâ itâ sâmbân dukui, "Anania, gâ wangât Satarnjâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sângânjâ torenjâ tik paat? ⁴ Hângât sângân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâmbân âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat." ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorânjâk hânân gei zem moip. Oi zâkkât sinji nângâwe, zen kenjât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâmbârânjâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kârep oi ambinnâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronjâ itâ sâmbân mäsikip, "Hângât sângânjâ kât itik miwet?" Sâi zâknjâ sâip, "Zo yatik miwet." ⁹ Sâi Peteronjâ itâ sâmbân dukui, "Zet wangât den saamnâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nângâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi." ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kinjâ topnjâ gei zem moip. A sigan zinjâ mirin gam muyagen lum âi apnjâ nângâmnan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutnjâ zen sinji zo nângâm kenjât donjep urâwe.

Aposolo zinjâ kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topnjâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umnjâ nêi kutnjâ Salomo, zoren um kânok opnjâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutnjâ hurat kwatziingâm târokwatziingânam kenjât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutnjâ, zen Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm Yesugât kâmut zengâren târokwatziingâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpzinjâ sisi mâsekziinjoot helânân pam luziingâm âi mâtâbân itâ sâmbân zâmbârâwe, "Peteronjâ mâtâbân âim gâi sândoknjandâ zengâren ari âlip upi." ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nângâm nângâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziinjoot sot wâkeziinjoot diizingâm gane âlip op nângâwe.

Anutugât sumbam anjâ Aposolo tâk namin gâbâ diizingip.

¹⁷ Oi kut nêi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnjâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângâm Aposolo gâsuziingâwe. ¹⁸ Gâsuziingâm tâk namâ patin zâmbârâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtigân Kembugât sumbem a nêinjâ ga hângi mem pam diizingâm gem itâ sâmbân dâzângoip, ²⁰ "Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi ujaknjângât den dâzângom kinbi." ²¹ Yatâ sâmbân dâzângoi nângâm hângât tirik namin zâim a ambân sinji âlip dâzângowe. ²² Oi

tirik namâ galem a patâ sot arâpnjâ, zen Isirae a sâtnjâ aksik minduziingâne gawe. Oi a nâmbutnjâ sângonzângom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruziingâmjâ mân muyageziingâm âburem gam sâwe, ²³ "Nen âimnjâ namâ hângi kâtiknjâ kiri iksen. Oi galem a zen hângiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruziingindâ buj ue."

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utnetâ a nêinjâ ga sâip, "Nângânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzângom kinze." ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnjâ zen Aposolo gâsuziingânam âiwe. A zinjâ kuk op kâtnjâ zângobegât kenjât op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenjât buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânjâ itâ sâmbân dâzângoip, ²⁸ "Mârum den kâtiknjâ dâzângowen. A zorat korân a ambân den mân dâzângobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laj kârip. A kuwe, zorat tosa nengâren pânâmbârâwe."

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnjâ, zen den itâ mâburem dukuwe, "A den lum Anutugât den birânât, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpnijâ zengât Anutu, zâknjâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutunjâ âsan topnjâ bongen pam a sâtnjâ patâ sot kubikkubikniinjâ kwânângip. Oi Isirae a ambân, zen umzinjâ melânne toszâinjâ gulipkubâpkât sâmap. ³² Kut nêi nêi zo igâwen. Oi zorat sinji den nen sot Tirik Kaapum, ninjâ sâmen. Tirik Kaapum Anutunjâ sât lulu gâkârâp zingâmap." ³³ Den yatâ sâmbân dâzângoi kuk opnjâ Aposolo zângonam urâwe.

Parisaio a nêinjâ bukurâp girem den sâmbân dâzângoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nêi tâip, kutnjâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân zinjâ hurat kwâknangâwe. Zâknjâ oksâm kin Aposolo sâmbân diizingâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpnjâ itâ sâmbân dâzângoip, "Isirae a, zen a zi kut nêi nângâmnik otziingâbi. ³⁶ Mârum a nêi kutnjâ Teuda, zâknjâ nâ a kutâzinjâ sâmbân a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi ziknjâ kâmbam zigi arâp zinjâ sinsururuj urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpziingâzângon narâknjan Galilaia goknjâ, a nêi kutnjâ Yuda, zâknjâ a kutâ kunat sâmbân a nâmbutnjâ arâpnjâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpnjâ zen sijsururuj urâwe. ³⁸ Zorat den dâzângua nângânek. Zen a zi birâziingâne ândinek. Zen den sot nep zo zinjâ umzinjângât upme oi ko bon buj upap.

³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buj upap. Oi zen Anutu kâsa miñanjâbegât.”

Aposolo lapitziñgâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâmb dâzângoi nângâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknjâ lapitziñgâwe. Zângomnjâ Yesugât kot mân dâzângogibât sâmb sângonzângowe. ⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziñgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmñjâ sirâmñjâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât sinji âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpziñgowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut donjep muyagem târokwatziñgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât oserân ambân malâ nâmbutñjâ zen nalem mân ninggawe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâmb âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpnjâ kâmut minduzingâm itâ sâmb dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsân nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpnij osetziñan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânângâziñoot sot Kaapumñjâ umâziñan piksâsân zo ziñgitne âlip oi gâsum sâlâpziñgonat. Nep zi ziñgindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den sinji sâsân, zorat nebâk tuum ândinat.” ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpziñgowe. Setepano, zâk nângâm pâlâtâñoot sot umñan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timonj, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokñandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diizingâne Aposolo zengâren âi kine bitziñjâ kâukziñan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât dennjâ lañ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donjepñjâ den sinji âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkñanâk sâwe.

⁸ Anutuñjâ Setepano tângum imbanjâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutñjâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutñjâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâñ Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapumñjâ Setepano den nângânângâ âlip pindi den âlipñjâ sâi den hâuñjâ mâburinam kwagâwe. ¹¹ Kwakñjâ a nâmbutñjâ tigâk itâ sâmb dâzângowe,

“Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâmb hâliñ kwatziki nângâwen.’”

¹² Sâne yatâ utnetâ a yenñjâ sot a sâtñjâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmñjâ kuk opñjâ Setepano kom gâsum a sâtñjâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziñgâne Setepanogât den sarâ sâmb itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâmb hâliñ kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokñjâ, zâknjâ tirik namâ zi kom kândañ gurumin den Moseñjâ sâip, zo kândañbap.’” Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânñjâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanoñjâ sâkurâpziñ zengât sinji sâmb dâzângoip.

¹ Tirik namâ galem a patâ, zâknjâ Setepano mäsikâm sâip, “Den se, zo bonñjâ?” ² Sâi Setepanoñjâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângânek. Sâkuniñjâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsakñjâ mariñjâ, Anutuñjâ zâkkâren âsagem itâ sâmb dukui, ³ ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziñgâm nâñjâ hân nâi tirâp gobat, zoren âi ândiban.’ ⁴ Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânñjâ birâm Haran kamânân âi ândei. Zoren ândei ibânñjâ moi Anutuñjâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândei. ⁵ Anutuñjâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buñjâ hân murukñjâ nâi mân pindi. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât sinjiyâk sâmb pâip. Zâk kiun buj ândei, zo ko Anutuñjâ lañ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuñjâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziñ zen hân nâin kendon 4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren hân mârâpñjâ zen sâknam ziñgâne ândibi. ⁷ Kiurâpziñjâ zen kore op ândine nâ hân mârâp hâuñjâ ziñga kiurâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ ⁸ Oi Anutuñjâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarañgip. Oi nanñjâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñjâ karâmbujan kwabâ kwâkñanñjâ. Isakanjâ Yakabo yatik kwabâ kwâkñanñjâ. Yakabo zâk narâpnjâ kiin zagât yatik otziñgip.

⁹ Oi sâkurâpziñjâ zen munziñjâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ a ziñgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñjâ zâk sot ândei. ¹⁰ Anutuñjâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mäkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâteñan nângânângâ âlipñjâ pindâm tângoi Paraoñjâ a ambân gâkârâpnjâ aksik galem otziñgâbâpkât gâsum sâlâpkoip. ¹¹ Gâsum sâlâpkoip ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi

sâkurâpniñ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutjandâ Aigita hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sâjgonzângeoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtarâpnâ sapsun zingip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat sinji nângip.

¹⁴ Oi Yosepenâ sâi ibânâ Yakobo sot torerâpnâ aksik, a ambân tenggâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigita hânân âi ândim moip. Oi narâpnâ zen zoren mom nangâwe. ¹⁶ Munetâ kâmarânziñâ Sikem hânân minzingâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñan mârummyan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zengâren kwâlip. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzângeop.

¹⁷ “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuip, zo âsagibapkât narâknâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donjep âsagem lañ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip. ¹⁹ Oi a kutâ zorânâ sâkurâpniñ kâitzângom sâknam kwatzingip. Oi katep mâik gâkârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe. ²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. ²² Parao arâp zen Aigita zengât nângânângâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut nâi nâi zorat topñâ sâi nângâne imbanâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip.

²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp zingitpam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâiñâ Isirae a nâi kom tâi ekñâ bukuñâ beknan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi itâ nângip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikñan gâbâ mâkâzingâbatkât Anutuñâ sâm nigip.’ Ka bukurâpnâ zen mân nângawe.

²⁶ Sirâm nâin Mosenâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?’ ²⁷ Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorânâ Mose mem kâbakñem itâ sâm dukuip, ‘Nâiñâ gâ nengât a sâtnâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ ²⁸ Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?’ ²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm kenngât opñâ sârârâk kârâm âi Midian hânân âi hân mâirâp zen sot ândei. Zoren ambân mem nanzatñâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânâ, a mân ândiândiñan, bakñâ Sinai zorat topñan ândei sumbem a nâiñâ nak topñan kârâp bâlamân âsagenangip. ³¹ Mosenâ zo ekñâ wannâ yatâ uap sâm ikpam

ari Kembugât diñâ itâ âsageip. ³² ‘Nâ sâkurâpkâ zengât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Sâi Mose zâk sânnâm sâmbui pindiñsâm kirip. Zo ikpam kenngâtñangât donjep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuñâ itâ sâm dukuip, ‘Hân lânsat, zo tirik hân. Zorat opñâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan. ³⁴ Arâpnâ Aigita hânân sâknam patâ kwatzingâne isem umbâlâ utne nângâm betziñan mimbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.’

³⁵ Sumbem anâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birânangâm itâ dukuwe, ‘Nâiñâ gâ a sâtnâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ Ka Anutuñâ a zo a kutâ sot betziñan mimiñ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nâiñâ kârâban muyagem nep zo sâm pindip. ³⁶ Oi sângongoi âi Aigita hânân gâbâ diizingâm gâip. Zâk Aigita hânân sot saru kuriñan sot mirâ kamân kâtikñan sen mârât kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Mosenâ Isirae a itâ sâm dâzângeop, ‘Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem zingâbap.’ ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâknagâk mirâ kamân kâtikñan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bâkñan sumbem a nâiñâ den zinzij kâtikñâ Anutugât lâunjan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmñâ den zo mem ningâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm Aigita hânân âburinam umziñ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaron itâ sâm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim ningâna, zorân kândom otningâne âinat. Mose zâk Aigita hânân gâbâ diiningâm gâip, zâk âi buñ oip mo dap?’ ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpnâ lopio sobim zâkkât sinji sâm nalem om sâm âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât sinji sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâziñgi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâsezingâwe. Oi zorat Propete zengât ekabân den itâ ziap, ‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât sinji zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buñâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilon kamân kândâtñan zâmbanbat.’”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanonâ Propetegât den sâmnâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñâ zengâren Anutugât hâmbâ silep tatziñgip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpnâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuanâ diizingi hân ziren ga takâwe.

Anutuñâ hân mâirâpnjâ zo molizinjî âine sâkurâpnij zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nângi âlip oi Dawidinâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi ziknjak bunâ. Salomonâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbêmân patâ, zâk a betjâ tuutuunjan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâim kulemguiip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zengât kembu op galem otzinjâman. Hân ko kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.’”

Setepanonjâ den kâtik sâim dâzângoip kuwe.

⁵¹ Sâimjâ Setepanonjâ a kâmut zo itâ sâim dâzângoip, “Zen ko umzij kâtik. Um nângânângâzij mân pâronsap. Sâkurâpnij opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât dijâ kwâkâme. ⁵² Sâkurâpnijâ zen Propete aksik sâknâm kwatziñgâwe. Perâkñak, Propete zen târârak mariñâ muyagibapkât den kânjan sâwe, zo aksik zângowe. Oi târârak mariñâ zâk âsagem ândim gâi zen ekñâ nengât a kutâ bunâ sâimjâ kuwe. ⁵³ Mârum sumbengât anjâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem zinjip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanonjâ yatâ sâim dâzângoi nângâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumjâ Setepano umjan piksâi sumbêmân egi Anutugât âsakñâ sot Yesu Anutugât âsanjâ bongen kiri ekñâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâronsap a bonjâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâimjâ kindapzij doongum zâkkâren mindum âim mem kâbakjem geim kamân âkjan geim kâtnjâ kuwe. Oi a mâtenjâ, zen hâmbâzij kwâkâm a sigan nâi kutjâ Saulo, zâkkât kin topjan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâtnjâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâim siminnâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zengât tosâ birâ.” Yatâ sâim moip.

8

¹ Kune Saulonjâ nângi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otzinjâwe.

Narâk zoren Yuda a zij Yerusalem kamânâ Yesugât kâmut kâsa otzinjâwe. Otzinjânetâ sijsururuip op Yudaia sot Samaria hânân âim nângâwe. Aposolo zijjik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutjâ zen Setepano hangum âgirâp urâwe. ³ Saulonjâ ko Yesugât

kâmut kâsa otzinjâm mirâñâ mirâñâ zâim a sot ambân gâsum diizinjâm tâk namîn zâambarip.

Piliponjâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut sijsururuip op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den sijngi âlip dâzângom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâknjâ Samaria zengât kamân nâi gamjâ Kristogât sijngi âlip sâim dâzângoip. ⁶ A donjep zen mindum dijâ nângâm âknâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâknjâ wâke donjep molizinjip. Wâke zen a umjan gâbâ den kâtik sâim gem âiwe. Oi kin bitzij mumunjâ zo donjep kubikzinjip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a nâi ândeip, kutjâ Simonj. Zâknjâ zikjanjât nângi zâizâinj oi kware sunja tuugi Samaria a zen ekñâ imbanâzij buj oip. ¹⁰ Oi a zâizâinj, gijij zen zâkkât nângâne zâizâinj oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñâ nâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwarenandâ um gulip kwatziñgipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Piliponjâ ga Anutugât um topjan ândiñdijâ sot Yesu Kristogât den sijngi âlip sâim dâzângoi a ambân zen zorat nângâne bon oi Piliponjâ too sanjonzinjip. ¹³ Yatâ utne Simonj yatik sijngi âlip nângi bon oi too sanjone Pilipogât um topjan ândeip. Oi Piliponjâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nângâm mem umzijan gine, zorat sijngi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nângâwe. Nângâm Petero sot Yohane sângonzâkone zengâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombenjan Tirik Kaapumjâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâim yen too sanjorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikñâ kâukzijan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simonj Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikñâ a ambân kâukzijan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simonj ekñâ kât mem itâ sâim dâzâkoip, ¹⁹ “Zet imbanâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukzijan pa Tirik Kaapum mimbâ.”

²⁰ Sâi Peteronjâ itâ sâim dukuip, “Ga Anutuñâ imbanjâ yen zinjâzinjân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârandânj sim kârâbân gei tâmbetogobobot. ²¹ Anutuñâ um sarâgâ eksapkât zirâñâ gâgât sijngi mân uap. ²² Gâ nângânângâgâ bâlijâ zo birâm umgâ melânj ninâu sâban. Kembunjâ tosgâ birâbapkât ninâu sâban. ²³ Gâ bâlijanjâgât

kâlaknjâ umgan piksâm ziap. Bâliḡandâ saagigap.”

²⁴ Sâi Simonâ itâ sâip, “Zikḡak nâgât opnjâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonjâ mân muyagenibap.” ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzâḡgom nanḡâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânjâ kamânjâ den sinji âlip dâzâḡgom âiwet.

Piliponâ Aperika a ḡai sinji âlip sâm dukuip.

²⁶ Kembugât sumbem a ḡainjâ Pili-pogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândinjan ziap.) ²⁷⁻²⁸ Yatâ sâm dukuip Piliponâ zaatnjâ arip. Mâtâbân âi a ḡai egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ḡai ândeip, kutnjâ Kandake, zâkkât a sâtnjâ ḡai. Zâk kât sikum galem a. Zâknâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimnjâ puriksâm gâip. Zâk a lalanjâ kwâkḡan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. ²⁹ Yatâ oi Kaapumnjâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.” ³⁰ Sâi Piliponâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtnjâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nânḡâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topnjâ nânḡat?”

³¹ Sâi zâknjâ sâip, “ḡai mân dâtnone ninak dap yatâ nânḡâbat?” Yatâ sâmnjâ sâi Piliponjâ zâi zâk sot tâip. ³² Den sâlâpkoi, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anâ râma gwamnjâ gâsum sâmot mânânḡari diḡ buḡ tâpmap, zo yatâ diḡ buḡ oip. ³³ Zâkkât nânḡâne giginjâ oi den nebân pamnjâ den sâkḡanâk sâwe. Hânân ândiândinjâ buḡ oip. Oi kiurâpnjâ dap yatâ sâlâpžangom nanḡâbe.”

³⁴ Oi a sâtnjâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nânḡâbâ. Propete zâk ḡaiḡât yatâ sap? Zikḡanḡât sap mo a ḡaiḡât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ top-kwapnjâ Yesugât den sinji âlip sâm dukuip. ³⁶ Yatâ op âim toyan takâwet. Oi a sâtnjandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanḡonniban?”

³⁷ Sâi Piliponjâ sâip, “Gâ den san, zo nânḡâna bon oi âlip sanḡongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nânḡan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nannjâ. Zâk nânḡâm palâtâḡ kwâkḡanḡan.”

³⁸ Yatâ sâmnjâ kore a dukui biosi saagi a sâtnjâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponjâ sanḡonḡanḡip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembugât Kaapumnjâ Pilipo mem ari a sâtnjâ zâk dum mân eknjâ sâtâre op mâtâbân arip. ⁴⁰ Pilipo, zâknjâ ko Asido

kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânjâ kamânjâ den sinji âlip dâzâḡgom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembunâ Saulo muyagenḡanḡip.

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Saulo zâk Kembugât a ambârâpnjâ kâsa otziḡâm zânḡobatkât umjâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâtâmpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziḡâm saaziḡâmḡnjâ diiziḡâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimnjâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakḡandâ gem gâm zâkkâren âsagem nanḡip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den ḡai itâ nânḡip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” ⁵ Sâi Saulonjâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ḡai?” Sâi zâknjâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a ḡainjâ diḡ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziḡ buḡ oi kirâwe. Zen den zo ko nânḡâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatnjâ sinjâ ikpâ sâm egi ḡâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpnjâ zen bikḡan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umḡan sinjâ ḡâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianjâ Saulo too sanḡonḡanḡip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a ḡai ândeip, kutnjâ Anania. Oi Kembunjâ umânân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianjâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembunjâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutnjâ târârak, zoren âim a ḡai kutnjâ Yuda, zâkkât mirânjan zâim zoren a ḡai kutnjâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman ḡai itâ eksap. A ḡai kutnjâ Anania, zâknjâ zâkkâren gamnjâ sinjâ ânânḡâtpapkât bikḡjâ kâukḡan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donḡbeḡnjâ sâne nânḡâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donḡbeḡ tâmbetzânḡoip. ¹⁴ Oi ziren yatîgâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniḡâbapkât tirik namâ galem a patânjâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembunjâ itâ sâm dukuip, “Gâ laḡ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâknjâ a kâmut ḡain ḡain sot a kutâziḡnjâ sot Isirae a zengâren nâgât den sinji dâzâḡgom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsiḡinḡanḡât opnjâ sâknam nânḡâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim bikḡjâ Saulo kâukḡan pamnjâ sâip, “Saulo bukunâ,

Kembu Yesuñâ mâtâbân muyagegigip, zâknâ sângonnogi gaan. Gâ sinğâ ânângâri Tirik Kaapunñâ umgan piksâbapkat sap.”¹⁸ Yatâ sâi zorenâk sinğan gâbâ sâknâ senâññâ yatâ gem gei sinğâ âlip egip. Yatâ okñanği zaari aritâ too sanğonñanğip. ¹⁹ Yatâ oi Saulonñâ nalemmemñâ kâtigeip.

Saulo zâk sinği âlip nep topkwâi kâsa okñanğâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nğai ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zengğât mâtâpâmâpâse namin zâim Yesugât sinği sâmmuyagem itâ sâmmâzânğoi, “Yesu, zâk Anutugât nanñâ.” Yatâ sâmmâzânğoi nânğâwe, zen aksik imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutñâ zo konsâne lanğ kâri a zo tâmbetzânğom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizânğam tirik namâ galem a patâ zengğâren âibapkat gâip. Zorân dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkat mârumsâsân, Kristo.” Yatâ sâmmâzânğom zorat den topñâ sâmmuyagem dâzânğoi. Oi Damasiko kamânân Yuda a ândiwe, zen diñâ zo nânğâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimñâ Yuda a zen Saulo kunam sâmmâzânğom urâwe. ²⁴ Diñâ sâne Saulonñâ den zo nânğâm ândei Yuda a zen hilâm nğatik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut zinğâ nğatikğân Saulo mem âim kamânğât pañ kâtikñâ saasaanñâ, zoren irin gem mem pane âkñan gem arip.

²⁶ Âimñâ Yerusalem kamânân takâmñâ Yesugât arâp zengğâren târokwâpatkat sâi zen zâkkât kenğât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nânğâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabanñâ Paulo buku okñanğâm Aposolo zengğâren diim arip. Zengğâren âimñâ Kembunñâ Saulo mâtâbân muyagenğâm den dukuip sot Damasiko kamânân Saulonñâ Yesugât den sinği sâmmuyageip, zorat den sinği sâmmâzânğoi. ²⁸ Zorat kwâkñan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembugât korân lanğ kâtigem a zen sot Yesugât topñâ sâmmâzânğom. Oi Yuda a Grik den sâmmârâwe, zen sot den âraqum den sârek âraquwe. Oi a zo zinğâ kâsa okñanğâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpñâ zen den zo nânğâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenân ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengğâren lumbenñâ zeip. Lumbenñâ ândim, kâtigem ândim zâimñâ Kembu hurât kwâkñanğâm urunğâm ândiwe. Oi Tirik

Kaapunñâ mam otziñgi kâmut donjeb urâwe.

Peteronñâ a nğai kubigip.

³² Petero zâk kamânân Yesugât âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengğâren takip. ³³ Zoren a nğai egip, kutñâ Ainea. A zo kinğ bik mumunğ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronñâ itâ sâmmâzânğom, “Ainea, Yesu Kristonñâ kubikgigap. Zaatñâ isengâ gikak kubik.” ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamânân mâirâp zo igâwe, zen umziñ melânğ Kembugât a urâwe.

Peteronñâ Tabita mângeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nğai ândeip, kutñâ Tabita. Grik denân ko kutñâ Doka sâmmârâwe. Ambân zo a ambân betziñan mem kut nğai nğai âlipñâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opñâ moip. Moi ko kâmmârânñâ too sanğon mem mirâ umñâ nğain zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinği nânğâm a zagât sângonzâkone Peterogâren âi itâ sâmmâzânğom, “Gâ diigigitâ nenğât kamânân kek âinâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronñâ zen sot ârândân âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmmârânğ zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamğum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim zinğip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronñâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâmmâzânğom kâmmârânğ mâte okñanğâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi sinğ kârum Petero eknâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronñâ bikñan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronñâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinği Yope kamânân lanğ kârâm ari donjebñâ Kembugât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nğai kutñâ Simonğ, zâk bâu sâkziñ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a nğainñâ Konelio muyagenğip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengğât kutziññâ Italia sâmmârâwe. A nğai kutñâ Konelio, zâknâ kâwali a kâmut zo zengğât a sâtñâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâpñâ, zen Anutu hurât kwâkñanğâm mâtâpâseñanğâm ândiwe. Zâknâ a ambân kanpitâ kât nalemmem zinğâmâip sot Anutugâren ninâu sâmmâzânğom ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opñâ sirâm nğain mirâ oi uman nğai itâ egip. Anutugât sumbem a

njainjâ zâkkâren gam itâ sârn dukuip, “Konelio.”⁴ Konsâi tâpâk eknjâ kengâtngât op sâip, “Kembu, dapkat sat?” Sâi ko sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutuñjâ egi âlip oip.”⁵ Zorat Yope kamânân kore a sângonzângona âi a njâi kutnjâ Simonj, kutnjâ njâi Petero, zâk diim gabi.⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziñj lâkum tuumap, kutnjâ Simonj. Zâkkât mirâ saru sâtñjan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem anjâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a njâi sângonzângoi. Kâwali a zo Anutu mâpâseip.⁸ Den singi zo dâzângomñjâ Yope kamânân sângonzângoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Hanjsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkñjan oi Peteronjâ ninâu sâbam mirin zarip.¹⁰ Zâi ninâu sâmjâ tepñjagât oi nalem une sei zâk uman zem, uman njâi itâ egip.¹¹ Sumbem mâtâp pâroñsâi sumbemân gâbâ isen patâ njâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip.¹² Umñjan zuu, mulum mot, nii top top sot kut njâi njâi ziwe.¹³ Oi den njâi itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.”¹⁴ Yatâ sâi Peteronjâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliñjâ mo mân nininjâ, zo mân neman.”¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, “Anutuñjâ kut njâi njâi âlipnjâ sârn paap, zo bâliñjâ mân sâban.”¹⁶ Kut njâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranñjoot sâmbune sumbemân zarip.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamñjâ Simonjgât mirânjâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe.¹⁸ Kinnjâ mâsikâm sâwe, “Simonj, kutnjâ njâi Petero, zâk mirâ ziren tap?”¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumñjâ itâ sârn dukuip, “A karâmbut gamñjâ gâ kârugige, gât ko gâ geimñjâ zen sot âibam kengât mân upan.”²⁰ A zo nânjâ sângonzângua ge.”

²¹ Oi Peteronjâ den zo nângâmñjâ zengâren geimñjâ sâip, “Wangât nâgâren ge?”²² Sâi a zinjâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipnjâ opmap. Sumbem kore a njâinjâ zâkkâren âsagem gâ mirânjan diigim arindâ diñgâ nângâbapkat sâip,”²³ Yatâ sâne Peteronjâ nângâm sâi mirin zâine nalem zinjip. Hanjsâi zâk sot Yope kamânân goknjâ a nâmbutnjâ zen sot âiwe.

Peteronjâ Koneliogât mirin zâim den sârn dâzângoi.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnjâ sot bukurâpnjâ minduzinjâ mambâtziñgâm tatne gawe.²⁵ Gamñjâ Petero zâkkât

mirin zari Konelio zâk kinj topñjan gei zem mâpâseip.²⁶ Zei Peteronjâ mem zaatnjâ itâ sârn dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”²⁷ Yatâ sârn mirâ umñjan âim a ambân kâmut patâ muyageziñgâm itâ sârn dâzângoi,²⁸ “Zen Yuda a nenjât topniñjâ nângâne. Nen a kamân njâin goknjâ zen sot buku opnjâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den njâinjâ mâtâp zo doongoi ziap. Nâ ko Anutuñjâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuñjâ umanân nii zuu bâliñjâ sot mân nininjâ buranñjoot saam pâi gei tirâpnogip.”²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionjâ itâ sârn dukuip, “Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sârn ta a njâi hâmbânjâ âsakñjânjoot nâgâren muyagem itâ sârn dâtnogip,”³¹ ‘Konelio, Anutuñjâ ninâugâ sot orot mâmegâ nângi âlip uap.”³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simonj, kutnjâ njâi Petero, zâk diim gabi. A njâi bâu sâkziñj lâkum tuumap, kutnjâ Simonj, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânjâ saru sâtñjan taap.”³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñjâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutuñjâ mâteñjan mindum ten.”

Peteronjâ Konelio sot arâpnjâ singi âlip sârn dâzângoi.

³⁴ Petero zâk topkwapnjâ itâ sârn dâzângoi, “Itârânj nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut njâi buku otziñgâm a kâmut njâin kândâtzângom toren opmap.”³⁵ A kâmutnjâ kâmutnjâ zengâren gâbâ nâmbutñjandâ hurâtkwapnjâ târârak ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den ningip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nenjât Kembu. Anutuñjâ zâk sângongoi gem lumbenjanjât den dâtnângoi, zo nânge.³⁷ Yohane zâk too sanjonziñgâbapkat den dâzângoi, narâk zoren Yesugât den singi âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknjâ zo ko Anutuñjâ imbanjâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziñgip. Oi a ambân Satanjâ saaziñgip, zo aksik olanziñgip. Anutuñjâ tângoi nep zo tuugip.³⁹ Oi Yuda a nenjât hânân sot Yerusalem kamânân kut njâi njâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtñjâ zinj gâsum poru nagân kune moip.⁴⁰⁻⁴¹ Mom ze sirâm karâmbut oi Anutuñjâ kwagân gâbâ mânggeip. Mângei nenjâren âsageninjip. Zorat mârurñjan Anutu zâk singi kwatniñgip. A nâmbutnjâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumñjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândânj niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumunjà sot gwâlâ nenngât den sâm kwâkâkwâkân a kwânângip. Oi nen den zo a ambân dâzângonatkât nep diñ sâm niñgip. ⁴³ Oi a zinj nângâm pâlâtân kwâkñanggâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsun nanngâwe.”

Tirik Kaapumñâ a hân nâin gokñâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâm kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip. ⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nâin gokñâ Tirik Kaapum zingip, zo ekñâ imbanjâzinj buñ oip. ⁴⁶ A hân nâin gokñâ, zen den gându unokñâ sâm Anutu sâm âlip kwâkñanggâwe. ⁴⁷ Oi Peteronñâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsagezingap. Zorat too sanngonangon zo a zinj anğân kârâne mân dâp upap.” ⁴⁸ Yatâ sâi zinjâ Yesu Kristogât korân sâm too sanngonanggâwe. Too sanngonanggâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yerusalem kamânân Peteronñâ den sinji sâm dâzângoi.

¹ Aposolo nâmbutñâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin gokñandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutñâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwâranggâwe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteronñâ kut nâi nâi âsageip, zorat topñan gâbâ itâ sâm dâzângom nanngip, ⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topñan zeip. ⁶ Gem gâi umñan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umñan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buñâ. Zuu bâlinjâ mo mân nininjâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtñâ itâ muyageip, ‘Anutuñâ kut nâi nâi zo âlipñâ sap, zo gâñâ ekñâ bâlinjâ mân sâbon.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenjoot sumbemân zariip. ¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâzinjâ zâk sângonzângoi gawe. ¹² Gane Kaapumñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenngât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtñâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den sinji itâ sâm dâtnângoi, ‘Nâgât mirin sumbem a nâinñâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simon, kutñâ nâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâkñâ gamñâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzângobap.” ’ ¹⁵ Oi nâ sinji âlipñâ dâzângua mârurum Tirik Kaapum nenngâren geip, zo yatik zengâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekñâ Yesuñâ den dâtnângoi, zo nângâwan. Den zo itâ, ‘Yohanenñâ too sanngonangip. Nâñâ ko Tirik Kaapum sanngonanggâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuninjâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâindâ Kaapumñâ niñgip, zo yatik zen utne zingip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkñanggâbam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzângoi nângâmñâ umzinj diim gei Anutu sâm âlip kwâkñanggâm itâ sâwe, “Opon, Anutuñâ a kamân nâin gok umzinj melânji ândiandinj kâtikkât sinji upigât kwatzingip.”

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komñâ Yesugât kâmut zângonetâ sinsururuñ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutñandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik sinji âlip dâzângom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimñâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzângowe. ²¹ Oi Kembunñâ imbanjâ zinj a ambân donjep patâ zen den sinji âlipñâ nângâm umzinj melânj Kembu nângâm pâlâtân kwâkñanggâwe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembunñâ kubikzingip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzângoi. ²⁴ Banaba zâk a âlipñâ sot nângâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donjep zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ nâigât umñan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donjep Yesugât den sinji dâzângom ândiwe. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutzinjâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi

kutnjâ Agabo. Zâk Kaapumnjâ oknjâñgi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.)²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nâñgâm kât zemziñgip dâp mindumnjâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapkat sâwe.³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a zinjâgawet.

12

Herodeñâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodeñâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâambarip. ² Oi zâknjâ sâi arâpnjâ Yohanegât âtânjâ Yakobo gâsum sâunjâ kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodeñâ zo ekñâ sâi arâpnjâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon ñâi kutnjâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm ziñgip. Herodeñâ itâ nâñgip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a ñâinjâ Petero muyagenñgip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpziñgom kumbatkât sâip, ñâtik zoren kâwali a zagât zikñjâ Petero tâk kâtikñjâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutnjâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembugât sumbem a ñâi namâ kâligen muyagem kiri âsokjandâ namâ umñan âsagei sumbem anjâ Petero gâñgemunñan gâsum mângimnjâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anjâ itâ sâm dukuip, “Inzutkâ lapnjâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anjâ du zagâtñjâ sâm dukuip, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronjâ molim âimnjâ itâ nâñgip, “Zi uman eksan.” Sumbem anjâ oip, zo nâñgi yenñjâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hânji zo zikñok mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik ñâi âimnjâ sumbem a zorân pamñjâ buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nâñgânâñgânjâ pâronjsâi itâ sâip, “Zi nâñgan. Kembu zâk sumbem a sâñgongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziñan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nâñgâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamnjâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donjebñjâ mindum ninâu sâm tarâwe. ¹³ Oi Peteronjâ mirâ hânñiyân âi kom kiri kore ambân ñâi kutnjâ Rode, zâk ñâinjâ kwap sâmñjâ gâip. ¹⁴ Gamñjâ Peterogât diñ tobat nâñgâm sâtâre op hânji mân mem pam

âburem mirâ kâligen âimnjâ Petero ga kinzap sâm dâzânngoip. ¹⁵ Yatâ sâm dâzânngoi nâñgâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâknjâ ko kâtigem sâip, “Zâk perâknjak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anjandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikñjâ ekñjâ imbanjâziñ buñ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât bikñandâ dâp oi den birâne Kembunjâ tâk namin gâbâ olan diim gâip, zorat den siñgi dâzânngoip. Dâzânngomnjâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den siñgi dâzânngonek.” Ya sâm dâzânngomnjâ zâmbam mulukñem ñâin tik arip.

Anutunjâ Herode hâunjâ pindip.

¹⁸ Hanjsâi kâwali a zen Petero kârumnjâ dap op buñ uap sâmñjâ kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodeñâ kârum muyagibigât sâi kârumnjâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zânggone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândei.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidonj kamân zagât zengât kâsa otziñgip. Oi kamân zorat mâirâpnjâ zen mindum den sâm kubiknam Herodegât a sâtnjâ ñâi kutnjâ Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalememarâwe, zo buñ opapkât lumbenjâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzânngobapkat narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipnjâ pam a kutâgât tâtatñan tap a ambân den dâzânngoip. ²² Den dâzânngoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den buñjâ. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nâñgâm mân kwâkâziñgipkât Kembugât sumbem a ñâinjâ zorenâk koip. Oi nane ziñjâ umñan bagim zine moip.

²⁴ Anutugât dennjâ ko lâmbatnjâ lanj kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziñjâ nep diñ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nâñgâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândânjâ âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet siñgi âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zengâren Propete nâmbutnjâ ândiwe. Kutziñjâ itâ Banaba sot Simonj (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân gokñjâ sot a ñâi kutnjâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlanjâ. Zet ârândânjâ ândim lâmbarâwet. Oi ñâi Saulo. ² Oi sirâm ñâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalemem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumnjâ den itâ sâm dâzânngoip, “Zen Banaba sot

Saulo nep diŋ sām zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek.”³ Sâi nalem birâm ninâu sâmnâ bitziŋâ kâukzikŋan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinji.

⁴ Tirik Kaapumŋa yatâ opŋâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtŋan âi takâwet. Zo takâm wangâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmŋan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutŋâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den sinji âlip sâm dâzângowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betzikŋan mem ândeip.

⁶ Oi hân torenen gâbâ gamŋâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarâŋâ ândeip, kutŋâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a nâi kutŋâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirâŋan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sinji âlipŋâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutŋâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umŋan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip, ¹⁰ “Sataŋgât nannâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târârak, zorat kâsanâ. Umgan sarâ sot bâliŋâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo dooŋumat. Zo narâk ikâ zoren birâban?” ¹¹ Zorat Kembu imbanâŋgât kulem ikpan. Gâ sinjâ nâtâtik kâri narâk zoren âsâknâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinjâ nâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a nâi bikŋan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo ekŋâ Kembugât sinji âlip, zorat nâŋgi imbanâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Pauloŋâ Antiokia kamân nâin, zoren âim sinji âlip sâm dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpŋâ zen Papo kamân birâm wangâyân zâimŋâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimŋâ Pisidia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumŋa itâ dâzângowe, “A bukuzatniŋâ zekâren den nâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatŋâ hiriŋsâbigât bikŋandâ dâp opŋâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutŋâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângowa nângânek. ¹⁷ Isirae nengât Anutu, zâk sâkurâpniŋâ gâsum sâlâpziŋgone Aigitâ hânân âi ândim kâmut

patâ urâwe. Anutugât imbanâŋandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândiŋan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomŋâ hân zo sâkurâpniŋ zingŋi zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyageziŋgi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutuŋâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nannâ Saulo zingŋi. Zâknâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutuŋâ zâk kâbakŋei zâkkât gebâkŋan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nannâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipŋâ uap. Nep diŋ sâm pindâbat, zo tuum nanğâbap.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpŋâ zengâren gâbâ Isirae a nengât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutuŋâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesuŋâ nep topkwap mân tuugi Yohanenâ Isirae a ambân umziŋ melânŋe too sângonziŋgâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikziŋgi. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanğâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo bunâ. Zikŋâ bet gam taap. Zâk patâ oi nâŋâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.’

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutŋâ Anutu mâpâsime, nâŋâ den sa nângânek. Kubikubik den zi nengât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtŋâ ziŋâ Yesu ekŋâ topŋâ mân nângâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânŋan sâsâŋ kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtiŋeip. ²⁸ Zen Yesu tosanŋgât kârum mân muyagem laŋ sâne Pilatonâ koi moip. ²⁹ Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nanğâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpŋan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutuŋâ mumuŋan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilâia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândân âiwe, zengâren sirâm nâmbutŋan muyageziŋgâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât sinji sâsâŋ a opŋâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuŋâ sâkurâpniŋâ kut nâi nâi sinji dâzângoip, zorat bonŋâ âsagiap. ³³ Anutuŋâ Yesu mângei nengâren bonŋâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danŋon zagât, zoren den itâ kulemguwe,

‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’

³⁴ Yesu mumuŋan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuŋâ den itâ sâip,

'Nâ Dawidigât sinji sâwan, zorat bonnâ zinziñ kâtik, zo zingâbat.'

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap, 'Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.'

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâp pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunnâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip." ³⁸ Yatâ sâmnâ Paulonâ itâ sâp dâzângoip, "A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâlinâ guligulipkuñ, zo a zorâñ muyeipkât zorat den mâte otzingap. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâlinâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlâtân kwatne bâlinâziñâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ 'A zen den nângâm kwâkâkwâkânâ zengâren nep top nâi tuubat. Zinâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut nâi zo ekñâ kwakñâ mumbi.' "

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi mindumin-duyân gâbâ gem Yuda a donjbe sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbenjan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topñâ topñâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nângânâ gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a zinâ zingitñâ nângâm bâlin kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâp bâlin kwâkñangâwe.

Paulonâ Yuda a kândâtzângom hân nâin gokñâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kengât buñâ itâ sâp dâzângowet, "Yuda a zen Anutugât den kâdom dâzângonatkât sâsân. Ka Yuda a zen kândâtkomñâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, gât ko zâmbamñâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kambu zâk zorat itâ sâp dâtñangoiñ, "Zen hân toren toren a zengât âsakñâ zâmarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekñâ zoren âi ândibi.'" ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin gokñâ zen den zo nângâm umziñ âlip oi Kembugât den sâp bâbâlân kwârâwe. Oi ândiâdi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den laj kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a zinâ kamân zorat a sâtnâ sot ambân sikumziñoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikñan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioñ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât

kâmut kamân birâwet, zo zen umziñan Tirik Kaapum piksâm zei sâtâre kwâkñan ândiwe.

14

Ikonioñ kamânân den sinji âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioñ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimñâ sinji âlipñâ imbanâjoot sâp dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok donjbeñâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutñâ zen ko sinji âlip zo kândâtkom a hân nâin gokñâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otzingâwe. ³ Zet zoren narâk kârep ândim Kembugâren nângâm pâlâtân kwap sinji âlip kengât buñ sâp ândiwet. Kembuñâ imbanâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutñâ zen Yuda zengât a utne nâmbutñâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin gokñâ zen Aposolo kâtñâ zâkonat sâp mindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den sinji âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kin toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lâñ âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonâ ekñâ itâ nângip, "A zo sâkñâ âlip upapkât nângâm pâlâtân âlip zemñangap." ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâp dukuip, "Gâ kingandâ lâñ zaat kin." Sâi a zo pirindiñ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonâ sen mârât kulem tuugip, zo ekñâ Likaonia denân itâ sâwe, "Bem zagât zet a osetniñan ga ândiobot." ¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutñâ Dia, zâkkât kutñâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsân a oipkât bem nâigât kutñâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anâ, zâkñâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a zinâ aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpan hâmbâzik mem ginbololoñ mem a osetziñan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ "O a ambân, zen dap ue? Net a yenñâ, zen yatâ. Net den sinji âlipñâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buñ zo kândâtzângom Anutu, ândiâdi mariñâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâkñâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topñâ muyageziñgip.

16-17 Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziŋgi umziŋangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziŋgit mân kubikziŋgip. Topŋâ nângâbigât buku otziŋgâm sai map sot maanâ sambe muyageziŋgi nem seronkwap ândiwe.”

18 A zagât zo den zo yatâ sâmŋâ kwâkâziŋgâm den imbanâ sâitâ zekât siŋgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtŋâ kuwe.

19 Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioŋ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutŋâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtŋâ kuwe. Kune mom ze muap sâm diim kamân ginŋan gei parâwe. 20 Oi zoren ze Yesusgât kâmut zen gam haamgum kine Paulonâ zaat kamânân arip.

Haŋsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. 21 Oi kamân zoren den siŋgi âlip sâitâ a ambân donbep patâ zen nângâm Yesusgât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioŋ sot Antiokia kamânân âburem gawet. 22 Antiokia kamânân gamŋâ Yesusgât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomŋâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkŋan ândim Anutu um topŋan ândiândiŋ, zoren takânat.” 23 Oi Yesusgât kâmut dâp galem a mem sâlâpziŋgom nalem birâmŋâ zengât opŋâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nângâm pâlâtâŋ kwâkŋangâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâmbârâwet.

24 Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. 25 Zoren takâm Perege kamânân den siŋgi âlip dâzângomŋâ Atalia kamânân geiwet. 26 Zoren gei wangâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârurŋan Yesusgât kâmut zen Anutugât um lumbenân zâpan nep diŋ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. 27 Zoren takâmŋâ a ambân minduziŋgâm Anutuŋâ galem otzikâm hân nâin gokŋâ mâtâp mem ziŋgi nângâm pâlâtâŋziŋgoot urâwe, zorat den ziŋgi sâm dâzângowet. 28 Narâk kârep zo Yesusgât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

1 Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutŋâ Antiokia kamânân gam Yesusgât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembugât siŋgi mân upi.” 2 Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesusgât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋâ Aposolo sot Yesusgât kâmut zengât galem a Yerusalem

kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

3 Yatâ sânetâ Yesusgât kâmut ziŋâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sângonzângone âiwe. Âimŋâ Poinike sot Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ a hân nâin gokŋâ ziŋ Anutugât a urâwe, zorat den siŋgi dâzângom âiwe. Dâzângone Yesusgât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

4 Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesusgât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziŋgâwe. Anutuŋâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den siŋgi dâzângowe. 5 Den siŋgi zo dâzângone Yesusgât kâmurân a nâmbutŋâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin gokŋâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesusgât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâm dâzângoip.

6 Aposolo sot Yesusgât kâmut zengât a sâtŋâ, zen den zo sânam minduwe. 7 Mindumŋâ den âragone ko Peteronâ zatâŋ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok siŋgi âlip dâzângowan, zo Anutuŋâ mârurŋan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesusgât kâmut urâwe, zo nânge. 8 Oi Anutu zâk a umziŋ ekmap, zâkŋâ Yuda nen Tirik Kaapum niŋgip, yatikgâk a hân nâin gokŋâ ziŋgi igâwen. 9 Zen zâk nângâm pâlâtâŋ kwatne umziŋ sangon kubik, nen otziŋgip, zo yatik otziŋgip. 10 Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtŋâ zo nen sot sâkurâpniŋ lum osiwen. Zo yatigâk hân nâin gok Yesusgât kâmut zengât kwâkziŋan pânât sâm se? 11 Yatâ buŋâ. Nen itâ nângen. Yuda a sot hân nâin gokŋâ Kembu Yesu um lâklâkŋangât op zâkkât siŋgi uen.”

12 Yatâ sai a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nângâm den buŋ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuŋâ nepzikŋâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den siŋgi otziŋgâwet.

Yakobonâ den sâm dâzângoip.

13 Zet dâzângom nanŋitâ Yakobonâ den itâ sâm dâzângoip, “A bukurâp, den sa nângânek. 14 Mârurŋan Anutuŋâ hân nâin gok zengâren gâbâ kâmut nâi zâkkât siŋgi upigât diiziŋgip. Zorat siŋgi Simonâ sai nângen. 15 Zorat Propete zengât ekabân Kembugât den nâi itâ ziap,

16 Nâŋâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. 17 Siŋitŋâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârurim mâte otnibi. Hân nâin gokŋâ zen nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi. 18 Kembu

zâk den yatik sâip. Zo mârûmjan sâm muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nânâ itâ san. Niñâ hân nânin goknâ zen Anutugât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtñâ mân zingânât. ²⁰ Ka zen nalembem bem lo piogât singi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmjoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum zingânât. ²¹ Mosegât gurumin den zo mârûmjan gâbâ sâkurâpniñandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nângâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniñ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtñâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nângâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutñâ Yuda, kutñâ nâi Basaba sot a nâi kutñâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtñâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândân Antiokia kamânân âbigât sângonzâkowe. ²³ Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniñâ, bukurâpziñâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nânin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zengât sâtâre opñâ ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nângindâ ziren gabâ a nâmbutñâ zengâren gam den nâi dâzângone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nângâm umniñ kânok oi a zagât mem sâlâpziñâ bukusatzniñâ Paulo sot Banaba zet sot zengâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opñâ ândiândizikñâ buj upapkât mân kenğât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sângonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikjan gâbâ nângâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nângâm kut nâi nâi yâmbâtñan mân târokwatnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalembem bem lo pigât singi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sângonzângone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. ³¹ Zingâne mem sâlâpkum nângâm umziñ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetñâ den donbep sâmb dâzângoitâ a ambân umziñ âlip oi Kembugât den luluiân kâtigiwe. ³³ Oi narâk nâi zet zen sot ândimñâ âiram oitâ

bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sângonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloñâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a donbep zen Kembugât den a ambân dâzângom ândiwe. ³⁶ Ândim Pauloñâ Banaba itâ sâmb dukuip, “Net kamânñâ kamânñâ âim Kembugât den dâzângowet, zoren âim bukurâpniñâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diingitâ ârândân âbigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârûm zet sot âim Pampilia hânân zâpamñâ âbureipkât Pauloñâ zâk sot âibam nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpogom Banaba zâk Mareko diim wangyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Pauloñâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut zingâ Kembuñâ galemzik upap sâmb zâpane âiwet. ⁴¹ Âimñâ Siria sot Kilikia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut sâmb kâtikjan kwatziñgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimñâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutñâ Timoteo. Mamñâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibâñâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioñ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipñâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Pauloñâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibâñâ Grik a zo nângâwe. Pauloñâ zengât opñâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkñangip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ ândiwe, zen den Aposolo zing sâmb ekabân kulemgumwe, zo lubigât dâzângom âiwe. ⁵ Yatâ op tunetâ Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlatânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm âiwe.

Pauloñâ Makedonia a nâi egip.

⁶ Oi Asia hânân singi âlip sâmb âinâ sânetâ Tirik Kaapumñâ pâkekoï Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimñâ Misia hân ginjan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumñâ mân âbigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukjan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtñan tâip. ⁹ Zoren takâm nâtigân Pauloñâ uman nâi itâ egip. Makedonia a nâi muyagem itâ sâmb dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Pauloñâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den singi âlip

dâzângonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nâjâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋgâwan.)

Lidia Kembangât ambân oip.

¹¹ Oi wangâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmjan takâwen. ¹² Haŋsâi wangâyân âimjâ Neopoli kamânân takâm wangâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ nâi. Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutjâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkŋan too nâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ nâi ziap mo buŋâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimjâ ambân mindum tatne mutageziŋgâm ge tapjâ den singi âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziŋan ambân nâiŋâ Anutu mâpâsem ândeip, kutjâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokjâ. Zâkŋâ sânggum neulenoot pâi kwâlamarâwe. Ambân zo Kemuŋjâ okŋangi umjâ pâronjsâi Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikjâ sot a ambârâpnâ too saŋgonziŋgindâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen nikne nângâm pâlatânjoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋjâ zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân nâi muyageniŋgip. Ambân zo wâkeŋoot ândimjâ a kwâkŋan ândim zâibi, zorat topjâ nângâm dâzângoip mâirâpnâ kât sikum ziŋgâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorânjâ muyageniŋgâm nen sot Paulo moliniŋgâm den itâ sâip, “A zi ziŋâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembangât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmjâ sirâmjâ sâm zari Paulo den zo nângâm âkonziŋgi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umjan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpnâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp dooŋgoip, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnjâ mâteziŋan zâparâwe. ²⁰ Zâpnâjâ Roma a sâtnjâ itâ sâm dâzângowe, “Zet Yuda anjâ nejjâgât kamânân gam den sâitâ bâliŋjâ uap. ²¹ Zet mân orotjâ upi sâm ândiabot. Roma a nejjâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtnjâ ziŋâ sâne kâwali a ziŋâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Doŋbep lapitzikâm tâk namin zâpamjâ galem a zâk hângi dooŋgum dâŋ galem otzikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmjan umjâ nâin, zoren zâpam kinziŋjâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem anjâ Kembangât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmjan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wariŋ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronjsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziŋan tâk olaiyanŋip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nângâm zaat egi mâtâp pâronjsâm kiri tâk namâ a âim nanje sâm petjan zemba sâmbum sâkŋâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonjâ den kambâŋ sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâkŋâ âsakŋangât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânam sâmbui Saulo sot Sila kinzik topjan ge zeip. ³⁰ Zemjâ namâ umjan gâbâ diizikâmjâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembangât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ Kambu Yesu Kristo nângâm pâlatâŋ kwap Kembangât singi upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzângoip. ³³ Nâtik zorenâk galem anjâ diizikâm mârûm kâmbamjâ zâkone use oip, zo saŋgonzikâwe. Oi zikjâ sot a ambârâpnâ too saŋgonziŋgâwet. ³⁴ Oi zet mirânan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nângâm pâlatâŋ kwarâwe, zorat umziŋ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Haŋsâi a sâtnjâ zen kâwali a saŋgonzângoip âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaŋzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorâŋ nângâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olaŋzika âibabotkât a sâtnjâ den pane gaap. Zorat zet gemjâ âim um lumbenjan ândiabot.”

³⁷ Sâi Paulonjâ kâwali a itâ sâm dâzângoip, “Net Roma a bonjâ op ândiet. Den nebân mân nâpanjâ laŋ a mâteziŋan kâmbamjâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buŋâ. Ziŋjâ a ambân mâteziŋan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziŋâ âburem âi a sâtnjâ dâzângone zen a zagât zo Roma a bonjâ op ândiwet, zo nângâm pâràkparâwe. ³⁹ Pâràkparam zekâren gamjâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziŋ birâm âibabotkât dâzâkawe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziŋgit Kembangâren kâtigem ândibigât dâzângomjâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân

takâwet. Zoren Yuda zengât mîpâmâpâse namâ nîai tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mîpâmâpâse namin zâimnjâ zen sot den sinji âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topnjâ dâzângom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nângâm mom zaatpakât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutnjâ dâzângoman, zâk a bâlijan gâbâ mâkâniñgâbâpkât mârûm sâsâj. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâm dâzângoi zengâren gâbâ nâmbutnjâ zen den zo nângâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziyan Griik a donjebp zinjâ Kembugât den sinji mârûmjan nângâm Anutu mîpâsem ândiwe sot ambân zâizâinjâ nâmbutnjâ zen târokwatziñgâwe.

⁵ A ambân donjebpnâ utnetâ Yuda a zen nângâm um kâlak nângâziñgâm zen den kwamit patâ sâm Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumnjâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmñjâ Yasonj sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutnjâ gâsuziñgâm a sâtñjâ zengâren diiziñgâm âiwe. Âimnjâ itâ sâwe, “A zen hânñjâ hânñjâ ândim den bâlij dâzângom a um gulip kwatziñgâme, a zorânjâ nengâren ge.” ⁷ Gane Yasonj sâi mirânjan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ unakñjâ muyagiap, kutnjâ Yesu sâme.” ⁸ Yuda a zinjâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtñjâ zen Yasonj sot bukurâpnâ kâsa otziñgâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtñjâ zen Yasonj sot bukurâpnâ tâk namin mân zâibigât sâm sângân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân sinji âlip sâm dâzângoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen kenjât op Paulo sot Sila sângonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mîpâmâpâse namin zâi den sinji âlip dâzângowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipnjâ. Zen Tesalonike a yatâ bunjâ, gât ko den sinji âlipnjâ nângâm âkñjâliwe. Dinzikñjâ zo bonnjâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâwe. ¹² Oi zengâren gâbâ donjebpnâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Griik a ambân patâ nâmbutnjâ, zinjâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Paulonjâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a zinj nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutnjâ sângonzângone saru sâtñjan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateñ kamânân pane

itâ sâm dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateñ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eñ lopio donjebp tatne zinjgât umnjâ kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zengât mîpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Griik a nâmbutnjâ zen Anutu mîpâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmñjâ sirâmñjâ kamân sombemân a muyageziñgâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziñ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren gâbâ a nâmbutnjâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutñandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângânâ bun den lañ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutñandâ itâ sâwe, “Zâk lopio unakñjângât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatñjângât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimnjâ sâwe, “Den unakñjâ sat, zo nângânatkât sen. Den marâtnjâ, zorat topnjâ sapsuna nângânâ.” ²¹ Ateñ kamân mâirâp sot kamân nâin gokñjâ zen sot ândiwe, zen den unakñjâ nângânâ den âragum ândiwe.

Paulonjâ Kembugât topnjâ dâzângoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâj sombemân kin a itâ sâm dâzângoip, “Ateñ mâirâp, nâ topziñ ek nângan. Zen lopio donjebp sobim bimbi kwatziñgâme. ²³ Nâ kamânziñjan âim gam lopiioziñjâ ekñjâ lopiogât nalem pâpanñjan den itâ zeî sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanñjâ zi bem lopio nâigât sinji, kutnjâ mân nângan.’ Mân nângâm mîpâsime, zorat topnjâ dâzângobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkñjan kut nîai nîai pâip. Zâk hân sot sumbem zorat marinjâ. Zo namâ a betnjâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zengât kut nîai nîai tuume, kut zo mân kârûmap. Zâkñjak a ândiândiniñjâ sot Kaapum sot kut nîai nîai zo niñgâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem lañ kârâm hânân a kâmutnjâ kâmutnjâ muyagem lañ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot dañgon zo zâkñjak sâm niñgip. ²⁷ Nen unniñandâ Anutu kârûm âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân bunjâ, gootniñjan a hutnâñgon ândiap. Den nîai itâ ziap,

²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiñ umjan ândim kut nîai nîai upmen.’

Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ zitâ sâwe, ‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nângindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipnjâ a bitziñandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwennjâ nângindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârûmjan kwakmak ândiwen.

Anutunâ ningitnjâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniņ melârnotkât sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânjâ hânjâ topniņâ sâm muyagemnjâ hâuņâ ningâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânângip. Oi hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkât mumuņan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuņan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutnjâ ziņ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutnjâ ziņ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutnjandâ Paulogâren pâlátâņ op Yesugât singi urâwe. Oi zengât osetziņan kamân zorat a sâtņâ zengât kâmurân gok kutņâ Dionisio. Oi ambân nâi kutņâ Damari sot nâmbutnjâ ândiwe.

18

Paulonâ Korinti kamânân singi âlip nep tuugip.

¹ Paulonâ Aterj kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutņâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokņâ. Oi ambinnâ Pirusila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâknâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizingip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârandâņ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a singi âlip dâzângoi nâmbutnjâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo singi âlip nep zorârâk nângâm ândeip. Zâknâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzângoip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârur sâsâr, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diņâ birâm kâsa okjângâne zâknâ hâmbâņan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzângoip, “Tâmbetâgobi, tosa zo nâgât buņâ. Ziņņ upap. Zorat nâ kândâtzângom hân nâin gok zengâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a nâi kutņâ Titeo Yusito, zâk Grik anjâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkņangâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâpâmâpâse namâ giņņan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutņâ Kirispo, zâk sot a ambârâpņâ zen aksik singi âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlátâņ kwâkņangâwe. Oi Korinti a zengâren gâbâ doņbepņâ singi âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanņonziņgâwe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kem-buņâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kengât ot-nan. Singi âlip sâm mân birâban. Sâmņik

ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anjâ mân gobi. Kamân ziren nâgât singi a doņbep ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzângom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkņanâk sâne a sâtņandâ dinziņ birip.

¹² Oi Galioņ zâk Grik hânân a sâtņâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opņâ Paulo kâsa okjângâm gâsum diim a sâtņangâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komņâ mâtâp uņakņan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuņâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “O Yuda a, a zi bâliņ op tosa patâ muyagei sâi dinziņ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziņâ zengât den kâtik sot den nâmbutnjâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziņņak kubikpi. Zo nâgât nep buņâ.” ¹⁶ Yatâ sâm molizingip gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutņâ Sostene gâsum lumņâ a sâtņangât mâteņan kom mem nâi nâi utne ziņgitnjâ mân nângânângâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziņ kelik Siria hânân âibam arip. Pirusila sot Akwila zet zâk sot ârandâņ âiwe. Kenkereai kamânân takâm kâukņâ mânângârip. Zorat mârurņan Anutu mâteņan den sâm kâtigem kâukņâ mân mânâgât ândeip. ¹⁹ Zobâ wangâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den singi âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzângoip, ²¹ “Anutunâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziņgâm wangâyân zâim Epeso kamân birâm arip. ²² Âimņâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzângom Antiokia kamânân âburem arip. ²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamņâ singi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânņâ kamânņâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikņan kwatziņgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân singi âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutņâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nângânângânâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâm nanņip. ²⁵ A zo Kembugât topņâ zo dukune nângâm nanņip. Too sanņon nep ko Yohanegârâk nângipņâ Yesugât singi im-banâņoot dâzângom ândeip. ²⁶ Zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim singi den

kenjât buj, lâu bâbâlanj sâmb dâzânjoip. Zoren singi âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nânjâm buku oknjângâm diim âi Anutugât den nâmbutnjâ dukum nanjâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku oknjângâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimnjâ Korinti kamânân takâm Anutujâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziñan meip. ²⁸ Kembangât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzânjom sâip, “A bâlîñan gâbâ mâkâningâbapkat mârûm sâsâñ, Kristo, zâk Yesu.” Zâknâ minduminduyân den yatâ sâmb Yuda zengât den zo mem ge kwatziñgip.

19

Paulonjâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziñgip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Paulonjâ hân matâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziñgip. ² Oi mâsikâziñgâm sâip, “Zen Kembangât den singi âlip nânjâm, nânjâm pâlâtân kwapnjâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bujâ?” Sâi ziñâ sâwe, “Bujâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat singi mân nânjâwên.” ³ Sâne itâ sâmb mâsikâziñgip, “Zen nâigât korân too sanjonziñgâwe?” Sâi itâ sâmb dukuwe, “Nen Yohanegât too sanjonziñgâwe.”

⁴ Sâne Paulonjâ itâ sâmb dâzânjoip, “Yohane zâk a umziñ melânjigât too sanjonziñgâm itâ sâmb dâzânjoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nânjâm pâlâtân kwâkñângâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” ⁵ A zen den so nânjâne Kembu Yesugât korân too sanjonziñgâwe. ⁶ Too sanjonziñgâne Paulonjâ biknjâ kâukziñan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembangât den gându uñakñan sâwe. ⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânjâ urâwe.

Paulonjâ singi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mârâmâpâse namîn âsbânj zâimnjâ kenjât buj singi âlip dâzânjom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topñan ândiândiñjângât den sâmb bâbâlanj kwap dâzânjoip. ⁹ Oi a nâmbutnjâ zen um kâtik opnjâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziñan den bâlîñâ sânetâ Paulonjâ birâziñgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziñgâm sirâmñâ sirâmñâ a nâi kutnjâ Tirano, zâkkât mirin minduziñgâm zen sot âraguwe. ¹⁰ Kendon patâ zagât umñan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembangât topnjâ nânjâwê.

¹¹ Oi Anutujâ Paulo mam oknjângi sen mârât kulem nâi nâi tuugip. ¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândei, zo mem mâsekiñoot zengâren mem âine gâsune sâkziñ âlip urâwe. Yatâ utne wâkenjâ a umziñan gâbâ takâm âiwe.

Kware suñja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutnjâ sâgân sâmbu opnjâ hânñâ hânñâ âim gam ândim zâizâiñ op Kembu Yesugât kot zo sâmb wâke moliziñgânat sâmb wâkeziñoot itâ sâmb dâzânjowê, “Yesu kutsiñjâ Paulonjâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.” ¹⁴ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ nâi kutnjâ Sikewa, zâkkât narâpnjâ nâmburân zagât, zen Paulo ekñâ yatâ urâwe. ¹⁵ Yatâ op sâne wâkenjâ den itâ sâmb dâzânjoip, “Yesu sot Paulo zo nânjâzikan. Zen ko waniñ gokñâ?” ¹⁶ Wâkenjâ yatâ sâi a wâkeñoot zo kâwali imbanjâ mem zânjom mem kâbakgwâbakñe otziñgâm hâmbâziñ mem giñbololoñ mei sâk bârak sot gilâmziñoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den singi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nânjâm kenjât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutnjâ sâmb âlip kwâkñângâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ donjeb patânjâ gam mârûmñan gâbâ kware suñja op gâwe, zorat den singi sâmb kâkñan parâwe. ¹⁹ Kware suñjagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziñan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânñâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A ziñâ yatâ utnetâ Kembangât denñâ imbanjâ mem kâtigemñâ lanj kârâm arip.

Paulonjâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum nanji Kaapumñâ oknjângi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikñik zoren mâik nâi ândei.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân buj kâtik a zen singi âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtnjâ lopio tuutuunâ a nâi ândei, kutnjâ Demeterio. A zorânjâ Atemis lopio namâ dâpnjâ mâik mâik kâtnjâ tuugi a ziñâ sângân mine zâk sot nep arâpnjâ kât donjeb muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionjâ nep a gakârâpnjâ minduziñgâm itâ sâmb dâzânjoip, “A, zen nânje. Nepniñjâ zorânjâ kât sikum muyageniñgâmap. ²⁶ Oi a nâi ga ândiap, kutnjâ Paulo. Zen zâkkât topnjâ nânje. Zâknjâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donjeb um gulip

kwatziŋgâm itâ sâm dâzâŋgomap, 'A betnjâ lopio tuutuunâ, zo bon buŋâ.'²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniŋangât nâŋgâne giginâ upap. Bemniŋâ Atemis zâkkât kutnjâ giginâ oi namânâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutnjâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buŋ upap?"

²⁸ Demeterionâ den yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm umziŋan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, "Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnjâ patâ."²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opnjâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutziknjâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe.³⁰ Oi Paulonâ sinji nâŋgâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinjâ angân kârâŋangâwe.³¹ Oi kamân zorat a sâtŋjâ nâmbutnjâ Paulo buku okŋangâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabâŋan a ambân nâmbutnjandâ den nâi sâne nâmbutnjangoot nâi sâne den gulip oi donjeb zinjâ den topnjâ mân nâŋgâwe.³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuzinjâ kutnjâ Alesande mem aline a osetziŋan kin den dâzâŋgobam op den mân sâbigât bikjandâ dâp tuugip.³⁴ Yatâ oi a zen a ândopnjâ, Yuda goknjâ ek nâŋgâmŋjâ zen aksik patâ den yu kambânâ itâ sâwe, "Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnjâ patâ." Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamnjâ sâi hiriŋsâne itâ sâm dâzâŋgoip, "Epeso mâirâpnâ, kamân zirat Atemis patâniŋangât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nâŋge."³⁶ Gât ko zen umziŋ diim gei kut nâi nâi laŋ mân upi.³⁷ A sâkziŋanâk se, zen lopionjângât namîn âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliŋ kwâkŋange.³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuŋ narâkŋan a sâtŋjâ zengâren sâne kubikpi.³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtŋjâ zengât minduminduyân mem âibi.⁴⁰ Zen itârâŋ den laŋ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutânâ nengât nâŋgi mân dâp oi kubikniŋgâbap."⁴¹ Den galem a zorânâ den yatâ sâm dâzâŋgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buŋ oi Paulonâ Yesugât kâmut diiziŋgâm den dâzâŋgomŋjâ kândâtziŋ keliknjâ Makedonia hânân arip.² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den donjeb dâzâŋgomŋjâ walâziŋgâm Grik

hânân arip.³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim wangâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a zinjâ kunam sipkune wangâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorân zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nannâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo.⁵ A yatâ zorân kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betniŋan sâne âiwen.)⁶ Oi Yuda zengât nalem ninjângât kendon patâ kutnjâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ wangâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonâ Taroa kamânân katep nâi mu-mujan gâbâ mânggeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk haŋsâi âibat sâm den dâzâŋgom kiri ma nâtik tânâmŋjâ oip.⁸ Mirâ umnjâ tarâwen, zoren kârâp âsaknjâ donjeb seip.⁹ Oi katep nâi kutnjâ Eutiko, zâk Paulonâ den sâi nâŋgâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoï zen hânân gei koï zeï mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkŋan topŋan. Zoren kwâkŋan gâbâ gei koip.¹⁰ Paulonâ geimnjâ katep zo kwârakum lumnjâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Âigirâp mân utnek. Zâk umnjâ mângim ziap. Mân muap."¹¹ Yatâ sâmŋjâ mirâ umjan zâim nalem kâsâpkum nemnjâ zen sot âragum tatne haŋsâip. Haŋsâi zâmbam arip.¹² A zen katep zo diim mirâziŋan zâim umziŋ âlip oip.

Paulonâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutnjâ nen Paulonâ sâi wangâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân wangâyân zâibam oip.¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm wangâyân zâi niŋgiri ârândân âiwen. Âimnjâ Mitilene kamânân takâwen.¹⁵ Zobâ sirâm nâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm nâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm nâin Milete kamânân âi takâwen.¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkât sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzâŋgoip.

¹⁷ Milete kamânân gamnjâ Paulonâ a sâŋgonzâŋgoi Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zengât galem a diiziŋgâne gawe.¹⁸ Gane Paulonâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ

Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topñan gâbâ nângâm nanje. ¹⁹ Nâ a ginjandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkñan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzângobatkat nâi mân ziap. Zen âlip upigât den singi âlipñâ sombemân sot mirin aksik dâzângowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziñ melânâ Anutu mâtenjan Kembuniñâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñanğâbigât dâzângowan.

²² Irak ko Kaapumñâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut nâi nâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namîn nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinanğât nângâm kenğât mân uan. Nâ ândiândinâ mân anğân kârâbat. Kembu Yesuñâ nep diñ sâm nigip, zorik tuum âbatkat nângan. Anutu um lumbenğât den singi sa lañ kârâbapkat nep diñ sâm nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângânek. Nâ Anutu um topñan ândiândigât den singi dâzângom osetziñan ândia nikme, zo dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârân dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâi tâmbetagobap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den singi âlip zo aksik dâzângowan. Nâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziiñak galem orangâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumñâ zo zengât galem a sâm zâmbarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâkñâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutñâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzângonam gabi. ³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutñâ muyagemñâ zen a nâmbutñâ zengât a upigât den bâliñ sâm um gulip kwatziñgâbi. ³¹ Zorat zen galem orangâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umñan sirâm nâtik zo girem den dâzângom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenğâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutuñâ tânzângoi bonñâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opñâ bonñâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkat sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nenğât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwan, zo âlip nânge. ³⁵ Nâ mâtâpnâ dâzângom nanğâwan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ,

‘Kut nâi nâi mimiñ, zo âlipñâ. Ka kut nâi nâi zingâziñgân, zorân umâlep zâizâiñ.’”

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâm dâzângoip, “Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wanğâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wanğâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamñâ tântân âimñâ hân nâi kutñâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hanşâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wanğâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ âimñâ Kipro hân egindâ yanğâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wanğânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otziñgi Pauloñâ Yerusalem kamânân mân âibapkat sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wanğâ âiâiñ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniñgâm kamân âkñan sagân geiwen. Geimñâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmñâ âbânangâm zen kamânân zâine nen wanğâyân zâiwen.

Propete Agabonâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wanğâyân âiâiñ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hanşâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum zingâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutñâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutñâ Agabo, zâk nenğâren gâip. ¹¹ Gamñâ Paulogât inzutñâ memñâ zikñâ kiñ bik saamñâ itâ sâip, “Tirik Kaapumñâ itâ sap, ‘Inzut zi mar- inğâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziñâ itâ okñanğâm kamân nâin gok zengât bitziñan pambi.’”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkat sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kenğât uan.” ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtiği birâm itâ sâwen, “Kembugât den kâtiğibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zarip.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkât kubikanğâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutnâ zinjâ diiningâm Nason zâkkât mirin nâambarâwe. Nason zâk mâruman Kembugât a oip. Zâk Kipiro goknâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutnâ zinjâ sâtâre op buku otningâwe.

¹⁸ Hansâi Paulo sot nen ârândâñ Jakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonâ bitziñ kom Anutunâ mam oknangji kamân nân gok zengâren nep tuugip, zorat den sinji dâzângom nanjip.

Paulo zâk zengât den nângip.

²⁰ Paulonâ den sinji dâzângom nanji nângâm Anutu sâam âlip kwâkñangâmñâ itâ sâam dukuwe, “Bukuniñâ Paulo, nângat. Yuda a donjeb patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie. ²¹ Gâgât den itâ gâi nângâme, ‘Yuda a hân nân âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzângomop. Zen murarâpziñâ mân kwabâ kwatziñgâbigât dâzângomop. Sâkurâpniñangât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’ ²² Kamân ziren Yuda anâ gâgât yatâ nângâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat sinji nângâm nanjâbi. Nângâmñâ mindubi. ²³ Gât ko nen den nâi dâgogindâ zo upan. Nengâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâtenjan den sâam kâtigem kâukziñ mân mânangât ândime. ²⁴ Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziñ mânangâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nângâbi, ‘Zâkkât den nângâwen, zo bon bunâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân nân goknâ zinjâ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât sinji sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot.’ Zo yatâ sâam kâtigiwên.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziñâ nângâm a kimembut zengâren târokwâip. Hansâi too sanjonñâ tirik namin zâiwe. Sâkziñ kubikangâm Anutugât sinji nalem pânâ utnetâ Paulonâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme nâi âkâakânjan Paulonâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ zinjâ zâk ekñâ a aksik kâsa oknangânât sâam gâsuwe. ²⁸ Gâsumñâ den kâtikñâ sâam sâwe, “O Isirae a, ga betniñan minek. A zirâñ hânñâ hânñâ ândim Yuda a kâsa otningâmñâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâam dâzângomop. Oi tirik namâniñan Grik a diiziñji zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk

Epeso kamânân goknâ Toropimo, Yuda a bunj, zâk sot kamânân âim gâitâ ekñâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulonâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp zinjâ aksik umziñ bâliñ oi zaatnâ mindum gawe. Oi a nâmbutnandâ Paulo gâsum diimñâ tirik namin gâbâ âkñan giwe. Diim gine mâtâp doonguwe. Paulo gâsumñâ kune mumbapkât utne sinji zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nângip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyaque.” ³² Den yatâ nângâmñâ zorâñak kâwali a galem patâñâ arâpñâ sâtñâ sot yen gâsuziñji sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane zingit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâñâ ga Paulo bitziñan gâbâ betziñan mem sâi tâk kâtikñandâ saawe. Oi Paulogât topñâ sot kut nâi nâi oip, zorat mâsikâziñgip. ³⁴ Mâsikâziñji a ambân zen den nâi sâne nâmbutnandâ den lañ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nângâm sâi kâwali a zinjâ gâsu diim namâziñan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a donjeb patâ zinjâ mindum mâtâp doonguwe. Doongune kâwali a zinjâ Paulo gâsum bitziñâ kwâkñanâk mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziñgâm gam den yu kambân sâam itâ sâwe, “A zo kune bunj oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nângânina den nâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemñâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârûmâk Aigita a nâinñâ a kutâ kunat sâamñâ a 4 tausen diiziñji hân a mân ândiñdian âiwe. Gâ a zo mo nâi?” ³⁹ Yatâ sâam mâsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo goknâ. Gâ nângânina den nâi dâzângobâ.” ⁴⁰ Oi nângânangji Paulo zâk tiregân kin a den hiriñsâbigât bikñandâ dâp oi zen hiriñsâne Yuda ziñ denân itâ sâam dâzângoip.

22

Paulonâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzângoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nângâne.” ² Paulo zâk yatâ sâam Yuda a ziññâ denân dâzângoip hiriñsâm den mân sâam tarâwe. ³ Oi târokwap dâzângoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topñan ândia sâkurâpniñangât gurumin den zo kwâkâm nigi nângâwan. Oi zen itârâñ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi bunj upi sâam nâ kâsa

otzingâm a sot ambân aksik saazingâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtjâ, zen nâgât topnâ âlip nânge. Zen bukurâpniņ Damasiko kamânân ândime, zengât ekap kulemgum nine itâ sâmbâiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nângâm pâlâtâņ kwapme, zen gâsuzingâm diizingâm Yerusalem kamânân ga hâuņđ sâknam zingâbi.’

⁶ Yatâ sâmbâi mâtâbân âim mirâ bâkņan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakņâ patâ nâgâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemņâ den itâ muyagei nângâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?’ ⁸ Oi kârâp âsakņâ, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokņâ.’ ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakņik igâwe. Den ko mân nângâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nâņâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuņâ itâ sâmbâi dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nâiņâ nep tuubangât dâgobat?’ ¹¹ Oi kârâp âsakņâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nâtâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nâi ândeip, kutņâ Anania. Zâkņâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângâne a âlipņâ oip. ¹³ A zorâņ nâgâren ga itâ sâmbâi dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ singâ ânângârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sâmbâi dâtnogip, ‘Sâkurâpniņangât Anutu, zâk mârumbâ zâkkât nepņâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diņđ nângâbangât sâip. ¹⁵ Gâ kut nâi egin sot zâkkât sinņi den, zo a ambân aksik dâzângoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkņangâna too sângongoga Yesuņâ tosađ gulipkubap.’ ¹⁷ Yatâ opņâ mâik nâi tap nângâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâmbâi umanân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirar a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den sinņi nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’ ¹⁹ Sâi nâ den hâuņđ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageizingâm gâsuzingâm zângom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirar marinâ âlip nânge. ²⁰ Oi gâgât den sâsâņ a Setepano kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nânge âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirar a ambân nângâm narpegât gâgât sinņi âlip dâzângobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikangâna hân nâin gok zengâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâkņâ lapitnâ sâmbâi birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonâ hân nâin gokņâ zingâ Anutugât sinņi upigât sâi nângâne mân dâp oi den yu kambâņ sâmbâi itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A zingâ zo yatâ sâmbâi yu kambâņ hâmbâziņ kwâkâm suundum sot mâpôt pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patâņđ sâi arâpņâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donbep se sâmbâi zorat topņâ sâmbâi muyagei nângânât sâmbâi tâkņâ lapitpigât sâmbâi zingip. ²⁵ Oi zen tâkņâ lapitnamņâ inzutņâ saane ko Paulonâ a sâtnâziņđ itâ sâmbâi mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diņđ mân nângâmņâ tâkņâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâziņandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonņâ.” ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkņâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâkņak Roma a?” Sâi Paulonâ sâip, “Zo perâkņak.” ²⁸ Sâi Galem a patâņđ itâ sâip, “Nâ a yenņandâ kât donbep pamņâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonâ sâip, “Nâ âsaasaginâ Roma a.” ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sâmbâi pârâkpm kengât oip.

³⁰ Haņsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkņâ Yuda a wangât sâmbâi Paulo nângâm bâlį kwâkņangâ sâmbâi zorat topņâ nângâbat sâmbâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtjâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkņâ olan diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtjâ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtjâ sen tâpâk zingit itâ sâmbâi dâzângoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtejan târârak ândim gâwan. Anunņangât mân opman.” ² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkņâ a zingâ lâujan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonâ itâ sâmbâi dukui, “Sâkkâ ko tobat âlipņâ. Umgâ ko bâlį. Gâ Anutuņâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânguat.” ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâmbâi dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâmbâi bâlį kwâkņangât?” ⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzângoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâmbâi bâlį kwâkņangâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtjâ kâmut tarâwe, zen nâmbutņâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutņâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâmbâi dâzângoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a

ândiwe. Parisaio a nen momnâ zaatnat sâmen. Momnâ zaatzaatnâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyangâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumujan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduziyan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opnâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutnâ zen zaatnâ den kârâpnoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanâ buj uap. Sumbem a mo a tabânâ zinâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpnoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kengât op sâi arâpnâ kâmut zinâ geim Paulo osetziyan gâbâ gâsum diim namâziyan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembujâ muyagem Paulo gootjan kin itâ sâip, “Gâ mân kengât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den singi sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutnâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutjandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâtejan den zo sâm kâtigiwe. ¹³ A tengâziy 40 yatâ zorân den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutjandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimnâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtnâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât dinâ sâm kubiknat.’ Oi dinzinâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitjandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitjandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâm nâ kâwali a zengât namin bagim aninjâ dukui. Dukui ko Paulonâ kâwali a zengât a sâtnâ nâi konsâm itâ dukui, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den nâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorân kâtep zo diim patângâgâren âim itâ dukui, “A tâk namin taap, kutnâ Paulo, zâknâ noonsâm dâtnogi kâtep zi diim gaan. Kâtep zirân den nâi dâgobap.” ¹⁹ Yatâ sâm dukui kâwali a galem patâ nâ kâtep bikjan gâsum diim ginjan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?” ²⁰ Mâsiki kâtepnâ itâ sâm dukui, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbap kât den saage. Mukan Paulo minduminduziyan diim âine topnâ sâm muyagibap kât dâgobi. ²¹ Dâgone dinzinâ mân nângâban. A 40 yatâ zorân Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.” ²² Kâtep zorân den

yatâ sâi kâwali a galem nâ den itâ sâm sângongoi, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzângoban.”

Kâwali a zinâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patâ nâ kâwali a sâtnâ zagât diizikâm itâ sâm dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâinjâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkjan âiâinjâ 70 sot lingip kâlâu a 2 handeret zorân kubikangâm nâtik kât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi. ²⁴ Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâkjan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okjan gâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patâ nâ Pelikigât ekap nâi itâ kulemgoi,

²⁶ “Klaudio Lisia, nânâ a kutâ âlipnânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.

²⁷ Kâwali a zinâ a nâi diim ge. Zo Yuda a zin kune mumbam oi a zo Roma a nângâm nâ sa kâwali anâ sot âim nâ bitziyan gâbâ mâkâwen. ²⁸ Oi denân parâwe, zorat topnâ nângâbat sâm a sâtnâ minduminduyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim ziinjan gât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut nâi nâi oip, zorân kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutnâ zinâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sângogua gaap. Oi den sâknânâk sâme, zen sângonzângua gâgâren gam dinâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgom kâwali arâpnâ zingâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumnâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Hañsâi kâwali a nâmbutnâ kamânziyan puriksâne kâwali a biosi kwâkjan tâtat ziinik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikjan parâwe. ³⁴ A kutânâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topjan gât mâsikip. Zâk Kilikia hânân goknâ nângâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâm kâwali a zengât bitziyan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bânâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutnâ sot a nâi kutnâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutânâ sâi Paulo diim gane Teatulonâ Paulo tosanângâgât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipnâ Peliki,

gâ âlip galem otniņgâna lumbeņ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniņan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâmân dâp âlip galem otniņgâmat, zorat nângindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nângânina den pânkânok dâgobâ. ⁵ A zirat nângindâ bâliņ opmap. Yuda a hânņâ hânņâ den dâzâņgom um gulip kwatziņgâmap. A zo Nasarete gokņâ sarâ agât arâpņâ, zengât a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâkņâ tirik namin âim mem bâliņ kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niinņâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemņâ Lisia, zâk sot arâpņâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topņâ nângâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziņâ bekņan mem zorik sâwe.

Pauloņâ Peliki mâteņan den torenņâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiņâ bikņâ dâp oi Pauloņâ itâ sâip. “Gâ Yuda nengât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziņgâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niņgirâwe. ¹³ Oi a zirâņâ den se, zorât bonņâ mân tirâpgobi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nângâ. Mâtâp uņakņâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânga bonņâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuņâ a orot mâmeziņ bâliņ sot âlipņâ, nen mumuņan gâbâ mânginiņgi zaatnat, zo nângâm ândime. Zo yatik nâ nângâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opņâ galem orangâm ândim Anutu sot a zengât mâteziņan aņun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpņangât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikangâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutņâ zen tarâwe. Oi a zo ziņâ nâgât tosa nâņge oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek. ²⁰ Mo a sâtnâ mindumundyân nâņâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi ziņâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a mindumundyân den kânok sâwan. Zo nângâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatņâ den zo sâman, zorat nâmbutņandâ denân nâbanetâ kinzan.”

²² Pauloņâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den mo mân sâm

kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp uņakņâ zorat den sinji nâņgip, zorat itâ dâzâņgoip, “Kâwali a galem a Lisiaņâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengât den sâm kwâkâbat.” ²³ Yatâ sâmņâ kâwali a sâtnâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okņangâbi. Bukurâpņâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân dooņgubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutņâ zo tapņâ Peliki zâk ambinņâ, Yuda gokņâ, kutņâ Durusila, zâk sot tapņâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nângâm pâlâtâņ kwâkwatņangât dâzâkoip. ²⁵ Oi Pauloņâ târârok ândiândiņ sot âkņâlegât kendon ândiândiņ sot hâuņâ mimiņangât narâkņâ, zorat den sâi Pelikiņâ kengât opņâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina nengât kabâ nâi muyagei ko sa gâban.” ²⁶ A kutâ zo Paulo kât niņap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ nâi kutņâ Porikio Pesto, zâk Peliki haukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziņ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birâņangâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zariņ. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâiziņi, zen zâkkâren gamņâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nângâziņgâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziņak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtâr urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonâ itâ sâm dâzâņgoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zengâren gâbâ a sâtnâ, ziņâ nâ sot ârândâņ geimņâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmņâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzağât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ haņsâi den sâsâņ namin zâimņâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Pauloņâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumņâ tosaņangât opņâ den doņbep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonņâ nâi mân muyageip. ⁸ Sâne Pauloņâ dinziņâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zengât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliņ kwatziņgâman.”

⁹ Sâi Pestonâ Yuda a umziņ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nângat? Gâ digim Yerusalem kamânân zâim zoren diņgâ sâm kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Pauloņâ itâ sâm dukuip, “Buņâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma

a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nângat. Nâ Yuda a mân bâliņ otziņgâwan. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân angân kârâbam. Zen nâgât sâknâk se, gât ko zengât bitziņan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkat san.” ¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpnâ zen mindum den âragumņâ Pestonâ Paulo itâ sâm dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutņâ âki a kutâ Agripa sot ponâņâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okņangâm sirâm nâmbutņâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den siņgi a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikiņâ ták namâņan a nâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâiņ zen nâgâren mindumņâ a zo kua mumbapkat sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torenņâ itâ sâm dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziņgindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzângua zen gane hanșâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziņgâwan. ¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a ziņâ zâkkât bâliņâ nâi sâbi sa ko zen Yuda a ziinņangât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuņâ nâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’ ²⁰ Nâ den zorat kwakņâ Paulo Yerusalem kamânân zari diņâ sâm kwâkâbatkat dukuwan. ²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâņâ diņâ kwâkâbapkat sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkat ták namin mambât ândiap.” ²² Pestonâ yatâ sâm dukui Agripanâ sâip, “Nâ a zorat diņâ nanġâbatkat otnigap.” Sâi Pestonâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diņâ nângâban.”

Paulonâ a kutâ Agripagât mâteņan kirip.

²³ Mirâ hanșâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikņoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiņ, zen molizikâne ârândâņ zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe. ²⁴ Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nângânek. A kinzap, zirat opņâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosaġât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkņâ ândei mân dâp upap.’ ²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosaņâ kârua kâmbangât siņgi mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkat zâkkâren sângongua âibap. ²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemņâ

a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâteġan ga kinzap. Oi zâkkât topņâ sâi nângindâ diņâ ekabân kulemguandâ âibap.

²⁷ Nâ ták namâ a nâi tosaņangât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonâ Agripa sot Pesto, zekât mâteziķnan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹ Agripanâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gikak topkâ sâna nângânâ.” Sâi Paulonâ bikņâ pamņâ den itâ sâm dâzângoip, ² “Yuda a ziņâ denân nâbanse, zorat torenņâ a kutâ Agripa mâteġan sâbatkât umnâ âlip uap. ³ Gâņâ Yuda a nenġât orot mâmeninâ sot kut nâi nâi upmen, zo topņâ nângâm nanġat. Nângânina den siņgi kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziņan ândia orot mâmenâ zo ek nângâwe. ⁵ Zen nâgât topnâ ek nanġâweņâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâmarâwan. Sâkurâpniņ zengât gurumin den zo lum ândim kâtiġewan. ⁶ Nâ ták namin zeman, zo nâiġât buņâ. Anutuņâ âse sâkurâpniņâ zengât den nâi sâm kâtiġeip. Den zo itâ. Nen ândim momņâ zaatnat. ⁷ Den zo bonņâ upapkat Isirae a kâmut kiin zagât, zen nâtik sirâm sâm ândime. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a ziņâ denân nâbarâwe. ⁸ Anutuņâ a mumuņâ mâņziņgâmap. Zen wangât zo nângâne mân orotņâ yatâ uap?

⁹ Nâ mârurman itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokņâ sot arâpnâ kâsa otziņgâm sa buņ upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donġep ták namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziņâ kâmbam sot ták namin zâmbanbatkât nep diņ sâm nine ândiwan. A zângonatkat den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutņâ sâm bâliņan kwapiġât zângom sâknam ziņgâm gâwan. Oi nâ um kâlak otziņgâm hân nâin nâin âi zângom sâknam ziņgâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziņâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâkņan oi sumbemân gâbâ kârâp âsakņâ âsaġem gem nâ sot bukurâpnâ âsaġeniņġip. O a kutânâ, mirâsiņ zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsakņâ patâ, mirâsiņ zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâiņâ wâuņâ dumunân

pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’¹⁵ Oi nânâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu.’¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat singi a ambân dâzângom ândiban.¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziñan sot hân nâi a zengât bitziñan gâbâ mâkâgim ândibat.¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi singi âlipñangât nep tuuna umziñ âburibap. Zen nâtâtik ek birâm âsakñan bagibi. Satanñâ zaazingi ândie, zo birâñangâm Anutugât a upi. Oi tosazinj gulipkoi nângâm pâlâtâñ kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbengât singi upi.’ Zâk yatâ sâm dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbêmân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan.²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtâñ op târarak ândibigât dâzângowan.²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziñâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe.²² Oi Anutu zâk betnan mei singi âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâinjâ sot giginjâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumñan Mose sot Propete ziñâ bet a nâi muyagibapkât kânñan sâwe, zorik sâm ândian.²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsâñâ. Oi mumunñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonjâ yatâ dâzângom tâi Pestonjâ den kambânñâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.”²⁵ Sâi Paulonjâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonñâ sot târarakñâ.²⁶ Den san, zorat topñâ a kutanjâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap.²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripanjâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Paulonjâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutñâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunñâ betziñan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den singi âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutñâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe.³¹ Âi kinñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât singi mân oip.”

³² Sâne Agripanjâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanñâ diñâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olañna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wangâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnjâ kutñâ Yulio, zâknjâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutñâ diizingi wangâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)² Wangâ zo Adramitenjai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukñan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâñ. Wangâ zoren zâim Makedonia a nâi kutñâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen.³ Mirâ hañsâi Sidoñ kamânân takâm Yulonjâ Paulo buku okñangâm nângângaji kamânân âimñâ bukurâpñot nalem niwen.⁴ Oi zobâ arindâ pibânñâ gam mem kâbakñei Kipiro hânân âim hân kândâtñan âiwen.⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtâp âimñâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wangâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali anjâ sâi zoren zâiwen.⁷ Zâimñâ mulun âim Kirido kamân gootñan takâwen. Oi Pibânñâ mem kâbakñeniñgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen.⁸ Salimone kamân goot âim nep patâ tuum âimñâ Lasea kamân gootñan saru bikñâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutñâ wangâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zengât kendon narâknjâ âki pibâ narâknjâ mâte oip. Zorat Paulonjâ girem den dâzângom sâip.¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buñâ, nen ârandân wangâ bâliñ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.”¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnjâ Yulonjâ Paulogât den birâm wangâ mariñjâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikñâ zoren map pibâ gâi wangânñâ tâpapkât dâp mân oip.¹² A donbepñâ zorat Keret hânân saru bikñâ nâi kutñâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru bikñâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlan mirâ toren gâbâ gâi umziñ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nângâm âiwen.¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuaranñâ ga mem kâbakñei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen.¹⁶ Yatâ opñâ hân nâi kutñâ Kaunda, zorat nângâmñan ârindâ bamin zo saruyân

geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wangâ âbângubapkât tâk donbep kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnjâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbaknei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbanjâ kom zeipkât hanjsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbujan wangâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutjan pibâ donbepnjâ koi mirâsin sot sânggelak mân muyagei eknjâ umninjâ keŋgât oi tâmbetagonamen sâmbânngâwen.

Paulonjâ um âlip kwatziŋgip.

²¹ Oi a zen nalembirâm narâk kârep yen ândine Paulonjâ osetziŋjan kin itâ sâmbânngâgoip, "Bukurâp, zen nâgât den nânggâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²² Zen mân keŋgât utnek. Anjâ mân buŋ utnat. Wangâ ko tâmbetogobap. ²³ Njâtigân Marinâ kutnjâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknjâ sumbem kore anjâ sânggongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâmbânngâgoip, ²⁴ 'Paulo, gâ keŋgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteŋjan takâ kinban. Oi itâ nânggâ. Anutuŋjâ gâ galem otgiji gâ sot a wangâyân te, zo mân tâmbetogobi.' ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziŋjâ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nânggan, 'Den dâtnogap, zo bon upap.' ²⁶ Wangânjâ hân nâin âi komnjâ âbângubap." ²⁷ Adria saruyân laŋ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi njâtik tânâmŋjan wangâ galem a ziŋjâ hân gootjan gen sâmbânngâwe. ²⁸ Yatâ nângâmŋjâ tâk dâp pane saruyân giari kâreŋnjâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane giari kâreŋnjâ kiin bânâmbut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkŋjan zâibap sâmbânngâgoip op wangâ tipŋjan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ hanjsâbapkât mambât tarâwe. ³⁰ Tapnjâ wangâ galem a zen keŋgât op wangâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, "Nen wangâ sânggânjan kela yâmbât saanamen." ³¹ Yatâ utnam utne Paulonjâ kâwali a sâtnjâ sot arâpnjâ itâ sâmbânngâgoip, "Wangâ galem a zen âine nen saruyân geim nânggânat." ³² Dâzâŋgoi kâwali a zen bamingât tâknjâ mânânggâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ hanjsâbapkât mambât tapnjâ Paulonjâ a aksik nalembirâm ninatkât itâ sâmbânngâgoip, "Zen umziŋjâ keŋgât oi nalembirâm nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Gât ko nalembirâm nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkŋjan zâi ândibi. Sâkziŋjâ mân tâmbetogobi. Zen hâlâuyâk op ândibi." ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalembirâm nâi memnjâ Anutugâren sâiwap sâmbânngâgoip neip. ³⁶ Nei eknjâ umninjâ

bâbâlanjâ oi nen aksik nalembirâm niwen. ³⁷ A wangâyân tarâwen ko tenngânijâ 276 yatâ zorâŋ tarâwen. ³⁸ Nen nalembirâm nem âkon opnjâ wangâ kâligen gâbâ nalembirâm mem pâindâ saruyân giari wangâ bâbâlanjâ op kopgâip

Wangânjâ saru sâtnjan âbânngâgoip.

³⁹ Mirâ hanjsâi hân nâi eknjâ kwagâwen. Waniŋ gien sâwen. Oi saru biknjâ nâi kâtnjâ buŋ eknjâ zorat sâtnjan zâinat sâmbânngâgoip. ⁴⁰ Galem a ziŋjâ kelagât tâknjâ mânânggâtne saruyân giari tâk olanjâ pibâgât isen nâi saane zarip. ⁴¹ Wangâ âimnjâ hân murukjan zâim wangâgât sânggânŋandâ hânân sum kâtiŋgei sarunjâ wangâ tipŋjan kom namunip. ⁴² Wangâ âbânngâgoi kâwali a ziŋjâ tâk nâma a zen âibegât zânggonam sâwe. ⁴³ Patâziŋandâ Paulogât op kwâkâziŋgip. Oi sâi nâmbutnjâ saru lâbângum âiwe. ⁴⁴ Ka nâmbutnjâ ombonjâ sot nak sâmbanjan kwâkŋjan âiwe. Zo yatâ opnjâ nen aksik saru sâtnjan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimnjâ tâunan zo kutnjâ Melite sâne nânggâwen. ² Hân mâirâp ziŋjâ buku otningâm map paten op zeikârâp sândum une sei nânggâwen. ³ Paulonjâ kârâp tâmbânngâgoip zo mem pâi sei kârâp zorat umŋjan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpjan zim kâtiŋgem kirip. ⁴ Oi kamân mâirâp zen zo eknjâ âragum sâwe, "A zi kâmbam a. Saruyân mân buŋ op kopgap, zorat hâuŋjâ muyaŋgâŋgap." ⁵ Paulonjâ ko mulum zo kwitâpkoi kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. ⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen biknjâ lâmbatpap mo kek mumbap sâmbânngâgoip ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buŋ oi itâ nânggâwe, "A zi ko bem lopio."

Paulonjâ a sisi mâsekziŋgoip kubikziŋgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat nânggâmŋjan a kutâziŋjâ tâip, kutnjâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâŋ on galem otningi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. ⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonjâ nânggâm mirin zâim biknjâ kâukŋjan pam ninâu sâmbânngâgoip. ⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziŋgoip zen siŋgi nânggâm ganetâ kubikziŋgâmâip. ¹⁰ Oi zorat hâuŋjâ a zen umâlip op galem otningâne âinam oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betniŋjan miwe.

Paulonjâ wangâ nâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wangâ nâin zâiwen. Wangâ zo Alesandiria kamânân gok. Sânggânjan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen

ândiwen, zoren wanğâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakjeningi nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴ Zoren takâm wanğâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen nengât sinji nângâm Apio kamânân âine kândianğâwen. Oi nâmbutnâ mirâ karâmbut, zoren kândianğâwen. Oi Paulonğâ zinjgitnâ umâlep nângip.

Paulonğâ Yuda a den dâzângoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtjandâ sai Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinjâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnâ ko tâk namin zâmbarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonğâ sai Yuda a sâtjnâ zen gane itâ sâm dâzângoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniñâ kwerâziñ mân sâwan. Sâkurâpniñ zengât den mân kowan. Oi zen lañ Roma a zengât bitziñan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a zinjâ topnâ sâmnâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birâ nibigât kâtigine Roma a kutâ patânğâ dinnâ sâm kwâkâbapkat sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan. ²⁰ Oi nâ zorat zinjgitnâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâknâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzângoip sâwe, “Ândiren Yuda hân topniñan ândie, zen gâgât den nâi mân kulemgum niñge. Zoren gâbâ a nâi mân gam sâm bâliñ kwatgigi nângâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp uñaknâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, zinjâ sâm bâliñ kwâtziñgâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk nâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topñan ândiandinğâgât den hanğât topkwap dâzângom tâi nâtiksaip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonnâ âsageip. Zorat den dâzângoip. ²⁴ Oi a nâmbutnâ zen diñâ nângâwe. Oi nâmbutnandâ diñâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonğâ itâ sâm dâzângoip. “Tirik Kaapumñâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzângoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzângonan, “Kindapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ

igiknâ, zo ikpi. Ka zorat topnâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziñ bâpsâsânğâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Oi umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat.”’

²⁸ Zorat nâ dâzângua nângânek. Anutunğâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nâin gok zengât sinji uap. Zen nângâm âknjâlibi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzângoip Yuda zen ziiñak den sâm mâsikâyangâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândei.

³⁰ Oi Paulonğâ Roma kamânân mirâ nâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a zinjâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topñan ândiandigât den dâzângom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topnâ kenğât bunğâ dâzângom ândei.

Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemgui.

Paulo nepnjangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât singi âlip den sa lanj kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den singi zo muyagibapkât Anutonjâ sâam kâtigemjâ mârumanjan Propete a sâam muyagemzingi Kembangât ekabân kulemguwe.

³ Kulemgune nanjâ Yesugâren âi sugip. Nanjâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip.

⁴ Yesu zâk Anutugât nanjâ op um salek sot hâlâlû oi Anutonjâ nanjagât topnâ imbanjânoot itâ muyageip. Mumujan gâbâ mârungi zaarip. Mârungi zaatnâ kembu patâniñâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniñandâ tânnomjâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a singi âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziinjik buñ. Zen sot ârandâñ Roma a zinj Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât singi op ândibigât sot um târarak ândibigât gâsuziñgip. ⁷ Anutu umjandâ gâsuziñgip ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniñ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoñ sot um lumbe, zo zengâren zimbar.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembangât singi a zingitpakât sâip.

⁸ Roma a zen Kembangâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime, zorat singi hân dâp ari nângâne âlip opmapkât zengât op sâiwap sâaman. Yesu Kristonâ tânzângoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimâp. ⁹ Nanjagât singi âlip sâam umnandâ Anutu kore okñangâ topnâ nângâm, zâkkât mâtejan den zi sa nângâne. Nâ ninâu sâaman dâp zengât op sâaman. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen zingitpakât otnimâp. Zo yatâ zeî ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâiñâ saanigi tâpman. Anutonjâ nângi dâp oi mâtâp muyagem nigi zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamjâ tânzângua Kaapumjâ imbanjâ nâi zingi kâtigem ândibigât sâaman. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nângâm pâlâtângât bonjâ tirâpaqom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzângobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamjâ nep tuum bonjâ muyagibatkât sâaman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutñandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nânjâ

saru a sot barâ a, a nângânângâziñoot sot kwakmak ârandâñ singi âlip dâzângobatkât sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen singi âlip dâzângobatkât umnandâ bâbâlanj opmap.

Nângâm pâlâtângât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ singi âlipkât nânga anunjoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanjânoot, zorat. Singi âlip zo nângâm Kembangâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâliñan gâbâ mâkâzingâbap. Yuda a sot hân nâin gok zen ârandâñ. ¹⁷ Singi âlibân Anutugât mâtejan târâraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nângâm pâlâtânziñoot zo mâtâp zoren diizingâbap. Oi zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosazinj buñ urâwe zo, zinjâ ândiândi mimbi.”

A zinjâ Anutu birâm nâtatigân bagiwe.

¹⁸ A Kembu kândâtkom bâliñ upme, zen bâliñ utne zorânâ den bonjagât mâtâp zo doongumap. Bâliñ mâme a zinj yatâ upmegât Anutu kukñangât bonjâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. ¹⁹ Anutonjâ hâuñ zingâm, zorat topnâ itâ. Anutugât topnâ zo muyap zeî nângâm. Anutu zikñak topnâ muyagem zingâm. Hân muyageibân gâbâ a zinj Anutugât topnâ itâ ek nângâm gawe. Anutu zâk anâ mân igiknâ. ²⁰ Oi zâk imbanjânoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorân topnâ muyagei âlip ek nângâm. Zorat a zen Anutu kândâtkomjâ bâliñ utne hâuñ zingi ko dap op den hâuñ sâbi?

²¹ A zen Anutu ândiap nângâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkñangâwe. Oi mân sâam âlip kwâkñangâwe. Oi zen nângânângâziñan bâliñâ top top muyagem um kâtik utne nâtatiknâ kâpizângoip. ²² Oi a zinj nen nângânângâziñoot ândien sâwenjâ kwakmak op ândiwe. ²³ Yatâ otzîngi zen Anutu ândiândiñ kâtik, âsaknâ mariñâ, zâk mân hurat kwâkñangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buñ orotnâ zorat lo-pio sobem hurat kwatzingâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutonjâ zingit birâzingi umjâ sâkkât âknâle top top nângâm bâliñâ op um sâkzîñ mem bâliñ kwap piuriyâunzabân bagiwe. ²⁵ Zen Anutugât topnâ nângâm kândâtkom sarâ mâte okñangâwe. Oi marizinjâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkñangâm kore okñangâwe. Nen ko itâ nângen. Kut nâi nâi muyageizingip zorat Anutu, zâk sâam âlip kwâkñangâm ândeindâ dâp upap. Perâkñak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâzingi âknâle bâliñâ muyageizingip. Oi ambân zen Anutonjâ ap ambin ândiândi mâtâp

sâip zo birâm ambân torennâ ândiândi bâliņan bagiwe. ²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândi birâmņâ umziņan âkņâle bâliņanņgât kârâpņâ sei a torennâ sot bâliņ top up muyagiwe. Oi bâliņâziņanņgât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topņâ nângâm mân hurat kwâkņanņanâm utne zâkņâ birâziņgi umziņ gulip oip. ²⁹⁻³⁰ Oi kut nâi nâi bâliņâ top topņâ donjep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziņņâ umziņan siksâuk oi sikumgât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņanņame, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņanņgât mâtâp muyagime. Ibâ mam zeņgât den kwâkâme. ³¹ Um nângânângâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumbenâ buņ, buku orot buņâ ândime. ³² Kut nâi nâi yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nângâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ. A nâmbutņâ utnetâ tânzângome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândime.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sângân minat.

¹ Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņanņgât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nângâm bâliņ kwatziņgâmat, zo yatigâk gâ opmat. ² Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņgi dâp uap. Zo yatâ nângâmen. ³ A, gâ nâmbutņâ zeņgât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nângat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân niġap, yatâ sâm opmat? ⁴ Kembuņâ lumbenâ patâ otgimņâ hâuņanņgât den kek mân sâi gâ wangât zorat nângâna yenņâ opmap. Gâ umgâ melâņbangât Anutuņâ lumbenâ otgimat, zo âkon opmat? ⁵ Gâ umgâ kâtikņâ. Umgâ mân melâņna tosağâ kârâp yatâ kwâkņan kwâkņan pam zari kârâp simġap narâkņan, narâk patin, Anutuņâ sâi simġap. Narâk zoren Anutu kukņanņgât bonņâ âsagegibap. ⁶ Anutuņâ a orot mâmenināņgât dâp hâuņâ niņgâġap. ⁷ A nâmbutņâ kut nâi nâi âlipņâ zeņgât, zen sumbemân neule âsakņâ sot ândiândi kâtik muyaginâm kâtigime. Zen hurat kwatziņgâm ândiândi kâtik ziņgâġap. ⁸ A nâmbutņâ ziniņâ op, zâizâiņ opņâ den bonņâ kwâkâm kut nâi bâliņâ mem ândime, zeņgâren Anutu kukņanņgât bonņâ muyageziņgâġap. ⁹ Bâliņ mâme a Yuda a sot hân nâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziņgâġap. Yuda a kândom muyageziņgâġap. Bet ko hân nâin gokņâ muyageziņgâġap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nângâwe, zorat. Hân nâin gok zen bet nângâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân

nâin gok zen neule âsakņâ sot lumbenâ muyageziņgâġap. Yuda a zen kândom. Hân nâin gok zen bet. Yuda a sot hân nâin gok zen âlipņâ sot bâliņâ utne hâuņâ dâbâk otziņgâġap. ¹¹ Kembuņâ hâtubâtu mân otniņgâġap.

Anutuņâ a hân nâin gokņâ zeņgât umziņan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliņ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm âdim bâliņ upme, zen aksik Anutuņâ gurumin dengât dâp hâuņanņgât den sâġap. ¹³ A gurumin den kindapņâ yen nângâme, zen Anutuņâ ziņgiri târârak mân upme. Ka a nângâmņâ lum kwâtâtime, zeņgât târârakņâ sâm ziņgâġap. ¹⁴ Hân nâin gokņâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziņanņgât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâwenņâ gurumin denziņoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziņan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziņan pâip, zorâņâ um nângânângâziņâ purikgurik op tosaziņanņgât den sâm kwâkâziņgâmap mo lumbenâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât siņgi yatâ opmat. Narâk zoren Anutuņâ sâi Yesu Kristoņâ umniņan kut nâi nâi ziap, zorat topņâ sâm muyagibap. Nâ siņgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziņ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutņâ, ziņ Kembugât den zo sâkņak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikanņgât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denņâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotârôyan ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâtiman.” Gikanņgât yatâ nângâm zâizâiņ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikanņgât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipņanņgât mâtâbân diiziņgâġap. Oi nâtâtigân ândie, zen âlip âsakņâ ziņgâġap. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziņgâġap. Oi katēp umâlep den sâm kwâkâm ziņgâġap. Wangât, nâ den kâtik sot den bonņâ zorat topņâ nângâman, zorat.” ²¹ Gâ gikanņgât yatâ nângâm ândimatġat den nâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutņâ kwâkâm ziņgâmatņâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutņâ kâmbu mân upi sâm dâzângomņâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân birâyanņgâġabot dâzângom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opņâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootņan arindâ Anutuņâ niņgiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzângom gikâ lopio namin gâbâ kut nâi nâi

kambu membat, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâin opmatnjâ den kâtik kona a nâmbutnjâ zinjâ geknjâ Anutu sâmbâlinj kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembugât ekabân zengât den nâi itâ kulenguwe.

“Zen bâlinj utne hân nâin goknjâ zen zingitnjâ yatik Anutu sâmbâlinj kwâkjanngâme.”

Kaapungât tobatnjâ umân zeï bonnjâ sâsâj.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennjâ uap. ²⁶ Oi zorat torennjâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkjanngâwe, zâk den kâtiknjâ lugj kwabâ kwâkjanngâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâkjanngâne ândimnjâ den kâtikât nep tuubapnjâ nepnjâ zâkkât topnjâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtiknjâ nângâmnjâ mân lume, zengât topzij yatik sapsubap. ²⁸ Njâi zâk kwabâ kwâkjanngâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonnjâ? Bunjâ. ²⁹ Sâgân den kâtikât tobat mem ândiândinj, zo bonnjâ bunjâ. A nâi umjandâ bâlinjâ birâm Kembugât sinji ândimap, zâkkât Yuda a bonnjâ sânat. Umân Kaapungâm nep tuumap, zo bonnjâ. A yatâ zorat a zinjâ bunjâ, Anutunjâ nângji âlip oi sâmbâlinj kwâkjanngâbap.

3

Bâlinjâniyandâ Anutugât den mân mem geï kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatningâwe, zo yennjâ? ² Yatâ bunjâ. Yuda a, nen Anutunjâ dinjâ ningip. Nen Anutunjâ sinji den top top dâtnângoi zorat marij urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutnjâ zen Anutugât den nângâm kândâtume, zorat itâ sânat? “Lolotzijandâ Anutunjâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?” ⁴ Bunjâ kâtiknjâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinnijâ sarâ sot bon buj sâmen. Nengât yatâ sâsâj. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâmbâlinj kubikna a zinjâ nângâne âlip upap. Gâ sâmbâlinj kwâkâna a zen dingjâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâlinj oindâ Anutunjâ târârakjanngât topnjâ sâmbâlinj muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutunjâ zobâ hâunjâ ningi mân dâp upap.” Yatâ bunjâ. ⁶ Zo agât den. Anutunjâ târârak marijâ ândiap, zorat Anutunjâ a bâlinjâniyandâ hâunjâ ningi dâp upap. ⁷ Oi den toren ko den sarâniandâ Anutugât den bonnjâ tângoi kutsinjâniyandâ wangât nâ bâlinj mâme a sâmbâlinj hâunjâ nibap?” ⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâlinj oindâ Anutunjâ bonnjâ muyagibap.” A nâmbutnjâ zinjâ nengât yatâ

sâme. Sâmbâlinj sâme. Den bâlinj yatâ zo sâmbâlinj zo lânje zo, zen ko hâunjâ zinjâ dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutnjâ walâzingâm tobat nâi ândien mo? Yatâ bunjâ. Yuda a sot hân nâin gok nen aksik bâlinjâniyandâ kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A zengâren gâbâ nâi târâraknjâ mân ândiap. ¹¹ Njâi itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topnjâ nângâbâ.’ ¹² A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâlinjâniyandâ âiwe. Zengâren gâbâ nâinjâ âlip mân opmap. ¹³ Gânduzijan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamzinjâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuzinjâ mulum kâtiknjâ yatâ. ¹⁴ Lâuzijan den bâlinjâ sot um kâlâk den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbangât bâbâlanj op âime. ¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetâgome. ¹⁷ Lumbenjanngât mâtâp zorat kwakme. ¹⁸ Zen Anutugât kengât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik nengât op sâi umjan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâtenjan târârak utnat? Gurumin den, zorânj tosaninj sâmbâlinj muyagemap. Zo a aksik nengât topnij sâmbâlinj muyagei dap op hâunjâ sânat? A aksik nengât tosaninj Anutugâren ziap.

Yesunjâ suupnij meip, zorat nângâm pâlatânj kwâkjanngâm tosaninjâ bunjâ upap.

²¹ Mosegât gurumin dennjâ mân tânnângomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zeï Anutugât mâtenjan tosa bunjâ utnatkât Anutunjâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zengât ekabân sinjinjâ kânjan sâmbâlinj kulenguwe. ²² Yesu Kristo nângâm pâlatânj kwâkjanngindâ tosaninj bunjâ oi ândiândinjâ mâtâp zo nengât sinji uap. Zo a topnjâ topnjâ nengât matâp kânok. Mâtâp nâi mân ziap. ²³ Nen aksik patâ bâlinj urâwengât Anutunjâ ningiri mân dâp oip. Anutugât âsaknjâ neulenjan takânatkât mân uen. ²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sângânnij mem suupnij meipkât Anutunjâ sângân bunjâ tânnângom hâlâlu minningip. ²⁵ Zâknjâ nanjâ sângongoi gem gâi a ambân mâteziyan kune moi gilâmjandâ bâlinjâniyandâ sanjâniyandâ. Oi zen zâkkâren nângâm pâlatânj kwâkjanngâm ândibinjâ toszinjâ bunjâ ândibi. Bâlinjâ op gawe, zorat toszinjâ Anutunjâ umâlipjanngât pâi zeipkât Yesu mumujan bagei Anutugât mâtenjan tosaninj bunjâ orotjanngât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nângâm pâlatânj kwâkjanngâme, zen toszinjâ bunjâ upme. Zorat topnjâ narâk ziren muyagibapkât Anutunjâ yatâ oip. Anutu,

zâk hâlâlu mariņâ ândiâp. Oi zorat topņâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkņanġâmengât op tosanij buj op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâinj utnat? Buņâ. Zâizâinjâ zo kândaņip. Wangât kândaņip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buj uen? Buj kâtikņâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkņanġindâ tosanij buj kwatņingip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniņanġât buņâ. Nângâm pâlâtânġât op tosanij buj upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a neņgât Anutuyâk? Buņâ. Zâk hânņâ hânņâ neņgât Anutu. ³⁰ Zâk Anutuniņ kânok ândiapkât Yuda a sot hân nâin gokņâ ârândân nângâm pâlâtânġât op tosanij buj minniņġâmâp. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlâtânġât op gurumin den kândaņmen? Buņâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlâtân kwâkņanġât toszak birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunij Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikņâ orot mâmeņanġât op tosanj buj oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâteņan sâkņâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembugât den nâi itâ ziap, “Abaramņâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkņanġip, zorat opņâ Anutuņâ zâkkât nâņgi tosanj buj oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângâne. Nâi zâk nep tuum sângân mei, zorâņ yen pindâpindân zo yatâ buņâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi nâi ko ândiândi târârakņanġât nep mân tuumņâ bâliņ mâme zengât tosa birâmâp, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpâp zo ko Anutuņâ nângâm pâlâtânġânġât op nâņgi tosanj buj upap. ⁶ Marumņan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuņâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanj birâbap, zâk sâm âlip kwâkņanġâm itâ kulengoip,

⁷ “Kembuņâ tosazij birip sot bâliņâzij gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A nâi zâk Kembuņâ zâkkât nâņgi tosanj buj opmap, zâk sâtâreņoot upap.”

Abaramņâ nângâm pâlâtânġânġât opņâ hân anj anj kândom otniņip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatniņġâwe, Yuda a neņgârâk? Mo a hân nâin nâin gokņâ zengât sot ârândân uap? Kembugât ekabân Abaramġât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nângâm. Zâk Anutuņâ nângâm pâlâtânġânġât op tosanj birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanj buj miņanġip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanj buj miņanġip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanj buj miņanġip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkņanġâne ândim Anutu

nângâm pâlâtân kwâkņanġi tosanj birip. Nângâm pâlâtânġât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtziņġâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkņanġâne tosazij buj oip, zengât kâukņâzij op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtniņġâne ândim nângâm pâlâtân kwâkņanġâm ândiwen, neņgât kâukņâ oip. Zâk nângâm pâlâtânġât mâtâp lâņip. Mâtâp zorik kiunņâ kiunņâ Abaram zâk kâukniņâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ singi kwâtziņġip, zo gurumin den luluniņanġât buņâ. Nângâm pâlâtânġânġât op tosanj birâm yatik oip. ¹⁴ Oi singi kwatziņġip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtânġât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buj opap. ¹⁵ Gurumin den buņâ oi sâi ko tosaġât hâunġânġât den mân muyagebap. Gurumin denņâ tosaġât hâunġânġât den muyagemap. Zorat a gurumin den luluniņanġât mâtâbân lâņ ândimņâ tosazij buj mân upi. Buņâ. Kembu kukņanġât bonņâ zengâren muyag-ibap.

¹⁶ Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi singi kwatniņġip, zo nângâm pâlâtânġânġânġât op muyagibap. Zo bon buj mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipniņanġât op tânzânġozânġonj, zo pindi Abaramġât kiurâp neņgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buņâ. Abaramņâ nângâm pâlâtânġânġât mâtâp lâņmen, nen aksik Abaramņâ Anutugât mâteņan sâkunniņâ uap. ¹⁷ Anutuņâ Abaram den nâi dukumņâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulenguwe. Zo itâ ziap, “Nâņâ ġâ a kâmutņâ kâmutņâ zengât ibâzij upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkņanġâm itâ nâņġip, “Anutu zâk mumuņan ġâbâ mânginiņġâbâ sâm mânginiņġâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nâņġip.

Abaram nângâm pâlâtânġâ zâizâinj zemņanġip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut donbep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buj ândiangât dap yatâ kiurâpņâ âsagibi?” Buņâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonņâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, “Kiurâpkâ donbep patâ yatâ muyagibi.” ¹⁹ Oi zâk kendonņâ 1 handeret oip. Sâkņâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkņâ âron oip, zo ekņâ nângâm pâlâtânġânġânġât um zagât mân oip. ²⁰ Anutuņâ singi den dukuip, zo nâņgi mân bon buj oip. Nângâm pâlâtânġânġât kâtigem Anutugât nâņgi zari

sâtäre oknjangip. Zák itâ nângâm ândeip.
²¹ "Anutunâ kut njai muyagibapkât sâip,
 zorat bonjâ âlip muyagibap." ²² Abaram
 zâk nângâm pâlatâj zemnjangipkât Anu-
 tunjâ nângi tosanj buj oip.

²³ Anutunâ nângi tosanj buj oip, den
 zo Abaram ziknjangârâk mân kulengoip.
 Nengât ârandârj kulengoip. ²⁴ Kembuninjâ
 Yesu mumujan gâbâ mânggeip, Anutu, zâk
 nângâm pâlatâj kwâkjanjgindâ nengât
 yatik nângi tosanij buj utnat. ²⁵ Anutunâ
 sâi Yesu kune tosanijngât op moip. Oi
 tosanij buj upapkât mumujan gâbâ
 zaarip.

5

*Yesunâ lumenjâ muyageipkât sâtäre ut-
 nat.*

¹ Yesu Kristonâ suupnij mem moipkât
 nen nângâm pâlatângât op tosanij buj
 urâwengât Yesu Kristogâren pâlatâj op
 Anutu sot lumenj op ândimen. ² Yesunâk
 mâtap mem ninjgipkât Anutunâ tânnângoi
 ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât
 imbanjngât âsaknj âsagei mem ândinat,
 zorat nângâm ândim sâtäre upmen. ³ Oi
 zorik bujâ. Sâknâm ândiândinijngât
 sâtäre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknâmân
 ândimjâ umnij mân loribap. ⁴ Oi yatâ
 ândeindâ Anutunâ ninjiri âlip upap. Nen
 nângâm pâlatâj sot ândim Anutunâ kut
 njai njai nengât sinji sâip, zorat nângâm
 um bâbâlaj op mambât ândinat. ⁵ Nen
 zo yatâ ândimjâ bonjâ minat. Anutunâ
 Tirik Kaapumjâ umnijan pâip. Kaa-
 pum zâk den itâ sâm muyageningâmap,
 "Anutugât umjandâ donjep gâsuningâm
 tânnângomap."

⁶ Mârum nen imbanj buj ândiwengât
 târârak mân ândiwen. Oi narâknj mâte
 oi Kristo zâk bâlij mâme a nengât op
 moip. ⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak
 njâigât hâunâ op mumunâ, zo a nengâren
 mân taap. A âlippâ njâigât op mumunâ,
 zo ko muyagibap mo dap? ⁸ Nen bâlij
 op ândeindâ Anutu nen umjandâ donjep
 gâsuningip. Anutunâ umâlipjngât opnjâ
 Kristo sângongoi gem hâuninjâ moip. ⁹ Zâk
 nengât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen,
 "Tosanij buj urâwen. Anutu kuknjngât
 bonjâ muyamuyagin narâknjan Anutunâ
 tosanijngât hâunâ mân ninjgâbap."

¹⁰ A nen mârum Anutu kâsa oknjangâm
 ândiwen. Oi nârâk zoren nanjandâ nengât
 op moip. Oi zorik bujâ. Nengât op
 moipkât diinijj nen Anutu sot buku
 urâwen. Oi zorik bujâ. Zâknj walâm
 otningâbap. Zâk sot buku op ândeindâ
 nanjandâ ândim bâlijan bagibemgât
 tânnângobap. ¹¹ Oi zorik bujâ. Kembuninjâ
 Yesu Kristo, zâknj lumenjâ muyagem

Anutu sot târokwatningi buku buku ândien.
 Zorat nen Anutu sâm âlip kwâkjanjgâmen.

*Adamnjâ mumuj muyageip. Yesunâ
 ândiândi muyageip.*

¹² Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam,
 zâkkât opnjâ bâlijâ hânân muyageip. Oi
 bâlijngât op mumunâ muyageip. Oi
 a aksik zengâren zarij. Wangât, a
 aksik zen bâlij urâwe, zorat zengâren
 arip. ¹³ Mârum Mosegât gurumin den
 mân muyagei bâlijandâ kândom muyagem
 zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin
 den mân muyageipkât bâlijâ yen zem gâip.
 Anutunâ tosanij mân sâlâpkoi. ¹⁴ Ka bet
 gurumin denjâ muyagei a zij tosanij ek
 nângâwe. Adam zâk bâlij oi mumunâdâ
 topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otzijingâm
 ândim gâi Mose muyageip. Adamgât to-
 bat mân urâwe, zengâren laj ârip. Adam
 zâk mumunjngât kâuknj oipnjâ bet njai
 ândiândigât kâuknj muyagibapkât sâsâj,
 Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik njai njai.

¹⁵ Anutu umâlipjngât tânzângozângonj,
 zorâj den ku zorat dâp bujâ. Zorâj wâlâp.
 A aksik patânj Adamgât den kujngât
 opnjâ mom nanjgâwe. Oi Anutugât
 tânzângozângonj, zo a kânok Yesu Kristogât
 tânzângozângonjngât op Adamgât den
 ku walâmjâ a donjep tânnângoip.
¹⁶ Kembugâren gâbâ tânzângozângonj
 sot toren Adam den kujngât bonjâ,
 zet topzik njai njai. A kânokkât tosanj
 simgât sâm kwâkâkwâknj muyageip. Ka
 Kembugâren gâbâ tânzângozângonjandâ
 tosa donjep birâm tosanij buj muyageip.
¹⁷ A kânok Adam den kujngât op mumunâ
 muyagemnjâ imbanj mem a kutâ otzijingip.
 Ka Kembugâren gâbâ tânzângozângonjandâ
 walâm tâtalek oi a donjep nen tosanij buj
 orot, zo mem umnijan mem gimennjâ a
 kânok Yesu Kristo, zâkkât opnjâ ândiândiyân
 a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârum a kânok Adam,
 zâknj bâlij oi a aksik simgât sinji urâwen.
 Oi bet zo yatik a kânoknj târârak ândei
 Yesugât sinji a nen donjep tosanij buj
 oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam,
 zâknj bâlij oi a donjep ninjâ bâlij mâme
 a ambân urâwen. Zo yatik a kânok
 Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a donjep
 nen Anutugât mâtenjan târârak op kinat.
²⁰ Adamnjâ bâlij oi bâlijâ hânân muyageip.
 Bâlijâ gwâlântensâbapkât sot bâlijngât
 topnjâ muyagibapkât Mosegât gurumin
 den muyageip. Oi bâlijâ muyagem zari
 Anutugât sinji tânzângozângonjandâ walâm
 zarij. ²¹ Den san, zo itâ. Bâlijandâ mu-
 munjâ muyageip. Muyagemnjâ a ambân
 a kutâ otzijingâm ândim gâip, zo yatik
 tânzângozângonjandâ a kutâ op tosa buj
 minnijngâm ândiândi kâtigân nâmbanbap.

Kembuniñâ Yesu Kristo nengât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumujan târokwatniingip.

¹ Bâliñâ hânân muyagei Kembangâren gâbâ tânzângozângonandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângozângonandâ laj kârâbapkât bâliñ donjbe op ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsingiñâ laj kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ bunjâ. Kristo sot muwen. Too sanjonningâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumujan târokwarâwen. Zo nângâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliñan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanjonningâwe Kristo sot ârândâj mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanandâ Kristo mumujan gâbâ mângei zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiandi unakñâ ñâi muyageniñgi ândinat.

⁵ Nen mumujanngât tobat op târokwarâwengât zaatzaatjângât, zo yatik op târokwâtnat. ⁶ Niinjanngât itâ nângâmen. Um sângiñâ Yesu sot ârândâj poru nagân kuwe. Zo um sâkniñan bâliñjanngât imbanjâ koi gibapkât sot bâliñjanngât kore mân op ândinatkat. ⁷ Ñâi zâk moi bâliñjanngât tâknâ olanjap. Oi nen yatik Kristogât mumujan târokwarâwengât bâliñjanngât tâknâ mân saaniñgi ândinat.

⁸ Itâ nângâmen. Kristo sot muwennâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nângâmen. Anutuñâ zâk mumujan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtñâ mân mumbap. Mumujanandâ Kristogât a kutâ dum zagâtñâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâliñaniñjanngât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuñâ Yesu mumujan gâbâ mângei zaatñâ Anutugât kutsingi laj kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziinjanngât nângânetâ bâliñâziñjanngât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtârj op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nângâbi.

Bâliñjanngât kore mân utnat.

¹² Bâliñandâ sâkziñan a kutâ upâ sâi mân nângâbi. Oi sâkziñandâ âknâle bâliñjanngât aleziñgi zo yatik mân nângâbi. ¹³ Oi um sâkziñâ zo bâliñjanngât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumujan gâbâ mângizingipkât um sâkziñâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Bunjâ. Gurumin dennâ mân tânzângomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângozângonj mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliñandâ a kutâ mân otziñgâbap.

Singi âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzângozângonjan bageindâ gurumin dengât pâkenjâ siriksâipkât bâliñ utnat? Yatâ bunjâ. ¹⁶ Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkziñâ zâkkâren pam kore okjângâbiñâ, zâkkât kore a op nepñâ tuubi. Bâliñandâ a kutâziñ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziñ oi sât luluj op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâliñjanngât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi singi âlip kwâkâm zingâwe dâp umziñ nângâmñâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâliñan gâbâ mâkâzingâm olanziñgi târârak ândiandiñjanngât kore a op ândie. ¹⁹ Um nângânângâziñ lotjanngât ayân kut ñâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mârumjan um sâkziñâ pane âknâle bâliñâ sot bâliñâ zorat kore oi laj ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziñ Kembugâren pane ândiandi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâliñjanngât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonjâ muyagiwe? Kut ñâi ñâi urâwe, zorat narâk ziren nângâne anjunoot opmap. Oi itâ nângâmen. A kut ñâi ñâi yatâ zo upme, zen zorat sângân mem mom tâmbetagobi. ²² Zen ko Kembunjâ bâliñjanngât dumun olanj Anutugât kore a op ândie. Oi bonjâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiandi kâtik muyagibi. ²³ Bâliñjanngât kore upme, zen bâliñjanngât hâunj tâmbetagoogon zo mimi. Ka Anutu um âlipjanngât zingâziñgân zo ândiandi kâtik. Oi nen Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiandi kâtik zo miwen.

7

Kaapungât mâtâp unakñan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nângâme, zengât op san. Zen itâ nângâme? “Gurumin den lulujâ zo mumujan âkâmap.” ² Zorat ambân ñâi apñâ wâgân ândei birâbirân, zo mân taap. Gurumin denân den ñâi yatâ ziap. Apñâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikân, zo âkâbap. ³ Ambân ñâi, zâk apñâ wâgân ândei birâm ñâi sot ândei laj mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apñâ moi ko gurumin dennâ saazikip, zo ânângâtpap. Oi ambân zo a ñâi mimbap, zo ko laj mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zengât topziñâ yaticâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumujan târokwap mune gurumin dengât tâknâ ânângârip. Oi mumujan gâbâ kândom zaarip, zâkkât singi urâwe. Nen Anutu kore okjângâm ândim kwâtâtinatkat yatâ muyageip. ⁵ Ândiandi sângiñâ ândiwen, narâk zoren gurumin dennâ bâliñjanngât âknâlegât kârâp waari sâkniñan nep tuugip.

Yatâ otningi tâmbetagoagonjângât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sânginjangât tâknâ zo ânângârip. Oi gurumin dengât mâtâp sânginjâ mân lân, Kaapungât mâtâp ujaknjâ lân Anutu kore okjanjâmen.

Bâlijandâ kâitnângomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâlijâ? Zo bunjâ. Gurumin den bunjâ sâi ko nâ bâlijangât topnjâ mân nângâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsum ninjâmap, “A nâigât kut nâi nâi lân mimbat sâm mân ek âkjâliban.” ⁸ Bâlijandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutnjâ zengât kut nâi nâi lân mimbat sâm ek âkjâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâlijâ yen zembap. ⁹ Nâ mâruman gurumin den mân nângâwan, narâk zoren tosanangât topnjâ mân nângâm lân ândia bâlijandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâlijandâ umnan lân kâri topnjâ itâ nângâwan, “Um mumuŷ yatâ op ândian.” ¹⁰ Gurumin dennâ otnigi ândim zâibatkat sâsân, zorâjak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâlijandâ gurumin denân mâtâp muyagemnjâ kâitnogi gurumin dennâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipnjâ sot tosanjâ bunjâ. Mâbângum nâi nâi sâwe, zo tosa buŷ sot târârak âlipnjâ.

¹³ Gurumin den âlipjandâ nogi mowan? Yatâ bunjâ. Bâlijandâ nogip. Bâlijandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâlijangât topnjâ muyagibapkât bâlijandâ nogi mowan. Bâlijangât nângindâ sumunjâ uap. Nen bâlijangât topnjâ yatâ nângânatkât gurumin dennâ sâi mowan.

Um sâkniŷan bâlijandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren goknjâ. Nâ ko hânân goknjâ. Bâlijandâ sângânâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nângâ kwakmak opmap. Nâ kut nâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut nâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nângâ âlip opmap. Kut nâi âkon opman, zo opnjâ gurumin den âlipnjâ zorat topnjâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât bunjâ. Bâlijandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnanjât umjan âlipjandâ mirâ kamân mân meip. Kut nâi âlipjangât zo sâman. Ka bonnjâ mân muyageman. ¹⁹ Kut nâi âlipnjâ upat sâmnjâ mân opman. Nâ kut nâi bâlijâ zo mân upat sâm zorâjak opman. ²⁰ Nâ bâlijâ mân upat sâm zorâjak opman. Zo itâgât. Zo ninak bunjâ. Bâlijandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut nâi âlip upâ sa bâlijandâ

mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âkjâleman. ²³ Oi sâknan ko bâlijandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâlijandâ um sâknan ziap, zorânjâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namânjângât a opman. Bâlijandâ tâmbetnobam sâknânâk ândimâp.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâinjâ tânnângom um sâknan bâlijangât imbanjâ koi geipap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonjâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkjanjâbat.

8

Kaapungât den lum mâtâp ujak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore okjanjâman. Sâknandâ ko bâlijangât kore okjanjâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtârj op ândimen, nenâgâren bâlijangât hâunjâ sâm kwâkâkwâkârj mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot pâlâtârj oindâ Kaapumnjâ ândiândi muyagem ninjâmap. Kaapum zâknjâ bâlijan sot mumuŷan gâbâ mâkâniŷip. ³ Mârum um sânginjânjandâ gurumin den zorat imbanjâ mem gei nenâgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutunjâ itâ op um sânginjânjangât imbanjâ koi geip. Nanjâ sângongoi bâlijâ mâme nenjât sâk yatâ oprjâ nenjât bâlijangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândi, zorat Kembunjâ nângi âlip opmap. Oi um sânginjângât mâtâp buŷ, Tirik Kaapungât mâtâp lânmen, nen Kaapungât imbanjan den sinji âlip zo lum ândinatkât Kristonjâ um sânginjângât imbanjâ koi geip.

⁵ A ândiândi sânginjângât mâtâp lânme, zen um nângânângâziŷ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapungât mâtâp lânme, zen ko um nângânângâziŷ Kaapungâren pane zemap. ⁶ Um sânginjângât nângâm ândime, zen tâmbetgâobi. Ka Kaapungât nângâm ândimen, nen ândiândi sot lumbenjâ muyaginat. ⁷ Um sânginjâ nângânângânjâ, zorânj Anutu kâsa okjanjâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sânginjâ ândime, Kembunjâ zengât orot mâmezinjâ zorat nângi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumnjâ umziŷan ziap, zo ko mâtâp sânginjan bunjâ, Kaapum sot ândim mâtâp ujakjan uruŷsâm ândime. Zen Kaapungât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapungât a ambân sâsân. Nâi zâk Kristogât Kaapumnjâ zâkkât umjan mân zim-bap oi ko Kristogât sinji mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziŷandâ bâlijangât mumuŷ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtârj utne um dâpziŷjâ tosa buŷ minziŷipkât ândiândi

kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziñan ândiap. ¹¹ Zen dap nânge? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap mo buñâ? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap oi ko Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mânggeip, zo yatik Kaapumñâ um dâpziñ mumuñan gâbâ mânggizingâm ândiândi zingâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sângringât kore a mân utnat. Um sângringânda wan ningâmapkât hâuñâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sângringât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumñâ âkom diiningi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuñâ Kaapum ningip, zo kore arâp op kenngât utnatkât buñâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât ningip. Kaapumñâ um bâbâlan kwatningi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboñ.” (Yuda denan Abba sâme. Niin denân ko Aboñ sâmen.) Nen umniñandâ itâ nângâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nângindâ Kaapumñâ umniñan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageningâm. ¹⁷ Oi itâ nângâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienñâ Anutugât kut ñâi ñâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândân galem utnat. Hânân ziren zâknâ sâknam nângip, zo yatik sâknam kwâknjan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipñan bagim ândinat.”

A umniñ âlip oi kut ñâi ñâi yennâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut ñâi ñâi âsakñâ neulenoot walâwalân muyageningâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nânge yennâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ñâi âsakñâ neulenoot donbep muyaginât, zorat. ¹⁹ Anutuñâ gâsuningâm nan bârarâp sâm âsakñâ neulenij muyagibapkât a sot kut ñâi ñâi Anutuñâ muyageningip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut ñâi ñâi yennâ hânân ziap, zo gukupitñâ yen zimbapkât sâm zingip. Ziinâ umgât buñâ. Anutuñâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinzij kâtik zimbigât mân sâm zingip. ²¹ Zorat kut ñâi ñâi yennâ hânân zen mumuñangât dumun zo olan Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakñâ mimbi.

²² Nen nângâmen. Kut ñâi ñâi zo zen mârurñan gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nângâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buñâ, nen ârândân yatik mambât ândim sâknam nângâm

ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâknij kubikñâ minningâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumñâ ningip. Kândom Kaapumñâ ningip. Bet ko kut ñâi ñâi ningâbap. ²⁴ Nen Anutuñâ um sâknij kubikñâ minningâbapkât um bâbâlan op mambât ândinatkât diiningip. Bonñâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonñâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonñâ mân muyagei ikmengât umñâ nângâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotningât op betniñan memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nângâmengât Kaapumñâ betniñan mem, yaak mem, anñâ mân sâsânâ, den zo yatâ nenngât op Anutugâren sapsuap. ²⁷ Anutugât Kaapumñâ nenngâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumñâ Anutugât umñan den ziap, zo nângâm Anutuñâ tânnângobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikñâ Kaapumgât umñan den ziap, zo nângâm.

Anutu zâk nenngâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nângâbap.

²⁸ Nen itâ nângâmen. Wan mo wanñâ muyageningâm, zo Anutuñâ kubigi tânnângomap. A umniñandâ Anutu gâsum ândimen, nenngâren yatâ otningâm. Nen zâknâ diiningâbam nângi zeipkât diiningip, nenngâren yatâ otningâm. ²⁹ A mârur diiningâbam nângip, nen nanngangât tobat utnatkât sâip. Oi a donbepñâ nanngangât murâp op ândeindâ Yesuñâ âtanij upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkât sâip. ³⁰ Anutuñâ a kânñan nângâningip dâp, nen diiningâm tosanij buñ minningip. Tosanij buñ minningip dâp, nen âsakñâ neule zo nen ningip.

Kut ñâi ñâi Anutugât bikñan gâbâ mân mâkâningâbap.

³¹ Den zorat topñâ dap dap ziap? Anutuñâ buku otningâm galem otningâm ândie kâsanijandâ dap op tâmbetnângobap? ³² Anutuñâ nanñâ mân angnâ kârip. Nenngât op sânngongi gem moip. Zorat dap nânge? Yatâ oipñâ kut ñâi ñâi torenñâ ningâbap mo mân ningâbap? Ningâbap.

³³ Anutuñâ buku otningâm tânnângoi, zorat a ikâ zorân Anutugât a ambân gâkârâpñâ denân nâmbanbap? Anutu zikñak tosanij buñ minningip, zorat a ikâ zorân nen tosanijangât hâuñâ minatkât sâbap. ³⁴ Yesu Kristonñâ nenngât op moip. Oi moibâk buñâ. Zâk mumuñan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap nenngât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut ñâi ikâ zorân Kristogât bikñan gâbâ mâkâningâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ñâi yatâ zo dap op Kristogât bikñan gâbâ

mâkâningâbap. ³⁶ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp otningâme. Den zo itâ,

“Kembu, gâgât op sirâmñâ sirâmñâ nângome. Râma kom gaame, zengât tobat yatâ otningâme.”

³⁷ Oi kut nâi yatâ zorâñ mân mem lot kwatningâbap. Buñâ. Yesunâ umñandâ gâsânangomapkât imbanâ ningi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nângan. Mumunâ mo ândiândinâ, sumbem a mo bâliñangât a kâukñâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorâñ mo kut nâi nâi imbanoot, zorâñ Yesu Kristo zâkkât bikñan gâbâ mânâk mâkâningâbap. ³⁹ Anutu umñandâ gâsuningapkat kut nâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipñâ, kut nâi zorâñ mo zorâñ Kembunîñâ Yesu Kristo, zâkkât bikñan gâbâ mân mâkâningâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpnâ, zengât op sâknam nângip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonñâ sa nângânek. Kaapumñâ umnan den ziap, zorat nângi bon uap. ² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nângâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembangât sinji up-igât opñâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginangât nânga âlip bâbâlan opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuñâ narâpnâ gâsuningip. Oi imbanâ âsakñâ tirâpnangoip. Anutuñâ nen sot târotâro op gurumî den sapsun ningip. Oi mâte okñangânatkât mâtâp tirâpnangoip. Oi kut nâi ningâbap, zorat sinji den kânñan kesap pâron den dâtnangoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpnâ zen zinjangât yatâ nângâm sâme. Oi nen nângen. A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkat mârûm sâsân, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut nâi nâi nenngât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkñangindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkñak.

Sinji âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonñâ.

⁶ Isirae a nâmbutñâ Kembangât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ zingit nângi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isirae gâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zengât Isirae a bonñâ mân sâsân. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenñâ zen kiurâp bonñâ mân urâwe. Oi zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zenak Abaramgât sinji upi.”

⁸ Den zorat topñâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik

patñâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Sinji den umñan muyagiwe, zenak Abaramgât kiurâp bonñâ sâsân. ⁹ Kembunâ sinji den Abaram itâ sâm dukuip,

“Kendon nâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nannâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunñîñâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliñâ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikñâ itâ sâm dukuip,

“Âtâñandâ munñangât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkat nângâm zikñak mem kâsâpzakom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmmezikñâ ekñâ mân sâip. Kânñan nângâzikam yatâ sâip. Zorat den nâi Kembangât ekabân itâ ziap, “Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonñigap.”

Anutu zâk ândiândinijangât buñâ, um lâklâkñangât op galem otningâmap.

¹⁴ Anutuñâ nâi kâsa okñangâm nâi buku okñangip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâliñâ.” Yatâ sânat? Buñ kâtikñâ. Zâkñâ den nâi Mose itâ sâm dukuip,

“A nâi birâñangâbâ sâm âlip birâñangâbat. Ka a nâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okñangâbâ sâm âlip okñangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsân. Anutu um lâklâkñangât tânzângozângor sânat. ¹⁷ Anutuñâ a kutâ Parao den dukuip, zo Kembangât ekabân itâ kulemguwe,

“Nâ gâgâren imbanânâ sâm muyagia kutsinjinâ hân dap âibapkat sâm kwânângâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nângânat, “Zâk a nâi tângubâ sâm tângubat. A nâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâñiban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a nenngât nângi bâliñ uap. Anutuñâ den nâi sâi anâ kwâkâbapkat dap buñâ.” ²⁰ Den yatâ zo sânanâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmanâ dap op âman tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’” ²¹ Âman tuutuun a, zâk dengop mem toren a zengât âman tuubap. Oi torenñâ mem wâu, bâu zengât tuugi nângindâ bâliñ upap?

²² Oi Anutu zâk âman kukñangât bonñâ zorat sinji, zo bet kunzit birâbapkat nângi ziap. Âman zo zengâren kâmbam muyagem kukñangât bonñâ sot imbanânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âman nâmbutñâ tânzângobapkat sinji, zen kubikzingâm sumbemân âsak neuleñan

tengå kwatziŋgâbapkat kânŋan nânŋi ziap. Âmaŋ zo zengâren neule âlipŋâ gom sâmba zingâbapkat diiŋŋâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk buŋâ. Hân nâin gokŋâ ârândân âmaŋ um lâklâkŋangât op zâkkât siŋŋi utnatkât diiŋŋâmop. ²⁵ Zorat Propete Hosegât ekabân diŋâ itâ ziap,

“Kembuŋâ itâ sap, ‘A kâmut mariziŋ mân orâwan, zen nâgât siŋŋi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzângowan, zo umnandâ gâsâzângobat. ²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ buŋâ dâzângowan, zengât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiŋangât nan bârarâp op ândie.’”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zengât itâ sâip,

“Isirae gât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ doŋbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktânŋâ Kembangât siŋŋi upi.”

²⁸ Kembangât itâ nângâmen. Kambu zâk a zengât sâm kwâkâmŋâ kegâk hâuŋâ zingâm nangâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zengât Kambu, zâk mân nângâniŋŋi sâi ko kiurâpniŋ buŋ upe. Mirâ kamânziŋ zo Sodom sot Gomora zengât tobat yatâ upe.”

(Anutuŋâ kamân zagât zo zikiri bâliŋ oitâ sâi kârâpnâ zikesem nangŋi.)

Yuda a ziŋ târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokŋâ, ziŋ târârak mân ândimŋâ tosaninŋ buŋ utnâ sâm tosaziŋ buŋ urâwe. Kembangâren nângâm pâlâtânŋ kwâkŋangâm tosaziŋ buŋ urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweŋâ gurumin den zo lum osiwe.

³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nângâm pâlâtânziŋ buŋâ. Zen yen ândim mâmanziŋangât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziŋ luakŋime. ³³ Kembangât ekabân diŋâ zitâ kulemgune ziap,

“Nângâ. Nâ Sionŋ bâkŋan, Yerusalem kamânân zengâren kât nâi paan. Zoren kinziŋ luakŋibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a doŋbep patânŋ zângobap. Ka nâi zâk nângâm pâlâtânŋ kwatnibapŋâ mân kwakpap.”

10

Anutuŋâ Yuda a tosaziŋ buŋ upigât mâtâp muyagei Yuda a doŋbep ziŋ kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okŋangânam um bâbâlanŋ ândime. Zo ziŋgittmannâ san. Ka zen mâtâp mân

ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotŋâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziŋŋak târârak utnatkât nepŋâ tuume. Anutugât mâteŋan tosa buŋ orotŋangât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anâ nângâm pâlâtânŋ opŋâ tosaninŋ buŋ muyaginatkât Kristonŋ gurumin dengât mâtâp doŋgoip.

⁵ Moseŋâ gurumin denân den nâi itâ kulemgop,

“A zen gurumin den lum nangâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlâtânŋâ tosa buŋ orotŋangât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinŋâ sumbemân zâimŋâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo nâinŋâ âmbi geimŋâ Kristo mumuŋâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ buŋâ.”

Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânângâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtânŋâ den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kambuŋâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuŋâ Yesu mumuŋan gâbâ mângep, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbengât siŋŋi upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umŋâ Yesu nângâm pâlâtânŋ kwap tosaninŋ buŋ utnat. Oi lâuniŋandâ Yesu Kembuniŋâ sâmnâ sumbengât siŋŋi utnat.”

¹¹ Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ kulemguwe,

“Nâi zâk Kambu nângâm pâlâtânŋ kwâkŋangâbapŋâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân nâin gok nen kânok uen. Kambu, zâk kânok kambu otningâm ândimop. Kambu zâk hâtubâtu mân otningâmop. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ningâmap.

¹³ Zorat Kembangât ekabân itâ sâsânŋ, “Kambu konsâm ândibi, zen Kambuŋâ bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtânŋ kwâkŋangâmŋâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topŋâ mân nângâmŋâ dap op nângâm pâlâtânŋ kwâkŋangâbi? A nâinŋâ Anutugât siŋŋi den mân dâzânŋgoi ko dap topŋâ nângâbi? ¹⁵ Oi Anutuŋâ a mân sângonzânŋgoi dap op âi siŋŋi dâzânŋgobi. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Siŋŋi âlip sâsânŋ a, zengât kinziŋ kwamitŋâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutuŋâ Yuda a sâm osizingip.

¹⁶ Siŋŋi âlip zo Yuda a nâmbutŋandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip,

“Kembu, sinji den sâindâ mân nângâme.”

¹⁷ Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtân, zo den sinji sâsângangât bonjâ. Oi den sinji âragumen, zo Kristogât sinji âlip den.

¹⁸ Itâ sâm mâsikâzingan. Zen sinji âlip den zo nângâme mo bujâ? Zen nângâme. Den nâi itâ ziap,

“Kembugât dennâ hân dâp âim nanjip. Oi dijandâ hân muruk toren toren âim nanjip.”

¹⁹ Dum mâsikâzingâm san. Isirae a zen dâj nângâm kwâtâtiwe mo bujâ? Kâdom Mosenâ den nâi itâ kulemgoi nângâme,

“Kembu itâ sap, ‘A yenjâ, hân nâin goknâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nângâme bâlîj oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’”

²⁰ Bet Propete Yesaianjâ keŋgât buj den yâmbât itâ sâip,

“Kembu itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenjâ muyaginiwe. Topnâ mân sâm kârum ândiwe, zen mâte otzingâwan.’”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembu den nâi itâ sâi kulemguwe,

“Nâ a kâmut zâizâj sot den kukuŋ zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlâp tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjandâ um kâtik utnetâ Anutuŋâ nâmbutjnik gâsuzingip.

¹ Oi zi den nâi mâsikâzingan. Anutuŋâ Isirae arâpnâ birâzingip? Bujâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyam-ingât kâmurân goknâ. ²⁻³ Anutuŋâ kânjan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den sinji nâi Kembugât ek-abân ziap, zo sâlâpkume mo bujâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât toszazingât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanje. Gâgât sinji sâm nalempâpanjâ zo kom kândaŋawe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Elianjâ yatâ sâi Anutuŋâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ angân kârâzinga lopio kutnjâ Baali, zâkkâren mân âi pindiŋsawe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuŋâ um lâklâknanjât opnâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzingoi arâpnâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmezizingât bujâ. Ziknâ um lâklâknanjât op gâsuzingâm tânzângoi. Yatâ mân oi sâi tânzângozângonanjât bonjâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut nâi zo muyaginât sawe, zo mân muyagiwe. Anutu zikjak nângâm gâsum sâlâpzingoi, zengak kut zo muyagiwe. A nâmbutjâ umziŋ kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umziŋ mem gulipkoip. Sinziŋ kwâtepkui. Kindapziŋ mem doongoi. Yatâ otziŋji ândiwenjak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidiŋ itâ sâm kulemgoi, “Zen Kembugât den sâtjak lum sii nalemp nime, ka umziŋandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalemp ninetâ kâsaziŋ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zângoi hâuŋâ takâzingâbap. ¹⁰ Gâ sinziŋâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtzin mem namuŋna kâringoj ândibi.”

Oliwa nagân bâranjâ nâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den nâi mâsikâzingan. Isirae a zen kârân kinziŋ luakjem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ bujâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân nâin goknâ zengât sinji oip. Oi hân nâin goknâ zen nângâme Isirae a ziŋâ ziŋgit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân nâin goknâ zen nângâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziŋ melâj Kembu sot pâlâtân utne bonjâ donjep walâwalâj muyazingâbap.

¹³ Hân nâi goknâ zen den zi dâzângua nângânek. Nâ hân nâin goknâ zengât Aposol ândimanjâ nepnâ tuum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ aleziŋga nâmbutjandâ umziŋ melâj âlip upi. Hân nâin gok zen sinji âlipkât bonjâ muyagine Isirae a nâmbutjâ ziŋ ek nângâm zo yatik minâ sâm umziŋ melâjbi. ¹⁵ Anutuŋâ Isirae a birâziŋgi hân nâin goknâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuŋâ Isirae a dum gâsuzingip ko mumuŋan gâbâ zaatzaatjâ yatâ upi. ¹⁶ Kâdom Kembugât sinji pâpanjâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinjiyak pâpanjâ. Oi nak topjandâ hâlâlû ze i nak bâranjâ sot bonjâ zet yatik hâlâlû zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuŋâ kamân Oliwa nagân bâranjâ nâmbutjâ mânngât birâm zorat gebâgân ulinnâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânâ kelâk toonandâ tângogip. ¹⁸ Gâ bâranjâ sânginjâ zengât nângâna gigij oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nângâ. Gâŋâ ândânâ mân tângum nalemp pindâmat. Zâknâ tângom nalemp gimap.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuŋâ nâ târokwatnibapkât bâran sânginjâ mânngâtzingâm birâzingip.” ²⁰ Den zo bonjâ. Zo sinji âlip birâm ândiwegât mânngât birâzingip. Gâ ko nângâm pâlâtânganjât op zâk zengât kinkin gebâgân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuŋâ Oliwa bâranjâ sânginjâ zâizâinjâ, zo

mânângât birip. Oi zo yatik gâ zâizâin op ândina mânângât birâgibap. ²² Zorat gâ Anutu um lâklâkngâgât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâuñjâ zingip. Zorat mân nelâmgobap. Um kêrâpngngât bonñjâ, zo sinji âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkngngât bonñjâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlatân op ândina bonñjâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mânângâtñjâ birâgibap. ²³ Oi bâranñjâ sânginñjâ zen um kâtikzinñjâ birâne Anutuñjâ dum zagâtñjâ târokwatzingâbâ sâm âlip upap. ²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranñjâ kamângât Oliwa nagân târokwâkwatñjâ, zo mân orotñjâ. Ka Kembuñjâ barin gâbâ Oliwa bâranñjâ mingimñjâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikñjâ bâranñjâ mânângârip, zo târokwatzingâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk târokwatzingâbap.

Anutuñjâ a topñjâ topñjâ tânzângobapkât nângâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakñjâ ziiñjâ nângânângâyân sinji âlibân bagim nângâm gulipkubegât den tikñjâ zi sapsum zingâbâ. Isirae a nâmbutñjâ zen um kâtik op ândine hân nâin gokñjâ zen sinji âlipkât bagine tenngâzin mârurñjan sâip, zo dâpñjan op nangâbap. ²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op nangâbi. Kembugât ekabân dinñjâ itâ kulemgune ziap.

“Sion bâkñan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikiniñjâ muyagem Isiraegât kiurâp zengâren bâlinñjâ ziap, zo gâbarei âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâlinñjâzin sanjonñjâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin gokñjâ, zen sinji âlibân bâgibigât Yuda a zinj narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuñjâ Yuda a sâkurâpzinñjâ mem sâlâpzarngoiapkât Anutugât umñandâ zengâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotngngât den sot di-zingâzingângngât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârurñjan um kâtik op ândiwe. Bet, narâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin gokñjâ zen Anutuñjâ tânzânguap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimñjâ birânetâ ko Anutuñjâ tânzângobap. ³² Anutu zâk a aksik patâ bet tânzângobapkât op nângâmñjâ nângâzingi bâlinñandâ saazingi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkngngânat.

³³ Opon, Anutu zâk sinji âlipkât gom sambe tâtalek zemñangap. Zâkkât nângânângân, zo dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Zâkñjâ walâniñgâm nângap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuynngngât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nangânat? ³⁴ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembugât umñan den ziap, zo a nengâren gâbâ nâinñjâ mân nângâm kwâtâtimap. Zâkñjâ den nâi sâi ko dap op bekñan mem sânat? ³⁵ Nâinñjâ Kembuñjâ kut nâi pindip, zorat tosanñjâ ze ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâkñjâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muyeningip. Zâkñjâ imbanñjâ ningi ândimen. Oi zâkkât sinji op ândimen. Zâk mariniñjâ sot kembu patâniñjâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkngngânindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo perâkñjak.

12

Um sâkniñjâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñjâ umâlipngngât op tânnângoiapkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârurñjan sii nalem mo zuu bâu Kembugât sinji sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ ze egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonñjâ okngngâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânângâzin Anutugâren pane ze kubikziñjâ tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu dinngngât dâp mâtâp âlipñjâ sot târârakñjâ zo ek nângâbi.

Nep sâm ningip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembuñjâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembugât sinji ândiat. Ka gâ gikangât nângâna zâizâin mân upap. Anutuñjâ nepkât imbanñjâ gigip, zorarâk nângâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñjâ kânok. Ka kore orotñjâ donbepñjâ nep top topñjâ tuume. ⁵ Oi torenñjâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniñjâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñjâ uap. Oi nen kinñjâ bik op ândim tânagomen. ⁶ Sinji âlipkât imbanñjâ top topñjâ ningip, zo tânnângom ningip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñjâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembugât den sâm muyagibapkât imbanñjâ zemñangap oi ko nângâm pâlatânñjâ tâkngngap dâp Kembugât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotngngât nep tuubapkât imbanñjâ zemñangap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingñjâ nep tuubapkât imbanñjâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatzingâzingân den sâmap, zâk zorat imbanñjâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâzingângngât imbanñjâ zemñangap, zâk umñjâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtnñjâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzângobapkât imbanñjâ zemñangap, zâk umbâbâlanñjâ upap.

Lumbenngngât den.

⁹ Buku orot zo sâknjandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipñâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpñangât nânggânâ mân giginj upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot bunjâ. Kâtigem ândibi. Kaapungât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlanj op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembunjâ sumbemgât sinji kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlanj op âsbâñ ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembugât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut ñâi ñâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombañâ zengâren gane kian kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâm bâliñ kwatziñgâne zengoot mâsop den sâm dâzângobi. Lâuziñan gâbâ sâit den bunjâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutñandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziñgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziñgâm isebi.

¹⁶ Umziñ mâpotne kânogâk zei ândibi. Ziñangât nângane zâizâiñ mân upap. Nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ mân upap. Oi zen a giginjâ buku otziñgâbi.

¹⁷ Ñâi zâk kut bâliñ otgigi hâuñâ mân okñangâban. A ziñ mân orotñâ otziñgâne buku otziñgâbi. Zen yatâ op ândim a ziñ zengât nângâne âlip ñâi upapkât nângâmñik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziñ kâsa otziñgâne lumbenâ den sâm dâzângobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziñ kut ñâi mân orotñâ otziñgâne hâuñâ mân otziñgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa to Kembugât kukñangât sinji pane zimbap. Zorat Kembugât ek-abân den ñâi itâ ziap,

“Kembunjâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuñâ ziñgâziñgân, zo ninak ziñgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nângi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukñâ kwâkñan pâna simbap yatâ upap. ²¹ Bâliñandâ mân mem gei kwatgibap. Bunjâ. Gâ âlip op bâliñâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnjâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokñâ. Hân a kuta sot a sâtnjâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat ñâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmezziñ âlipñâ zen a kutâ zengât kengât mân upme. Bâliñâ upme,

zen ko a kutâ zengât kengât upme. Zorat gâ kengât bunj ândibâ sâm ândi mâmangâ kubikñâ âlipñâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziñâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm zingip. Zen kâmbam hâuñâ lañ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliñ mâme zengâren nep tuum hâuñâ ziñgâbi. Zorat gâ bâliñ upan zo ko kengât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziñ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kengârâk bunjâ. A kutâ dinziñ luluñangât nângindâ mâtâp âlip ñâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lâñ ândinat. ⁶ Anutujâ galem a sot a kutâ nep sâm ziñgip, zen nep zo tumegât op kât zengâren pame. ⁷ Zen kut ñâi ñâi sâsân dâp otziñgâbi. Kât sikumgât sâsân, zo kât ziñgâbi. Kore otziñgâbigât sâsân, zen kore otziñgâbi. Hurat kwatziñgâbigât sâsân, zen hurat kwatziñgâbi. Dinziñ lubigât sâsân, zen dinziñâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut ñâi yenñangât tosa mâkâne âkâbap. Buku oranjâm ândibigât sâm ziñgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Ñâi zâk a toren buku otziñgâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyangâm âbânangâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A ñâigât kut ñâi lañ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutñâ mâpotñâ kâukñâ itâ sâsân, “Gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapñâ a ñâi bâliñâ mân onangâbap. Zorat ñâi zâk buku otziñgâm ândibapñâ gurumin den lum nanngâbap sâsân.

Nen târârâgâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topñâ nângâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum sinji âlip topkwap nângâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkkât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pânkânok uap. ¹² Mârum hanjâbâmap, zorat nâtâtikkât orot mâme bâliñâ zo birâm âsakñangât hâmbâ âmbum kâsanij Satañ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmgât sinji op nâtâtikkât orot mâme bâliñâ zo birâm târârâk ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot lañ ândiândiñ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op ândibi. Oi um sâkziñan âkñâle bâliñâ muyagem bâliñan diiziñgâbâ sâi mân nângâm kândâtkubi.

14

Sinji âlip donjep mo bituk zemniñgap, nen ârândân Kembugât sinji ândinat.

¹ Sinji âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziñgâbi. Den topñangât sânetâ zen sot

den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutjâ zinjâ nângâ kwâkâ bujâ nalem top top nime. Oi a nâmbutjandâ nalem nâmbutjâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Njâi zâk nalem top top nemapjâ bukujâ nalem toren mân nemap, zâkkât nângi giginjâ mân upap. Oi njâi zâk nalem nâmbutjâ mân nemapjâ bukujâ nalem top top nemap, zâkkât nângi mân bâlij upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nângânek. Gâ wangandâ a njâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânjagât mâtenjan upap. Oi zâk mân loribap. Patânjâ Anutu, zâkñâ tângoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutjandâ itâ nângâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât sinji.” Yatâ nângâm kendon tapme. A nâmbutjâ, zinj ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik bujâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nângânek. Sirâm njâinjâ mo njâinjâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nângâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubobot. ⁶ Njâi zâk sirâm kânokkât nângi zâizâinj oi kendon tâmpap, zo Kembugât op opmap. Oi a njâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmjâ nemap. Oi a njâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nângen. Nengâren gâbâ njâinjâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nângânângâ op zikjânjârâk nângâm ândibap? Oi dap op zikjânjârâk nângâm mumbap? Nen Anutugât sinji op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât sinji op utnat. ⁹ Zorat op Kristonjâ mumujâ sot gwâlâ ârândânj kembu otningâbapkât momjâ mumujan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniñ ândiap. Zorat den njâi mâsikâziñga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukugangât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugangât nângânâ gigin upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâtenjan kirindâ nengât den sâm kwâkâbap. ¹¹ Kembugât ekabân den njâi itâ kulemgune ziap, “Kembujâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topñan gam siminziñ lim kwap pindiñsânibi. Oi aksik patâ zen lâuzinjandâ sâm âlip kwatnibi.’”

¹² Zorat nen nângen. Njâran nen aksik patânjâ Anutugâren pindiñsâm topniñ sânatkât sâm niñgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zengât den hâuñâ mân sâm kwâkânat. Bujâ. Nen itâ utnat.

Nen buku nâmbutjâ umgulip kwatziñgindâ Kembugât mâtâp walâbegât op nângâmjik ândinat. ¹⁴ Nâ Kembu Yesu sot pâlâtânj op ândimannâ itâ nângâm kwâtâtian. Nalem njâi mo njâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka njâi zâk nalem lañ nem sumunkubat sâm lañ nimbap, zâk perâkñak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nângan. Gâ nalem njâi nena bukugandâ gekñâ nângi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Bujâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonjâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut njâi orotjânjagât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutjandâ sâm bâlij kwatziñgâbegât galem oranjâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topñan ândiândiñ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemjik ândiândiñ? Bujâ. Um hâlâlu sot um lumbenâ sot Tirik Kaapungâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiñ, zorânâ bonjâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore okjânjânetâ Anutujâ zingiri âlip upap. Oi a zinjâ zengât nângâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opñâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipñjik. Ka njâi zâk nemjâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâlij upap. ²¹ Gâ bukugâ kâsa okjânjâbatkât zâkkât op nalem, waiñ too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotjânjagât um salek ziap, zo Anutu mâtenjan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat njâi zâk nalem nemap mo kut njâi njâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtâreñoot upap. ²³ Njâi zâk um zâgât op nalem nei bâlij upap. Zâk nângâ kwâkâ op lañ nei bâlij upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtânj kwâkñan mân uap, zorat. Kut njâi zo mo zo nângâm pâlâtânj kwâkñan mân oindâ tosanoot upap.

15

Yesugât tobat op niñ nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diiziñgânat. Oi nen niñjânjârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniñ zengât nângâm ândim âlip upi sot sinji âlibân kâtigibigât betziñan minat. ³ Kristo zâk yatik zikjânjagât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembugât ekabân den kulem njâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâm bâlij kwatgiwe. Zengât sâm bâlijâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumñan den sâm Kembugât ekabân kulemguwe, zo nen sinji âlip top nângânatkât urâwe. Den zorânj mem

kâtikņan kwatņingi kut ñai sinji kwatņinņip, zorat um bâbâlan op nangġânangġa ândinatġat kulemguwe.

⁵ Zengġat op Kembugġaren itâ sâam ninâu sâaman, “Mem kâtikņan kwatņingġamap, um bâbâlan orotņangġat mariņġa, zâknġa diizingi Yesu Kristogġat op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņġa Yesu Kristo, zâkkġat Ibâņġa Anutu mâpâsem sâam âlip kwâkņangġabi.” Zen yatâ upigġat Kembugġaren ninâu sâaman.

Umņġa ġâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâam âlip kwâkņangġabigġat Kristoņġa umņġandâ ġâsuziņġip. Oi zen yatigġak umņġa ġâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâġat dâzâņguan. Anutuņġa sâkurâpniņġa kut ñai ñai ziņġâbapġat sinji den dâzâņgoip, zo bon upapġat Kristo zâk Yuda a neņġat kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuņġa hân ñain gok zen tanzâņgoi sâam âlip kwâkņangġabigġat yatâ oip. Zorat Kembugġat ekabân den kulem ñai itâ ziap,

“O Kembu, nâ hân ñain gok zengġaren sâam âlip kwatġim kep mimbâ.”

¹⁰ Oi den ñai itâ ziap, “Hân ñain gokņġa, zen Anutuġat kâmut zen sot sâtâre upi.”

¹¹ Oi den ñai itâ ziap,

“Hân ñain gok, zen aksik Kembu sâam âlip kwâkņangġabi. A hânġa hânġa, zen zâk sâam âlip kwâkņangġabi.”

¹² Oi Propete Yesaianġa den ñai itâ kulemgoip,

“Nak tâtopņan kâmņġa, Yesegġat kiun, zo takâm, zâk a hânġa hânġa zengġat kembu patâ op kembu otziņġâbap. Oi hân ñain gokņġa zen zâkkâren nangġam pâlâtâņ kwâkņangġabi.”

¹³ Nâ zengġat op ninâu sâam itâ sâaman. “Nangġam pâlâtâņġat mariņġa, Anutu, zâknġa diizingi nangġam pâlâtâņ kwâkņangġam lummbenġa op sâtâre kwâkņan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumņġa imbanġa ziņġi bet muyagibap, zorat nangġam um bâbâlan op ândibi.” Zengġat nangġam yatâ ninâu sâaman.

Paulo nepņangġat den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zengġat nangġa âlip uap. Zen âlip ândim sinji âlipġat topņġa nangġame. Oi sinji âlip ziņġak âragunâ sâam mân kwakpi. ¹⁵ Oi nâ Anutuņġa nep sâam nigipġat den nâmbutņġa keņġat buņ dâzâņgom kulemgum ziņġan. Zen sinji âlip nelâmzâņgobapġat kulemgum ziņġan. ¹⁶ Yesu Kristo, zâknġa nâ um kâtik sinji âlip dâzâņgobatkġat kore a nâbarip. Kembugġat tirik namâ ġâlem a ziņ Kembu kore okņangġame. Oi nâ zo yatik Kembu kore okņangġam sinji âlip a um kâtik dâzâņgoman. Nâ Anutuġat sinji âlip nep tuuga Tirik Kaapumņġa um hâlâlu kwatziņġi Kembugġat sinji op ândibi. ¹⁷ Nâ Yesu

Kristo sot pâlâtâņ op Anutu kore okņangġam nep zo tuuman, zorat nangġam sâtâre opman. ¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristoņġa mam otnigi a hân ñain gokņġa zen sinji âlip nangġam lubigġat lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristoņġa mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâam sâtâre sâbam? ¹⁹ Nâ Tirik Kaapumġaren ġâbâ imbanġa mem Yerusalem kamânân ġâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogġat sinji âlip pisuk, zo a hân dâp dâzâņgom aria Ilurikon hânân âi âkip. ²⁰ Oi a nâmbut ziņ tuuweyân tuubamġat Kristogġat kut sinji mân arip, zoren unakņan âibatġat otnigip. ²¹ Kembugġat ekabân den kulem ñai itâ ziap, zorat dâp opman,

“Kembugġat den sinjiņġa mân dâzâņgowe, zen zo nangġabi. Oi sinjiņġa mân nangġawe, zen topņġa nangġabi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâġat Roma kamânân gokņġa zengġaren ġâbam narâk dâp kwakman.

²³ Ândim ġâwan, zo zengġaren ġâbat sâam umnandâ nangġam ândiwan. Zi ko hân torengeņ zi nep tuuman, zo âkap. ²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengġaren ġâbatġat nangġan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutņġandâ zengġaren ġâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kândom narâk ziren ko Anutuġat sinji a kât betziņan mimbam Yerusalem kamânân âibâman. ²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembugġat kâmut ziņ Yerusalem kamânân Kembugġat sinji a nâmbutņġa kânpitâ ândie, zen kât betziņan minam sâam kâtigiwe. ²⁷ Zen um hâlâlan op kât mindunetâ dâp oip. Wangġat, hân ñain gokņġa zen Yuda a zengġaren ġâbâ sinji âlip miwe, zorat tosa zengġaren ziap. Oi tosa zo mâkâbigġat sâkkġat kut ñai ñai ziņġâne dâp upap. ²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân ziņġamņġa âburem Roma kamân mâirâp zengġaren ġâbat. Zengġaren ga tapņġa Sipen hânân âibat. ²⁹ Nâ it nangġan. Nâ zengġaren ġâbam bet bâsar mân ġâbat. Kristogġaren ġâbâ mâsop den yâmbâtņġa mem ga ziņġâbat.

Paulo zâkkġat op ninâu sâbigġat kulemgum ziņġip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniņġa Yesu Kristo, zâkkġat op sot Kaapumņġa buku orotņangġat den umniņan pâmapġat kindap pâroņ den dâzâņgobâ. Zen nâġat op Anutuġaren donġep ninâu sâbi. ³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziņan ġâbâ mâkâribap. Oi Yerusalem kamânân Kembugġat sinji a kut zo ziņġa umâlep upi. ³² Zorâņġa bet Anutuņġa nangġi umâlibân zengġaren gam zen sot tap umnâ

sânduksâbap. ³³ Um lumbe mariñâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâknjak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

¹ Ambân bukuniñâ Poibe, zen zâkkât topñâ mân nânge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Kenkerei kamânân kâmut betziñan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okñangâbi. ² Zen Kembangât singi ândienâ Kembangât op buku op beknjan mimbî. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okñangi nângânangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutñâ donjep kore otniñgâm ândeip.

³ Oi Pisisila sot Akwila, Yesu Kristo nepñangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânangânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkziñangât kençgât mân urâwet. Zorat nâyâk buñâ, kamân dâp Kembangât singi a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziñgan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukñan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmñik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okñangan. Zâk zengâren nep donjep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândârñ nâambarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârur Kristo buñ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânça âlip opmap. Kembangât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatzizñgan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonñâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâm âlip kwatzizñgan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutñâ Kristogât singi ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembangât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembangât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatzizñgan.

¹³ Kembangât a âlipñâ Rupu sot mamñâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamñâ zâknja mam otnigip.

¹⁴ Asinçkiritto, Philegon, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâm âlip kwatzizñgan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânâ Olimpa sot Kembangât singi a

ambân zen sot ândime, zengât âksik nânça âlip uap.

¹⁶ Kembangât op ziiñâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembangât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân singi âlip kwâkâm zingâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlâtârñ mân upi. A yatâ zo, zen Kambu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâmbuziñangât kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nângânangâziñ giginâ nâmbutñâ kâitzângom um gulip kwatzizngame. ¹⁹ Zen ko Kembangât sât lume, zorat singi sâne kamân dâp âim nangip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzângobâ. Kut nâi nâi âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâliñâ, zo kândâtkom birâbigât otzigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumberj mariñâ, Anutu, zâknâ sâi Satañ mem ge kinziñandâ lâj kwândâlîbi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângoñandâ zengâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yason sot Sosipate, zen zengât nângânangâ ândime.

²² Teatio, nânâ den zi Paulogât lâujan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembangât mâtenjan zengât nângâman.

²³ Gaio zâknâ nâ sot Kembangât kâmut zi galem otniñgâmapñâ zo yatik zengât nângap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ nâi Kwato, zet yatik zengât nângabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângoñandâ zengâren zimbap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât singi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nângâm pâlâtârñziñ tânzângobapñâ imbanâ zemñangap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñj tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nângâm lubigât kânñan Kembangât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nângânangâñâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâknjak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹⁻² Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniñâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristonâ gâsuzingâm zâkkât sinji hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otziñgi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutnjâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniñâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângoazngon zengâren zimzap.

Korinti zengâren den sinji âlipñâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtân utne sinji âlip sâsânâ sot nângânângâ topñâ topñâ zingâm nanjip. ⁶ Zingâmñâ Kristogât sâm âsak denñâ umziñan ândânâ gâsuip. ⁷ Oi Kaapumñâ imbanâ zingji nep top top tuume. Zen Kembuniñ Yesu Kristo âburem gâbapkat um bâbâlan op mambât ândime. ⁸ Zâknâ Kembuniñâ Yesu Kristo gâbabân mâtenjan tosaziñ buñ hâlâlu kinbigât mem kâtikñan kwatziñgi ândinetâ narâkziñ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanñâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diizingipñâ dumñâ den nâi mân sâbap.

Korinti a, ziñâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo kutnjângât op girem den sa nângânek. Zen den top top sâmnâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buñâ. Um nângânângâziñ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziñan den kâsâp muyagem ziap. Koloi zâkkât arâpnâ, zengâren gâbâ nâmbutñâ ziñ yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ nâiñâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nânâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonzingâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonzingâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutnjandâ lonjiñingji too sanjonningâwe.” Yatâ buñâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi nâi nânga. Setepano arâpnâ too sanjonzingâwan.

Nâmbutñâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristonâ a too sanjonzingâbatkât mân sâm nigip. Den sinji âlipñâ dâzângom ândibatkat sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanâ buñ opapkât a nâmbutñâ den kelâkñoorâk sâme yatâ sâm kubikñâ mân sâman. Nâ sinji âlip den zo bonjik sâman.

A um kâtik ziñ Yesugât den sinji nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoagonjângât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimennâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanjângootñâ opmap. Sinji âlip, zo sâm kubik mân sâman. ¹⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembuñâ itâ sap, ‘Nâñâ sa a nângânângâziñoot zen kwakpi. Nângânângâziñoot, zengât nângânângâ zo doonjubat.’”

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângâziñoot, zo ikâ? A nâi den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirar topñâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutuñâ hân a zengât nângânângâziñ egi yennâ oip.

²¹ A zen ziñâ nângânângâyân Anutugât topñâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuñâ kânjan nângâm kubigi zeip, zorat. Den sinji âlipñâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den sinji zo sâindâ a nâmbutñâ ziñ nângâm Kembugât sinji upme. Zo Anutuñâ kânjan nângi zeipkât yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ den zo nângânam kâtigime. ²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziñ nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin goknâ, ziñâ den zo nângâne den yennâ opmap. ²⁴ Ka a nâmbutñâ Kembuñâ gâsuniñgip, Yuda a sot hân nâin gok arândân, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, “Anutugât imbanâ sot nângânângânâ zemñângap.” ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorân a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorân ko a zengât imbanâ wâlap.

A zâizâin ziñâ ko bituk, a giginâ ziñâ ko donjep Kembugât sinji upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorân Anutuñâ diiningip? Zo ek nângânek. Osetniñan a nângânângâziñ patâ donjep buñâ. A kutâ donjep buñâ. ²⁷ A mâteziñan a giginâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâm a nângânângâziñoot zo anjan kwatziñgâmap. A um kâtik ândime,

zen nângânângâziñangât nângânê anjun upapkât yatâ oip. A zengât mâteziñan a giginâ sot lolot ândimen, nen Anutuñâ diiningâmñâ a imbanâziñoot anjun kwatziñgâmap. ²⁸ A mâteziñan bâbâ lolot ândimen sot a yenñâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâmmap. Oi a zâizâinj upme, zengât imbanâziñ koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâteñan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtân utnetâ Anutuñâ ândiândi ujakñâ ziñgip. Anutuñâ kembuniñâ Yesu Kristo kwânângip, zo nenngât nângânângâ sot tosaninj gulipkukuj a sot um salek muyageningâniñgân sot nenngât suupniñâ mimiñâ a kwânângip. ³¹ Zorat Kembugât ekabân den kulem ñai itâ ziap, “Ñai zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuñâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gamñâ Anutugât den sapsun dâzângowan. Zo sâm kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsun ziñgâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanâ buj, kenngât op ândiwan. ⁴ Oi sinji âlip sâsân, zo nângânângâ patâ sâm kubikñâ mân sâwan. Buñâ. Kaapumñâ tânnogi sinji âlip sa imbanâ muyageziñi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buñâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângânê bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanâ zengâren muyagei eknâ nângânê bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât yatâ orâwen.

Anutuñâ nângânângâ bonñâ niñgâmap.

⁶ A Anutuñâ kubikziñgi nângânângâziñoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonñâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zengât mo hân a kutâ zengât nângânângâ yenñâ buñâ. Hângât a kutâ nângânângâziñangât bonñâ mân muyagem mârûm buj utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nângâmñâ sumbengât sinji neule âsâknâ minatât Anutuñâ mârûmñan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsâknâ mariñâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den ñai itâ kulemgune ziap, “Anutu umziñandâ gâsume, zengât sinji Anutuñâ kut ñai ñai kubigip. Kut ñai ñai zo a senñâ mân igikñâ sot

kindapñâ mân nângânângân sot a umziñan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim sinji âlip nângânê bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuñâ sâi Kaapumñâ den Anutugât umñan ziap, zo sapsun niñgip. Kaapum zâk den Anutugât umñan tik zemap, zo aksik nângâmmap. ¹¹ A ñaiñâ bukuñangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariñandik zo nângâbap. Zo yatik a ñaiñâ Anutugât nângânângâ zo mân nângâmmap. Anutugât Kaapumñâ zikñjik zo nângâmmap. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buñâ. Anutu, zikñjan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuñâ kut ñai ñai nenngât sinji sâip, zo nângânatkât Kaapumñâ niñgip. ¹³ Anutuñâ Kaapumñâ niñgip. Zorat den Anutugât umñan ziap, zo sâmen. Zo a zengât nângânângâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumñâ den umniñan pâi sâmen. Kaapumñâ den umniñan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniñâ zo nângâmê.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buj ândime, zen Kaapumgât den sot imbanâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat nângânê yen opmap. Zen dap yatâ nângâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñjik nângâmê. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut ñai ñai zorat topñâ nângâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buj ândime, zen kut ñai ñai zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, nenngât topñâ mân nângâmê. ¹⁶ Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, “Kembugât umñan den ziap, zo ñaiñâ nângipñâ âlip den ñai dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumñâ Kristogât nângânângâ den zo niñgi mem ândimen. Mem ândimñâ kut ñai ñai zorat topñâ nângâm kubikmen.

3

Korinti a ziñ sinji âlibân katep zengât holi yatâ op ândiwe.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buj, zo dâzângobam. Zen sinji âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ sinji âlipkât nalem kâtik nimbigât dap mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. Zengâren den sârek sot kâsâp sot um kâlâk muyagei a kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutñâ ziñ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sâñginangât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk ñai? Paulo, nâ ñai? Net kore anjâ Kembugât den dâzângoitâ nângâm

pâlâtâr kwâkñangâwe. Kembunâ nep diñ sâp nikip yatigâk tuuwet. ⁶ Den sum-bunâ ñâi sa nângânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembunâ ko mäsop mei bonñâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonñâ mân sâbi. Mäsop mei bonñâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nep-nik kânok. Oi zorat sângânñâ mia zâk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpñâ nepkât topñâ sâp muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutunâ nep sâp nigip dâp nâ mirâ tuutuun a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutñâ zinj kunkun kwâkñan târokwap tuume. A yatâ zorâñ nângâmnik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutñâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam ñâi pâi geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkñan a ñâinâ goide kât mo siliwa mo kât ñâi âlipñâ, sângân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuunâ zorat topñâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topñâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbângum simbap. Oi kârâp zorâñ sem nep zikñik zikñik tuuwe, zorat top sâp muyagibap. ¹⁴ Kârâpñâ a ñâigât nep tuutuun zo mân sei sângân mimbap. ¹⁵ Ka a ñâigât nep tuutuun, zo kârâpñâ sei sângân buñ upap. Oi zikñâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâp âlip kwatziñgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapuññâ umniñan tâtat mâme opmap. Zo nânge mo bunâ? ¹⁷ A ñâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuñâ a zo yatik kiom miñangâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlû sâsân. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ ñâi zâk hân a zengât nângânângâ zorat nângi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorâñ nângânângâ zo birâm hân a mâteziñan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nângânângâ yennâ zo biri Anutuñâ zâkkât nângi nângânângâ bonñoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nângânângâ zorat Anutuñâ nângi bon buñ opmap. Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“A nângânângâziñangât nângâne zâizâinj opmap, zen Anutugât arâpñâ kâitzângonam orot mâme upme. Ka Anutuñâ topziñ nângi bâlinj oi kâbakñezingâmap.”

²⁰ Oi den ñâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nângânângâziñ patâ zengât den nângi yen, bon buñ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a nengât nângânângâ mo imbanj zorat nângâm um zâizâinj mân upi.

Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziñangât nângâne zâizâinj oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenñâ sa nângânek. Kut ñâi ñâi aksik zo zengât sinji. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât sinji. Oi hânân kut ñâi ñâi mumunâ sot ândiandinâ, zo zengât sinji. Itârârñ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât sinji. ²³ Zen ko Kristogât sinji ândie. Oi Kristo zâk Anutugât sinji. Zorat zen Kristo sot Kembugât sinji ândie, zorârâk sâtâre upi. A zengât nângâne zâizâinj mân upap.

4

Kembunâ nep a zengât topziñ sâp muyagibap.

¹ Zen nengât itâ nângâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâñ galem op ândinatkat sâsân. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ninangât sâbâ. A minduminduyan ñâinâ nâgât den sâme oi ko zorat nânga yennâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nângâm tosanâ mân nângan, zorat nâ tosanâ buñ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânokñâ ândiap. Zâknâ tosa ek nângâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikñak gamñâ kut ñâi ñâi tik ziap, zo mem kâkñan pâmbap. Oi umniñan kut ñâi ñâi tik ziap, zo aksik âsagem nanğâbap. Oi Anutuñâ a aksik holizinj ekmap, zâknâ a zingiri holizinj âlip oi ko sâp âlip kwatziñgâbap.

Korinti a zen zâizâinj urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziñâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otningâbi. Zâizâinj man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikñan kwap san. Zen nekât topnik ek nângâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâinj upme, zengât sâbâ. Gâ a ñâinâ a patâ uan sâp, sâp gigip? Nângânângâ den zengigap, zo gikak muyagein mo ñâinâ mem gigip?

⁸ Ñâinâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâinj op ziñangât itâ nângâme? “Umgât gom sambe nengâren piksâm ziap. Nen mârûm sikumniñoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo bunâ a kutâ op ândien.” Zen topziñâ yatâ nângâme? Perâkñak, zen a kutâ op sâi ko diinngâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziñangât nângâne zâizâinj opmap. Ka nâ ko zâizâinj mân opman. ⁹ Aposolo nenğât itâ nângan. Aposolo a nen giginâ ândien. Anutuñâ sâi Aposolo a nen kâmbangât sinji yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziñan a zinj nângom

kut n̄ai n̄ai otningâne ninjgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opn̄a a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap n̄angân̄angâziñ patâ yatâ urâwe? Nen lolotn̄a. Zen ko kâtikn̄a? Um kâtik a zinj zen s̄am âlip kwatziñgâme? Nen ko s̄am bâliñ kwatningâme.

¹¹ Nen too nalemgât moem ândiwenn̄a ândim gen. Hâmbâ alâkn̄a mem ândimen. A zinj n̄angom moliningâme. Mirâ buñ ândiwenn̄a ândim gen. ¹² Betn̄a sâknam nep tuumen. A zen s̄am bâliñ kwatningâne nen den âlipn̄a dâzangomen. Lañ otningânetâ nen hauñjâ mân otziñgâmen. ¹³ S̄am bâliñ kwatningânetâ nen buku orotn̄angât den dâzangomen. Nen a donjbepegengâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otningâne ândiwenn̄a ândim gen.

Paulo zâk sinji âlibân Korinti a zengât ibâziñ otp.

¹⁴ Zen anun upigât den zi mân kulemgum zingon. Nan bârarâpn̄a girem den dâzangobam ekap zi kulemgum zingon. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zengâren ândie. Ka sinji âlibân ibâ donjbepeg buñ. Nâ kândom Yesu Kristogât den sinji âlip dâzangom nâ kânok ibâziñ orâwan. ¹⁶ Zorat nâgât mâtâp zo lâñ ândibigât kindap pâron den dâzangua n̄angânek. ¹⁷ Zen nâgât mâtâp lâñ ândibigât Timoteo s̄angongua zengâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâñ opn̄a ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk s̄angungua zengâren gam nâ Kristo sot pâlâtâñ op orot mâmenangât sinji den, zorat sapsun zinj n̄angâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lâñ ândibigât dâzangoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutn̄andâ zâizâin op nâgât itâ sâme, "Paulo zâk mân gâbap." ¹⁹ Nâ ko Kembunâ n̄angâniñ narâk mân kârep oi kek gâbat. Zengâren gamjâ a zâizâin op den sâme, zengât topziñ ikpat. Dinziñ zorat mân s̄am imbanjâziñangât topn̄a ikpat. ²⁰ Anutugât um topn̄an ândiândiñ, zo denân mo denâk buñ. Zo Kembugât imbanjâñan kâtigem ândiândiñ. ²¹ Oi mâsikâziñga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opn̄a lumbenjâ op gâbatkât se?

5

Korinti zengâren bâliñâ muyagem zeip.

¹ Zengât sinji den itâ sâne n̄angâman. Zengâren lañ mâman n̄ai ândiap. Oi lañ mâman bâliñâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A n̄aiñâ ibanjanjât ambinn̄oot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeip zen dap op zorat mân n̄angân̄angâ op tok zâizâin op ândie? Zo mân orotn̄a. Zen zorat umbâlâ opn̄a anjâ

bâliñâ oip, zo osetziñan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

³ Nâ sâknâ ko kârebân ândian. Umnâ ko zen sot tapn̄a yatâ, a bâliñâ oip zo, zâkkât den itâ s̄am kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanjâñan kâtiginat. ⁵ A zo um dâpn̄a kubikkubik opn̄a Kembu gâbâbân âlip upapkât Satañgât bikn̄an pâindâ um sâknangât âknjâle bâliñâ zorân tâmbetkubap.

Kut n̄ai n̄ai kâlakn̄a zo birâm samjâ mem ândibi.

⁶ Bâliñâ yatâ zo osetziñan zeip mân n̄angân̄angâ op zâizâin utne n̄angga mân dâp uap. Zuu usin̄andâ nalemn̄a giari une kâlak op n̄angâmap. Zo n̄ange. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakziñâ betziñan meip, zorat kâlak buñ ândibi. Mârum Yuda a zinj Pasowa kendon tâtnam râma n̄ai kuwe. Oi zo yatik nengât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliñâ zorat kâlakn̄a birâm kut n̄ai n̄ai salek sot târârakn̄a zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap n̄ai itâ kulemgum zingâwan. Zen lañ mâman a ambân zen sot nalemn̄a kânok ninij sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen lañ ândime. A zengât kut n̄ai n̄ai âknjâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziñgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam n̄angâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum zingâwan. N̄aiñâ Yesugât kâmurân ândim bâliñ mem ândiap, mo a n̄ai gât kut n̄ai n̄ai âknjâle op lañ memap mo den bâliñ s̄am ândimap, mo lopio hurat kwapmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliñâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi nalemn̄a ârândâñ mân nimbi. ¹² Yesugât kâmut âknjan ândie, zengât den mân s̄am kubikziñgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât to sagât den s̄am kubikziñgânetâ dâp upap. ¹³ A âknjan ândie, zengât to sagât den hauñjâ zo Anu-tunjâ sâbap. Zen ko bâliñ mâme a zo zengât osetziñan gâbâ diim âi âknjan pambi. Zâk osetziñan mân ândiap.

6

Den muyagei ziñak mân s̄am kwâkâwe.

¹ Zengâren gokn̄andâ n̄aiñâ bukuñangât kuk den mem ândiap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtnjâ zengâren mân s̄am um kâtik a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap n̄ange? Zo âlipn̄a orotn̄a? ² Yesugât kâmut a nen n̄aran a um kâtik zengât den s̄am kwâkânat. Zo n̄ange? Oi

zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziınak mindumindu op sâın mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den sâın kwâkânâm mân kwaknat. Zo nânge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâın kwâkânât. Zorat wangât kut nâi yenjangât den muyagei a um kâtikziın zengâren mem âinetâ sâın kwâkâme. ⁵ Zen den zo nângâm anjun upigât dâzânguan. Zen dap nânge? Zengâren a nângânângânoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâın kubikpap. ⁶ Nângânângânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buınâ. Yesugât kâmurân goknâ nâinâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâın kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsagemap, zorân sinji âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nângânek. A nâinâ kulem bâlinâ otgigi denân mân pam tosanâ birânangâna yen zimban. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nânga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziınak bâlinâ op bukurâpziınangât kut nâi nâi betziınan mîme. Zo nâin goknâ buınâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziın zen sot ârandân upme.

⁹⁻¹⁰ Den zi nângâm biranji. Bâlin mâme a ambân zen Anutugât um toınan mân ândibi. Zen umziın mân kâitkunek. Lanj mâman a sot kware suın mem ândiândiın. Ambân mem birâ sot bâlin upme, Kâmbu orot sot sikungât âknâlîme, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâlin sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorân Anutugât um toınan mân bagibi. ¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutnâ ziın yatâ op ândiwe. Ka zen Kembunâ umziın sanjorip. Kembunâ um hâlâlu minziıngip sot tosa buın minziıngip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniınangât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziıngip.

Bâlinangât girem den.

¹² A nâmbutnâ ziın itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotjik ziap.” Ka nânâ sa nângânek. Kut nâi nâi nâmbut orotnâ zorânâ mân betniınan memap. Kut nâi nâi, zo orotjik ziap, Ka zobâ nâinâ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât sinji. Oi tep kâmbu, zo nalemgât sinji. Bet Anutunâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârandân buın upabot. Sâknîj zo mâtâp ambân zen sot ândiândiın mo ambân nâmbutnâ zen sot lanj ândiândiınangât sinji buınâ. Zo Kembugât sinji. Kembu zâk sâkkât mariınâ op ândiap. ¹⁴ Anutunâ Kembu Yesu mumujan gâbâ mângei zaarip. Zo yatik imbanâıngândâ mânğiniıngâbap.

¹⁵ Nângâm biranji. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonnâ op ândien. Kristo zâk

kâukniın ândiap. Oi nen kiın biknâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlatân op ândien, nenğâren gâbâ nâinâ âi mâtâp ambân sot pâlatân op ândei dâp upap? Buın kâtiknâ. ¹⁶ Zen itâ nângâm biranji. “A nâinâ ambân lanj mâman nâi sot pâlatân oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zet zagâtnâ kânok op ândibabot.”

¹⁷ Nen âlip nângen. Nâi zâk Kembu sot pâlatân oi um dâpziıknâ kânok upabot. ¹⁸ Zen lanj mâman ambân zo kândâtzângobi. A nâinâ bâlinâ nâmbutnâ upap, zorân sâknâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambân birâm nâi sot ândibap, zâk ziknâ sâknâ tâmbetagobap. ¹⁹ Zen zitâ nângâme? Tirik Kaapumnâ umziınan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziın zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zengât um sâkziınan ândibapkat Anutunâ sângongoi geip. Zen sâkziınangât mariınâ buınâ. ²⁰ Kembunâ mârûm sângânziın mei zâkkât sinji urâwe, ândie. Zorat zen sâkziınâ târârak galem op ândine a nâmbutnâ ziınâ ziıngitnâ Anutu sâın âlip kwâknangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâunâ sa nângânek. Nâ itâ nângan. A nâinâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap. ² Ka bâlinangât mâsimâsikâ gai bâlin upegât anâ ambân mem zâk sot pâlatân op ândibap. ³ Oi agât sâknâ ambin mân angân kârânangâbap. Oi ambân zâk yatik sâknâ apnâ mân angân kârânangâbap. ⁴ Ambân zâk sâknangât mariınâ zikjik mân ândiap. Zo apnangât sinji. Oi apnâ zo yatik sâknangât mariınâ zikjik mân ândiap. Zo ambinangât sinji. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziın mân angân kârânangâbi. Yen ninâu sâın ândim den saam yatâ utne dâp upap. Satangât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâın kâtigemnâ mân san. ⁷ Anutunâ imbanâ nigî ambân mân mem yen ândien. Nâ ândien, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutunâ imbanâ nâi zikjik zikjik niıngâmap. Nen dâbâk buınâ, nâi itâ, nâi yatâ. Zorat a ambân âlip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziınan âknâleziınandâ diıziıngi bâlinan bagim tâmbetagobegât op miangâm ândibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nângânek. Den zi nâgât buınâ. Kembugât den. Zengâren gâbâ ambân nâinâ apnâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinandâ apnâ mârûm birip oi ko a buınâ, yen ândibap mo dum

apnoot miangâm ândibabot. Oi yatik a nâinjâ ambinjâ mân birâbap.

¹² Nâmbutnjâ zengât den zi sa nângânek. Kembangât den bujâ. Zi ninâ den uap. Kembangât kâmurân a nâi âmbinjâ um kâtik ândibap, oi ambân zorâj zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân goknjâ ambân nâi zâkkât apnjâ um kâtik ândibap, oi a zorâj zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinjâ Kembangât singi, zâkkât mâsop zorâj zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apnjâ Kembangât singi, zâkkât mâsop zorâj zâkkâren arip. Oi yaticgâk murarâpziñ Kembangât singi op ândibi. Zo bujâ sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân nâinjâ birâbam sâi mân anggân kârânjangâbi. Zorat pake mân ziap. Anutuñ lumbenjan ândibigât diizinjip.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo bujâ? Zo nângat?

A, gâ ambingâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo bujâ? Zo nângat?

¹⁷ Zen ziknjik ziknjik kinkin zoren mo zoren kine Kembangât ândiândi muyageziñjip sot nep sâm ziñjip, zo yatik singi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzângoman. ¹⁸ Zengâren nâi zâk kwabâ kwâkñangâne ândei Kembangât diinjingip, zâk mân birâbap. Oi a nâi zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândei Kembangât diinjingip, zâk kwabâ kwâkñangâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatziñgawe mo kwabâ mân kwatziñgawe, zorat nângâne bon mân upap. Anutugât den lulu, zorâj bonjâ uap. ²⁰ Nâi zâk kinkinjâ zoren mo zoren kiri Kembangât diigip, kinkinjanâk zo kinbap. ²¹ Gâ kore mâman a ândina Kembangât diigigipkât nângâm kwâkâ mân upan. Olanjinâ sâne mân kwâkâban. ²² Nâi zâk kore a op ândei Kembangât baliñangât tâgân gâbâ olanjangi Kembangât a bonjâ op ândibap. Nâi zâk a bonjâ ândei Kembangât gâsui Kristogât kore a op ândibap. ²³ Kembu zâk sângânziñ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a nâinjâ kembu otziñgâbâ sâi mân nângâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, nâi zâk kinnjâ singi âlip nângip, tengâ zorenâk narâk ziren kinnjâ Anutu sot pâlâtñ upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nângânek. Zi Kembangât den bujâ. Kembangât tânnogi singi âlip mem ândimannjâ ninâ nângânângâyân den zi dâzângua nângânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyagibapkât a nâi zâk ambân bujâ ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambângât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân baliñ

upap. Oi ambân sigan nâinjâ a nâi mei mân baliñ upap. Ka mianggâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nânggâbi. Nâ zorat nângâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nângânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat a ambirâpziñjoot ândimenjâ ândinetâ ambirâpziñ bujâ yatâ upap. ³⁰ Oi umbâlâ op isem ândimenjâ ândine umbâlâ bujâ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimenjâ ândine sâtâre bujâ yatâ upap. Oi kut nâi nâi kwâlâmenjâ ândine sikum bujâ yatâ upap. ³¹ Oi kut nâi nâi anggawangâ upmenjâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nângâme, zo bujâ upap. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut nâi yenñangât mân nângâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân bujandâ Kembangât denâk nângâm ândimap. Kembangât zâkkât nângi âlip upapkât nângâmop. ³³ Ka a ambinjootnjâ ko sâkkât kut nâi nâi zorat nângâmop. Oi ambinjandâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâmop. ³⁴ A yatâ zo sâkkat kut nâi nâi sot Kembangât nepkât nângâm um zagât opmap. Ambân sigan zen Kembangât nepkârâk nângâme. Oi um sâkziñjâ Kembangât singi upapkât nângâme. Oi ambân a sotnjâ sâkkât kut nâi nâi zorat nângâm ândibap. Apnjandâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâbap. Ambân zo yatâ zorâj sâkkât kut nâi nâi sot Kembangât nepkât nângâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipñâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzânguan. Mâtâp pake kwatziñgâm mân san. Um nângânânggâziñ zo Kembangâren pane zeî ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a nâi zâk bâratnjâ a mimiñangât dâp oi anggân kârâbâ sâm upap. Oi bet nângi mân dâp oi ayân pâmbâ sâm pâi mân baliñ upap. ³⁷ Nâi zâk umñandâ itâ nângâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk bâratnjâ ayân pâi âlip upap. Ka a nâi zâk sâi bâratnjâ yen ândei âlip nâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân nâi zâk apnjâ ândei mân birâm ândibap. Apnjâ moi ko a nâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembangât a ândiap oi ko âlip mianggâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorâj apnâ bujâ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nânga âlip upap. Zo yatâ nângan. Oi den zo ninâ umgârâk bujâ. Anutugât Kaapunnjâ nângânângânâ zo nigî san.

8

Lopiogât singi nalem, zorat den.

¹ Lopiogât singi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nângâme, “Nen aksik top nângânângânijoot ândien.” Ka nâ

itâ sa nângânek. Top nângânângâ zorân zâizâinj muyagemap. Oi zen mân zâizâinj upigât otnigap. Buku op ândiândinj zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Nâi zâk buku orot mân op ândimnâ Anutugât topnâ nângâm kwâtâtiap sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nângâm kwâtâtiap. Nângânângâ bonnâ mân zemnângap. ³ Nâi zâk umnândâ Anutu gâsûbap, zâk Anutunâ buku oknângâbap.”

⁴ Lopiogât sinji sii naleme, zorat itâ nângâmene, “Lopio zâk bonnâ bujnâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânoknâ bonnâ ândiap.” Nen yatâ nângâmene. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu donbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nângen, “Anutu Ibâniñ, zâk kânok ândiap. Zâkkârene gâbâ kut nâi nâi muyagem nanjip. Oi nen zâkkât sinji ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutunâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut nâi nâi aksik muyageninjip. Oi zâknâ galem otninjâ ândien.”

⁷ Kembugât kâmurân a nâmbutnâ zen topnâ yatâ zo mân nângâm ândie. Zen mârurnon gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen sinji âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nângâmene bon oi um kâtik, zij naleme lopiogât sinji sâne zo nemnâ umzinj sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nângânek. Anutu zâk nalemgât opnâ nângi mân zâizâinj uap. Nen sii naleme birindâ nenngât mân nângi geibap. Mo naleme neindâ mân nângâniñgâ zâibap. Bujâ. Naleme, zo yennâ. ⁹ Zengârene gâbâ nâmbutnâ zinjâ nalemgât topnâ nângâm naleme nem tatne bukurâzinj sinji âlip bituktâ zemzîngap, zen zinjgîtnâ bâlinj upegât galem orangâm ândibi. A lolot yatâ zo lopiogât sinji naleme nemnâ umzinj sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buj sâmap lopio namin zâim naleme nem tâtna bukugâ nâi lotnâ, um oset a ga geknâ niapkât nimbâ sâmap zo yatik nemnâ umnâ sumunkomap. ¹¹ Bukugâ sinji âlip bituktâ zemnângap, zâk Kristo gîlâmnândâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkanngât lorebapkat girem uan. ¹² Zen lopiogât sinji naleme nemnâ bukurâzinj um oset ândime, zen umzinj mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii naleme nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nângâm kwâkâ op sii naleme birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepnângât den sâip.

¹ Korinti a zen nâgât dap nânge? Nâ Aposolo bujnâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniñâ Yesu Kristo mân egâwan?

Korinti a zen zinjâk topnâ nângâm biranjbi. Nepnângât bonnâ Kembugât mäsobân muyageip, zorat ko zen sinji nângâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutnâ zen nâgât Aposolo mân sâme motnâi. Zen ko topnâ âlip nânge. Nâ perâknjak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepnângât bonnâ Kembugât mäsobân zen Kembugât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnângât sâme, zen den itâ mâbureme zîngan. ⁴ Zengârene gâbâ nâmbutnâ zen nen nepniñangât sângân zengârene gâbâ too naleme mân minatkat sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutnâ zen mâtâbân âim gane too naleme zîngâme. ⁵ Aposolo nâmbutnâ sot Petero sot Kembugât murâpnâ, zen ambirâpzinoot kamân toren toren âim gane naleme mot zîngâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutnâ nen yatâ mân utnatkât sâwe. ⁶ Nâ sot Banaba, net betnâ nep tuum ândim kâtmuyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkât se. ⁷ Den nâi mâskâzinga sânek. Kâwali a nâinjâ ziknâ naleme sot kut nâi nâi muyagemap? A nâinjâ nep kârâm kâmiri bonnâ muyagei mân mem nimbap? Mo nâinjâ noninj makau nepnâ tuumnâ zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸ Den zi a den san? Bujâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap. ⁹ Mosenâ Kembugârene gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap, “Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰ Oi dap nânge? Den zo Anutunâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo nenngât nângâm sâip? Den zo a nenngât op sâip. Nâi zâk nepnâ kârâm kâmitmap, zâk bonnâ oi nimbatkât nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonnâ muyagei nimbatkât nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nângi ziap.

¹¹ Nen zengârene umgât nep tuumnâ zengârene gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkat nângâmene yâmbâremp? ¹² A nâmbutnâ zinj zengârene gâbâ naleme sikum minetâ nen zengârene nep topkwap tuuwennâ mân minatkat se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât sinji âlip laj kâri pâke pambengât zengârene gâbâ naleme sikum miminjâ sâsârj, zo birâm betnâ sâknam nep tuum naleme mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengârene gâbâ sângâmân mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³ Kembugât sinji naleme uunâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin naleme mem nime. Oi Anutugât sinji naleme kut nâi nâi pâpannâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ naleme nâmbutnâ mem nem ândime.

14 Kumbu zâk sinji âlip sâsarj a, nen yatik sinji âlip sâindâ betniņan mimbîgât sâip.

15 Nâ ko mâtâp zo mân lârman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik ot-nibîgât ekap zi mân kulemgum ziņgan. Nâ zengâren gâbâ kât mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâiņâ kât nigî ko nâ dap yatâ zâizâiņ op sâtâre den dum sâbat? Zorat kât mot zengâren mân mimbâ. 16 Nâ sinji âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiņ den sâbat? Nep zo Anutuņâ kwâknan pâip. Den sinji âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kumbuņâ dap otnibap? 17 Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâiņ mân upat. 18 Zâizâiņ opman, zorat topņâ itâ. Nâ sinji âlip mem ândiman, zo a dâzângom ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sinji âlip sâman, zo sângânņâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

19 Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanņâ laņ kore otziņgâm ândian. A doņbep ziņ sinji âlip nângâm Kumbuņâ sinji upigât yatâ op ândian. 20 Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tenġâyân ândiwan. Zo Yuda a ziņ Kumbuņâ sinji upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimņâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a buņandâ a kore upme, zen Kumbuņâ sinji upigât orâwan. 21 Um kâtik a, Kumbuņâ den mân nângâm, zen sot ândim ziņ ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kumbuņâ sinji upigât yatâ orâwan. Nâ Anutuņâ mâtenan gurumin den mân nângâm ândim buņ. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. 22 A sinji âlip bituktâ zemziņap, zen sot ândim orot mâmezîņ yatâ op ândiwan. Zen Anutuņâ sinji âlip nângâm Kumbuņâ sinji upigât yatâ orâwan. A top topņâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutņâ ziņ Anutuņâ sinji upigât yatâ op ândiwan. 23 Zo yen buņâ. Sinji âlip laņ kârâm âibapkât yatâ opman. Oi sinji âlip bonņâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginât.

24 Zen itâ nângâm mo? Dâp orotņangât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimîņ, zo ko a kânokņak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbîgât kâtigibi. 25 Katep zen imbanâziņangât dâp op kendon ândime. Zen neule yenņâ, zinziņ kâtik buņ, zorat yatâ upme. Nen ko

sumbemân neule zinziņ kâtik, zorat yatâ utnat. 26 Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekņâ târârâgâk âiman. Nâ kâlâunâ yenņan mân lum pâman. 27 A sinji âlipņâ dâzângom ândia Anutuņâ nâgât nângi mân dâp oi kâbakņeniņ ginņâ opamgât sâknanġât âkņale zo mem gei kwap kubikņâ sâknanġât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâņ giremniņ uap.

1 Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniņâ kut nâi nâi urâwe, zorat sa nângânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombeņan âim saru nirem nâmbut âiwe. 2 Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombeņan âim saru nirewe. Too zorâņ too saņgonziņgip yatâ oip. 3 Oi Anutuņâ nalemm muyagem ziņgi zen aksik niwe. 4 Oi too Anutuņâ muyagem ziņgi, zo zen aksik niwe. Too zo Anutuņâ kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutņâ Kristo. Kristo zâk hân kabâņan too ziņgip, zorat dâp galem otziņgâm ândeip. 5 Ka zengâren gâbâ doņbep patâ Anutuņâ ziņgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikņan kâbakņeziņgi mom naņgâwe. 6 Zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâņ giremniņ uap. Zen bâliņ urâwe, zo nen yatik upemgât. 7 Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutņâ zen lop-iogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kumbuņâ nelâmzâņgoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kumbuņâ ekabân den nâi itâ ziap,

“A zen ge tap sii nalemm nemņâ zaat kep kom kirâwe.”

8 Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutņâ zen laņ op ândiwe. Nen a ambân laņ ândiândiņ zo yatâ mân utnat. Zen bâliņ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo ziņ muwe. 9 Nen ko Kumbuņâ mâtenan bâliņâ mân utnat. Zâizâiņ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutņandâ zâizâiņ utne Anutuņâ sâi mulumņâ ziņgi muwe. 10 Oi nen Kumbuņâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutņandâ âkon den sâm Kumbu sâm bâliņ kwâkņangâne tâmbet tâmbet mariņandâ tâmbetzâņgoip.

11 Zengâren kut nâi nâi âsageip, zorâņ giremniņâ uap. Hângât narâkņâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, nengât den zi sâm giremniņ kulemguwe. 12 Zorat Korinti a zengât girem den nâi dâzângua nângânek. Nâi zâk zikņangât nângi zâizâiņ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikņâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem orangâm ândibap. 13 Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a doņbepziņangât dâp muyagemap. Oi Anutuņâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlâņ koi imbanâziņangât dâp mân

walábpap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpžangoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem ninij, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opnâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopigât singi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânângâziŋoot ândime, zorat den zi sa ziŋjak nângâm iknek. ¹⁶ Waiŋ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmnâ nemnâ Kristo gilâmŋangât op târotâro upmen. Nalem namun nemnâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nângâm biranji. ¹⁷ Nalem kânok zo nemnâ a donjep nen kâmut kânok upmen. Kristo sot palâtârj op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a zij upme, zo nângânek. Kembugât tirik namîn Kembugât sinji nalem uuŋa a ândime, zen nep zo tuum ândim Kembu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sinji nalem pâpanŋan nep tuum zobâ nalem nâmbutnâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topnâ dap yatâ? Lopigât sii nalem ninijâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopio zikŋangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buŋâ. Den san, zorat topnâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopigât sii nalem ume, zo Anutugât sinji buŋâ. Zo Sataj sot wâke, zengât sinji uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Sataj sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too ninijâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemnâ wâke zengât nalem ninijâ, zo mân taap. ²² Kembu zâk kuk otŋingâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânge? Nengât imbanjandâ zâk wâlap? Yatâ buŋâ.

Nâi zâk zikŋangât nângi zari ândei mân dâp upap.

²³ A zij itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotŋik ziap.” Ka nâ itâ sa nângânek. Kut nâi nâi nâmbutnâ oindâ zorâŋâ mân betnijan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikŋangât mân nângâm bukunangât nângâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Aŋgâgwanjâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâmnâ âlip mimbi. Um oset mân upi. Zi lopigât sinji sâmnâ mâsâkâziŋgâbi. ²⁶ Wangât, Kembunijâ zâk hân sot kut nâi nâi piksâm ziap, zorat marinjâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik nâinjâ buku otziŋgâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem ziŋgi zorat topnâ mân mâsâkâm nimbi. ²⁸ Ka nem tatnetâ bukuzinjâ nâinjâ ga dâzângobap, “Bâu zi lopigât sinji sâsâŋan goknâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâmnâ muyagem ziŋgâbap, a zâkkât op nângâm birâbi. ²⁹ Zo nine umzij sumun opapkât buŋâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuzinjâ niegât nimbâ sâmnâ nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ nâinjâ itâ sâbap? “Ninâ

umnâ nângâm kwâka mân zeip upâ sa bukunâ nâinjâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâmnâ nia wangât bukunâ nâinjâ nângâm bâlij kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângânek. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a zij ziŋgitnâ Anutu sâmnâ âlip kwâkŋangâbigât nângâmjik upi. ³² Zen Yuda a sot Grik a sot Anutugât kâmut zengât mâteziŋan tosaŋij buj ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topnâ zen niknetâ dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ ninangât nângâm buŋâ. A donjep, zengât nângâm opman. Zen Kembugât sinji âlip nângâm âlip upigât nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lâŋman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topnijâ.

² Zen kut nâi nâi orâwan sot den dâzângowan, zorat nângâm lum upme. Zorat nânga âlip opmap. ³ Oi zi den nâi sa nângânek. Kristo zâk agât kâuknâ. Anâ ambângât kâuknâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâuknâ. ⁴ Minduminduyân a nâi zâk kâuk pâkenâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâmnâ muyagibap. Yatâ oi kembu patâŋâ anjun upap. ⁵ Minduminduyân ambân nâi zâk kâuk pâke buj ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâmnâ muyagibap. Zâk yatik oi apnâ anjun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân laŋ ândiândij kâukzij sâmot miminjâ, zen yatâ anjun upap. ⁶ Ambân nâi kâuk pâke mân pam ândei kâuknâ mânangât nângâne anjun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ okŋangâbigât anjun opnâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsaknâ mariŋâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambângâren gâbâ mân muyageip. Ambânjâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambângât opnâ mân muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk agât opnâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenjan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumber a zij iknetâ bâlij opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârandâŋ Kembugât mâtenjan kinat.

¹¹ A, zâk zikŋik Kembugât mâtenjan mân kinbap. Ambân, zâk zikŋik Kembugât mâtenjan mân kinbap. ¹² A ambân ârandâŋ kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zengâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut nâi nâi zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziŋjak nângâm iknek. Minduminduyân ambân nâi kâuk pâke buj ândim

Anutugären ninâu sâi dâp upap mo buñâ?¹⁴ Oi a ñâi zâk kâuk sâmotñâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buñâ? Zorat topñâ mârûm sinji âlip mân mem ândiwe, zen zoren nângâm ândiwe.¹⁵ Oi ambân ñâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne opmap. Anutuñâ kâuk sâmot ilimbam zingâmap, zo kâuk pâkezij. Kâuk sâmot ilimbamñâ zo zâkkât neulenâ.¹⁶ Ñâi zâk den zi birâbâ sâm itâ nângâbap. Zo birâbirân, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutñâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumñâ kut ñâi zij upme, zorat nânga mân dâp oi girem dâzânguan. Zen âlip mân opñâ bâlij op ândime.¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiñak kâmutñâ kâmutñâ sâm kâsâpagome. Yatâ sâm dâtnone nânga perâkñak yatâ uap.¹⁹ Oi kâsâp zo yen buñâ. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ den sinji âlip mem kâtiege, zengât topzij muyagibapkât âsagiap.²⁰ Ka zen nalem ninam mindumñâ Kembangât nalem kâtik nem gulipmalip upme.²¹ Nalem mem gamñâ ziiñâ kâsâpkum zikñij zikñij nime. Ñâi zâk tepñangât opmap. Ñâi zâk âkon buñ nemap. Ñâi zâk too waiñ donjep nemñâ um gulip opmap.²² Wangât yatâ upme? Ziiñ mirâ kârûm ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâm mirâziñan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zengât nângâne gigij oi a kanpitâ sot nalem buñ ândime, zen anjñ kwatziñgâm? Zorat wan den dâzângobâ? Nâ sâm âlip kwatziñgâbat? Buñâ. Nâ zirar mân sâm âlip kwatziñgâbat.

Kembangât nalem ninij, zorat den.

²³ Nâ Kembangâren gâbâ den mewan, zo zingâwan. Zo itâ. Kemu Yesu zâk Yudanñâ tirâpziñgoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpñâ sot tap nalem meip.²⁴ Nalem ñâi memñâ sâiwap sâm namuj itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zengât sinji san. Nâgât nângâm nalem zi itâ nem ândibi.”²⁵ Nalem ninetâ Yesuñâ waiñ too hâkop memñâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro irakñangât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro irakñâ âsageziñgâbap. Nimbi dâp nâgât nângâm yatik nem ândibi.”²⁶ Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kemu moip, zorat sinji sâm muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat ñâi zâk mân orotñâ opñâ Kembangât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap.²⁸ Zorat nalem sot too zo ninâ sâm umziñangât topñâ ek nângâmñâ Anutugâren sâm muyagemñâ nimbi.²⁹ Ñâi zâk Kembangât sunum egi yennâ oi nimbap, zâk hâuñâ mimbap.³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutñâ

lolot sot nâmbutñâ sisi mâsek sot nâmbutñâ mârûm muwe.³¹ Niñak um topnij ek nângâm kubigindâ sâi ko Kembangâ hâuñâ mân niñgâbap.³² Ka gulip okñangindâ Kembangâ hâuñâ niñgâm kubikniñgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikniñgâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam nângânetâ ko topwkap nimbi.³⁴ Ñâi zâk tepñangât okñangji zikñâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembangât nalem kâtik nem gulipkune hâuñâ muyageziñgâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutñâ zo ninak gam dâzângobat.

12

Kaapumñâ nengâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumñâ imbanñâ niñgâmap. Zorat kwakpegât dâzângua nângânek.² Zen mârûmñan um kâtik ândine a zij diiziñgâne lopio diñ buñ, zâkkâren pâlatâñ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniñâ sâm kin topñan ândim gulipmalip op ândiwe.³ Zorat torenñâ ñâi itâ sâm dâzângua nângânek. Ñâi zâk Anutugât Kaapumñâ mam okñangji dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâlij kwatgigan.” Oi ñâi zâk Tirik Kaapumñâ mam mân okñangji dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kemu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepñangât op sâi Kaapumñâ imbanñâ niñgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok.⁵ Kore orotñâ top top ziap, zo donjep. Nep mariñâ, zo Kemu kânok.⁶ Sinji âlipkât mâtâp topñâ topñâ ziap. Imbanñâ mariñâ Anutu kânok. Zâk imbanñâ muyagem niñgâmap.⁷ Kembangât kâmurân nen ârândân âlip ândinatkat Kaapum zâk a kânok kânok imbanñâ muyagem niñgâmap. Ñâi zâk Kaapumñâ mam okñangji kut ñâi ñâi âsagemap, zorat topñangât den nângâm sâmap.⁸ Ñâi zâk Kaapumñâ mam okñangji den nângânângâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariñâ Kaapum kânok.⁹ Ñâi zâk Kaapumñak mam okñangji nângâm pâlatâñ patâ op ândimapan. Ñâi zâk Kaapumñak mam okñangji a sisi mâsek kubikziñgâmap.¹⁰ Oi ñâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbanñâ pindâmap. Ñâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanñâ pindâmap. Ñâi zâk Kaapumñâ imbanñâ pindi den sot kut ñâi ñâi zorat topñâ nângâm kubik sapsuwap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembangât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Satan, zengâren gok. Zo bâlijâ.” Ñâi zâk sinji âlip den gându unakñan sâbapkât imbanñâ pindâmap. A ñâi den gându unak zo nângâm a dinniñan melâñbapkât imbanñâ pindâmap.¹¹ Nep top top zo Kaapumñak

tuumap. Kaapum zâk ziknjak nângâm nep zo mo zo a marij dâp kâsâpkum niŋgâmap.

Sâkniŋ ko kânok, kore mâman doŋbep.

¹² A nen sâkniŋandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo doŋbep. Oi zen doŋbepnâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik. ¹³ Kaapum kânoknjak tooyân mâpotniŋgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumnâ umniŋan piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buŋâ. Zo doŋbep. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buŋâ. Nâ sâkkât torennâ mân uan.” Den yatâ sâmnâ dap op sâk birâm ziknjik ândibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buŋâ. Nâ sâkkât torennâ mân uan.” Yatâ sâmnâ dap op sâk birâm ziknjik ândibap. ¹⁷ Sâgân sinniŋa zei sâi ko sâknâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap. ¹⁸ Anutu zâknâ yatâ nângi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm ziŋgip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziŋ kânok oi sâi sâk zâk bâliŋ opnâ buŋ opap. ²⁰ Zi ko kore mâman doŋbep, ka sâk ko kânok.

²¹ Senŋâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buŋik âlip ândibat.” Mo kâuknâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buŋâ âlip ândibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâkninangât torerâpnâ lolotnâ zen buŋ utne sâi âlip mân ândibem. ²³ Oi sâkniŋangât torerâpnâ giginâ ziŋâ galem otziŋgâmen. Oi sâkniŋangât torerâpnâ mân igiknâ zo ekap zângoindâ âlipnâ yatâ ândime. ²⁴ Sâkniŋ torerâpnâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutuŋâ sâk muyagem torerâp nâmbutnâ giginâ zen nep patâ sâm ziŋgip. ²⁵ Zo sâkniŋangât torerâp kâsa mân op kore orangâm ândibigât yatâ oip. ²⁶ Zorat torennâ nâiŋâ sâknam nângi nâmbutnâ, zen ârandân nângâbi. Mo nâiŋâ sâtâre oi nâmbutnâ zen yatik sâtâre op nanŋâbi.

Nep a topnâ topnâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonnâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziŋ ândiap. Oi ziknjik ziknjik sâknangât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, neŋgâren a itâ nâmbarip. Aposolo gâsum sâlâpnângoip. Ombenjan Anutugâren gâbâ den mem sâsâŋ a. Ombenjan den singi âlip kwâkâm ziŋgâziŋgân a. A sisi mâsek kubikziŋgâziŋgân, berân mâme a sot a sâtnâ, oi a den gându mârâtŋan sâsâŋ. Zo yatâ nâmbarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâmbarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm ziŋgâziŋgân a nâmbarip? Nen aksik sen

mârât tuutuŋangât imbanjâ niŋgip? Zo yatâ buŋâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikŋangât imbanjâ niŋgip? Mo den gându unakŋan sânatkât imbanjâ niŋgip sot den zo nângâm melâŋnatkât imbanjâ niŋgip? Yatâ buŋâ. ³¹ Zorat itâ sa nângânek. Zen Kaapumgât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikŋan kwatziŋgânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nângâ mâtâp âlipnâ nâi, zorat dâzângua nângânek.

13

Umninandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembugât den sâbap ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap zo ko sa lâmum kâmam yatâ den kwamitŋik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topnâ nângâbam sot singi âlipkât topnâ nângâm kwâtâtebam oi baknâ sa âbângubapkât zorat nângâm pâlâtân imbanjâ zemniŋi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap, zo ko nâ a yennâ opam. ³ Oi kut nâi nâiŋâ zemniŋap, zo a kanpitâ ziŋgâm nanŋâm sâknâ bira kârâpkât singi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuziŋgâbap zo ko nâ a yennâ op nanŋâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânâ âlipŋan mân kwatnibap.

Buku opnâ mâtâp âlipnâ lâŋnat.

⁴ Nâi zâk umnandâ bukurâpnâ gâsuziŋgâmapnâ lumbenâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otziŋgâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâiŋ mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotnâ zo mân upap. A zo ziknâ kutnâ mân mem zaatpap. Um kâlak buŋâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâliŋandâ laŋ kâri umbâlâ upap. Oi den bonŋandâ laŋ kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umnandâ bukurâpnâ gâsâzângomap, zâknâ bukurâp zengât nângi zâizâiŋ opmap. Oi bukurâpnâ ziŋ kulem bâliŋâ okŋangâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâliŋâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuŋâ gâtâm tânnângobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotnâ, zorân mân buŋ upap.

⁸ Umnâ buku orotnâ, zo mân buŋ upap. Ka Kembugât den sâsâŋ, zo buŋ upap. Oi den gându nâin nâin sâsâŋ, zo buŋ upap. Den topnâ nângânângân, zo buŋ upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torennŋi nângâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torennŋi opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonnâ muyagei orot mâmenŋi kwaknâ, zo buŋ op nanŋâbap. ¹¹ Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ nângâm ândiwan. Bet

ko lâmbatnâ a opnjâ katep nângânângân, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egingdâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonnjâ ek nângânat. Narâk ziren torenjik nângan. Gâtâm bonnjâ ek nângâbat. Anutuñâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinzij kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtân, um bâbâlaj op mambât ândiândij sot umnjâ gâsâyagom buku orotnjâ, zen karâmbut. Buku orotnjâ, zo patâziñjâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagij, zorânjâ nep patâ.

¹ Zen umziñandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumnjâ nep top top ningâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsân nep, zorat nângâne zâizâinj upap. ² Nâi zâk den gându ujakñan sâmmap, zo a mân dâzângom Anutu dukumap. Zâk Kaapumnjâ mam okñangi den gându ujakñan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâinjâ a denân Kembugât den sâm muyagemapnjâ a kâtigibigât betziñan mimbat. Zen um bâbâlaj upigât dâzângomap. ⁴ Nâi zâk den gându ujakñan sâmmapnjâ zik umnjâ Kembu sot pâlâtânj op kâtigibapkat sâmmap. Ka nâi zâk a kâmut zengât mâteziñan Kembugât den muyap sâm muyagemapnjâ kâmut zij sijgi âlibân kâtigibigât sâmmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându ujakñan sâne nânga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nânga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându ujakñan sâmmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându ujakñan sâmñjâ melânj a denân dâzângoi âlip upap. Zâk yatâ opnjâ Kembugât den muyap dâzângomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembugât den nângâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zengâren gam den gându unakñan den sâm dâzângom dap op betziñan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzângobat, zo dap op betziñan mimbat? Nâ nângânângâ den mo sâm kwâkâziñgâziñgân den mo Kembugât den nâi mân mem ga dâzângobat, zo dap op betziñan mimbat?

Kembugât den ekapñoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yennâ kâmam sot uluwet zo kune dijâ muyap mân sâi dap op nângâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitnjâ muyap mân sâi dap opnjâ kâmbamgât kut nâi kubikñjâ âi pâiziñgâbi? ⁹ Oi zen yatik gându ujakñan den ekapñum sâne a nâmbutnjâ dap op nângâbi? Dinziñjâ zo yennan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziñjak dinziñjâ zo nângâme.

¹¹ A nâinjâ den gându nâi sâi nânga kwakmak upap. Den zorat mariñandâ nâgât nângi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nânga zâk kamân nâin gokñjâ upap. ¹² Oi zengâren topnjâ yatik ziap. Kaapumngât imbanjâ zengâren muyagibapkat nângâm sâme. Zo âlipnjâ. Ka nâ itâ sa nângânek. Zen Kaapumngâren gâbâ imbanjâ mem Yesugât kâmut mem kâtikñan kwatziñgâbigât otziñgi ândibi.

¹³ Zorat den gându ujakñan den sâbapkat imbanjâ zemñangap, zâk den zorat topnjâ nângâm mâburibapkat imbanjâ zorat Kembugâren ninâu sâi beknjan mimbat. ¹⁴ Nâ den gându ujakñan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nângânângânâ den mân nângâm kubiksa yen zimbap. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nângânângânandâ nângâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbat sot nângânângânandâ nângâm simbitkum kep mimbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându ujakñanâk Kembugâren sâiwap sâna a kândâtñan gokñjâ dinqâ mân nângâmñjâ dap op perâkñak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonnjâ zo sâban. Oi a zorânj kwagi dap dap yatâ oi zorânj tângubap? ¹⁸ Zen den gându ujakñan sâne nâ walâziñgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nângânek. Den gându ujakñan sâsânangât nânga bon oi sâi minduminduyân den gându ujakñan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nânga giap. Ka Kembugâren den memnjâ minduminduyân muyap sâm muyagigin, zorat nânga zariap.

Kembugât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nângâm kubikkubikñangât nângânângâziñandâ katep yatâ mân upi. Nângânângâziñandâ lâmbatlâmbatnjâ zengât dâp upap. Bâliñjâ nângâbi, zo ko umziñandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumanjâ Yuda a zij um kâtik ândine Kembuñjâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembugât gurumin den ekabân kulemgune ziap, “Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin gokñjâ sângonzângua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâin nâgât den dâzângone laj mân nângâbi.’”

²² Oi zorat torennjâ sâbâ. Gându ujakñan den sâsân, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât sijgi mân uap. Zo um kâtik zengât sijgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapnjâ sâm muyamuyagij, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik zengât sijgi buñjâ. Zo Yesugât kâmut zengât sijgi.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându ujakñan den sâne sâi a yennâ,

a um kâtik zâk zingitnâ sâbe, “Um gulip otzingap.”²⁴⁻²⁵ Um kâtik zinj zingitnâ sâi zorat nângâne Kembugât top lâkulâku nâi mân opap. Yesugât kâmut mindumnjâ Anutugât den muyap sâi muyagem tatne a yennâ, um kâtik nâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umnjangât topnâ sâi muyagine den zo umnjâ giari umnjâ melânbap. Oi umnjâ kut nâi nâi tik zemap, zo muyagei umnjâ melâni hânân gei pindinsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâknak zen sot ândiap.”

Bet bâsaj mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâi um bet bâsaj mân gabi. Nâi zâk sâtâre kep nâi mem gâbap. Nâi zâk kwâkâm zingâzingân den mem gâbap. Nâi zâk Anutugât den unaknjâ. Nâi zâk den gându unaknjâ sâbâ sâi sâbap. Nâi zâk den gându unaknjâ zorat top sâsân sâbâ sâi sâbap. Zo Kembugât den laj kârâbapkat upi. ²⁷ Den gându unaknjâ den sâni sâi sâi donbebnâ bujâ, zagât mo karâmbutnâ sâbi. Donbebnâ mân walâm sâbi. Oi zikjik zikjik sâne a kânoknâ mâburem topnâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a nâi mân tâi ko minduminduyân den gându unaknjâ mân sâbi. Nâi zâk sâbâ sâi zâk zikjik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsân, zo a zagâtnâ mo karâmbutnâ sâbi. Oi nâmbutnâ zen den zo nângâm sâlâpkum sâbi. ³⁰ Nâi zâk tâi Kaapumnjâ umnjâ den pâi sâbam oi a den kândom sâbap, zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâi muya-muyagin zo utnâ sâi upi. A nâi nâi sâi nângâm ge tâi a nâigoot sâi dâzângobap. Sâi mânângât dâzângobi, zorân âlip upap. Oi sâne a nâmbutnâ zinj nângâm umzinj bâbâlaj upap. ³² Anutugât den sâsân a zen Kaapumgât den sâi otzinj sâbi. Mân sânam otzinj hirâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutunâ bujâ. Zâk lumbebnâ orotnjangât Anutu. Anutu kânok, dinj kânok. A kânoknâk pâtârânâk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hirinsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hirinsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opnâ giginâ ândibigât nengât orotnâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den nâi mâsikâm nângânâm mirâzingân âi arâpzin mâsikâzingâbi. Ambân nâinjâ minduminduyân den sâi anunjoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâinj upme, zengât sa nângâne. Zen dap nânge? Anutugât den nâ zengâren topkwap muyageip, mo zen ziinjik nângâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ nâinjâ ziknjangât nângi Propete mo a Kaapumnjoot upap zo ko den kulemgum zingân, zo Kembugât sâtkât

kulemguan, yatâ nângâbap. ³⁸ Nâi zâk den zi nângi bon mân upap, zo zâkkât nângindâ Anutugât den sâsân a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nângâne. Zen Anutugât den muyap sapsusun, zorat kâtigibi. Den gându unaknjâ sâsân, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduzingân gulipmalip mân op, orotnjigâk utnetâ a nâmbutnâ zinj zingitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumujan gâbâ zaatnâ arâpnâ zengâren muyageizinjip.

¹⁻² Bukurâpnâ, singi âlip den dâzângua nângâwe. Oi zo mem ândime. Singi âlip kwâkâm zingâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikzingâbap. Mo dap nânge? Singi âlip dâp mân mem ândinetâ umzinjâ bonnâ mân âsageizingâbap?

³ Zen singi âlip nângâm ândibigât dâzângua nângâne. Singi âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâi dâzângowan. Kambu Yesu, zâk den singi Kembugât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâlijangât suup mem moip. ⁴ Oi Kembugât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ ze sirâm karâmbunjan Anutunâ mângei zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpnâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tengânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donbebnâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageizinjigâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tengâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katem mân kubikangâm âsageip yatâ nâ laj nâgâren muyagei egâwan. Aposolo zinjâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombezijan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutunâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâknak tânnogi zorânâ nâgâren bon buj mân oip. Bujâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâzingâm sâknâm nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutunâ tânnogip, zorânâ mem kâtikjan kwatnigi singi âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zinj urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat singi sâi den singi âlip sâi muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumujan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumujan gâbâ zaarip. Den yatâ sâi dâzângoinâ wangât zengâren gâbâ nâmbutnjandâ mumujan gâbâ zaatnaat, zo

mân ziap sâme? ¹³ Mumunjan gâbâ zaatzaat, zo kwâimbâmñâ Yesu mumunjan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumunjan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buj opap. Oi nângâm pâlâtânziñ zo yatik bon buj opap. ¹⁵ Oi zorik buñâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâknâ Kristo mumunjan gâbâ mângêi zaarip.” Oi mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko Anutuñâ Kristo mân mângêi zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumunjan gâbâ zaatzaatñâ mân zeî sâi ko Kristo mumunjan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânziñ yennâ opap. Oi tosaziñ tok zemzingâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâknjanngâmen, zorat bonñâ mârûm miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumunjan gâbâ zaatzaat, zo tengâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâknak mumunjan gâbâ zaarip. Zâk a mumunja kândom otzingâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâñiñ mumunja topkwapningip. Zo yatik a nâñiñ mumunjan gâbâ zaatzaat, zo topkwapningip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opñâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroniñ ziapkât zaat nangânat. ²³ Oi tengânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumunjan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâknjan Kristo zâk a kutâ sot zâizâin sot imbanâziñoot aksik mem gei kwatziñgâm kembu nepñâ zo Anutugât bikñan pâi narâknâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpñâ kinj gobetñan kâbakñezingâm nangâm nepñâ tuum nangâbap. ²⁶ Kâsarñâ boiñâ tâmbetkubap, zo mumunja. Mumunja zo buj upap. ²⁷ Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât giginjâ zâmbarip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik mem ge kinjanngât gobetñan kwatziñgi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutuñâ nâñgi Kristogât ombenjan giginjâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatningâmñâ Anutu Ibânjanngât ombenjan op ândiap. Yatâ oi ko Anutu zikñak a sot kut nâi nâi nengât kembu patâniñ op ândiap.

Mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâlinj upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutñandâ a mumunja zengât op too sanjonme. Zo mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap

dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknam kwâknjan ândiwenñâ ândim gen? ³¹ Bukurâpñâ, Zen Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumunjan dâ mâte otnigi ândian. ³² Den sumbuñâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonñâ membam? Den zo sumbuñâ san. Mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nângânangâ op itârânj sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a nâi a lanj ândiandinjâ zengâren pâlâtân upap zo ko orot mâme âlipñâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziñ kubikñâ ândiandi bâlinjâ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm anjun upigât dâzânguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutñandâ itâ sâbi? “A mumunja zen dap op zaatpi? Sâkziñ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut nâi kendâme, zo yen mân zaatnat. Keetñâ zo pane kâmnjâ âlip taki keetñâ zo alâgem buj opmap. ³⁷ Zen keetñâ kendâme, zo nâi. Bonñâ ko nâi. Keetñik kendâme. Segoj mo kut nâi kendâne kâmnjâ sot bonñâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemñâ sâm pindip, bonñâ yatik takâmap. Keet dâpñan bonñâ tobat nâi nâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topñâ kânok mân ziap. A nengât sunum, zo nâi. Bâu zuu zengât sunum, zo nâi. Saru zuu zengât sunum, zo nâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziñ tobat nâi. Hân a, nen sâkniñ tobat nâi. Sumbem a zengât neule, zo nâi. ⁴¹ Mirâsinj, zâk âsakñâ tobatñâ nâi. Kâin, zâk âsakñâ tobatñâ nâi. Sângelak, zen âsakziñ tobatñâ nâi. Oi sângelak âsakziñ tobatñâ kânok buñâ. Tobatziñ nâi nâi zem ariap.

⁴² Mumunjan gâbâ zaatzaat, zorat topñâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buj upapkât sinji. Zaatpap, zorânj mân buj upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buñâ. Zo yennâ. Zaatpap, zo bonñâ sot âsakñâ neulenoot. Hân sâk hangume, zo lolotñâ. Zaatpap, zo imbanâñoot. ⁴⁴ Hangugunñandâ hân sâk sot. Zaatzaatñandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanjinjâ Adam sot a uyakñâ Kristo.

⁴⁵ Kembangât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpñoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiandi marinjâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kâdom hânân ge mân ândiap. Hânân goknâ zorânâ kâdom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kâdom muyageip, zâk Anutuñâ hânñâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân goknâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memñâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpnâ nen yatik hânân goknâ muyageningâninğâr. Sumbemân goknâ a ândiap, yatik sumbengât singi op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân goknâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân goknâ, zâkkât tobat minat.

Yesuñâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den nâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâlâğinğ zo zinjizñ kâtiknâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den nâi tik zeip, zo sapsun zingâbâ. Nen mân mom nanğindâ Kembu Yesuñâ taki tobatniñ nâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinninğ kwilitikpamen yatâ, tobat nâi utnat. Lâmun diñ sâi mumuñandâ zaatñâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziñ hâukwap. Oi gwâlâ ândinatñâ hâukwap tobat nâi utnat. ⁵³ Sâknâ lolot, zinzizñ kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hambâ yatâ gwagori geibap. Mumuñangât singinğ ândiândi kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap,

“Kembuñâ mumuñangât imbanğâ koi geip.

⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanğâ ikâ?

Mumu, gâ nângobangât imbanğâ ikâ taap?’”

⁵⁶ Mumuñandâ nângobapkât bâliñandâ imbanğâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denñâ bâliñâ imbanğâ pindi gwâlanteñsâmap. ⁵⁷ Ka mumuñandâ mân kembu otningâm ândibapkât Anutu sâtâre okñangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnângoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkñangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbârñ Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, “Kembugât opñâ nep tuuginğâ bon buñ mân upap.”

16

Yerusalem zengât singi kât mindubigât sâip.

¹ Kembugât singi a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutñâ kâmutñâ dâzângowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatziñğap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñğâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâziñğane âlip oi zo ekap zingâm sângonzângua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nânga âlip oi ninoot ârândânğ âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâknâ zingip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motñâi. Zen sot ândia map narâknâ âkâbap. Oi zinjâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga zinjit zâmban âibatkat mân otnigap. Zorat Kembuñâ nânğı âlip oi zengâren gam mâik nâi tâpatkât san. ⁸ Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembuñâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi singi âlipkât a kâsa donğep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okñangâne kengât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nângâne mân gîbap. Mulun galemğum sângongune um lumbe op nâğâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutñâ zen ârândânğ gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutñâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlârñ oip. Narâk ziren buñâ, narâk nâin mâtâp muyagemñâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsâñ a hurat kwatziñğâbi.

¹³ Zen galem orangâm singi âlip mem kâtigibi. Kengâtziñğ buñâ kâtigem ândibi. ¹⁴ Kut nâi nâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den nâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmutnâ kakârâpnâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kâdom Kembugât singi urâwe. Oi zen Kembugât singi a kore otziñğâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutñâ zizñ yatik nep tuume, zen zinjit hurat kwatziñğâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâğâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebânğ ândine zen gebâkziñğ nâğâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândânğ umâlep kwatniñğawe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutñâ kâmutñâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinğâ Pirişila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâm sâtâre otziñğame. ²⁰ Bukurâpnâ nâmbutñâ, zen yatik sâtâre otziñğame. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ nâinğâ lâunan gâbâ mem ekabânğ kulemgun ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukñâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembugât âkonziği simgât singi upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren gâbâ tânzângozângorñ zorârñ

zeŋgâren zimbap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op
umnandâ gâsâzâŋgomop.
Zo yatik.

Korinti a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâtâre den.

¹ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuziñ Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât sinji a ândie, zengât ekap zi kulemgum zinget.

² Anutu Ibâniñâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonj sot um lumbe zengâren zimbap.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâñâ Anutu sâmb âlip kwâkñangânat. Zâk tânzângozângonj sot um diim giginjâ mariñâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukñan kwatningâmap. ⁴ Anutuñâ sândukñan kwatningâmap, zo yatik bukurâpniñâ sâknam ândine sândukñan kwatningânatkât opmap. ⁵ Kristo sot pâlâtâñ oindâ Kristo sâknam nângip, zo yatik sâknam kwâkñan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtâñ oindâ Anutuñâ mem sândukñan kwatningâmap. ⁶ Nengâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât nengâren muyagiap. Um sândukñâ zo tânzângoi sâknam nengâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniñ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nângâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nângâbi.”

Kembuñâ Paulo sot bukurâpñâ mumunjan gâbâ mâkâzingip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nângâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nângânek. Zoren kut ñai ñai yâmbâtñâ kwâkniñan zari ândiândiniñâ buj upap nângâwen. ⁹ Nen mumunjanğât sinji uen sâmb nângâwen. Oi yen mân muyageip. Niñ imbanâniñangât nângindâ yen oi Anutuñâ a mumunjan gâbâ mângizingâmap, zâk kânok nângâm pâlâtâñ kwâkñangânatkât zo yatâ muyageniñgip. ¹⁰ Oi zâk mumunjan gâbâ mâkâniñgipñâ yatik mâkâniñgâbap. Zâkkât itâ nângâmen, “Sâknam muyageniñgi mâkâniñgâbap.” ¹¹ Korinti a zen ko ninâunâ betniñan minetâ Anutuñâ mâkâniñgi zen sot a nâmbutñâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niñangât nângindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzângomen. Nen um salek ândeindâ umniñandâ hân a yennâ, zengât nângânângâ mâtâp, zo mân nângâm

ândiwen. Buñâ. Anutuñâ tânnângoi âlipñâ ândiwen. Zo a torenñâ zengât mâteziñanâk buñâ, Korinti a zengâren yatik ândimñâ kâtigiwen.

¹³⁻¹⁴ Yesu gâbap, narâk zoren zen nenğât op sâtâre upigât sot nenğoot yatik zengât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum zingen. Oi den kulemguen, zorâñ yâmbâtñâ buñâ. Aksik sâlâpkum nângâbi. Nâ nângan. Zen den zo aksik nângâbi. Zo den muyap. Mârum torenñâ âlip nângâwe.

Paulonâ sarâ mân sâmbâip.

¹⁵ Kâdom nen buku op ândinat sâmb nângâm nâ zengâren gam umâlep kwatziñgâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga zingitñâ Makedonia hânân âibatkat sâwan. Oi zoren ândim puriksâm Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatziñga zinjâ sângonnone Yudaia hânân âibatkat nângâwan.

¹⁷ Korinti a zengâren gâbat sâmbâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nânge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opñâ zengâren gâbat sâmbâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ buñâ. Nâ mem birâbirâ mân opman. ¹⁸ Ibâniñ Anutu, zâkñâ sâi kâtikkâtigiñ ândiapkât den sâindâ dap op bon buj upap? ¹⁹ Anutugât nannâ Yesu Kristo, zâkkât den sinji nâ sot Siliwano sot Timoteo, niñâ dâzângowen. Zo bonñâ sot nâmbutñâ yennâ mân oip. Buñâ. Yesugât den bonniğâk. Yesuñâ den sâi kâtigemap. ²⁰ Anutuñâ den sâmb kâtigeip, zorat bonñâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâkñak sâmb Anutu sâmb âlip kwâkñangâmen. ²¹ Anutuñâ sâi nen sot zen ârândâñ Yesu sot pâlâtâñ op kâtigimen. Anutu zâk zikñak gâsum sâlâpniñgoip. ²² Oi zâkñak târotâronangât undip Kaapumñâ umniñan pâip. Oi Kaapumñâ umniñan ândim Kembuñâ tânnângobapkât den umniñan sâmb muyagemap. ²³ Zengâren gâbat sâmbâ mân gâwan, zorat sa nângânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep zingâm umbâlâ kwatziñgâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuñâ nângi perâkñak san. ²⁴ Niñâ zengât a kutâ utnatkât mân sâmen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miangâm nep tu-umen. Zen nângâm pâlâtâñâ kâtigem kinze, zo nângan.

2

Paulonâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

¹ Umnandâ itâ nângâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtñâ mân gâbat.” ² Nâ itâ nângâwan, “Nâñâ den sa umbâlâ utne waniñ zinj umâlep kwatniñi?” ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatniğât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatniğât um

girem den kulemgum kwatziŋgâwan. Umnanâ itâ nânŋâwan, “Umnan sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyag-ibap.”⁴ Ka umnâ bâliŋ oi isemñâ ekap zo kulemgum zingâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatziŋgâbatkât buñâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topñâ tirâpziŋgobatkât orâwan.

A nâiñâ bâliŋ oip, zorat den.

⁵ A nâi bâliŋ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutñâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziŋan zariŋ.⁶ A donbepñâ a zo kubikŋangâwe, zorat nânŋa âkap.⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetagobapkât tosanâ birâm um diim gibapkât den dukubi.⁸ Buku okŋangâbigât san.⁹ Nâ mâsikâm topziŋ ikpatkât ekap kulemgum zingâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâm kulemgum zingâwan.¹⁰ Itâ sa nânŋânek. A nâi zâk nâgâren bâliŋ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosanâ birâbat? Zâk tosanâ buñâ. Ka zen a nâigât tosa birâne nânŋoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenjan tosa zo biran.¹¹ Satanñâ kâitnânŋom tâmbetnânŋobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mânenâ, zorat mân kwakmen. Âlip nânŋen.

Singi âlip, zo wârân âlipñâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât singi âlip sâbatkât umnâ bâbâlan oip. Kembuñâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâm kubikangâwan.¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ âbamgwâbam oi unŋeunŋe orâwan. Yatâ op a zâmbamñâ Makedonia hânân âiwan.

¹⁴ Opon, Kristo sot pâlâtân op kâtigem ândim Yesugât singi âlip, zo a dâzânŋom nanŋindâ a donbep nânŋâne zâkkât it-omñandâ a hânñâ hânñâ zengâren laŋ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okŋangânat.¹⁵ Nen Kristogât itomñâ âlip yatâ upmen. Anutunâ zo nânŋâmap. Oi a Kembugât singi ândie sot a simgât singi ândie, zen ârândân nânŋâbi.¹⁶ Simgât singi, zen singi âlip zo kândâtkom itom zo nânŋâne mumunangât kârokñâ yatâ oi birâme. Oi a ândiandijangât singi, zen itomñâ âlipñâ zo nânŋâne ândiandigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât singi sâsânñâ, zo nep zâizâiŋ sot nep yâmbâtñâ. Nen niin imbanjan nep zo tuugindâ yâmbâtñâ upap. Ka Kembugât Kaapumñâ betnijan mei nep zo tuugindâ bâbâlan upap.¹⁷ Nen a nâmbutñâ ziŋ upme, yatâ mân upmen. A donbepñâ zen anŋâgwanŋâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâme. Nen ko um târârak ândim Anutugât sâtkât Anutu mâtenjan Kristogât den singi târârak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Paulonâ kulemgoip, zo yatâ.

¹ Zen neŋgât dap nânŋe. Zen neŋgât dum zagâtñâ itâ se? “Zâizâiŋ op den se.” A nâmbutñâ upme, zo yatâ op zengâren gam topniŋangât ekap tirâpziŋgonatkât se? Mo zen topniŋangât ekap kulemgune nâi pindânatkât se?² Yatâ mân utnat. Topniŋangât ekap, zo zen. Niñâ Korinti zengâren nep tuugindâ bonñâ âsagei a zen ek nânŋâme. Nep zorat bonñâ topniŋ muyagemap. Den Korinti a zengât umziŋan kulemguwen, zo a aksik ziŋ ek sâlâpkum nânŋâme.³ Nen umniŋandâ saaziŋgâm zengâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topñâ muyap ziap. Ekap zo simbupñâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiandi mariñâ, zâkkât Kaapumñâ kulemgoip. Kârân mân kulemgoip. A umnan kulemgoip.

⁴ Kristogât op Anutu nânŋâm pâlâtân kwâkŋangâm zengât yatâ nânŋâmen.

⁵ Singi âlip nep, zo zâizâiŋ. Niñak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niñak itâ mân sânat, “Niin imbanjân tuugen.” Buñâ. Anutunâ tânnânŋoi tuumen.⁶ Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutunâ târotâro unakŋangât nep a mem kubikniŋip. Târotâro unakñâ, zo sâŋŋiñâ simbupñâ kulemgoip, zo yatâ buñâ, Kaapumgât nep. Gurumin den Mosenâ mâruman kulemgoip, zorân nânŋomap. Ka Kaapumñâ ândiandi muyagem niŋgâmap.

⁷ Târotâro sâŋŋiñâ, zo kârân kulemgoip. Zo âsakñoot muyagei Mosenâ meip. Zorat Mose si sâŋŋânñâ âsakñoot oi Isirae a, ziŋñâ dap op ek nanŋâbe? Oi âsakñâ zo zinzij kâtik buñâ.⁸ Târotâro unakŋangât âsakñâ zorân sâŋŋiñâ wâlâp. Târotâro unakñâ zorat mariñâ Tirik Kaapum.⁹ Târotâro sâŋŋiñandâ tosanij sapsupap, zo âsakñâ giŋiñâ. Ka târotâro unakñâ, zorânñâ târârakñâ muyageniŋgâmap. Oi zorat âsakñandâ walâm ba zariap.¹⁰ Târotâro sâŋŋiñangât âsakñâ zo âsagei unakŋangât âsakñandâ âsagem kwâtepkoi buŋ uap.¹¹ Zinzij kâtik buŋ, zo mârûm âsakñoot âsageip. Oi zinzij kâtikñâ, zorat âsakñandâ walâmñâ patâ uap.

Um ekapniŋ zo Kembuñâ olanŋap.

¹² Târotâro unakŋangât âsakñâ zo zinzij kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlan op singi âlip kengât buŋ sâmen.¹³ Mose yatâ mân upmen. Mosenâ târotâro sâŋŋiñangât den zo Kembugâren gâbâ memñâ Sinai bâkñan gâbâ gem a ziŋñâ âsakñâ zinzij kâtik buñâ, zo mân ikpiŋgât si sâŋŋân kwâtepkoi.¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâŋŋiñâ ekapñoot sâlâpkum topñâ mân

nângâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zengât umziñan tok ziap. Kristo kânokjâ ekap zo olanjap. Kristonjâ ekap zo olanj nângânângâziñ pârônjsâi Kembugât den zorat topnjâ âlip nângâbi. ¹⁵ Perâkñak, Isirae a zen um kâtik op mârumñan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziñan ekapñoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Mosenjâ oip, zorat den nâi itâ ziap, “Kembu mâte okñangâbâ sâm si sângânñâ kwâtepkoiip, zo mem pam Kembu mâte okñangâmâip.”

Zorat itâ nângâmen. A nâi Kembugâren mâte oi Kembujâ a zorat um nângânângâñjâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapungât op san. Oi Kembugât Kaapum a nâigâren tâi dumun buñ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât sinji a, nen aksik si sângânñij ekap buñ ziapkât Kembugât âsakñâ ek nângâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikniñgâm ândiap. Kubikniñgâm âsakñâ ka âsakñâ niñgâm zâibap. Kembujâ nep zo nenggâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapungât op san.

4

Sinji âlip zo ekapñâ buñ.

¹ Kembu zâk tânnângom Kristo âsakñangât den sinji âlip zo sânatkât sâm niñgip. Nep yatâ zo sâm niñgipkât umniñandâ mân lorimen. ² Kut nâi nâi anunñoot, mân orotñâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buñjâ. Nen Anutugât mâtenjan den bonñjâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutñjâ ziñjâ topniñjâ ek nângâm. ³ Den sinji sâmen, zo ekapñoot uap oi ko tâmbetagoonangât sinji zengât umziñan ekapñoot opmap. ⁴ A nângâm pâlatânziñ buñjâ zen hân zirat a kutâ, Satañjâ umziñ doongoi dap yatâ Kristo âsakñangât den sinji âlip zo nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niñj sinji buñjâ. Yesu Kristo zâk Kembuniñjâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opñâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumñan hân nâtatik zeï Anutuñjâ sâi âsakñandâ âsageip. Oi yatigâk umniñan âsakñâ pâip. Oi Kristogât si sângânñan Anutugât âsakñâ zeï ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanjâ zi niñjan buñ, Anutugâren ziap. Zorat topnjâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakñañoot zo âmaj hânñjâ tuutuun nenggâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâkñan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, “A zen nângom sâknam niñgâne Anutuñjâ

mân birâniñgâp. A ziñ nângom mem nâi nâi otniñgâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opñâ sâkniñan Yesugât mumunjâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândij, zo yatâ sâkniñan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opñâ a ziñ gwâlâ nângom hannângonam sâme. Yesu ândiândiñangât imbanjâ zo sâkniñan muyagibapkât yatâ otniñgâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zenggâren Yesu ândiândiñangât imbanjandâ nep tuugi bonñjâ âsagibapkât nen mumunñangât sinji yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlatân op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen sinji âlipkât nep tuum sâknam nângâm sândândej kârâm tuum ândimen. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâ Kembu nângâm pâlatân kwâkñangâm den sâman.”

Oi nen den den kulem zorat dâp Kaapumñâ aleniñgi Kembu nângâm pâlatân kwâkñangâm den sâmen. ¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kembujâ Yesu mânggeip, zâk zo yatik Yesu sot mângginiñgâm Korinti a zen sot ârândân zikñjâ kiñ topñan nâmbari ândinat. ¹⁵ Nen zo zengât sâm nep yatâ upmen. Kembugât den lañ kârâm ari a donjbeñjâ nângâm Anutu sâtâre okñangâne zorânjâ târokwaï târokwaï zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiñganiñandâ patâ op sambâlem lañ kârâbap.

Hânân sâknam, zorânj giginjâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkñan ândim umniñ mân lorimen. Buñjâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbanjâniñ diim gei sâkniñ loremap. Umniñ ko Kembujâ sirâmñjâ sirâmñjâ tângui kâwaliñoot kinmap. Kubigi unakñjâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknamiñjâ zo narâk kârep buñjâ. Sâknam zo kubikniñgi bet hâunjâ âlipñjâ, yâmbâtñjâ sot zinzij kâtikñjâ, âsakñoot, zo zemiñgâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umniñjâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umniñjâ pâindâ muyageniñgâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen zinzij kâtik buñjâ. Kut nâi nâi mân igikñjâ, zorânj zinzij kâtikñjâ uap.

5

Silepniñ kândañjâ Kembujâ mirâ kâtikñjâ muyagem niñgâbap.

¹ Nen itâ nângâmen. Nen hân sâkniñ mem ândimen, zi silep yatâ dâñduñsâi birânat. Oi Anutuñjâ mirâ kâtikñjâ sumbemân muyagem niñgâbap. Mirâ zo betñâ mân tuutuunjâ. Zinzij kâtik nâi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkñjâle opñâ zorat nângânângâyâk ândien. ³ Um dâpniñangât sâk pâkenjâ buñ opapkât nângâmen.

Sumbemân sâk unaknjâ minatkât nângâm ândimen. ⁴ Hân sâkniņoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâkniņ zi buņ upapkât mân otningâmap. Buņâ. Sâk unaknjâ hâukwatnatkât otningâmap. Sâkniņ mumuņâ zi tâi ândiândigât sâk unak hâukwât nat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkât Anutuņâ kubikniņgâp. Zâk târotârogât undip Kaapumņâ niņgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâkniņan zi ândim Kembu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umņâ nângâm pâlâtâņ kwap ândimen. Bonņâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi laņ nângâm bâbâlâņ kwap ândimen. Hân sâkņâ hân kwande ândiândiņ, zo birâm Kembu sot ândiândiņ, zorat âkņâlîmen. ⁹ Hân kwande ândiândiņ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nângâm ândimen. Kembuņâ niņgiri âlip upapkât târârak ândinat. ¹⁰ Itâ nângâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâņ târarân tâi nen pisuk patâ mâtenjan kirindâ hâuņangât den sâm mâkâniņgâbap. Âlipņâ mo bâliņâ zorat hâuņâ zikņik zikņik niņgâbap. Hân sâgân ândim kut ñai ñai upmen, zorat dâp hâuņâ niņgâbap.” Zo yatâ nângâm orot mâmeniņ kubikņâ târârak ândinat. ¹¹ Oi Kembugât keņgât op ândeindâ a drot mâmeziņ kubik Kembu sot buku upigât dâzângomen.

Anutuņâ umniņâ ek topniņ nângâmap. Oi Korinti a zen yatik umziņandâ topniņ nângâbigât otningâp. ¹² Nen itâ mân nângâmen. Nen niij kutniņâ mem zaatnat. Oi ziņâ nângâniņgâne a âlip upap. Yatâ buņâ. A dinnâ mân lum zâizâiņ upme, zengât mâteziņan Korinti a, zen nengât siņgi sâm aņun mân upigât den zi sâm kulemgum ziņgen. Zâizâiņ a yatâ zorâņ a topziņ mân nângâm sâtnjak sâme. Zen nengât dum zagâtņâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniņ âlip nâņge. ¹³ A ziņ topniņ mân nângâm niņgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepņangât op um gulip upmen. Mo a ziņ neņgât nângâne umniņ târârak ziap yatâ oi zengât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Kânokņâ aksik neņgât hâuniņâ moip. Zo nângâmņâ itâ nângâm kwâtâtîmen. Kristo umņandâ donjep gâsânângom ândeipņak ândiap. Oi zo yatâ nângâmņâ dabân yatâ kwâimbâņangâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buņâ. Kristo, zâk neņgât hâuniņ moipkât nen aksik muwen yatâ uap. ¹⁵ Aksik neņgât hâuniņ moip, zorat topņâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niņangât opņâ buņâ. Hâuniņâ momņâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a laņ mân ziņgitiņâ umņâ birâziņgâziņgâņ, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat eknâ topņâ mân nângâm sâtnjak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A ñaigât topņâ mân nângâmņâ sâtnjak mân sânat. ¹⁷ Nen itâ nâņgen. A ñai Kristo sot pâlâtâņ opmap, zâk a unakņâ opmap. Kut ñai ñai sânggiņâ zo buņ oi Anutuņâ unakņâ muyageip. ¹⁸ Kut ñai zo Anutuņâ sâi muyageip. Zâkņâ sâi Kristoņâ diiņgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutņâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niņgip. ¹⁹ Nep zorat diņâ dâzângomen, zo itâ. Anutuņâ Kristo sot ândimņâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosanîņ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzângom ândinatkât nep diņ zo sâm niņgip. ²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsâņ a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzângomen, “Zen Kristogât opņâ Anutu sot buku upi.” ²¹ Neņgât opņâ Anutuņâ sâi Kristoņâ bâliņâniņ mem tosaņoot oip. Itârâņ nen zâk sot pâlâtâņ opņâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepņâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimņâ itâ dâzângomen. Anutugâren gâbâ tânzângozângon zo zengâren bon buņ opapkât umziņ galem oranjâm ândibi. ² Anutuņâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nângâgiwan. Bâliņan gâbâ mâkâziņgâziņgâņ narâkņan bekan mewan.”

Nângânek. Narâk pâip zo zi sot bâliņan gâbâ mâkâziņgâziņgâņ narâkņâ zi.

³ A ziņ nen sot nepniņ sâm bâliņ kwatniņgâbegât Kembugât mâtâbân bagibegât pake mân pamen. A pisuk ziņâ Kembugât siņgi upigât otningâmap. ⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topņâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkņan ândim mân lorîmen. Kiom minniņgâne sâsâlîm ândimen. ⁵ Kâmbamņâ nângone sâsâlîm ândimen. Tâk namîm nâmbane tapmen. Kâsa osetziņan ândimen. Nepkât sâknam zo nângâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buņ ândimen. ⁶ Tosa buņ ândimen. Nângânângâniņoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziņgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziņgâziņgâņ bonņâ ândimen. ⁷ Den bonņâ sâmen. Anutugât imbanjan ândimen. Târârak ândiândiņangât kâlâu bongen mem yangâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sâm âlip sot aņun oserân ândimen. A nâmbutņandâ neņgât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ

a buñâ. A bonñâ. ⁹ A zij nengât nângâne gei kutsinjinihoot ândimen. Zen nengât mumunjangât sinji ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Zij nângone mân mumen. ¹⁰ Zen nengât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen nengât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutñâ kut ñâi ñâi betziñan mimen. Zen nengât nângâne yennâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemningap.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniñâ zengârâk kiri lâuniñ bâbâlañ uap. ¹² Umniñandâ sipapzângowen. Zen ko umziñ doongune zengâren buku orotñâ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziñangât mâtâp mem pane patâ op zim-bap.

Bâliñâ sot âlipñâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziñ lune mân betziñan mimbî. Târârak sot gângonâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakñâ sot ñâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Satan, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutugât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nânge. Anutugât ândiñangât namâ, zo nen. Kembugât sinji a nen lopio mâpâsime, zengâren mân târokwatziñgânat. Zorat Anutuñâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe, “Nâ osetziñan sot umziñan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziñâ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtâñ mân ândibi. Zen umziñ sumun opapkât galem orañgâm upi. Yatâ utne nâ gâsuziñgâm galem otziñgâbat. ¹⁸ Oi nâ zengât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbanñâ mariñandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziñ mân anğân kârâbigât dâzângoip.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut ñâi ñâiñâ umniñ sumunkomap, zo sanjon kubikñâ târârâkkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkñangâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziñandâ mân anğân kârâningâbi. Nen zengâren kut ñâi ñâi bâliñ, zo mân urâwen. Oi kut ñâi ñâiziñâ mân tâmbetkuwen. Oi kut ñâi ñâiziñâ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sâm bâliñ kwatziñgâm mân san. Nâ mârûm itâ sâm dâzângowan. Umniñandâ kâpizângomen. Zen sot munat mo ândinatkkât nângâmen.

⁴ Umnandâ itâ nângan. Zen âlipñâ upi. Nâ zengât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nângâm umnâ diim giap. Sâknam kwâkñan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zengât sinji nângâm umñâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân gamñâ Korinti a zengât umniñ giremâk oi nângâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniñangât sinji kâmbam sot sâknam. Umniñangât kengât. Kut ñâi yatâ zo muyageniğâwe. ⁶ Ka mandu betziñan memap, Anutu, zâkñâ Tito sângongoi Korinti a zengâren gâbâ âburem gâi umniñ diim geip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk buñâ. Zijñâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nângâm zâk sot umniñâ âlip oip. Zen nâgât den nângâm a bâliñâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâgât opñâ nepziñ tângune zaatmap. Zorat sinji dâtnogi nângâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a zij umbâlâ mâik ñâi nângâmñâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârûm ekap kulemgum zingâm umbâlâ muyageziñgâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâkñak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nângan. Narâk pâykânok umbâlâ muyageziñgâwan. ⁹ Umâlip nângan, zo umbâlâ urâwe, zorat buñâ. Zen umbâlâ op umziñ melânawe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlañ nângâmñâ umziñ kubikanji âlip upigât Anutuñâ nângâziñgi âlip oip. Dinniñandâ zengâren âi mân bâliñ oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlañ zorâñ agât umziñ melânji anjâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapñâ bet nângi mân bâliñ upap. Umbâlâ bâliñâ ko zorâñâ um kâtik a muyageziñgi tâmbetagobi.

¹¹ Nângânek. Umbâlâ nângâwe, zorâñ zengâren bonñâ muyageip. Umziñ bâliñ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topñâ itâ. Top lâku sot tosa hâuñangât kengât opñâ kubikanğâwe. Nen zengât nângindâ âlip upapkât a zo kubikanğâwe. Kut ñâi zo yatâ muyageip, zo bâliñâ kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topñâ muyageip.

¹² Mârûm ekap kulemgum zingâwan, zo a bâliñâ oip, zâkkât buñâ. Mo bâliñâ okñangâwe, zâkkât op buñâ. Den dâzângoindâ Anutu mâtenjan sât luluziñangât topñâ muyagibapkât ekap zo kulemgum zingâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniñ diim giwe.

Korinti a ambân zij Tito umâlep kwâkñangâwe.

Oi umniñ sânduksâip, zorik buñâ. Zen Tito umâlep kwâkñangâne âburei nen donjebpñâ nângâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opñâ Tito umñâ diim giwe. ¹⁴ Nâ

mârumņan sām bābālaņ kwatziņgām Tito itā sām dukuwan. Oi den zo bon buņ mân oip. Zengāt op den sāwen, zo bonņā op naņgip. Zo yatik Tito zengāt sām ālip den dukuwan, zo bonņā oip. ¹⁵ Tito zāk zengāren gāi sāk kāk urāwe. Yatā opņā hurat kwākņanņgām sātņā lum buku okņanņgāwe. Zāk zorat naņgām umņandā zengārenāk kinmap. ¹⁶ Nā ko zengāt opņā um girem mân op āndibat, zorat umnā ālip uap.

8

Makedonia hānān Yesugāt kāmūt ziņ kāt minduwe.

¹ Bukurāpnā, Makedonia hānān kāmūtņā kāmūtņā Anutuņā tānzāngoi bukuziņ betziņan miwe, zorat siņgi dāzāngonā. ² Zen sāknam sot māsīmāsikāyān āndim sātāre op āndiwe. Kut nāi nāi doņbep mân āndim kanpitā āndimņā laņ bukurāpziņ betziņan minam kāt doņbep minduwe. ³ Nā zengāt nāngan. Zen tātziņgip dāp parāwe. Zen ziņjik um bābālaņāk urāwe. ⁴ Niņā mân sāindā ziņjak Yesugāt kāmūt Yudaia hānān āndie, zen betziņan mimbīgāt sām kātigem dātnowe. ⁵ Oi kut nāi nāi bābālaņ upi sāindā zen walām uņānāk itā urāwe. Kādom umziņā Kembugāren pane kiri nen aksik Anutugāt opņā umziņā nengāren pane kirip.

Yerusalem kamānān umālep muyageziņgāwe.

⁶ Yatā utnetā Titonā Korinti a zengāren ga kāt mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum naņgābapkat sām pindien. ⁷ Oi nāngām pālātāņ sot siņgi ālip den sāsāņ sot den top nāngānāngāņ sot nepkāt kātigeme sot buku otņiņgāme. Kut nāi nāi zorat bonņā muyagiwegāt yatik bukurāpziņ kamān nāin āndie, zengāt siņgi kāt mindunam um bābālaņ op tuubi.

⁸ Den mātāpņā mân ziņgan. Yesugāt kāmūt nāmbutņā zen um bābālaņ op kāt minduwe. Korinti a zengāren buku orotņā zo dap dap ziap, zorat topņā āsagibapkat san. ⁹ Zen ko Kembuniņā Yesu Kristo zākkāt topņā nāngāme. Zāk gom sambe mariņā āndim nengāt op zo birām kanpitā oip. Kanpitā oip, zo nen gom sambe patā utnatkāt yatā oip.

¹⁰ Oi zi zinā den dāzāngobā. Zo lune ālip upap. Zen kendon ombenān kāt mindunam bābālaņ op topkwrāwe. ¹¹ Oi zi tārokwap op naņgāne bābālaņ urāwe, zorat bonņā muyagibap. Kut nāi nāi zemziņgip, zorat dāp pane muyagibap. ¹² Um bābālaņ op panetā Anutuņā zengāt nāņgi ālip upap. Pambi zo itā. Nāi zāk patā tākņanņgābap, zāk zo yatik pāmbap. Māik nāi tākņanņgābap, zāk zo yatik pāmbap. Zen yatā upi zo ko Kembuņā nāņgi ālip upap.

¹³ Zen kātziņ aksik pam naņgābigāt mân san. Zāk zenāk tānzāngobigāt mân san. Zāk zen mo ziņā ārāndāņak gom sambe muyagibigāt san. ¹⁴ Korinti zengāt sikumņā narāk ziren Yudaia zengāt pu molei kut nāi nāi ārāndāņak zimbapkat san. Oi narāk nāin Yudaia zengāt gom sambenā Korinti a betziņan mei yatigāk ārāndāņak dāp kānok upi. ¹⁵ Zorat Kembugāt ekabān den kulem nāi itā ziap, “Donbep patā sānduwe, zorāņā sambe mân muyagiwe. Bituk sānduwe, zorāņ pu mân urāwe.”

Tito sot bukuzatņā buku otziņgābigāt den.

¹⁶ Umnandā Korinti a zengāt gāsāzāngomop, zo yatik Titonā umņandā gāsāzāngomop. Anutuņā sāi yatā āsagiap. Zo yatā Tito zākkāren muyagiapkat sātāre utnat. ¹⁷ Nen sāindā nāņgip, zorik buņā. Zikņak umņandā bābālaņ oi zengāren gābam sap. ¹⁸ Yesugāt kāmuran gokņā bukuniņā nāi, zāk ārāndāņ sāņgonzākoindā gabot. A zo Yesugāt kāmūtņā kāmūtņā, zengāren siņgi ālip nep tuumap. Zorat zākkāt nāngāne ālip opmap. Zāk sot Tito ārāndāņ sāņgonzākoindā gabot. ¹⁹ Yesugāt a kāmūtņā kāmūtņā, ziņā a zo betniņan mimbapkat gāsūm sālāpkuwe. A ziņ Anutu sām ālip kwākņanņgābigāt Yesugāt kāmūt Yudaia hānān āndie, zen betziņan minam kāt mindumindu nep zi tuum āndien. Umniņ zengāren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sām gulip muyagebapkat kāt patā zo a māteziņan dāņ galem upmen. ²¹ Nen yatā oindā Kembuņak niņgiri ālip upapkat buņā. A ziņ ārāndāņ nengāt nāngāne ālip upapkat sāmen.

²² Nen a zagāt zet sot bukuniņā nāi sāņgonzāngoinā ge. A zo narāk nāmbutņan māsikām egindā kātigeip. Narāk ziren zengāt op nepņā tuugi ālip op walām kātigiap.

²³ Zen Titogāt topņā nāņge. Zāk betnan mei ārāndāņ nep tuum kore otziņgāmet. Bukuzatniņā zekāt nāņgāme. Zet kāmūt ziņā sāņgonzākowe. Zet nep tuugitā Anutu sām ālip kwākņanņgāme.

²⁴ Nen Korinti a zen sām bābālaņ kwatziņgāmen. Den zo bonņoot upapkat a zo ganetā buku otziņgāne Yesugāt kāmūt kamān toren toren āndie, ziņ zo ek nāngābi.

9

Kāt kāmņan pam bet kubikpiņgāt dāzāngoip.

¹ Kembugāt siņgi a Yudaia hānān āndie, zen buku otziņgām kāt ziņgābi, zorat ālip nāņge. Zorat wangāt op doņbep kulemgum ziņgābat? ² Korinti kamānān

gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlan op kât mindunam urâwe. Zorat singi Makedonia a dâzângua donbepnâ zengât singi nângâm umziņ bâbâlan oip. ³ Nâ Korinti a zen sâmbâbâlan kwatziņgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzângua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutnâ zen sot ga kât pâpanņangât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândân anun upem. ⁵ Zorat a sângonzângua kâdom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtņangât buņâ. Kât zo umâlepkât Kembugât singi sâmbambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutuņâ nângi âlip opmap.

⁶ Den sumbuņâ nâi sa nângânek. Nâi zâk nebân kut nâi ariknâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanjâk mem nimbap. Oi nâi zâk nepņan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtņik mem nimbap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo ziknâ um bâbâlanņangât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutuņâ nângâziņgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanâ mariņândâ imbanâņangât mâsop minziņgi gom sambe muyageziņgi ziņnâ mem nemņâ a ziņgâziņgâņangât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Anjâ sikumņâ kâsâpkum a kanpitâ ziņgâmap zâkkât orot mâmenjâ âlipņâ zo âkââkânâ buņ zem zâibap.”

¹⁰ Anutuņâ ariknâ muyagem ziņgi kârâm kâmitme sot bonņâ muyagem ziņgi nime. Ziņâ kârâm kâmitpigât ariknâ muyagem ziņgâm mâsop mei um bâbâlan op a nâmbutnâ ziņgâbigât gom sambe muyagem ziņgâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziņoot opnâ Kembugât singi a Yudaia hânân ândie, zengât singi sâmb kât nenğaren pane Yerusalem kamânân mem ânat. Zen yatâ utnetâ Kembugât kâmut Yudaia hânân ândie, ziņ zorat Anutugâren sâiwap sâmb mâpâsibi. ¹² Ziņâ Kembugât a kâmut yatâ otziņgânetâ pu zo molibap, zorarâk buņâ. Zorânâ sâiwap sâmb mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât singi âlip nângâm lum ândim umâlepziņangât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembugât kâmut sot a nâmbutnâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâmb âlip kwâkņangâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen singi âlip lunat sâwenjâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepņangât bonņâ donbep muyagiapkât umņâ sipapzângom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Opon, Anutuņâ imbanâ

tânnangoip. Nen zorat nângindâ walâwalâņ uap. Nen waniņņangât op yatâ otniņgap? Zorat mâpâsem sâiwap sânâ.

10

Hângât kut nâi nâi, zorân nep bonņâ mân uap.

¹ Zi Paulo nâņâ, Kristo um sândukņâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâmbutņandâ nâgât itâ sâme, “Pauloņâ zi nen sot ândim lumbenjâ den dâtnangoip. Ka kârebân âi tap kenğât buņ den kâtikņâ kweraniņ sâmb kulemgum kwatniņgâmap.” ² Zengât sa nângânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzângom kubikziņgâbatkât mân otniņgap. Zengâren gâbâ a nâmbutņandâ nenğât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut nâi nâi, zorat nângâm ândimâp. Oi hângât imbanâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzângom kubikziņgâbatkât umnâ bâbâlan uap. ³ Nen hânân ândiândiniņ zo perâkņak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiņ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali opnâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokņâ buņâ. Zo Anutugât imbanâ kâtikņâ zorânâ kâsa zengât paset kâtikņâ zo kâdanņmen. Anutugât imbanan kâtigem a um kâtik zengât den bâliņâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiņ denņâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakņimen. Kristogât sât luluņ zorik zimbakkât nângânangâ top topņâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlan utne a nâmbutnâ zen den birâbirâziņangât zângom kubikziņgânatkât mambât ândimen.

A nâiņâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziņan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut nâi zorarâk nângâne bonņâ opmap? Zengâren gâbâ a nâiņâ zikņangât itâ nângâbap? Zâk zikņik Kristogât a bonņâ ândiap. Zâk itâ nângâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kembuņâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnangoip, zo zen tâmbet zâņgonatkât buņâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep niğip, zorat nânga zâizâiņ oi zâizâiņ den sâwan. Zorat sâmb anun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum ziņgâman, zorat nângâne kenğât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutņandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtņâ sot kâtikņâ kulemgum niņgâmap. Ka mâte otniņgap, zo kakkak. Oi den sâsânjâ, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziņâ itâ nângâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum ziņgâmen, den zorat bonņâ osetziņan ga ândim muyageziņgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorân dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorân neŋgât nepkât mân nângâm ziŋŋangârâk nângâne zâizâinŋ oi sâk mâme op den laŋ sâme. A nângânângâziŋ buŋandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuŋâ nep sâm niŋgip, danŋon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nângâmŋâ sâm bâbâlaŋ den sâm zâizâin den donbep mân sâmen. Walâm den laŋ mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniŋangât târokwap mân sâmen. Nep danŋonnijâ zo perâkŋak zengâren ziap. Nen kândom zengâren gam Kristogât siŋgi âlip dâzângowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi laŋ kin sâk mâme den mân sâmen. Zengât ita nângâmen. Nângâm pâlatânziŋ laŋ kârâm ari nepniŋangât bonŋâ sambâlem laŋ kârâm âibap. Zo perâkŋak nângâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziŋ ândime zo, zengâren siŋgi âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâin den zo mân sânat. ¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Nâi zâk zâizâin den sâbâ sâm Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk zikŋangât nâŋgi zâizâin oi Anutuŋâ zâkkât nâŋgi gibap. Ka a nâi Anutuŋâ egi âlip oi hurat kwâkŋangâbap.

11

Siŋgi âlip mârâtŋâ nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzângua laŋ nângâbi. Den zo sa nângânek. ² Nâ zengât op kâuk birâmân. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A nâiŋâ bâratŋâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziŋgâwan. Nâi sot mân mâpotziŋgâwan. ³ Zi ko mulumŋâ Ewa kâitkoi bâliŋ oip, zo yatâ zen a nâmbutŋandâ kâitzângone umziŋ gulip oi Kristo mâik nâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A nâiŋâ zengâren gam Kristogât top siŋgiŋâ dâzângomen, zo birâm nâi dâzângomop. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo buŋâ, uŋakŋâ nâi mine siŋgi âlip neŋgâren gâbâ miwe, zo buŋâ, siŋgi nâi dâzângomop. Dâzângoi zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângâne. Nâ ninangât nâŋga Aposolo nâmbutŋâ zâizâinŋ upme, zengât ombeziŋan mân op ândian. Zen ziŋangât itâ nângâne, “Nen Aposolo a bonŋâ zâizâin ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutŋâ, ziŋâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâŋ âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângâne. Nângânângâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topŋâ sapsom dâzângom nâŋgâwen.

Siŋgi âlip nep a sarâŋâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât siŋgi âlip sângân buŋ dâzângowan. Zorat dap nâŋge? Zo bâliŋ orâwan?

⁸ Yesugât kâmut nâmbutŋâ zengâren gâbâ zo perâkŋak kât mem Korinti a zengâren kore otziŋgam nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut nâi kârûm zengâren gâbâ kut nâi mân mewan. Buŋâ. Bukurâpnâ ziŋâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut nâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut nâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonŋâ zo nâgâren ziap, zo perâkŋak. Oi yatik Grik hânân gok nâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nâŋge? Umnandâ mân gâsuziŋgi san? Yatâ buŋâ. Umnandâ gâsuziŋgap, zo Anutuŋâ nângap.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen buŋâ. A nâmbutŋâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziŋ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarâŋâ. Nep a bonŋâ buŋâ ândim Kristogât Aposolo bonŋâ neŋgât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziŋ zorat nângâne mârâtŋâ mân upap. Sataŋ zikŋâ sumbem a imbanŋâ âsakŋâziŋoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpnâ zen yatigâk târârakŋangât kore ândimen, neŋgât tobat ândinetâ nângindâ mârâtŋâ mân upap. Nen itâ nângen. Sataŋgât a gakârâpnâ zo, zen nepziŋangât dâp hâuŋâ mimbî.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi laŋ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimŋâ laŋ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâin den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembuŋâ mân sâm nigip. Ka laŋ kwakmak a yatâ opŋâ zâizâin den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a donbepŋâ sâkkât kut nâi nâi zorat zâizâin den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nângânângâ zen nâmbutŋandâ kwakmak den dâzângone nângâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziŋ kore a gâsuziŋgane yatik nângâne dâp opmap. Mo kut nâi nâiŋiŋâ betziŋan mimbî mo kâitzângobi mo zâizâinŋ op pâlomziŋan zâŋgobi, zo zen nângâne dâp op nângâbap. ²¹ Nen ko a lolotŋandâ zo dap yatâ otziŋgâbem. Zo arun op san,

A nâmbutŋâ ziŋ wan mo wangât zâizâinŋ upi, zo nâ yatik upâ sâm âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laŋ san. ²² A nâmbutŋâ zo, zen ziŋangât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziŋangât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâme. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laŋ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat nâi. Nâ nepkât sâknam nângâman, zo tobat nâi. Oi tâk namin tâpman, zorân walâziŋgap. Oi kâmbam nome, zo yatik.

Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik.
²⁴ Yuda a um kâtik ziñâ sâp bâtnâmbut tâknâ lâpitnine tengâziñ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamñâ nowe. Njâi ko kâtñâ nowe. Sâp karâmbut wangâyân âi âbângeoi saruyân geiwan. Oi sirâm njâtik njâi wangâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziñan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziñan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziñan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikñan sâknâmân ândiwan. Saru kwâknjan kenjât op ândiwan. Buku sarâ zengât oserân ândim sâknâm ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknâm tuum ândiwan. Oi njâtigân uman汪ân ândiwan. Tepekât mom hutuk ândiwan. Too nalem buñâ. Pateñ opñâ hâmbâ mot buñ. Mirâ namânâ buñ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buñâ. Sirâmñâ sirâmñâ Yesugât kâmut, zengât nângâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zengâren gokñâ njâiñâ bâbâ lolot ândeñ nângâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ njâi bâliñ oi nângâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannangât sa zâibop? Bâbâ lolotnangât sa dâp upap. ³¹ Kembu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâtenjan den perâknjak san, zo nângap. Zâk sâm âlip kwâknjanngâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutñâ Arereta, zâkkât a sâtnjândâ tâk namîn nâbanbam kâwali a kamângât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziñ irin ginim kamângât poñ kâtikñâ âknjan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloñâ kut njâi sen pup ek nanjip.

¹ Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi lanj sâbâ. Kembuñâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siñgi sâbâ. Zo den sumbuñâ sâbâ. Muyapñâ mân sâbâ. ² Nâ, Kristogât a njâi, zâkkât itâ nângan. A zo, zâk Kembuñâ mem zari sumbem tengâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorâñ ombengan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpñoot zariñ, zo mân nângan. Zo Anutuñâ nângap. ³⁻⁴ A zo Kembuñâ kamân âlipñâ, Paradisi, zoren pâi ândim anjâ mân nângânângânjâ sot anjâ mân sâsâñâ, zo nângip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nângan. Zo Anutuñâ nângap. ⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninangât sa mân dâp upap. Ka sâbâ sâm bâbâ lolotnangât op sâbat. ⁶ Sâtâre den sa sâi sâm gulip a mân opam. Zen nâgât nângâne zâizâiñ opapkât mân upat. Kut njâi njâi ua ek nângâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknâm nângâm ândeip.

⁷ Kembuñâ kut njâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiñ opapkât sâknâm njâi kwâknjan pâip. Zo Satangât kore a njâi. Zâk umnâ zâizâiñ opapkât sâknâm nim ândimop. ⁸ Sâknâm zo birânbopkât sâp karâmbut Kembu dukuwan. ⁹ Ka Kembuñâ den itâ sâm dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanjânâ zorâñ dâpkan upap. Nâgât imbanjâ zorâñ lolotkâ zo tângoi kâtigiban.” Zâk yatâ sâm dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nânga zari sâtâreñoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanjâ nâgâren zeñ kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknâmân ândibat mo sâm bâliñ kwatninetâ ândibat mo mem njâi njâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kembuñâ tannogi kâtigeman, zorat umâlip nângâman.

Pauloñâ Aposolo nepñangât top muyageip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziinâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziñâ sâm âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâme. Nâ ko itâ sa nângânek. A zen ziinangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a zâizâiñ ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombezian mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanjak tuum gâwan. Tuuga kut njâi njâi sen mârât muyagei zorâñ Aposolo nepnangât topñâ sâm muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nânge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otniñgâmap.” Korinti a zen dap otziñgawangât nângâne bâliñ uap? Nâ kut njâi njâizijâ mân betziñan mewan. Kât zengâren mân mewan, zorarakât nângâne bâliñ oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamñâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziñangât buñâ, ziinangât otnimap. Katep mâik ziñâ ibâ mamziñ galem otziñgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziñâ katep mâik galem otziñgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziñ âlip upapkât, kât sikumâk buñâ, kore otziñgâm ândim ândiandinâ buñ upapkât nânga âlip uap. Nâgât umnâ zengâren donjep kinzapkât zengât umziñandâ nâgâren mâik njâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Kut njâi njâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut njâi njâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sângonzângua zengâren ga kut njâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukuñâ njâi sângonzâkuua zengâren gawet. Tito zâk gamñâ zengâren kut njâi betziñan meip? Mo kâitzângom um gulip

kwatziŋgâwe? Zen nekât dap nânge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziŋ melânjigât girem dâzângoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nânge sâk mâme den uap? Yatâ bujâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâteŋan den sâmen. Bukurâp, den zo nâi mo nâigât bujâ. Zen aleziŋgindâ kâtigibigât dâzângomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziŋgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa, um kâlak, kuk, senân kwâteŋ, sarân sâsâr, den uman pâpan, zâizâiŋ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zeï muyagebamgât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutjandâ um sumun, laŋ mâman, kut nâi laŋ orot zo opjâ umziŋ mân melânje. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opamgât nânge kâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâr muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nânge. A kânokjâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutjâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubikjâgâbi. ² A mârûm bâliŋ urâwe sot nâmbutjâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzângowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliŋjâ mem ândine dum zagâtjâ zengâren gam mân birâziŋgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwaliŋjâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepjâ âkon bujâ imbanjâŋoot tuumap. ⁴ Mârûm perâkŋak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanjâŋoot zaat ândiap. Yesujâ hânân lotjâ sot lumbenâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtârj oindâ Anutugât imbanjandâ mem kâtikŋan kwatniŋgi zengâren ga nep tuum kubikziŋgânat.

Girem den.

⁵ Zen nânge pâlâtârziŋoot ândime mo bujâ, Zorat umziŋ mâsikâm zorat topjâ ikpi. Mo Yesu Kristojâ umziŋan ândimap, zo mân nânge? Yatâ upme oi ko sâkŋak Kembangât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkŋak Kembangât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nângeŋigâbigât nângeŋimen. ⁷ Anutujâ galem otziŋgi zen bâliŋ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niŋgitne Kembangât a bonjâ utnat mo bujâ, zorat mân sâmen. Zen Kembangât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorârj dabân den bonjâ kâsa miŋŋŋânat? Nen lunat, zorik taap. ⁹ Nen imbanjâ kârûm ândeindâ zen imbanjâziŋoot upi? Zo yatâ

âsagei ko âlip upap. Umziŋ lâmbari âlip upigât Kembangâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zengâren ga den nep tuubamgât kârebân tapjâ girem den zi kulemgum ziŋgan. Zen den zo nângeŋim umziŋ kubikpi. Nâ zengâren ga nep tuubat. Kembangât imbanjâ nigip, zorârj tâmbetzângobatkât bujâ. Nâ tânzângobatkât imbanjâ nigip.

Den murukjâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmjâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nângeŋim umziŋ sot ândi mâmanziŋ kubikjâgâbi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe marijâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyangâm ândibi.

¹³ Kembangât siŋgi a ambân nâmbutjandâ ziŋ Korinti a zengât nângeŋime.

¹⁴ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângorj sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumjâ betziŋan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ ziknjangât topnjâ sâmbuyagezingip.

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zinj Aposolo ot mân sâmbuyage. Yesu Kristo sot Anutu Ibânâ, zâk mumuñan gâbâ mängeip, ziknjâ nep zo sâmbuyage. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzinj nângâm ekap zi kulemgum zingjen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknjâ tânzângom um lumbenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibâniñangât sâtkât nen ândiândi bâliñâ zi ândimenân gâbâ mâkâniñgâbap sot tosaninj buñ upapkât ândiândiñâ mân angân kârip. ⁵ Zorat narâknâ narâknâ Anutu sâmbuyage kwâkñangindâ zimbap. Perâknjak.

Nâi zâk sinji âlip sâmbuyage gulipkum nâi sâmbuyage, zâk simgât sinji upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtâñ utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândime mân kârep oi zâk kândâtkom sinji âlip nâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Sinji âlip top nâi bonñoot zo mân ziap. Buñâ. Ka a nâmbutñandâ Yesu Kristogât den sinji âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatzingâm. ⁸ Sinji âlip dâzângowen, zo zinzinj kâtik. Zorat nen mo sumbem a nâiñâ sinji âlip dâzângowen, zo birâm nâi dâzângonatkât sâmbuyage ko tâmbetagonatkât sinji upem. ⁹ Den mârumbem, zo dum sâbâ. A nâiñâ sinji âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm nâi dâzângobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zinjâ nâgât nângâm âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângâm âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâm âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknjâ topñangât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den nâi dâzângua nângânek. Den sinji âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ buñâ. ¹² A zo zinjâ mân dâtnowe. Zo zinjâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo zikñjak sâmbuyagenigip.

¹³ Nâ mârumbem Yuda a zengât den kâtik Moseñâ sapsum zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpñingât den gei kombapkât sâmbuyage kâtigem tâlarâpnâ

nâmbutñâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârumbem mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât sinji upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diiningip. ¹⁶ Nanñangât den sinji hân nâiñ gokñâ zengâren âim dâzângobatkât nanñangât topñâ sâmbuyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot sinji âlipñangât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâmbuyage Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembugât munñâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutñâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den kulemgum, zi sarâ buñâ. Anutu mâteñan perâknjak sâmbuyage kulemgum.) ²¹ Yatâ opñâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. ²² Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sângânnâ mân nigâwe. ²³ Zen nâgât sinjiyâk itâ nângâm, “Anâ nângom moliningip, zâk sinji âlip tâmbetkumâipñâ sinji âlip a dâzângom ândimop.” ²⁴ Yatâ nângâmñâ nâgât op Anutu sâmbuyage âlip kwâkñangâm.

2

Paulonâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutñâ zingirip.

¹ Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândârj zâiwen. ² Oi zo yen buñâ. Kembuñâ den sapsum nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtnâ sâmbuyage, zengâren âim sinji âlip hân nâiñ gokñâ dâzângoman, zorat sapsum zingâwan. Nâ sinji âlip sâmbuyage ândiwan, zorat a sâtnâ neburâpnâ zen sapsum zingâ nângânetâ âkâbapkât ziinjik tatne den zo dâzângowan. ³ Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a buñâ, Grik a oi a sâtnâ zinjâ kwabâ kwâkñangâbigât mân sâmbuyage. ⁴ Ka a sarâñandâ kâmurân bagimñâ Yesu Kristo sot pâlâtâñ op dumun buñ ândiendâ tigân ningitñâ Mosegât gurumin den, zorâñâ saaningi ândinatât Tito kwabâ kwâkñangâbigât sâmbuyage. ⁵ A zo, zinj mem ge kwatningânam sâmbuyage mân loriwen. Buñ kâtikñâ. Sinji âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkât mân nângâzingâwen.

Aposolo a nâmbutñâ zinj Paulo nepñangât nângâm dâp oip.

⁶ (Oi a, zengât a sâtnâ sâmbuyage, zen mârumbem dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânga

tobat n̄ai mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtñjâ zo, zinjâ den ujakñjâ mân târokwatniwe. ⁷ Buñjâ. Itâ nângâwe. Anutuñjâ Petero Yuda a zenggâren sinji âlip dâzângobapkât nep diñ sâmpindip, yatigâk nâ hân n̄ain gokñjâ zenggâren den sinji âlip dâzângobatkât nep diñ sâmpindip. ⁸ (Oi Petero mam okñjâ nepñjâ tuugi bon oip, zâk zikñjâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) ⁹ Oi Kembuñjâ nep tânnogip, zo ekñjâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zenggât patâ ândiweñjâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân n̄ain gokñjâ zenggâren den sinji âlip nep tuugitâ zinjâ Yuda a zenggâren tuunat sâwe. ¹⁰ Oi kanpitâ a ambân kut n̄ai n̄ai zingñam zorârâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârurñan sâmpindip.

¹¹ Oi Peteronjâ Antiokia kamânân gam bâlinj oi ekñjâ a ambân mâteziñan kin den yâmbâtñjâ dukuwan. Wangât, zâk bâlinjâ oip, zorat op ko. ¹² Zâk hân n̄ain gokñjâ zen sot nalempârândân niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Yakobogât arâpñjâ zen gawe. A zo, zinj Mosegât den lum ândim hân n̄ain gok, zen sot nalempârân nâ nâmarâwe. A zo, zen gane Peteronjâ zingitñjâ kenjât opñjâ a hân n̄ain gok birâzingâmpñjâ Yuda a zen sot nalempârân. ¹³ N̄ain âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutñjâ, zinjâ târokwâkñjâ Banaba zâk yatik zenggâren târokwaip. ¹⁴ Oi sinji âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zenggât mâteziñan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân n̄ain gokñjâ zinjâ tobat opmatñjâ dap op hân n̄ain gokñjâ zinjâ Yuda a nenjât tobat upigât sâmat?”

¹⁵ Yuda a nen hân n̄ain gokñjâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. ¹⁶ Ka nen itâ nângâmen. Anjâ Mosegât gurumin denâk lune Anutuñjâ zingiri tosazinj buñ mân upap. Ka anjâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñjângâm, zen Anutuñjâ zingiri tosazinj buñ upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñjângâm. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosaninj buñ orot, zo mân taap. A zinjâ gurumin den lum ândine Anutugât mâtenjan tosazinjoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtân opñjâ tosaninj buñ upapkât sâmenñjâ bâlinjâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonjâ betniñan mei bâlinj upmen.” Yatâ mân sânat. Buñ kâtikñjâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sângñjâ luluñjângât mâtâp birâmpñjâ zoren puriksâm ândinat. Zorânjâ topniñjâ itâ sapsupap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sângñjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtân op ândibatkât gurumin denñjâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ buñjâ. Kristonjâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândinj ândiman,

zo Anutugât nannjâ nângâm pâlâtân kwâkñjângâm ândiman. Zâkñjâ umjandâ gâsânogi ândiândinjâ nâgât op buñ oip. ²¹ Anutugât tânzângozângonjângât den sinji âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutuñjâ ningiri tosaninj buñ opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lâñjâwe.

¹ O Galata a, zen nângânângâziñ buñjâ. Dap dap op um gulip kwatziñge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât sinji muyap sâmpindip muyegeziñgâwen. ² Nâ den n̄ai mâsikâziñgâ dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumñjâ miwe? ³ Nângânângâziñ buñjâ? Kaapum sot pâlâtân urâweñjâ zo birâm mâtâp sângñjâ bagie? ⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñjângânânetâ Kembugât imbanjâ muyagei igâwe. Kut n̄ai n̄ai zo ek nângâne yennjâ uap? Kaapumñjâ zenggâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zinjâmpñjâ sâi sen mârât zenggâren âsagemap, zo gurumin den luluzinjângât mo nângâm pâlâtânziñjângât otziñgâp?

Abaramgât mâtâp lâñjâ.

⁶ Kembugât ekabân den n̄ai itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtân kwâkñjângâm Kembugât den nângi bon oi Anutuñjâ tosanjâ buñjâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñjângâm ândimen, nen Abaramgât kirâp bonñjâ ândien. ⁸ A hân n̄ain gokñjâ zen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñjângâne tosazinj buñ upapkât sâip. Zorat mârurñan nângâmñjâ sinji âlip den Abaram itâ sâmpindip, “Gâgât mâsop zorânjâ a hânñjâ hânñjâ zenggâren âibap.”

⁹ Abaramñjâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkñjângâp. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñjângâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nângâm pâlâtân kwâkñjângâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikñjâ lum tosaninj buñ ândim sumpemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagonjângât sinji upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin sinjângât kulempuwe, ziap, zorat, “Nâinjâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutñjâ zo lum ândim den n̄ai birâp, zâk um dâpñjâ tâmbetagoabap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâtenjan tosaninj buñ orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den n̄ai itâ ziap,

“Njai zâk nângâm pâlâtâr kwâkñangâm ândimap, zâk Anutugât mâtejan tosanjâ buj opnjâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtângât mân sâwe. Den njai itâ sâwe, “Njai zâk gurumin den lum kwâtâtibapnjâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk nengât opnjâ sâknâm kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem njai itâ ziap,

“A nagân zângom kwânângâzingâbi, zen bâliñangât singi.”

Oi Kristo zâk yatik nengât opnjâ bâliñandâ kwâkñan zarip. Bâliñan gâbâ makâniñgâbapkat suupniñjâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin goknjâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtâr op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum nengât singi sâip, zo nângâm pâlâtâr sot op minatkat yatâ âsageip.

Singi âlipkât bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niinjan dâpkwap sâbâ. A nâinjâ mumbamnjâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâkñan a nâinjâ komnjâ den njai mân sâbap. ¹⁶ Anutuñjâ Abaram den kânñan dukuip, zo Abaram sot kiunnjâ zekât singi sâip. Kiurâp donjep zengât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mâruman Abaram sot târotârrogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorâr den kâdom sâsânj, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kâdom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuñjâ Mose gurumin den dukuip, zo tosaninj buj oi sumbemân zâizâinjângât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buj opap. Ka Anutuñjâ singi âlipkât bet sâwât den, zo umâlepñangât op Abaram kânñan sâm pindip.

¹⁹ Gurumin den Mosenjâ sâm muyageip, zo wangât sâsânjâ? Zo bâliñâzinjâ zo mem kabâñan pâmbapkat Kembuñjâ sâkurâpniñj sâm zingip. Zo zinzij kâtik zimbapkat buñjâ. Abaramgât kiunnjâ Anutuñjâ Mârum zâkkât den kânñan sâip, zâk muyagei siriksâbapkat sâsânjâ. Gurumin den zo sumbem anjâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikñan parâwe. ²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât buñjâ, toren toren zengât. Zâknjâ minduzingâm kirip. Ka Anutuñjâ den Abaram kâdom dukuip, zo zikñak dukuip.

Gurumin denjâ a umzij mân melâñbap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denjâ Anutuñjâ den Abaram kâdom dukuip, zo wâlâp? Yatâ buñjâ. Gurumin denjâ a umzij mân melâñbap. Zo yatâ orotnjâ sâi ko gurumin dengât op a toszinj buj orot, zo muyagebap. ²² Bâliñandâ a aksik patâ

saaningi ândimen. Topniñjâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtâr kwapnjâ Anutuñjâ Abaram den dukuip, zorat bonnjâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlâtârniñj buj ândeindâ gurumin denjâ saaningi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtângât den âlipnjâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denjâ galem otningâm Kristogâren nâambarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtâr kwâkñangâm tosaninj buj upapkat yatâ oip. ²⁵ Nengât nângâm pâlâtârniñjângât mâtâp muyagei zoren lâñindâ gurumin dengât dumun zo ânângârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtâr kwâkñangâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen too sangonzingâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtâr op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâinj sot giginjâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niñjik niñjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtâr opnjâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât singi urâwenjâ Abaramgât kiurâp bonnjâ op ândie. Oi zorat Anutuñjâ mârûm Abaram singi den bonnjâ dukuip, zorat bonnjâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nângânek. Katep mâik njai ibânjâ moi bet boi zo zâkkât singi oi dâñ mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galemgun ândine lâmbatnjâ ibâñandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât singi a ândien, nengâren zo yatik ziap. Mârumanj umniñjan katep yatâ oi hângât kut njai njai zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâknjâ sâsânjâ zo mâte oi Anutuñjâ nannjâ sângongoi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonnjâ opnjâ meip. Zâknjâ âsagemnjâ Mosegât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olaññingâbapkat yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñjâ uengât Anutu nannjângât Kaapumnjâ umniñjan sângongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboñ, Ibânâ âlipnjâ.” ⁷ Zorat nen kore a buñjâ, narâpñjâ ândimen. Oi nannjâ ândimnjâ Anutu umâlepñangât bet sâwât marinjâ op ândinat.

Kut njai njai bon buj kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârumanj Anutu mân nângânangâm ândim lopio sot kut njai njai yenjâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñjâ zingit buku otzinjâ zengoot zâk eknjâ topnjâ nâñge. Yatâ

opnâ wangât sâkurâpziñangât pat sinji mem ândiwe, zo dum mâte otziñgânam kore otziñgânam ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonnâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepnandâ zengâren tuuga bon buj opakât nângâm kwâkâ opman.

Galata a zij Paulo birânjangânam urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângânek. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliñgâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârûm kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den sinji âlipnâ dâzângom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñâ buj on galem otniwe. Oi mân nikne bâliñgâ oip. Buñâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Oponj, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buj uap? Zen mârûm sinziñgâ keetnâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânnonam urâwe. Zo perâkñok nângâmñâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonnâ dâzângua niknetâ kâsaziñgâ yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutñandâ den kelâkñoot sâme. Ziñâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânâ zo âlipñangât buñâ. ¹⁸ Kut nâi âlipñangât den kelâk sâsânâ, zorân âlipñâ. Zo zengâren ga ândiayâk buñâ, zâmbamñâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmñâ zengâren gamñâ den dâzângobatkât otnigap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikñâ topzikñâ, zikñij zikñij.

²¹ Den nâi mâsikâziñga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abarangât nanzatñâ âsagiwet. Nâigât kutñâ Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutñâ Isaka. Zâk zikñâ âmbinñandâ meip. ²³ Oi kore ambânñâ meip, zo ko yenñâ muyageip. Ambinñandâ meip, zo Anutunâ den kânñan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenñâ itâ ziap. Ambân zagât zo sinji âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutunâ Sinai bâkñan târotâro nâigât den Mose dukui. Târotâro zorat arâpnâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Haganâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai bakñâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakñâ, zen dâpziñgâ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân unjakñâ u sumbemân taap, zâk Sera

yatâ kore buj. Oi kamân zorânâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem unjakñâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembangât ekabân Yerusalem kamân sâñgñâ sot unjakñâ marirâp, zengât den nâi itâ ziap,

“Ambân kâpin, katep mân miminñâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsaginñangât sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apñâ buñâ, zâk katep donbep minziñgâp. Ambân apñoot, zâk murarâ bituk minziñgâp.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutunâ den kânñan sâip, zorat bonnâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârûm katep yenñan âsageip, Ismael, zâkñâ nâi Kaapumgât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa minñangip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, zij Kristogât kâmut nen kâsa otnigâme. ³⁰ Oi Kembangât ekabân den dap yatâ ziap? Den nâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanñâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanñandâ bet boi zi mân galem upap. Zikñâ ambinñangât nanñandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buj. Nen ambinñangât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olanñingipkât dumunân mân zâinat.

¹ Nen dumun buj ândinatât Kristonâ olanñingip. Zorat a nâmbutñandâ saanñingânam sâme mân nângânat.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutñandâ itâ sâme, “Anutugât mâtenan tosaziñgâ buj upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâme nângâziñgâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buj upap. Wangât, zen sinji âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nângânek. Nâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsâñ. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? ⁴ Den kâtik lum ândim tosanij buj utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânângâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzangozânñandâ, zo zengâren bon buj uap. ⁵ Nen ko Kaapumñâ diinñigi Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm um bâbâlaj op Anutu mâtenan tosanij buj kinatkât mambât ândimen. ⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlâtân opnâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângozânñonj sot daanoot ândiândiñ, zo bon buñâ uap. Kembangâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiândiñ sot buku orotñâ, zorân bonñâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen singi âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko nâinjâ pâke pâi den bonngâgât mâtâp walâwe? Wannâ um gulip kwatziŋgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuŋâ diiziŋgipŋâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usiŋandâ âbâŋum sirogân giari aksik kâlak op nangâbap. ¹⁰ Nâ itâ nâŋgan. Kembuŋâ diiziŋgi nâŋgânâŋgâziŋâ nâgât yatâ upap. Oi anâ um gulip kwatziŋgâmap, zâk Kembugâren gâbâ hâuŋâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziŋgâbigât dâzâŋgoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzâŋgoman sâi ko poru nakkât singi zo nâŋgâne mân bâliŋ opap. ¹² A um gulip kwatziŋgânam kwabâ kwatziŋgâbigât sâme, zengât itâ nâŋgâman. Zen ziŋi sâkziŋ kâriŋgânetâ sâi dâp opap.

Dumunniŋ buŋ ândim laŋ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buŋ ândibigât Anutuŋâ diiziŋgip. Oi nen dumun buŋ ândien sâam um sâkkât âkŋâlê bâliŋâ zo mân lum ândibi. Umziŋandâ gâsâyagom kore oraŋgâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikŋangât kombânâ, zo itâ, “Gâ gikangât otgimâp, zo yatik a torenŋâ zengât otgigi betziŋan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâziŋandâ ziyangâm agom buŋ upegât girem dâzâŋguan.

Laŋ gulip ândiândiŋ, zorat bonŋâ sot Kaapum wâratkum ândiândiŋ, zorat bonŋâ.

¹⁶ Sa nâŋgâne. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbanan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkŋâlê, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkŋâlêŋâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut nâi utnam upme, zo mân bâbâlaŋ opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diiziŋgi Mosegât den kâtikŋandâ mân saziŋgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkŋâlê nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Laŋ ândiândiŋ, bukuŋangât ambân laŋ mimiŋ, anunziŋ buŋ laŋ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware suŋâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk suŋguru, a zikŋangât nâŋgi zâizâiŋ, um kâsâp op kâsâpagoagoŋ. ²¹ A nâigât kut nâi nâi âkŋâlê op laŋ mimiŋ, too kâtik nem um gulip orotŋâ, sii nalem nemŋi ândiândiŋ sot kut nâi nâi nâmbutŋâ. Zorat mârum dâzâŋgowan, oi zi dum dâzâŋguan. Anâ bâliŋâ zo upiŋâ Anutugât um topŋan mân ândibi.

²² Ka Kaapumŋâ umziŋan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonŋâ itâ muyagemap. Umŋâ gâsâzâŋgomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândiŋ, den luluŋ, ²³ Um diigi gei ândiândiŋ, umŋâ kendon ândiândiŋâ. Kaapum den wâratkum ândine bonŋâ zo zengâren muyagem zimbap. Gurumin denân kut nâi nâi âlipŋâ zo mân utnatkât den nâi mân

ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât singi ândime, zen ândiândi sâŋŋiŋâ sot um sâkkât âkŋâlê bâliŋâ zo buŋ upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumŋâ ândiândi niŋgi ândimengât Kaapungât holi wâratkum zâkkât imbanan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâkŋâ zâizâiŋ mân utnat. A torenŋâ mân mem gei kwatziŋgânat. A nâigât kut nâi nâi laŋ âkŋâlê mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a nâinjâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okŋangâm sâam kubikŋangâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkât gasâgâ kârâm ândiban. ² Kut nâi nâi yâmbâtŋâ zo berân miangâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Nâi zâk kut nâi bonŋâ zo mân opŋâ zikŋangât nâŋgi zâizâiŋ opmap, a yatâ zo umŋâ kâitkuap sâsâŋ. ⁴ Zorat zâk zikŋangât ândi mâmanŋâ ek nâŋgâm kubikŋap. Yatâ opŋâ a torenŋâ mân mem gei kwatziŋgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukuŋ zo a mariŋâ dâp lum kinbi.

⁶ Den singi âlip kwâkâm ziŋgâme, a zo ziŋ betziŋan mem kut nâi nâi kâsâpkum ziŋgâbi.

Nâran orot mâmeniŋangât bonŋâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Anâ Anutu kâit kunatkât dâp buŋâ. Anâ kut nâi nâi kârâm kâmitnat, zorat bonŋâ yatik minat. ⁸ Nâi zâk um sâkkât âkŋâlê bâliŋâ, zorat nepŋâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkŋâlê bâliŋâ, zorat bonŋâ tâmbetagoagoŋ muyagibap. Ka nâi zâk Kaapungât nep tuubap, zâk yatik Kaapungât bonŋâ ândiândi kâtikŋâ muyagibap. ⁹ Kut nâi nâi âlipŋâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonŋâ muyaginât. ¹⁰ Zorat itâ sa nâŋgâne. Mâtâp muyagei a eluŋ patâ kut nâi nâi âlipŋâ otziŋgânat. Den singi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut nâi nâi mem zâi pam otziŋgânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ nâi kulemgup. Ka âkââkâŋ zi Paulo ninak bitnandâ simband mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. ¹² A nâmbutŋandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkŋandik den singi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nâŋgâm moip, zorat den singi sâne a ziŋ sâknam ziŋgâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâiŋ op zengât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut nâi nâi yenŋangât buŋâ, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk nengât op poru nagân sâknam nâŋgâm moip, zorarâk

nângâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk nengât op poru nagân moip, zorat opnâ hângât kut nâi nâi eksa yenngâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nângânângâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândin mo yen ândiândin, zorân bon bunâ. Yesu sot pâlâtân op ândiândi ujaknâ, zorân bonnâ.

¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumbenâ sot tânzângozângonâ zimbap. Anutugât kâmut zenngâren zimbap.

¹⁷ Bet anâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziñ nonetâ gut dârâbut sâknan donbep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristogâren gâbâ um lumbenâ umziñan zem zimbap. Zo perâknak.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanjâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingjan.

² Ibâniñ Anutu sot Kembuniñ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonj sot um lumbe zengâren zimbap.

Anutuñâ mârumanj sumbemgât sinji kwatningip.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâknâ sumbemân gâbâ sinji âlipkât mâsop topñâ topñâ Kristogât opñâ ningip. Zorat nen sâmb âlip kwâkñangânat. ⁴ Zâk mârumanj hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenjan um hâlâlu sot tosanin buñ kinatkât Kristogât sinji kwatningip. ⁵ Zâknâ umñâ gâsânângomñâ kânjan nângi zeipkât Yesu Kristogât opñâ nan bârarâp utnatkât sâmb kâtigem ningip. ⁶ Zikñâ nannangât opñâ tânzângozângonjâ sângân buñ ningipkât sâmb sâtâre okñangânat.

Yesugât gilâmñandâ sângânniñ meip.

⁷ Nannâ Yesu, zâkkât gilâmñandâ sângânniñ meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângozângonj, zorat nângindâ imbanjâ opmap. ⁸ Zâknâ imbanjâ patâ tânnângoip. Tânnângom nângânânggâ bonñâ sot top nângânânggâñâ ningip. ⁹ Oi zikñik den kânjan nângi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâmb muyageip. Den zo mârumanj ekapñoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ “Narâknâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonjâ a sot kut ñâi ñâi hânân sot sumbemân zo mâpotzingâmñâ kâukzinj sot patâzinjâ upap.”

¹¹ Anutuñâ kut ñâi ñâi aksik umñangârâk sâmb kâtigem muyageizingâmap, zâk mârumanj ningit nângâm Kristogât opñâ nen zâkkât a ambân gakarâpñâ utnatkât sâip. Oi nen sinji âlipkât bonñâ minatkât sâip. ¹² Zorat op kâdom Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimen, nen Anutu sâmb sâtâre okñangâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtân urâwe. Zen den bonñâ nângâne zorânâ kubikzinji Yesugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâne Anutuñâ undipñâ Tirik Kaapum zingip. Anutuñâ Tirik Kaapum ningâbapkat mârumbâm kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut ñâi ñâi ningâbap, zorat undipniñâ

Kaapum ningip. Anutu kutsinginjângât sâtâre patâ muyagibapkat zâkkât arâpñâ nengâren Kaapumñâ kubikkubik nep zo tuum nangâbap.

Sinji âlip zengâren zimbapkat Paulonâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Kembugât sinji a buku otzingâme, zorat den sinji nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâmñâ Kembugâren sâiwap sâmb, sâmb âlip kwâkñangâman. ¹⁷ Kembunjâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâmb dukuman.

Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakñâ neule mariñâ, zâknâ Kaapum zingj zorânâ nângânânggâ zingâm Kembugât topñâ sâmb muyagei nângâm birañbi. ¹⁸ Oi umzinj ânângâri Kembunjâ gâsuzingâm sumbemgât sinji kwatningip, zorat nângâm, nângâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpñâ zen sumbemân kut ñâi ñâi âsakñâ neulenoot zingâbap, zorat nângâne bon upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânñoot, nengâren imbanjâ patâ zorânâ nep tuumap, zorat topñâ nângâbi. ²⁰ Imbanjâ zorat bonñâ igâwe. Zorânâ Kristo mumunanj gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanjâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanjâñoot zengât a kâukzinj pâipkât hânân sot sumbemân kot-sinji ziap, zorânâ koi giap. Narâk zirenâk buñâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñâ a sot kut ñâi ñâi aksik Kristogât ombenan zâmbamñâ kâukzinj up-apkât sâmb kâmut gakarâp nengât kembuniñ kwânângip. ²³ Zâkkât kâmut zo kinj bikñâ oindâ ginijngâm nengât kâukniñ op ândiap. A sot kut ñâi ñâi dâpniñanâk ningi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumanj lanj gulip ândiwen.

¹ Zen mârumbâm bâlinj top top opñâ um mumunâ op ândiwe. Ka Kristonjâ mumunanj gâbâ mângizinjâ ândie. ² Mârumbâm zen hân a zengât mâtâp lân ândim âi wâke zengât a kutâ, Satan, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâknâ sinji âlip den ku a mam otzinjâ ândie. ³ Nen mârumbâm zengât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânângâninjângât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kulkñangât bonñâ muyaginatkât sinji op ândiwen.

Anutuñâ mânginiñgâmñâ sumbemgât sinji sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umñâ gâsum birañningipkât buku otningip. ⁵ Bâlinjâniñangât op um mumunâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiñgip. (Zen

nânge. Umâlepjangât op kubikningip.)
⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginingâm zâk sot ârândân a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâambarip. ⁷ Itâ muyagibapkât oip. Tânzângozângonjangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepjangât op mâbâlâkjem ningâbap. ⁸ Zen nânge. Zâk tânzângomnâ nângâm pâlatânzingangât op kubikzingip. Zo ziinjangât bunâ. Anutu umâlipjangât op sângân buj yatâ otzingip. ⁹ Nep nâi tuuwegât yatâ otzingâbap, zo bunâ. Zorat a nâinâ sâkjâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikjan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageningip. Oi mâtâp âlipjangât nep tuum ândinatkat Anutuñâ sâm ningip. Mâtâp zo mârûm kubigipkât zoren lâj ândinat.

Barin gokjandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârûmjan um kâtik ândiwe, zorat nângâm ândibi. Zen Yuda a bunâ, kamân nâin goknâ. Oi Yuda a zinjâ kwabâ kwarangâmñâ ândiweñâ kwabâ ulin sâm dâzângomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo buj ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opnâ zâkkât sinji den mem ândine, zen Anutu kârûm bet bâsaj ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiweñâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmjangât op kamânân ândie.

Yesuñâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikjak lumbenâniñ ândimap. Zâk a naknâ zagât osetniñjan kâsa op pake kâtik zeip, zo kândanâ Isirae a sot hân nâin nâin gok minduniñgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâknâ Yuda nengât pake den zeip, zo tâmbetnângobapkât imbanâ zemjangip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut unjaknâ kânok zâk zikjak muyagem kin lumbenâ muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a naknâ zagât zo bonnâ kânokgâk mâpotningâm Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamñâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbenjangât sinji den dâtnângoi nângâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlatân urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okjangâmen.

A nen Kembangât namâ yatâ utnat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembangât sinji a nâmbutnâ zen sot Anutugât kamân marij op Anutugât kâmut opnâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Zinjâ laningâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniñ uap. ²¹ Zâkkâren anjâ anjâ târokwâindâ Kembangât hâlâlû namâ muyagem zâimap. ²² Kaapumñâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziñgi Anutugât namâ ue.

3

Kembunâ den tiknâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

¹ Zorat opnâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân nâin gok zengâren sinji âlip nep tuum ândimangât tâk namin nâbane ândian. ² Zen nâgât sinji nângâwe. Anutu tânzângozângonjangât op zengâren sinji âlip nep tuubatkât sâm nigip. ³ Sâm nimnâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pârâkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den tiknâ zeip, zo ek nângâman. Zen den zi sâlâpkumñâ nâgât yatâ nângâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mârûm ândiwe, zengâren mân sâm muyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete nengâren Kaapumñâ sâm muyageip. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân nâin nâin goknâ, zen sinji âlip nângâmñâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinji den zorat bonnâ ârândân minat.

⁷ Oi sinji âlip zorat kore a ândibatkat Anutuñâ umâlepjangât imbanâ patâ nigip.

Den tikjangât bonnâ Yesuñâ muyageip.

⁸ Nâ Kembangât sinji a nâmbutnâ ombeziñan a giginâ op ândiman. Ka lâj Kristogâren umgât gom sambe mân igiknâ ziap, zorat den a hân nâin goknâ sâm muyagem zingâbatkat Kembunâ sâm nigip. ⁹ Anutuñâ a sot kut nâi nâi muyageningipñâ den tik pâi zeip, zo narâknâ narâknâ mân sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutuñâ zo sâm muyagemñâ den zorat bonnâ sâm muyagem zen sot a nâmbutnâ aksik patâ dâzângobatkât sâip. ¹⁰ Narâk ziren Anutuñâ kâmut gakârâpñâ nengâren nângânângânâ bonnâ mâbâlâknei kulem top topnâ muyagei sumbem a sot a imbanâzizoot sumbemân ândie, zen ek nângâbi.

¹¹ Anutu zâk mârûm hân mân muyageibân den sâm kâtigeip, zorat bonnâ Kembuniñâ Yesu Kristo sângongoi gem muyageip. ¹² Oi zâknâ mâtâp mem niñgi nângâm pâlatân kwap kenngât buj Anutu mâte okjangâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzângua nângânek. Nâ zengât op sâknâm kwâkñan ândia umziz mân yâmbâribap. Bunâ. Zen zorat nângânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zengât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niñnâ Ibâ bonnâ, zâkkâren pindiñsâm zengât op ninâu itâ sâman. ¹⁶ Anutu zâk sâi Kaapumñâ umgât gom sambe imbanâ muyagem zingâ umziz lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nângâm pâlatân kwâkñangâne umzizian tâtat mâme upap. Nak ândângandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotnâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembangât sinji

a nâmbutnjâ zen sot ârândârj Kristo zâk umnjâ gâsâzângomap, zorat toren toren mâpot nângâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umnjâ gâsâzângomap, zorânjâ a nângânângâziñ walâmap, zo lañ nângâm biranji. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorânjâ zengâren âi piksâbap. Nâ zengât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanjâpoot nenjâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut nâi nâi zorat nângâm ninâu sâmen, zorigâk bunjâ. Kut nâi nâi walâwalârj upapkât kâwali tâkñangap. Zorânjâ ninâu sot nângânângâniñ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenjâ narâknjâ narâknjâ zem zâimâmbap. Perâknjak.

4

Kaapumjâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziñgan. Zorat zen itâ nângânek. Kembunjâ gâsâzângomjâ târârak ândibigât sâmb ziñgip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginjâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâunangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumbenangât tâknjâ mâpotziñgâm saaziñgip, zo mânângâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât sinji, zorat sinji kwatziñgâm diiziñgip. ⁵ Kembu kânok. Nângâm pâlâtân kânok. Too sanjon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñjâ op ândiap. Oi um dâp imbanjâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembunjâ sinji âlip nepkât a top top nâmbarip.

⁷ Kristo zâk nep sâmb niñgip dâp imbanjâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ziap, “Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren tâk namâ a donjep diiziñgâm zarip. Oi a umgât gom sambe sot imbanjâ ziñgip.”

⁹ Yesu zâk u zarip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zarip. ¹⁰ Zâk geip, zâknjagâk sumbemjâ sumbemjâ walâm zarip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zarip. ¹¹ Oi zâknjagâk a nep sot imbanjâ ziñgip, zo itâ. A nâmbutnjâ Aposologât nep sâmb ziñgip. Nâmbutnjâ Propete zâmbarip. A nâmbutnjâ sinji âlip mem hân nâin âiâniñangât sâip. Nâmbutnjâ kâmut zengât galem a. Nâmbutnjâ sinji âlip kwâkâm ziñgâ a. ¹² Zo zâkkât sinji a gakarâpnjâ mem kubikziñgâm ândinatkât

sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonnjâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâmbarip.

Sinji âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op sinji âlip topnjâ sot Anutu nanñangât topnjâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Sinji âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatnjâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziñ um gulip kwatniñgânâmb upme, zorat. Sarâziñandâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeniñgi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonnjigâk dâzângonat. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnângoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânamniñandâ sipapagoi sâkniñ kânok opmap. Oi torerâpnjâ opnjâ imbanjâ zemniñgap sot nep sâmb niñgip dâp nep tuumjâ umnjâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembugât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ bunjâ sâi nalemb lañ nemjâ âknjâle sot bâliñ top top âkon bunj upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm ziñgâwen. Kristogât topnjâ sâmb dâzângom ândiwen. ²¹ Den topnjâ kwâkâm ziñgâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñjâ kândâtkum umziñjâ sângiñjâ âknjâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânângâniñ umziñ mângei unjaknjâ upi. ²⁴ Oi ândiândi unjaknjâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opnjâ târârak sot hâlalu muyageip.

Bâliñjâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonnjigâk sâmb âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betnjâ nep tuum kât nalemb muyagemjâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñjâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipniñgâk tânagom sânetâ zorânjâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumjâ umbâlâ opapkât diñjâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuziñgâbapkât narâknjâ mâte oi Anutuñjâ

zo eknâ gâsuzingâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunjâ zo zengât osetzijan mân zimbap. ³² Zen buku opnâ âlip oranjâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op toszinj birip.

5

Bâliñ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpnâ op ândie, zorat Anutuñâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otningâm nenngât opnâ ândiândiñâ birip. Zo Anutuñâ egi âlip yatâ oip. Kembugât singi naleme une sei nângi âlip opmâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotnjâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âknjâle op lañ mimin, zorat tâtâlele den zo mân sâbi. ⁴ Den anunjooot, den lañ sâsanjâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâmb âlip den sâne dâp upap. ⁵ Zen itâ nângânek. Lañ mâman a, den sumunñâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âknjâle op lañ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topnan tâtatnjâ zo kârubi. A nâmbutnjâ zengât kut nâi nâi zorat âknjâle op lañ upme, zen a zinj lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziñ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi anunjooot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonnjâ mân upap. Bâliñâ top top zorat Anutu kuknjangât bonnjâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betzijan mimbi. Zen mârummyan nâtatik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsaknjâ op ândie. Zorat âsaknjangât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi. ⁹ âsaknjangât bonnjâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâknak den sâsarj. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuñâ nângi âlip upap mo buñâ, zen zorat nângâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutnjâ nâtatikkât kut nâi nâi utne mân betzijan mimbi. Buñâ. Bâliñâziñâ sâmb kâknjan kwatziñgâbi. ¹² Um kâtik zen kut nâi nâi tik upme, zo ekap ziren mân sâmb muyagian. Zo sâmb muyagia sâi ko anunjooot opap. ¹³ Kut nâi yatâ, zo sâmb kâknjan pâindâ âsaknjandâ zeri zorat topnâ muyagibap. Oi kut nâi muyapnjâ ziap, zorân âsaknjoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Uman zematnjâ zaat. Mumunjan gâbâ zaat. Kristonjâ âsaknjâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkumat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândizijangât galem op ândibi. Oi mân nângâm nângâm

yatâ buñâ. Um nângânângâziñjoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliñandâ lañ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tubi. ¹⁷ Zorat um nângânângâziñ buñâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuñâ nângi âlip upap mo buñâ, zorat nângâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotnjâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagoranjgât nep. Kaapum ko nângânangâne umziñan piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumñâ mem bâbâlañ kwatziñgi mâpâmâpâse kep mem um anngâgwangâ upi. Oi umziñandâ Kembugât kepñâ mem sâmb sâtare oknjangâbi. ²⁰ Oi Kembuningâ Yesu Kristogât opnâ narâk dâp Anutu Ibâ kut nâi nâigât sâiwap sâmb, sâmb âlip kwâknjanjgâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâknjanjgâm umñâ âwe kwaranjgâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziñ zengât op ândibi. ²³ Apñandâ ambinjangât kâuknjâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziñ uap. A ambân gakarâpñâ zen kin biknjâ ândie. Oi zâk kin biknjangât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutnjâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziñangât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umñâ kâmut gâsuningâm buku otningip. A zinj zo yatik umziñ âmbirâpziñ gâsuzingâm buku otziñgâbi. Kristo zâk kâmutnjâ buku otningâm nenngât suup meip. ²⁶ Zâknjâ kâmut diñâ sot too sanjonningâm kubikningi salek op Anutu mâtenjan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutnjâ sanjon kubikningi hâlâlu sot tosaninj buñ sot neuleniñjoot mâtenjan nâmbanbapkat sâmb pindip. ²⁸ Oi a zen zinj sâkziñ galem upme, yatigâk âmbirâpziñ galem otziñgâbi. Nâi zâk ambinnâ dâñ galem upap, zo ziknjâ sâk yatik galem oranjgâbap. ²⁹ A ziknjâ sâknjâ mân kâsa oknjangâmap. Buñâ. On galem oranjgâm ândimap. Kristonjâ kâmutnjâ otningâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniñâ ândiap. Oi nen kin biknjâ, sâknjanjgât torerâp ândiengât yatâ galem otningâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zorat a nâiñâ ibâ mamñâ zâpam aminjanjgâren âi pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuñâ. Den zorat topnâ itâ nângan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topnâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziñ buku otziñgâme, zo yatik âmbirâpziñâ buku otziñgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziñ hurat kwatziñgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembangât op ibâ mam zengât den lubi. Zorânâ mâtâp âlipnâ. ² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâuknâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsânâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziņ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpņoot laņ mân otziņgâbi. Kembangât den dâzâņgom kubikziņgâm galem otziņgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziņ hurat kwatziņgâm umziņ kânok zei Kristo kore okņangânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziņ bimbi kwatziņgâm zengât sâtziņ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziņâ mâte pirik otziņgâne ziņgitne âlip upapkât buņâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuņâ mâtâp sâm ziņgip, zo lâņbi. ⁷ Zen itâ nâņgâbi, “Nen a zengârâk kore buņâ.” Yatâ nâņgâm Kembangât nâņgâm nepziņ âkon buņ tuubi. ⁸ Zen nâņgâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipnâ op ândibap, zâk Kembangâ hâuņâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziņ yatik galem otziņgâm ândibi. Oi mân zâņgom ziņgitsâbi. Kârâpņoot mân otziņgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziņâ sumbemân kembu patâ op ândiâp. Zâk hâtubâtu mân otņiņgâbap, zo nâņgâm ândibi.

Kâsa mân igiknâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembangâren târokwatne imbanâņâ zengâren zei zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Sataņgât kâwali arâpņandâ kâitzâņgonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nâņgâme. Kâsarâpniņ, zo hân a buņâ. Zen a mân igiknâ. Zen Sataņ sot wâke gakârâpņâ. Zen bâliņ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbanâziņoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliņan kâtigem kirindâ kâsarâpniņ ziņ osiniņgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonņandâ inzutniņ oi mem lap ândinat. Târârak ândiândiņandâ hâmbâniņ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumbeņangât siņgi âlip mem kinat. Zorânâ kipâke gine giari lâņ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamņâ patâ ko nâņgâm pâlâtânâ dugumniņ oi mem kirindâ kâsa, bâliņâ mariņangât liņgip kâlâuņâ zo gâi kom kâbakņibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutņâ kubikkubik, zo kâukniņan akunat. Oi Kaapungâren gâbâ sâu patâ, Anutugât

den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembangâren ninâu sâm mâtâpâsem ândinat. Oi laņ gulip mân ândim, âkon buņ galem orangâm ândinat. Oi kamân dâp Kembangât siņgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembangâ lâunâ mem bâbâlanķoi siņgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siņgi sâsân a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne kengât buņ siņgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den muruknâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkņâ zengâren gamņâ zorat den siņgi otziņgâbap. Tikiko, zâk bukuniņ âlipnâ, Kembangât kore a sât luluņoot. ²² Zâkņâ nengât den siņgi otziņgâm umâlep kwatziņgâbapkât sâņgongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikņâ zen lumbe muyageziņgâm nâņgâm pâlâtânziņ mem kâtigei buku orangâm ândibi.

²⁴ A umziņandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zengâren tânzâņgozâņgoņ zimbap.

Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât siŋgi a sot galem a sot a sâtŋâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibâniŋ Anutu sot Kembuniŋ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lum-beŋâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nâŋgâman dâp Anutu sâiwap sâam dukuman. ⁴⁻⁵ Zen siŋgi âlip nâŋgâmŋâ nen sot pâlatâŋ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândâŋ nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâaman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâam ninâu sâaman. ⁶ Oi itâ nâŋgâm kâtigian. Anutuŋâ nep âlip zengâren topkwâipŋâ tuum âim ândeŋ Yesu Kristo taki bonŋâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nâŋgâman. Zo topŋâ itâgât. Nâ zoren siŋgi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saaziŋgâmap. ⁸ Yesu Kristoŋâ tânnogi umnandâ saaziŋgâmap, zo perâkŋjak dâzâŋgua Anutuŋâ nâŋgi bon uap.

⁹ Oi buku orotziŋandâ sot um nâŋgânâŋgâziŋ kubikangâm lâmbari kut ŋâi ŋâi bâliŋâ sot âlipŋâ zo târârak ek nâŋgâm kubikpigât ninâu sâaman. ¹⁰ Oi zen kut ŋâi bonŋâ ek nâŋgâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buŋ bâbâlan op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristoŋâ tânzâŋgoi ândiândi târârakât bonŋâ muyagine Anutuŋât sâtâre sot sâam âlip muyagibap.

Nâmbutŋandâ pabâtgwabât op siŋgi âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzâŋgobâ. Ziren kut ŋâi ŋâi muyagenigip, zorâŋ siŋgi âlip lan kârâbapkât muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opŋâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat siŋgi orâwan, den zorâŋ a kâukŋâ sot kâwali a sot a torenŋâ ziren ândie, zengât kindapziŋan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpniŋâ doŋbep mârûm kengât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nâŋgâm pâlatâŋ kwap Anutuŋât den kengât buŋ sâme.

¹⁵ A nâmbutŋâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlâgân sâme. A nâmbutŋandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen

nâ siŋgi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziŋandâ gâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutŋandâ ko zâizâiŋ op kâsa otnim Kristogât kot sâne lan kârâmap. Zo tâk namâ kwâkŋan um sâknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâam gulipkum sâbi mo perâkŋjak sâbi, zorat wangât doŋbep sânat. Kristogât den lan kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuŋâ sot ândiândiŋâ, zorat ârândâŋ okŋangip.

¹⁹ Oi itâ sâam umâlip nâŋgâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumŋâ betnan mei olaŋnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren kengât sot aŋun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okŋangâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a ziŋâ nikne âlip oi Kristo sâam âlip kwâkŋangâbi. ²¹ Nâgât ândiândiŋ, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? ŋâi mo ŋâigât ârândâŋ otnigap. Mumbatŋâ kut ŋâi âlipŋâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbêmân kut ŋâi âlip zo mimbat. Zorat nâŋga sâtâreŋoot uap. ²² Ka hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonŋâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. ŋâi mo ŋâigât bâbâlan upâ. ²³ ŋâi mo ŋâigât ârândâŋ otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkat âkŋâlian. Zâk sot ândibat, zorat nâŋga sâtâreŋoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nâŋgan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziŋan mem ândia nâŋgâm pâlatâŋziŋ gwâlântensâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren gamŋâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâam âlip kwâkŋangâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândiŋ nep tuunat.

²⁷ Zen umziŋ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât siŋgi âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakarâpŋâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opŋâ tânagom kin siŋgi âlipkât ândiândi nep tuune ga ziŋgitpat mo kârebân ândim siŋgiziniŋ nâŋga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpziŋâ zengât kengât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuŋâ zâk kâsaziŋ birâziŋgâm zen gâsâzâŋgobap, zorat topŋâ muyagei ek nâŋgâbi. ²⁹ Anutuŋâ zen Kristo nâŋgâm pâlatâŋ kwâkŋangâbigât sâip. Oi zorik buŋâ. Zâkkât opŋâ sâknam nâŋgâm kore okŋangâbigât nâŋgâziŋgip. ³⁰ Nâ mârûm sâknam nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknam kwâkŋan tuuga siŋginâ nâŋgâme. Oi zen yatik sâknam kwâkŋan siŋgi âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opnjâ umzinj tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlanj orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtânj utnetâ umzinj saamnjâ kâtikjan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziinj mâpotpi. Oi umzinj kânok oi zorârâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkjan ândibat. ³ Zen zâizâinj op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemnjâ bukugangât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikangât kut nâi âlip upapkât bujnâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârandân nângâban.

Yesunâ mâtâp lânjip, zo yatik lângnat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipnjâ Anutu tobat ândian sâm mân angân kârip. ⁷ Zâknjâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatnjâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginjâ op ândim sât luluj mâtâpnjâ lânj ândimnjâ moip. Mumunjâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutunjâ mem zâi a zâizâinj patâ kwânângip. Kwânângâm njâ kut singinjâ laj kârâm a zengât kotsinjâ, zo mâpot mem kinbapkât sâm pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nângâm hânân gei pindijsânat. ¹¹ Oi lâuninjandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâknjâ Kembu patâniinjâ ândiap.” Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip kwâkjanngânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbânj sâtnâ lume. Zen sot ândiayâk bujnâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikzinjângât bonnjâ muyaginam ziknjik ziknjik kâtigibi. Zorat umzinj kengât op sânam kwâtkwât op kâtigibi. ¹³ Wangât, Anutu ziknjak umzinjan nep tuugi um bâbâlanj op sâtnjâ lubigât imbanjâ zingâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut nâi nâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opnjâ Anutugât nan bârarâp tosa buj sot um salek op ândibi. A gângonjâ narâk ziren ândie, zengât osetzinjan âsaknjâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziinj mem ândim a ambân dâzângobi. Yatâ utne Kristo takâtakânj narâkjan itâ sâm zengât sâtâre upat, “Sâknam nângâm nep tuuwan, zorat bonnjâ muyagiapkât sâtâre upat.”

¹⁷ Zen nângâm pâlâtânjinjâ Anutugât singi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât singi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opnjâ zen sot umâlep nângâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nângâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kembu Yesunâ nângi dâp oi Timoteo kek sângongua zengâren gâbâpkât san. Oi zengâren gâbâ den singi mem âburem ga zengât singi den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo nâi mân ândie. Zâk perâknjak zengât nângâm njâ umnjandâ tânzângobap. ²¹ Nâmbutnjâ zen ziinjângât nângâm Yesu Kristogât nep zo dânj mân tuume. ²² Timoteo ândiândiinjângât topnjâ âlip nânge. Nanjandâ ibânjâ beknjan memap, zo yatik nâ singi âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nângâm njâ zâk sângongua gâbap. ²⁴ Oi Kembunâ nângânigi ninan zengâren kek gâbat.

Eaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut nâi kârûm ândia zen Eaporidito sângongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem zingâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op zei zen singinjâ nângâwe. Zâkkât nângâm kwâkâ upegât umnjâ zengâren tâi nângâm ândiap. Zâk zengâren gam zingitpapkât oknjângap. ²⁷ Zâk mâsek donjep op mumbam oip. Oi Anutunjâ tângum beknjan meip. Oi zorik bujnâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât beknjan meip. ²⁸ Zen eknjâ umâlip upigât sot nâ yatik nângâm kwâkâ mân ândibatkat zâk mân angân kârâm sângongua gâbap. ²⁹ Zorat zengâren gâi zen umâlip nângânângâm Kembugât op buku oknjângâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatzinjâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zengât hâunjâ kore otinbapkât sâknjâ mân angân kârip.

3

Singi âlip kukuj a zo zengât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den nâi sâbâ. Kembugât opnjâ umâlibân ândibi. Den zo mârum sâm dâzângowan. Dum zorigâk kulemgum zingâbam nângâm mân kwaksan. Wangât, zorânjâ tânzângobap, zorat.

² Zen wâu ulin zengât galem ândibi. Zen bâliinjângât nep tuume. Sâkzinjâ mânângâtme, a yatâ zo zengât galem oranjâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembugât a sâme. Zo yennjâ. Nen ko Anutugât a bonnjâ ândimen. Kaapumnjâ otningi Kembu kore oknjângâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtânj upmen. Oi nângâm pâlâtânjinjâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutnjâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâzingâbam. ⁵ Zorat topnjâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbujan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân goknjâ, Benyamingât

kiunâ. Nâ Yuda a, Yuda zengâren gâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Mosegât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknangât op Kembugât kâmut, zengât kâsa orâwan. Kembugât gurumin den zo perâknyak lum kwâtâtewan. Oi târarak mâtâp lân ândiwan.

Pauloñâ Kristogât op kut nâi nâi birip.

⁷ Oi nâ mârûm kut nâi nâi mem ândim nânga bon oip. Bet ko Kristogât opnâ nânga yennâ oip. ⁸ Perâknyak, nâ Kembunâ Yesu Kristo, zakkât topnâ ek nânga bon oi kut nâi nâi mârûm orâwan sot nâmbutnâ pisuk patâ, zorat nânga yennâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâk kut nâi nâi sânginâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târarak upatkât bunâ. Kristogâren nângâm pâlâtân kwap tosanâ bun ândiandin, zorat otnigap. Nângâm pâlâtân zo Anutugâren gok. Zâknâ nângi tosanâ bun upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatnangât imbanâ nâgâren muyagei zâk sâknâm nângip, yatik nângâbat. Yatâ opnâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumunjan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsuanat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, “Paulo nâ sârârak kârâm mârûm kikerân ga gâsuan.” Bunâ. Ka Yesu Kristonâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârak kârâm âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninangât nânga yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut nâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut nâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman. ¹⁴ Oi Anutunâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi gâsubat.

¹⁵ A um nângânângânin lâmbarip, nen aksik zo yatâ nângâm ândinat. Oi a nâmbutnandâ kut nâigât nângâne mâtâp nâi opmap oi ko Anutunâ mâtâp âlip tirâpzanngoi ek nângâbi. ¹⁶ Mâtâp lân gawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamângât bonnâ ândinatkat nîngip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otzinja zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutnâ yatik ândim kândom otzinjâme, zengâren sinzin ek ândibi. ¹⁸ A donbep zengât dâzângom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzângobâ. Zen Kristo poru nagân kukuñâ, zâk kâsa minangâme. ¹⁹ A zo, zin tâmbetagoogonangât sinji ue. Zen tep kâmbozinandâ kembu otzinjâmap. Oi anunjoot zorân umâlip kwatzinjâmap. Hângât kut nâi nâi, zorarâk nângâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonnâ. Oi zoren gâbâ nenngât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâknâ

ga gâsânângobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut nâi nâi mem gemnâ ziknâ ombenan nâmbanbapkât imbanâ zemnângap. Zâkkât imbanâ zorânâ sâknin giginâ melânji zik sâk yatâ neule âsaknjoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga zingitpatkât nângan. Umnâ zengâren kinzap. Nâ zengât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot.

³ Oi betnan memat, gâ ambân zagât zo betziknyan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutnâ, zen sinji âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutzinâ ândiandi kâtikkât ekabân ziup.

Sâm bâbalañ den.

⁴ Zen Kembugât op umâlip nângâm sâm âlip kwâknangâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a zin zingit nângâbi. Kembu takâtaknangât narâk mâte otnigap. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Umzinan den topnâ topnâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nângânângânin walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorânâ nenngâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonnâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târaraknâ sot saleknâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâknjoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtinjot sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nângâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpzanngua ek nângâwe, zorik op ândine Anutu, lumbenâ marijandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembugâren umâlip patâ nângan. Zen mârûm nâgât nângâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nângan. ¹¹ Nâ kut nâi kârûm mân san. Nâ kut nâi nâi kârûmnâ yen ândian, zorat nânga mân bâlin opmap. ¹² Nâ gigin op ândiandinjot mo gom sambe zemnigi ândiandin, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiandinjot mo gomsambe kwâknjan ândiandinjot mo puyân ândiandinjot, zorat topnâ aksik nângâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap. ¹³ Yesu Kristonâ imbanâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknâmân ândia zen betnan miwe, zorat nânga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nânge. Nâ sinji âlip nep topkwap Macedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziinjik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Sinji âlip bonjâ zengâren muyagibapkât san. Oi bonjâ zo zengâren laj kârâbap. ¹⁸ Ziñâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ. Nîne gom sambe op ândian. Epaporiditonjâ zengâren gâbâ kut nâi zo mem ga nigi gom sambe op ândian. Ziñâ nâ kut nâi otniwe, zorat nânge Kembu oknanggawe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kembunâ zorat nânge âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapnâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donbep zinjik kut nâi mân kârum ândibi. ²⁰ Oi Anutu Ibâniñâ, zâkkâren sâmb âlip zinzinj zem zâimâmbap. Perâkñak.

Den murukñâ.

²¹ Yesu Kristogât opnâ nânngâzingan. Zo Yesugât sinji a dâzângom nangâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nânngâzinge. ²² Kembugât sinji a Roma a kutâ Sisagât kinj top ândie sot Kembugât sinji a nâmbutnâ, zen aksik nânngâzinge.

²³ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângonandâ um dâpziñan zimbap. Perâkñak.

Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât singi a Kolo-
sai kamânân Kristo sot pâlâtârj upme,
zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo
nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op
Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net
zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu
Ibâniyangâren gâbâ tânzângoziŋgoŋj sot
um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniŋâ Yesu
Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu, zâkkâren
zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen
Yesu Kristo nângâm pâlâtârj kwâkŋangâwe
sot Kembugât singi a kamân nâmbutŋan
gâbâ gane buku otziŋgâme, zorat sâiwap
sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik
zengât singi pâipkât zo minam um
bâbâlanj op mambât ândime. ⁶ Anutugât
tânzângoziŋgoŋjngât den, den bonnâ, zo
zengâren gâi nângâne zengâren bonjoot
oip. Zo yatik singi âlip zo hân dâp muyagem
lanj kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniŋâ âlipnâ Epapara, Kristogât
kore a op ândim den sâmap. Zo yatik
opmap, zâknâ singi âlip dâzâŋgoi nângâwe.
⁸ Oi Kaapumŋâ umziŋj kubigi umziŋj
gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat
singiŋâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tu-
umap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den singi zo nângâm
zobik topkwap zengât op ninâu sâm ga-
met. Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ den topnâ
sot nângânângâ zingi Anutugât den nângâm
kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ
yatâ otziŋgi Kembugât a târârak ândine
zingiri dâp upap. Oi âlipnangât nep top
top, zo tuum bonnâ muyagibi. Oi Anu-
tugât topnâ nângâm biranbi. ¹¹ Anutu zâk
imbanj marinjâ. Zâk imbanj âsakjoot
zorârj kâtikŋan kwatziŋgi kâtigem ândine
kwâkziŋan kut nâi nâi yâmbât zari mân
lorem kin um bâbâlanjâk op sâiwap sâm
dukubi. ¹² Oi Ibâniŋj u âsakŋan ândiap,
zâknâ ândiândi kâtikât singi kwatniŋgip.
Zo Kembugât singi a nenjât singi upapkât
sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlanjâk
op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet.
¹³ Anutu zâk nâttâtik marinjngât bikŋan
gâbâ mâkâniŋgâm nanjngât kinj topŋan
nâambarip. ¹⁴ Nanjâ zâk tosaninjngât
sângânjâ pam bâliŋan gâbâ mâkâniŋgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igiknâ. Ka nanjâ
Anutugât holiŋâ sot topnâ muyageip.
Mârum hân kwâkŋan kut nâi nâi mân
muyagei nanjâ kândom muyageipkât
kâukniŋ ândiepnjak ândiap. ¹⁶ Anutuŋâ
sâi nanjandâ a top topnâ sot kut nâi nâi
sumbemân sot hânân zo muyageniŋgip.
Igaknâ sot mân igiknâ. Sumbem a âlipnâ
imbanjziŋjoot sot Sataŋ sot sumbem
arâpnâ bâliŋâ imbanjziŋjoot. A kutâ
sot zâizâiŋ zo aksik patâ nanjngât
imbanjandâ muyageziŋgip. Oi zo zâkkât
singi muyageziŋgip. ¹⁷ Mârumŋan a sot kut
nâi nâi mân muyagei zet nanjâ kândom
muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanjâ
zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnjâ op
ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikŋan
zem gâmap. ¹⁸ Kinj bitniŋngât kâuknâ
ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen
Yesugât kinj biknâ ândeindâ zâk kâukniŋâ
ândiap. Zâk ândiândi niŋgi zâkkât kâmurân
ândien. Nanjâ zâk mârumŋan gâbâ kândom
op mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut nâi
nâi aksik zorat kâuknâ upapkât mumuŋan
gâbâ kândom otniŋgâm zaarip.

*Yesuŋâ nen Anutu sot buku utnatkât
diiniŋgip.*

¹⁹ Anutuŋâ ziknâ imbanjâ sot ândiândiŋâ
sot holiŋâ nanjngâren dâbâk zimbapkât
nângi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut nâi
nâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa
okŋangâm ândiwen, nen Anutu sot buku
utnatkât nanjâ sâm pindi poru nagân moi
gilâmjandâ lumbenâ muyageniŋgip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârum Anutu
kâsa okŋangâm ândiwe. Zen Anutu
kândâtkum ândiwe. Nângânângâziŋj bâliŋ
oi lanj gulip ândim bâliŋâ top top op ândiwe.
²² Ka Kristonâ um salek kwatziŋgi Anutu
sot buku op zâkkât mâtenjan hâlâlû sot
tosa buŋ ândibigât a yatâ opnâ poru
nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren
nângâm pâlâtârj kwâkŋangâm kâtigem
kinbi. Den singi âlip muyagem zingip, zo
gulip opapkât mân loribi. Singi âlip zorat
bonnâ minam um bâbâlanjâk op mambât
ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuŋâ diiziŋgi
Anutugât mâtenjan ajun buŋ kinbi.

*Singi âlip a hân dâp zengâren lanj kârâm
ariap.*

Singi âlip zo zen Epaparanâ dâzâŋgoip.
Oi zenâk bunâ. Singi âlip zo a kamân dâp
dâzâŋgom arindâ nângâwe. Paulo nâ nep
zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât
op sâknam kwâkŋan ândiman.

²⁴ Kristonâ a kâmutnâ nenjât kâukniŋ
ândiap. Oi nen ombenjan kinj biknâ yatâ
ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nenjât
op sâknam nângip. Sâknam torenjâ nâi
nângânângân ziap, zo kwâkŋan zâibapkât
sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam

kwâknjan ândiman. ²⁵ Anutuñâ nep sârn nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otzingâm ândibat sot a hân nân goknâ sinji âlip dâzângom nangâbatkât sârn nigip. ²⁶ Sinji âlip den zo narâknâ narâknâ ekapjoot zei mân nângâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu ziknjak zâkkât sinji a nen sârn muyageningip. ²⁷ Oi den mârur tik zeip, zo a hânñâ hânñâ muyagezingâbapât Anutuñâ nângi âlip oip. Den zo bonjoot sot âsakjoot. Oi den zorat topnjâ itâ. Kristogât Kaapumñâ umziñan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakjoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topnjâ sârn muyagezingâmen. Oi girem den dâzângomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlatân op mem kâtigem nângânângâziñ yâmbâren gwâlantenjâsbapât yatâ upmen. ²⁹ Zen Kristo sot pâlatân op kâtigem upigât Kristoñâ imbanjâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzângua nângânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigawe sot a mân nigawe ârândân. Zengât op nebân sâknam patâ nângâman. ² Zen Anutugât den tiknâ zeip, zorat topnjâ nângâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nângâm kwâtâtem umziñandâ gâsâyagoi um bâbâlanj op kengât buñ ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nângânângâ sot top nângânângân mamñâ ziap. Oi zâk nângânângâ ninji den bonjogât topnjâ nângâmen. ⁴ A nâmbutnjâ zinj um gulip kwatzingâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlatân kwâknjanjâm târoyagom ândine zingitnjâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlatân urawe, zo yatik zâk sot pâlatân op ândibi. ⁷ Den bonnjâ mem ândim zâkkâren pâlatân op kinbi. Zen yatâ opnjâ topnjâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpângowe, zo lân kâtigem sâiwap sârn ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlatân op ândim umgât gom sambê mân kârur.

⁸ A zinjâ zo zengât arâpziñâ upigât den kelâknjoot dâzângom um gulip kwatzingâbegât umziñ galem orangâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânângâ den, sarâ, yennâ. Den zo sâkurâpziñangât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâknjan Anutugât holiñâ sot ândiandinj sot imbanjâ piksâm zei ândimap. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâinj sot kembu patâ

otningâm ândiap. Sumbem a âlipñâ sot bâliñâ sot wâke top topnjâ imbanjâziñjoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât sinji a nen zâk sot pâlatân oindâ ândiandâ nengâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut nâi nâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlatân utne umziñan bâliñâ zeip, zo sanjorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buñâ. Zen ândiandâ sânginjâ sâmbum pam Kristogâren pâlatân urawe. ¹² Tooyân sanjonzingawe, zorânâ Yesugât mumuñan târokwatzingip. Oi Anutu zâk imbanjogât Kristo mumuñan gâbâ mârgeip. Imbanjâ zo yatik nângâm pâlatân kwapme, zengâren zari Yesugât zaatzaatjan târokwatzingip.

¹³ Zen mârur bâliñâ op um mumuñâ ândine Anutuñâ tosazinj birâmñâ Kristo sot mârgeiziñj ândie. ¹⁴ Oi tosazinjogât den ekabân zeip, zo moloñâ poru nagân mândi buñ oip. ¹⁵ Yatâ opnjâ Satañ sot wâke zâizâinj sot imbanjâziñjoot timbâ kâmbamziñj mem kom sâmbum a ambân mâteziñan topziñj sârn muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A zinj um gulip kwatningâbegât gasâniñ kârur ândinat.

¹⁶ A zinj nalem nâmbutnjâ birâm ândibigât mo Yuda zengât kendon patâ mo mâik tâtatjogât, zorat den sâkziñan sâne mân nângâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonnjâ buñâ. Bonnjâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorân kândom gâip. Bonnjâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlatân upme. ¹⁸ A nâmbutjandâ sâkkât âknâle bâliñâ pâke kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mârâsibigât sâme. A yatâ zo, zinj kut nâi nâi uman eknâ zorat nângâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziñj lanj mem zâi pam den bon buñ, zo dâzângom ândime. Nângânângâziñj zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlatân mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniñâ. Nen kinj biknjâ yatâ. Oi kâukjan gâbâ sârnâmñandâ pâuksâm gem bonnjâ mem kâtikjan kwap saaningâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalem ningâm tânnângoi lâmbatnatkât imbanjâ zemñangap. Anutu zâk yatâ nângâm kubigi ziap.

Kâsap den a umân muyeip, zo mân nângânat.

²⁰ Zen Kristo mumuñan târokwapnjâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiandâ sânginjâ kândâtkomñâ dabân hângât a yennâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A zinj den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân mimban.” ²² Kut nâi nâi zo buñ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat opnjâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutugât den buñâ. Den zo a zinj umziñan nângâm sârn kwâkâyangâme. Zorat a zinj den yatâ zo sâne mân nângâbi. ²³ A yatâ zorân den

nângânangâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonnâ bunâ. Zo top nângânangânangât den bunâ. Zen sâkkât âknjale zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziņ mem geinam sâne den zorâņ den bonnâ yatâ opmap. Ka yatâ zorâņ bon bunâ. Zorâņâ sâkkât âknjale pâke mân kwâpap.

3

Sumbemân zâim ândiândiņ, zorat nângânânat.

¹ Kristo zâk mumuņan gâbâ zaatņâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatņan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanņâ bongen Kristoņâ den nângâm ândiap, zorarâk nângâm ândibi. ² Hânân den sâm âragume, zorat bunâ. Sumbemân den âlipņâ nângâm ândie, zorat nângâm ândibi. ³ Zen Kristo mumuņan târokwarâwegât a mumuņâ yatâ hân a zengât den bâliņâ zo mân nângâm ândibi. Wangât, ândiândiziņ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândiņ mâriniandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândârņ âsakņâ neuleņan muyagem ândibi. Zen zorat op nângâm ândibigât san.

Um sângiņâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âknjale bâliņâ zorat kendon ândim kut nâi nâi itâ zo birâbi. Laņ mâman, kut nâi nâi mân orotņâ sot sâkkât âknjale bâliņâ. A nâigât kut nâi nâi zorat âknjale mân upi. (A nâigât kut nâi nâiņangât âknjale orot, zo Anutu kândâtkum umziņ nâigâren pâpanņâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziiņ bâliņâ zo aksik upmegât Anutuņâ hâuņâ zingâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârûm kut nâi bâliņâ top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut nâi nâi bâliņâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliņâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sângiņâ sot orot mâme gângonâ zo lândim pegât zo aksik birâbi. ¹⁰ Oi um uņakņâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uņak Anutuņâ muyageip, zo kubigi nângânangâ sot opņâ zikiņ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topņâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiņ zo âkip. Yuda a sot Griik a, kwabâ kwarangâwe sot mân kwabâ kwarangâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristoņâ mâpotniņgâmņâ kâukniņâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombenjan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtârņ urâwengât siņgi âlip lum ândinat.

¹² Anutuņâ umņandâ gâsuziņgâm buku otziņgâm gâsum sâlâpziņgoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziņ giđiņâ oi um sânduk ândibi. Siņgi

âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziiņ bâliņ otziņgâne zorat hâuņâ mân otziņgâbi. Osetziņan tosa nâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuņâ tosaziņ birip. Zen yatik bukurâpziņangât tosaziņ birâbi. ¹⁴ Oi kut nâi nâi zo opņâ walâm umziņandâ gâsâyagom ândiândiņ, zo mem kâtigem ândine zorâņâ mâpotziņgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlâtârņ op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorâņâ umziņan nep tuubap. Zen lumbe opņâ um kânok op ândibigât Anutuņâ diiziiņgi. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nângip. ¹⁶ Kristogât den osetziņan laņ kârâbapkat kâtigibi. Oi nângânangâ den top topņâ kwâkâyangâm galem orangâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumņâ mem bâbâlaņ kwatziņgi mâpâmâpâse kep sângiņâ sot siņgi âlipkât kep mimbi. Umziņandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkâyangâm mimbi. ¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakarâpņâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dârâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsiņgiņâ laņ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristoņâ imbanâ zingâbap. Zorat Anutu Ibâniņ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtârņ urâwenâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziņangât ombenziņan ândim sâtziiņ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziņ buku otziņgâm ândibi. Ambirâpziņ kârâpņoot mân otziņgâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziņ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziņandâ nângi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziņ ziiņgit um kâlak upegât kubikziņgânâm kut nâi kârâpņoot walâwalâņ mân otziņgâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziņ zengât sâtziiņ lubi. Zo a ziiņ ziiņgitne âlip upapkât bunâ. Kembu hurat kwâkâyangâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opņâ bunâ. Kembugât op bâbâlaņâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sângânņâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliņangât nep tuugi zo yatik hâuņâ yâmbâtņâ mimbap. Kembuņâ kore a sot a patâ dâbâk otziņgâmop. Zâk hâtubâtu mân otziņgâmop.

4

¹ A patâ zengât den sa nângânek. Patâziņâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakarâpziņ kut nâi nâi târârâgâk dâpziņan galem otziņgâbi.

Ninâu sâsâņangât den.

² Kolosai a, zen âsâbâņ ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi nenđât op ninâu sâne

Anutuñâ sinji âlip sânatkât mâtâp muyageninji Kristogât den mârûm tik zeip, zo sâmbuyaginât. Nâ den zo dâzânggom ândiwangât um kâtik, zin kâsa otnim gâsânôm tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuñâ betnan mine bâbâlañ op Kembangât den zo sâmbuyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtñan gok, zen sot kândiangâm gulip ândiândin mân op kut ñai ñai nângâmñik upi. Kembangât den dâzânggonam ândibi. ⁶ Dinziñâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzânggobi. Zen yatâ opñâ a den melañ dâzânggonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den sinji zo Tikikonâ otziñgâbap. Zâk Kembangât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeninâ sot Kembangât kore a sât luluñoot. ⁸ Zâk zengâren gam den sinji otziñgâbapkât sângongua gaap. Um bâbâlañ kwatziñgâbapkât op zengâren gaap. ⁹ Oi bukuniñâ Onesimo, Kembangât sât luluñ a zengâren gokñâ, zâk ârândân sângongua gamñâ kut ñai ñai ziren âsagiap, zorat den sinji dâzânggom nanjâbobot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepânâ Mareko sot Yusito, kutñâ ñai Yosua, zinñâ nângâziñge. (Marekogât den mârûmñan dâzânggowan. Zâk zengâren gâi buku okñangâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, zinñâ Yuda a zengâren gâbâ muyagiwe. Zinñâ Anutu um topñan ândiândinñâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutñâ Yesu sot pâlâtân urâwe, zengâren gâbâ ñai mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zengât kamânân gokñâ a ñai, Epara, Kristogât kore a, zâkkât nângânângân Kolosai a zengâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutugât diñangât topñâ nângâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbân ninâu sâmbuyaginap. ¹³ Zâkkât topñâ nângâmangât itâ dâzânggobâ. Zâkñâ zengât opñâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokñâ Kembangât sinji a ambân kâmut ândie, zengât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniñâ Luka, zet nângâziñgâbobot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniñâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zengât nângâm sâtâre opman. Den zo sapsûm ziñgâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nângâm nanjâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zengâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zengât ekap ñai kulemguan, zo yatik zen ziñgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembangât gigip, zo mulunâk tuum birañban.”

¹⁸ Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ ñaiñâ kulemgua. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzânggozângonñâ zengâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlatârj upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzângo zângoŋj sot um lumbenâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbâŋ zengât op Anutugâren sâiwap sâim dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nângâm ândimen. ³ Zen nângâm pâlatârj zingângât op Kembu kore okŋangâme. Zen umziŋandâ Anutu gâsum pâlatârj kwap nep tuume. Kembuniŋâ Yesu gâbapkât um bâbâlaŋj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nângâm Ibâniŋâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nângen. Anutuŋâ umŋâ gâsum sâlâp zângoŋj gâsum sâlâp zângoŋj.

⁵ Yatâ otziŋgipkât den sinŋi âlip mem ga dâzângoindâ den yennâ mân oip. Zo imbanŋgoot sot Kaapum sot oip. Den zo nângâne umziŋan giarip. Nen zen sot ândim kut ŋâi ŋâi urâwen, zorat topŋâ ek nângâwe. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânge.

⁶ Nengât orot mâme ek nângâwenâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo ekŋâ yatik moliwe. Zen sinŋi âlip nângâm mem ândiwe. Sinŋi âlip sâknam kwâkŋan mem ândine Tirik Kaapumŋâ mem bâbâlaŋj kwatzinŋi sâtare op nângâwe. ⁷ Zen Kembugâren nângâm pâlatârj kwâkŋangâne Makedonia sot Grih hânân sinŋizinj nângâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den sinŋi kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den laŋ kârâm âi Makedonia sot Grih hânân muyageip. Oi zorik bunâ. Zen Anutu nângâm pâlatârj kwarâwe, zorat den sinŋi kamân dâp ari nângâne niŋâ mân dâzângowen. ⁹ Zen ziŋŋak nen zengâren ga nep tuugindâ bonŋâ muyageip, zorat den sinŋi dâtnângome. Oi zen lopo yennâ, anâ tuutuuj, zo kândâtkom Anutu, ândiândi mariŋâ bonŋâ mâte okŋangâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nannâ Yesu mumunŋan gâbâ mângeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kukŋangât bonŋâ zo sâi neŋgâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlaŋj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonŋâ

muyageip, zorat sinŋi ziŋŋak nângâm nâ zo yatâ sâim dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembuŋâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon bun mân oip, zo ziŋŋak nânge. ² Mârûm Pilipi kamânân nângom mem ŋâi ŋâi otningâwe, zo nânge. Yatâ otningâne Anutuŋâ betniŋan mei kenŋât bun zengâren gam ândiwen. Oi a doŋbep kâsa otningâne laŋ Anutugât den sinŋi zo sapsom zingâwen. ³ Um bâbâlaŋj den sâmen, zo nângâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutuŋâ niŋgiri âlip opmap. Den sinŋi âlip sânatkât sâim niŋgip, zorat dâp sâmen. A ziŋ niŋgitne âlip upapkât bunâ. Anutuŋâ nengât nângi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umninangât top ekmap. ⁵ Zen nengât topniŋ nângâme. Nen mân kâit zângomen. Mân elak zângomen. Oi zengâren kât sikumgât âkŋâlê mân urâwen. Zo Anutuŋâ nângi ko san.

⁶ A kutâ otziŋgânâkât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut ŋâi ŋâigât sâindâ dâp upap. Zo nângâmŋâ zen mo kamân nâmbutŋâ zen a kutâ otziŋgânât mân sâwen. ⁷ Bunâ. Ambân ŋâiŋâ murârâpnâ on galem otziŋgâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otziŋgâwen. ⁸ Nengât âkŋâlê zengâren zeipkât Anutugât sinŋi âlip dâzângonat kât zorik bunâ. Nen kore otziŋgâm ândinam urâwen. Uminiŋâ zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpniŋâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut ŋâi ŋâi zo mân minam ŋâtik sirâm nep kârâpŋoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatzinŋânâkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den sinŋi âlipŋâ dâzângowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniŋ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târârâkŋâ, tosa bun ândim Kembugât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen. ¹¹ ŋâi itâ nângâme. Ibâŋandâ murârâŋâ den dukumap, zo yatik niŋŋâ den dâzângowen. Um bâbâlaŋj den sot girem den dâzângowen. ¹² Anutuŋâ zâkkât um topŋan sot âsakŋan ândiwe sâim diizingâmap. Oi zen zâkkât a bonŋâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzângowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otziŋgâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzângoindâ nângâne a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziŋan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbâŋ Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlatârj urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen

Yuda a zinjâ kâsa otzingâm sâknam zingâwe, zo yatik zengâren kamârâpziñandâ zângom sâknam zingâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliningâbi. Zen Anutuñâ zingiri mân dâp uap. Zen a kâmutnjâ kâmutnjâ kâsa otningâme. ¹⁶ A hân nâin goknjâ den sinji âlip nângâbe sâm pake kwatzingâme. Hân nâin goknjâ zen Kembugât sinji a upigât âkonzingap. Tosazinâ târokwap utne patâ oi tosazingâgât op Anutugât kuk zo zengâren âsagezingap.

Paulo zâk zengât op umnjâ sisiwalon oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniñandâ ziren mâik nâi ândien. Umninjâ ko zen sot tap zingitnatkât otningap. ¹⁸ Oi zo ga zingitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk nâin nâin gâbam ua Satanjâ mâtâp pake kwap gâip. ¹⁹ Kambu Yesujâ gâi ko nen mâtenjan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nângen. Nen zengâren gam nep tuugindâ bonnjâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Paulonjâ Timoteo sângongui arip.

¹ Net zengât nângâm kwâkâ op net niknjik Aten kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniñâ Anutugât nep a ândim Kristogât sinji âlip sâmap. Zâknâ zengâren gam nângâm pâlatânziñ mem kâtikñan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimnjâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Sinji âlip zo sânduknjâ ândim nângânatkât mân sâm ningip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânjan itâ dâzângowen, “Nen sâknam nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ mariñandâ kâitzângoi nep zengâren tuuwen, zo bon buj opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Sinji âlip dâj mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângâm pâlatân sot buku orotzingâgât den sinji dâtnângoip. Oi zen nengât donjep umâlip nângâme. Oi nen zingitnat sâmen. Zengoot yatik nen ningitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpniñâ, nen ziren sâknam kwâknjan ândim zengât nângâm kwâkâ op umnij gwârâ oip. Nen yata ândimnjâ nângâm pâlatânziñgât sinji nângâm umnij diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kambu sot pâlatân op kâtigem ândine umnij diim gei ândinat.

Kembugât den zengâren zimbapkât Paulonjâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga zingitnjâ Kembugât den nâmbutnjâ tânzângomnjâ târokwap zingânatkât âsâbâñ ninâu kâtiknjâ sâmen. Nângâm pâlatânziñâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniñâ sot Kembuniñâ Yesu zikñak diiningi zengâren gânat. ¹² Zengâren ko Kembujâ tânzângoi buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântensâi ziñâ sot a nâmbutnjâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi Anutuñâ tânzângoi umzîñ mân loribap. Oi Kembuniñâ Yesu, zâk sot sinji a târâraknjâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniñâgât mâtenjan um salek, tosazin buj kinbi.

4

Um sumun buj, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kambu Yesu sot pâlatân op den nâi sa nângânek. Zen ândi mâmanziñ kubik ândine zingiri âlip upap, zorat dâzângowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kambu Yesugât sâtkât den dâzângowen, zorat mân kwakme.

³ Anutuñâ itâ sâmap, “Bâliñâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nângânek. Zen laj mâman a ambân, zengât mâtâp mân lâjbi.

⁴ Zen nâi ziknjik ziknjik Anutugâren târârak ândim ziknjâ ambinnik mem galem upap.

⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângâñgâm âknâleziñangârâk ambân laj minzingâm birâzingâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Nâi zâk dângon walâm bukuñangâren kâmbu oi Anutuñâ zorat hâujâ pindâbap. Den girem zo mârumanjâ sâm muyagem dâzângowen.

⁷ Nen um sumun ândinatkât bujâ, um salek ândinatkât Anutuñâ diiningip. ⁸ Zorat nâi zâk den zo birâbap zo ko agât den bujâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuñâ Tirik Kaapum umziñan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kambu zikñak buku upigât den umziñan pâmap. Zorat zen buku upigât den donjep mân sâm kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântensâbapkât dâzângowen.

¹¹ Oi den itâ sâm dâzângowen, “A ambân âkon op yen tap den laj salâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziñangât nângâne ginjâ oi bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândibi.” ¹² Zen bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândim sambe kwâknjan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a zinjâ orot mâmezîñ zo eknjâ hurat kwatzingâbi.

Yesu gâbapkât den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik zinjâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzângonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumuñan gâbâ zaarip, den zo nângâm itâ nângânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuñâ zâkkât kâmut op muwe, zo mângizingâm diizingâm zâibap.” ¹⁵ Oi ñâi zi Kembugât den dâzângonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuñâ gâbap, narâk zoren niñâ a muwe, zo mân kâdom otzingâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuñâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtân op muwe, zen kâdom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatñâ nen minduningâm zengâren târokwatningâm unumunmân diiningâm zari sumbem kabâñan Kembu sot kândiangânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâm âragum nângâm umziñ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkñangât den zo wangât donjep kulemgum zingânat? ² Ziinjâk itâ nângâme, “Mân nângâm ândine kâsâziñ ñâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nângindâ âsagibap.” ³ Oi a zen âlip lumbenjan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagon zo muyagezingâbap. Ambân kâmbonjoot ñâi, zâk katep âsaâsagiñ narâkñâ mân nângi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko ñâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa zinjâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakñâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ñâtik sot ñâtâtikkât kâmut buñâ.

Narâk mân nângengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutñâ zinj uman zine zen zo yatik mân zimbî. Nen galem orangâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen ñâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik ñâtigân too nem bâlij top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât sinji op ândienñâ umniñ galem op ândinat. Oi nângâm pâlâtân sot buku orotñâ, zorâñ kâmbangât hâmbâniñ upap. Oi kubikñâ diiningâmap, zorat nângânat. Zorâñâ kâmbangât irâmarâkniñâ oi akum ândinat. ⁹ Zo itâgât. Anutuñâ nenngât kukñangât sinji mân sâip. Kembuniñâ Yesu Kristoñâ kubikniñgi zâkkât sinji utnatkât sâmap. ¹⁰ Zâkñâ nenngât op moip. Zorat nen momñâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtân utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen sinji âlip mem

kâtigem ândibigât dâzângone âragwârangu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtñâ hurat kwatzingâm a nâmbut tânzângobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikñâ ñâi dâzângonâ. Zengâren sâknam nep tuume sot Kembugât kâmurân patâziñ op ândime, zen hurat kwatzingâbi. Zen den dâzângome, zo zengât sâtziñ lubi. ¹³ Zen nepziñangât op buku otzingâm nângâzingâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâron den dâzângua nângânek. A konam ândime, zen girem dâzângobi. Singi âlibân lorem ândie, zo tânzângobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzângobi. Zo yatâ a otzingâm ândim um taan mân nângâbi.

¹⁵ Bâlij otzingâne hâuñâ mâkâbegât galem orangâm ândibi. Ziinjâ sot a nâmbutñâ zen kut ñâi ñâi âlipniñ orangâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi. ¹⁷ Âsâbâñ ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut ñâi ñâi zengâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuñâ sâm zingap.

¹⁹ Tirik Kaapungât kêrâp zo mân lâmuñbi. Kaapungât den mân kwâkâbi. ²⁰ Anutugât den zo sapsune nângâne yenñâ mân upap. ²¹ Den zo nângâm kâsâpkubi. Âlipñâ oi mem ândibi. ²² Bâlijñâ top topñâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbenâ mariñâ, Anutu, zikñak sanjonzingâm kubikzingi um salek op nangâbi. Oi kaapum sot um dâpziñ sot sâkziñ hâlâlû zeî Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâñan tosaziñ buñ kinbi. ²⁴ Gâsuzingipñâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum nangâbap.

²⁵ Bukurâp, zen nenngât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembugât op buku buku op luyangâbi.

²⁷ Nâ Kembugât mâtenjan dâzângobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum zingâne nângâbi.

²⁸ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ tânzângoi um lumbe zengâren zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlatân upme, zengât ekap zi kulemgum zingen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimbap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nanggâm pâlatânziñâ zo gwâlântensâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânetâ sâknamân ândim nanggâm pâlatânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nângindâ âlip opmap. Oi zorat den singi kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzângomen.

Kembu zâk hâuñangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyagezingâmap, zorat itâ sâbi, “Anutunâ den hâuñâ sâsân narâkñan kut ñâi patâ otningâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutunâ zengât nângi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutunâ nanggâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otzingâbap. Sâknam zingâme, zen hâuñâ yatik sâknam zingâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nanggâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbanâziñoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otningâbap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nângânangâme sot Kembu Yesugât singi âlip nanggâm birâme, zen hâuñâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâteñan gâbâ kâbakñezingâne sâknamân geim Anutu imbanangât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpnâ nenngâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nanggâm pâlatân kwarâwe, zen aksik zâkkât nanggâne imbanâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzângowen, zo nanggâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuninâ zâk gâsuzingip dâp kubikziñi ândibigât tânzângobap. Oi imbanâñandâ tânzângom kut ñâi ñâi âlipñâ

nângâm, nanggâm pâlatânngât nep bonñâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlatân op âsakñoot upi. Zo Anutuninâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsagezingâbap.

2

A nâmbutñâ zinjâ den singi âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândiangânatkât den dâzângua nângânek. ² A nâmbutñâ, zen Kembugât narâk mârûm gaap sâm Kaapungâren sâm mândâbi. Zo a lâuziñandik sâm târokwapî mo ekap nenngâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatzingânam yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot kenngât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatzingâbegât galem orangâm ândibi. Kembugât narâkñâ mâte upâ sâi a donbep patânâ singi âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuñ a imbanoot, zâkñâ muyagibap. A zo simân tâmbetagobapkât singi. ⁴ Zâkñâ zâizâiñ op Anutu sot kut ñâi ñâi anâ mâpâsime, zo kâsa otzingâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatñan tap zikñangât sâbap, “Nâ Anutu.”

⁵ Nâ mârûm zengâren ga ândim zorat dâzângowan, zo nânge. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânge. Pâke zo buñ oi zâkkât narâkñâ zo muyagibap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâliñandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutugât den kukuñ a, zo âsagibap.

Sarâ imbanâ muyagibap.

⁹ A zo Satanjâ mam okñangâm imbanâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topñâ topñâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbutñâ den bon nanggâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagonangât singi upme, zen bâliñandâ mem um gulip kwatzingâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutunâ sâi sarâ mamñâ muyagei sarâ denân pâlatân op mem ândibi. ¹² Zo yen buñâ. Den bonñâ zo birâmñâ kut ñâi ñâi bâliñâ zorat âkñâlîme. A zo zen hâuñâ zingâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuñ a zo âsagei Kembu Yesugât lâunñan gâbâ Kaapungñâ gamñâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpnij, zen Kembunâ mârûm buku otzingâm gâsuzingip. Kaapungñâ um salek kwatziñi den bonñâ mem ândim zâkkât singi upigât sâip. Zorat âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den singi âlip dâzângoinâ nanggâm Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakñâ upigât diizingip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemñâ den dâzângowen

sot ekabân kulemgum zingâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembuniñâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniñâ, zâknâ umñâ gâsuningâm umâlepñangât op umâlep zinzij kâtik muyagem niñgip. Oi bonñâ biken minat, zorat nângâm um bâbâlañ op mambât ândinatkât sâip. ¹⁷ Oi zâknâ umziñ diim gem tânzângoï nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A zij Paulo beknjan mem ninâuñâ tângubigât sâip.

¹ O bukurâp, den nâi itâ ziap, zo nângânek. Nenggât op ninâu sâne Kembugât den lañ kârâm âibap. Oi zengâren kâtigem bon oip, zo yatik a zengâren op âibap. ² Anutuñâ galem otñiñgi bâliñ mâme a zij mân nângobigât ninâu sâbi. A donjbepp zen Kembu mân nângâm pâlâtâñ kwâknanggâme, zorat.

³ Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâknâ galem otzingâm tânzângoï bâliñ mariñandâ mân tâmbetzângobap. ⁴ Zen den dâzângoindâ nângâm lum ândimeñâ ândibi. Nen Kembugât op zengât um zâgât mân upmen. ⁵ Kembuñâ umziñâ diigi Anutu umñandâ gâsâzângomap, zo nângâm Kristoñâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zengât den.

⁶ Bukurâp, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzângoindâ nângânek. Osetziñan gâbâ buku nâmbutñâ nepziñ tuum ândibigât dâzângowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lâñâwen, zo yatik moliniñgâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapñâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalemm sângân buj mân nem ândiwen. Bujâ. Kanpitâ mân kwatziñgânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betñâ muyaginatkât sirâm nâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkât Kembuñâ mân sâmm niñgip. Nep a nepñâ tuumñâ sângâm mimbap, zorâñâ bâbâlañ. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niñgitñâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzângowen, “Nâi zâk konam ândibap zo ko nalemm mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den siñgi itâ gâi nângâwen, “A nâmbutñandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den lañ sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzângoindâ nângâbi. Zen uruñsâmm nepziñ tuune bon oi ziñan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipñangât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum zingen, zo a nâiñâ biri topñâ sâmm muyagem birâne zikñjik ândim anun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuniñâ sâmm buku okñangâm den girem dukubi.

¹⁶ Kembu zâk lumbegât mariñandâ lumbe muyageziñgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuñâ zen sot ândibap.

¹⁷ Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ nâiñâ kulemgup. Ka âkââkâñan zi ko Paulo ni-nak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziñan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

¹⁸ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ tânzângoï um lumbe zengâren zem zimbap. Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkat mambât ândimen, zet Aposolo nep sâam niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângożângoñ, buku orotñâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutñâ, zinjâ den sinji âlip sâm gulipkume, zen kwâkâzingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yennâ sâm a tengânâ tengânâ ândim gawe, zo zengât sinji sâm kwâkâyanggâme. Anutu kubikkubikkât dennâ, zo nângâne yennâ opmap. Zen kut ñâi ñâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Sinji âlip sâmen, zorat bonñâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buj sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziiñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm zingâzingân a utnat.” Yatâ sâmjâ dinziñâ sot gurumin den zorat topñâ mân nângâm laj sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsânâ.

⁸ Kembugât gurumin den Mosenâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipñâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ kubikangâm ândieândâ dâp upap. ⁹ Zorat topñâ itâ ziap. Gurumin den zo a târârakñâ zengât sinji buñâ. A itâ zo zengât sinji. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sunun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângożângoñ, kâmbam ku. ¹⁰ Laj mâman a, anjandik ayân bâliñ mâme. Anjâ katep diim âim anjân kârâmñâ katepkât torerâpñâ zengât kât sângân nine ko katep zo zingâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâteñan sarâ sâm kâtigime. Kut ñâi ñâi Kembugât den bonñâ kâsa miñangâmap. Kut ñâi ñâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembunñâ zâkkât den bonñâ sapsun

zingâm ândibatkat sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkangâmen, zâkkât sinji âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesunâ Paulo tosanjâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanñâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâknâ nângânigi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mârurñan zâk sâm bâliñ kwâkangâm arâpñâ zângom kâsa minzingâwan. Nâ nângâm pâlâtânñâ buñâ. Kembugât topñâ mân nângâm laj orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângożângoñandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opñâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliñ mâme a kubikniñgâbam hânân geip. Den zo bonñâ. Den zo a pisuk patâ zinjâ nângâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliñ mâme a zengât patâziñâ, zo nâ. Nâ mârur yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliñ op ka op ândia mân birânigip. Buñâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topñâ itâ. Tânzângożângoñ, zo nâgâren pâi a zen zo ekñâ nângâm pâlâtân kwâkangâm ândiândi kâtikñan bagibigât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumunñâ sot mân igikñâ, Anutu kânok, zâkkât kutsinjiñâ zo âsak neulenoot zem zâimâbap. Zo perâkñak.

Paulonâ Timoteo sinji âlipkât kâwali nep tuobapkat sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârur a sâtnâ zen gâgât op Kaapungâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nângâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtângâ kâtigem zei umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutñâ zinjâ um salek ândiândiñ birâmñâ nângâm pâlâtânziñ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zengâren gâbâ ñâi Hemenai oit ñâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satañgât bikñan zâparâwan. Oi Sataññâ sâknam ziki den bâliñzikñâ zo birâbobotkat zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutñâ dâzângobâ. Kâdom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorân zinjâ sot a nâmbutñâ zengât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândân tânzângom zengât op ninâu sâbi. Oi galemnângone târârak ândim lumbeñâ op sândukñan ândinat. ³ Zorân âlip upap. Kubikkubikniñâ Anutu, zâknâ zorat nângi dâp upap. ⁴ Zâknâ a aksik patâ den bonñâ nângâm sumbeñgât sinji upigât nângâmap. ⁵ Anutu kânokñak ândiap.

Oi Anutu sot a osetnijan a kânoknijan ândiap, Yesu Kristo. Zâknâ a pisuk patâ nen sumbemgât singi utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâknâ ândiândinjâ birâm aksik patâ nengât suupniņ meip. Zorat den singi sâsâņ narâk mâte oi sâne laņ kârâm ariap. ⁷ Zorat singi sâsâņ sot Aposolo ândibatkat gâsum sâlâpnogip. Oi hân nâin nâin goknâ den bonnâ sot nângâm pâlâtâņgât topnâ kwâkâm zingâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buņâ, bonnâ san.)

A ambân zengât den.

⁸ A zengât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zengât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâņ neuleziņ upap. Oi neule top top sângân zâizâiņ mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembangât singi ândinat sâmenâ orot mâme âlipnâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen giginâ ândim kindap kwatne a zen Kembangât den sâne nângâbi. ¹² Ambân nâ a Kembangât den kwâkâm zingâbap mo a walâzingâm den nâi sâbap, zorat nânga dâpnâ mân upap. Zâk yen uruņsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ mariņandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliņ oip. ¹⁵ Ambân, zâk katep mimiņanġârâk ândibap, zo ko nângâm pâlâtâņ sot buku orot sot um salek sot gigin op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuņâ gâsâzâņgobap.

3

Yesugât kâmurân a satnâ ândie, zengât den.

¹ Nâi zâk Yesugât kâmurân a sâtnâ ândibatkat sâbap, zâk nep âlipnâņgât oknâņgap sâsâņâ. Den zo perâkņak. ² A zâk târârak ândimnâ ambân kânok sot pâlâtâņ ândimâp. A yatâ zo a sâtnâ kwânâņgâban. Oi umnâņgât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotņik opmap. A lomba buku otziņgâm kwâkâm zingâziņgân nep zo târârak tuubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumbenâ op ândibap. Kât sikumgât âkņâle mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dâņ galem otziņgâbap. Murarâp girem den dâzâņgosi sât lulu op ândibi. ⁵ Nâi zâk ambâ murarâp dâņ mân galem otziņgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziņgâbap? ⁶ Oi a nâi um kâtik ândeipnâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwâip, zâk a sâtnâ mân kwânâņgâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiņ oi Sataņnâ kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtņan ândie, ziņâ a nâigât nâņgâne dâp upap, a zorâņ a sâtnâ ândibap. Ziņ sâm

bâliņ kwâkâņanġâne Sataņgât ârâmbâġan gâsubapkât san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waiņ too doņbep mân nimbi. Kât sikumgât âkņâle mân upi. ⁹ Den singi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰ Zen kânņan mâsikâziņgâm Yesugât kâmurân nep tu-une âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm ziņgâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziņanġât kendon ândim den sânetâ bonnâ upap. ¹² Galem a nâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtâņ ândibap. Zâk murarâpnâ sot kut nâi nâi gâkâņâ dâņ galemziņ upap. ¹³ Galem a nâi, zâk nepnâ tuugi âlip oi a ambân ziņ sâm âlip kwâkâņanġâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtâņ opnâ kenġât buņ nepnâ kâwaliņoot tuubap.

Singi âlip zorat den kombâņâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut nâi nâiņâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zengât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariņâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonnâ sot kombâņâ mem ândien. ¹⁶ Singi âlipniņanġât topnâ yâmbâtnâ tik pam zeip, zo Anutuņâ sâm muyageip. Zo âlipnâ sot sâtâreņoot. Den zo itâ.

“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumnâ topnâ sâm muyageip. Sumbem a ziņâ igâwe. Hânņâ hânņâ a zengâren singiņâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nângâm pâlâtâņ kwarâwe. Neule âsakņan mem zarip.”

4

Sataņnâ a umziņ mem gulipkoi singi âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânņan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutņandâ singi âlip birâm um gulip op Sataņ sot wâke, zen sot pâlâtâņ op zengât den nângâbi. ² Zo ko sarâ anâ umziņâ heban oipkât a kâitzâņgom itâ dâzâņgobi, ³ “Ambân mân memnâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonnâ itâ nângâmen. Anutuņâ nalem top top pam nanġip. Oi nen zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwapnâ nalem zorat sâiwap sâm ninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zo âlipniġigâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkâņâ mân

ziap. ⁵ Anutugât denñâ sot ninâuñandâ nalem zo mâsop mem hâlâlû paip.

Um bâbâlanjân nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzângoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nângâm pâlâtân den sot sinji âlip topñâ nângâm lum gâin, zorân umgan zem tângogi ândiban. ⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlâlulû sâme, zo birâban. Gâ Kembangât mâtâbân târarak ândim umgâ kubikanjâm ândiban. ⁸ Sâkniñâ kubikanjâm ândiândi, zo bâbâlân sot yenñâ yatâ. Kâ Kembangâren nângâm umniñ kubikanjâm ândiândiñ, zorân bonjâ. Zorân hânân sot sunbemân ândiândi muyageningâbapkât sâsânjâ. ⁹ Den zo bonjâ. A aksik nângâm nanjânat. ¹⁰ Oi nep zorat bonjâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi marinjâ, zâkkât nângânângâyân upmen. Zâknjâ a hân dâp nen kubikningâbapkât imbanjâ zemñanji ândiap. A nângâm pâlâtânñiñoot, zâknjâ perâknjak nenjât kubikkubikniñ op galemniñ opmap.

Timoteo ândi mâmanñanğat den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzângoban. Kut nâi nâi zo nângâm upigât girem dâzângoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a zinj gâgât nângâne giginjâ mân upap. Gâ dingâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nângâm pâlâtân sot um salek ândim Yesugât kâmut zengât mâteziñan ândim mâtâp âlipñâ lân tirâpziñgona gekñâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim sinji âlip sâlâpkum zinjâm dâzângom ândiban. ¹⁴ A sâtñâ zen Kaapungâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziñjâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorat nângâ kwâkâ op nepkâ imbanjâ tuuna bonjâ muyagei ek nângâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op sinji âlip sâsân nep sâm gigip, zo ârândân galem upan. Gâ nep zo âsâbân tuum ândiban. Yatâ upan zo ko dingâ nângâme sot gikâ ârândân ândiândi âlipñan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ nâi dukubam den kârâpñoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katêp âtâ murâpnâ sâm den dâpziñanâk dâzângoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzângoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târarak kin den dâzângoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ,

zengât op san. ⁴ Malâ nâi nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko zinjâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziñ galem otziñgâbi. Oi ombenjan kut nâi nâi zinjâwê, zorat tosa zo zinjâ mâkâbi. Anutuñâ zorat nângi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk ziknik ândim Anutugâren nângâm pâlâtân kwap wâratkubap. Oi âsâbân kut nâi nâigât kwakñjâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, “Zen lañ ândibi zo ko mumuñanğat sinji op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzângom kâtigena tosa buñ ândibi. ⁸ A mo ambân nâi, zâk torerâpnâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâñ mân galem otziñgâbap, zo ko zâk sinji âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutñâ walâziñgâm bâliñâ oip, zorat.

Malâ topziñ nângâbi.

⁹ Malâ nâi zâk kendonñâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtân op ândeip, zo yatâ zo kutñjâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ nâi nan bârarâp buñ sot torerâp buñ, zâk Yesugât kâmut zinjâ on galem upigât kutñjâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buñjâ, zorat topñâ nângâbangât sâm mâsikâziñgaban. Nan bârarâp minziñgâm dâñ galem otziñgip mo buñjâ? Zâknjâ lomba a ambân buku otziñgip mo buñjâ? Yesugât sinji a on galem otziñgip mo buñjâ? A sâknam nângâne betziñan meip mo buñjâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buñjâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topñâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziñjâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâziñgaban. Zen yatâ zorân lañ ândiândiñanğât otziñgi a minam Kristo kândâtkubi. ¹² Oi mârûm Kembangât nep tuubigât den sâwe, zo lonjiñne tosañoot opmap. ¹³ Oi zorik buñjâ. Nepkât mân nângâm mirâ lâknjan nem obândime. Oi zorik buñjâ. Den bon buñ sot den bâliñjâ lañ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân zinj a dum mem murarâ minziñgâm mirâ umñan ândie, zen on galem otziñgâbi. Yatâ op ândine kâsa zinj sâmbâliñ kwatniñgânâ den kârûm birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutñandâ mârûm mâtâp âlipñâ birâm Satangât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân nâi zâkkât toren malâ nâi ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, zinjâ galem upi. Ka malâ nâi torerâpziñ buñjâ zo ko kâmut zinj galem otziñgâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, zinjâ Kembangât nep kâtigem tuune âlip oi kut nâi mem zâi pam otziñgâbi. Sinji âlip sâme sot kwâkâm zinjâme, a zo yatâ otziñgâbi. ¹⁸ Galem a

ziņ nepkât sângân mimbi, zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den ñâi itâ,

“Nep a zâk nepkât sângân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânokñâ galem a ñâi denân pambâ sâi mân nângâbi. A zagât mo karâmbut ziņâ den sâsâņņgât sâne nepñâ tuuban. ²⁰ Galem a ñâiñâ bâliņ op mân biri a kâmut zengât mâteziņan den sâm kubikņangâna nâmbutñâ ziņâ ekñâ kengât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpñâ zengât mâteziņan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâņâk galem otna ñâi mân gibap. Oi umgangârâk a ambân laņ mân otziņgâban. Hâtubâtu mân otziņgâban. ²² Gâ a nepkât mâsop kâukziņan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosaņâ gâgâna zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliņangât den.

²³ Gâ umgan mâsek âsâbaņ muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Waiņ too mâik ñâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutñâ bâliņâ utne sinniņandâ ikmen. Ekñâ hâuñâ mimiņangât siņgi sâmen. A nâmbutñâ ko bâliņâziņâ tik ziap. Zo beknan muyagei hâuñâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nangâbap.

6

Kore mâman a, zengât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpziņâ hurat kwatziņgâm dînziņ lubi. Anutugât den sot kutñâ sâm bâliņ kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutñâ patârâpziņâ Kembugât siņgi ândime, zen mân mem gei kwatziņgâbi. Zen Kembugât opñâ buku kânok uen sâmñâ mân mem gei kwatziņgâbi. Patârâpziņ zen Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâne buku otziņgâmap, zorat opñâ um bâbâlaņan kore otziņgâne dâp upap. Gâ den zi dâzâņgona nângâm yatik op ândibi.

Kât sikum laņ mân mimban.

³ A ñâi, zâk sâm gulip den ñâi sâm Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât den âlipñâ birâm ñâi sâbap, zâkkât itâ sânat, ⁴ “Zâk um gulip op sâkñâ mem zâim den bon mân nângâm den yenñâ laņ sap.” Den zorat bonñâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâm bâliņ kwâkwat, den sâgân sâsâņ. ⁵ Oi den sâm kwâkâkwâkâņ muyagemap. A zo umziņ gulip oi nângânângâziņ buņ oi kât sikum muyageniņgâbap sâm Kembugât kâmurân ândie.

⁶ Kembu sot pâlâtâņ oindâ tânnâņgoi nângindâ umniņ âkâbap. ⁷ Nen itâ nângâmen. Nen muyagem hânân bet bâsaņ gawen. Oi zo yatik momñâ bet bâsaņ âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniņgi nângindâ âki ândinat. ⁹ Kât sikum patâ minatkât sâme, zen sarâ mariņangât ârâmbâgân zâibi. Oi kut ñâi yenñâ sot bâliņâ top topņangât âkñâle muyagem zorat nângânâ sâm tâmbetagobi. ¹⁰ Kât sikumgât âkñâlenâ bâliņâ top top zorat topñâ uap. Oi a nâmbutñandâ zorat opñâ siņgi âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muyagiwe.

Ândiândi kâtikņangât kâtigibi.

¹¹ Anutugât siņgi a, gâ kut ñâi ñâi zo birâban. Gâ âlip opñâ târârak ândiândiņ sot siņgi âlip sot nângâm pâlâtâņ sot buku orot, kâtigigiñâ sot lâlôn kwatziņgâziņgâņangât kâtigiban. ¹² Oi gâ nângâm pâlâtângât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikñâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donbep mâteziņan sâm kâtigena nângâwe.

¹³ Anutuñâ kut ñâi ñâi ândiândi muyageziņgâmap, zâkkât mâteņan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteņan sâm kâtigeip, zekât mâtezikñan itâ sâm, sâm kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâm gigip, zo mem târârak kinna Kembuniņâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâkñâ mâte oi imbañâ mariñâ, a kutâ sot a zâizâiņ aksik zengât Kembu patâziņ, Anutu, zâkñâ hanġi mori Kembuniņâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk zikñik mumuñâ buñâ. Zâk âsakñâ umņan ândiap. Gootņan mân âibemgât dâp. Anñâ mân igâwe. Zâk mân ikpengât dâp. Sâm âlip sot Kembu nepñâ memñâ ândim zâimâmbap. Perâkñak.

Kombâñâ zinziņ kâtik muyaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziņgâp, zen girem dâzâņgona sâkziņ mân mem zâibi. Kut ñâi ñâi buņ orot, zorat nângâne zorâņ kombâñziņ oi zoren mân kâtigibi. Anutuñâ gom sambe muyageniņgi mem nen sâtâre op ândien, zorat nen zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândinat. ¹⁸ Oi sâm ziņgâna âlipņangât nep tuum umâlepât op kut ñâi ñâiziņ kâsapkum a kanpitâ ziņgâm ândibi. Oi siņgi âlipkât bonñâ muyagiwe. ¹⁹ Yatâ opñâ kombâñziņ ñâi zinziņ kâtik memñâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonñâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembugât den gigip, zo dâņ galemum mem ândiban. Oi a nâmbutñandâ nen nângânângâniņoot sâm den yenñâ mo bon buņ zo sâne nângâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutñâ den zoren mândâm nângâm pâlâtângât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzângozângon zo
zenğâren zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtnâ Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristonâ ândiândi muyageip, zorat den sa lanj kârâbapkat Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuninjâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângon, buku orotnjâ sot um lumbenâ gâgâren zimbap.

Timoteo nângâm pâlâtân bonnjâ zemjanjip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlû ândim Anutu kore okjanjâm gane kiunzinâ nânjâ yatik opmannâ sâiwap dukumjâ njâtik sirâm ninâu sâmgâman. Gâgât nângâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbân nângâman. Oi gâ geknjâ umâlip patâ nângâbatkât otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtân bonnjâ zemgigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkjanjâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtân kwâkjanjâm ândiat, zo nângan.

Kâtigem sinji âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nânjâ bitnandâ kâukkan pa Anutunâ imbanjâ gigip, zo ona sei kârâpnoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutunâ ninjip, zo kengât mân utnatkât ninjip. Kaapum zo imbanjâ sot buku orot zorat marinjâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum ninjip.

⁸ Zorat gâ Kembuninanjât den sinji sâmgâ muyagibam anjun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den sinji sâbam anjun mân upan. Anutunâ imbanjâ gibap dâp, nâ yatik, sinji âlipkât op sâknam kwâkjan ândiban. ⁹ Anutu zâknâ kubikningâm hâlâlû ândinatkat diiningip. Zo âlip urâwen zorat bunjâ. Ziknâk nângi zeip sot um lâklâkjanjât op yatâ otninjip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op sinji kwatninjip. ¹⁰ Oi zorat bonnjâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikninjâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâknâ mumunjanjât imbanjâ koi gei ko ândiândin zinzin kâtik muyageningap.

¹¹ Oi nâ zorat sinji sâsârj sot Aposolo nep tuubatkat sâmgâ nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkjan ândiman. Ka anjun mân opman. Nâ nângâm pâlâtân kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanjânootnjâ sinji âlip nep

sâmgâ nigip, zâknâ dâng galem otnigi Yesu takâtakânanjât narâk mâte upap.

¹³ Den bonnjâ zorat mâtâp tirâppowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkjanjâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumjâ umninjan ândimap, zâknâ mam otgigi den bonnjâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetzijan Pigelo sot Hemogene, zet ârândân. ¹⁶ Onesiporonâ tâk namâ a nâgât mân anjun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembunjâ Onesiporogât kâmut gâkânjâ tânzângobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmjâ um bâbâlanjâk kârunim muyagenigip. ¹⁸ Zorat Kembunjâ nângâm narâk patin um lâklâkjanjât okjanjâgabap. Zâk Epeso kamânân kore orotnjâ imbanjâ tuum ândeip, zo gikak nângat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtân ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donjep patâ zengât mâteziyan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât lulujoot nâmbutnjâ dâzângom ândiban. Oi a zo, zen kâwalizinjoot a nâmbutnjâ dâzângom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapnjâ dap op sâkkât nep top top zorat umnjâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetzijan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap. ⁵ Katep zinj kut njâi minam sârârak kârâme. Zengâren gâbâ njâinjâ mâtâp birâm njâin gâbâ âibap, zo sângân mân mimbap. ⁶ Nâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upanjâ nalemm bonnjâ kândom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbunâ dâgogon, zo nângâm kwâtâtiban. ⁸ Nâi zâk sâi umgâ pâronjsâi topnjâ nângâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât nângâm nângâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunjâ mumujan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât sinji âlip yatâ sâman. ⁹ Sinji âlipkât op sâknam nângâman. Oi um kâtik zinj nâgât nângâne bâlij mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât sinji âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât sinji a zengât op sâknam patâ nângâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne kubikzinjâ neule âsaknjâ zinzin kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonnjâ,

“Nen zâkkât mumujan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândân zaat ândinan. ¹² Nen zâk sot sâknam

nāngām kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânjanġindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbânġinġâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât denġâ bon upap. Nġai sâmnġa nġai sâsâġnâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Singi âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâtenjan sâm dâzângom ândina den yennġa mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yennġa, bon buġġa, zo âragum ândibi zo ko den zorâġnâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuġġa gâgât nânġi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonġġa tântâġ sâm ândiban zo ko Anutugât mâtenjan anġun mân upan. ¹⁶ Den yennġa sâne mân betziġan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op singi âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op laġ kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ nġai Hemenaiio sot nġai Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuġan gâbâ zat-zaat, zorat topġġa itâ. Yesuġġa mumuġan gâbâ zaat ândiândi uġakġġa mârur muġageniġġip. Narâk patin sâk uġakġġa mân minat.” Zet yatâ sâmnġa a nâmbutuġġa zengât nângâm pâlatânziġ mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonġġa.

¹⁹ Anutuġġa kât tandâ pâi ġiarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem nġai itâ ziap,

“Kembuġġa singi arâpġġa zingit nângâmop.”

Oi den nġai itâ ziap,

“Kembugât singi a ândien sâme, zen aksik bâliġġa kândâtġubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuġ, zorik buġġa. Nak sot hânġġa tuutuġ, zo ziap. Hâkop nâmbutuġan kut nġai sângân patâ zorâġ geibap. Nâmbutuġġa ko kut nġai nġai yennġandâ geibap. ²¹ Hâkop nġai zâk kut nġai bâliġġa buġ, umġġa salek op neulenġoot upap oi hâkop sângân patâ. Oi namâ mariġandâ egi hâlâlû zeġ nep âlipġġa pindâbap. Den sumbuġġa zi a neġġat op san. Umniġ salekkoi hâlâlû ândinat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut nġai nġai bâliġġa ek âkġġalime, zo birâban. Oi umziġ salek opġġa Kambu sâm mâpâsime, zen sot âlip orotġanġġat sot nângâm pâlatânġ sot um lumbenġġat kâtigiban. ²³ Den yennġa sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlâk muġagemap.

²⁴ Oi Kembugât kore anġ den sârek op mân kwâkâyanġâbi. Ziġġa a aksik buku otziġġam singi âlip târârak kwâkâziġġâbi. Oi a ziġ bâliġ otziġġanetâ zorat hânuġ mân otziġġâbi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme,

a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk zikġġak mem ġei kwatziġġi umziġ melâġ den bonġġa nângâbi sâm mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umziġ pâroġsâi Satangât ârâmbâġân zângoiġ, zoren gâbâ mâkâziġġâbap. Zen Satangât den lum ândiwenġa umziġ pâroġsâi kândâtġubi.

3

Singi âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ nângâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâliġandâ laġ kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ġe kwap imbanġoot niġġâbi.

² A itâ zo, ziġ ândibi. Ziġanġġat nângâne zâizâiġ, kâtkât âkġġale, den kârâpġoot sâsâġ, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, anġ Anutu hurat mân kwâkġanġame. ³ Lumbe den mân sâsâġ, tosa mem ândiândi, sârân sâsâġ, nem gulipkukun, a ziniġġa, kut nġai nġai âlipġġa âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpziġgozângonġ, laġ orot, zâizâiġ upme. Sâkkât âkġġale mem ândim Anutugât âkġġale mân nângâbi. ⁵ Sâkġandik singi âlip nângâbi. Ka singi âlipkât imbanġa mân zemziġġâbap. A zo yatâ ândine zingit kândâtziġġoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutuġġa zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nângânġâziġ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziġġame. Oi ambân zo tosa top top muġagemġġa umbâlâ upme sot âkġġale top top otziġġi laġ âim game. Anġ ambân zo yatâ zorâġ zengât upigât sâm lolot otziġġame. ⁷ Ambân zo yatâ, zorâġġa narâk dâp den zorat topġġa kârur mân nângâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârurġan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okġanġawet. Yatigâk a san, zen den bonġġa kâsa okġanġame. A zo, zen nângânġâziġ bâliġġa sot nângâm pâlatânziġ buġġa. Dap dabân bâliġandâ laġ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziġanġġat topġġa muġageġ ek nângâbi. Wangât, kut nġai nġai ziġ upme, zo topziġ sâm muġageġ a aksikġġa ek nângâm kândâtziġġobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muġageġ yatâ.

Paulo sâkġan sâknam donġbep muġageġanġip.

¹⁰ Gâ nâ sot ândim ġâin. Kut nġai nġai orâwan, zo ek nângâm ândein. Singi âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nângâm pâlatânġġa, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nângâm ândein. ¹¹ None sâknam nângâwan. Antiokia kamânân, Ikonioġ sot Listera kamânân none sâknam donġbep nângâwan. Yatâ otġinetaġ Kembuġġa bitziġan gâbâ mâkâniġip. ¹² A nâmbutuġġa Yesu Kristo sot pâlatânġ op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zângone sâknam nângâbi. Zo perâkġġak. ¹³ Narâk ziren bâliġ mâme a sot sarâ a ziġ bâliġ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliġġa zorâġ tuune laġ

kârâbap. Umziñâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziñgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nângâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtârj op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den siñgi zo giwan. Oi gâ topnâ nângâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nângâm gâingât zorârj umgâ kubigi Yesu Kristo nângâm pâlâtârj kwap sumbengât siñgi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanjâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapungâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nângindâ siñgi âlipkât topnjâ kwâkâm niñgâmap. Oi zorârj topniñ sâmbuyagem umniñ melânji târârakât tenggâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpnângomap. ¹⁷ Yatâ op di-iniñgi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip orotjarjgât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siñgi âlip nep tuunâ.

¹ Nâ Anutugât mâtenjan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanjânootnjâ gamnjâ a gwâlâ sot mumuñjâ dinniñjâ sâmbuyagem, zekât mâtezikjan sâmbuyagem dâgoga nângâ. ² Gâ den siñgi âlip sâban. Oi a zorat otziñgâbap mo buñjâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziñgâm nep mulunân âkonnjâ buñjâ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi siñgi âlip den zo a nâmbutnjâ nângâne pat palañj op birâbi. Zo birâmñjâ den nâi nângânatkât kindapziñjâ hetâmkwapi. Kwâkâm zingâziñgân a muyageziñgâbi. Umziñjâ dâp oi yatik, zorik muyageziñgâne kwâkâziñgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yennjâ zoren âi pâlâtârj upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi siñgi âlip sâsârj nep tuum ândiban. Nep sâmbuyagem, zo tuum biranjban.

Paulogât narâkñjâ pâñkânok oip.

⁶ Kembugât siñgi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabâñjan katep ziñjâ sârârâk kârâme yatâ nâ mârumbuyagem sârârâk kârâmbuyagem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlâtârjñâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târâraknarjgât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târârakñjâ, zâkñjâ sângân nibap. Oi nâyâk buñjâ. Yesugât takâtakarjgât âkñjâlîme, zen ârândârj zingâbap.

A nâmbutjandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut nâi nâi zorat âkñjâlî op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikñjik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândârj gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamñjâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topnjâ sot ilumñjâ zo aksik mem gâban. Ilumñjâ mân birâban.

¹⁴ Liñgip kâlâu mot kâtnjâ tuutuñjâ a, Alesande, zâk bâliñjâ dorjbepon. Zorat Kembuñjâ hâuñjâ pindâbap. ¹⁵ Zâkñjâ dinniñjâ dorjbepon. Zorat gâ zâkkât kenjgât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâiñjâ den mân betnan meip. Buñjâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemziñgâbapñjâ nângan. ¹⁷ Kembuñjâ ko betnan mei siñgi âlip um kâtik a, hân nâiñjâ gokñjâ zengâren sa tânnogi sâmbuyagem. Oi zâkñjâ zuu kâtik Laiongât lâunjan gâbâ mâkâniñgip. ¹⁸ Kembu zâk bâliñjâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembugât kiñjâ topnan nâbanbap. Zâkkâren imbanjâ âsâkñjâ zem zâimâmbap. Zo perâkñjak.

¹⁹ Nâ Pirisila sot apñjâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nângâziñgân. Zo dâzângoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâkñjâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.

Eubulunjâ nângâgigap. Puleñjâ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutnjâ, zen yatik nângâgige.

²² Kembuñjâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembugâren gâbâ tânzângozârjgân zorârj zengâren zimbap.

Zo yatik.

Titogât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kris-togât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnjâ zorat nep dinj sâm nigip. A ambân Anutugât singi sâip, zen den bonnjâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknjângâbi sot dinjâ lubigât nep zo sâm nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât singi den, zo bonnjâ. Anutuñâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mârurman hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât singi sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi dinjâ zo sâm muyagemñâ Anutu kubikkubikzinandâ nânâ sâm muyagibatkat nep dinj sâm nigip.

⁴ Nâ sot singi âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekären gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgären zimbap.

Galem a sot a sâtnâ, zengât den.

⁵ Nep torennjâ ziap, zo tuum nangâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzângoban. ⁶ A nâi, zâk tosa buñâ, ambân kânok sot pâlâtân op ândibap. Oi nan bârarâp zen den singi âlip mem ândibi. Nan bârarâpnâ gulip-kukun sot zâizâin buñ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtnjâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimapñâ tosa buñ ândibap. Zâk zâizâin mân upap. Kuk lanj mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuñngât âknjâle mân upap. Kât sikumgât âknjâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otziñgâm kut nâi nâi âlipñngât âknjâle nângâmap. Sâkkât âknjâle mân nângâbap. A târârakñâ. A hurat kwatziñgâmap. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonnjâ sâm dâzângowan, zo dâpñan mem ândibap. Oi zorânâ imbanj pindi den bonnjâ âlipñâ a kwâkâm ziñgâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A donjep zen zâizâin op ândime. Zen den yennâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziñgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutnjâ umziñ patâ Mosegât den singi sângiñan ari sâknandik Yesugât singi nângâme, zen zo yatâ op ândime. ¹¹ A zo kât sikumgât opñâ den sarâ sâm a nâmbutnjâ ambân murârâpziñoot zo um gulip kwatziñgâme. A yatâ zo, zengât lâuziñ doongunat. ¹² Keret a zengât den sâsân a nâinâ itâ sâip,

“Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam op nalem nemjik ândime. Zuu bâlinj yatâ kut nâi nâi lanj nime.”

¹³ Den zo nânga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona singi âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yennâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵ A um salek ândimenjâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtânziñ buñ, zen nângânângâziñ sot umziñ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekkomap. Wangât, umziñ sumunkoi, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topnjâ nângâmen.” Sâtnak yatâ sâne orot mâmeziniñ kwâimbâmap. Zen bâlinj mâme a. Den kukun a. Anutuñâ ziñgiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziñ âlipñngât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipñâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ² Oi sânanâdâ a patâ ziñâ kendonbandon sot hâlâlû ândibi. Umziñ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtân sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona singi âlip nângâm sarân mâme sot den umân pâpan mân sâmjâ too kâtik lanj mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murârâpziñ galem otziñgâm biranbi. ⁵ Oi ajuñ op lanj mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubikñâ abârâpziñ sâtniz lubi. A kândâtñan ândie zo, ziñâ ziñgitiñâ Anutu sâm bâlinj kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut nâi nâi âlipñâ zo op mâtâp tirâpzângona ekñâ yatik upi. Sâknak mân tuuban. Kembugât den zo târârak wâratkum bonnjik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸ Den âlipñâ târârakñâ sâna kâsa zen nângâmñâ ajuñ op Yesugât kâmut nen den mân sâm bâlinj kwatziñgâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziñ zengât den lum kore âlip otziñgâne sâtäre upi. Oi patâ zengât sâtniñan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâizizñ yen ek galem upi. Yatâ opñâ Anutu kubikkubikniñ diñngât neule âlip upi.

Sangon kubikniñgipkât ândiândi âlipñâ ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzângozângonjâ, zo muyageip. ¹² Zorânâ betniñan mem kubikniñgi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âknjâle bâlinjâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu zikñâ yatâ târârakñâ op

ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakñâ muyagei ândiândi âlipñan âinatkat um bâbâlanj op nângâm ândinat. ¹⁴ Zâkñâ neñgât suupniñ mem bâliñan gâbâ mâkâniñgip. Oi zâkkât arâpñâ opñâ âlipñanğât nep tuum ândinatkat sanjon kubikniñgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziñgâm kâtigiban. A ziñ gâgât nângâne giğiñâ mân upap.

¹⁴ Kâmut gakârâpniñâ zen âlipñanğât nep tuum umziñ upap. Oi a nâmbutñâ pu utne betziñan mine nepziñâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nângâgige. Gâgâren a buku otniñgâme, zorat sot den dâzânggoban.

Kembugâren gâbâ tânzângozañgonj, zorâñ zeñgâren zimbat. Zo yatik.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a uñakñâ âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiñ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Oi nep âlip top topñâ ziap, zo bâbâlanj op tuubi. ² Oi sâm bâliñ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buñ kâtikñâ. Zen lumberj ândim a pisuk umâlep kwatziñgâbi.

³ Nen mârumñan um gulip op den kom ândiwennâ âkñâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziñâ neñgât âkñâle mân op ândiwe. ⁴ Ka Anutuñâ umñandâ gâsânângomñâ kubikniñgip. ⁵ Nen târârak ândim nep âlipñâ ñâi tuuwengât buñâ. Um lâklâkñanğât op too sanjonniñgâm sâi Tirik Kaapumñâ ândiândi uñakñâ niñgip. ⁶ Zâk kubikkubikniñâ Yesu Kristogât opñâ Kaapum niñgip. Zo bituktâ mân niñgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâteñan tosanij buñ kinñâ ândiândi kâtikkât siñgi utnatkat yatâ otniñgip. Um lâklâkñanğât op yatâ otniñgip. Den zo perâkñak.

Den bon buñ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzângom kâtigem ândiban. “Anutu nângâm pâlâtâñ kwapmenâ âlipñanğât nep tuum kâtigibi. Nep âlipñâ zo tuune a betziñan mimbat. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziñ kutziñanğât den sot den sâm kwâkâyanğâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buñâ.”

¹⁰ A ñâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nângi birânanğâna zikñik ândibat. ¹¹ Gâ nângat. A yatâ zo bâliñanğât nep tuumap. Orot mâmeñandâ tosanâ sâm muyagemap.

Den murukñâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sângongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkñan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nângânângâ a Zena, zet sângonzâkona hân ñâin âibatot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

Pilemongât ekap Paulonjâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opnjâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniñâ Timoteo, net Pilemonj nep betnikñan memmat, gâgât ekap zi kulemgum giget. ² Oi ambân bukunikñâ Apia sot kâwali anikñâ Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemonj gâgât mirin mindume, zengât ârândânj pet.

³ Ibânij Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonj sot um lumbe zo zengâren zimbap.

Paulo zâk Pilemongât op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtârj kwâkñangâm Kembugât singi a zengâren umgâ kinmap. Oi zengât nângâm ândimat. Nâ zorat singi nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtângâ nen sot kânok uap. Kut nâi nâi âlipñâ Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nângâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ Kembugât singi a buku otziñgâm umâlep kwatziñgâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otziñgâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut nâi upangât Kristogât opnjâ sâbâ sâm âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotñangât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nâi Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiñâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opnjâ gâgât sot nâgât ârândânj ândei dâp uap.

¹² A zo sângongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sângongua gâgâren gaap.

¹³ Nâ singi âlipkât op tâk namin ta zâkñâ gâ gebâkkan betnan mem ândibâpkât sâwan.

¹⁴ Oi gâ mân nângâna nâ yatâ upatkât nânga mân dâp oi mâburem gigan. Gâ gikak nângâm nibâ sâm niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nâi ândein, zo topñâ itâgât motñâi. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk bujâ. Yesu sot pâlâtârj op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmñâ otgibap. Zo itâgât sâkñandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembugât a opnjâ gâgât a bonñâ uap. ¹⁷ Gâ nâgât nângâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nângâna Paulo upap. ¹⁸ Zâkñâ kut nâigâ gulipkoip? Gâgât tosa nâi zâkkâren ziap, zo nâgât singi sâban. ¹⁹ Paulo ninak

den zi kulemgum gigan. Perâkñak, Nâ hâuñâ melânj gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wangât sâbat? Gâ nâgâren a uñakñâ âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ Kembugât opnjâ kut nâi zo bâbâlanjâk nibangât otnigap. Kristogât opnjâ umâlep kwatniban.

Den murukñâ.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nâgât op ninâu sâne Kembuñâ nângâmñâ sâi zengâren gâbatkât nângan. Zorat nâgât singi kiarj kubikpan.

²³ A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opnjâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nângap. ²⁴ Oi nep betnan miminj a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nânge.

²⁵ Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângozângonj, zorânj umziñan zimbap.

Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutuğât topnâ sârn uyagein niŋgip.

¹ Anutu zâk mârurnjan Propete ziknâ topnâ dâzângoi zîŋâ sâkurâpnîŋ den holiŋâ top topnâ dâzângom gawe. ² Bet narâk murukjan ândien zi sâi nanjandâ diŋâ dâtnângoip. Mârurnjan Anutuŋâ sâi nanjâ hân sot kut nâi nâi aksik uyageip. Zorat nanjâ zâk a sot kut nâi nâi zorat mariŋâ upapkât sârn pindip. ³ Anutuŋâ sâi nanjângâren zik holi tobat âsaknâ uyagein ziapkât ândiândiŋangât dâp ândimâp. Oi imbanâ diŋandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoizemâp. Zâknâ bâliŋâniŋâ sanjon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriborinoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiâp. ⁴ Zâk sumbem a walâziŋgâm ândiâp. Zâk kot patâ memnâ kutnâ sumbem a zengât walâziŋgip, ândiâp.

Sumbem a zen giŋiŋâ. Nanjâ zâk zâizâiŋ.

⁵ Nanjâ zâk zâizâiŋ ândiâp. Sumbem a zen ombenjan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziŋgâm sâbâ. Anutuŋâ sumbem a nâi zitâ dukuip? “Gâ nannâ. Nâ itârâŋ gâsum sâlâpogoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?
“Nâŋâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibap.”

Buŋâ. Anutuŋâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuŋâ nanjâ kânok sanjonŋui hânân gâi Anutuŋâ zâkkât den itâ sâip,
“Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuŋâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,
“Nâŋâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanjângât itâ sâip,
“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanâgâ zo zinziŋ kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziŋgâm ândiban. ⁹ Târârakjanŋât otgimâp. Bâliŋâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanjonŋigip. Zo bukurâpkâ sanjonziŋgip, zengât dâp buj, walâziŋgip.”

¹⁰ Anutuŋâ nanjângât den nâi itâ sâip,
“Kembu, gâ topkwâkwatjan hân uyagein. Oi sumbemnâ sumbemnâ uyagein.

¹¹ Hân sumbem, zet buj upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sanjîŋâ

upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sanjîŋâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmnâ unjaknâ uyageizikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuŋâ sumbem a nâi zitâ dukuip?
“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋganŋât kombârŋ upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukuip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniŋan mimbîgât sâsâŋ. Anutuŋâ sumbem a sanjonzâŋgoi a sumbemgât siŋgi ândien, nenŋâren gam betniŋan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den siŋgi âlip nâŋgâwen, zo tâpâkum lorem birâbemgât nâŋgâm kâtiginat. ² Anutuŋâ sâi sumbem arâpnâ diŋâ sâkurâpnîŋ dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemnâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâunoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu ziknâk kubikkubikninangât den sârn uyageip. Oi kindapziŋandâ nâŋgâwe, zen den zo dâtnângone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniŋgâbapkât imbanâ zemjângap, zo birindâ hâunâ buj upap? ⁴ Anutu ziknâ imbanâ sen pup sot sen mârât uyagein den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumnâ nâŋgip dâp imbanâ kâsâpkum niŋgip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziŋan ândeip.

⁵ Narâk bet uyageibap, zorat sârnâ. Narâk zoren Anutuŋâ a nâi kembuniŋâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibîgât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembugât a nâiŋâ zorat den sârn uyageip. Den zo itâ,

“Anutu, gâ wangât a zengât op nâŋgâmât? Agât kiurâp wangât ek galem otziŋgâmât? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giŋiŋâ ândibîgât sârn ziŋgin. Gâ a nâmbutnâ zengât mâteziŋan imbanâ ziŋgâna hurat kwatziŋgâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziŋan zâmbarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziŋan zâmbariŋ, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziŋgip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nenŋât bitniŋan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu ko a kembu op ândie iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziŋan ândim sâknam nâŋgâm moip. Sâknam nâŋgâm moipkât neule âsaknâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuŋâ a pisuk nenŋât op mumunŋangât sâknam patâ nâŋgip.

Yesu zâk nenġât murâpnâ sâbam nânġi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâknâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donjeb sumbem âsaknjan diiningâm zâibapkât nânġâm ândeip. Oi kubikkubiknjanġât a patâ, Yesu, zâk sâknam nânġâm moipkât kubikkubik a bonnâ ândibapkât Ibânâ nânġi âlip oip. Nânġi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlu kwatziġġâm, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatziġġi ândie, zen ârândânġi Ibâziġġi kânok. Zorat ziknâ murâpnâ sâbat sâm nânġi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diġġi itâ ziap,

“Anutu, ġâġât kutsiġġiġâ murâpnâ sâm muyageziġġâbat. Kembuġât kâmut osetziġġan kep mem sâm sâtâre otġġibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap, “Anutu nânġâm pâlâtân kwâknjanġâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap, “Zi nâ sot Anutuġâ katep nigip, nen ârândânġi ândien.”

Yesu zâk nenġât tobat oipkât âlip betniġġan mimbap.

¹⁴ Oi katep nen sip kelâknjoorâk ândienġât Yesu zâk zorik meip. Zo ziknâ mumuġândâ mumuġâ mariġġi, Sataġġât imbanâ koi ġeip. ¹⁵ A zo, ziġġi munat sâm kenġġât op ândine Sataġġi tâknâ saaziġġi narâk dâp mumuġânġât kenġġât op tâpmarâwe, zen olanziġġâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâknâ sumbem a betziġġan mimbam mân ġeip. Zâk Abaramġât kiurâpnâ nen betniġġan mimbam ġeip. ¹⁷ Oi zorat murâpnâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuġâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opnâ a patâ op Anutu mâteġġan kore oknjanġâm a ambân tânnânġom niġġânġât bâliġġi sanġonbapkât sâm pindî yatâ oip. ¹⁸ Yesu zâk ziknâk sâknam nânġâm mâsimâsikâyan baġeipkât a mâsimâsikâ muyageniġġi âlip betniġġan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

¹ Zorat op ko Kembuġât siġġiġân a bukurâpnâ sumbemġât siġġi ârândânġi diiniġġip, zen Yesuġât nânġâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore oknjanġâm ândimap. Ândei niġġi nânġâm pâlâtân kwâknjanġindâ zâknâ patâniġġi op ândiap. ² Anutuġâ ġâsum sâlâpkoi sât lulu ândeip. Mose zâk Anutuġât a ambân ġakârâpnâ osetziġġan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotnâ mirâġât siġġi walâmap dâp yatik Yesuġât kutsiġġiġi

Moseġât wâlap. ⁴ (Mirâ mot zo anâ tuutuġâ. Ka kut nâi nâi muyamuyagiġġi, zo mariġġi Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutuġât a ambân ġakârâpnâ zennġât osetziġġan ândim kore a op sât luluġġi nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagiġġibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nanġândâ Anutu a ambân ġakârâpnâ nenġât kâukniġġi ândiap. Zâk Ibânjanġât sât luluġġi ândiap. Oi nen sumbemġât siġġi kwatniġġip, zorat nânġâm um bâbâlanġi op âinatkât mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân ġakârâpnâ bonnâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumġâ Kembuġât den itâ sâip. Zo nenġât siġġi sâip,

“Zen itârân Anutuġât diġġi nânġâm mârurġân sâkurâpziġġi um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziġġi mirâ kamân kâtiknjan ândine mâsimâsikânġi muyagei um kâlâġân laġ urâwe. ⁹ Sâkurâpziġġi nân zoren kut nâi nâi orâwan, zo kendon 40 umġân ek ândiwe. Eknâ umziġġi mân âburei laġ zâiziġġi otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânġa bâliġġi oi zennġât itâ sâwan, ‘Zen umziġġandâ gulip op ġâmap. Zen nâġât mâtâp mân lâġme.’ ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziġġâm itâ sâwan, ‘Zen nâġât ândim nânġa kamânân mânâk baġibi.’”

¹² Bukurâpnâ, zennġâren ġâbâ nâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem oranġâm ândibi. ¹³ Itârân Kembuġât diġġi nânġâmġâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmġâ sirâmġâ umziġġandâ kâitzânġobapkât den sâm galem oranġâm ândibi. Bâliġġânġât mâsimâsikânġi zennġâren ġâbâ a nâi oknjanġi um gulip otziġġâbapkât op sâip.

Isirae a zennġât siġġi nânġâm kenġġât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nânġâm pâlâtân kwâknjanġâm kâtiġem ândinat. Oi topkwap nânġâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimġâ kikerân âi takâm Kristo sot bonnâ minat. ¹⁵ Kembuġât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zen itârân Anutuġât diġġi nânġâm zâiziġġi op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziġġi diġġi nânġâm tâtâlîm um kâlâk muyagiwe? Zo nâin goknândâ buġâ. Moseġâ kândom otziġġi Aigita hânân ġâbâ diiziġġip, a zo aksik ziġġi. ¹⁷ Mo a ikâ zennġât Anutuġâ nânġi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliġġi op ândim mirâ kamân kâtiknjan mom nanġâwe, zennġât op yatâ oip. ¹⁸ Oi

ikâ zinjâ zengât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân mân âibi?” Dinjâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kamânân takânatkât sâm ninjip.

¹ Ândim nângâ kamânân âinat sâsânjâ. Sinji den zo mân gulipkoi buj oip. Zorat nejjâren gâbâ nâinjâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ² Sinji âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zengâren bon buj oip.

³ Sinji âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip, “Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’”

⁴ Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârumanhân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nânjip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut nâi muyageziñjip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Anutu, zâk kut nâi nâi muyagem nângâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nânjip.”

⁵ Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den nâi u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip, “Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶ Mârûm ândiwe, zen sinji âlip nângâm dinjâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷ Wangât, bet narâk nâin Anutuñâ narâkñâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip,

“Zen ifârñ dinjâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸ Zorat op ko Yosua zâk mârûm ândim nângâ kamân bonñâ muyagem zingî sâi bet Anutuñâ narâkñangât dum mân sâbap. ⁹ Zorat itâ nângâbi, “Anutu mân mot muyagem nângâmñâ kendon tap nânjip, zo yatik Anutuñâ a ambân nejjât ândim nângâ kendon nâi tok ziap. ¹⁰ Anutu zâk nep tuum nângâm ândim nânjip, zo yatik a niñâ Anutuñâ ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu dinjangât topñâ.

¹¹ Oi niñan gâbâ nâinjâ lorem Isirae a mârûm mâtâp bâlinj lâñawe, zoric

lâñbapkât ândim nângâ kamânân âinatkât kâtiginat.

¹² Anutuñâ den, zo ândiândinjâ sot imbanjânot. Oi sâu nâi umñâ kândâtñjâ sâtrjoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânângâtmap. Oi um nângânângâninjâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkât sâsânj. ¹³ Kut nâi nâi, zo aksik muyagemap. Nâinjâ Anutuñâ mâteñan tik mân zemap. Zâkkâren kut nâi nâi muyap sot ekap buj zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlanj op mâte okjajgânat.

¹⁴ Anutuñâ tirik namâ galem a patâ nâi ândinjap. Anutuñâ nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniñâ sâm nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵ Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâninjâm mân nângânângâ mân opmap. Nejjâren mäsîmäsikâ muyagemap, zo yatik mârûm zâkkâren mäsîmäsikâ top top muyageip. Oi zâk bâlinjâ mân oip. ¹⁶ Zorat nen um bâbâlanj op zâkkâren arindâ tannângomâmbap. Oi kut nâi zo mo zo mâte otñingî zâkkâren arindâ umâlipñangât op tannângobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânânjip.

¹ Hânân nejjâren Anutuñâ tirik namâ galem a gâsum sâlâpziñgoip zo, zen a zengât opñâ Anutu mâteñan muyagem a zengât tosağât bâu mot Kembangât sinji sâm kom umbigât zâmbarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikñak a lotñâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiândinj zo âlip mulum kwatziñgâbap. ³ Topñâ yatâgât a zengât tosa sot zikñâ tosa ârândânj Kembangât sinji nalembapkât sâsânjâ.

⁴ Nep zâizâinj zo a nâi zik umgât mân tuubap. A nâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep dinj sâm pindip, a zo zâkñak tuubap. Anutuñâ Aaronj yatâ gâsum sâlâpkuip.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nânjî zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâm nep dinj sâm pindip,

“Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip, “Gâ Melkisidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumuñan gâbâ mâkâbapkât imbanjâ zemñangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkñangipkât Anutuñâ

nângânangip. ⁸ Yesu zâk nannâ ândeip oi laj sâknam nep tuum âim sat lulu topnjâ nângip. ⁹ Kut nâi nâi op nangipnjâ sât lulu a ambân zen kubikziŋgi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mârumpjan Kembangât siŋgi nalem om kore oknjangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutunjâ sâm pindip.

Katep zengât nângânângâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donjep ziap. Oi zen kindapziŋ kâmbâk ândiegât dâzânggobot, zorat nânga yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep siŋgi âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen siŋgi âlibân lâmbatnjâ a nâmbutnjâ kwâkâm zingâne dâp opap. Ka zen siŋgi âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo siŋgi âlipkât den mâtenjâ kwâkâm zingâbigât dâp ue. Zen nalem kâtiknjangât dâp bujâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânjâ dap op den bonnjâ zorat topnjâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalem kâtiknjâ zo lâmbarâwe zengât siŋgi. Um nângânângâziŋ muyagei âlipnjâ sot bâlinjâ nângâm kâsâpkume, zengât siŋgi.

6

Anutu birânjangâm um melâŋmelâŋ, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenjâ zo birindâ zeï den yâmbâtjâ zo târokwap sânat. Kembangât den top kwâkwatnjâ zo birânat. Zo itâ. Um melâŋmelâŋ sot ândiândi sâŋginjâ bon buj zo birâbirâŋ sot Anutu nângâm pâlatâŋ kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanjonziŋgâziŋgâŋ sot bet kâugân pâpan sot mumuŋan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâuŋjâ minat, zorat den. ³ Anutunjâ nângâniŋgi den nâmbutnjâ târokwatnâ.

⁴ A siŋgi âlip den mem umziŋ pâi âsakjan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âkŋâlilwe sot Tirik Kaapum sot urâwe. ⁵ Oi Anutugât den zorat nângâne âlip oi narâk patâgât imbanjâ zo nângâm âkŋâlilwe. ⁶ A yatâ zo siŋgi âlip kândâtkom Anutugât nannâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutnjâ ziŋâ Yesugât nângâm bâlinj kwapme. A yatâ zo dap op umziŋ melâŋ siŋgi âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbunâ nâi sa nângânek. Hân nâi mapnjâ âsâbâŋ gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât nalem muyagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâlinj muyagemap, zo bon bujnjangât Anutunjâ sâm bâlinj koi kârâpnâ simbap.

Kwik târârak kinkinjangât diŋâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetagogigât bujâ. Zen siŋgi âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot bujâ. Zen zâkkât opnjâ arâpnâ betziŋjan mem buku otziŋgawe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Bujâ. ¹¹ Zen itâ upigât otngap. Zen aksik patâ siŋgi âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlanj op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem siŋgi âlip a nângâm pâlatâŋ sot kâtigem ândim kut nâi nâi nengât siŋgi sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lâŋbi.

Sumbemgât siŋgi kwatningipkât mân kengât utnat.

¹³ Anutunjâ Abaram siŋgi den dukum patâ nâigât mâtenjan sâm kâtigibat sâm kârumpjâ zikjan kwap sâm kâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâkŋak mâsop mingiga kiurâpkâ laj kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonnjâ muyagibapkât mambât âkonjâ bujâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anjâ a patâ nâi zâkkât mâtenjan sâm kâtigem sâne sâm kwâkâkwâkâŋ orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a siŋgi kwatziŋgi um zagât upegât umjandâ kâtigei sâip. Zorat topnjâ muyagei siŋgi den zorât kwâkjan sâm kâtik den sâm târokwâip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ bujâ. Den zagât siŋgi den sot sâm kâtik den zo kwânângâzikâm nenngâren tâmbetagoogonjngât sâi zâkkâren âiwen. Oi nenngât siŋgi kut nâi sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip. ¹⁹ Siŋgi kwatningâwe, zorat bonjandâ ândiândiniŋngât ândâniŋ kâtiknjâ, zo muyap bujâ. Oi ândâniŋ zorânjâ tirik namîn sângum umjan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumjan zo Yesunâ kândom otningâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapnjâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topnjâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramnjâ a kutâ kâsarâpnâ zângomnjâ âburem gâi Melkasideknâ mâtâbanj muyagem mâsop miŋangip. ² Oi Abaramnjâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutnjâ niŋ denân itâ, “Târârâknâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niŋ denân itâ, “Lumbenâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutziŋkâ Kembangât ekabân mân ziap, zorat topnjâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutziŋjâ ekabân mân ziap. Zâk âsoâsaŋij narâk ekabân mân ziap sot mumbapkât narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nannâ zâkkât

dâp upapkât sâsân. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutjâ ândiwe, zo walâzingip.

⁴ Zi nângânek. Melkasidek zâk a zâizâinj nâi. Zâknâ sâkunniñâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipnâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutjâ zen tirik namâ galem upigât sâsânâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutjâ torerâpziñâ zengâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zengât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mâruman nâi ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutuñâ Abaram sinji den kwâkñangip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâinj nâi op Abaram mâsop miñangip. ⁷ Zorat itâ nângânek, “A zâizâinjandâ giginâ mâsop memap.” Den zo bonnâ. Zo nâinjâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nângâmen. Melkasideknâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buñ orotjandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mîme. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiandi kâtik ândibapkât sâsân, zâknâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunñâ Abaramñâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nânga itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapñâ sâkunñâ Abaram zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkunñâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek zâk sot kândiangâwet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nângânat. Lewi zâk sâkunñangâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zengât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, zin tirik namâ galem upigât Moseñâ gurumin den ekabân sâm zingip. Lewigât kiurâpñâ zengâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sânginjâ zo siriksâi a unakñandâ galem upap. Yatâ oi sânginjangât den kâtik zo siriksâi unakñâ nâi muyagibap. ¹³ Anutuñâ a nâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin gokñâ. Mârûm zâkkât kâmut zo, zengâren gâbâ nâinjâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuniñâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zengâren gâbâ muyageip, zo nângen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Moseñâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topñâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibapkât sâsân. ¹⁶ A zo ândiandi kâtikât imbanan tirik namâ galem op ândeipñâ ândiap. Zo sâkunziñangât den kâtik zeip, zorat dâbân buñâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembuniñâ itâ sâm muyagei Kembugât ekabân ziap, “Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonjangât nakñâ.

¹⁸ Gurumin den sânginjâ mârûm zeip, zo lolot sot bon buñâ oipkât birâbirân. ¹⁹ (Den kâtik zorânâ kut nâi mân kubikñangip.) Oi zorat hâunâ Kembuniñâ mâtâp âlipnâ muyagei zorân diinji Anutu âlip mâte okñangâmen. ²⁰ Unakñâ muyageip, zo sâm kâtik den buñ mân muyageip. ²¹ Sânginjâ, zen sâm kâtik den buñâ tirik namâ galem a urâwe. Unakñâ zi ko den kâtik kwâkñan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, “Kembuniñâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtikñâ.’”

²² Yatâ opñâ topñâ itâ nângânat. Yesuñâ târotâro bonjâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sânginjâ, zen ko donbep, zinzin kâtik buñâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Unakñâ, zâk ko ândiandi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugipkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte okñangânam Yesugâren gâindâ âlip betniñan mem tânnângomap. Zâk ândiandi kâtik ândiapkât âsâbân zengât op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonjâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlû sot tosa buñ, saleknâ, bâlin mame a zen yatâ mân op ândiandin. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorân nengât op Anutu mâteñan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sânginjâ yatâ buñâ. Sânginjâ, zen sirâmñâ sirâmñâ zinâ bâlinangât opñâ Kembugât sinji nalem omarâwe. Omñâ bet a ambân zengât op omarâwe. Kristo ko nengât op sâp kânok Kembugât sinji sâm ândiandinâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yenñâ, umzin lolotñâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuñâ nanñâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlû op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

¹ Den zorat keetnâ itâ. Tirik namâ galem a patâniñâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbanjâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zarip. ² Zâk hâlâlu namâ bonñâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo anjâ buñâ, Kembu zikñak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâm zingip. Zorat tirik namâ galem a patâniñâ Yesu, zâk dâp op Kembugât singi kut ñâi pâmbapkât sâsânj. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât singi nalem uunj ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziñâ tirik namâ yennâ sot dâp zoren upme. Bonñâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tubam oi Kembuñâ itâ sâm dukuip, “Nângat. Dâp bâkñan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro unakñangât den.

⁶ Kristoñâ târotâro bonñâ muyageip, zorâñ sângiñâ wâlâp. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâñ sângiñâ wâlâp. Târotâro unakñan kut ñâi ñâi Anutuñâ nenggât singi sâip, zorâñ sângiñâ wâlâp. ⁷ Mârum târotâro sângiñâ zeip, zorâñ bon oi sâi bet ñâi muyagibapkât diñâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zenggât nângi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk ñâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro unakñâ ñâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziñâ Aigita hânân gâbâ dizingâm gam bitziñan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro unakñâ ko târotâro sângiñâ zo yatâ buñâ. Mârumñan târotâro zo mân lune nâ kândâtzângowan.”

¹⁰ Oi Kembuñâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziñan pa geibap. Oi umziñ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zenggât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakarâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a ñâiñâ a bukunjâ mo torenñâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembugât topñâ nângâ.’ Buñâ. Zen giginjâ sot zâizâiñ pisuk topnâ nângâm kwâtâtibi. ¹² Itâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. Nâ tosazij birâbat. Bâliñâziñangât dum mân nângâbat.”

¹³ Oi Kembu zâk târotâro unakñangât den sâmñâ mârum zeip, zorat sângiñâ sâm birip. Oi kut ñâi sângiñâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsânj.

9

Mârum Kembu mâte okñangâwe, zo yennâ.

¹ Târotâro sângiñan Kembu mâte okñangâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepñâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umñâ ñâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisij zo kirip. Oi zoren tâtatñâ ñâi tâip. Zorat kwâkñan Kembugât singi nalem hâlâlu sâsânj, zo tâip. ³ Umñâ ñâi sângumñâ kom mânângâtne zeip. Zo hâlâlu kâtikñâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uunjâ goide kâtnjâ tuutuunj, zo tâip. Oi târotârogât ombonjâ nakñâ tuutuunj, zo sâkñan goidenjâ kâpine tâip. Oi Aarongât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaj goide kâtnjâ tuutuunj, zorat umñan nalem kutñâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulemgop, zo zeip. Kut ñâi ñâi zo ombonj umñan ziwe. ⁵ Ombonj kwâkñan sumbem a dâpñâ zagât abâtzikñandâ ombonj kwâkñan pam kirâwet. Osetzikñan tosazij buñ upapkât namâ galem anjâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut ñâi ñâi zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut ñâi ñâi zo kubikne zei namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbâñ zâim nepziñ tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ ñâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ ñâigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zenggât tosagât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topñâ Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnângwap. Tirik namâ galem a zij umñâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umñâ ñâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibaginjângât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuñâ. Narâk zi topñâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu uunjâ, zorâñ dap op a zij Anutu mâte okñangâwe, zenggât umziñ salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk sanjon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinzij kâtik mân sâsânjâ. Bonñâ muyagei zo birâbirâñ.

Kristo zâk tirik namâ nep bonñâ tuugip.

¹¹ Kristoñâ ko kut ñâi ñâi bonñâ muyagibat sâsânjâ. Zorat zâkñâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat ñâi, bonñâ, betñâ mân tuutuunj, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk nonij makau zenggât gilâm sot buñâ. Zikñâ gilâmñâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmñandâ sângânij meip. Sângânij meipkât zâkkât singi urâwengât zâkkât singi op zâimânat. ¹³ Nonij makau zenggât gilâm, zorâñ a sâkzij salekkubapkât aam sâkziñan pane hâlâlu minziñgi Kembu mâte okñangâmarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâunjâ zorâñ sâkziñan sanjori Kembu mâte okñangâmarâwe.

¹⁴ Kaapurnjâ ândeipnâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam oknangji zâknâ um sâknâ salek op Anutugât sinji sâam ândiândinjâ biri gilâmñâ geip. Oi Kristonjâ gilâmñandâ umniñ sanjorip. Nen orot mâmeninj gukupitjandâ tuugindâ umniñ sumunkoip, zo Kristonjâ sanjori salekkoip. Gilâmñâ umniñ sanjori Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmñandâ kut nâi nâi sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unjaknangât naknâ oip. Târotâro sânginjân ândim tosa muyageiwe, zo buñ upapkât moip. Oi zorat zâkkât sinji a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zenggât sinji sâip, zo âlip mimbi.

¹⁶ Bet sâwâtkât mâtâp itâ ziap. Mariñandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsârj zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonñâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sânginjâ zo gilâm buñ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzângom nangâm makau sot noninj gilâm too sot mâpotñâ râma sâmotjandâ zoren saam zorânjâ gilâmân kwâdenjâ Kembangât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâknâ itâ dâzângoip, "Anutunjâ târotâronjâ sâam kâtigem zingip, zorat gilâm zi." ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmaj mot gilâmñâ kwititapkoip sanjonzingip. ²² Zorat den kâtikjan sâsânangât kut nâi nâi âksik sanjon nangânangâj sot gilâm buñ, zorân tosa guligulipkuj mân ziap.

Kristo zâk sângâninj mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut nâi nâi bonñâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yennandâ kut nâi nâi sanjonbapkât sâsânâ. Uren bonñâ ko Yesu ziknâ sângânjâ patâ sanjonbapkât mâtâpnâ muyageip. ²⁴ Zorat opnâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betnjâ tuutuun, u bonñâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonñâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâtenjan ândim niñangât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp noninj makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâknâ sâp kânok um sâknâ zo Kembangât sinji sâam zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutñâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nângâm gâbap. Zâk yatâ mân opnâ narâk murukñan zi suupniñ mem tosaninj gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anâ kânok munatkât sâam niñgip. Oi zorat kwâknjan dinninjâ sâam kwâkâbapkât sâsânâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a donjep nenggât tosanjâ kwâknjan zari sâp kânok moipñâ dum ga bâlinjâ sanjonbap, zo buñâ. Zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândimen, nen minijgâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonñangât dâpnâ.

¹ Den kâtik Mosenâ sâam muyageip, zo bonñâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Bunjâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonñâ buñâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonjâ kendonjâ Kembangât sinji nalem om ka om gane ma Anutu mâte oknangâm. Zen âlip mân um hâlâlu minzingâmap. ² Yatâ oi sâi Kembangât sinji kut nâi nâi uunjâ, zo buñ opap. Zoren Anutu mâte oknangâm, zenggât tosa buñ oi sâi tosanjângât nângâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembangât sinji uunjâ, zo kendonjâ kendonjâ muyagei tosanjângât nângâm. ⁴ Noninj makau gilâmñâ, zorân dap op tosanjâ gulipkubap? Zo buñâ.

⁵ Zorat Kristonjâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip,

"Kut nâi nâi gâgât sinji ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.

⁶ A zinj umzinj mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbukñâ uunjâ sot bâlinjângât tosa buñ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nângânâ mân dâp uap. ⁷ Zo nângâm itâ sâwan, 'O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembangât ekabân nâgât den kulemgue, zorat dâp muyagenibap.'"

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, "Kembu, gâgât sinji nalem uunjâ sot zuu kâmbâk bâlinjângât tosa buñ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap." ⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. "O Anutu, gâgât den lubam gewan." Yatâ sâmjâ kut nâi sânginjâ kâbakñem unjaknâ nâi kwânangip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opnâ Yesu Kristo sâknandâ suupniñ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinzinj kâtikñâ ziap.

Yesu zâk nenggât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmñâ sirâmñâ nepzinj tuum Kembangât sinji nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristonjâ bâlinjângât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zari, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpnâ kinangât kombâr upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotjângât mâtâp ândimen, nenggât umniñ sâp kânok memñâ kubikkubikniñangât nep tuum nangip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapurnjâ den sapsam niñgâmap. Den itâ sâi ziap, ¹⁶ "Kembunjâ den sap, zo itâ, 'Nâ dinnâ kâtikñâ umzinjan pa geibap. Oi umzinjan kulemgua zimbap.'"

¹⁷ Oi den nâi itâ târokwâip, "Nâ tosaninj birâbat. Bâlinjâzinjângât dum mân nângâbat."

¹⁸ Tosanjâ buñ oi zorat Kembangât sinji noninj makau kom uunjâ zo buñ upap.

Sarâñâ buñ Anutu mâte okñangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmñandâ mâtâp mem niñgipkât nen hâlâlu namin zâinam umniñ bâbâlan uap. Yesugât op tirik namâ umñâ ñâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp uñak, zo muyageniñgip. Zâk zikñak ândiândiñ uñakñâ muyagem niñgip. Zâk sângum kom mânâmânangât zo walâm umñâ ñâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip. ²¹ Zâkñâ Anutugât tirik namâ bonñâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nângâm pâlâtân kwâkñangâm um hâlâlu sot um bâbâlan op mâte okñangânat. Zo umniñâ tosanâ sumunkoip, zo gilâmñandâ sanjori salekkoi sâkniñâ too salekñâ sanjori mâte okñangânat. ²³ Oi sâi kâtikkâtiginandâ kut ñâi sinji kwatniñgipkât sinji den zorik mem ândim kâtiginat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutñâ sinji âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otñingap. Zo yatâ nângâm kâtigemñâ tânagom kinat.

Bâliñangât nângâm bâbâlan orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonñandâ umniñan âsagei bâliñâ bâbâlanâk oindâ zorat nâiñâ suup mei gulipkubat? Buñâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuñâ yâmbâtñâ sot kârâp patâ zorân mambâtñingâm zembap. Kârâp zorânâ Kembangât sinji a kâsarâpziñ zo ziñgesibap. ²⁸ A ñâiñâ Mosegât gurumin den zo nângâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziñâ tosanâ sâm muyagine a ambân ziñâ a zo tosanangât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsân. ²⁹ Oi a ñâi, zâk Anutugât nanñâ mem ge kwâkwat okñangâbap, zâk hâuñâ mimbap. Târotâro uñakñangât gilâm zorat nângi yenñâ opmap, zâk hâuñâ patâ mimbap. Oi ñâi zâk buku orot mariñâ, Kembangât Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâk hâuñâ walâwalân mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topñâ nângâmen. Zâkñâ den mâtâp ñâi itâ sâi ziap,

“Tosagât hâuñâ zingâziñgân, zo nâgât nep. Hâuñâ mâkâmâkân, zo nânñâ upat.”

Oi Kembangât den ñâi itâ ziap,
“Kembu nâ arâpnangât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nângânâ, “Anutu ândiândiñ, zâkkât bikñan âiâiñ, zo yâmbâtñâ.”

Sinji âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârûm kut ñâi opmarâwe, zo nângâbi. Narâk zoren sinji âlip gâi umziñâ hanjsâi sâknam kwâkñan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe. ³³ Narâk ñâin nâmbutñâ zen a mâteziñan diiziñgâm mem ñâi ñâi otziñgâm sâknam ziñgâm sâm bâliñ kwatziñgâwe. Oi zengâren gâbâ nâmbutñâ

zen bukurâpziñâ yatâ otziñgâne sâknam ârândân nângâwe. ³⁴ Zen bukurâpziñâ tâk namin zâine zengât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziñan mine sikum bonñâ zinzinñâ kâtik zo nengât sinji sumbemân pâi ziap sâm, nângâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlan op kâtigem ândim zâkkâren sângân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut ñâi sinji kwatziñgip, zorat bonñâ mimbi. ³⁷ Kembangât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Zorat narâkñâ pânkânok ziap. zo âki gâbapkât sâsânâ, zo mân tap nângâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den ñâi itâ ziap,
“A âlipnandâ nângâm pâlâtangât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zengât nânga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoagonjan âiâiñ, zorat sinji buñâ. Nen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ um dâpniñ hâlâlu zimbap, zorat sinji.

11

Nângâm pâlâtangât den.

¹ Kut ñâi sinji kwatniñgip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândiândiñ, zorânâ nângâm pâlâtân uap. Kut ñâi ñâi mân igikñâ umñâ angân kârâm mem ândiândiñ, zorânâ nângâm pâlâtân uap. ² Kembangât sinji a sângiñâ, zen nângâm pâlâtânziñoot ândine Anutuñâ zingiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nângâm pâlâtân sot ândim nângâm kwâtâtimen. Kut ñâi ñâi igikñâ, zo mân igikñan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zengât den.

⁴ Aabenâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim Anutugât sinji râma kom oi sei Anutuñâ egi âlip oip. Âtânâ Kain ko nalem Kembangât sinji om pâi Anutuñâ birip. Abe zâk nângâm pâlâtânñangât Anutuñâ egi a âlipñâ oi nalem zâkkât sinji oip, zo mem Abegât a târârakñâ sâip. Abe zâk nângâm pâlâtânñoot ândeipkât nânga mumuñandâ mâtâp âlipñâ tirâpnânngoi ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeip. Zorat mumuñan mân âibapkât Anutuñâ gwâlâ mem zari a ziñ kârûwe. Oi mân mem zari, narâk zoren Anutuñâ Henokât topñâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa âlip uap.” ⁶ Mân nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ Anutuñâ niñgiri âlip orot, zo mân taap. Ñâi zâk Anutu mâte okñangâbap, zâk kândom itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okñangâm konsâm ândibi, zen bonñâ muyagem zingâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât kut nâi bet âsagibap, zorat Anutuñâ den kânñan dukui. Dukui Noanâ hurat kwâkñangâm zikñâ sot ambâ murarâpñâ gwâlâ ândibigât wangâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutñâ, bâliñ mame a zengât topziñ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât tosa buñ orot, zorat bonñâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hânñâ birâm nâi galem upapkât diñâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hân sinji kwâkñangip, zoren âimñâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârandân sinji kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân nâi zinzizñ kâtikñâ Anutuñâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ ambân sombâ ândim imbanâ muyagem kâmbonâ oip. Kiungât sinji kwâkñangip, zâkkât diñangât nângi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbanâ buñ oi zâkkâren gâbâ kiun donjep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sângelak tap arie, tengâziñ zorat dâp oip. Oi saru sâtñan sak ziap, zo anâ mân sâlâsâlâpkuj, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, zinjâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim mom nângâwe. Kut nâi nâi sinji kwatzingip, zorat bonñâ mân memñâ âkñan ândi ze eknâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opñâ topziñ itâ nângâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâmb hân kâuk nâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziinjâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziñjâ sâi âburinâ sâmb âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân nâigât âkñâlê urâwe. Mirâ kamân âlipñâ nâi sumbemân ziap, zorat âkñâlêwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuñâ, zâk zengât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nângi mân bâliñ opmap. Wangât Anutu, zâk zikñak kamân patâ nâi muyagem zengât sinji sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuñâ mäsiki nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât nanñâ Isaka Kembugât sinji sâmb kumbam oip. Abaram zâk sinji den memñâ nan kânok zo buñ upapkât Anutugât sâtñâ lugip. ¹⁸ Anutuñâ mârumbâ Abaram itâ sâmb dukui, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem lanj kârâm ândibi.” ¹⁹ Abaramñâ itâ sâmb nanñâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuñan gâbâ mângiziñgâbapkât imbanâ zemñangap.”

Yatâ sâipkât nanñâ mumuñan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ imbanâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut nâi bet muyagibap, zorat den kânñan dâzâkoip.

²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatñâ mâsop minzikip. Zâk tânnâ gâsum pindiñsâm tap Anutu mâpâsemñâ mâsop minzikip. ²² Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbapkât narâkñâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmñâ sinjitñâ mem âibigât den kânñan dâzângoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamñâ zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kengât op kâin karâmbut katep tik pâitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ Parao bâratñangât nanñangâren sinji sânat sâne kwâkâzingip. ²⁵ Zâk Anutugât a ambân gakarâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigita a osetziñan ândim narâk pânkânok um sâkkât âkñâlê bâliñâ zo lum sâtâre upapkât nângi mân dâp oip. ²⁶ Oi Aigita hânân gâbâ kât sikum zorat nângi gigin oip. Oi Kembuñâ a bâliñan gâbâ mäkâningâbapkât sâsân, zâk yatik sâknam nângâm ândibapkât nângi bon oip. Zo gâtâm sângân mimbapkât yatâ nângâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ kukñâ zorat kengât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikñâ, zo sennâ eknâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸ Mose zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliñoot zâk mân zângobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmñandâ mirâ hângiyân sanjorâwe. Sumbem a kâwaliñoot zorân murarâpziñ, kândom kâtep, zo tâmbetzângobam ga eknâ walâzingip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât saru kurinjan mâtâp âsagei lanj âiwe. Aigita a zinj yatâ utnâ sâne saruñâ gwâkâzingip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât Yeriko kamânân pan patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amunj gei giligâlaksâip.

³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât Isirae a hân ek mânângârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutñâ, zengât den.

³² Den kârep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutnjâ zengât den sâm arindâ sâi kârep opap. ³³ Zen aksik Kembu nângâm pâlâtân kwâkjanngâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziingâwe. Kubikkubik nep tuum biranâwe. Kut nâi nâi singi kwatziingip, zorat bonnjâ miwe. Zuu kâtik Laionj lâuzinj doonguwe. ³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuñâ mem sândukjan kwatziingip. Anjâ sâunjâ kârâziingânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweñjâ imbanjâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwalizijoot ândiwe. Hân torenge kâsaziñj zânggom moliziingâm ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziñjâ mumujan gâbâ zaatne galem otziingâwe. A nâmbutnjâ a ziñj sâknam kwatziingâm mem nâi nâi otziingâwe. Oi singi âlip birâne mân zânggonat sâne ândiândi kâtikjan zaatpigât nângâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutnjâ a ziñj den bâlij top top sâm dâzânggom lapitziingâwe. Oi nâmbutnjâ kin bitziñj saam tâk namin zâmburâwe. ³⁷ Nâmbutnjâ kâtnjâ zângowe. Nâmbutnjâ nak gaanjâ gaaziingâwe. Nâmbutnjâ kâmbamnjâ zânggom gânduzinj mânângârâwe. Nâmbutnjâ kanpitâ ândim nonij râma sâknjâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkjan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutnjâ ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipnjâ. Zen mirâ kamân kâtikjan sot barâ kâtikjan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpjan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nângâm pâlâtân kwâkjanngâwegât Anutuñâ ziñgiri âlip oip. Oi kut nâi singi kwatziingip, zorat bonnjâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topnjâ itâgât. Anutu zâk nengâren kut nâi zâizâinj pâmbapkât nângi zeip. Zorat nen buñjan ândiândi âlip ândibigât mân nângâziingip.

12

Yesu zâk kândom otniñgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sânginjâ kâmut patâ yatâ zorân haamnângom ningit tegât kut nâi yâmbât sot bâlijanggât tâknjâ kâpinângom, zo mânângât birânat. Oi mâtâp tirâpnângowe, zorik âkonnjâ buñj sârârâk kârâm âim kikerân takânat. ² Oi Yesu, nângâm pâlâtângât mariñâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsânjâ, zorat nângâm poru nagân sâknam nângâm moip. Oi zorat ajun kwâkjan zari nângi yennjâ oip. Yatâ opnjâ Anutu, imbanjâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zari, ândiap. ³ Bâlij mâme zen kâsa okjanngâm mem nâi nâi okjanngâne nângâm tâtâlim kâtigep.

Zen ko umziñj loribegât zâkkât nângâmñâ âkonnjâ buñj kâtigibi.

Anutuñâ kubikniñgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâlijandâ lotjan kwatziingâbâ sâi kâtigem um sâkziñj kubikjanngâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâlijandâ kâtigem tâmbetzângobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuñâ narâpnjâ zângonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzângup? Den zo itâ sâip, “Nannâ, Kembunjâ kubikgigi nângâna mân giginjâ upap. Kubikgigi umgâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umñjâ gâsuziingâm zengât narâpnâ sâmap, zen zânggom kubikziingâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembunjâ kubikziingâbam sâi mân kengât upi. Anutu zâk ziñgiri nan bârarâp utne yatâ otziingâmap. Zengâren ibârâpziñjandâ yatik narâpziñj kubikziingâme. ⁸ Anutuñâ zen kubikziingâmap. Mân kubikziingâ sâi ko lanjân gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi nâi sâbâ. Hânân ibârâpniñj zen nânggom kubikniñgâne dinziñjâ lum hurat kwatziingâmen. Oi sumbem mariñâ, um dâpniñjagât Ibâ, zâk yatik hurat kwâkjanngâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniñj ziñj narâk pânkânok âknjâleziñjâ dâp nânggom kubikniñgâme. Sumbem Ibâniñjandâ ko âlip op ândinatât kubikniñgâmap. Zikñjâ hâlâlu ândiândiyân târokwatnatkât opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nângindâ umâlip mân oi sâknam nângâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, nengâren bonnjâ muyagemap. Kubikkubikkât bonnjâ zo târârak ândiândij sot um lumbeñjâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziñjâ lolot sot pabutziñj bâlijâ zo kubikñjâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziñj lânbigât mâtâp zo kubikñjâ zengâren pabutziñj bâlijâ zo âlip oi lân âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiñjagât nep tuubi. Oi um hâlâlu op ândibigât kâtigibi. Um sumun zo ândim Kembu igikñjâ, zo mân ziap. ¹⁵ Zengâren gâbâ nâinjâ Anutugât tânzângozângonj, zo walâbapkât galem oranjâm ândibi. Oi osetziñjan um kâlak dengât kârâpnjandâ ziñgesebapkât galem oranjâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ nâinjâ Esaugât mâtâbân lânj lân ândiândij sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorarâk op kândom âsaâsagiñjagât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nângâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi angân kârip. Kut nâi oip, zorat isem umbâlâ op um melânjmelânjagât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakñjâ buñjâ, Sion bakñjâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen baknjâ nâi gâsum mâsasuotme. Kârâpñoot, zoren mân âiwe. Oi nâtâtiknjâ, sasa sot pibâ zorat umñan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diñâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nângâwe. Mârum ko sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândim den zo hirînsâbapkat ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nângâne imbanâ oip, “A mo zuu nâiñâ baknjâ zo lâri kâtñâ kune mumbap.” ²¹ Kut nâi zo sânam kwâtkwâtñoot muyagei Mosenâ sâip, “Nâ kenggât op sânamnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen baknjâ yatâ zoren buñâ. Zen Sioñ baknjâ, Anutu ândiândiñ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân unakñan ga giwe. Oi sumbem a doñbep, a mân sâlâpzângozângoy sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpñâ kutziñ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otziñgâwe. Oi a aksik patâ nenggât den sâm kwâkâkwâkân a patâ, Anutu sot a hâlâlû minziñgip, zenggât um dâpziñâ, zenggâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro unakñanggât nakñâ, zâkkâren gamujâ gilâm sanjonsanjon mâte urâwen. Gilâm zorâñ Abegât gilâmñâ tosa sâm muyageip, zo yatâ buñâ. Yesugât gilâm zorâñâ sanjoniñgâbapkat geip.

Anutuñâ hân sot sumbem mângizikâbap.

²⁵ Zen den dâzângobap, zo zâk kândâtkubegât galem oranğâm ândibi. Mârumñan hânân ge Sinai bâkñan gâbâ sâkurâpziñâ den dâzângoï birâne hâuñâ muyageziñgip. Zi sumbemân ândim den dâtnângomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuñâ buñ ândinat? ²⁶ Anutuñâ Sinai bâkñan den sâi diñandâ hân mânggeip. Oi zi ko du âsagibapkat sâm kâtigeip. Anutuñâ itâ sâip,

“Nâ narâk nâin dum hân mângimñâ sumbem ârândâñ mângibat.”

²⁷ Dum mângibat sâip, zo ko kut nâi nâi muyageip, zo mângei buñ upapkât nângâm sâip. Buñ oi zinziñ kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topñan ândinatkat siñgi kwatniñgip, zo zinziñ kâtikñâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okñangânat. Oi pindiñsâm hurat kwâkñangâm kenggât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniñâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpñâ kut nâi nâi bâliñâ sem nangâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku oranğâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân nâin gâbâ gane ziñgit mân nângânangâ mân upi. Mârumñan a ganetâ buku otziñgânâ sâm topziñ mân nângâm sumbem a buku otziñgâwe.

³ Bukurâpziñ tâk namin zâmbarâwe, zenggât nângâm, nângâne ârândâñ ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziñ a ziñ zângone sâknam kwâkñan ândime, zenggât nângâm ândibi.

⁴ Ap ambîn ândiândiñ, zorat nângâne bon oi mân mem bâliñ kwapi. Oi itâ nângâm ândibi. Lañ ândim târotâro mânanggât ândime, zen Anutuñâ hâuñâ ziñgâbap.

⁵ Umziñandâ kât sikumgât âkñale mân upap. Oi kut nâi nâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nângânangâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbalañak itâ sânat,

“Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziñ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân kenggât upat.”

Siñgi âlip kwâkâm niñgâwe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtnâ gakâziñ Anutugât den dâzângom ândiwe, zenggât nângâm ândibi. Zen mâtâp âlip lâñ ândim muwe. Mâtâp zorik ekñâ moliziñgâm Kembugâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipñâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikñâ.

⁹ A ziñ den unakñâ top top dâzângone zorâñâ umziñ mân gulipkubap. Umziñan Anutugâren gâbâ tânzângozângoniñandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut nâi nâi nininiñandâ mân mem tângubap. Anâ mâtâp zo lângâwe, zen bonñâ mân muyagiwe. ¹⁰ Nenggâren Kembugât siñgi nalep pâpanñâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziñ nimbigât mân sâsâñâ.

¹¹ Zen nângâme. Zuu kom gaamñâ gilâmziñ tirik namâ galem a patâñâ bâliñanggât tosgât namin mem zari bonñâ kamân kândâtñan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmñandâ a um hâlâlû miniñgâbapkat kamân kândâtñan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtñan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliñ otñingâbi. ¹⁴ Itâ nângâm utnat. “Kamân zinziñ kâtikñâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikñan, zinziñ kâtik zimbar, zorat nângâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlâtâñ opñâ târotâroniñanggât opñâ Anutu mâpâseindâ zorâñ tâbaniñ upap.

Zâk hurat kwâkñangâm ândim lâuniñandâ sâm sâtâre okñangânat. Kutñâ sâm bâbalañ kwâkñangânat.

Ninâu sâm betniñan mimbî.

¹⁶ Orot mâme âlipñâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nângi zâkkât siñgi kut nâi nâi pame, zo yatâ utne bonñâ upap.

¹⁷ A sâtnâ gakârâpziñ, zenggât sâtniñ lubi. Zen um dâpziñ galem upmeñâ nepziñanggât topñâ Anutu mâtenjan sâm muyagibi. Zorat nepziñ umâlîbân tuune

dâp upap. Umbâlâyân tuune zengâren kut nâi âlipnâ mân upap.

¹⁸ Zen nenngât op ninâu sâm ândibi. Nen umnijan tosa kârum ândimen. Kut nâi nâi utnam oindâ târârâk upapkât ot-niingâmap. ¹⁹ Ninâuñâ betnan mine Kembunâ melârnigi zengâren kek gâbatkât dâzânguan.

²⁰ Lumbenangât marinâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniñ Yesu târotâro zinzin kâtik zorat gilâmgât mumujan gâbâ mângei zarip. ²¹ Anutu zâk imbanâ sot kâwali zingâmñâ mem bâbâlan kwatziñgi diñâ lum nepñâ tuum kwâtâtibi. Oi zikñak nângi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opñâ zengâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikñâ zem zâimâmbap, zo perâkñak.

²² Bukurâp, den kârep nâi mân kulemgum zingân. Oi zen den girem zo nângâne mân bâlinâ upapkât sâm zingân. ²³ Oi nâ dâzângua nângânek. Bukuniñâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olanâwe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.

²⁴ A sâtñâ gakârâpziñ sot Kembugât siñgi a ambân aksik nângâziñgan. Italia hânân ândie, zen yatik nângâziñge.

²⁵ Kembugâren gâbâ tânzângozângonñâ aksik zengâren zimbap.

Zo yatik.

Ekap Yakobonja kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonnja.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kambu Yesu Kristo, zekât kore anja. Kembugât a kâmut gakârâp sijsururu op âi ândie, zen sâm sâtâre otzingâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zengâren mâsimâsikâ top top muyagei nângâne sâtârejoot upap. ³ Zen itâ nângâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zengâren kâtigigij, zo muyagibap. ⁴ Oi kâtigigij, zo zengâren bonnja muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum toszinj buj op hâlâlû ândibi.

Nângânângâ kârum Kembugâren ninâu sanat.

⁵ Zengâren gâbâ nâinjâ nângânângâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâm bâlij den zo mân dâtnângom um bâbâlânjângârâk nângânângâ âlipnjâ niñgâmap. ⁶ Zorat a um zagât opnjâ bujâ, Kambu nângâm pâlâtâj kwâkjangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbângum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembugâren ninâugât hâunjâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâj mân pindâbap.

Sikumzinj zâizâinj zorâj bonnja bujâ.

⁹ A zinj a kanpitâ zâkkât nângâne giginjâ opmap. Ka Anutunja a zo a bonnja kwânângi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a zinj a sikumjoot zâkkât nângâne zâizâinj opmap. Ka Anutunja a yatâ zo zâkkât sikumjoot zorat nângi giginjâ opmap. Pâlijpâlij neule bâlonjâ kek âmbârângâm gemap, zo yatik a sot sikumjâ kek buj opmap. ¹¹ Mirâsij takâmjâ hibuk bâlonjâ egi âkâm gem neulenjâ buj opmap. Zo yatik sikum a nepzinjâ tânâmjân birâm neule yatâ op buj upi.

¹² Nâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nânga sâtârejoot uap. Zâk kâtigem umnjâ oi ândei Kembujâ sângânjâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umzinjâ zâkkâren kinzap, zengât sinji sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A nâi, zâk bâlijangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutunja bâlijangât mâsikâniap.” Bâlijangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâknjâ a nâi bâlijangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Nâi zâk zikjak âknjâlenândâ diimap. ¹⁵ Oi âknjâlenjâ kâmbu kwap katep mimbap, kutnjâ bâlijâ. Bâlijândâ lâmbatnjâ sâk sot um ârândâj mumuj op simgât sinji upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâzj kârâm ândibi. Bâlijâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipnjâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap. ¹⁷ Kut nâi nâi âlipnjâ top top, zo uren gâbâ âsaknjâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutunja nângâm sâlâpkuipkât den bonjandâ nan bârarâp muyageninjip. Oi zâkkât arâp zengât tenjyân kândom op kinatkât yatâ otningip.

Den nângânângâj zorâj bujâ, lulujâ zorâj bonnja.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nângânek. Anja den nângânatkât bâbâlâj utnat. Den sâsâj sot kuk den sâsâj, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotnjâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlâp. ²¹ Zorat zen um sumun sot gângonjâ zo birâm mulunân ândim sinji âlip den umzjân pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâj um dâpzinj kubikpâkât imbanjâ zemnjângap.

²² Zen den kindapnjâk mân nângâbi. Bujâ. Nângâm lubi. Nâi zâk kindapnjâk nângâbap zo ko umnjâ kâitkum simgât sinji upap. ²³ Nâi zâk den nângâm mân lubap, zâk anja si sângânzj ninjgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sângânzj eknjâ birâm âim tobatzinj nelâmzângomap. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonnja nângâm lum kâtigem ândibapnjâ bonnja ek âknjalem op ândibap.

Sinji âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk sinji âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemgumap, zo ko umnjâ kâitkumap. A yatâ zorâj sinji âlibân ândiândinj zo yenjâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine zingit on galem otzingâbi. Oi hânân bâlijâ ziap, zo umzj sumunkombapkat kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutunja zingiri âlip oi itâ sâbap, “Sinji âlip mem ândie.”

2

Sikumzjoot sot kanpitâ zo dâbâk otzingâbi.

¹ Bukurâp, zen âsaknjâ mariñj, Kembunij Yesu Kristo, zâkkâren nângâm pâlâtâj kwâkjangâmenjâ a zâizâinj giginjâ kut nâi nâi hâtubâtu mân otzingâbi.

² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduzinjân a nâi, lomba a, kamân nâin goknjâ zâk hâmbâ neulenjoot sângân zâizâinj gâi a nâi, lomba a, kamân nâin goknjâ hâmbânjâ alâknjâ pam kândâtnjan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neulenjoot zo eknjâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat âlipnjâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kiar ginjan ge tat.” ⁴ Zen a zengât holizinjâ mân nângâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetzjân

hâtubâtu otzingâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nângânek. Anutuñâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzingoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nângâm pâlatânân umgât gom sambe opñâ Anutu um topñan ândibigât gâsum sâlâpzingoip. Zo a umziñandâ zâkkâren kinmap, zengât sinji sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziñ ginñandâ ziñgitme. A ikâ ziñ denân zâmbanme? A sikumziñ patâ zorân kâsa otzingâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumziñoot ziñ Yesugât kutsinji âlip kwâkninjan zarip, zo sâmbâlin kwapme.

Den nâi lum nâi birâbirân, zo mân dâp uap.

⁸ Gikangât opmat, yatik bukugangât upan. Den kâtik kombânâ zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâknjak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otzingâbi zo ko bâlin utne gurumin den zorân topziñ sâmbâmyagibap. ¹⁰ Nâi zâk gurumin den nâmbutñâ lumñâ nâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ. A nâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâknagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a nâigât ambân sot mân ândimñâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A nâi um lâklâk buñ otzingâmap, zâk gâtâm Anutuñâ yatigâk um lâklâk buñ okñangâbap. Ka a um lâklâk op buku otzingâbap, zâkkât topñâ Anutuñâ sâmbâmyagei Kembugât mâtenjan kenngât buñ kinbap. Zorat gurumin den zorân topniñ sâmbâmyagibap. Zo nângâm kwâtâtemñâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nângâm pâlatân bon buñ sot gukupitñâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a nâi nâ nângâm pâlatân sot ândian sâbap, oi buku mân otzingâbap, zâk nângâm pâlatânñâ zo dap op tâmbet agoagonjan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân nâinñâ hâmbâ, sâk pake mo nalembâ kârum ândei kâmut zengâren gâbâ nâinñâ mân beknjan memñâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ paten opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalembâ nem âkon upan.” Nâi zâk lâunandik yatâ sâmbâ dap op beknjan mimbap? ¹⁷ Zorat a nâi nângâm pâlatân sot ândian sâmbâ buku mân otzingâbap, zâkkât nângâm pâlatân zo mumuñâ sânat.

¹⁸ Mo a nâinñâ itâ sâbap? Gâ nângâm pâlatân zengigap. Nâ ko buku orotñâ zemngap. Nângâm pâlatânñâ buku orotñâ buñâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotñangât nep tuum nângâm pâlatânñangât bonñâ tirâpgobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nângâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nângâm kwâtâtem sumbengât sinji uan sâmat. Ka zitâ sâ nângâ. Wâke ziñâ zo yatâ nângâm Anutugât kenngât

op sânmâziñ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nângâm pâlatân sot buku orot buñâ. Nângâm pâlatânñâ zo yenñâ.

Abaram sot Rahaba zet nângâm pâlatân op bonñâ muyagiwet.

²¹ Nângâm pâlatân bonñâ zorat sa nângâ. Sâkunniñâ Abaram, zâkkât nanñâ Kembugât sinji sâmbâkumbat sâi Anutuñâ nângi tosanñâ buñ oip. Zo orot mâmenangât yatâ oip. ²² Oi itâ nângâ. Abaramgât nângâm pâlatân zo orot mâmenandâ beknjan meip. Oi nângâm pâlatânñâ târokwaï patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulembâ nâi itâ ziap, “Abaram zâk Anutugât dinñâ nângi bon oipkât Anutuñâ zâkkât nângi târârak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a nâi nângâm pâlatânñangârâk egi tosanñâ buñ mân upap. Egi buku orotñangât nep mâpot tuugi tosanñâ buñ upap.

²⁵ Oi yatik narâk nâin Anutuñâ Kanaan hân zo Isirae zengât sinji sâi lan mâman ambân Rahaba, zâknâ Anutugât den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotñangât nep tuugipkât Anutuñâ nângi tosanñâ buñ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumñâ buñ op mumuñâ muyagemap, zo yatigâk buku orotñâ buñ oi nângâm pâlatânñâ zo mumuñâ opmap.

3

Nâmbâlamniñ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâmbâ tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ donjbepnâ um bâbâlan kwâkâzingâziñgân nep tuunat mân sâbi. Nângânek. Den sâmbâ kwâkâkwâkân narâknjan Kembuñâ kwâkâzingâziñgân a nen den bâlinñâ sâmbâ ândimen, zorat hâunñâ yâmbâtñâ ningâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâmbâ tâpâkumen. A nâinñâ den bâlin mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsânj. Yatâ zorân um sâknangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinninñâ lubigât lâuziñan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâknjan tap mem purikgurik tuuginñâ âime. ⁴ Wanggât yatik nângâme. Zen patâ oi pibâ kâtikñandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuunñâ mâiktârâ zo mem mâburin mâtâp âiainñâ dâp âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtñâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pâindâ sem nângâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâknâ sâk toren walâziñgâm bâlinangât mam op nep tuumapñâ um sâknin sumunkomap. Oi ândiândiniñâ oi semap. Zikñâ ko sim

kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anjâ mem sânduknjan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a njiñâ dap op mem sânduknjan kwâpâp? Zâk âkonjâ bujâ, purikgurik op bâliñjâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñj sâmb âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâmb bâliñj kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñj gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorâñj mân dâp upap. ¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñjâ sot kâlakñjâ mâpot gem gababot? ¹² Bukurâp, koserân dap yatâ kolinj muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo sarujâ samñjâ upap?

Nângânângâ uren gok sot âmbiren gok.
¹³ Zengâren gâbâ nângânângâ a mo nângâm upme, zo ândie? Zâk lumbenâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nângânângânjângât topñjâ muyagei a ikpi. ¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâinj zeî sâkziñj mem zâim den hon nângen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nângânângâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsârj. Bujâ. Nângânângâ zo hânân gokñjâ. Ayân gok. Satañgâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâinj zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunñjâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nângânângâ uren gokñjâ, zorâñj ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbenâ, sât lulu, buku orot sot sinji âlipkât bonñjâ nâmbutñjâ. Um zagât mo sarâ ândiândinj bujâ. ¹⁸ Lumbenângât nep tuume, zen arikñjâ kâmitme târarakñjângât bonñjâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muya-muyaginj.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âkñjâle zemap, zorâñj kâmbangât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âkñjâle op kut nji mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut nji mân mime. Zen ninâu bujâ ândime, zorat. ³ Oi zen kut njiâgât ninâu sâmb âim ma ko mân mime, zo ko umziñan den bâliñjâ zeî ninâu sâme. Zen itâ nângâme, “Kut nji zo muyageniñj kâtigem um sâknianjângât âkñjâle zorat bonñjâ muyaginat.”

Umnijandâ njiân njiân mân nângânat.

⁴ Haai, târotâro mânâmânjângât zen. Hânân kut nji njiâ ziap, zorat sinji ândibonñjâ Anutu kândâtkuban. Zo nânge mo bujâ? Zorat nji zâk hânân kut nji njiâ ziap, zo buku okñjângâbapñjâ Anutu kâsa okñjângâbap. ⁵ Mo den kulem njiâ ziap, zo nângâne yen opmap? Den zo itâ,

“Umnijân Kaapum pâip, zo zâkkât sinjiyâk ândibap kâtigemap.”

⁶ Den kulem njiâ ko itâ ziap, “Tânângonânjâng, zo donjâ bep niñgâmap.”

Zorat den njiâ itâ ziap, “Anutu zâk a zâizâinj zengât tân kwâkâmap. Ka a ziñjângât nângâne gemap, zo ko tânzângozângjâng zo ziñgâmap.”

⁷ Zorat Anutu um topñjan gigin op ândibi. Oi Satañ kâsa minñjângâne birâziñgâm âibap. ⁸ Zen Anutu mâte okñjângâne zâkoot zen mâte otziñgâbap. Bâliñj mâme a ambân, zen bâliñjâziñjâ sañjon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umziñj sañgone salek oik. ⁹ Zen topziñj nângâm birañjâ isem umbâlâ upi. Girâñjâ zo melâñj umbâlâ upi. Oi sâtârezinj zo melâñj girâp isebi. ¹⁰ Kembugât mâtenjan umziñj diim ge ândine zâkñjâ mem zaatziñgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

¹¹⁻¹² Bukurâpnâ. Gurumin den mariñjâ sot sâmb kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikziñgâm birâziñgâbap, zorat imbanjâ zemñjângap. Zen ko sâmb bâliñj mân upi. Nji zâk bukujâ sâmb bâliñj kwap hâuñjângât den sâbap, zâkñjâ gurumin den sâmb bâliñj kwap kândanjâp. Gâ gurumin den sâmb bâliñj kwap kândanjâban zo ko sât luluñj a mân op, sâmb kwâkâkwâkân a upan. Gurumin den mariñjâ sot sâmb kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikziñgâm birâziñgâbap, zorat imbanjâ zemñjângap. Gâ wangandâ bukujângât den hâuñjâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembujâ nângâniñj kut nji utnat.

¹³⁻¹⁶ Bâi, itâ nângâne. Zen itâ sâme, “Itârâñj mo mukan kamân zoren âi kut nji njiâ njiâ angâgwanjâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâinj den sâmb sâkziñj mem zâime. Zâizâinj den zo bâliñjâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nânge. Mo ândiândizinjâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik njiâ muyagem zorâñjak bujâ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembujâ nângâniñj wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” ¹⁷ Nji zâk mâtâp âlipñjâ zo ekñjâ lañ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkñjâle upme, zengât den.

¹ Kât sikum a zen sâknam muyageziñgâbap, zorat kânñjan isem umbâlâ utnek. ² Irâ sikumziñj alâgem bujâ upap. Oi pet hâmbâziñj mem ândime, zo hângât sinji. ³ Narâk pânkânok oi zen sikum motziñj minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziñjâ zo bâliñj opñjâ hân oi zorâñjâ topziñjâ

sapsubap. Kârâpnâ yatâ zingesei sâknam nêngâbi. ⁴Nângânek. A nepziñ hibuk urine kâitzângom nep sângân diim gei zingâwe. Oi kâlamziñan bon mimiñ nep tuuwe, zen yatik otziñgâne isene sumbemân kâwali a zengât Kembu kindapñan giarip. ⁵Sikum a ziñ hânân sâknam kâbâ yâmbât buñ ândim âkñâliwe. Nen bâu nalem zingindâ nem lâmbatne zângom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimjâ kâmbamgât sinji op narâk patin bâu yatâ zângom tâmbetzângobi. ⁶Sikum a ziñ a târârak diñjâ sâm kwâkâm lanj kâmbamân parâwe. Zâk sâkñanjgât hâuñjâ mân sâip.

Sâknam kwâkñan ândim Kembu patâniñ gâbapkât mambât ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buñ ândibi. Nânge. Nep mariñjâ ñâiñjâ nep kârâm kâmit nalem bonñjâ âsagibapkât mambât ândimap. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonñjâ lâmbatpapkât nângâm ândimap. ⁸ Oi Kembugât narâkñjâ pârñkânok uapkât zen âkon buñjâ mambât ândim umziñ tângune kâtigibap.

⁹ Bukurâp, zen a torenñjâ mân sâm bâliñ kwatzingâbi. Kuk den mân dâzângobi. Patâñjâ gam hâuñjâ zingâbapkât. Nângânek. Patâniñjâ zâk hânji kândâtñan ga kinzap.

¹⁰ Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâwenjâ sâknam kwâkñan ândim kâtigiwe. Zengât mâtâp zo lânji. ¹¹ Nânge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zengât nângindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den sinji nânge. Oi Kembuñjâ um nângâm bet kut ñâi ñâi âlipñjâ pindip, zo nânge. Kembugât tânzângozângorj sot buku orotñjâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den ñâi zi sa nângânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ñâi ñâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñjâ perâkñakkât bonñjâ perâkñagâk âsagibap. Mo buñjâ sâne buñ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ñâi upi.

¹³ Zengâren gâbâ a ñâiñjâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Ñâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zengâren a ñâi mâsek upap, zâkñjâ Yesugât kâmut a sâtnjâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât kot sâm kelâk too sanjonñanjgâbi. ¹⁵ Zen nângâm pâlâtânân ninâu sâsânj, zorânj mâsekñjâ kubikpap. Kembuñjâ a zo tângoi âlipñjâ upap. Tosañjâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliñâziñjâ sapsun ninâuñjâ

tânagobi. A târârak ñâi ninâu sâi imbanjoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zej. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ñâi ñâi kâmñjâ takip.

Gulip orotñjâ zo diizingâne gabi.

¹⁹⁻²⁰ Bukurâp, zengâren gâbâ ñâi zâk den bonñjâ zorât mâtâp, zo birâm walâm ari buku ñâiñjâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nângâbap, “Ñâi zâk bukuñjâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñjâ Anutugâren pâi Anutunñjâ a zorat tosa donbep gulipkubap. Oi a zo um dâpnñjâ mumunanjgât sinji oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Ekap kânok Peteronâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândiannâ Anutuñâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzingoip, zen Kaapumñâ um hâlâlu kwatzingâbap sot Yesu Kristogât diñâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatzingâbapkât diizingip. Zengâren um lumenâ sot tânzângozângor patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut nâi âlip zorat sâtâre ut-nat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâam âlip kwâkñangânat. Zâknâ Yesu Kristo mumuñan gâbâ mângiepkât tânnângom um bâbâlan op ândiândi bonñangât nângâm nângâm ândinatkat mânginiñgip. ⁴ Oi sumbemân nengât singi kut nâi zinzij kâtik, buñ orot buñâ, zo pâi nengât mambâtningâm ziap. Zo minatkat yata otniñgip. ⁵ Anutu zâk im-bañârootñâ galem otniñgip nângâm palâtân kwâkñangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyagibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâkñan ândie zorânâ mâsikâzingâbap. ⁷ Zorat den nâi sâbâ. Goide kât zo yenñâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsagezingâmap. Nângâm palâtânziñ bonñâ mo buñâ, zorat topñâ muyagibapkât âsagime. Zen nângâm palâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâkñan ândie Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâam âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân igâwenâ nângâm palâtân kwâkñangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anñâ mân nângânângân, zo nângânangâm. ⁹ Nângâm palâtânziñangât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâin, zorat mâte otziñgapkât sâtâre ue.

Propete zen den kânñan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzângozângorñâ zi dap dap muyagibap sâam zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, nengâren tânzângozângor zo muyagibapkât den kânñan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, "A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsân,

Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâknan zâi mem ândibap." Kaapumñâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatîn Kristo zo yata muyagibap sâam, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan buñâ, nengâren muyagibapkât sâsân, zo sâam muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembugât singi a mam otziñgi siñgi âlip dâzângowe. Singi âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkât nângâm ândiwe.

Ândiândi sângiñâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânângâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonâ muyagemñâ tânzângobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlan op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sângiñâ sot lañ gulip ândiândiñ mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yata târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den nâi itâ kulemgune ziap, "Nâ târârak ândiangât zen târârâgâk ândibi."

Yesu Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâam mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñangât tobatniñâ nângâm dinniñ sâam kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâme. Nen sâkurâpniñâ zengât mâtâp lâñ ândeindâ kut nâi yenñâ, goide kât yata, zorân mân sângâniñ meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip. Zâk râma gwamñâ sâknâ âlipñâ zo yata op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârûmñan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâam pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi nengât op muyageip. ²¹ Zâknâ nen Anutugâren târokwatniñgip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângin neule âsâknâ giñangi giariñ. Zorat nen Anutu nângâm palâtân kwâkñangâm ândien.

Den siñgi âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yata muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ uñakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot zinzij kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, "A zen hibuk yata. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlonñâ yata. Hibuk neule zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât

den ko zo zinzij kâtik. Zo zem zâimâmbap.”
Sijji âlip den dâzângowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñj sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nangâbi. ² Birâmñj katep mâik namgât otzîngâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otzîngâbap. Zo nemñj sijji âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Kembuñj tânzângoi nângâm âknjâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñj lunam upi.

⁴ Kembuniñj Yesugât den ñâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñj ândiândij. Anj ek birâne Anutuñj zâkkât nângi zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâmba ândiândij op zâkkâren târokwap kin zâimñj Kaapungât namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñj Kembugâren pane ze kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nângi âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Nângâ. Nâ Sion bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun ñâi kwânângan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anj zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñj uap. Ka a nâmbutñj nângâm pâlâtânziñ buñj, zengât itâ sâip, “Mirâ tuutuñj a kunkun ek âkon op birâwe, zorâñ kunkun zinzij kâtik op kin-zap.”

⁸ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”
A sijji âlip birâmñj zoren kumbigât sâsânj zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânâ sot tirik namâ galem a gakânâ sot târârak a ambârâpñj. Yatâ zo zen ko jâtâtigân gâbâ diizîngâm ge âsokñan zâambarip. Kut ñâi ñâi âlipñj opmap, zorat sijji den sâne lañ kârâbâpkât gâsuzîngip. ¹⁰ Zen mârumñan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârumñan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângoi ândie.

Bâliñj kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângâne. Zen hânân kwande sot lombâ ândimeñj um sâkziñangât âknjâle bâliñj zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñangât âknjâle bâliñj zo um dâpziñangât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimeñj um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñj zengât lañ bâliñj

mâme sâmnjâ topziñ ek nângâmñj Anutuñj takâbabân orot mâme nepziñangât Anutu sâmnjâ âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³⁻¹⁴ Kembugât op a kutâ sot a sâtnjâ top top zengât sâtzij lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâambarip, zengât den kâtik ârândânj lubi. Ziñj bâliñj mâme a hâuñj ziñgâbigât sot a âlipñj ândie, zen sâmnjâ âlip kwatzîngâbigât sâmnjâ ziñgip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumñj a um kâtik sâmnjâ gulip muyagine, zengât den mem gei pambigât Anutuñj sâmnjâ ziñgip. ¹⁶ Zen olañziñgipkât dumun buñj ândie. Oi ândiândi zorâñ bâliñj mân ekapklubap. ¹⁷ Târârak ândim Anutu kore okñangâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nângâne giginjâ mân upap. Bukurâpziñ umziñandâ gasâzângoi ândibi. Anutu hurat kwâkñangâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziñ hurat kwatzîngâm sâtzij lum ândibi. A patâ âlipñj sot sânduk ândiândij, zenâk buñj. Kârâpñj ândiândij, zen ârândânj sâtzij lum ândibi. ²⁰ Zen Kembugât nângâm âlip utnetâ lañ sâknam ziñgâne âkon den mân sâmnjâ ândine ko Anutuñj zengât nângi âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitzîngâne Anutuñj dap yatâ nângi âlip ñâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziñgi hâuñj zengât den mân sâmnjâ ândine Anutuñj zengât nângi âlipñj upap.

Yesugât mâtâbân lâñ âinat.

²² Zen yatâ upigât sâmnjâ ziñgip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nângâm kândom otzîngip. Oi zen mâtâp zo ekñjâ yatik lâñ âibi. ²³ Yesu zâk bâliñj mân oip. Sarâ lâuñan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sâmnjâ bâliñj kwâkñangâne hâuñj mân sâip. Sâknam pindâne hâuñj zengât den mân dâzângoip. Buñj. Den sâmnjâ kwâkâkwâkânj nep bonñj tuumap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliñjandâ zâkkât sâknjâ kwâkñan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliñj birâm ândiândi târârak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useñj zorâñ zengât use zo gulipkoip sopei âlipziñ urâwe. Zen râma yatâ lañ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziñangât galem a, Yesu, zâknjâ diizîngi zâkkâren ge ândie.

3

A ambân zengât den.

¹⁻² Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziñ zengât giginjâ ândibi. Oi abârâpziñ nâmbutñjâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzângomñjâ diim gem ândine abârâpziñ zengât orot mâme âlip zo ekñjâ umziñ melânbi. ³ Ambân zen

sákkát neule káukziñ mem kubik kwálok sáñgân zâizâin gânduziñan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nâñgâne yennâ upap. ⁴ Neule bonñâ zo itâ. Umziñan tik zem muyagemap, zo neule zinziñ kâtik muyagei Anutuñâ nâñgi zâizâin upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiñ, zorat san. ⁵ Kembangât sinji ambân mârumanñan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nâñgâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândim abârâpziñ sâtziñ lumarâwe. ⁶ Serañâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâmb ândeip. Oi zen kut nâi nâi âlipñâ opñâ keñgât buñ ândim Seragât bârârâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanjâziñ giginâ. Zorat op ambirâpziñ zen nâñgâmñik kut zo otziñgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikgât ârândâñ ândibigât sâip. Zorât a ziñ ambirâpziñ gâlem otziñgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziñâ pânsâsârñ buñ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziñ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenñâ, zengât bukurâpñiñ sâmb umziñandâ gâsâyagom lumbenñâ op um nâñgânâñgâyân ândibi. ⁹ A ziñ kut nâi bâliñâ otziñgâne hâuñâ bâliñik mân otziñgâbi. A ziñ sâmb bâliñ kwatziñgânetâ hâuñâ sâmb bâliñ den mân dâzâñgobi. Buñâ. Zen sâmb âlip kwatziñgâbi. Anutuñâ mâsop minziñgâbam diiziniñgâpât a mâsop minziñgâbi.

¹⁰ Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ zaip,

“Nâi zâk ândiândigât âkñâlemap sot narâk âlip muyagibapât nâñgâmap, zâk lâunâ galem oi den bâliñâ mân takâbap. Oi lâunjan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliñ top top zo kândâtkom kut nâi nâi âlipñik upap. Oi lumbenñâ mâtâp kârum muyagem nepñâ tuubap. ¹² Kembunñâ a târârak zen zingiri âlip opmap. Konsâm mâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliñ mâme zen ko Kembunñâ ziniñgâpât kâsa otziñgâm ândimâp.”

Sâknangât den.

¹³ Zen ko kut nâi âlipñangât nâñgâm nep tuum kâtigem ândine anâ dap dabân tâmbetzâñgobi? ¹⁴ Bâliñ mâme a nâmbutñâ ziñ kâsa otziñgâne sânam kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipñangât sâknam kwâkñan zâibi zo ko Anutuñâ zengât nâñgi âlip upap. Kâmbam zâñgonam utne sânamziñ mân sâmbubap. Kengât mân upi. ¹⁵ Umziñ mem kubikne Kristonñâ ko kembuziñ ândibap. Oi nâñgânâñgâziñandâ Kembangâren nâñgâm ândime, zorat mâsikâziñgâne um bâbâlâñ op toññâ

sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâññâ umziñan bâliñâ nâi mân muyagei sâbi. Hurunjângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtâñ op ândim kut nâi nâi upme, zorat sâmb bâliñ kwatziñgâme, a zo zen sarâziñangât top muyagei ek anun upi. ¹⁷ Kristogât sinji a zen kut nâi nâi âlip op ândine Anutuñâ nâñgi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nâñga âlip uap. Ka bâliñ utne sâknam zingâbi, a zo zengât nâñga giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimñâ a nâmbutñâ zengât bâliñâziñangât opñâ sâp kânok moi âkip. Târârakñandâ gâñgoñâ nengât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesunñâ Kaapum sot ândimñâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim sinji âlip dâzâñgoip. ²⁰ Zen mârumanñan Noa zâk wangâ tuum ândei Anutuñâ um lumbenñâ otziñgâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtziñgâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburan karâmbut yatâ, zengâ wangâyân zâine toonñâ mân gwâkâziñgi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânñâ wangâyân zâim hâlâlul ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpñâ toonñâ too sanjonziñgâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapgwap zo mân sanjogbapât upmen. Buñâ. Yesunñâ mumunjan gâbâ zariñkât opñâ zen Anutu mâtenjan hâlâlul sot tosanñâ buñ kinbigât too sanjonziñgâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâin sot imbanjâziñoot aksik patâ zen zâkkât giginâ ândie.

4

Yesunñâ sâknam nâñgip, yatik nâñgâmñâ bâliñâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nâñgip. Zen zo yatik upigât Kristogât nâñgânâñgâ yatâ upi. Oi itâ nâñgâbi, “Nâi zâk sâknam nâñgâmñâ bâliñâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârumanñan itâ op ândiwe. Lanñ ândiândiñ, âkñâle bâliñâ, too kâtik nem um gulip orot, nalemm nemñik ândiândiñ, lopio sarâ kore okñangâwe. Zen kut nâi nâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lanñ gulip mân ândimegât nâñgâne nâi oi sâmb bâliñ kwatziñgâme. ⁵ Njâran ko ândiândiñ sot mumunñâ, nengât den sâmb kwâkâbapât sâsâñgâ, Anutu, zâkkât mâtenjan pindiñsâm kin topziñ sâmb muyagibi. ⁶ Oi topñâ itâgât. Yesunñâ a mumunñâ sinji âlip dâzâñgoip, zen mârur

hânân sâk sot ândim mumuŋaŋgât sinji ândiwe. Ka Yesuŋa moip, narâk zoren sinji âlip dâzâŋgoi um dâpziŋ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsaŋeip.

Narâk pânkânok uapkât buku op berân mianŋânat.

⁷ Hânân kut nâi nâigât narâknâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlû sot um wâgân kin ninâugât bâbâlaŋ upi. ⁸ Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Umziŋâ zo nep zoren pane zei kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirâŋ zengâren âsaŋibap. ⁹ Zen âkonŋâ buŋâ, buku orangâm ândibi. ¹⁰ Anutuŋâ zen sinji âlipkât imbanjâ top top zen ziŋgip, zo anjâ anjâ zemziŋgop. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Nâi zâk sinji âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembugât den zorik sâbap. Nâi zâk bukurâpnâ kore otziŋgâbapkât sâm pindip, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutuŋâ imbanjâ pindi tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristoŋâ tânzâŋgoi ândimegât a zen Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Zâkkâren neule âsakŋâ sot imbanjâ zeipŋâ zem zâimâmbap. Perâkŋjak.

Yesugât op sâknam nâŋgâmŋâ umâlep muyaginât.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpŋoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâziŋgâbapkât âsaŋiap. ¹³ Kristo sâknam nâŋgip, zen yatik nâŋgâm ândie. Oi bet zâknâ neule âsakŋoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliŋ kwatziŋgâne nâŋgâne âlip upap. Wangât, neule âsakŋâ mariŋâ, Anutugât Kaapumŋâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiŋâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiŋ op sâi ko zorat hâuŋâ sâknam mem anun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo tâk namîn pane zorat nâŋgi aŋunŋoot mân upap. Buŋâ. Zâk Kristo sâknam nâŋgip yatik sâknam nâŋgap, zorat Anutu sâtâre okŋaŋgâbap. ¹⁷ Nâŋgânek. Anutuŋâ top lâkulûku nep zo arâpnâ nenġâren topkwap tubapkât narâknâ mâte uap. Nep zo nenġâren topkwap tuum âimŋâ sinji âlip birâme, zengâren tuum dap otziŋgâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Hâuŋaŋgât den sâsâŋ narâkŋan a târârak ziŋ sumbemân bagibagiŋâ, zo yâmbâtŋâ oi ko bâliŋ mâme sot sinji âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuŋâ nâŋgi âlip oi sâknam kwâkŋan zâibi, zen âlip orotŋaŋgât nep tuum ândim Kembuŋâ tânzâŋgobapkât um bâbâlaŋ op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtŋâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziŋandâ den dâzâŋgobâ. Kristoŋâ sâknam nâŋgip, zo sinnâ bonŋandâ egâwan. Oi ândimŋâ zâk sot neule âsakŋâ mîmbat, zorat op ko nâ den zi dâzâŋgua nâŋgânek. ² Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otziŋgâbigât sâm ziŋgip. Zo um yâmbât buŋâ, um bâbâlaŋâk galem otziŋgâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum miminŋaŋgât buŋâ, nep zorat umziŋ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otziŋgâm buŋâ. Ziŋâ râma kândom otziŋgâm mâtâp âlipŋâ zo tirâpziŋgobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâŋâ gam sâŋgân neulenŋoot, zinziŋ kâtik zo ziŋgi mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzâŋgobâ. Zen a patâ zengât giginâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sâŋgum, kutŋâ um giginâ, zo lapŋâ kore orâŋgâm ândibi. Zen nâŋge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiŋ kâbakŋezingâmap. Ka a um giginâ ândime, zen tânzâŋgomap.” ⁶ Zorat op ko zen um gigin op ândim Anutu imbanjâ mariŋâ, zâkkâren pindisâm ândibi. Yatâ utne nâŋgi narâk mâte oi zâknâ tânzâŋgobap. ⁷ Kut nâi nâigât nâŋgâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikŋan pam birâbi. Zâk umŋâ zengâren kinzap. Zâknâ on galem otziŋgâmap. Zorat nâŋgâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziŋ kârâm ândibi. Kâsaziŋ Sataŋ, zâk zuu kâtik Laiŋ yatâ op nâi mo nâi zibâ sâm âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem kin, Sataŋ zâk kânzârâtŋaŋgâne âibap. Oi itâ nâŋgâbi. Bukurâpziŋ hân dâp zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzâŋgozâŋgoŋ mariŋâ, zâk neule âsakŋâ zinziŋ kâtik zo zemŋaŋgap, zâknâ zen Kristo sot pâlâtâŋ op ândiegât neule âsakŋan bagibigât diiziŋgipŋâ sâi narâk pânkânok sâknam nâŋgânêtâ ko melâŋ kubikziŋgâmŋâ mem kâtikŋan kwatziŋgâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkât imbanjâ zo zâkkâren zeipŋâ zem zâimâmbap, kâtikŋâ. Zo perâkŋjak.

Den murukŋâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum ziŋgop. Nâ zâkkât nâŋga buku bonŋâ uap. Zen um bâbâlaŋ op sinji âlip mem kâtigem ândibigât den pânkânok zi dâzâŋguan. Itâ nâŋgâm ândibi. Sinji âlip nâŋgâm ândiwe, zo Anutuŋâ tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den bonŋâ. Zorat zen zorat umŋan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembujâ gâsuzingip, yatik Babilon kamânân ândie, zengâren kâmutnjâ gâsuzingi ândie. Oi zo ziŋ zengât nâŋge. Oi nannâ Mareko zâk ârândân. ¹⁴Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât siŋgi ândie, zengâren um lumbe zimbap.

Zo yatik.

Ekap zagât Peteronâ kulemguiip.

Mâsop den.

¹ Simon Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânâ nen sot târarak marijâ, Anutu sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren nângâm pâlâtân kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniñâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumbenâ sot tânzângozângon walâwalân zengâren zem zâibap.

Singi âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbanjandâ nen um hâlalu sot târarak ândinatât imbanjâ ningi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakñan ândinatât diiningâm zâkkât topñâ muyageniñgi zâk sot pâlâtân urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ ningâbap, zorat singi sâip. Den zi nângindâ zorat bonjâ niijan muyagei hânân âkñalegât tâmbetagoagon ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtân op holi tobat kânok utnatkât sâip.

⁵ Zorat zen nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie, zen kâtigine târarak ândiândizij muyagibap. Târarak ândiândizijandâ top nângânângâziñ muyagibap. ⁶ Nângânângâziñandâ um kendon muyagibap. Um kendonjâ kâtikkâtigijâ muyagibap. Kâtikkâtigizijandâ singi âlip sot ninâugât bâbâlan orotñâ muyagibap. ⁷ Singi âlip sot ninâugât bâbâlan upmenâ buku op ândiândij muyagibap. Buku op ândiândijandâ tânagoagon muyagibap.

⁸ Kut nâi zo aksik zengâren muyagem zeî Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândim nep tuune bon buj mân upap. ⁹ Ka nâi zâk kut nâi zo buj ândibap, zâkkât itâ sâsân. Zâk siñ bâpsâsân sot um kâtik. Mârumñan sanjon kubigip, zo nelâmkoî ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembunâ gâsum sâlâpzingoip, zorat kâtigem Kemu sot pâlâtân ândibi. Zo zengâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimñâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñâ, Kemu Yesu Kristo, zâkñâ diizingi sumbemgât kiñ topñan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânñan nângip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nângan. Oi zen den bonjâ nângâmñâ mem kâtigem ândie, zo nângâm lañ den zorik dâzângom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkât narâkñâ itâ nângan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniñâ Yesu Kristonâ sapsun nigip. Oi nâ birâziñga den

zo nângâm ândim zâibigât ekap zi zingân. Nâ itâ nângan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzângom ândia dâp upap.

Peteronâ Kembugât neule âsakñâ egip.

¹⁶ Den singi dâzângowen, zo bonjâ. Zo den pat mo singi yennâ a niij nângânângâyân gâbâ mân dâzângowen. Nen Kembugât neule âsakñâ sot imbanjâ igâwen. Zo yatâ ekñâ imbanjâ sot takâtakânâ zorat den singi dâzângowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkñan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakñâ zâkkâren gâi Anutu Ibhân sâm âlip den dukuiip. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nânga âlip nâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândân tirik bâkñan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nângâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nângindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsakñâ nâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ hanjâbap. Oi umziñan sângelak patâ, Yesu, zâkkât âsakñandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nângânek. Propete a, zinj kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânñan kulemguwe. Zorat topñâ anjâ zikñâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a zinjâ umziñangârâk mân sâwe. Buñâ. Tirik Kaapumñâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziñan pâi den zo sâwe. Zorat anjâ zik umgât den zorat topñâ mân sâbap. Tirik Kaapumñâ den zorat topñâ sapsunñgi âlip sâbap.

2

Singi âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumñan Isirae a zengâren propete a sarânâ nâmbutñâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm zingâ a sarânâ muyagibi. Zen singi âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembunâ tozazijangât op mom sângânziñ meip, zâk kwâimbânangâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyageizingâbap. ² Oi zen lañ mâman ândiândij nep tuune a donjep zinj zingit wâratzângobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâlij kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkñale opñâ den sarâ sâm kut nâi nâi zo lañ betziñan mimbi. Ka zen ko itâ nângâbi, “Mârumñan gâbâ zengât hâuñangât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzângobapkât sâsân, zo tâmbetzângobapkât mambâtzingâm ândiap.”

A mârumñan hâuñâ zingip, zorat den.

⁴ Anutugât nângâmen. Zâk sumbem a nâmbutñâ bâlij utne mân birâziñgi. Buñâ. Simân kâbakñezijñgi nâtâtigân tâk

namin geiwe. Zoren den hâuñâ sâsânjanggât narâknjâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârûmjan bâliñ mâme a mân birâziñgip. Noañ ândiândi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzângomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wangâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliñ mâme a zengâren too uurup patânâ takâm gwâkâziñgip.

⁶ Narâk nâin Sodom sot Gomora kamân yatik buñ upabotkât sâi kârâp zikesei buñ urâwet. Zo bâliñ mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâm yatâ oip. ⁷ Ka a târârakjâ, Loti, zâk bâliñ mâme a ziñ lañ gulip ândine zorat nâñgi mân dâp oi Kembuñâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târârakjandâ osetziñan ândei zen bâliñ top top utne sirâmñâ sirâmñâ ek nângâm umñâ bâliñ oi ândei.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembuñâ a târârakjâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzângomap. Oi bâliñ mâme a zen hâuñjanggât narâgan sâknam ziñgâbapkat tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziñ bâliñjanggât kinmap, zen lañ mâman opñâ Kembu sot sumbem a zâizâiñ sâm bâliñ kwatziñgâme. Kembuñâ a yatâ zo tâk namâ kâtikñan zâmbanmap. A yatâ zorâñ kenngât buñâ den kwâkziñan sâm sumbem a âsakñâ sot imbanjâziñoot zen sâm bâliñ kwatziñgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanjâ sot kâwali top nâi zemziñgopñâ Kembugât mâteñan mân sâm bâliñ kwatziñgâme.

¹² Ka lañ mâman a zo, ziñâ um nângânângâziñ buñ, zuu zângom nime, zo yatâ. Kut nâi nâigât topñâ kârum den lañ sâme. Zen zuu yatâ zângobap. ¹³ A zo bâliñziñjanggât sângân mimbi. Zen anun buñ sirâmân kamân sombemân sâkkât âknjâle lum bâliñâ upme. Zen âkon buñ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziñan ândim um gulip kwatziñgânâ yatâ upme. Ziñ osetziñan mân orotñâ op sii nalem nine zorat nângga anunñoot uap. ¹⁴ A zo, zen sinziñâ lañ ek nângâm âknjâle upme. Oi bâliñâ âkonñâ buñ upme. A lotñâ zen kut nâi yatâ zorat mem um gulip kwatziñgâme. Kât sikumgât âknjâle op umziñ oip. A zo, zen simgât siñgi. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sâñginâ, Bileam Berorogât nanñâ, zâkkât mâtâp bâliñâ zo lâñme. Bileam zâk bâliñjanggât sângân mimbatkât lañ oip. ¹⁶ Zâk bâliñjanggât op siñjan geip. Oi donji diñ buñandâ a den yatâ sâm Propete a Bileam zâk den kârâpñoot dukuip.

¹⁷ Bâliñ mâme a zo, zen too kârâksâsâr yatâ. Oi pibânâ saru kom kâbakñei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziñ nâtâtikkât siñgi upigât sâsâr. ¹⁸ A zo, zen zâizâiñ den sâme. Oi a nâmbutñâ bâliñjanggât mâtâp birâm âlipjanggât mâtâp ânam utne

kâitzângom lañ ândiândiñâ mâtâbân di-izingâne âine bâliñjanggât nep ârândân tu-ume. Ziñâ a itâ sâm dâzângome, ¹⁹ “Zen yatâ opñâ dumun buñ ândim kwâtâtibi.” Zo ziñâ bâliñjanggât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nângen. A nâiñ wan mo wangât kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sângñan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nânge. Siñgi âlip buñâ, zengât banjet kândâtkom Kembu Yesu Kristo mâte okñangâm zâk sot pâlâtân urâwenjâ puriksâm mâtâp sângñan âinetâ bâliñ kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ zo Kembugât târârak mâtâp mân ek lâñne sâi bâliñ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lâñawenñâ den kâtikñâ kwâkâm ziñgâne zo birâm mâtâp sângñan âine bâliñ kâtikñâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuñâ itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâuñâ mogatñâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banerân sanjon dum zagâtñâ sanjomap.”

3

Kembugât den zo yenñâ mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziñ mângja Kembugât den nângâm kwâtâtibigât kulemgum ziñjan. ² Kembugât siñgi a Propete, zen mârûmjan den sâwe, zorat nângbigât ot-nigap. Oi Aposolo gakârâpnâ nen kubikkubikniñâ, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândân nângâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânjan itâ nângâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliñjanggât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kembu gâbap sâme, zorat bonñâ ikâ? Sâkurâpniñ ândim muwe sot kut nâi nâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topñâ itâ nângâm tâtâlim den zo sâme. Anutuñâ sâi sumbem zâk mârûm nâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diñjanggât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut nâi nâi gwâkâziñgâm nanñgi. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziaobot, zo Anutugât denñâ saaziki kârâpkât siñgi op ziaobot. Hâuñâ mimin narâk mâte oi bâliñ mâme a tâmbetagogibât mambât ziaobot.

Kembu zâk nenngât op narâk mem kârep pâmâp.

⁸ Bukurâpnâ, kut nâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nâñgi narâk kârep patâ yatâ opmap. Oi narâk kârep patâ zorat nâñgi sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembugât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonñâ

muyagibapkât kwakñâ narâk mem kêrep kwâpmap.” Zen ko nângâne yatâ mân upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagobegât Kembuñâ zengât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziñ melânâ zâkkâren mâte okñangâbigât nângâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembangât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buñ upap. Oi kut ñâi igikñâ zo aksik kêrâp sem nanğâbap. Oi hân sot hân kwâkñan kut ñâi ñâi muyageip, zo kêrâpñak simbap. ¹¹ Kut ñâi ñâi zi buñ op nanğâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim sinji âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsqibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kêrâp simbap. Oi kut ñâi ñâi igikñâ zo kêrâp bâlamân zinggesem too yatâ opñâ buñ upi. ¹³ Nen ko sumbem uñakñâ sot hân uñakñâ muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiândiñ dâp op zimbap.

Den murukñâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut ñâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâteñan um hâlâlu sot tosa buñ ândibigât umñâ hâbam op lumbenâ ândine zingiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniñandâ narâk mem kêrepñan pâi itâ sâbi, “Kubikniñgâbam yatâ uap.”

Bukuniñâ, Kembangât Tirik Kaapumñâ Paulo um bâbâlañ kwâkñanji nângânângâ zo wâratkum den zo kulemgum zingip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsun zingâmap. Ekapñan den nâmbutñâ ziap, zo den muyap buñâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, ziñâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buñâ. Kembangât ekap nâmbutñâ zo yatik opñâ tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânñan dâzânguan. A lañ ândiândiñ zengât sâm gulipñâ umziñan giari loribegât gasâziñ kêrâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniñâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângozângonñan sot top nângânângân kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakñâ zemñangap. Oi yatik zemñangâm zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohaneñâ kulengoip.

Ândiändigât den sâm muyageip.

¹ Topkwap mârumñan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiändigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtikjâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ nenğâren gâip. ³ Zorat kut ñâi ñâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen. ⁴ Yatâ muyagei sâtäre kwâkñan ândinatkât ekap zi kulemgum ziñgan.

Âsakñan ândiândij.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Njâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen njâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtân urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaniniñâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkunat. Oi den bonñâ nenğât umniñan mân zimbap. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosaniniñ birâm umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonjâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum ziñgan. Nenğâren gâbâ ñâiniñâ bâliñâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosaniniñ birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi nenğârâk bunjâ, hân dâp ândie aksik, zenğât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtân utnat. ⁴ A ñâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtân opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Ñâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ

itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtân op ândien.” ⁶ Ñâi zâk Anutu sot pâlâtân op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândie dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den unakñâ ñâi mân kulemgum ziñgan. Den zo mârumñan gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemgum, zo den unakñâ oi Yesugâren sot zenğâren ârandân bon uap. Zo topñâ itâgât. Njâtâtik bunj oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a ñâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâmapñâ âsakñan ândian sâbap, zâk tok njâtâtigân ândiap. ¹⁰ Oi ñâi zâk bukuñâ umñandâ gâsubap, zo ko âsakñan ândim. A zo bâliñan mân tâmbetagogap. ¹¹ Ka a ñâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zo ko njâtâtigân ândim njâtâtikkât mâtâp âibap. Njâtâtigân âi sinjâ egi njâtiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nângâbi.

¹² A ambân katap, zen Yesuñâ zenğât suupziñ meip, zorat op tosazijn gulipkumapkat den zi kulemgum ziñgan.

¹³ Ibârâp, zen mârumñan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

A ambân katap, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziñgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mârumñan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zenğât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziñan ziap. Zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

Umniniñâ hângât kut ñâi ñâiyân mân zimbap.

¹⁵ Umziñ hânân mo hângât kut ñâi ñâiyân mân pane zimbap. Ñâi zâk umñâ hângât kut ñâi ñâiyân pâi zimbap, zo ko umñandâ Anutu Ibâ mân gâsubap. ¹⁶ Nânge. Hânân kut ñâi ñâi bâliñâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkñâle, senjâ ekñâ âkñâle, sot umñâ zâizâiñ. Zo Ibâgâren gâbâ bunjâ. Zo hânân gokñâ. ¹⁷ Hân zâk âkñâleñoot zo bunj upap. Ka ñâi zâk Ibâgât den nângâm lubap, zâk tâmbânjâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pârâkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliñoot gâbapkat sâsâj, zo nânge. Oi narâk ziren kâsarâpnâ donjap muyagem gam ândie. Narâk pârâkânok uap, zo nânge. ¹⁹ A zo, zen osetniñan âsağiwe. Oi nenğât buku zo mân ândie. Zen nenğât buku ândim sâi nen mân birâniñgâbe. Zen

birâningâwe, zorat topnjâ itâ. Zen nenġât buku buñjâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesunġâ Kaapumnjâ zinjipkât nânġânânġâziñoot ândie. ²¹ Zen den bonnjâ mân nânġâme sâm ekap zi mân kulemgum zinjân. Buñjâ. Zen den bonnjâ nânġâmegât opnjâ den zi kulemgum zinjân. Den sarâ, zo den bon mariñanġâren ġâbâ mân ġâmap.

²² Yesugât kâsa, zo nġâi? Yesu, zâk a bâliñan ġâbâ mâkâningġâbap mârûm sâsân, Kristo, zo buñjâ. A nġâinġâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. Nġâi zâk Ibâ sot nannġâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ Nġâi zâk nannġâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birânġâġâbap. Ka nġâi zâk Yesu zâk bâliñan ġâbâ mâkâningġâbap kât mârûm sâsân sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtân upap.

²⁴ Mârûmñan ġâbâ Kembugât den nânġâm ândim gawe, zo nânġâne umziñan zei nânġâm ândibi. Zen yatâ op ândim nannġâ sot Ibânġâ, zet sot pâlâtân op ândibi. ²⁵ Yesunġâ kut nġâi niñġâbap kât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikñjâ.

Kaapumnjâ sanġonniñġi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A zinj um gulip kwatziñġâbegât ekap zi kulemgum zinjân. ²⁷ Zengât itâ san. Kaapum zinjip, zo zengâren ziap, zorat wangât a nġâinġâ den dâzânġobap? Kaapum zinjip, zâkñjâ kut nġâi nġâigât den dâzânġomap. Den topnjâ dâzânġomap. Zâkkât den zo sarâ buñjâ, zo bonnjâ. Oi zen Kristo sot pâlâtân op ândibigât dâzânġoip, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtân op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem ġâi kenġât sot añun mân op mâtenjan âi kinbi. ²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nânġâme. Zorat a nġâi, zâk târârak ândie ekñjâ sâbi, “Zâk Anutugâren ġâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topnjâ.

¹ Nânġânek. Ibânġinândâ nenġât umñjâ doñbep kinzap. Kiri nenġât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otningâme, zorat topnjâ itâ. Zen Anutu mân buku okñanġâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginât? Zo mân nânġâm. Ka itâ nânġâm kwâtâtien, “Kembuniñjâ takâm ġâi tobatñjâ ekñjâ yatik utnat.” ³ Nġâi zâk zo yatâ nânġâm um bâbâlan op ândi mâmannġâ kubikñjâ târârak ândibap. Zâk Kambu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliñ op Satangât orot.

⁴ Nġâi zâk bâliñ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukunġâ, zo bâliñâ bonnjâ uap. ⁵ Yesugât itâ nânġâme, “Zâk bâliñâ maatibam geip. Oi zâk bâliñâ mân oip.” ⁶ Oi nġâi zâk Yesugâren pâlâtân op ândimopnjâ bâliñ mân opmap. Ka nġâi zâk bâliñ opmap, zâk zo Yesu mân ek nânġâmap.

⁷ Nan bârarâpnâ, nġâinġâ um gulip kwatziñġâbâ sâi mân nânġâbi. Nġâi zâk târârak mâtabân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nġâi, zâk bâliñ opmap, zâk Satangât a. Satanj zâk topñan ġâbâ bâliñâ tuum ândim ġâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nannġâ zâk Satangât nep kândanġbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliñ mân orot.

⁹ Anununġâ kâmut gakârâpnġâ ândiândigât kâwali zinjip, zorat zen dap dabân yatâ bâliñâ mem ândibi? Zen Anutugâren ġâbâ gokñjâ, zorat bâliñâ mân upme. ¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Satangât nan bârarâp, zengât topziñjâ itâ muyagei iknat. Nġâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren ġâbâ gokñjâ buñjâ. Oi nġâi zâk bukuñjâ kâsa okñanġâbap, zâkkât yatâ Satangâren gokñjâ sâsânġ.

¹¹ Kembugât den mârûmñan ġâbâ nânġâm gawen, zo itâ, “Umziñandâ ġâsâyagom ândibi.” ¹² Adamgât nannġâ Kain, zâkkât mâtap mân lâñnat. Zâk bâliñ mariñanġâren ġâbâ gokñjâ, zorat munñjâ koi moip. Zo itâgât. Zikñjâ ândiândiñjâ, zo bâliñâ. Munñanġât ândiândiñjâ, zo âlipnjâ. Zorat op ko koi moip.

Yesunġâ buku otningipkât buku oranjânat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik zinjâ kâsa otziñġâne nânġâne nġâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniñjâ buku otziñġâm ândienġât niñanġât itâ nânġâmen. Mumunñan ġâbâ ândiândiyan bagiwen. Nġâi zâk bukuñjâ buku mân okñanġâbap, zâk tok mumunñan ândibap. ¹⁵ Oi nġâi zâk bukuñjâ kâsa okñanġâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nânġâme, “Kâmbam ku a zengât umziñan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” ¹⁶ Yesu zâk nenġât op ândiândiñjâ biri buku orotñanġât topnjâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniñjâ zengât op ândiândiniñjâ birindâ dap upap. ¹⁷ Ka a nġâi hânġât sikum zemñanġi bukuñjâ wan mo wangât kwakpap oi ekñjâ mân nânġânġânġâbap, zâk dap yatâ umjandâ Anutugâren kinbap? Zo buñjâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotñjâ, zo den mo sâtnak mân sâsânġ. Betñjâ sot umñjâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonñanġât kâmurân ândien, zorat topnjâ muyagei nânġânat. Oi Anutu mâtenjan umniñjâ

kenjëgât buj ânînat. Anutu mâtejan umniñâ kenjëgât opakkât itâ nângânat. ²⁰ Umniñandâ kenjëgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniñanjgât dâp bujâ. Zâk tobat nîi ânîm kut nîi nîi aksik zo nângâm nanjgâmap.” Zorat nen kenjëgât kândâtkum zâkkâren nângâm pâlâtâr kwâkñanjgâm ânînat. ²¹ Bukurâpnâ, umniñandâ kenjëgât mân oi Anutu mâtejan umâlîp ânînat. ²² Oi diñâ lumñâ zâkkât mâtejan kut nîi nîi oindâ egi âlîp opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niñgâmap. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nanñâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâr kwapñâ umziñandâ gâsâyagom ânîdibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuñâ sâm niñgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtâr op ânîme. Zâkoot zen sot pâlâtâr opmap. Anutu zâknâ Kaapumñâ niñgip, zorâr sapsun niñgi nângâmñâ itâ nângen, “Anutu zâk nen sot ânîmap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nângâbi. Den zorat topñâ nângâm sâlâpkum ikpi. Den zo Satanjâren gokñâ mo Anutugâren gokñâ, zo nângâm ânîdibi. Wangât, propete a sarârñâ donjep muyagem ânîde, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokñâ, zen itâ ikpi. A nîi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâlijan gâbâ makâniñgâbapkât sâsân, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nîiñâ Yesugât itâ sâbap, “A bâlijan gâbâ makâniñgâbapkât mârûm sâsân zo, zâk bujâ. Zâk a yennâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokñâ bujâ. Den zo Kristogât kâsanâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nângâme. Kâsa zâkkât imbanâ hânân muyagibapkât sâsân, zo mârûm zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokñâ, zorat ziñâ propete sarârñâ zen sot agom kâtigemñâ kâsa otziñgâwe. Oi zengât umziñan ânîdiap, zorârñâ propete a sarâr zengât umziñan ânîdiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarârñâ zen hânân gokñâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziñâ nângâme. ⁶ Nen ko Anutugâren gokñâ. A Anutugât den nângâme, zen dinniñâ nângâbi. Ka nîi zâk Anutugâren gok bujandâ dinniñâ mân nângâbap. Den bon mariñâ, Kembugât Kaapumñâ sot Satan arâpnâ, zengât topziñ yatâ âsagei iknat.

Anutuñâ buku otñiñgip, zorat topñâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen umniñandâ gâsâyagom ânînat. Buku orotñâ, zorat topñâ Anutu. Nîi zâk bukurâpnâ buku otziñgâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlâtâr opmap. ⁸ Nîi zâk bukurâpnâ

mân buku otziñgâmap, zâk Anutu mân ek nângâmap. Buku orotñanjgât topñâ Anutu. Anutu umñandâ gâsânângom buku otñiñgâmap. ⁹ Anutuñâ nanñâ kânok ânîdiandi muyageniñgâbapkât sângongoi hânân gem gâip. Anutu umñandâ gâsânângom yatâ otñiñgip. ¹⁰ Buku orotñanjgât topñâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okñanjgâwen. Zâknâ buku otñiñgâm nanñâ sângongoi gemñâ bâliñaniñanjgât suupñâ mem moip. Zorat nen Anutu mâtejan um salek kinat.

Anutuñâ buku otñiñgâmap yatik neñgoot buku otziñgânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ buku otñiñgipkât neñgoot yatik umñâ buku oranjânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniñandâ Anutu mân igâwen. Um buku oranjâm ânînat oi ko Anutu zâk nen sot pâlâtâr oi buku orotñâ bonñâ neñgâren muyagem kwâtâtîbap. ¹³ Zâk Kaapumñâ niñgip, zorat itâ nângen. Zâk nen sot pâlâtâr opmap. Nen zâk sot pâlâtâr upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanñâ hân dâp a nen kubikniñgâbapkât sângongoi geip. Oi nen sinniñandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzângomen. ¹⁵ Oi a nîiñâ, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâbap, zâk Anutu sot pâlâtâr upap. Oi Anutuñâ zâk sot pâlâtâr upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nângen, “Anutu umñandâ gâsânângomap.” Zo ek nângâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariñâ. Nîi zâk buku upapñâ Anutu sot pâlâtâr upap. Oi Anutuñâ zâk sot pâlâtâr upap.

Buku op kenjëgât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâknan kenjëgât buj kinatkât Anutuñâ buku otñiñgip. Oi Yesuñâ buku otñiñgâm ânîmap, zo yatik hânân zi buku oranjâm ânînat. ¹⁸ Kenjëgât sot buku, zet buku buku bujâ. Buku bonñandâ kenjëgât molîbap. Kenjëgât, zo to sagât hâuñâ zo nângâm upme. Nîi zâk kenjëgât mem ânîdîbap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsân.

¹⁹ Nen ko Anutuñâ kâdom buku otñiñgipkât buku op ânîdimen. ²⁰ Nîi zâk Anutu buku okñanjgâman sâm bukuñâ kâsa okñanjgâbap, zâk sarâr a. Nângânek. Nîi zâk bukuñâ sennâ igikñâ buku mân okñanjgâmñâ dap op Anutu mân igikñâ, zo buku okñanjgâbap? ²¹ Yesugât den itâ ziap, “Anñâ Anutu buku okñanjgâmñâ bukuñâ buku okñanjgi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlâtâr op ânînat.

¹ A nîiñâ, Yesu zâk a bâlijan gâbâ makâniñgâbapkât mârûm sâsân zo, sâm nângâm pâlâtâr kwâkñanjgâbap, zâkkât Anutugât nanñâ sâsân. Oi nîi zâk Ibâ

muyamuyagiñ buku okñangâbapñâ Ibâgât kiurâp yatik buku otziñgâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziñgâmen? Buku otziñgâmen, zo ko Anutu buku okñangâm, zâkkât den lugindâ, zorâñâ topniñ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okñangânat. Diñâ lum buku okñangânat. Anutugât den zo yâmbâtñâ buñâ. ⁴ Anutugâren gâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zengât orot mâme walâziñgâmen. Itâ opñâ walâziñgâmen. Nen Kembangâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândim hângât imbanjâ zo kom birâm walânat. ⁵ Nâiñâ kâtigem kin hângât âkâk gâlâk zo koi gibap? A ñâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâm, nângâm pâlâtâñ kwâkñangâbap. A zorâñ bonñâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohaneñâ sanjonñangip. Oi a ziñ poru nagân kune gilâmñâ gem gâip. Tooyâk buñâ. Too sot gilâm ârândân. ⁷ Oi Kaapumñâ Yesugât topñâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonñangât mariñâ. Sarâ mân sâmap. ⁸ Karâmbut ziñâ tânagom kin topñâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A ziñ tânagom den sâne nângindâ bonñâ opmap. Oi Anutuñâ den ñâi tângoi walâmap. Anutuñâ den ñâi sâi bonñâ opmap. Anutugât tân den zo nanñangât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Nâi zâk Anutu nanñâ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâbap, zâk Anutugât den bonñâ nângâmap. Nâi zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorâñ Anutuñâ nanñangât den tângoip, zo nângi bon buñ upap. ¹¹ Oi Anutu nanñangât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândiñ kâtik muyagem niñgip. Ândiândi kâtik zo nengât siñgi sâi nanñandâ galem oi ziap. ¹² Nâi zâk nanñoot pâlâtâñ upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ñâi zâk nanñâ sot pâlâtâñ mân upapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliñangât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nângâbigât ekap zi kulemgum ziñgan. Zen nanñangâren nângâm pâlâtâñ kwatne ândiândi kâtik zemziñgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nângânangâmen. Nen wan mo wangât zikñak nângi ziap, zorat ninâu sâindâ nângâniñgâbap. ¹⁵ Zorat opñâ wan mo wangât ninâu sâindâ nângâniñgâbap. Zorat nângâm itâ nângânat. Kut ñâi ñâi zo nengât siñgi sap.

¹⁶ Nâi zâk bukunandâ bâliñ oi ikpap, (Bâliñâ zo simgât siñgi mân muyagibap.) zo ekñâ zâkkât opñâ ninâu sâi ândibap. Bâliñâ nâmbutñâ opñâ simgât siñgi mân upi. Bâliñâ yatâ zorat san. Oi bâliñâ ñâi opñâ simgât siñgi orotñâ, zo ziap. Yatâ

zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâliñâ top top zo bâliñik. Oi bâliñâ torenñâ zo simgât siñgi mân uap.

¹⁸ Nen itâ nângâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipñâ bâliñâ mân opmap. Anutugât nanñandâ galem oi bâliñâ mariñandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliñ mariñangât bikñan ândie. Zo yatâ nângâmen.

²⁰ Anutugât nanñâ, zâk gemñâ um nângânangâ muyagem niñgipkât den bonñâ mariñâ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâmen. Oi den bon mariñâ sot nanñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâñ op ândimen. Zâkñâ Anutu bonñâ sot ândiândi kâtik mariñâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzângom ândibi.

Zo yatik.

Ekap zagât Yohanenâ kulengoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtñâ, nâ ambân Kembu Anutuñâ gâsum sâlâppogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zengât ekap zi kulemgum ziŋgan. Nâ umnâ gâsâzângomap. Oi nâŋak buñâ, den bonñâ nângâme, zen yatik otziŋgâme. ² Kembugât den bonñâ umniñan ziap. Oi neŋgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neŋgâren sambâlem zimbap. Zet tânnângoitâ zekât den bonñâ sot buku buku zo neŋgâren sambâlem zimbap.

Umñâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârarâpkâ nâmbutñâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siŋgi nângâmñâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtñâ, gâ den bonñâ ñâi dâgoga nângâ. Den uŋakñâ buñâ. Mârumñan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oranjâm ândibi. ⁶ Oi buku orotñangât topñâ itâ. Nen umniñandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumñan gâbâ zei nângâm gawe, zo mem ândim buku oranjâm ândibi.

Sarâ a, zengât den.

⁷ Nângat. Sarâ a doŋbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâŋ. ⁸ Nen zengâren nep tuugindâ bonñâ muyageip, zo gulip opapkât galem oranjâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sângân patâ mîmbi. ⁹ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtâŋ mân upap. Ka ñâi zâk Kristogât den nângâm mem ândibapñâ Ibâ sot nanñâ, zet sot pâlâtâŋ upap. ¹⁰ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândibapñâ zengâren gâi mirâ angân kârâm buku mân okñangâbi. Zâk mân lum mânganbi. ¹¹ Ñâi zâk a yatâ zo buku okñangâbap, zâk bâliñangât nep tângubap.

Den murukñâ.

¹² Den nâmbut doŋbep ziap. Oi simbupñâ ekabân kwânângâbatkât mân otnigap. Nâ zengâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatkâ Kembuñâ gâsum sâlâpkoiop, zâkkât nan bârarâp zinjâ nângâgime

Zo yatik.

Ekap karâmbuŋ Yohanenâ kulemguip.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkŋak otrimap.

² Bukunâ, umgâ Kembangâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonŋâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutŋâ zen ga den sinŋi zo dâtnone nângâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonŋangât mâtâp lâŋme. Den zo yatâ nângâm umâlep patâ ŋâi nângâman.

Kembangât nep a hurat kwatziŋgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziŋgâmat. Oi kamân goorânâk buŋâ, kârebân gâbâ gane buku otziŋgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutŋangât opŋâ buku otziŋgâmŋâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutŋangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zengâren ândim kât sikum mân mimegât betziŋan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziŋgâm betziŋan meindâ den bonŋangât nep ârândâŋ tuu-nat.

Diotrepe zâk a buku mân otziŋgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zengât ekap ŋâi kulemguwan. Oi Diotrepe zâk zikŋangât a sâtŋâ ândibat sâmŋâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opŋâ nâ zengâren gamŋâ ândi mâmanŋangât topŋâ sâm muyagibat. Zâk neŋgât sarâ sâm, sâm bâliŋ kwatniŋgâmap. Oi zorigâk buŋâ. Bukurâpniŋâ nâmbutŋâ zengâren ganetâ zâk mân buku otziŋgâmŋâ a nâmbutŋandâ buku otziŋgâne mân up-igât sâm kâmurân gâbâ moliziŋgi sâkŋangât sinŋi upme.

Demeterio zâkkât nângâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziŋâ kut ŋâi bâliŋâ utnetâ zengât mâtâp mân lâŋban. Nâi zâk kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zâk Anutugâren gokŋâ. Ka ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi bâliŋâ opmap, zâk Anutu mân ek nângâmap sâsâŋ.

¹² Demeterio zâkkât topŋâ a aksik patâ ziŋ sâm muyagiwe. Zâk a âlipŋâ op ândiap. Zâk Kembangât den bonŋâ mem ândimap. Orot mâmenjandâ topŋâ sapsuŋap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkŋangâmen. Oi den bonŋâ sâmen, zo âlip nângâmat.

Den murukŋâ.

¹³ Den doŋbep ziap. Oi simbuŋâ kulemgubatkât mân otrimag. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniŋâ zen nângâgige. Nâ yatigâk bukurâpniŋâ gâgâren ândie, zen nângâziŋgan. Zorat dâzângoban.

Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulengoip.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munñâ. Anutu lbânâ umñâ a ambân gâsâzângom diizingi Yesu Kristonâ galem otzingâmap, zengât ekap zi kulemguan. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagoñ muyagem zimbap.

Sarâ a, zengât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândârñ sinji âlip umñan bagim ândien. Sinji âlip den zorat kulemgum zingâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den ñâi kulemgum zingan. Zen den sinji âlipñâ birâbegât opñâ ekap zi kulemgum zingan. Sinji âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkât Anutugât sinji a sâm niñgip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumñâ zingan. ⁴ A nâmbutñâ zen osetziñan tik bagiwe. Mârumñan zengât topziñ itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagoñan bagibi.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den sinji âlip zo târârak mân sâm kut ñâi ñâi bâliñ lañ op patâniñâ Yesu Kristo kwâimbânñangâme.

⁵ Anutugât diñâ birâme, zen hâuñâ zingâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nângeñek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ makâzingip. Oi zengâren gâbâ nâmbutñandâ zâkkât diñâ birâwe, zo ko tâmbetzângoip. ⁶ Oi sumbem a nâmbutñâ zen nep diñâ birâm mirâ kamânziñ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâknâ zen tâk kâtikñandâ saazingâm ñâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutuñâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutñâ zem arip, zen yatigâk bâliñ lañ opñâ kut ñâi ñâi mân orotñâ muyagine kârâp tâmbânñan zâmbari gei ândie. Nen zo eknâ yatâ mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zengât den.

⁸ Oi bâliñ mâme a osetziñan bagim ândie, zen umânân nângeñem yatigâk kut ñâi ñâi bâliñ zo upme. Oi sâkziñandâ bâliñâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatziñgâm sumbem a âsakñâziñoot zo sâm bâliñ kwatziñgâme. ⁹ Bâliñ mâme a ziñ a imbanñâziñoot lañ sâm bâliñ kwatziñgâme. Ka sumbem a zengât patâ Mikai, zâknâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbârânñangât Satañ sot sârek âragumñâ Satañ den bâliñ dukubatkât nânge mân dâp oi itâ dukuip, “Kembugât hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliñ mâme a zi, zen kut ñâi ñâi topñâ mân nângeñem lañ sâm bâliñ kwatziñgâme. Zen zuu yatâ nângeñangâziñ buñ lañ op tâmbetagoime. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi?

Zen Kaingât mâtâp lâñme. Oi kât sikumgât opñâ Propete Bileamgât mâtâp bâliñâ lâñme. Oi Kora zâk zâizâiññangât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiññangât op tâmbetagoime.

¹² A nâmbutñâ zuu bâugât op sinji âlip minduminduyân takâme. A zo, zen anuziñ buñandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo osetziñan tapñâ anum buñ lañ nime. Zen ziñangât nângeñem zari upme. A zo, ziñ sasa yatâ. Pibânâ sasa mem âim gâi sâbâyân buñ opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buñ. A zo, zen nak keet kwânâkwânângârñ narâkñan keet buñ kinetâ kârâm sâmbum birâbirâñ yatâ. Topziñ zo yatâ. ¹³ A zo yatâ, zo saruñâ kom lum âim gâmap. Kut ñâi ñâi bâliñ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sângelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen ñâtâtigân âi ândim âimambigât sinji sâip.

Henokñâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpñâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziñ sâm muyagei um kâtik a bâliñâziñangât topñâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâliñ mâme a zen den bâliñ top sâm Anutu sâm bâliñ kwâkñangâwe, zorat hâuñâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut ñâi ñâi âsagei nângeñem bâliñik oi Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme. Âknâleziñangârâk kut ñâi ñâi nângeñem, zorat mâtâp lâñme. Oi zen ziñangât nângeñem zâizâiñ oi kutziñâ lum zaatme. Oi ziñâ a nâmbutñâ zengâren kut ñâi ñâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniñ Yesu Kristogât Aposolo ziñâ den kândom sâwe, zo nângeñem ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzângom ândiwe, “Narâk pârñkanok oi Anutugât den kukuñ a zo, ziñâ bâliñâziñangât nep tuum ândim ziñangât nângeñem zâbap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziñâ a kâsâpziñgobi. Zen hângât âknâle zorat nângeñangâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buñ.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapungâren gâbâ nângeñem pâlâtârñ bonñâ zorârñ mam otziñgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuñâ umñandâ gâsâzângoi zâk sot pâlâtârñ op ândibi. Oi Kembuniñâ Yesu Kristo lumbenâ muyagei ândiñdi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutñâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzângone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutñâ sim kârâbân geinam utne

zengât umbâlâ op gâsum mâkâzingâbi. Oi zengât bâliņâ zo zengâren âibapkât kenġât op galem oranġâm ândibi.

Den murukġâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otzingi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakġan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbanġa zemġanġap, Anutu kânok sot Kembuniġâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniġâ ândiapġâ âsakġâ neule sot imbanġa mârumġan gâbâ zem gâip sot zemġanġap, oi zem zâibap. Zo perâkġak.

Zo yatik.

Yohanejâ den tiknâ zo sâmbuyageip.

Sâmbuyage den.

¹ Narâk mân kêrep oi kut nâi nâi muiyagibap sâsân, zo Yesunâ kore arâpnâ sâmbuyagem dâtnângobapkât Anutuñâ Yesu dukuip. Yesu zâk sumbem anjâ nâi sângongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip. ² Oi Yohane nânâ Anutugât den sot Yesu Kristogât topnâ ek nângâwan, zo sot kut nâi nâi nâmbutnâ egâwan, zo sâmbuyagiwan.

³ Oi den kânjan âsageip, zi nâi zâk a mâteziñan sâlâpkum zingâbap, ziknâ sot den sâlâpkoi nângâm mem ândibi, zengât nânga sâtârenjoot uap. Wangât, kut nâi nâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâknâ pânkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zengât mâsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipnâ ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbanjâ nâmburân zagât zâkkâren tâknangâmâp, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbenjâ sot tânzângozângonj zengâren zimbap.

Yesu Kristo zâk sâi bonnâ opmap, zâknâ kândom otningâm mumunjan gâbâ zarip. Oi hân dâp a kutâ, zengât Kembu patâ op ândiap. Zâknâ umjandâ gâsumingji glâmjandâ tosaninjâ gulipkoip. ⁶ Zâknâ nen um topnan nâmban lbânâ Anutu kore oknangâm ândinatkat gâsum sâlâpnângoi kâmut gakârâpnâ urâwen. Zâkkâren neule âsaknâ sot imbanjâ zemjângapnâ zem zâimâmbap. Zâknâ kembu otningâm ândim zâimâmbap. Zo perâknjak.

⁷ Nângânek. Zâk unumunum kwâknjan gâi a aksik patânâ sinzjandâ ikpi. Oi a sum pâronj parâwe, zen ârandânj ikpi. Oi hân dâp a kâmutnâ kâmutnâ, zinjâ zâkkât umbâlâ op isebe. Den zo perâknjak.

⁸ Kembu Anutu, zâk itâ sap, “Nâjak kândom sot bet. Nâ ândiwannâ ândian. Oi nâ gâbat. Nâ imbanjâ marinjâ.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

⁹ Nâ zengât buku Yohane. Nen ârandânj Yesu sot pâlâtânj ândimnâ sâknam ândim kâtigem Anutu um topnan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât sinji sâmbuyagem, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetâ tarâwan. ¹⁰ Oi tap nânga kendon oi Tirik Kaapumjâ umnan mâtâp

meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muiyagei itâ nângâwan. ¹¹ “Kut nâi nâi ikpan, zo ekabân kulemgumñâ Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zengâren pâna âibap. Kâmut zo kamânzjñâ itâ, Epeso, Simirina, Peagamonj, Tiatiara, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohanejâ Yesugât holi tobat egip.

¹² Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpan puriksâwan. Puriksâm itâ egâwan. Kârâp âsaknâ nâmburân zagât goide kâtnjâ tuutuuj egâwan. ¹³ Kârâp âsaknâ osetzjñan nâi kiri egâwan. Zâk tobatnâ a yatâ. Hâmbânjâ kêrep gei kirip. Oi dimânjan mâpanj goide kâtnjâ tuutuuj zo zeip. ¹⁴ Kâuk sâmotnâ zo kâukâu, kâu pula yatâ. Sinjâ tobatnâ kârâp bâlam semap yatâ. ¹⁵ Kinjâ ko âin kât kâtiknâ kârâpnâ sem kuriñkomap yatâ. Oi dinjâ too sâmbon kwamit yatâ. ¹⁶ Oi bik bongen sângelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâunjan gâbâ sâu patâ nâi sâtnjâ toren toren ga kirip. Oi si sângânjâ mirâsinj takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesunâ Yohane lumbenjâ den dukuip.

¹⁷ Nâ tobatnâ yatâ ekjâ kinj topnân gem mumuj yatâ op zewan. Ziandâ bik bonnandâ kwâknjan pam itâ sâmbâtnogip, “Gâ mân kengât ot. Nâ kândom sot bet. ¹⁸ Oi ândiândi mârinjâ, nâ. Nâ momnâ zaarâwanjâ ândim zâimâmbat. Oi mumujâ sot sim mâtâp doodoonjgunj, zo nânâ mem ândian. ¹⁹ Kut nâi nâi eksat, zo sot kut nâi zo itârânj muiyagibap sot bet muiyagibap, zorat sinji ârandânj kulemguban. ²⁰ Oi bitnâ bongen sângelak nâmburân zagât sot âsaknâ nâmburân zagât goide kâtnjâ tuutuuj, zo aksik ek nângat, zorat topnâ dâgoga nânga. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zengât galem a. Oi kârâp âsaknâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotjandâ mân buj upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut zinjâ galem a, zjñangât den itâ kulemgu, “Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinjâ kârâp âsaknâ nâmburân zagât goide kâtnjâ tuutuuj zorat osetzjñan âim gâmap, zâknâ gâgât den itâ sap, ² “Zen narâk dâp âkon buj nepzjñâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmezjñâ zorat den sinji gâi nângan. Zen bâlinj mâme a zengât âkonzjñangâmâp. Oi zorat a nâmbutnâ zen nen Aposolo sâme, sarâzjñangât topnâ muiyagiwe. ³ Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nângâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zengât nânga bâlinj opmap. Zen mârumjan umzjñandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap.

Zo birāwe. ⁵ Mārum op āndiwe, zo nāngām umziņā melānbi. Oi āndiwe yaticāk dum op āndibi. Zen umziņ mān melārne zengāren gam kārāp āsaknāziņā, zo lum pāmbat.

⁶ Nāi ko kut nāi ālipnā utne nānga ālip opmap. Mem gulip kwākwat a, Nikolau, zākkāt arāpnā kut nāi utne eknā ākon upme. Zo nā yatic ākonimop.

⁷ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootnā nāngām kwātātibi. Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem walābap, zāk sumbemān Anutugāt kalam kutnā Paradisi, zoren āndiāndi nakkāt bonņā zemap, zo pinda nimbat.” ’ ’

Kembugāt den mem āndim mumuņā.

⁸ Yatā sāmņā itā sāip, “Simirina kamānān a ambān kāmūt ziņā galem a, ziņangāt den itā kulemgū, ‘Bet sot kāndom, momņā zaaripnā gāgāt den itā sap. ⁹ “Zen sāknam kwākņan hānān a giginā āndime, zo nāngan. (Oi zen umgāt gom sambe imbanā zemziņgop.) Oi Yuda a nāmbutņandā den bāliņ dāzāngome, zo yatic nāngan. Oi a zo, zen Yuda a bonņā buņā. Zen Sataņgāt kāmūrān gokņā.

¹⁰ Zen sāknam dum nāngābi, zorat mān keņgāt upi. Nāngānek. Sataņ zāk māsīmāsikāyān zāmbanbap. Zengāren a nāmbutņā tāk namin zāmbanbap. Oi zengāren sāknam patā sirām bāzagāt yatā zimbap. Oi ziņā Kembugāt den mem kātigem āndine zāngone munetā zorat sāngānņā ziņgābat.

¹¹ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootnā nāngām kwātātibi. Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem walābap, zo ko mumuņā zagāt, sim, zorān mān tāmbetkubap.” ’ ’

Bāliņangāt mātāp mān lānbi.

¹² Yatā sāmņā itā sāip, “Peagamōj kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņangāt den itā kulemgū, ‘Sāu sātnā toren toren mem āndimopnā gāgāt itā sap, ¹³ “Zen kamān āndie, zo ālip nāngan. Zoren Sataņnā nep kātikņā tuumap. Zen kutsiņginā tārārak mem āndime. Oi den sāwan, zo lume. Um kātik ziņā kore anā Antipa kuwe, narāk zoren nāgāt den mem āndim mān loriwe.

¹⁴ Oi nā zengāt nānga māik nāi bāliņ uap. Zengāt kamānān a nāmbutņā āndie, zen Bileamgāt mātāp lānme. Propete Bileam, zāk a kutā Balakņā Isirae a kāitzāngoi bāliņ upigāt dukui. Oi zen lopiogāt siņgi nalem nem kāmū konda sot piuriyāunzabān bāgiwe. ¹⁵ Oi zengāt kāmūrān a nāmbutņā zen mem gulip kwākwat a Nikolau, zākkāt arāpnā zengāt mātāp lān yatic urāwe. ¹⁶ Zorat zen umziņ melārbi. Zen yatā mān utne nā zengāren kek gamņā a

yatā zo kāsa otziņgām lāunangāt sāunandā kārāziņgābat.

¹⁷ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootnā nāngām kwātātibi. Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem walābap, zāk sumbemgāt nalem kutnā Mana, tik zeip, zo pindābat. Oi kāt kākūau nāi pindābat. Kāt zoren kot unakņā nāi zei mārīandā zikņik ek nāngābap.” ’ ’

Isebegāt mātāp mān lānbi.

¹⁸ Yatā sāmņā itā sāip, “Tiatira kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņangāt den itā kulemgū, ‘Anutu nanņā siņā tobat kārāp bālam yatā. Oi kiņā kāt āin kārāpnā sei kuriņkomap, zo yatā, zākņā gāgāt itā sap, ¹⁹ “Nā orot māmeziņā nāngan. Zen a buku otziņgāme. Zen nāngām pālātān kwatnim nepkāt kātigime, zorat topņā ek nāngan. Mārum nep tuum loriwe. Ka narāk zi ko nep tuum kātigie, zo nāngan.

²⁰ Oi nā itāgāt op zengāt nānga māik nāi bāliņ uap. Zen ambān nāi ambān kutā Iseba mārum āndeip, zo yatā zengāren āndie mān nāngānāngā urāwe. Zāk sarā ambān. Zāk nā Propete ambān sām arāpnā den dāzāngoi laņ māmān op lopiogāt siņgi sām nalem nemarāwe. ²¹ Zākņā umņā melānbopkāt mambāt āndiwan. Kā zāk umņā mān melānā bāliņā mān birāmap.

²² Nāngānek. Zorat sa sisi māsek okņāņgi zimbap. Oi a zāk sot laņ āndime, zen umziņ mān melārne ārāndān sāknam ziņgābat. ²³ Oi ambān zorat nan bārārāpnā zo zāngua mom nāngābi. Yatā ua kamān dāp Kembugāt kāmūt zen nāgāt itā nāngābi. Nānā um nāngānāngāziņ ek nāngāman. Oi nā aksik patā āndi māmānziņangāt topņā ekņā hāuņā melār ziņgābat. Nāgāt yatā nāngābi.

²⁴ Tiatira kamānān a nāmbutņā zen sarā den zo birāme. Zen Sataņgāt den mān nāngāme. Zengāt den sa nāngānek. ²⁵ Kut nāi nāi mem āndie, zo dāņ mem āndine gābat. Nep nāi yāmbātņā kwākziņan mān paan.

²⁶ Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem nāgāt orot māme zo op āndim zari narāk āki nānā imbanā pinda a hān nāin nāin gokņā zengāt a sātnā upap. ²⁷ Zāk tān kātikņā zo bikņan mem a kutāziņ upap. Oi āmaņ kunzirindā ābāngumap, zo yatā zāngobap. Nā Ibānandā imbanā nigip, zo yatic zāk pindābat. ²⁸ Oi sāngelak patā zākkāt hānsābā sāi tākap sāme, zo pindābat.

²⁹ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootnā nāngām kwātātibi.” ’ ’

3

Um mumuņā mān āndibi.

¹ Yatā samņā itā sāip, “Sarde kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņangāt den

itâ kulemgu, ‘Anutugât Kaapum imbanâ nâmburân zagât zâkkâren tâkñangap sot sângelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâknâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegangât top nângan. A zingitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziñâ ko mumunâ ziap. ² Zorat zen zaatñâ zengâren a torenñâ munam ue, zo umziñâ kom mângibi. Nângânek. Anutu mâteñan orot mâmeziñâ eksa mân dâp uap. ³ Zen umziñ melân den dâzângowan, zo dâñ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziñ game yatâ nâ zengâren gâbat. Oi zorat narâknâ mân nângâbi.

⁴ Zengâren a nâmbutñâ ândie, zen hâmbâziñ banerân mân sanjonme. Zen bâliñ mân upme. Oi a yatâ zorân hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nângâziñga dâp uap.

⁵ Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâm ândie hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutñâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buñâ. Nâ kutñâ lbânangât mâteñan sot sumbem arâpnâ, zengât mâteziñan sâm muyagibat.

⁶ Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziñootñâ nângâm kwâtâtibi.” ”

Kembugât den mem târârakñâ op ândibi.

⁷ Yatâ sâmjâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zengât galem a, ziñangât den itâ kulemgu, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariñâ ândeip, zo yatik Kem-buñâ Yerusalem unakñangât mariñâ ândiap. Zâknâ hângi mem pâi nâiñâ mân doongubap. Oi zâknâ mâtâp zo doongoi nâiñâ mân mem pâmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâknâ gâgât itâ sap.

⁸ “Nâ orot mâmeziñangât topñâ nângan. Nângânek. Nâ mâteziñan mâtâp mem parâwan, zo a nâiñâ doongubapkât imbanâ mân tâkñangap. Zen imbanâziñ bituktâ zemziñgap, zo nângan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiñginâ mân birâwe.

⁹ Nângânek. Satañgât kâmurân gokñâ a nâmbutñâ, zen Yuda a bonñâ buñâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziñga gâgâren gam umziñ topñan pindiñsâm itâ nângâbi, ‘Nâ umnandâ gâsuziñgâm ândiman.’ Zo nângâm biranji.

¹⁰ Zen âkon buñ nâgât denân mem kâtigem ândiwe, zo ko sa sâknam narâk a hân dâp topziñ muyagibapkât âsagibap, zo zengâren mân âsagibap. ¹¹ Nâ kek gâbat. Zorat kut nâi nâi mem ândie, zo dâñ mem ândine a nâiñâ ândiândiziñangât hâuñâ zo mân betziñan mimbap.

¹² Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem ândibap, zâk Anutugât tirik namin hambo yatâ kwânânga zoren kinkin kâtik kinmâmbap. Oi zâkkâren Anutunangât

kutñâ kulemgubat. Oi Anutugât kamân, Yerusalem kamân unakñâ Anutugâren gâbâ sumbemân gokñâ zo gibap, zorat kutñâ kulemgubat. Oi ninâ kutnâ unakñâ zo zâkkâren kulemgubat.

¹³ Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziñootñâ nângâm kwâtâtibi.” ”

Mân lorebi.

¹⁴ Yatâ sâmjâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zengât galem a, ziñangât den itâ kulemgu, ‘Den bon mariñâ sot sapsusuñâ bonñâ sot sâi kâtikkâtigiñ, Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zorat topñâ ândiap, zâknâ gâgât itâ sap, ¹⁵ “Nâ orot mâmeziñangât topñâ nângan. Nâgât âknâle mân nângâme. Pateñâ sot kârâpnâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nângan. Zen pateñ mo kârâpnâ upigât otñigap. ¹⁶ Kârâp sot pateñ osetziñan ândimegât too bâliñâ yatâ lâunan gâbâ mogatziñga gibi.

¹⁷ Zen ziñangât topñâ mân nângâm lan itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemniñgap. Nen kut nâi nâi donbep miwen, zorat kut nâi nâigât mân kârunat.’ Zo sarâ. Zen topziñâ mân kârum lan yatâ sâme. Nâ zingitsa zen a gigiñâ, kanpitâ, lan ândim sinziñ bâpsâsâñ sot sâk bârak ândime. ¹⁸ Zorat dâzângua nângânek. Zen nâgâren gâbâ kune sângân memñâ sikumziñoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziñ kwâtepkune arunziñ buñ upap. Oi sinziñangât kelâk kwâlâm sinziñ sanjonñâ sinziñâ âlip ikpi.

¹⁹ Nângânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzângoman, zo zângom kubikziñgâman. Zorat zen umziñ melânâ um wâgân op kâtigem ândibi.

²⁰ Nângânek. Nâ umgât mâtâp hângi âknan kin kom kinzan. Oi nâi zâk dinnâ nângâm hângi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândân nindat.

²¹ Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Satañ sot agom kâtigem walâm ândiwangât lbânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigi.

²² Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziñootñâ nângâm kwâtâtibi.” ”

4

Yohanenâ Anutugât neule tâtatñâ egip.

¹ Nâ kut nâi nâi zo ek nânga sumbem pâronjsâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nângâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemñâ itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut nâi nâi muyagibap, zorat tirâpogoa eknan.” ² Yatâ sâi Kaapumñâ mem hâbamñan kwatnigi sumbemân neule tâtatñâ nâi tâi kwâkjan nâiñâ tâi egâwan.

³ Oi zo tāip, zākkāt tobatņā kāt kutņā Yaspa sot Konelian, kāt kulem ālipņā, kuriņā yatā. Oi tātātņā toren toren mulum mogat yatā kāt kutņā Emerali, kāt kulem ālip zoren kirip, holiņā gwālā. ⁴ Oi neule tātātņā 24 zorān haamgum tarāwe. Tātātņā zorat kwākņan a patā 24 tarāwe. Zen hāmbāziņ kākūu pamņā tarāwe. Oi kākuziņan pindokziņ pulimātamņā tuutuņ zo pam tarāwe. ⁵ Oi neule tātātņā patā zobā hānpān sot kanjundunduj āsagem zeip. Oi tātāt sāngānņan kārāp āsakņā nāmburān zagāt sem tāip. Zo Anutugāt kaapum imbaņā nāmburān zagāt tākņanņap, zorat kārāp. ⁶ Oi tātātņā sāngānņan saru nāi beloņoot yatā zeip.

Oi tātātņā toren toren zuu patā ālipņā kimembut tarāwe. Oi zo zen umziņen kāndātziņen sinziņ doņbep. ⁷ Zuu ālip kimembut zengāren gābā zuu nāi, zuu kātik Laiņgāt tobat. Nāi ko bāu makau yatā. Nāi zāk si sāngānņā a yatā. Nāi zāk nii utak yatā. ⁸ Oi zuu kimembut zen abātziņā nāmburān kānok. Oi zuu zo umziņan kāndātziņan sinziņ doņbep. Oi nātik sirām kep itā mīme, “Tirik, hālālu, hālālu, hālālu. Kembu Anutu, imbaņā mariņā, Zāk hālālu op āndiāp. Zāk āndeipņā āndiāp. Oi dum gābap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziņā Kembu, āndiāndi mariņā, zāk sāiwap sām, sām ālip kwākņanņām kutņā mem zaatme. ¹⁰ Zo yatā utnetā a 24 tātāt ālipņan tapme, zen āndiāndi māriņā zākkāt um toņņan pindiņsām sām ālip kwākņanņām neule pindokziņ zo um toņņan pam itā sām māpāsime,

¹¹ “Kembuniņā Anutu, gā kut nāi nāi aksik muyageziņgin. Gā sāna kut kiņ kiņ zo muyageip, ziap. Zorat neule āsakņā sot sām ālip den sot imbaņā, zo gāņā galem otna dāp upap.”

5

Yohaneņā ekap nāi sābāņā om doņgudoņņun zo egip.

¹ Oi neule tātātņā patin tāpmap, Kembu, zāk bik bongen ekap mem tāi egāwan. Ekap zo umņan kāndātņan kulemgum goņkune zeip. Oi sābā nāmburān zagāt zorān pane gāsūm kātigeip. ² Oi sūbem a patā kāwaliņoot tāi egāwan. Zāk den kātikņā itā sāip, “Nāi tārārak āndimņā ekap sābāņā zo mem moloņi dāp upap?” ³ Yatā sāi sūbemān sot hānān sot hān ombenjan gābā nāiņā ekap zo moloņi sālāpkubap mān muyagiwe. ⁴ Nāiņā ālipņā yatā āndim ekap zo moloņi sālāpkubap kāt dāp mān muyagiwe. Zorat umnā bālei isewan. ⁵ Yatā ua ko a patā zengāren gābā nāiņā itā sām

dātnogip, “Mān ise. Nāngā. Yudagāt kiurāp zengāren gābā a nāi zuu kātik laioņ yatā nāi muyageip. Zāk Dawidigāt kāmņā. Zākņā Anutugāt kāsā zen sot agom kātigem walāziņgip. Zākņā ekap sābāņoot nāmburān zagāt zo ālip moloņbap.”

Yohaneņā Rāma egip.

⁶ Oi na eksandā tātātņan zo zuu ālipņā kimembut sot a patā 24, zengāt osetziņan rāma gwamņā nāi kune kiri yatā egāwan. Kākūņan gooņā nāmburān zagāt, siņā nāmburān zagāt. Oi siņā nāmburān zagāt, zo Anutugāt kaapum. Oi Anutugāt kaapum imbaņā nāmburān zagāt tākņanņap. Zāk hān dāp sāngonzāņgoi āi āndie. ⁷ Oi Rāma zāk āi neule tātātņan tāip, Kembu, zākkāt bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patā 24, zen Rāmagāt um toņņan āi ziwe. Zen kāmam wāloņziņoot sot hākop goide kātņā tuutuņ, zo ārāndāņ mem gei ziwe. Hākop umņan gābā hitom ālipņā āsagem gāip. Hitom ālip, zo Anutugāt tirik a zengāt nināu. ⁹ Oi zen kep uņakņā nāi itā miwe, “Gā gonetā gilām gāndā hān dāp a kāmūtņā kāmūtņā, den gāndu nāi nāi suupziņ mena Anutugāt siņi urāwe. Zorat gā ekap mem sābāņā zo moloņna dāp upap. ¹⁰ Gā minduziņgāna Anutugāt um toņņan tirik a kāmūt urāwe. Oi zen hānān Anutu kore okņanņām a ambān zengāt a kutā yatā op āndibi.”

Sūbemān sātāre patā muyageip.

¹¹ Oi nā sinnandā eksa sūbem a doņbep patā mān sālāp zāņgozāņgoņ, kāmūtņā kāmūtņā neule tātātņā patā zo haamgum kin sātāre op kirāwe. Oi zuu ālipņā kimembut sot a patā zen osetziņan kin betziņan mine kep itā miwe,

¹² “Rāma kuwe, zāk imbaņā sot sikum, gom sambe, nāngānāngā sot kāwali, kot patā sot sām ālip den zo galem oi dāp upap.”

¹³ Oi sūbemān sot hānān sot hān ombenjan sot saruyān āndiwe, ziņā itā sāne nāngāwan, “Neule tātātņan taap, zāk sot Rāma ārāndāņ sām bābālaņ sot kot patā sot imbaņā zemzikapņā zem zāibop.” ¹⁴ Oi zuu kimembut, ziņā itā sāwe, “Perākņak.” Sāne a patā ziņā Kembugāt um toņņan gei zem den sām māpāsime.

6

Bāu patā biosi kimembut, zengāt den.

¹ Oi nā sinnandā itā egāwan. Rāma zāk ekap sābāņoot nāmburān zagāt zeip, zo mem sābā nāi mem moloņip. Moloņi ko zuu kimembut zengāren gābā nāiņā den patā, sūbem kwamit yatā den sam sāip, “Gā zi ga.” ² Sāi zoren bāu patā biosi

kāukāu nĀi gāi egāwan. Kwākņan a nĀi tāip, zāk timbāņoot. Oi a kutā neule pindok ālip pindāne kāwali op kāmbamān zāņgom kāwāliziņ mem ge kwāpam arip.

³ Oi Rāmaņā ekap sābā zagāt moloņi zuu nĀiņā den sām sāip, “Gā zi ga.” ⁴ Sāi bāu patā biosi kuriņā nĀi gāi egāwan. A kwākņan tāip, zāk hānān lumbeņā buņ oi a kāsa kāsa upigāt Kembuņā imbaņā pindip. Oi Kembuņā a zo sāu patā pindip.

⁵ Oi Rāma zāk ekap sābāņā karāmbuņ moloņi zuu karāmbuņandā sāip, “Gā zi ga.” Oi nā sinnandā eksa bāu patā biosi sumun nĀi gāip. A kwākņan tāip, zāk nalemgāt yāmbātņangāt dāpņā mem tāip. ⁶ Oi zuu ālip kimembut osetziņan gābā den nĀi itā āsagei nāņgāwan, “Sibit keet hākop zagāt, sāņgāņņā bāzagāt. Oi segoņ kin zagāt, sāņgāņņā bāzagāt. Oliwa nak sot waiņ nak zo mān tāmbečkune bonņā muyagibap.”

⁷ Oi Rāmaņā ekap sābā kimembut moloņi zuu kimembutā zorāņ den sām sāip, “Gā zi ga.” ⁸ Sāi sinnandā eksandā bāu patā biosi kāu nĀi gāip. Oi a kwākņan tāip, zākkāt kutņā Mumuņ. Oi nĀi kāndātņan gāip, zākkāt kutņā Sim. Oi hānān dangon kimembutaņgāren gābā karāmbut zo yen zei nĀi zoren kāmbam sot pu, māsek sot zuu kātikiņandā a ambān tāmbečzāņgom nauņgābigāt imbaņā zekāren zikip.

A sinġi ālipkāt op zāņgowe, zengāt den.

⁹ Rāmaņā ekap sābāņā bātnāmbuņ moloņip. Oi a Anutugāt den mem āndine zāņgowe sot Yesugāt sinġi sām muyagem āndine zāņgowe, zengāt um dāpziņ Anutugāt sinġi pāpanņā zorat toņņan zine ziņgirāwan. ¹⁰ Zen den kātik sām itā sāwe, “O kutāniņā patā, hālaļu op āndiat. Sāna bon opmap. Kembuniņā, gā wangāt narāk mem kārep pam gilāmiņaņgāt tosa a hānān āndie, zengāt hāuņā mān mākām ziņgot?” ¹¹ Yatā sāne hāmbā kāukāu ziņgām itā dāzāņgowe, “Kore a bukurāpziņ nāmbutņā zāņgonetā tenġāziņā dāpņan upapkāt umziņ diim gei mambāt māik nĀi āndibi.”

Narāk patin kut nĀi nĀi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itā egāwan. Rāma zāk ekap sābā nāmburān kānok moloņi wāriņ patā meip. Oi mirāsiņ sumunkom āmaņ sākņā yatā oip. Oi kāin patā op kuririņ kelāem tobatņā gilām yatā oip. ¹³ Oi sāņgelān zen pibaņā nak iluņņā kwāmbārāņgi hānān gemap, zo yatā hānān giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatā sūmbem kāpiaņgām buņ oip. Oi bakņā hānān sot saruyān, zo ābāņgum aleyaņgām āiwe. ¹⁵⁻¹⁶ Kut nĀi nĀi yatā zo muyagei hān dāp a kutā sot a sātņā sot kāwali a sot sikum a sot zāizāiņ, giņiņ, zen aksik hān kāt mātāpņan āi

tik pam bakņā sot sim, zengāt itā sāwe, “Ge kwāratnāņgonek. Ge kwāratnāņgonetā neule tātātņan tāpmap, zāk mān niņgitpāp. Oi Rāmagāt kuk nāņgap, zorat bonņā zo mān gāi iknat. ¹⁷ Kukzikiņangāt narākņā oi a nĀi māteziķan kātigem mān kinbap.”

7

Isirae a kāmūt Kembugāt sinġi urāwe.

¹ Oi nā sūmbem a kimembut ziņgirāwan. Zen hān muruk toren toren kirāwe. Oi pibā toren toren gābā gāmap, zo gāsum kirāwe. Pibā nĀi hānān mo saruyān mo nagān mān gābapkat yatā urāwe. ² Oi mirāsiņ takātakāņan gābā sūmbem a nĀiņā gāi egāwan. Oi āndiāndi mariņā, Anutu, zākkāt sātāt undip pāpan nĀi mem āndeip. Zāķņā sūmbem a kimembut saruyān sot hānān kut nĀi nĀi tāmbečkubigāt sinġi āndiwe, zen zāņgongsām itā dāzāņgoip, ³ “Zen hān mo saru mo nak kek mān tāmbečzāņgobi. Nen Anutugāt undip zi kore arāpņā zengāt māteziķan pānat.”

⁴ Yatā sāi a māteziķan undipņoot zengāt tenġā itā sāne nāņgāwan, “Isirae a kāmūt kāmūtņā, zengāren gābā 144 tausen māteziķan undip zo parāwe. ⁵⁻⁷ Yuda kāmurān gābā 12 tausen zengāt māteziķan undip parāwe. Reubengāt kāmurān gābā 12 tausen. Gadegāt kāmurān gābā 12 tausen. Aseregāt kāmurān gābā 12 tausen. Naptaligāt kāmurān gābā 12 tausen. Manasegāt kāmurān gābā 12 tausen. Simeongāt kāmurān gābā 12 tausen. Lewigāt kāmurān gābā 12 tausen. Isasagāt kāmurān gābā 12 tausen. ⁸ Sebulongāt kāmurān gābā 12 tausen. Yosepegāt kāmurān gābā 12 tausen. Benyamingāt kāmurān gābā 12 tausen. A yatā zo māteziķan undip parāwe.”

A kāmūt doņbeņņā Anutu māteņan kirāwe.

⁹ Kut nĀi nĀi zo ek naņgām nĀi egāwan. Hān dāp zorat sākziņ tobat top top sot den top top, kāmūt patā patā nĀi, a nĀiņā tenġāziņā mān sālāpkubap yatā, zen tātātņan tāpmap sot rāma, zekāt umzik toņņan kine ziņgirāwan. Oi hāmbāziņ kāukāuyāk. Zen gālaņgāt sot lākom iinņā bitziņan mem kin den kātik sām itā sāwe, ¹⁰ “Neule tātātņan taap, Anutu sot Rāma, zet kubikkubikiņā.”

¹¹ Oi sūmbem a aksik ziņ neule tātātņā sot a patā sot zuu ālipņā kimembut haamzāņgom kirāwe, zen umziņ toņņan ge zem Anutu māpāsem itā sāwe. ¹² “Perākņak sot sām ālip sot neule āsākņā, sāiwap, imbaņā, nāņgānāņgā, kot patā, zo Anutuniņā zākkāren ziapņak zem zāibap. Zo perākņak.”

Sāknam kwākŅan āndiwe, zengāt den.

¹³ Oi a patā zengāren gābā Ņāiņā māsikānim sāip, “Dap nāngat? Hāmbāziņ kākūkāu zo, zen waniņ gābā ga kinze?”

¹⁴ Māsikānigi den itā sām māburem dukuwan, “Patā, nā mān nāngan. Gā nāngat.” Sa dātnogip, “Zen sāknam patin gābā takām gawe. Oi hāmbāziņ Rāma gilāmŅandā saŅgone kākukoip. ¹⁵ Zorat zen Anutu um topŅan āndim Ņātik sirām zākkāt namin kore okŅaŅgām āndime. Oi neule tātātŅan tāpmap, Kembu, zāk zen sot tap galem otziņgābap. ¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogāt mān mumbi. Maanąā mān zāngobap. Sāknam mān muyageziņgābap. ¹⁷ Rāma tātātŅan tāpmap, zākŅā diiziņgi āndiāndi too sinŅan āim āndibi. Oi si sāngāziņan sinziņ tooŅ zo Anutuąā saŅgori isem umbālā mān op āndibi.”

8

Sumbem a nāmburān zagāt lāmum zingāwe.

¹ Rāma zāk ekap sābā nāmburān zagāt zo moloŅi sumbem hiriŅsām māik Ņāi zeip.

² Zo āki sumbem a nāmburān zagāt Anutuąāt um topŅan kinme, zen ziņgitsa lāmum nāmburān zagāt zingāwe.

³ Oi sumbem a Ņāiņā hākop Ņāi goide kātŅā tuutuunąā, zo mem gamŅā Kembugāt siņgi nalem pāpanŅan zoren āi kiri kut Ņāi wārān ālip doŅbep zo pindip. Oi zāk zo mem Anutuąāt siņgi nalem pāpanŅā zorat kārāpŅan pāi sem wārānąā zariip. Anutuąāt siņgi a zengāt nināu sot māpot kārābān pāi sem wārānąā zariip. Zo tātātŅā gootŅan kirip. ⁴ Wārān ālip bikiŅan kirip, zorat kākakŅā zo Anutuąāt siņgi a zengāt nināu bekŅan mem Anutu māteŅan zariip. ⁵ Sumbem a zo yatā opŅā Kembugāt siņgi nalem pāpanŅan gābā kārāp mem hākobān pam hānān lokei giarip. Lokei giari sumbem kārām kwamit patā oi hānpān sot wāriņ patā muyageip.

Sumbem a kimembut lāmum waatnetā hānān wesāk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nāmburān zagāt lāmum mem kirāwe, zen waatnam kubikaŅgāwe.

⁷ Oi sumbem a kānok zāk lāmumąā waari kāt pateŅ sot kārāp sot gilām māpotŅā hānān gem gāip. Oi hān dangon karāmbut zeip, zorat torengen kārāp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naŅgip.

⁸ Sumbem a zagātŅā lāmumąā waari kut Ņāi bak patā yatā zo sem ābāngum saruyān giarip. ⁹ Giari saru dangon karāmbut zeip, zorat torengen zo gilām oip. Oi saru zuunąā zoren mom naŅgāwe. Oi waŅā tarāwe, zo ābāngum naŅgāwe.

¹⁰ Sumbem a karāmbunąā lāmumąā waari sāngelak patā Ņāi sumbemān gābā kārāp

bālam yatā gem too patā sot too sinŅā nāmbutŅā zoren giarip. ¹¹ Sāngelak zorat kutŅā kālak kātikiŅā. Zorat hānān too zeip, zo dangon karāmbut zeip, zorat torengen geim too zo aksik kālakŅā oi a ziņā nemŅā muwe.

¹² Sumbem a kimembunąandā lāmumąā waari mirāsiņ sot kāin sāngelak zengāren dangon karāmbut zeip zorat toreŅā sumunkom āsakŅā gāutgāut oip. Oi Ņātigān kāin sot sāngelak zengāt āsakziņā paalan oip.

¹³ Oi nā ekŅā nii utak egāwan. Oi utak zo sumbem tāmŅan den kātikiŅā itā den sāip, “Yei, yei, yei, sumbem a karāmbut te. Zen lāmumziņ waatne a ambān hānān āndie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bātnāmbunąandā lāmum waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bātnāmbuŅ zo lāmum waari nānąā eksandā sumbemān gābā sāngelak Ņāi ākam hānān gep egāwan. Zāk simgāt mātāp doodoonąunąā zo pindāwe. ² Oi zāk simgāt mātāp mem pāi kākak patā koggāip. Nep use sem takām, zo yatā. KoggamŅā mirāsiņ kwātepoip. ³ Kākak umŅan gābā dikon doŅbep takām hānān giwe. Kabāt zo goozziņā sāulegāt tobat yatā. ⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mān tāmbetzāngobigāt sām zingip. A ambān Anutuąāt undip māteziņan mān zeip, zen kāsā minziņgābigāt sāip. ⁵ Oi kāin bātnāmbut umŅan kābat ziņ sāknam patā zingāne mān mumbigāt sām zingip. Sāknam zo sāulenąā ziņgi sāknam nāngāme yatā. ⁶ Oi narāk zoren a zen mumbigāt otziņgi āndim mān mumbi.

Dikon tobatziņgāt den.

⁷ Dikon zengāt tobat bāu patā biosi yatā. Kāwali a zen kwākziņan tap kāmbamān ānam kubikaŅgāme yatā. Oi kākuziņan pindok goide kātŅā tuutuun yatā zo tāip. Oi si sāngāziņā, zo a yatā. ⁸ Oi sāmotziņ, zo ambān zengāt kākuziņ sāmot yatā. Sātziņ, zo zuu kātik laioŅ sātŅā yatā. ⁹ Oi dimāziņan dugum kāt kātikiŅandā tuutuunąā yatā zeip. Abātziņ kwamit, zo biosi sot a lalanąā doŅbep kāmbamān sārārāk kārām āine kwamitagompat yatā. ¹⁰ Daaziņā sāule daaną yatā oi sātziņā, zo daaziņan ziap. ZorāŅ kāin bātnāmbut umŅan a ambān zingāne sāknam nāngām āndibi. ¹¹ Oi simgāt sumbem a, zāk zengāt a kutā āndiap. Zākkāt kutŅā Yuda denān Abadon. Grik denān ko ApolioŅ. Oi niin denān kiom a.

¹² Nii utakŅā sāp karāmbut den itā sāip, “Yei.” Ņāi zo āsagei ākap. Zagāt zo yen ziaborāk.

Sumbem a nâmburân kânokĵâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nâmburân kânok zorâĵ lâmun waarip. Oi Anutu mâtenjan sinĵi nalem pâpanĵâ goide kâtnĵâ tuutuunĵi murukĵâ kimembut, zobâ den nĵâi âsageip. ¹⁴ Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saazinĵi zie, zen olanĵingâ.” Sâi olanĵingip.

¹⁵ Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârûm sâĵi zinĵi ândiwe. Nep diĵ sâĵi zinĵip, zo itâ. Zen hân dangĵon karâmbut zorat torenĵan a ambân zângone mumbigât sâip. ¹⁶ Sumbem a olanĵingâwe. Oi kâwali arâpzinĵâ biosi kwâkĵan tâtatĵâ, zengât tenĵâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nângâwan. ¹⁷ A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziĵan dugum zo kuriĵâ sot kâmbum sot gimbanĵâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zengât kâukzinĵâ zuu kâtik laionĵi kâukĵâ yatâ. Lâuziĵan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbanĵâ kârâpĵâ takâmap yatâ. ¹⁸ Oi kârâpĵâ karâmbut zorâĵâ hânân dangĵon karâmbut zeip, zorat torenĵâ a tâmbetzângoip. ¹⁹ Biosi zengât kâwalizinĵâ, zo daaziĵan sot lâuziĵan ziap. Daaziĵâ, zo mulum yatâ kâukĵoot zorâĵâ a tâmbetzângome.

²⁰ Oi a ambân nâmbutĵâ tâmbetzângom nanĵâm nâmbutĵâ birâziĵingâwe. Birânetâ zen kut nĵâi nĵâi zo ekĵâ umziĵi mân melâĵawe. Zen âdi mâmanziĵanĵâ nângâne mân bâliĵ oip. Zen wâke sot lopio top top zengâren pâlatâĵ op ândimĵâ mân birâwe. Zen lopio topzinĵâ itâ mân nângâwe, “Lopio zen sinziĵandâ mân ek nângâme. Zen kinziĵandâ mân âim game. Zen kindapziĵandâ den mân nângâme.” ²¹ A zo, zen yatâ mân nângâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laĵ ândiândiĵ zo mân birâwe.

10

Sumbem a nĵâinĵâ den sâi kâtigeip.

¹ Sumbem a imbanĵoot nĵâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetĵan gâi kâuk kwâkĵan mulum mogât zeip. Si sângânĵâ maa yatâ. Kinĵâ zagât zo kârâp bâlam yatâ. ² Bikĵan ekap nĵâi mem mâbâlakĵem kirip. Oi kinĵâ bongen zo sâru kwâkĵan lâĵ kirip. Oi kinĵâ yangâgen zo hânân lâĵ kirip. ³ Kin den kâtikĵâ zuu kâtikĵâ laionĵi donĵep zengât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kanĵundundunĵi nâmburân zagât den sâwe. ⁴ Den yatâ sânetâ nângâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den nĵâi itâ nângâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulengu. Yen dooĵuna tâpap.”

⁵ Oi sumbem a nĵâi saruyân sot hânân lâĵ kirip, zâk bik bonĵâ sumbemân pam den itâ sâĵi kâtigeip. ⁶ “Sumbem sot

hân, saru sot kut nĵâi nĵâi zoren zie, zo muyageipĵâ ândimĵâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtenjan itâ sâĵi kâtigibâ. Perâkĵak, narâk kârep mân ziap. ⁷ Sumbem a nâmburân zagâtĵâ lâmunĵâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikĵâ Propete sap sum zinĵip, zorat bonĵâ muyagibap.”

Sumbem a nĵâinĵâ Yohane ekap nĵâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nângâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimĵâ sumbem a kinĵâ saruyân sot hânân lâĵ kin ekap mem mâbâlakĵem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.” ⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimĵâ ekap nibapĵâ sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamĵâ upap. Ka umgan kâlak upap.” ¹⁰ Yatâ sâĵi ekap zo nigî newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorâĵ nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutĵâ kâmutĵâ, a hânĵâ hânĵâ, a sâk top top, den gându nĵâi nĵâi, zengât sot a kutâziĵâ zengât op Anutugât den sâban. Mârûm dâzângom ândein, zo yatik dum dâzângoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpapĵâ sâĵi pindâwe.

¹ A nĵâinĵâ tân kârep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatĵâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât sinĵi kut nĵâi nĵâi pâpanĵâ, zo dâpkwapĵâ umĵan ninâu sâĵi ândime, zo slâpziĵogoban. ² Namâ sângânĵan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân nĵâinĵâ gokĵâ, um kâtik zengât sinĵi. Oi zinĵâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 40 umĵan lâĵ kindiĵkândanĵi mimbî.”

Anutugât den sâsâĵi a zagât muyageitâ simĵâ zuunĵâ zâkobap.

³ “Oi nâgât den sâĵi muyamuyagiĵi azatnâ imbanĵâ zikandâ nâgât den dâzângom ândibabot. Pet hâmbâ alâkĵâ mem ândim mân kubikanĵâm dâbâtzikĵoot ândibabot. A ambân orot mâmezĵi melâĵi bâliĵâziĵi birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap. ⁴ Propete Sakaria, zâk mârûmĵan Oliwa nak zagât sot kârâp âsakĵâ zagât zorat den kânĵan sâip. Oi a zagât zo zikĵâ bonĵâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâtenjan kinbabot. ⁵ Oi a nĵâi tâmbetzâkobam oi lâuziĵan gâbâ kârâp ge simbap. Zorat a nĵâinĵâ kâsa otzikâm mumuĵanĵâ sinĵi upap. ⁶ A zagât zo sâitâ map mân gibapĵâ imbanĵâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâĵi ândibabot. Oi sâitâ toonĵâ gilâm

upapkāt imbanĀ zemzikap. Oi hānān kut nĀi nĀi sātņoot sĀitā muyagibapkāt imbanĀ zemzikap. Yatā utā sĀabobot, zo ālip upabot.

⁷ Oi Kembugāt den sāsāņ narāk zo āki simān gābā zuu kĀtikņā kopga kĀsa otzikām zĀkoi mumbabot. ⁸ Moitā a ziņĀ kĀmbarāņzikņā zo birānetā kamān patin sombemān zimbabot. Kamān zorat kutņā sumbuņā, Sodom sot Aigita. A ziņĀ Kembuzikņā kamān zoren poru nagān kune moip. ⁹ Oi hān toren toren gābā a nāmbutņā, sākziņ tobat nĀi nĀi, den gāndu nĀi nĀi, zorāņĀ kĀmbarāņzikņā sirām karāmbut sot torenņā zikitne zimbabot. Oi a nāmbutņā hanzākonā sāne kwākāziņgābi. ¹⁰ Oi Propete zagāt a sāknam ziņgāwet, zorat moitā hānņā hānņā a ziņ umālep op kut nĀi nĀi angāwanġā urāwe.

¹¹ Sirām karāmbut sot torenņā āki Anutugāren gābā Kaapumņā umzikņan giari oksām zaarāwet. Zaaritā a ziņ zikitņā kenġāt doņbep urāwe. ¹² Oi sumbemān gābā den kĀtikņā zekāren itā gāip, “Zet zi kopgāt,” Oi kĀsarāpzik zengāt māteziņan sasa kāligen zāim sumbemān zāiwet. ¹³ Narāk zoren wāriņ patā meip. Wāriņ patā mei kamān patin mirā bāzagāt zengāren gābā kĀnokņā pābābānsāi nāmburān kimembut ko tarāwe. Kamāngāt bikņā toren toren gābā yatā pābābānsāne nāmbutņā kĀtigem tarāwe. Wāriņ patā meipkāt mirā kĀtņā tuutuuj doņbepņā pābābānsām a 7 tausen yatā zāņgoi muwe. Oi a torenņā ālip tarāwe, zen kenġāt op Anutu, sumbem mariņā mĀpāsiwe.

¹⁴ Utakņā yei sām sĀp karāmbut sĀip, zorat zagātņā ākap. Kānok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nāmburān zagātņā lāmun waari kut nĀi nĀi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nāmburān zagātņā lāmunnĀ waari sumbemān gābā den kwamit patā op itā sāwe, “A zen hānān a kutā op kembu otziņgāme, zorat narāk ākap. Narāk zi ko Kembu sot aņā a bāliņan gābā makāziņgābapkāt sāsāņ, Kristo, zekāt bitzikņan ariap. Oi Kristo zāk kembu otziņgām zāimāmbap.” ¹⁶ Oi a patā 24 Anutu māteņan tātatiņan tarāweņā kiņ topņan ge zemņā Anutu itā sām mĀpāsiwe, ¹⁷ “Kembu Anutu, imbanĀ mariņā, gāgāren sĀiwap sāmen. Topkwap gā āndeinnĀ āndiat. Oi gā imbanĀ mem dāņ kembu otziņgām āndiat. ¹⁸ Um kĀtik a kĀmutņā kĀmutņā, zen kuk diņā sām āndim gane gā hāunġā ziņgābangāt narākņā mĀte uap. Oi mumuņā zengāt den sām kwākākāwākāņ narāk mĀte uap. Oi kore arāpkā Propete sot gāgāt siņji a, a giginġā sot

zāiziņ kutkĀ hurat kwapme, zen sāngāņņā ziņgābangāt narāk mĀte uap. Oi hānān tāmbetzāngome, zen tāmbetzāngobangāt narākņā mĀte uap.”

¹⁹ Zen yatā sānetā sumbemān Anutugāt tirik namā mĀtĀp pāroņsāi igāwe. Oi Anutu sot Mose tĀrotĀro urāwet, zorat ombor zeigāwe. Oi hānpān sot kwamit patā sot kanġkundundunġ, wāriņ sot kĀt patenġ āsagem zeip.

12

Sumbemān ambān nĀi kirip.

¹ Sumbemān sen mĀrāt kulem nĀi itā muyageip. Ambān nĀi āsagem kirip. Maanġā hāmbā yatā kĀpei kirip. Oi kiņ tipņan kĀin. Oi pindokņan sāngelak kiin zagāt tarāwe. ² Oi ambān zo kāmboņā op katem mimbam sāknam nāngām isem yu yei sām tāip. ³ Zāk yatā op kiri kulem nĀi sumbemān āsageip. Busem patāņā, oā tobat yatā, kuriņkuriņ, kĀukņā nāmburān zagāt, goonġā bāzagāt. Oi kĀukņā dĀp a kutāgāt pindok tap arip. ⁴ Oi daanġandā sumbem sāngelak nāmbutņā zāngom māki hānān giwe. Oā zo yatā opņā ambān zo katem mimbam oi itā nāngām ambān gootņan āi zeip, “Katep āsagei nimbat.” ⁵ Oi ambān zorāņ a katem meip. Katep zo kĀt kĀtik āin tĀn mem hān dĀp a zengāt a kutā op galem zāngobapkāt sāsāņā. Katep āsagei gāsumņā Anutugāt neule tātatiņan mem zāi parāwe. ⁶ Oi ambān zo kenġāt op mirā kāmān kĀtikņan arip. Zoren (sirām 1 tausen 2 haneret 60) kain 42 yatā galem okņanġābigāt Anutuņā sĀi tātatiņā kubigāwe.

Sataņ sumbemān gābā kĀbakņine geip.

⁷ Oi sumbemān kĀmbam patā muyageip. Mikai zāk sot sumbem a gākārāpņā, zen oā sot kĀsa urāwe. ⁸ Oi Mikai sot sumbem arāpņā, zen kĀtigem oā sot sumbem arāpņā kĀbakņezingāmņā sumbem aņgān kĀrāwe. ⁹ Oi oā patā, mulum sāņgiņā, Sataņ, zāk a ambān hān dĀp um gulip kwatziņgāmap, zāk ziņġā gāsum kĀbakņine hānān geip. Sumbem arāpņā yatik kĀbakņezingāne hānān giwe.

¹⁰ Oi sumbemān den kĀtikņā itā muyagei nāngāwan, “Kubikkubik sot imbanġā sot kembu op, zo Anutu sot aņā a bāliņan gābā makāziņgābapkāt sāsāņ, Kristo, zekāren ziap. Narāk ziren bukurāpniņ zengāt kĀsa op sirām nĀtik dĀp Anutu māteņan sām bāliņ kwatziņgāmap, zāk kĀbakņine giarip. ¹¹ Bukurāpniņā zen Rāmā gilāmņangāt imbanġan Sataņ sot agom kĀtigem walāwe. Kembugāt den kenġāt buņ sām muyagem Sataņgāt den mem gei kwarāwe. Oi āndiāndiziņ mĀn aņgān kĀrām buņ upapkāt

sāwe. ¹²Zorat sumbem sot zoren āndie, zen sātāre upi. Ka hānān sot saruyān āndie, yei, zen dap upi? Satañ zāk zengāren gam kuk op āndiap. Narākñā kek ākābap, zo nāngap. Zo nāngām kuk op āndiap.

Oāñā ambān kāsa okñangjip.

¹³ Oā zāk hānān kābakjine gemñā nāngām ambān katep meip, zāk kāsa okñangām molim arip. ¹⁴ Oi ambān zo nii utak patā abātzatñā pindāne mulungāt kenğāt op mirā kamān kātikñan tātāt māmeñan tik arip. Zoren kendon karāmbut sot torenñā galem okñangām āndiwe. ¹⁵ Ambān zāk ari mulumñā too patā mogari gem too uurup patā oip. Too zorāñ ambān zo lum āibam oip. ¹⁶ Oi hānñā ambān bekñan mem hān mātāp oi too patā zo zoren geim nanğip. ¹⁷ Yatā oi ko oā zāk ambān zorat kuk opñā kāmūt gākārāpnā zāngobam arip. Anutugāt gurumin den lumñā Yesugāt singi zo mem āndime, zo zāngobam arip. ¹⁸ Oi zāk saru sātñan gei sagān kirip.

13

Saru umñan gābā zuu kātikñā ñāi kopgāip.

¹ Oi nā eksa saru umñan gābā zuu kātikñā ñāi kopgāip. Zāk kākūñā nāmburān zagāt, goonñā bāzagāt. Oi goonñan zo a kutā pindok bāzagāt tarāwe. Oi kākūñan kot kulem zeip, zo den bālīñā zeip. ² Tobatñā wāu patā yatā. Sālāpnā, pusi yatā. Lāuñā, zuu kātik laionğāt lāuñā yatā. Oi oā zāk imbanñā pindām zākkāt tātārān tap kembu otziñgābapkat sāip. ³ Zuu zorat kākūñā ñāi use patā op mumuñangāt dāp yatā egāwan. Useñā zo soğei ālip oip. Oi hān dāp anā anā, zen zuu zo molim ek zākkāt nāngāne imbanñā oip. ⁴ Oāñā zuu kātik zo imbanñā pindip, zorat um kātik a, ziñā sām ālip kwākñangāwe. Oi zuu zo sām ālip kwākñangām sāwe, “Zuu zorat tobat ñāiñā āndiap? Ñāiñā dap mo dap okñangābap?”

⁵ Zuu kātik zo sāk māme opñā zāizāiñ den sām den sumunñā sābapkat sām pindip. Oi Anutuñā zuu zo (sirām 1 tausen 2 hanterē 60) kāin 42 yatā umñan nepñā tuubapkat narāk nāngāñangip. ⁶ Oi zu kātik zorāñā Anutu zikñā sot kutsingīñā sot tātātñā sot sumbemān āndime, zen sām bālīñ kwatziñgām āndeip. ⁷ Oi Anutugāt singi a kāsa otziñgām zāngobapkat oāñā sāip. Oi hānñā hānñā, a sāk top top sot den gāndu top top, zengāt a kutā upapkat oāñā imbanñā pindip. ⁸ Oi hān a ziñā ekñā sām ālip kwākñangābi. Rāma kune moip, zāk mārūm hān mām muyageibān kutziñā āndiāndigāt ekabān mām kulemgoip, a zen zo zuu zo yatā okñangābi.

⁹ Kindapziñoot āndie, zen den zi nāngām kwātātibi, ¹⁰ “Ñāi zāk tāk namāğāt singi oipñā tāk namin pambi. Ñāi zāk kāmamgāt singi oipñā kāmamñā koi mumbap.” Oi Anutuñā singi a zen nāngām pālātāñ kwap kātigem āndibigāt sāip.

Hān kāligen gābā zuu ñāi kopgāip.

¹¹ Oi hān kāligen gābā zuu kātikñā ñāi kopgāi egāwan. Zāk Rāma yatā kākūñan goonñā zagāt zeip. Oi diñā sāip, zo oā diñā yatā. ¹² Oi zuu zorāñ zuu mārūm kopgāip, zākkāt imbanñā zo mem nep tuum kātigeip. Zākñā sāi hān a ambān ziñ zuu ñāi use opñā ālip oip, zāk māpāsiwe. ¹³ Oi zuu kātik zagātñā, zāk kulem sen mārāt patā tuumap. Zākñā sāi sumbemān gābā kārāp gem gāi a ikme. Kulem zo sot sen mārāt nāmbutñā tuugi igāwe. ¹⁴ Kulem yatā zo zuu ñāi zākkāt māteñan tuugi a ziñ ekñā umziñ gulip oi zuu mārūm use op soğei, zākkāt lopio sobibigāt dāzāngoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuunñā lopio waatñangjī zaat den sāip. Zāk yatā upapkat Anutuñā nāngāñangip. Lopio zāk sāi a ziñ mām sām ālip kwākñangāwe, zen zāngone muwe.

¹⁶ Oi a zāizāiñ giğiñā, sikumziñoot sot sikumziñ buñā, a kutā sot kore māman a, zo aksik sāi bitziñ bongen mo māteziñan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugāt undip sākziñan tuuwe, zo zākkāt kutñangāt tenğā. Oi undip mām mem āndiwe, zen kut ñāi ñāi sāngān mimbegāt pāke parāwe. ¹⁸ A nāngānāngāziñootñā zuu zirat tenğā sot topziñ sālāpkum nāngābi. Tenğā zo agāt kutñangāt tenğā. Tenğā zo 666.

14

Rāma sot kāmūt gākārāpnā Sioñ bākñan kirāwe.

¹ Nā eksandā Rāmañā Sioñ bākñan kiri egāwan. Oi zāk sot 144 tausen, a yatā zorāñ kirāwe. Oi māteziñan zikñā sot Ibāñangāt kot zeip, a yatā zorāñ kirāwe. ² Oi sumbemān gābā kwamit patā nāngāwan, zo too sāmbon patā kwamitñā yatā sot sumbem kwamitsāmup yatā. Oi kwamit zo nāngā kāmam wāloñ kwamit yatā oip. ³ Zen sumbemān Anutugāt tātātñā sot zuu ālip kimembut sot a patā 24, zengāt māteziñan kep unakñā ñāi mem tarāwe. Kep zo a nāmbutñā ziñ mām meire. A 144 tausen zeñak mime. Hānān gābā Yesuñā sāngānziñ meip, zeñak kep zo mime. ⁴ A zo, ziñā ambān sot bālīñ mām opñā um salek āndiwe. Rāmañā diiziñgi zāk sot tātāt māme upme. Zen zo hān a zengāren gābā kāndom Rāma sot Anutu, zik singi upigāt Rāmañā tābaziñ meip. ⁵ Oi lāuziñan gābā sarā den mām gemap. Zen a tārārakñā.

Sumbem a karâmbut, zengât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a nĕi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zengât den sinĕi âlip zinzij kâtik, zo mem arip. Hânĕi hânĕi, sâk tobat nĕi nĕi, den gându topnĕi topnĕi, zengât mem arip. ⁷ Zâk den yu kambâĕj sâĕ itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkĕnjâĕm sâĕ âlip kwâkĕnjâĕbi. Zâk hâunĕjĕt den sâsân narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinĕi sâi muyageip, zâk sâĕ mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâĕ ari kândâtĕjan sumbem a nĕiĕiĕi gam zagâtĕi den itâ sâip, “Babilonĕi kamân marirâp, zinjâ a kâmutĕi kâmutĕi diizinjâne bâlinĕizinjâĕt um gulip nep âsagem laĕ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtĕjan sumbem a nĕiĕiĕi gamĕi den kambâĕj itâ sâip, “A zij zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindijsâĕ mâteziĕjan mo bitziĕjan zuugât undip mimbi, zo ko Anutugât kukĕnjâĕt bonĕi yâmbâtĕi zo zengâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpĕi zengât mâteziĕjan kârâbân geim kât kârâpĕndâ zinjesei sâknam patâ nângâm zâimambi. ¹¹ Oi kârâpĕi a zo yatâ zinjesei, zorat kâbakĕi zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziĕjan zuugât undip zeip, zen ârândâĕj sâknam nângâm sirâm nĕtik nângâm zâimambi.” ¹² Zorat narâk zoren Anutuĕi sinĕi a zen Anutugât gurumin den sot Yesugât den sinĕi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zengât den.

¹³ Sumbemân gâbâ den nĕi itâ nângâwan, “Gâ den itâ kuleĕgu, ‘Narâk ziren topkwap Kambu sot pâlâtâĕj op ândine zângone mumbi, zengât nânga sâtârenĕoot upap.’ Kaapumĕi itâ sap, ‘Perâkĕĕj, zengât nânga sâtârenĕoot upap. Zen nep patâziĕi tuum nângâmĕi tap nângâbi. Oi orot mâmeziĕjanĕt bonĕi âinetâ muyageziĕjâbap.’”

Hânân Kembugât a gâsâzângobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkĕjan nĕi tâip, tobatĕi a yatâ. Kâukĕjan a kutâ pindok nĕi tâip, zo goide kâtĕi tuutuĕi. Bikĕjan sâu sâtĕoot mem tâip. ¹⁵ Oi tirik namin gâbâ sumbem a nĕiĕiĕi gemĕi unumunum kwâkĕjan tâip, zo itâ sâĕ dukuip, “Gâ sâugandâ kâlâmân bonĕi mânĕjĕt me. Bonĕi miminjâĕt narâk mâte uap. A min-duziĕjâĕ kâsâpziĕjâĕzângogĕj narâk mâte uap. Kâsâpziĕjâĕ hâunĕi mimbigât narâk mâte uap.” ¹⁶ Yatâ sâi unumunum

kwâkĕjan tâipĕi sâunĕi mem hânân bonĕi zo mânĕjâĕrip.

Bâlinĕi mâme zijâ hâunĕi mimbi, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a nĕiĕiĕi tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikĕi mem ândeip. ¹⁸ Gâi sumbem a nĕiĕiĕi Kembugât sinĕi kut nĕi nĕi pâpanĕi zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât sinĕi naleĕ unĕi kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuĕi sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuĕi itâ dukuip, “Sâugâ zorâĕj hânân bonĕi mânĕjĕt nângâ. Hânân waiĕj bonĕi mârum bâsigiap.” (Den sumbuĕi zi Anutuĕi bâlinĕi mâme a hâunĕjĕt tâmbetzângobapĕt sâip.) ¹⁹ Sâi sumbem a bukuĕandâ sâu mem kin hânân waiĕj keetĕi mânĕjĕtĕi mem Anutu um kukĕnjâĕt ombonĕi patin pâi giarip. ²⁰ Oi kamân âkĕjan ombonĕi patin pâi giari laĕ kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zeĕ dengĕân patĕi op binbinĕi zo hânân gâbâ bâu biosi sângâĕjan yatâ. Oi dengĕân kârepĕnjâĕt tenĕjâĕi ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a zijâ kep miwe.

¹ Oi sumbemân sen mârât nĕi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut nĕi nĕi sâtĕoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut nĕi nĕi zo âsagem nâĕi Anutuĕi kukĕnjâĕt op dum mân tâmbetzângobap.

² Oi saru nĕi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotĕi zeĕ egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziĕjâwe sot a mâteziĕjan zuugât undip zengâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlĕj mem saru sâtĕjan kine zinjirâwan. ³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâĕ mem ândiwe,

“O Kambu Anutu, imbanĕi marinjâ, orot mâmegâ zorat nângindâ imbanĕi opĕap. Hânĕi hânĕi zengât a kutâ, kut nĕi nĕi opĕat, zo târârak. ⁴ Kambu, gâ nĕiĕiĕi hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Nĕiĕiĕi kutkâ mân sâĕ âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutĕi kâmutĕi zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâunĕjĕt nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziĕoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umĕi nĕi hâlâlu sâsân, zorat mâtâp pâronĕsâm kirip. ⁶ Mâtâp pâronĕsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut nĕi nĕi sâtĕoot

kāmut nāmburān zagāt mem kirāwe. Zen namin gābā gem gawe. Zen hāmbāziņ kākūau mem āndiwe. Oi dimāziņan māpaņ goide kātņā tuutuunā zo zeip. ⁷ Oi zuu ālipņā kimembut kirāwe, zengāren gābā nāiņā sumbem a nāmburān zagāt zo hākop nāmburān zagāt ziņgip. Hākop zo goide kātņā tuutuun. Hākop umņan Anutu āndiāndi mariņāngāt kukņāngāt bonņā piksām zeip. ⁸ Oi namā kāligen Anutugāt āsakņā sot imbaņāngāt kaapumņā zo piksām zeip. Oi sumbem a nāmburān zagāt zen kut nāi nāi sātņoot kāmut nāmburān zagāt mām muyagiwegāt tirik namin zāizāiņāngāt mātāp pāke kwāip.

16

Sumbem a ziņā hākobān gābā kut nāi nāi hānān lokine geip.

¹ Namā kāligen gābā den kātik gāi nāngāwan. Zo sumbem a nāmburān zagāt zo itā dāzāngoip, “Zen āi hākop nāmburān zagāt zoren gābā kut nāi nāi sātziņoot zo lokine Anutugāt kukņāngāt bonņā hānān gibap.”

² Sāi sumbem a kānok zākņā āim hākopņan gābā kut nāi lokei hānān giari zuu kātikņāngāt undip māteziņan mem āndiwe sot a lopiogāren pindiņsāwe, zen sākziņan use kātik sot use kārōkņoot muyageziņgip.

³ Oi sumbem a zagātņā āi kut nāi saruyān lokei giarip. Giari saruņā gilām oip. A mu-muņāngāt gilām yatā oi saru zuuņā mom nanngāwe.

⁴ Oi sumbem a karāmbuņā hākobņan gābā kut nāi lokei tooyān sot too sinņan giari gilām oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tāip, zākņā itā sāi nāngāwan, “Ga hālālu āndeiniņā āndiat. Tosagāt hāuņā, zorat nāngindā tārārak uap. ⁶ Kembugāt siņgi a sot Propete a zāngom gilāmziņ tāmbetkuwegāt gilāmāk ziņgāna nimbī. Zo dābāk otziņgat.” ⁷ Sāi Kembugāt siņgi kut nāi nāi pāpanņan gābā den itā nāngāwan, “Perākņak. O Kembu Anutu, imbaņā mar-iņā, hāuņā ziņgat, zo dāpziņan uap.”

⁸ Sāi sumbem a kimembuņā zākņā hākopņan gābā kut nāi lokei mirāsiņān arip. Ari mirāsiņā kārāp opņā a doņbep ziņgeseip. ⁹ Oi a zen maanņā ziņgeseip. Zen umziņ melāņ Anutu hurat kwākņāngābigāt Anutuņā kut nāi nāi zo sāi āsageip. Oi zen umziņ mām melāņāwe. Buņā. Zen Anutu sām bāliņ kwākņāngāwe.

¹⁰ Sumbem a bātnāmbuņā zākņā zuugat tātarān hākopņan gābā kut nāi lokei giari zāk sot a ambān gakārāpņā zengāt hān boņ zo nātātiksām zeip. Oi a zen sāknam patā nāngām biyakņā nāmbālamziņā hārārānsāmņā takā zeip. ¹¹ Oi sāknam sot

useziņāngāt opņā Anutu, sumbem mariņā sām bāliņ kwākņāngāwe. Oi zen umziņ mām melāņ āndi māmanziņ bāliņā zo mām birāwe.

¹² Sumbem a nāmburān kānokņā hākopņan gābā kut nāi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kārāksāip. Kārāksāi mātāp āsageip. Mirāsiņ takātākāņan gābā a kutā sot kāwali arāpziņā gabigāt yatā muyageip. ¹³ Oi nāņā eksandā oā lāuņan gābā sot zuu kātik lāuņan gābā sot propete sarāņā zengāt lāuziņan gābā wāke bāliņā karāmbut, tobatziņ kanj yatā op gawe. ¹⁴ Zo zen wāke bonņā. Zen sen mārāt top topņā tuubigāt imbaņā zemziņgap. Oi zen hān dāp a kutā āi minduziņāgmņā Anutu, imbaņā mariņā, zākkāt narāk patā zo māte oi kāsā op gām kāmbam kumbi.

¹⁵ Oi nā den nāi itā nāngāwan, “Nā Yesu, itā sa nāngānek. Zen narāknā mām nāngāne kek gābat. Zorat nāi zāk sāk bārak āndim anun opapkāt sāk pākeņā mem pam um gwālāgwālā āndibap. Yatā upap, zo ko zākkāt nāngā sātāreņoot upap.”

¹⁶ Oi wāke zen hān dāp a kutā Yudaia hānān minduziņāwe. Hān zorat kutņā Yuda denān Hamagedoņ sāme (Niij denān ko Magedoņ bakņā).

¹⁷ Oi sumbem a nāmburān zagātņā hākopņan gābā kut nāi lokei sumbem kabāņan geip. Gei tirik namin Anu-tugāt tātātņan gābā den kātikņā nāi itā sāip, “Mārum ākap.” ¹⁸ Hānpān sot kankundundūņ sot sumbem kwamit patā muyageip. Wāriņ patā nāi meip. Wāriņ yatā zo mārumņan mām meip. ¹⁹ Oi kamān patā zo ābāngoi karāmbut oip. Oi hānņā hānņā a zengāt kamān patā giligālaksāip. Babiloņ kamān patā zo yatik Anutu kukņāngāt op tāmbetkoip. ²⁰ Oi saruyān tāunanān zo aksik ābāngum saruyān geiwe. Oi hānān bakņā zen ābāngum nanngāwe. ²¹ Oi sumbemān gābā sumbem tipņā patā map yatā ubā gem ga sārātzāngoip. Zāngoņ Anutu sām bāliņ kwākņāngāwe. Sumbem tipņā zo gem tāmbetzāngoip, zorat op sām bāliņ kwākņāngāwe.

17

Ambān nāi zuu kuriņ kwākņan tāip.

¹ Oi sumbem a nāmburān zagāt hākop mem āndiwe, zengāren gābā nāiņā ga itā dātņogip, “Gā gāna mātāp ambān patā too doņbep nanngāmņan āndimap, zo tirāpgobat. Tirāpgoņņā hāuņā mimiņāngāt den dāgobat. ² Hān a kutā ziņ ambān zo zākkāren gam zāk sot laj māman upme. Oi hānņā hānņā a zen zāk sot bāliņ op um gulip upme.”

³ Yatā dātņom diinigi Kaapumņā tirāpņogi itā egāwan. Mirā kamān kātikņan

ambân nĕi zuu kuriņĕ kwĕkĕņan tĕiip. Zuu zorat sĕkĕņan kot bĕliņĕ top top zeip. Oi zuu zo kĕukĕņĕ nĕmburĕn zagĕt. Goonĕ bĕzagĕt. ⁴ Oi ambĕn zo hĕmbĕnĕ kĕmbum sot kuriņĕ mem ĕndeip. Oi neulenĕ sĕngĕn zĕizĕiņ zo sĕkĕņan dĕp op zeip. Oi bikĕņan hĕkop goide kĕtĕņĕ tuutuuj tĕiip. Oi hĕkop zorat umņan kut nĕi nĕi sumun kĕrok piksĕm zeip. ⁵ Ambĕn zorat mĕteņan den sumbuņĕ itĕ zeip, “Laņ mĕme ambĕn zengĕt patĕziņĕ sot hĕn kwĕkĕņan bĕliņ top top zorat mamĕnĕ. Babilon kamĕn patĕ, nĕ.” Den yatĕ zo mĕteņan zeip. ⁶ Oi ambĕn zo Anutugĕt sinĕi a sot Yesugĕt sinĕi den mem ĕndine zĕngowe, zengĕt gilĕm nemĕnĕ um gulip oi egĕwan. Zo ekĕnĕ nĕ imbanĕnĕn buņ oip.

Zuu kĕukĕņĕ nĕmburĕn zagĕt, zorat den.

⁷ Yatĕ ua sumbem anĕ itĕ mĕsikĕnigip, “Gĕ wangĕt nĕngĕna imbanĕn uap? Nĕ ambĕngĕt topĕn sot zuu kĕukĕņĕ nĕmburĕn zagĕt sot goonĕ bĕzagĕt, zorat topĕnĕ dĕgoga nĕngĕ. ⁸ Zuu kĕtikĕņĕ egin, zo mĕrum ĕndeipĕnĕ narĕk ziren mĕn ĕndiup. Oi zĕk bet simĕn gĕbĕ kopgam tĕmbet agoagoņ kĕtikĕņan geibap. Zuu zo mĕrum ĕndeip. Oi narĕk ziren mĕn ĕndiup. Oi bet gĕbĕpkĕt a hĕnĕn ĕndie, zen ekĕnĕ sĕm ĕlip kwĕkĕņĕngĕbi. Zen kutziņĕ hĕn muyageibĕn gĕbĕ ĕndiĕndigĕt ekabĕn mĕn kulemgune zeip, a zo, ziņĕ yatĕ upi.

⁹ Zi a nĕngĕnĕngĕņootĕn den zi nĕngĕm kwĕtĕtibap. Zuu kĕukĕņĕ nĕmburĕn zagĕt, zo bakĕnĕ nĕmburĕn zagĕt. Bakĕnĕ zoren laņ mĕman ambĕn zo tĕtĕt mĕme opmap. ¹⁰ Oi zuu kĕukĕņĕ nĕmburĕn zagĕt, zoren zen a kutĕ nĕmburĕn zagĕt. A kutĕ bĕtnĕmbut, zen buņ urĕwe. Nĕi ĕndiup. Oi nĕi gĕtĕm muyagibap. Zĕkĕnĕ muyagemĕnĕ narĕk pĕņkĕnok ĕndibap. ¹¹ Zuu mĕrum ĕndeip, oi narĕk ziren mĕn ĕndiup, zĕk a kutĕ nĕmburĕn zagĕt zengĕren tĕrokwĕi nĕmburĕn karĕmbut upi. Oi tĕmbet agoagoņan geibap.”

Goonĕ bĕzagĕt, zorat den.

¹² “Goonĕ bĕzagĕt egin, zo a kutĕ bĕzagĕt. Narĕk ziren mĕn op ĕndie. Gĕtĕm ĕsagibi. A kutĕ nepziņĕ topkwapĕnĕ narĕk pĕņkĕnok zuu sot a kutĕ op ĕndibi. ¹³ A zen umziņ kĕnogĕk zei zuugĕt kore op kĕwaliziz bikĕņan pam ĕndibi. ¹⁴ Oi Rĕma sot kĕmbam kumbi. Oi Rĕma zĕk kĕtigem zĕngom kĕbakĕzeziņĕgĕbap. Wangĕt, Rĕma zĕk a kutĕ sot a zĕizĕiņ aksik patĕ walĕziņĕm Kembu patĕ op kinzap, zorat. Oi a kĕmut zĕk sot tĕtĕt mame upme, zen gĕsum sĕlĕpziņgoip. Oi zen zĕk sot pĕlĕtĕn op kĕtigem ĕndie.”

Ambĕngĕt den.

¹⁵ Sumbem anĕ den yatĕ sĕmĕnĕ tĕrokwap dĕtnogip, “Laņ mĕman ambĕn too doņbep nĕngĕmĕnĕn ĕndie eksat. Too zorĕnĕ a hĕnĕnĕ hĕnĕnĕ sot a sĕk tobat nĕi nĕi sot den gĕndu nĕi nĕi. ¹⁶ Oi a kutĕ bĕzagĕt zen sot zuu ĕrĕndĕn laņ mĕman ambĕn zo kĕsa okĕņĕngĕm hĕmbĕ gĕkĕnĕ bekĕņan mem nĕngĕne sĕk bĕrak tĕi sunumĕnĕ nemĕnĕ sinĕitĕnĕ kĕrĕbĕnĕ une simbap. ¹⁷ Oi zo yen mĕn upi. Anutuņĕ umziņan den zo pĕi diņĕ lum um kĕnok oi zuu kore okĕņĕngĕm kĕwaliziz bikĕņan pam ĕndine Anutugĕt den bon upap. ¹⁸ Oi ambĕn eksat, zo kamĕn patĕ. Zĕk hĕn dĕp a kutĕ otziņĕi kore okĕņĕngĕbigĕt imbanĕnĕ zemĕņĕngĕp.”

18

Babilon kamĕn giligĕlaksĕbap, zorat den.

¹ Oi sumbemĕn gĕbĕ sumbem a nĕi gĕi egĕwan. Zĕk kĕwaliziz imbanĕn zemĕņĕngĕp. Hĕnĕn gem gĕi ĕsokĕnĕndĕ doņbep ĕsagem zeip. ² Zĕk den kĕtikĕņĕ den sĕm sĕip, “Babilon kamĕn patĕ giligĕlaksap. Wĕke zengĕt kamĕn uap. Wĕke bĕliņĕ zoren ĕi tĕtĕt mĕme upi. ³ Zoren nii bĕliņĕ top top, zengĕt kamĕn uap. Kamĕn mĕirĕp ziņĕ hĕn dĕp a zen waiņ too ziņĕne nem um gulip op ĕrĕndĕn laņ mĕman urĕwe. Oi hĕngĕt a kutĕ zen kamĕn zoren gam bĕliņĕ nep tuum ĕndiwe. Oi hĕn dĕp anĕgĕgwangĕ a zen kamĕn zorat sikumĕngĕt anĕgĕgwangĕ op sikumziņoot urĕwe. Zorat opĕnĕ giligĕlaksap.”

Kamĕn patĕ Anutugĕt sĕtkĕt giligĕlaksĕbap.

⁴ Sumbemĕn gĕbĕ Kembugĕt den kĕtikĕņĕ itĕ ĕsagei nĕngĕwan,

“Arĕpnĕ, zen kamĕn zo birĕm ĕinek. Zen zoren ĕndim bĕliņĕziņ betziņan mimbegĕt. Oi kut nĕi sĕtĕjoot zengĕren zĕibĕpkĕt. ⁵ Kamĕn zorĕnĕ bĕliņĕ kwĕkĕņan kwĕkĕņan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuņĕ tosanĕngĕt sap. ⁶ Kamĕn mĕirĕp ziņ bĕliņ otziņĕawe, yatik otziņĕĕbi. Oi hĕuņĕ zo walĕm otziņĕĕbi. Ziņĕ too kĕtik ziņĕne niwe. Zengĕt too kĕtik kĕtikĕnĕ nĕi ziņĕne nimbi. ⁷ Zen zĕizĕiņ op sii nalem kep kĕmam tuum ĕndiwe, zorat dĕp yatik sĕknam sot umbĕlĕ muyageziņĕbi. Ziņĕ umziņan itĕ sĕme, “Nĕiņĕ mĕn walĕningĕbap. Um ĕlebĕn ĕndim zĕinat.” ⁸ Yatĕ sĕmegĕt sirĕm zorenĕk kut nĕi nĕi sĕtĕjoot zengĕren muyagibap. Mĕsek sot isem umbĕlĕ sot pu. Oi kĕrĕpĕnĕ kut nĕi nĕi sem kamĕn zo

ârândânj simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbanjâ mariņandâ toszinjâ mâkâbap.

Kamân zo sei a zij ekņj umbâlâ upi.

⁹ Oi hângât a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot laj ândiandinj op sot bâliņjâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakņjâ zari ekņj umzinj bâlibap. Umbâlâ op isebe. ¹⁰ Zen kamân zorat hâuņangât keņgât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babilon kamân kâtikņjâ, gâ hâuņjâ kegâk muyagegi-gap.”

¹¹ Anġâgwanġâ a kamânņjâ kamânņjâ, zen sikumzinj nâiņjâ sângân mimbap sâm isem umbâlâ upi. ¹² Sikum âlip top top itâ anġâgwanġâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlâk sângân patâ, sângum neuleņoot kuriņjâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât goonjâ. Oi kut nâi nâi nakņjâ tuume sot kâtņjâ tuume. ¹³ Nalem wârânņoot topņjâ topņjâ sot too hitomņoot topņjâ topņjâ, waij too, kelâk, nalem top topņjâ sot râma, makau, biosi, a lalaj sot kore a ambân. Kut nâi nâi zo sângân zâizâiņjâ yatâ anġâgwanġâ urâwe. Anġâgwanġâ a zijjâ kamân zorat marirâpņjâ zengât itâ sâbi, ¹⁴ “Bonņjâ muyaginât sâm ândime, zo buj op nangap, Oi sândokņjâ zo buj oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziņgâbap.”

¹⁵ A kut nâi nâi anġâgwanġâ op kât sikumzinjoot urâwe, zen kamân zorat hâuņangât keņgât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi, ¹⁶ “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleņoot mem ândein. Oi neule top topņjâ sângân zâizâiņjâ zo kegâk buj uap. Kut nâi nâi zo kek tâmbetkum nângap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi wanġâ mariņjâ sot wanġâ galem a sot wanġâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakņjâ zari ekņjâ kârebân tapņjâ isem umbâlâ opņjâ sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.” ¹⁹ Zen umbâlâ opņjâ suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op wanġâ mariņjâ zen kât sikumzinjoot urâwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hirisâm balo op zim-bapkat sâsâņ.

²⁰ “Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât sinġi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpņjâ zijjâ bâliņjâ otziņgâwe, tosa zorat hâuņjâ Anutuņjâ zingap. Zorat sâtâre upi.”

²¹ Den yatâ muyagei sumbem a imbanjâņoot nâiņjâ kât patâ nâi mem zaatņjâ lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, “Babilon kamân patâ zo yatik kâbakņibap. Oi buj op kwâtâtibap. ²² Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân

âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân mianġânam kwamit mân âsagibap. Anġâgwanġâ a zoren ândiwe, zen hân toren toren zengât walâziņgâm zâizâiņjâ op ândiwe. Kamân zorat kware sunjâ zorâņjâ hân dâp a umzinj gulipkoip. ²⁴ Propete a sot Anutugât sinġi a hân dâp zângowe, zengât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okņangip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohanenġâ nângip.

¹ Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nângâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakņjâ sot imbanjâ zo Anutuniņjâ, zâkkâren ziap. ² Zâkņjâ kamân zorat tosa hâuņangât nep tuugi bonņjâ sot dâp otnap. Laj mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, zij hân dâp a zen sot laj ândinetâ ko tâmbetzângoip. Zengât toszinjangât hâuņjâ zingip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm zingip.”

³ Yatâ sâmņjâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakņjâ zâim zemâmbap.” ⁴ Oi a patâ 24 sot zuu âlipņjâ kimembut zen neule tâtatņan tâip, Anutu, zâkkât kinj topņjâ gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkņak. Anutu sâm mâpâsinâ.” ⁵ Oi tâtatņan gâbâ den nâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiņjâ sot gigij, zen Kembu hurat kwapņjâ sâm âlip kwâkņangânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶ Oi sumbemân a ambân donġeb patâ sâtâre utne kwamitņjâ nângâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nângâwan, “Oe, Kembu Anutuniņjâ kembu otniņgâmap. ⁷ Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkņangânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân sinġiņjâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸ Zâk sângum kâukâu mem ândibapkat nângâņangip.” (Sângum kâu zirâņjâ Anutugât sinġi a zengât orot mâmeziņjâ târârak.)

⁹ Oi sumbem anġâ den nâi itâ dâtnogip, “Kembuņjâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemgum. Râmagât sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zengât nângâ sâtâreņoot uap.’” Yatâ sâmņjâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonņjâ.” ¹⁰ Yatâ dâtnogi nâ kinj topņjâ gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zengât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topņjâ sâm muyamuyage, zo Kaapumgât nep.”

YohanenĀ Yesu sot arāṇṇā zinjirip.

¹¹ Oi nā eksandā sumbem pāroṅsāi biosi kākūkau ṅāi tāi egāwan. Oi kwākṅan tāip, zākkāt kutṅā sāi bon opmap sot sāi āsagemap. Zāk tosa hāuṅṅāt nep tuugi tārārak opmap. Bālij māme a zen kāmbarṅā zāṅgomap. ¹² Siṅṅā toren toren tobatṅā kārāp bālam yatā. Kāukṅan a kutā pindok doṅbep taap. Oi sākṅan kutṅā kulemgoi ziap, zo zikṅik sālāpkum nāṅgāmap. ¹³ Oi hāmbā kārep zo gilām sangonsaṅgonṅā mem āndiap. Oi kutṅā sāme, zo Anutugāt sāt. ¹⁴ Oi eksandā ari sumbemān gābā sumbem kāwali a kāmūtṅā kāmūtṅā zen biosi kākū kwākṅan tap moliwe. Hāmbāziṅ kākū timan ālipṅā yatā. ¹⁵ Oi zākkāt lāuṅṅan gābā sāu sātṅoot kopgāmap, zorāṅṅā a zāṅgom kākāṅṅezingāmap. Oi tān kātikṅā mem āndim a kāmūtṅā kāmūtṅā, zenggāt a kutā op galem otzingāmap. Oi waiṅ bonṅā omboṅṅan pam kwāndāline toonṅā geimāp, zāk yatik kāsārāṅṅā zāṅgomap. Anutu, imbaṅṅā mariṅṅā, zākkāt kukṅṅṅāt op yatā otzingāmap. ¹⁶ Hāmbāṅṅan sot soonṅan kārān kulem itā ziap, “A kutā sot a zāizāiṅ zenggāt Kembu patā.”

Yesu zāk sāuṅṅandā kāsārāp zāṅgobap.

¹⁷ Oi eksandā sumbem a ṅāi maayān kiri egāwan. Zāk zoren kin nii sumbemān āim gawe, zen aksik den kātik sām dāzāṅgoip, “Ganek. Anutuṅṅā sāi nalem patā muyag-ibāmāpkāt ga mindunek. ¹⁸ A topṅā topṅā zenggāt sunumziṅ nimbi. A kutā sot a sātṅā kāwaliziṅoot, a patā sot kore māman a, a zāizāiṅ sot giṅṅiṅ ārāndāṅ mune sunumziṅ nimbi. Oi biosiziṅ yatā munetā sunumziṅ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kātik sot hāngāt a kutā sot kāwali a gākārāpziṅ mindune ziṅgirāwan. Zen Biosi kākū kwākṅan tāmap sot a gākārāṅṅā kāsā otzingānam gawe. ²⁰ Oi zuu kātikṅā sot propete sarāṅṅā zet kāmbarān loreitā gāsuzikāwe. (Mārum propete a sarāṅṅā zuu kātikṅṅṅāt māteṅṅan sen mārāt top top tuum a zuugāt undip māteziṅṅan zeip sot a lopiogāren pindiṅsāwe, zen um gulip kwatziṅṅip.) Oi zet gāsuzikām kārāp sem zemap, zoren zāpane geiwet. ²¹ Oi nāmbūtṅā ko biosi kākū kwākṅan tāip, zo lāuṅṅan gābā sāuṅṅā gam zāṅgom naṅṅip. Oi nii ziṅṅā gamṅā sunumziṅ nemṅā ākon urāwe.

20*Sataṅ tāk namin pambi.*

¹ Oi sumbemān gābā sumbem a ṅāiṅṅā gem gāi egāwan. Oi zāk simgāt mātāp doongudoongṅṅā sot tāk kātikṅā patā mem gem gāip. ² Oi zāk oā, mulum sāṅṅiṅṅā, wāke zenggāt patāziṅṅā, Sataṅ, zāk gāsūmṅā

saamṅā kendon 1 tausen tāṅṅā zimbāpkāt Anutuṅṅā sām pindip. ³ Sām pindām simān kākāṅṅei giarip. Giari mātāp kātikṅā doongumṅā mātāp sābāṅṅā mātāp tuum doongoiṅ. Oi ṅāṅṅā anṅā dum um gulip mān kwatziṅṅam yenāk zem zeikendon 1 tausen ākābāpkāt sām pindip. Āki olaṅṅe gam narāk pāṅṅānok āndibap.

A kāndom zaatpi, zenggāt den.

⁴ Oi zorenāk neule tātātṅā tap ari egāwan. Eksandā a gamṅā tātātṅā kwākṅan tarāwe. Zen a tosaziṅṅṅāt den sām kwākābigāt sām ziṅṅip. Oi a nāmbūtṅā mārum Yesugāt opṅā sot Anutugāt den mem āndiwe, zorat opṅā gānduziṅ mānāṅṅārāwe, zenggāt um dāpziṅ egāwan. A zo, zen zuu kātik sot zākkāt lopiṅ mān māpāsiwe. Oi zākkāt undip māteziṅṅan sot bitziṅṅan mān mem āndiwe. Zenggāt um dāpziṅ ziṅgirāwan. Oi a zen sākziṅ gwāṅṅā utne ziṅgirāwan. Oi zen Kristo sot a ambān kembu otziṅṅām āndine kendon 1 tausen ākābāp. ⁵ Mumunṅā nāmbūtṅā, zen ko mān zaatṅā kendon patā 1 tausen ākābāpkāt mambāt zimbi. Zaatne ziṅgirāwan, zo zaatzaat kāndom. ⁶ Zaatzaat kāndom, zoren zaatpi, zenggāt nāṅṅā sātāreṅṅoot upap. A zo tārārak āndie. A yatā zo mumunṅā zagātṅā mān tāmbetzāṅgobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikām āndibi. Oi zāk sot a kutā nep tuum āndine kendon patā 1 tausen ākābāp.

Sataṅṅā tāk namin gābā gam a um gulip kwatziṅṅābap.

⁷ Oi kendon patā 1 tausen āki Sataṅ tāk olaṅṅe tāk namin gābā kopgābap. ⁸ Kopgamṅā a kāmūtṅā kāmūtṅā hān dāpṅā um gulip kwatziṅṅābam āibap. Oi a kāmūtṅā Gogo sot Magogo zo minduziṅṅām um gulip kwatziṅṅi kāmbar kumbigāt gabi. Zen a ambān doṅbep, mān sālāp zāṅgozāṅṅon yatā. Tenggāziṅ saru sak yatā. ⁹ Zen gamṅā hān gānduṅ lāṅ pitām zem sipzāṅṅowe. Anutugāt a ambān kāmūt sot kamān umṅṅandā gāsūmap, Yerusalem, zo haamgumi. Yatā utne sumbemān gābā kārāp gei zingēsibap. ¹⁰ Oi um gulip kwatziṅṅām āndeip, Sataṅ, zāk kārāp patā semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarāṅṅā zet mārum kākāṅṅezikāne gei āndiwet. Zoren ārāndāṅ ṅātik sirām sāknām patā nāṅṅām āndim zāimambi.

Tosagāt hāuṅṅā mimbi.

¹¹ Oi nā neule tātātṅā patā, kākūkau egāwan. Oi kwākṅan tāi egāwan, zobā hān sot sumbem zet āi buṅ urāwet. ¹² Oi a muwe, a zāizāiṅ sot giṅṅiṅ, zen aksik tātātṅā zorat topṅṅan kine ziṅgirāwan. Kine ekapṅā ekapṅā mem mābālākṅiwe. Oi ekap ṅāi mābālākṅiwe, zo āndiāndi kātikkāt siṅṅi a zenggāt ekap. Oi a muwe, zen

ândi māmānzijāngāt den ekabān mārūm kulemgūwe, zo eknā zēngāt den sām kwākāwe. ¹³ Oi saruyān a mumuņā ziwe, zo Anutuņā sāi aksik zaat gawe. Oi a mumuņā zen mumuņā kamānān āndiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuņā zen āndiāndizijāngāt topņā sāmņā hāuņā melāņ zīņgip. ¹⁴ Oi mumuņā sot mumuņ kamān zo lum kārābān pane giarip. Kārābān geigein, zo mumuņā zagātņā uap. ¹⁵ A ambān zen kutziņā āndiāndi kātikkāt singi a zēngāt ekabān kārūm mārūm mūyagemņā kārābān zāmbane geiwe.

21

Hān sot sumbem uņakņā muyagibabot.

¹ Oi nā hān sot sumbem uņakņā zikirāwan. Sumbem sot hān sāngiņā, zet buj urāwet. Oi saru zāk yatik buj oip. ² Oi tirik kamān, Yerusalem uņakņā, zo sumbemān Anutugāren gābā gem gāi egāwan. Ambān nāi ayān pānam neule okņāngāme, yatā oi egāwan. ³ Oi neule tātātņan gābā den kātikņā nāi nāngāwan, “Ek. Anutuņā a zen sot āndibap. Zākņā a ambān osetziņan tātāt māme oi zen a ambān gakarāpņā op āndibi. ⁴ Anutu zikņik zen sot āndim sinziņ toonā sanjori zagātņā mārūm isebi. Narāk zoren mumuņā mo āgirāp, sāknam, umbālā, zo mārūm āsagibap. Kut nāi nāi sāngiņāzo buj op nanjgābap.”

⁵ Oi tātātņan tāip, Kembu, zākņā itā dātņogip, “Nāngā. Nā sa kut nāi nāi uņakņā muyagiap.” Yatā sāmņā sāip, “Gā kulemgū, ‘Den zi, den bonņā.’” ⁶ Oi itā dātņogip, “Hānān tuutuuj, zo mārūm ākap. Nā kādom sot bet. Nā kut nāi nāi top kwākwat sot tuum nanjānāngān. Nāi zāk toogāt nāngi nā āndiāndi too sinņan gābā too aam pinda nimbap. Too zo sāngān buj. ⁷ Nāi zāk Sataj sot agom kātigem walābap, zāk too zo nimbap. Oi nānā zākkāt Anutuņā āndia zākņā nagāt nannā op āndibap. ⁸ Ka keņgāt upme sot Kembugāt den mem birābirān, kāmān ku, laj māmān a ambān, kware suņā a, lopio hurat kwākņāngāme, sot den sarā sāme, a zo, zen sim kārābān āndim zāimambi. Sim kārābān geigein, zorāņā mumuņā zagātņā.”

Yerusalem kamān uņakņā sumbemān gābā gibap.

⁹ Oi sumbem a nāmburān zagāt hākopziņan kut nāi nāi sātņoot piksāi mem kirāwe, zēngāren gābā nāiņā nāgāren gam itā sām dātņogip, “Gāna Rāmagāt ambān singi tirāpğobā.” ¹⁰ Oi Kaapumņā diinim um bābālanj kwatņigi Sumbem anā diinim bak kārep nāi tāip, zoren zāim tirik kamān Yerusalem, sumbemān Anutugāren gābā geip, zo tirāpnogi egāwan. ¹¹ Anutugāt neule āsakņandā kamān zo kāpim zeip.

Kamān zo kāt neule āsakņā ālipņā zo yatā zorāņā tāip. ¹² Kamān zo poņ patā saane haamgum kirip. Poņ zo mātāp kubigāwe, zo kiin zagāt. Oi hāngi kiin zagāt. Oi mātāp zorat kwākņan sumbem a kiin zagāt tarāwe. Oi hāngiņān Isirae a kāmūt kāmūtņā kiin zagāt, zēngāt kutziņ zeip. ¹³ Oi mirāsiņ takātakāņan mātāp karāmbut zeip. Oi mirāsiņ geigeiņan mātāp karāmbut zeip. Oi torengēn mātāp karāmbut zeip. Oi torengēn mātāp karāmbut zeip. ¹⁴ Oi poņ topņan kāt tandā kiin zagāt kin arip. Oi tandā kiin zagāt zoren Rāmagāt Aposolo kiin zagāt zēngāt kutziņā zeip.

Yerusalem kamān uņakņāngāt tobatņā.

¹⁵ Sumbem a den dātņogip, zākņā tārūm nāi goide kātņā tuutuujā mem kirip. Tārūm zorāņ kamāngāt poņ sot mātāpņā zorat dāp mem kirip. ¹⁶ Kamān zo muruk toren toren kimembut. Parāņā sot binbinņā sot kārepņā, zo dābāk. Sumbem anā tārūm mem kamān haamgum āim dāpkwāip. Tenjgāņā 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parāņā binbinņā sot kārepņā, zo dābāk oip. ¹⁷ Tārūm mem āndeip, zorāņ poņān pāi 66 kilometa oip. Anā dāp tuumen yatik sumbem anā mem āndim kamān zo dāpkwāip.

¹⁸ Poņ zo kāt kākūku neulenjoot, zorāņ tuuwe. Oi kamān zo goide kātņā tuutuuj. Kāt tobatņā belo yatā oip. ¹⁹ Poņ tandā kāt sāngān zāizāiņā kulem nāi nāi tuutuuj. Tandā kānok, zo kāt kārūm tobat belo yatā zorāņ tuutuuj. Kāt zorat kutņā Yaspā. Tandā zagāt, zo kāt gwālāgwālā, zorāņ tuutuuj. Kāt zorat kutņā Sapaia. Kāt tandā karāmbuj, zo kāt kārūm tuutuuj. Kāt zorat kutņā Agate. Kimembuj, zāk kāt kulemņā māpot tuutuujā. Kāt zorat kutņā Emerali. ²⁰ Kāt tandā bātāmbuj, zo kuriņ sot kārūm māpot tuutuujā. Kāt zorat kutņā Sardoniki. Tandā nāmburān kārūm, zo kāt kuriņandā tuuwe. Kāt zorat kutņā Konelian. Kāt nāmburān zagāt, zo gimbanjandā tuutuuj. Kāt zorat kutņā Krisolait. Oi tandā nāmburān karāmbuj, zo kāt kāmumņā tuutuujā. Kāt zorat kutņā Berili. Tandā nāmburān kimembut, zo kāt gimbanjoot māpot tuutuuj. Kāt zorat kutņā Topasi. Kāt bāzagāt, zo wāgān sot gimbanjā māpot tuutuujā. Kāt zorat kutņā Krisoparase. Tandā kiin kārūm, zo kāt dengop kuriņ yatā zorāņ tuutuuj. Kāt zorat kutņā Haiasinti. Tandā kiin zagāt, zo kāt kuriņ tobat nāi zorāņ tuutuujā. Kāt zorat kutņā Ametisi. ²¹ Hāngi mātāp kiin zagāt, zo kaiput njiip patā nāi zorāņ tuutuujā. Hāngi nāi nāiņā zo yatik ka yatik tuum āiwe. Kamāngāt mātāp, zo goide kāt ālipņā belo yatā zorāņ tuum āiwe.

²² Kamān zoren tirik namā nāi mārūm tārūm egāwan. Kembu Anutu, imbanjā marinjā,

zākņā tirik namāziņ uap. Oi Rāma zāk ārāndāņ. ²³ Oi kamān zoren Rāma zāk kārāp āsākņā uap. Oi Anutugāt neule āsākņā kamān zoren āsagemap. Zorāt kārāp āsākņā mo kāin sot mirāsiņ āsākņā, zorat mātāp. ²⁴ Hān dāp a kāmūtņā kāmūtņā, zen Rāmāgāt āsākņān zoren āndibi. Oi hān a kutā, zen kut nāi nāi neuleņoot zo kamān zoren mem āibi. ²⁵ Kamān zoren mātāp nātiksābapāt kamān zorat poņ mātāp zo mātāp dooņgubi. ²⁶ Hān dāp a kāmūtņā kāmūtņā, zen kut nāi hurat kwapme, hikpārākņoot, neule ākņalenņoot, zo mem kamān zoren zāibi. ²⁷ Oi kut nāi nāi sumunņā zo mātāp mem kamān zoren bagibi. A ambān bāliņā upme mo a ambān sarā sāme, zen kamān zo mātāp bagibi. A ambān mārūm āndiāndi kātikkāt siņgi sāip, kutziņā Rāmāgāt ekabān ziap, zo zenjāk kamān zo bagibi.

22

Āndiāndi too sot āndiāndi nak zo, zekāt den.

¹ Oi sumbem aņā āndiāndi too tirāpnogi eģāwan. Too zo salek, ālipņā. Zo Anutu sot Rāma zekāt neule tātātņā gobetņān gābā takām gemap. ² Takām gemņā kamān tātātņān gemap. Oi too nāmbut nāmbut mātāp ziap. Too sātņā toren toren zoren āndiāndi nakņā kin ariap. Nak zorat bonņā top topņā kin zagāt. Bonņā zorāņ kāin dāp muyagem hululunsāmāp. Oi hān dāp a zen nak iinņā zo mem ālipziņ upi.

³ Kamān zoren kut nāi nāi bāliņā mātāp zimbap. Oi Anutu sot Rāma, zekāt a kutā tātātņā zoren muyagei arāpņā zen zoren kore okņāņgām āndibi. ⁴ Oi zākkāt si sāngāņņā ek āndibi. Oi mātēziņān zākkāt kutņā zo zimbap. ⁵ Kamān zoren mātāp nātiksābap. Oi karāp āsākņā mo maagāt mātāp sābi. Kembu Anutuņā mātāp yatā āsageziņgābap. Oi kamān mātāp zen a kutāgāt nep tuum āndim zāimambi.

Sumbem aņā Yohane den dukui pindiņsām mātāpāibam oip.

⁶ Sumbem aņā itā sām dātņogip, “Den zi bonņā, Kembu Anutuņā sāi Kaapumņā Propete a lāuziņān den pāi sāwe. Oi Kembuņā sumbem aņā sāngonnogi kore a gākāņā zen kut nāi nāi kek āsagibap, zorāt diņā nāngābigāt kut nāi nāi zi tirāpņogān. Kembu zākņā itā sap, ‘Nā kek gābat.’”

⁷ Nāi zāk ekap ziren den sumbuņā kulemgoi ziap, zo mulunāk mem āndei zākkāt nāngā sātāreņoot upap.

⁸ Oi Yohane, nā kut nāi nāi zo ek nāngāmņā sumbem aņā kut nāi nāi zo tirāpņogip, zākkāt kin topņān ge pindiņsām mātāpāibam orāwan. ⁹ Yatā ua ko kwākānim sāip, “Yatā mātāp upan. Nā kore a bukugā.

Propete a sot bukurāpkā zengāt buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunāk mem āndibi, zengāt buku. Gā Anutuyāk mātāpāse.” ¹⁰ Yatā sāmņā itā dātņogip, “Ekap zirat den sumbuņā zo mātāp dooņguban. Den zo bon upapāt narāk wātāp uap. ¹¹ Zorat bāliņ mātāp a zāk bāliņ upā sām op āndibap. Oi a sumunņā nāi sumun upā sām op āndibap. Oi a tārārak nāi tārārak āndibā sām āndibap. Oi um hālālu āndimāņņā um hālāluāk āndibā sām āndibap.

¹² “Nāngā. Kembu nā kek gābat. Nep tuume, zorat dāp sāngān mimbigāt mem gābat. ¹³ Nā kāndom sot bet. Nā topņā sot kwakņā. Top kwākwatņā sot tuum kwākākwākāņā.”

¹⁴ Hāmāziņ saņgon kubikme, zengāt nāngā sātāreņoot uap. Zen sām ziņgi kamān zoren bagim āndiāndi nak bonņā nimbi. ¹⁵ Kamān ākņān āndibi, zen ko a wāu ulin yatā, kware suņā a, a ambān laņ āndiāndiņ sot lopio hurat kwapme, kāmbam kume sot sarā den mem ākņālem āndime.

Yesuņā diiniņgāmāp.

¹⁶ “Yesu nā sumbem anā sāngongua zākņā kāmūt gākārāpnā den zi sām muyagem ziņgip. Nā Dawidigāt kiun sot kāmņā. Sāngelak patā āsagei zākkāt haņsābā sāi tākāp sāme, zo nā.

¹⁷ Kaapumņā sot nāgāt siņgi āndime, zen nāgāt itā sāme, ‘Gā gāban.’ Oi nāi zāk den zo nāngābapņā yatik sābap, ‘Gā gāban.’ Nāi zāk toogāt nāngām ziren gābap. Nāi zāk zorat okņāņgāp oi ko āndiāndigāt too sāngān buņ pinda nimbap.”

Yohaneņā girem sāip.

¹⁸ Ekap ziren den kāņņān kulemguwan, zo sālāpkum nāngābi, zen girem dāzāngobā. A ziņ umziņāņgāt op den nāi tārōkwāpi, a zo Anutuņā kut nāi nāi sātņoot ekap ziren kulemguan, zoren tārōkwatziņgābap. ¹⁹ Oi a ziņ den sumbuņā zi sām gulipkubi, a zo, zengāren Anutuņā āndiāndi nakkāt bonņā sot tirik kamāngāt siņgi den zo yatik sām gulipkubap.

Den murukņā.

²⁰ Den zi sām muyagiwe, zo tānguapņā itā sap, “Kembu, nā kek gābat.”

“Perākņak. Kembu Yesu, gā gāban.”

²¹ Kembu Yesugāt um lumbe zengāren zāi zem zimbap. Perākņak.

Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1–2:12
2	Mataio 2:13–3:6
3	Mataio 3:7–4:11
4	Mataio 4:12–25
5	Mataio 5:1–26
6	Mataio 5:27–48
7	Mataio 6:1–24
8	Mataio 6:25–7:14
9	Mataio 7:15–29
10	Mataio 8:1–17
11	Mataio 8:18–34
12	Mataio 9:1–17
13	Mataio 9:18–38
14	Mataio 10:1–23
15	Mataio 10:24–11:6
16	Mataio 11:7–30
17	Mataio 12:1–21
18	Mataio 12:22–45
19	Mataio 12:46–13:23
20	Mataio 13:24–46
21	Mataio 13:47–14:12
22	Mataio 14:13–36
23	Mataio 15:1–28
24	Mataio 15:29–16:12
25	Mataio 16:13–17:9
26	Mataio 17:10–27
27	Mataio 18:1–22
28	Mataio 18:23–19:12
29	Mataio 19:13–30
30	Mataio 20:1–28
31	Mataio 20:29–21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23–46
2	Mataio 22:1–33
3	Mataio 22:34–23:12
4	Mataio 23:13–39
5	Mataio 24:1–28
6	Mataio 24:29–51
7	Mataio 25:1–30
8	Mataio 25:31–26:13
9	Mataio 26:14–46
10	Mataio 26:47–68
11	Mataio 26:69–27:14
12	Mataio 27:15–31
13	Mataio 27:32–66
14	Mataio 28:1–20
15	Mareko 1:1–28
16	Mareko 1:29–2:12
17	Mareko 2:13–3:6
18	Mareko 3:7–30
19	Mareko 3:31–4:25
20	Mareko 4:26–5:20
21	Mareko 5:21–43
22	Mareko 6:1–29
23	Mareko 6:30–56
24	Mareko 7:1–23
25	Mareko 7:24–8:10
26	Mareko 8:11–9:1
27	Mareko 9:2–29
28	Mareko 9:30–10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37–22:16
4	Aposolo 22:17–23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25–3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13–5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15–8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22–10:13
27	Roma 10:14–11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22–16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18–2:5
6	1 Korinti 2:6–3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19–10:13
16	1 Korinti 10:14–11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27–13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12–2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17-3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23-4:20
19	Galata 4:21-5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19-3:6
2	Pilipi 3:7-4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonike 1:1-2:9
10	1 Tesalonike 2:10-3:13
11	1 Tesalonike 4:1-5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilemonj 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13-2:10
24	1 Petero 2:11-3:7
25	1 Petero 3:8-4:6
26	1 Petero 4:7-5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneņā den tikuņā 1:1-20
10	Yohaneņā den tikuņā 2:1-17
11	Yohaneņā den tikuņā 2:18-3:6
12	Yohaneņā den tikuņā 3:7-22
13	Yohaneņā den tikuņā 4:1-11
14	Yohaneņā den tikuņā 5:1-14
15	Yohaneņā den tikuņā 6:1-17
16	Yohaneņā den tikuņā 7:1-17
17	Yohaneņā den tikuņā 8:1-13
18	Yohaneņā den tikuņā 9:1-21
19	Yohaneņā den tikuņā 10:1-11
20	Yohaneņā den tikuņā 11:1-19
21	Yohaneņā den tikuņā 12:1-18
22	Yohaneņā den tikuņā 13:1-18
23	Yohaneņā den tikuņā 14:1-20
24	Yohaneņā den tikuņā 15:1-8
25	Yohaneņā den tikuņā 16:1-21
26	Yohaneņā den tikuņā 17:1-18
27	Yohaneņā den tikuņā 18:1-24
28	Yohaneņā den tikuņā 19:1-21
29	Yohaneņā den tikuņā 20:1-15
30	Yohaneņā den tikuņā 21:1-27
31	Yohaneņā den tikuņā 22:1-21